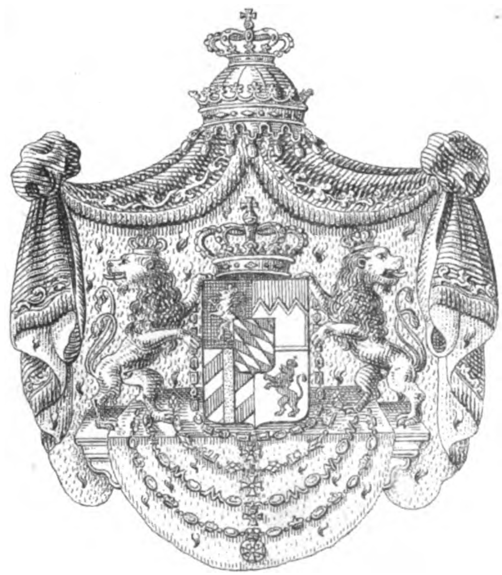

CORPUS IURIS SUEO-GOTORUM ANTIQUI.

Volumen II.

Samling af Sweriges Gamla Lagar,

PÅ

KONGL. MAJ:TS NÅDIGSTE BEFALLNING

UTGIFVEN AF

D. H. S. Collin och D. C. J. Schlyter.

Andra Bandet. ÖSTGÖTALAGEN.

STOCKHOLM, 1830, hos P. A. Norstedt & Söner.

CODEX IURIS OSTROGOTICI,

CUM NOTIS CRITICIS, VARIIS LECTIONIBUS, GLOSSARIO
ET INDICE NOMINUM PROPRIORUM.

Östgöta-Lagen,

R

UTGIFVEN

AF

D. H. S. Collin och D. C. J. Schlyter.

STOCKHOLM, 1830, hos P. A. Norstedt & Söner.

PRAEFATIO.

I. De codicibus Iuris Ostrogotici manuscriptis.

1. Ex antiquis codicibus Iuris Ostrogotici manuscriptis unus tantum integer ad nostra tempora pervenit, codex scilicet membranaceus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B 50. Hic liber formae magnitudine insignis, 15½ pollices Suec. altus est, et 11½ poll. latus; continet, praeter unum folium in principio unumque in fine, quibus non usus est scriba, 106 folia tegumento tergino compacta. In interiori latere teguminis saeculo XVI scriptum est *"Öst Gotha lagh;"* quae verba etiam leguntur in primo folio, praeter *"Epitaphium Regis Mangni Ladulås"* aliasque adnotationes eodem fere tempore scriptas. AEtate hic codex non videtur superare medium saeculum XIV; at forma, quam hic induit Ius Ostrogoticum, eiusdem prae se fert aevi notam ac recentior Iuris Vestrogotici codex, vel Ius Uplandicum, nempe ultimorum saeculi XIII decenniorum [1]). Scriptura, cuius specimen exhibet Tab. I, gran-

1) Doctrina de criminibus violati regii iuramenti, statuto Regis Magni de a. 1285 (VGL. IV. 19.) fundata, et hic enucleata, ab altera parte, ab altera vero quae ES. 20: 2. statuuntur de illo casu, cum episcopi mortui bona cederent heredibus in linea descendenti, quaeque monstrant statutum Skenningense de a. 1248 nondum plenam efficaciam assecutum esse; pariter ac lis inter fratrem et sororem ÆB. 2: pr. comme-

FÖRETAL.

I. Om handskrifterna af Östgötalagen.

1. Den enda gamla handskrift af Östgötalagen, som ännu fullständigt är i behåll, är en pergamentscodex å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 50. Den är af ovanligt stort format, 15½ Svenska tums höjd och 11½ tums bredd; innehåller, utom ett af skrifvaren obegagnadt blad i början, och ett i slutet, 106 blad, bundna i skinnband. På inre sidan af permen är i 16:de århundradet skrifvet "Öst Gotha lagh;" *hvilka ord äfven läsas på första bladet, jämte* "Epitaphium Regis Mangni Ladulås" *och andra vid nyssnämnde tid skrifna anteckningar. Denna handskrift synes ej vara äldre än från medlet af 14:de århundradet; men den form hvari Östgötalagen här visar sig, synes vara samtidig med Vestgötalagens yngre codex, eller med Uplandslagen, d. ä. från slutet af 13:de århundradet [1]). Skriften i denna codex, hvaraf prof ses Tab. I, är gan-*

1) Den här utbildade och på Konung Magni Stadga af år 1285 (VGL. IV. 19.) grundade läran om edsöresbrott, å ena sidan, och å andra sidan det som i ES. 20: 2. säges om den händelse, då biskop vid sin död efterlemnade bröstarfvingar, och hvilket förutsätter att Skenninge mötes beslut af år 1248 ej hunnit befordras till allmän verkställighet, samt den i ÆB. 2: pr. omtalade tvist emellan bror och syster, tyc-

dis est ac distincta. Libri in principio habent rubricam [2]), indicem argumenti capitum litteris numeralibus rubris litterisque initialibus alternatim rubris caeruleisve ornatum; postea plurimis locis novam rubricam; denique incipit textus littera initiali grandissima pictaque ornatus, quae quibusdam locis picturam complectitur, argumentum sequentis libri respicientem [3]). In textu, ubi incipiunt capita multisque aliis locis, litterae initiales alternatim rubrae vel caeruleae apparent [4]). Capita non incipiunt in nova linea, sed tantum in principio notantur signo ¶, et littera numerali minio in margine [5]) scripta, etsi multis locis omissa. Abbreviationes raro occurrunt; at, praeter abbreviationes usitatiores, hic nonnumquam litt. *a, g, r, s* signis abbreviationis indicantur [6]). Littera *þ* semper usus

ska stor och tydlig. I början af hvar Balk finnes rubrik [2]), förtekning på Flockarnes innehåll med röda Romerska siffror och omväxlande röda eller blå begynnelsebokstäfver, derefter på de flesta ställen ännu en rubrik, hvarpå följer texten med en stor målad begynnelsebokstaf, hvilken på några ställen innesluter en målning som har afseende på Balkens innehåll [3]). Inuti texten finnas vid Flockarnes början och på många andra ställen omväxlande röda eller blå begynnelsebokstäfver [4]). Flockarnes början utmärkes ej med ny rad, utan blott med teknet ¶, samt med den i kanten [5]) skrifna, ehuru på många ställen uteglömda röda ordningsnumren. Förkortningar förekomma sällan; men utom de vanligare förkortningarne, finnas här på några ställen a, g, r, s *med förkortningstecken utmärkta [6]). Öfverallt*

---

morata, ut taceamus alias rationes quas explicare hic non est locus, coniunctim indicant tempus haud longum post mortem Regis Magni Birgeri filii, vel circa a. 1290.

2) Praeter KrB. et VinsB., ubi rubricas adponere oblitus est miniator. Vide not. 1. pag. 1; not. 1. p. 152.

3) Ex. c. in littera *þ* in principio libri Eþs. apparet rex sacramentum dans dextramque imponens libro, quem tenet episcopus a sinistra ei adstans, alio episcopo a dextra adsistente sceptrumque regis tenente.

4) Litterae initiales grandiores, rubrae vel caeruleae, inveniuntur in libro BB., uno loco in indice capitum, et duobus locis in textu, ibi quoque in nova linea incipiente. Vide not. 32. pag. 187; not. 58. p. 215; not. 97. p. 223.

5) Uno tamen loco, KrB. 2, littera numeralis textui est inserta. Vide Tab. I.

6) Ex. c. *kona*, KrB. ind. 31. *þings*, RB. 26: 1. *föris*, KrB. 7: 2. *bryta*, Eþs. 16. *hæmdis*, Eþs. 2: 2. Vide Tab. I.

kes sammanlagdt, utom andra skäl, hvilka här ej är stället att utveckla, utmärka en tid, ej långt efter Konung Magni Birgerssons död, eller omkring år 1290.

2) Utom vid KrB. och VinsB., der rubriken blifvit glömd. Se not. 1. sid. 1; not. 1. s. 152.

3) T. ex. uti bokstafven þ *i början af Eþs. ses konungen afläggande ed med handen på en bok, som hålles af en vid hans vänstra sida stående biskop, under det en annan vid högra sidan stående biskop håller konungens spira.*

4) Större röda eller blå begynnelsebokstäfver finnas i BB., på ett ställe i förtekningen på Flockarne, och på två ställen inuti texten, som der äfven begynner på ny rad. Se not. 32. sid. 187; not. 58. s. 215; not. 97. s. 223.

5) Endast vid KrB. 2. har numren fått sin plats inuti texten. Se Tab. I.

6) T. ex. kona, *KrB. ind. 31.* þings, *RB. 26: 1.* föris, *KrB. 7: 2.* bryta, *Eþs. 16.* hæmdis, *Eþs. 2: 2. Se Tab. I.*

est scriba; occurrit tamen illius loco aliquoties *dh* in fine vocabulorum. Nullibi occurrit *q*, sed eius loco semper *k*. Littera *n* in fine vocabulorum haud raro notatur apostropho ('), cui nulla inest potestas [7]). Interpunctorum, quae hic, ut alias in veteribus codicibus manuscriptis, non semper aptissimo loco sunt posita [8]), duo genera occurrunt, punctum et colon; unico loco (Vaþ. ind. 7.) apparet comma. In fine quaternionum custodes, quos vocant, adduntur. Recentior manus saeculi XVI in summo margine scripsit titulos librorum [9]), ac iuxta textum adiecit breves adnotationes de iis quae continet textus [10]). Praeter multitudinem mendorum scripturae, quibus laborat hic codex, quaeque saepissime constant litterarum praetermissione, qua haud raro plura vocabula in unum confunduntur [11]) — et alternationes in veteribus codicibus manuscriptis usitatiores, ex. c. litterarum *a* et *æ*, *o* et *ö*; hic sequentia tantum liceat observare: *r* saepe omittitur in fine vocabulorum, ex. c.

brukas þ; *dock förekommer i dess ställe några gånger* dh *i slutet af ord. Ingenställes förekommer* q, *utan i dess ställe* k. *Bokstafven* n *är ej sällan i slutet af ord märkt med en apostroph ('), hvilken är utan betydelse* [7]). *Af skiljetecken, hvilka här, likasom i andra gamla handskrifter, ej alltid äro satta på det mest passande ställe* [8]), *brukas punkt och colon; på ett endå ställe (Vaþ. ind. 7.), comma. Vid slutet af hvart lägg (qvatern) finnas custoder. En senare hand af 16:de århundradet har öfverst på bladen skrifvit Balkarnes titlar* [9]), *och bredvid texten i kanten tillagt korta anmärkningar angående textens innehåll* [10]). *Utom den betydliga mängd af skriffel, som denna handskrift innehåller, och hvilka oftast bestå deruti, att bokstäfver blifvit uteslutne, hvarigenom ej sällan flera ord blifvit sammandragna till ett* [11]) *— samt de i gamla handskrifter vanligen förekommande omväxlingar, t. ex. af* a *och* æ, o *och* ö; *vilja vi blott anmärka: att* r *ofta utelemnas i slutet af orden, t. ex.*

drængia, delu, eþa, flokka, saki, salu, þe, þiuua, ænda, öra.

---

7) Ex. c. *sin'*, KrB. ind. 31. (vide Tab. I.) *spæn'*, KrB. 2. *han' in'*, KrB. 9.

8) Ex. c. *til lagha soknir.* pro *til. lagha soknir* &c. RB. 3: 1. *bor. haui* &c. pro *bor haui.* BB. 28: pr.

9) Librum KrB. appellavit *Kyrckio Balken;* libris ES. et VinsB. communem dedit titulum: *Köpmåla Balker.*

10) Ex. c. ad KrB. ind. 11—13: *Om altarelägi — dör wägfarande mann — Om Tiende icke bliffuer framförd, och om biscopz nempnd.*

11) Vide ex. c. not. 100. pag. 8; not. 80. p. 19; not. 53. p. 22; not. 19. p. 24; nott. 21, 26. p. 46. &c. Vocabula errato scripta interdum

7) T. ex. sin', *KrB. ind. 31. (se Tab. I.)* spæn', *KrB. 2.* han' in', *KrB. 9.*

8) T. ex. til lagha soknir. *i stället för* til. lagha soknir &c. *RB. 3: 1.* bor. haui &c. *för* bor haui. *BB. 28: pr.*

9) KrB. har han kallat Kyrckio Balken; *ES. och VinsB. har han gifvit den gemensamma titlen:* Köpmåla Balker.

10) T. ex. vid KrB. ind. 11—13: Om altarelägi — dör wägfarande mann — Om Tiende icke bliffuer framförd, och om biscopz nempnd.

11) Se t. ex. not. 100. sid. 8; not. 80. s. 19; not. 53. s. 22; not. 19. s. 24; nott. 21, 26. s. 46. &c. *Misskrifna ord har skrifvaren*

w occurrit pro *vu*, *uv* vel *uvu*: | *w brukas för* vu, uv *eller* uvu:

arwm, *awnd*, *gaw*, *halw*, *hwruit*, *wlte*, *wnnin*, *huwþ*, *hwuþ*, *hwzs*.

uv, *vu*, pro *u*: | uv, vu, *för* u:

uvar, *Vuill*, *Uvill*.

z pro *þ*: | z *för* þ:

ughz, *uizærlax*.

Litterae duplicantur: | *Bokstäfver fördublas:*

dyll, *skill*, *þræll*, *barnna*, *hannum*, *kununng*, *næmnna*, *huarr*, *kærre*, *eþssins*, *gozssit*, *laghssaghu*, *attær*, *böttins*, *lattær*.

Litterae simplices pro duplicibus: | *Enkla bokstäfver för dubla:*

anar, *klokara*, *mana*, *nata*, *uære*.

Praeter frequentes litterarum praetermissiones, quae maiori ex parte, ut iam diximus, lapsui calami originem debent, hic haud raro idem quod in codicibus Iuris Vestrogotici manuscriptis factum offendimus [12]), quod nempe litteris vel syllabis similibus in duobus vocabulis concurrentibus, altera omittatur:

Utom den mängd af uteslutningar af bokstäfver, hvilken till större delen, såsom förut är anmärkt, upkommit genom skriffel, förekommer det ofta här, likasom i handskrifterna af Vestgötalagen [12]), att, då likljudande bokstäfver eller stafvelser i två ord sammanstöta, endera af dem uteslutes:

ma(a)rui, KrB. 7: 1. not. 70. *þa (a)*, KrB. 27: pr; Vaþ. 32: 4. &c. *ælla (a)*, Eþs. 3: pr; Vaþ. 8: 2. *su(a) at*, ES. 4: 1. *aghi (i)*, Vaþ. 24: 2. *san(t) þær*, GB. 19. *hua(t) þæt*, ÆB. 3: 1. *huar(t) taka*, BB. 28: pr. *þær (ær)*, Eþs. 29. not. 60; ES. 7. *næstær (ær)*, GB. 4: pr; 9: pr. *hældær (ær)*, ÆB. 10: 4. *laghlystær (ær)*, BB. 50. *(æn) ændakarla*, BB. 1: 4. *flerum (um)*, RB. 21: 1. *hyndzsim(a) manzs* (?), BB. ind. 51.

Pron. *han* (eum) interdum cum vocabulo antecedente confunditur: | *Pron.* han *(honom) sammandrages stundom med det föregående ordet:*

kiplaran, *bindran*, Vaþ. 31: 2. *sean*, RB. 14: pr. *firin*, DrB. 14: 6.

Res singularis, quae regulas grammaticae offendere videtur, at tamen inter vitia scripturae numerari nequit, in

En grammatikalisk egenhet, som förekommer på flera ställen i denna och de öfriga handskrifterna af ÖGL.,

asterisco (+) superne posito notavit scriba, etsi ea emendare postea oblitus sit. Vide not. 35. pag. 47; not. 67. p. 180.

12) Vide VGL. praef. pag. VII, X, XII, XX.

stundom märkt med en ofvanför satt stjerna (+), ehuru han sedan glömt att rätta dem. Se not. 35. sid. 47; not. 67. s. 180.

12) Se VGL. föret. sid. VII, X, XII, XX.

hoc pariter ac ceteris Iuris Ostrogotici codicibus aliquoties offenditur; ubi scilicet duo verba per coniunctionem *ok* (et) connectuntur, posterius nonnumquam in infinitivo ponitur, etsi prius sit in finito modo positum:

och som ej kan anses som skriffel, består deri att, då två verber sammanbindas med ok *(och), det senare stundom sättes i infinitivus, ehuru det förra står i en modus finitus:*

þe haua ... ok biltugha uara, Eþs. 8. *utan hin giui ... ok ættin ... uita,* DrB. 17: 2. *böte ... ok köpa,* DrB. 18: 1. *giui ... ok luka,* ÆB. 12: 1. *takær ... ok læggia,* BB. 9: 7.

Hunc codicem, quem sequitur textus noster, in notis littera A insignivimus.

Denna handskrift, hvilken ligger till grund för vår text, hafva vi i noterna utmärkt med bokstafven A.

2. Praeter codicem iam commemoratum, et apographum ex illo transscriptum, de quo mentionem infra faciemus, unicus integer exstat, at ille multo recentior, codex Iuris Ostrogotici manuscriptus, chartaceus in 4:o, ex libris Nobilissimi Cubicularii Regii B. Rosenblad, qui eum a. 1822 emit in publica venditione bibliothecae a Nob. P. Tham Dagsnesensi relictae. Hic codex, tergino tegumento compactus olimque fibulis munitus, continet 134 folia; ad calcem Iuris Ostrogotici fol. 121 dicta quaedam biblica sunt adnotata; sequitur postea edictum militare Regis Iohannis III de a. 1569, eadem manu qua ipse iuris codex scritum; quae res, pariter ac scripturae ratio, demonstrat hunc codicem saeculo XVI ad finem vergente esse exaratum. Litteris comtis et distinctis scriptus est; at valde deformatus mendis, quorum plerumque ea est caussa, quod scriba, ut illo tempore solitum erat, antiquum textum non intellexit. Libri hic non dispertiuntur in capita; quamobrem indices capitum, quaeque in nostro textu plerisque locis occurrunt duplices rubricae, hic non inveniuntur. Prima linea cuiusque libri grandiori-

2. Utom den nu beskrifna handskrift, och den afskrift deraf som vi i det följande skola omtala, finnes nu blott en fullständig, men vida yngre handskrift af Östgötalagen, nemligen en papperscodex i 4:o, tillhörig Herr Kammarherren B. Rosenblad, som år 1822 köpt den på auktionen efter framlidne Hof-Intendenten P. Tham till Dagsnäs. Denna i skinnband bundna och fordom med spännen försedda handskrift innehåller 134 blad; efter Östgötalagens slut, fol. 121, äro anteknade några bibelspråk, hvarefter följa Konung Johan III:s Krigsartiklar af år 1569, allt af samma hand som Östgötalagen; hvaraf, äfvensom af stilen, kan slutas att denna handskrift är från senare hälften af 16:de århundradet. Den är skrifven med jämn och läslig stil; men mycket vanställd af fel, hvilka merendels upkommit deraf att skrifvaren, såsom vanligt var vid den tiden, ej förstått innehållet af den gamla texten. Här finnes ingen indelning i Flockar, och således icke heller förtekningar på Flockarnes innehåll i hvar Balk, och de i vår text på de flesta ställen förekommande

bus litteris, iisque plerisque locis rubris, est exarata; in libro KrB. (qui hic appellatur *Kyrckio Balcher*) prima linea viridibus ornatur litteris. Idem valet de librorum titulis, qui tamen aliquot locis absunt, vel tantum constant adnotatione calci libri proxime antecedentis addita [13]). Vaþ. 32. hic incipit novum librum [14]). In capp. Vaþ. 30, RB. 2. et BB. 9, 28. prima linea litteris ornatur grandioribus minioque exaratis [15]). In textu singulae periodi plerumque habent litteram initialem rubram (idque saepissime *N*, in vocabulo frequenter obvio *Nw*), exceptis primis foliis, ubi hae litterae initiales sunt alternatim caeruleae vel virides. Pro *æ*, quod interdum tamen occurrit, saepissime scriptum est *ä*. Nonnullis locis breves adnotationes in margine adiecit scriba, ex. c. ad KrB. 22. *"Om Iwla Fredh;"* ad DrB. 18, rubris litteris: *"Om lechare warder dräpinn."* — Hunc codicem in notis nostris appellavimus F. Scripturae specimen exhibet Tab. II.

3. De codice membranaceo, saeculo XIV ad finem vergente scripto, qui habuit 87 folia litteris numeralibus notata, ipsum iuris textum continentia, $7\frac{1}{4}$ poll. alta et $5\frac{3}{4}$ poll. lata, 31 folia maximam partem plus minusve lacerata, et 10 parvula segmenta sunt inventa in aliis manuscriptis libris, quondam ad coenobium Vadstenense, hodie

dubla rubriker. Första raden i hvar Balk är prentad med större stil, och på de flesta ställen med röda bokstäfver; i KrB. (eller som den här heter, Kyrckio Balcher*), med gröna. Det samma gäller om Balkarnes titlar, hvilka dock på några ställen saknas, eller blott bestå i en antekning vid slutet af nästföregående Balk* [13]*). Vid Vaþ. 32. börjas här en ny Balk* [14]*). Vaþ. 30, RB. 2. och BB. 9, 28. börjas med prentade röda rader* [15]*). Inuti texten börjas meningarne merendels med röd bokstaf (vanligen* N *i det så ofta förekommande ordet* Nw*), undantagande de första bladen, der dessa begynnelsebokstäfver äro omväxlande blå eller gröna. Här brukas nästan öfverallt* ä, *men stundom förekommer* æ. *På några få ställen har skrifvaren gjort korta anteckningar i kanten, t. ex. vid KrB. 22.* "Om Iwla Fredh;" *vid DrB. 18, med röda bokstäfver:* "Om lechare warder dräpinn." *— Vi hafva i noterna betecknat denna handskrift med F. Prof af stilen finnes Tab. II.*

3. Af en i senare hälften af 14:de århundradet skrifven pergamentscodex, som haft $7\frac{1}{4}$ tums höjd och $5\frac{3}{4}$ tums bredd, och fordom innehållit 87 med Romerska siffror numrerade, och af sjelfva lagens text uptagna blad, hafva 31 till större delen mer eller mindre stympade blad samt 10 små remsor blifvit funna limmade vid permarne af andra handskrifter, som for-

13) Vide not. 1. pag. 26; not. 30. p. 96; not. 35. p. 114; not. 34. p. 165; not. 54. p. 189.
14) Cfr. not. 30. pag. 86.
15) Cfr. not. 68. pag. 84; not. 49. p. 165; not. 53. p. 199; not. 58. p. 215.

13) Se not. 1. sid. 26; not. 30. s. 96; not. 35. s. 114; not. 34. s. 165; not. 54. s. 89.
14) Jfr. not. 30. sid. 86.
15) Jfr. not. 68. sid. 84; not. 49. s. 165; not. 53. s. 199; not. 58. s. 215.

ad Bibliothecam Reg. Academiae Upsaliensis pertinentibus, quorum tegumentis agglutinata fuerunt. Hic codex haud incuriose est scriptus; caret divisione in capita; libri ornantur litteris initialibus grandioribus rubrisque, non vero rubricis. Litterae initiales singularum periodorum in textu (plerumque *N*) rubris lineolis sunt notatae. Capita Vaþ. 30, RB. 2. et BB. 9. incipiunt in nova linea, littera initiali grandiori rubraque ornata, haud secus ac initia librorum designantur [16]); quod, pariter ac divisio in capita hic non facta, testatur de cognatione quadam inter hunc codicem et cod. F. nuper commemoratum, etsi vestigium hic invenitur textus qui antiquior fuit eo, quem continent ceteri codices qui integri ad nos pervenerunt [17]). Ex his foliis quatuordecim vel integra omnino sunt, vel prima tantum linea detruncata; haec continent sequentia fragmenta: a verbis *(for)sæte androm*, Vaþ. 27: pr, ad *hans bo skipta. som*, Vaþ. 32: 6; a *(ma)nz næt*, Vaþ. 39: pr, ad *æn allom sæmbir*, GB. 8: pr; a *husfru för*, GB. 16: pr, ad *vel vil a fæþrenes*, GB. 19; a *luti sinom Ganger*, ÆB. 10: 2, ad *sua æt han varþer*, ÆB. 20: 1; ab *innan. þa hauer han*, ES. 1: 1, ad *mæn* (lege *mera æn*) *ena fæst*, ES. 4: pr; a *taka oc luke vt*, ES. 16: 2, ad *manaþa tak. þa*, VinsB. 6: 3, praetermissa maiori parte §:i 1. et

dom tillhört Vadstena kloster, och nu äro förvarade i Kongl. Akademi-Bibliotheket i Upsala. Denna handskrift är temligen correct; saknar indelning i Flockar; Balkarne hafva större röda begynnelsebokstäfver, men inga rubriker. De inuti texten i början af meningarne förekommande stora bokstäfver (merendels N*) äro märkte med röda streck. Vid Vaþ. 30, RB. 2. och BB. 9. börjas på ny rad, med stor röd begynnelsebokstaf, likasom vid Balkarnes början* [16]*); hvilket, likasom det, att här ej finnes indelning i Flockar, bevisar någon slägtskap emellan denna handskrift och den näst förut beskrifne cod. F, ehuru här förekommer spår af en äldre text än den, som finnes i de andra ännu fullständigt i behåll varande handskrifterna* [17]*). Af dessa blad äro 14 antingen alldeles hela, eller ock endast beröfvade den öfversta raden; dessa innehålla följande stycken: från orden* (for)sæte androm, *Vaþ. 27: pr, till* hans bo skipta. som, *Vaþ. 32: 6; från* (ma)nz næt, *Vaþ. 39: pr, till* æn allom sæmbir, *GB. 8: pr; från* husfru för, *GB. 16: pr, till* vel vil a fæþrenes, *GB. 19; från* luti sinom Ganger, *ÆB. 10: 2, till* sua æt han varþer, *ÆB. 20: 1; från* innan. þa hauer han, *ES. 1: 1, till* mæn *(läs* mera æn*)* ena fæst, *ES. 4: pr; från* taka oc luke vt, *ES. 16: 2, till* manaþa tak. þa, *VinsB. 6: 3, med förbigående af största delen af*

16) Cfr. not. 49. pag. 165; not. 53. p. 199. Loco primum citato, Vaþ. 30, fragmentum tantum abscissae litt. *N* apparet; quod tamen observari oportuisset in not. 68. pag. 84.

17) Vide Glossar. v. *Kulder*.

16) *Jfr. not. 49. sid. 165; not. 53. s. 199. Vid Vaþ. 30. synes blott ett fragment af det afklippta stora* N; *hvilket dock hade bort anmärkas i not. 68. sid. 84.*

17) *Se Glossar. v.* Kulder.

tota §. 2. cap. 6. VinsB. [18]); porro ab *a sit ællas fiskiær*, BB. 8: 4, ad *þæn æ gift gaf*, BB. 9: 4; a *fæste hanom lego*, BB. 12: pr, ad *handuerke. þa a*, BB. 15: 1; et ab *alt hæraþe*, BB. 44: 1, ad finem codicis. Sedecim folia dissecta, ubi omnes lineae sunt mutilatae, continent fragmenta ex Vaþ. 12: 4—17: 1; 32: 6—39: pr; GB. 8: pr—11: pr; ÆB. 3: 1—cap. 5; 20: 1—ES. 1: 1; 4: pr—16: 2; VinsB. 6: 2—8: pr; RB. 26: pr—BB. 1: 1; 34: pr—37: pr. In decem minutis segmentis inveniuntur dispersa vocabula ex ES. 8—11: 1; VinsB. 8: 1—RB. 3: 2; 5: 2—8: pr; 23: 1; 25, 26: pr; BB. 4: pr—6: 1; 9: 6; 10, 11: pr, 1. In mutilato folio, quod cohaeret cum illo, ubi ultima capita textus iuris sunt scripta, manus paullo recentior adnotavit illos locos, ubi res quaedam in iuris codice commemorantur, ex. c. "*lik föres iui iorþ owikt o (?) vi Cluckare warþer hæl slaghin af clucko k iiii Man gær hor Man gær scriptæ brut v viii*" &c. AEtas illorum codicum, quorum tegumentis haec folia agglutinata fuerunt [19]), et stilus quarundam adnotationum ad istos codices pertinentium, quae hic aliquot locis inveniuntur, probant illum codicem, ad quem pertinue-

VinsB. 6: 1. och hela §. 2 [18]*); vidare från* a sit ællas fiskiær, *BB. 8: 4, till* þæn æ gift gaf, *BB. 9: 4; från* a fæste hanom lego, *BB. 12: pr, till* handuerke. þa a, *BB. 15: 1; och från* alt hæraþe, *BB. 44: 1, till lagbokens slut. Sexton sönderskurna blad, hvaräst alla raderna blifvit stympade, innehålla fragmenter af Vaþ. 12: 4—17: 1; 32: 6—39: pr; GB. 8: pr—11: pr; ÆB. 3: 1—cap. 5; 20: 1—ES. 1: 1; 4: pr—16: 2; VinsB. 6: 2—8: pr; RB. 26: pr—BB. 1: 1; 34: pr—37: pr. På de 10 smala remsorna finnas strödda ord ur ES. 8—11: 1; VinsB. 8: 1—RB. 3: 2; 5: 2—8: pr; 23: 1; 25, 26: pr; BB. 4: pr—6: 1; 9: 6; 10, 11: pr, 1. På ett stympadt blad, som sammanhänger med det som innehåller slutet af lagens text, har en något yngre hand anteknat de ställen der vissa ämnen i lagboken förekomma, t. ex.* "lik föres iui iorþ owikt o (?) vi Cluckare warþer hæl slaghin af clucko k iiii Man gær hor Man gær scriptæ brut v viii" &c. *Åldren af de handskrifter, vid hvilkas permar dessa blad varit limmade* [19]*), äfvensom stilen i åtskilliga till samma böcker hörande anteckningar, hvilka här på några stäl-*

---

18) Cfr. not. 76. pag. 156. Finis §:i 2. tamen invenitur in uno ex foliis mutilatis post §. 4. (cfr. not. 72. pag. 155.)

19) Quaedam folia fuerunt agglutinata codici Benz. N:o 7, qui, ut a Cel. I. H. Schröder, Professore ac Bibliothecario Upsaliensi, accepimus, continet plures commentarios diversis manibus, partim in charta partim in membranis scriptos, ut: *miracula utilia audientibus, sermones de sanctis, statutum concilii arbugensis* (de a. 1423?) &c., et ante medium saeculum XV compactus esse videtur.

18) Jfr. not. 76. sid. 156. Slutet af §. 2. finnes dock på ett af de stympade bladen efter §. 4. (jfr. not. 72. sid. 155.)

19) Några blad hafva varit fastlimmade vid cod. Benz. N:o 7, om hvilken Herr Professorn och Bibliothekarien J. H. Schröder i Upsala benäget meddelat den upplysning att den, innehållande åtskilliga af olika händer dels på papper dels på pergament skrifna upsatser, såsom: miracula utilia audientibus, sermones de sanctis, statutum concilii arbugensis *(af år 1423?) m. m., synes vara inbunden i förra hälften af 15:de århundradet.*

runt hae schedae, iam saeculo XV incidisse in truculentas bibliopegi manus. — Specimen scripturae horum fragmentorum, quae litt. C insignivimus, continet Tab. II.

4. Duae schedulae membranaceae, ex codice deperdito, agglutinatae fuerunt tegumento codicis Iuris communis Christophoriani in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B 24. Codex ille, ad quem pertinuerunt haec folia, medio saeculo XIV, ut videtur, fuit scriptus; etsi minoris fuit formae (circa 6½ poll. altae et 5½ poll. latae), diffissam, ut dicunt, vel duplicem scripturae seriem quaevis pagina continuit. Scriptura, cuius specimen exhibet Tab. IV, nitida est et distincta. Hic codex habuit libros in capita divisos, praemissis indicibus argumenti singulorum capitum. Libri rubricas habuerunt litterasque initiales grandiores minioque exaratas; litterae grandiores textui insertae minio scriptae vel notatae sunt. Fragmenta huius codicis servata constant uno folio cui prima tantum linea est abscissa, et tribus foliis magis mutilatis. Incipientia verbis: *skal han biuþa rætum arua,* ÆB. 12: pr, continent quae sequuntur usque ad: *ok honum luka,* §. 1. ibid.; ex ÆB. 16, 22, 23: pr. disiecta tantum vocabula habent (capp. 13—15, 17—21. omissa fuerunt); porro exstant quae sequuntur a verbis: *(hug)gin fullum sarum,* ÆB. 23: 1, omissis capp. 24—26, ad *ok annar sitær,* ES. ind. 4; a *mera haua sköpt* (sic), ES. ind. 7, ad *at sialf sins,* cap. 3: pr; a *sua þa ær,* ES. 14: 2, ad *sæmbær þöm baþum,* ES. 15: 1; postea ex §§. 1—3. ibid. non nisi litterae aliquae de

len finnas, bevisa att den codex till hvilken dessa blad hört, redan i 15:de århundradet råkat i bokbindarens förstörande händer. — Prof af stilen i dessa fragmenter, hvilka vi hafva kallat C, finnes Tab. II.

4. Två stycken af en pergamentscodex, hvilka varit limmade vid permarne af en handskrift af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 24. Den handskrift hvartill dessa blad hört, synes hafva varit skrifven i medlet af 14:de århundradet; oaktadt formatet har varit litet (ungefär 6½ tum högt och 5½ tum bredt) har boken varit skrifven i spalt (eller två afdelningar på hvar sida). Stilen, hvaraf prof ses Tab. IV, är jämn och redig. Här finnes indelning i Flockar, jämte förtekning på deras innehåll. Balkarne hafva haft rubriker och större röda begynnelsebokstäfver; de inuti texten förekommande stora bokstäfver äro röda eller märkta med rödt. De igenfunna fragmenterna af denna handskrift utgöra ett blad, der blott öfversta raden är afskuren, och tre mera stympade blad. De börjas med orden: skal han biuþa rætum arua, *ÆB. 12: pr, och innehålla det derefter följande till* ok honum luka, *§. 1. ibid.; derefter blott strödda ord ur ÆB. 16, 22, 23: pr. (cap. 13—15, 17—21. äro förbigångna); sedan från* (hug)gin fullum sarum, *ÆB. 23: 1, förbigående cap. 24—26, till* ok annar sitær, *ES. ind. 4; från* mera haua sköpt *(sic), ES. ind. 7, till* at sialf sins, *cap. 3: pr; från* sua þa ær, *ES. 14: 2, till* sæmbær þöm baþum, *ES. 15: 1; vidare ur §§. 1—3. ibid.*

quavis linea; deinde a *för uar sakt*, §. 4. ibid. ad *hiolt til æuarsto* (sic) *fæmt*, §. 5, et truncatae lineae ex sequentibus usque ad *afhænde. ok annan*, ES. 16: 2; et denique integer textus a *samu pæninga* ad *som nu ær*, ibid. Codex ille, cuius tegumento agglutinata fuerunt haec folia, scriptus est circa initium saeculi XVI, quo tempore sine dubio quoque compactus est; unde concludere possumus illum codicem, ad quem haec folia pertinuerunt, eodem tempore esse dilaceratum. — Appellavimus haec fragmenta D.

5. Unicum folium ex codice membranaceo deperdito, pertinens ad Bibliothecam Reg. Academiae Upsaliensis, ubi inventum est in codice membranaceo, Benz. N:o 30, qui olim fuit coenobii Vadstenensis, cuiusque tegumento agglutinatum fuit hoc folium, quod in imo mutilatum, continet maiorem partem indicis capp. libri RB., a verbis: *eþ. ok foreþis man*, ind. 6, usque ad finem. Postea secuta est rubrica, quae tota fere est abscissa, ut ex parvulis quae restant, qualis fuerit iudicari nequeat. Tituli capitum ornantur litteris initialibus et numeralibus alternatim caeruleis vel rubris. Titulus libri RB. rubris litteris scriptus est in summo margine. Hic codex, medio saeculo XIV, ut videtur, scriptus, sine dubio eximii fuit pretii. Scriptura grandiuscula est ac nitida, fere similis ei, quam habet cod. G. Iuris VG.,[20]) cuius formam hic liber quoque habuit. Quae in altera folii pagina, olim glutino lita, fuerunt scripta, lectu sunt difficillima.

20) Vide VGL. Tab. VI.

blott några bokstäfver i hvar rad; derefter från för uar sakt, *§. 4. ibid. till* hiolt til æuarsto *(sic)* fæmt, *§. 5, samt stympade rader af det följande till* afhænde. ok annan, *ES. 16: 2; och slutligen ostympadt från* samu pæninga *till* som nu ær, *ibid. Den handskrift, vid hvars permar dessa blad varit limmade, är skrifven i början af 16:de århundradet, och har troligen då äfven blifvit inbunden; hvaraf kan slutas att den codex hvartill dessa blad hört, vid samma tid undergått en våldsam förstöring. — Dessa blad hafva vi kallat D.*

5. Ett blad af en pergamentscodex, tillhörigt Kongl. Akademiska Biblioteket i Upsala, der det blifvit funnet fastlimmadt vid permen af en fordom Vadstena kloster tillhörig handskrift på pergament, cod. Benz. N:o 30. Detta blad, som i nedre kanten är stympadt, innehåller större delen af RB. ind. från eþ. ok foreþis man, *ind. 6, till dess slut, hvarefter följt en rubrik, som är nästan alldeles bortskuren, så att man af det lilla som är qvar, ej kan sluta till huru den lydt. Flockarnes titlar äro prydde med omväxlande blå eller röda begynnelsebokstäfver och Romerska siffror. Balkens titel är skrifven med röda bokstäfver öfverst på sidorna. Denna handskrift, som synes vara från medlet af 14:de århundradet, har utan tvifvel varit af utmärkt värde. Stilen är stor och vacker, nästan lik den i cod. G. af VGL.,[20]) hvilken denne äfven till formatet liknat. På andra sidan af bladet, hvilken varit limmad vid permen, är skriften*

20) Se VGL. Tab. VI.

Ille liber, cui agglutinata fuit haec scheda, continet *summulam decani upsalensis de ministris et sacramentis ecclesiasticis*, scriptam, iudice Cel. Schröder, eodem fere tempore quo vixit auctor huius commentarii, Laurentius Olavi (✝ 1332). Quod si ita sit, tegumentum quo nunc munitus est hic liber, cuiusque gratia spoliatus est codex Iuris OG., saeculo fere recentius, vel saeculo XV confectum esse videtur. — Hoc fragmentum litt. E insignivimus.

nästan oläslig. Den handskrift, vid hvilken detta blad varit fastlimmadt, innehåller: summula decani upsalensis de ministris et sacramentis ecclesiasticis, *och är, enligt Herr Professor Schröders förmodan, samtidig med författaren till nämnda upsats, hvilken skall hafva varit Laurentius Olavi (✝ 1332). I sådant fall är dock bokens nuvarande band, hvartill en handskrift af ÖGL. måst lemna bidrag, troligen ett århundrade yngre, eller från förra hälften af 15:de århundradet. — Detta fragment hafva vi beteknat med E.*

6. Codex membranaceus, ex bibliotheca Generosissimi Comitis M. Brahe in Skokloster, continet Ius commune Magnaeanum, una cum libro de iure ecclesiastico ex codice Iuris OG. Hic codex, praeter folia quaedam chartacea, scripturae vacua, in initio et fine voluminis, habet 79 folia membranacea 10 poll. alta et 7¼ poll. lata, tegumento tergino, cum oricalcheis laminis et fibulis, munita. Saeculo XIV ad finem vergente, ni fallimur, scriptus est. Liber de iure ecclesiastico, pariter ac codex Magnaeanus, in capita est divisus; attamen indice capitum caret. Capita, in nova linea incipientia, ornantur litteris initialibus alternatim rubris, caeruleis vel viridibus; maximam partem habent rubricas, quae continent prima vocabula cuiusvis capitis, vel saltem *Nw* vel *Wm*. Divisio in capita hic prorsus abhorret ab illa, quam habet noster textus; convenit autem cum illa, quam continent duo codices mox infra commemorandi; quae res, pariter ac lectiones in his tribus codicibus saepe congruentes, probat inter ses propinquam esse cognationem. In

6. En pergamentscodex, tillhörig Herr Öfver-Hof-Stallmästaren m. m. Grefve M. Brahes boksamling på Skokloster, innehåller K. Magni Erikssons Landslag, med Kyrko-Balk af ÖGL. Denna handskrift har, utom några rena pappersblad i början och slutet af boken, 79 pergamentsblad af 10 tums höjd och 7¼ tums bredd, bundna i skinnband med mässingsbeslag och spännen. Den synes vara skrifven i senare hälften af 14:de århundradet. Kyrko-Balken är, likasom Landslagen, indelad i Flockar, men har ingen förtekning på deras innehåll. Flockarne börjas på ny rad, med omväxlande röda, blå eller gröna begynnelsebokstäfver, och de fleste hafva rubriker, som innehålla de första orden i hvar Flock, eller åtminstone ett Nw *eller* Wm. *Indelningen i Flockar är här helt annorlunda än den, som finnes i vår text, men öfverensstämmer deremot med den, som de två handskrifter hvilka nedanför skola beskrifvas, innehålla; hvaraf, äfvensom af läsarterna, hvari dessa tre handskrifter ofta sammanstämma, synes att de äro sinsemel-*

summo margine rubris litteris scriptus est titulus libri: *Kirkio balkir.* Hic liber occupat folia novem priora; fol. 10 pagina prima continet indicem recentiori manu scriptum, cum titulo: *thætta ær lösingga hæradz æghor;* folio verso legitur praefatio ex Iure Sudermannico transscripta, eademque manu ac ipse iuris codex exarata. Fol. 11 incipit codex Magnaeanus. Appellavimus hunc codicem H; scripturae formam proponit Tab. III.

lan nära beslägtade. Öfverst på sidorna är titlen Kirkio balkir *skrifven med röda bokstäfver. Kyrko-Balken uptager de 9 första bladen; första sidan af fol. 10 innehåller en af senare hand skrifven förtekning med titel:* thætta ær lösingga hæradz æghor; *på andra sidan är ett ur Södermannalagen lånadt företal skrifvet af samma hand som lagboken. Fol. 11 begynnes Magni Erikssons Landslag. Vi hafva kallat denna handskrift H; prof af stilen ses Tab. III.*

7. Codex membranaceus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B 1, continet Ius commune Magnaeanum una cum Iure urbico. Tegumento tergino, cum oricalcheis laminis et fibulis munitus est; habet 129 folia membranacea, quibus usus est scriba, $11\frac{3}{4}$ poll. alta, et $8\frac{1}{4}$ poll. lata. Intus in tegumento legitur: *Nillz Torstensons book;* folium membranaceum in initio voluminis, praeterea scripturae vacuum, continet hanc adnotationem:

7. En pergamentscodex å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 1, innehåller K. Magni Erikssons Landslag samt Stadslagen, bunden i skinnband med mässingsbeslag och spännen. Den har 129 af skrifvaren begagnade pergamentsblad, af $11\frac{3}{4}$ tums höjd och $8\frac{1}{4}$ tums bredd. Innantill på permen står: Nillz Torstensons book; *och på ett rent pergamentsblad i början af boken läses denna antekning:*

"Anno 1683 den 8 Augusti ankom denna book ifran Nyen mig tillhanda, öfwersänd och gifwen af Commendanten her Alexander Moraht Perswetof till mig J. G. Sparfwenfeld."

Fol. 1 incipit liber de iure ecclesiastico ex Codice Uplandico. In summo margine eiusdem folii adnotavit Sparfwenfeld: *Legisterium vetus secundum antiquam Compil.* SMEKIANAM *N:o 10.* Fol. 10 verso liber de iure ecclesiastico ex Iure OG. incipit ab indice capitum [21]; at initium tantum ipsius textus continent duo folia proxime sequentia; continuatio huius libri, una cum initio Codicis Magnaeani perdita sunt [22]. Post codicem Magnaea-

Fol. 1 börjas den vanliga Kyrko-Balken af Uplandslagen. Öfverst på detta blad har Sparfwenfeld anteknat: Legisterium vetus secundum antiquam Compil. SMEKIANAM N:o 10. *På andra sidan af fol. 10 börjas ÖGL:s Kyrko-Balk med förtekningen på Flockarne [21]; men endast början af texten finnes på de nästföljande två bladen; fortsättningen af Kyrko-Balken, tillika med början af Magni Erikssons Landslag är borta [22].*

21) Vide not. 2. pag. 1.
22) Cfr. not. 36. pag. 9.

21) Se not. 2. sid. 1.
22) Jfr. not. 36. sid. 9.

num sequitur fol. 72 &c. Ius urbicum, et deinde foll. 124—129 constitutio Calmariensis de a. 1474, et ius aulicum R. Erici Pomerani, eadem manu qua ipsi codices exarata; ex quibus constat librum versus finem saeculi XV esse exaratum, etsi nitida scriptura de antiquiori aetate testari videretur. In duobus foliis membranaceis in fine voluminis rec. man. saec. XVI pinxit tabulam consanguinitatis aliasque tabulas quosdam adfinitatis modos significantes. — Capita in nova linea incipientia, et litteris numeralibus rubris in margine positis indicata, habent litteras initiales alternatim caeruleas vel rubras, et rubricas, non tales tamen quales habet cod. H. Titulus *Kyrkio Balkir* in summo margine rubris litteris est scriptus. Specimen scripturae huius codicis, quem appellavimus I, continet Tab. IV.

8. Codex chartaceus in folio, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis G. L. Cederhielm in praedio Ostrogotico Säby, continens Ius commune Christophorianum. In interiori parte tegminis legitur nomen *Anna Simons Dåtter* grandibus litteris exaratum; in primo autem folio *Josias Davidson* quidam librum suum esse indicavit. Codex hic, rudibus ac incomtis litteris scriptus, tegumento tergino cum fibulis est munitus, habetque 262 folia, quorum 28 priora continent varias adnotationes maximam partem Latine scriptas. Fol. 29 incipit liber de iure ecclesiastico ex Codice OG., quem tamen scriba, taedio captus, non ad finem perduxit, sed fol. 36 in media periodo desivit [23]), postea alias adnota-

23) Vide not. 54. pag. 18.

Efter Landslagens slut följer fol. 72 &c. Stadslagen, och derefter foll. 124—129 Calmare Recess af år 1474, och K. Eriks af Pomern Gårdsrätt, af samma hand som lagböckerna; hvilket bevisar att boken är skrifven mot slutet af 15:de århundradet, ehuru man af den vackra stilen skulle vilja sluta till en högre ålder. På två pergamentsblad i slutet har en senare hand af 16:de århundradet målat en slägttafla samt några andra taflor som föreställa vissa svågerskapsförhållanden. — Flockarne börjas här på ny rad med omväxlande blå eller röda begynnelsebokstäfver, med rubriker, hvilka dock ej likna dem i cod. H, och med röda Romerska siffror i kanten. Titlen Kyrkio Balkir *är med röda bokstäfver skrifven öfverst på sidorna. Prof af stilen i denna handskrift, hvilken vi hafva kallat I, finnes Tab. IV.*

8. En papperscodex i folio, innehållande K. Christoffers Landslag, tillhörig H. E. Öfverste Kammarjunkaren m. m. Herr Grefve G. L. Cederhjelms boksamling på Säby i Östergötland. På inre sidan af permen läses namnet Anna Simons Dåtter *med stora bokstäfver; och på första bladet har en* Josias Davidson *antecknat sig som egare. Boken, som är skrifven med ful och ojämn stil, är bunden i skinnband med spännen, och har 262 blad, af hvilka de 28 första innehålla åtskilliga anteckningar, till större delen på Latin. Fol. 29 börjas ÖGL:s Kyrko-Balk, hvilken skrifvaren dock ledsnat vid, så att han fol. 36 stadnat midt uti en mening [23]), och derefter tillagt andra anteknin-*

23) Se not. 54. sid. 18.

tiones addens. Foll. 40—202 continent Codicem Christophorianum, cuius calci additae sunt variae adnotationes, et index ad dictum codicem. Liber de iure ecclesiastico post Codicem Christophorianum, ut videtur, scriptus est, attamen eadem manu qua hic, qui a. 1570, ut in fine quorundam librorum est adnotatum, exaratus est. Liber de iure ecclesiastico eandem habet divisionem in capita, ac codd. H. et I. Capita incipiunt in nova linea, notisque designantur numeralibus in margine positis, primum Arabicis, deinde Romanis. Titulus huius libri in summa parte cuiusque folii legitur. In imo margine scriba addidit adnotationes nonnullas ex vulgari libro de iure ecclesiastico (ex Codice Uplandico) &c., ex. c. fol. 29: *Nw ægha bönder huss a kyrkio bol föra* &c. Appellavimus hunc codicem K.

9. Praeter codices iam recensos, ex quibus lectionum varietatem in notis attulimus, apographum supra commemorati codicis A. exstat, scilicet codex chartaceus in folio ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem pertinens, sign. B 51. Hoc apographum, tegmine membranaceo viridi compactum, continet 68 folia notis numeralibus minio pictis signata, praeter folia quaedam scripturae vacua in initio voluminis. Capita, notis numeralibus Arabicis in margine positis insignita, incipiunt in nova linea litteris grandioribus rubris vel caeruleis exarata. Litterae initiales rubrae vel caeruleae textui sunt insertae; hae tamen saepe sunt omissae, praesertim in libro RB. Tituli librorum pigmento rubro vel caeruleo sunt scripti in summo margine. In principio codicis, pariter ac libri VinsB., additae sunt

gar. Foll. 40—202 innehålla Landslagen, efter hvars slut följa åtskilliga anteckningar samt ett Register öfver Landslagen. Kyrko-Balken synes vara skrifven senare än Landslagen, men är dock af samma hand som denna, hvilken, såsom vid slutet af några Balkar är anteknadt, är skrifven år 1570. Kyrko-Balken har samma indelning i Flockar som H. och I. Flockarne börjas på ny rad med siffror i kanten, i början Arabiska, men sedan Romerska. Balkens titel läses öfverst på hvar sida. I nedre kanten har skrifvaren tillagt några anteckningar ur den vanliga Kyrko-Balken (af Uplandslagen) m. m., t. ex. fol. 29: Nw ægha bönder huss a kyrkio bol föra &c. *Vi hafva kallat denna handskrift K.*

9. Utom de nu beskrifna handskrifter, hvilkas olika läsarter vi hafva i noterna anfört, finnes ännu en papperscodex i folio å Kongl. Biblioteket i Stockholm, sign. B 51, som är afskrifven efter den ofvan omtalte cod. A. Denna i grönt pergamentsband inbundna afskrift innehåller 68 med rödt bläck numrerade blad, utom några rena blad i början. Flockarne, i kanten numrerade med Arabiska siffror, börjas med ny rad, prentad med rödt eller blått bläck. Inuti Flockarne finnas röda eller blå begynnelsebokstäfver; dock saknas dessa ofta, i synnerhet i RB. Balkarnes titlar äro med rödt eller blått bläck skrifne öfverst på sidorna. Vid bokens början och vid VinsB. äro rubriker tillsatta, som ej finnas i originalet [24]*). Vid slutet af Eps. och*

rubricae, in autographo omissae[24]). In fine librorum Eps. et BB. legitur numerus annalis 1590, quo anno hoc apographum sine dubio factum est. Orthographiam autographi non curiose observavit scriba; þ ubique mutavit in *th, dh, t* vel *d;* menda scripturae ex autographo plerumque accurate transscripsit, attamen nonnullis locis emendavit; multa male legit; multa vocabula errato omisit. Quibusdam locis, ubi verba autographi legere non potuit, lacunas fecit. Rarissime operae pretium duximus afferre lectiones huius apographi [25]). Scripturae specimen exhibet Tab. III.

Iam recognovimus illos codices Iuris OG. manuscriptos, qui adhuc exstant, vel de quibus fragmenta saltem sunt inventa. Plures codices huius generis circa initium saeculi XVII exstitisse, testantur editio de a. 1607, calcique eius, etsi parce admodum, adiectae varietates. Credi posset etiam circa finem eiusdem saeculi exstitisse codices Iuris OG. manuscriptos, postea perditos. Etenim Lundius, in praefatione ad Ius Uplandicum una cum versione Loccenii Latina a. 1700 editum, quibusdam locis citat tales codices, quos iam perditos esse, aliquis posset autumare. Affert pag. 16 verba: *"at lösa sik til kyns ok kundra manna, ok egh til annödhugx doms. Item alio loco: or annödgom stad lösa;"* citatque in margine: *"Memb. vet. c. XXIX & c. XXX. §. 1. Wadhamal OGL.;"* sed allata verba iam Lundii tempore editiones Iuris OG. impressae

24) Cfr. not. 1. pag. 1; not. 1. p. 152.
25) Not. 18. pag. 153; not. 79. p. 212.

BB. läses årtalet 1590, då utan tvifvel denna afskrift blifvit gjord. Originalets orthographie har af afskrifvaren ej blifvit troget iakttagen; þ *är öfverallt förändradt till* th, dh, t *eller* d; *skriffelen i originalet äro merendels noggrannt afskrifna, dock på några ställen rättade; mycket har afskrifvaren läst orätt; ofta äro ord genom mistag förbigångna. På några ställen der afskrifvaren ej kunnat läsa originalet, har han lemnat rum. Vi hafva högst sällan funnit anledning att anföra denna afskrifts läsarter* [25]*). Prof af stilen finnes Tab. III.*

Vi hafva nu beskrifvit de handskrifter af ÖGL., hvilka ännu äro i behåll, eller hvaraf åtminstone lemningar blifvit funna. Att i början af 17:de århundradet ännu flera handskrifter af denna Lag funnits, derom vitnar 1607 års edition, ock de vid dess slut, ehuru sparsamt, anförda varianter. Man skulle kunna tro att ännu vid slutet af nämnda århundrade funnits numera förlorade handskrifter af ÖGL. Lundius åberopar nemligen på några ställen i företalet till den år 1700, jämte Loccenii Latinska öfversättning, utgifna Uplandslagen, sådana handskrifter, hvilka skulle kunna anses numera vara förlorade. Han anför sid. 16 orden: "at lösa sik til kyns ok kundra manna, ok egh til annödhugx doms. Item alio loco: or annödgom stad lösa;" *hvarvid i kanten citeras* "Memb. vet. c. XXIX & c. XXX. §. 1. Wadhamal

24) Jfr. not. 1. sid. 1; not. 1. s. 152.
25) Not. 18. sid. 153; not. 79. s. 212.

habebant in cap. 17. ÄB. Porro affert pag. 17: *"Sun taki arf ok vrf sum sun,"* in margine citans *"Fragm.* & *memb. vet. leg. OL.* (lege *OG.*) *c. 1.* & *2. DaleLL. princ. Ärfd. br."* Sed ista verba numquam inventa sunt in codice Iuris OG.; nec magis leguntur in codice illo, cui Iuris Dalici nomen tribuerunt. Satis igitur patet has citationes non nisi pompae qualiscumque caussa esse adornatas; ac praeterea non magis esse curandas quam ea, quae Lundius fabulatur de *"veteribus membranis"* suis ad Ius Vestrogoticum pertinentibus [26]).

OGL.;" *men de anförda orden funnos redan på Lundii tid tryckta i ÖGL. ÄB. 17. Likaså anför han sid. 17:* "Sun taki arf ok vrf sum sun," *och åberopar i kanten:* "Fragm. & memb. vet. leg. OL. *(läs* OG.*)* c. 1. & 2. DaleLL. princ. Ärfd. br." *Men dessa ord hafva likaså litet någonsin funnits i ÖGL., som de stå till att läsa i den så kallade Dalelagen. Det är således klart att dessa citater endast skola tjena till en prydnad, och för öfrigt förtjena lika liten upmärksamhet som hvad Lundius talar om sina* "veteres membranae" *af Vestgötalagen* [26]).

II. De prioribus Iuris Ostrogotici editionibus.

II. Om Östgötalagens äldre editioner.

1. *Östgötha Laghen, Thän af Forna Swea ok Götha Kunungar ok Regänter, ok särdeles Kunung Knuth Erik hin Heligas Son ok Birger Jarl, Stadgadh ok förbätradh är widh åhrom 1168. ok 1260. Tryckt j Stockholm, af Anund Olufsson. Anno Christi M DC VII.* In fol.

Haec editio continet 65 folia litteris numeralibus signata, praeter folium in quo titulus inscriptus est, unumque folium in fine libri, ubi varietates quaedam *("någhre varietates eller åtskilligheeter")* sunt adnotatae. Titulum ab editore esse compositum, minime vero in codice aliquo manuscripto esse inventum, nisi forte in apographo quodam ex saeculo XVI; Regem autem Canutum et Ducem Birgerum ea ex ratione hic nominari, quod nomina eorum quibusdam locis in ipso codice occurrunt — id observare opus non esset, nisi fuissent qui ex hoc titulo de aetate Iuris Ostrogotici iudicare vo-

Denna uplaga innehåller 65 med Romerska siffror numrerade blad, utom titelbladet, och ett blad i slutet, der "någhre varietates eller åtskilligheeter" *äro anmärkta. Att titlen är författad af utgifvaren, och visst icke funnits i någon handskrift, om ej i någon afskrift från 16:de århundradet, och att Konung Knut och Birger Jarl här nämnas af den anledning, att deras namn förekomma på några ställen i lagen — detta behöfde ej anmärkas, om ej denne titel blifvit åberopad såsom bevis på Östgötalagens ålder* [27]). *Det är troligt att denne och de öfrige i Ko-*

26) Vide VGL. praef. pag. XLI — XLV.

26) Se VGL. föret. sid. XLI — XLV.

laissent [27]). Hunc codicem, pariterque ceteros Iuris codices tempore Regis Caroli IX impressos, cura Iohannis Thomae Burei, Antiquarii Regni, esse editos, verisimile est [28]). Editor secutus est codicem manuscriptum nunc non exstantem. Menda typographica non multa sunt; nec adest caussa cur adulterationes consulto factas suspicaremur; sed variae lectiones sine dubio ex diversis manuscriptis codicibus sunt congestae; in quo id tantum magnopere est vituperandum, quod editor, ita faciens, rem quovis loco indicare neglexit; quod tamen vitium editori minus est imputandum, quam illius aevo, cui incognita erat accuratio quam postulat res diplomatica, quaeque proh dolor! nostro quoque tempore monumentorum antiquitatis editoribus haud raro ignota esse videtur. Varietates ultimo folio adnotatae ita inscribuntur:

mig Carl IXs tid tryckta lagböcker blifvit utgifna af Riks-Antiquarien Johannes Thomae Bureus [28]). *Utgifvaren har följt en handskrift, som numera ej finnes. Tryckfel äro ej många; ingen anledning förekommer till att mistänka uppsåtliga förfalskningar; men utan tvifvel hafva läsarter blifvit upptagna ur olika handskrifter, hvarvid endast det är att anmärka såsom ett stort fel, att detta skett utan att på hvart ställe förhållandet blifvit anmärkt; ett fel som dock mindre bör tillskrifvas utgifvaren än hans tidehvarf, som ej kände den diplomatiska noggrannhetens fordringar, hvilka, tyvärr, äfven på vår tid ej sällan synas vara obekanta för gamla skrifters utgifvare. De på sista bladet antecknade varianter hafva följande öfverskrift:*

"Efter thet at noghrestädz vthi the skrefne Laghböker, efter hwilke thenne Östgötlie Laghen tryckt är, finnes naghre varietates eller åtskillligheeter, så at alle bökerne vnderstundom icke hafwe haft ett Ordesätt, och noghre fhå städhes litet emoot hwart annat, Therföre äre efter Konung Maje:tz nådige befalning, naghre the förnämste varietates här insatte, såsom här efterfölier."

Ex varietatibus hic allatis quaedam conveniunt cum cod. A [29]), aliae cum

Några af de här anförda olikheterna öfverensstämma med cod. A [29]),

27) Stiernhöök, *de Iure Sveonum et Gothorum vetusto*, pag. 15. Burman, *om Province Lagarnes ålder &c., Vitterh. Hist. och Antiq. Acad. Handl.* VI. 228. K. Schildener, *Guta-lagh*, Greifsw. 1818, p. XIV.

28) Burman, loco nuper cit. pag. 229. not. 157, p. 232 not. 166, hoc pro certo adfirmat de codd. OG., Upl. et Hels.; non tamen indicans fontem, ex quo hanc hausit notitiam.

29) Vide nott. 47—49. pag. 33; not. 49. p. 87; not. 58. p. 199; not. 80. p. 202; not. 97. p. 203.

27) *Stiernhöök*, de Iure Sveonum et Gothorum vetusto, *sid. 15. Burman*, om Province Lagarnes ålder &c., Vitterh. Hist. och Antiq. Acad. Handl. *VI. 228. K. Schildener*, Guta-lagh, *Greifsw. 1818, sid. XIV.*

28) *Burman, på nyss anförda ställe, sid. 229. not. 157, s. 232 not. 166, säger detta bestämdt om OGL., UplL. och HelsL., men anför ej den källa, der han hämtat denna uppgift.*

29) *Se nott. 47—49. sid. 33; not. 49. s. 87; not. 58. s. 199; not. 80. s. 202; not. 97. s. 203.*

C [30]); aliae denique cum F [31]); sunt vero aliae, quae in nullo codice adhuc exstante reperiuntur [32]). Suspicari aliquis posset nonnullas ex his varietatibus inventas esse in iis codicibus, quorum fragmenta restant, sc. C, D et E; sed isti codices, ut supra observatum est [33]), exitiale fatum subierant longo tempore antequam Ius OG. primum typis vulgaretur. Non igitur dubium est quin primo editori plures adfuerint manuscripti codices, iam prorsus perditi; quam vero ex hac copia cepit utilitatem, ea non nisi exigua est, cum ad quatuordecim tantum locos varietates, easque maximam partem parvi momenti, attulerit. — Etsi, ut infra dicetur, plures Iuris OG. editiones comparuerint, illa tamen quam nunc recensuimus, ante nostrum tempus unica est, ad quam manuscripti codices sunt adhibiti. Fontibus huius editionis destituti, ipsa manuscripti codicis loco uti coacti sumus; quamobrem eam in notis nostris insignivimus littera B, quae ideo significat illum textum, quem primus Iuris OG. editor, facta, ut probabile est, plurium manuscriptorum codicum collatione, verum esse iudicavit. Varietates calci adiectas appellavimus G.

30) Vide not. 71. pag. 98; not. 37. p. 123.
31) Vide nott. 47—49. pag. 33; not. 91. p. 105; not. 37. p. 123; not. 58. p. 199; not. 80. p. 202.
32) Vide not. 41. pag. 29; not. 80. p. 35; not. 82. p. 149; not. 36. p. 198; not. 58. p. 199; not. 41. p. 211; nott. 80, 81. p. 216.
33) Pagg. IX—XI. supra.

några med C [30]); några med F [31]); men en del af dem igenfinnes icke i någon af de handskrifter som ännu äro i behåll [32]). Man skulle kunna tro att några af dessa olikheter funnits uti de handskrifter hvaraf vi ännu hafva fragmenter qvar, neml. C, D och E; men dessa handskrifter hade, såsom förut är anmärkt [33]), undergått sitt beklagliga öde långt före den tid då ÖGL. första gången trycktes. Det är derför otvifvelaktigt att utgifvaren haft tillgång till flera handskrifter, som nu äro alldeles förlorade; men den nytta han gjort sig af detta förråd är ganska ringa, enär blott vid 14 ställen olikheter, till större delen af föga betydenhet, blifvit anförda. — Ehuru ÖGL., såsom nedanför skall omtalas, flera gånger blifvit tryckt, så är den nu beskrifna uplagan den enda som hittills blifvit efter handskrifter utgifven. Då vi, i saknad af källorna till denna uplaga, måst behandla den likasom en handskrift, så hafva vi i våra noter utmärkt densamma med bokstafven B, hvilken således beteknar den text som den förste utgifvaren af ÖGL., troligen efter jämförande af flera handskrifter, ansett vara den rätta. De i slutet anmärkta olikheter hafva vi kallat G.

30) Se not. 71. sid. 98; not. 37. s. 123.
31) Se nott. 47—49. sid. 33; not. 91. s. 105; not. 37. s. 123; not. 58. s. 199; not. 80. s. 202.
32) Se not. 41. sid. 29; not. 80. s. 35; not. 82. s. 149; not. 36. s. 198; not. 58. s. 199; not. 41. s. 211; nott. 80, 81. s. 216.
33) Sidd. IX—XI. ofvanför.

2. *Sweriges Rijkes Landz- och StadzLagh, Medh ett nytt och gagneligit Register widh endan bijfogat: Sampt*
Vplandz }
Ostgötha } *Laghen*
Helsinge }
Medh Hen. Kon. Mayst. Nådige Befallningh af Trycket vthgångne. Stockholm, Hos Henrich Käyser. Anno 1643. In 4:o maj.

Titulus Iuris OG. hic idem est quem habet editio de a. 1607; id tantum si excipias, quod numeris annalibus 1168 et 1260 hic additur 1251; ac imo loco legitur: *"Af Henrick Keyser, Åhr 1643."* Hic codex, qui, una cum titulo, occupat 142 paginas, nullo adhibito manuscripto codice, convenienter priori editioni est publicatus, etsi multa in orthographia discrepant, multaque alia irrepserunt menda, eaque ex parte gravissima. Omittuntur ex. c. verba: *þa skal — huarium þerra,* DrB. 20: 1; item: *þæn sum — annan dagh,* BB. 30: 1; iterantur vero verba: *þe sum — Nu uitis,* Vaþ. 1: 5, e. s. p. Quod additur v. *barn,* Eþs. 22,[34]) id sine dubio specie emendationis factum est. Varietates priori editioni adnexae hic omittuntur. — In fronte huius collectionis legitur epistola, qua Typographus Keyser opus suum dedicat Iudicibus in supremo Regis Dicasterio (Stockholmiensi). Loquitur ibi de codicibus iuris, quos antea in quarto maiori typis vulgaverat, qui vero iam divenditi erant, ut nulla amplius exemplaria venum exstarent; quod tantum de codicibus Iuris Christophoriani et urbici est intelligendum, nam ceteri codices hoc volumine comprehensi, non antea in quarto editi erant.

Östgötalagens titel är här lika med den i 1607 års uplaga, utom det att jämte årtalen 1168 och 1260 äfven nämnes 1251, och nederst läses: "Af Henrick Keyser, Åhr 1643." *Denna lag, som här uptager 142 sidor, titelbladet inberäknadt, är, utan att någon handskrift blifvit begagnad, aftryckt efter den äldre uplagan, ehuru med mycken afvikelse i afseende på orthographien, och många, till en del ganska grofva fel. Här utelemnas t. ex. orden:* þa skal — huarium þerra, *DrB. 20: 1; likaså:* þæn sum — annan dagh, *BB. 30: 1; orden:* þe sum — Nu uitis, *Vaþ. 1: 5, finnas deremot här två gånger, o. s. v. Att ordet* barn *är tillagdt i Eþs. 22,* [34]) *skall väl hafva namn af rättelse. De i den äldre uplagan efteråt tillagda varianterna äro här uteslutna. — I början af denna lagsamling finnes en af Boktryckaren Keyser underteknad dedication till Hof-Rättens (i Stockholm) ledamöter, der han talar derom, att "the Laghböcker" som han förut hade "vthi Median quarto aff Trycket vthgå låtit," voro så åtgångna, att inga exemplar mera funnos till köps. Detta bör dock endast förstås om Lands- och Stadslagen, ty de öfrige i detta band tryckte lagarne hade icke förut blifvit i 4:o utgifne.*

34) Cfr. not. 87. pag. 39.

34) Jfr. not. 87. sid. 39.

3. *Sweriges Rijkes Gamble Laghböker; Såsom:*
Vplandz- Östgötha- Helsinge- } *Laghen.*
Sampt Konunga Styrilse. Stockholm: Tryckte och vplagde af Henrich Keyser medh eghen bekostnadt, Åhr 1650. In 12:o.

In altera pagina eiusdem folii, quod continet hunc titulum, legitur epistola qua Keyser hoc opus dedicat Reginae Christinae. Ius Ostrogoticum occupat 220 paginas, quarum prima continet titulum, in secunda vero incipit liber de iure ecclesiastico. Ex editione de a. 1643 transscriptus est hic codex; titulus, perinde ac in ista editione, habet numerum annalem 1251, et in imo legitur: "*Stockholm, Tryckt hoos Henrich Keyser.*" Haec editio haud incuriose sequitur suum archetypum; cum vero illius menda fideliter repetat, eaque novis mendis novaque discrepantia in orthographia augeat, non potest non vitiositate superare editionem de a. 1643. Unum tamen vitium quod habent ceterae editiones, nempe *madhir* pro *modhir*, GB. 12:1, hic emendatum est [35]). Hic quoque omittuntur varietates primae editioni subnexae.

På frånsidan af detta titelblad läses en dedication af Keyser *till Drottning* Christina. *Östgötalagen som här uptager 220 sidor, inberäknadt titelbladet, på hvars frånsida KrB. börjas, är aftryckt efter 1643 års uplaga. Titlen tillägger, likasom i nämnda uplaga, årtalet 1251, och nederst:* "Stockholm, Tryckt hoos Henrich Keyser." *Denna uplaga är temligen noggrannt aftryckt efter sitt original; men som felen i detta här troget äro upprepade, och tillökta med åtskilliga nya fel, hvartill äfven höra nya afvikelser i orthographien, så är denna uplaga ännu mera felaktig än den af 1643; dock finnes ett fel i de öfriga uplagorna här vara rättadt, neml.* madhir *till* modhir, *GB. 12: 1.* [35]) *Äfven här äro varianterna i slutet utelemnade.*

4. *Swerikes Rikes Lagh-Böker, som äre, Landz Lagh, Stadz Lagh, Vplandz Lagh, Wästgötha Lagh, Östgötha Lagh, Södermun. Lagh Wästmanna och Helsing Lagh. Såsom ock Kon. Maj:ts Placat angående Justitiæ Sakerne, Rättegångz Ordinantie, Rättegångz Process och Domare Reguler. Nu på nytt medh nyttige Concordantier och Register vthgången och förbättrat. Cum Gratia et Priv. S. R. M. Veciæ. Tryckt i Stockholm, aff Ignatio Meurer, medh eghen Bekostnadt, Åhr 1666.* In fol.

Hanc collectionem, excepto Iure VG. [36]), edidit Claudius Åkerman, I. U.

Denna samling är, med undantag af VGL. [36]), *utgifven af J. U. Doctorn*

35) Cfr. not. 23. pag. 103.
36) Hic communis titulus tamen afferri debuisset in praef. ad Ius VG. pag. XLVI.

35) Jfr. not. 23. sid. 103.
36) Denna allmänna titel hade likväl bort anföras i företalet till VGL. sid. XLVI.

Doctor et designatus Professor in Academia Dorpatiensi[37]), cuius tamen nomen non apparet nisi in titulis Codicum Iuris Sudermannici et Vestmannici, non antea editorum. Typographus Meurer eam dedicavit Regi Carolo XI, Reginae viduae Udalricae Eleonorae, Administratoribus Regni tutoriis universisque Regni Senatoribus. Ius Ostrogoticum, quod, praeter titulum, occupat 61 folia, ex editione de a. 1607 transscriptum est, eundemque titulum ac illa habet, id si excipias, quod post "1260" hic sequitur:

och utnämnde Professorn vid Universitetet i Dorpt, Claudius Akerman [37]), hvars namn dock endast är utsatt på titelbladet till Södermanna- och Vestmannalagarne, hvilka ej förut varit tryckte. Den är af Boktryckaren Meurer dedicerad till Konung Carl XI och Enke-Drottningen Hedvig Eleonora samt Förmyndare-Regeringen och alla Rikets Råd. Östgötalagen, som här uptager 61 blad, utom titelbladet, är aftryckt efter 1607 års uplaga, och har samma titel som den, utom det att här, efter "1260" *följer:*

"Nu på nytt vthgången och medh nyttige Concordantier förmeredt. Cum Gratia & Privilegio S. R. M. Sveciæ. Tryckt i Stockholm, hoos Ignatium Meurer, Kongl. Booktr. medh egen bekostnadt, och fins hoos honom til kiöps. Åhr 1665."

Quae in titulo commemorantur "concordantia," ea constant citationibus locorum parallelorum in ceteris iuris codicibus, praesertim in codice Christophoriano; uno loco, GB. 29: 1, citantur *"institut. justin. de ingenuis."* Praeterea multis locis in margine adiectae sunt breves adnotationes, ex. c. *lefz sughäl*, KrB. 11. *ykildagh*, KrB. 20. *hött är med intet bött*, Eps. 1. &c. Haec editio fidelius quam editio de a. 1643 idem archetypum sequitur; attamen hic quoque multa offenduntur menda, partim singularum litterarum, ex. c. *edhfört*, *edhsföre*, pro *edhsört*, *edhssöre*, KrB. 19, partim vocabulorum omissorum vel additorum, ex. c.

De i titlen omtalade "concordantier" äro i kanten tillagda hänvisningar till motsvarande ställen i de andra lagarne, i synnerhet till Christoffers Landslag; på ett ställe, GB. 29: 1, hänvises till "institut. justin. de ingenuis." *Dessutom äro på många ställen i kanten korta anmärkningar tillsatta, t. ex.* lefz sughäl, *KrB. 11.* ykildagh, *KrB. 20.* hött är med intet bött, *Eps. 1.* &c. *Denna uplaga är med mera noggrannhet än 1643 års, aftryckt efter samma original; dock finnas äfven här många fel, bestående dels i enskilda bokstäfver, t. ex.* edhfört, edhsföre, *för* edhsört, edhssöre, *KrB. 19, dels deri att ord blifvit*

---

37) Vide *Catalogum Librorum, qui in Hist. et Antiq. Patr. sub imperio Caroli XI publicati sunt*, Stockholmiae, 1690, pag. 26, 27. I. Molleri *Hypomnemata ad Schefferi Svec. litt.* p. 204, 205.

37) *Se* Catalogus Librorum, qui in Hist. et Antiq. Patr. sub imperio Caroli XI publicati sunt, *Stockholm, 1690, sid. 26, 27. I. Molleri* Hypomnemata ad Schefferi Svec. litt. *s. 204, 205.*

tokt af tokt af pro *tu tokt af*, KrB. 13; verba: *tha agho ther — vth sott*, RB. 3:1, hic bis leguntur; perinde ac verba: *Tha a han halwa — kiännis*, BB. 37:2. Ultimo sequuntur varietates, vel ut hic in superno paginae titulo appellantur, *"Åthskilnadher."*

Latinam versionem Iuris OG. et aliorum antiquorum iuris codicum, a Loccenio compositam propriaque manu scriptam, continet volumen in 4:o, ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem pertinens, cui titulus communis est:

Codex Legum Regni Sveciæ Antiquarum, Quales sunt Uplandicæ, Westgothicæ, Ostgothicæ, Sudermannnicæ (sic), *Wesmannicæ, Helsingicæ, Dalicæ, a Iohanne Loccenio IC. Latine versæ.*

Difficile est dicere quamnam editionem Iuris OG. in hoc opere usus sit Loccenius. Maxime videtur probabile iam unam iam alteram editionem ei ad manum fuisse. Quod de versione Iuris VG. iudicavimus [38]), id quoque de hac, et de omnibus Loccenii versionibus valet.

III. De hac Iuris Ostrogotici editione.

Cum unus tantum vetustus Iuris Ostrogotici codex manuscriptus, sc. codex Regiae Bibliothecae Stockholmiensis B 50, quem nos appellavimus A, nunc integer exstet, hunc in textu nostro sequi necesse fuit. Neque in hoc, nec in alio quoquam codice Iuris OG. manuscripto inveniuntur §§; quamobrem nos, ex ratione in praefatione ad

38) VGL. praef. pag. XLVIII, XLIX.

utelemnade eller tillagda, t. ex. tokt af tokt af *för* tu tokt af, *KrB. 13; orden:* tha agho ther — vth sott, *RB. 3:1, läsas här två gånger; likaså:* Tha a han halwa — kiännis, *BB. 37:2. Efteråt följa varianterna, eller som de här i den så kallade columntitlen benämnas,* "Åthskilnadher."

En Latinsk öfversättning af ÖGL. och andra gamla lagar, författad och egenhändigt skrifven af Loccenius, finnes i ett band i 4:o, tillhörigt Kongl. Bibliotheket i Stockholm, med denna gemensamma titel:

Det är svårt att säga hvilken af ÖGL:s uplagor Loccenius vid detta arbete följt. Troligast synes att han haft än den ena än den andra editionen till hands. Hvad vi hafva yttrat om öfversättningen af VGL. [38]), *det gäller äfven om denna och alla Loccenii öfversättningar.*

III. Om närvarande edition af Östgötalagen.

Emedan endast en gammal handskrift af Östgötalagen numera fullständigt finnes i behåll, neml. den af oss så kallade cod. A, eller B 50 å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, så har denna måst läggas till grund för vår text. Då §§ ej finnas i denna eller någon annan handskrift af ÖGL., så hafva vi, af det skäl som i

38) VGL. föret. sid. XLVIII, XLIX.

Ius VG. allata, capita, ubi opus visum est, in §§ divisimus; qua in re nexum tantum rerum respeximus, non curantes divisionem in editione de a. 1607 factam, multisque locis ineptam. Eo codice, vel illis codicibus manuscriptis, ex quibus a. 1607 editum est Ius OG., nunc non exstantibus, hanc editionem perinde ac manuscriptum codicem conferre, quaeque ibi a nostro textu discrepant, in notis indicare oportuit. Cum illa editio (a nobis B appellata), ut videtur, haud neglexerit antiquam orthographiam, varietates hic inventas eadem accuratione observavimus, ac si in antiquo quodam codice manuscripto eas offendissemus. Neque tamen ex illa editione, nec ex ullo manuscripto codice vel minimae orthographiae diversitates adnotari potuerunt vel debuerunt [39]); quod etiam dicendum est de manifestis typographiae mendis, et formis grammaticae regulis contrariis, ex. c. *kirkiu* pro *kirkia*, *thretölftan* pro *thretölfter* &c. Cod. A. fere ubique habet recentiores formas terminationum pronominum &c. quam B; quod quoque loco observare ineptum fuisset, ex. c. *alle* pro *allir*, *tue* pro

39) Censor quidam, cuius iudicio non possumus non esse contenti, refert de primo volumine nostri operis: *"Meddelingen af Varianter strækker sig endog til enhver Forskiel i Skrivemaaden." Nordisk Tidsskrift for Historie, Literatur og Konst, udg. af* Ch. Molbech, 1. B. Kiöbenh. 1827, pag. 612. Haec tamen sunt intelligenda cum ea restrictione, quam nos statuimus in praefatione ad Ius VG. pag. LXVI: "omnes observavimus varietates, etiam in orthographia, ubi id operae pretium fuit." Tali restrictione neglecta omnes orthographiae varietates adnotare, neque fieri posset, nec usui ulli esset.

företalet till VGL. är anfördt, måst, der så nödigt funnits, indela Flockarne i §§; hvarvid vi endast sett på innehållet, och ej rättat oss efter den af 1607 års utgifvare gjorda, på många ställen opassande indelning. Enär den eller de handskrifter, som ligga till grund för 1607 års edition, nu ej äro i behåll, så har nämnda edition måst, likasom en handskrift, jämföras, och olikheterna med vår text i noterna anmärkas. Då den gamla orthographien i nämnda upplaga (af oss kallad B) synes hafva blifvit temligen troget iakttagen, så hafva vi ock anmärkt de här befunna olikheterna med lika noggrannhet, som om de funnits i en gammal handskrift. Dock har likaså litet här, som ur någon handskrift, de obetydligaste olikheter i orthographien kunnat eller bort anmärkas [39]*); icke heller uppenbara tryckfel eller oriktiga grammatikaliska former, t. ex.* kirkiu *för* kirkia, thretölftan *för* thretölfter &c. *Nästan öfverallt har cod. A. nyare former för ändelserna af pronomina* &c. *än B, hvilket det skulle varit olämpligt att på hvart ställe anmär-*

39) *En Recensent, med hvars omdöme vi hafva allt skäl att vara nöjde, ytrar om första delen af vårt verk:* "Meddelingen af Varianter strækker sig endog til enhver Forskiel i Skrivemaaden." Nordisk Tidsskrift for Historie, Literatur og Konst, udg. af *Ch. Molbech, 1. B. Kiöbenh. 1827, sid. 612. Detta bör dock förstås med den inskränkning som vi upgifvit i företalet till VGL. sid. LXVI: "vi hafva anmärkt alla olikheter, äfven i afseende på stafsättet, då sådant varit anmärkningsvärdt." Att, utan en sådan inskränkning, anföra alla olikheter i stafsättet, vore både omöjligt och ändamålslöst.*

tuer, þre pro þrear v. þrea, þe pro þer &c. Pari cura observavimus varietates in fragmentis antiquorum codicum C, D et E. Ubi necessarium duximus indicare litteras vel vocabula in cod. C vel D esse abscissa, id asterisco (*) significavimus [40]). Nonnullis locis inter parentheses adposuimus eas litteras, quas in parte folii abscissa scriptas fuisse iudicavimus [41]). Ex ceteris codicibus, qui in formis vocabulorum grammaticalibus magis aberrant a veteri textu, diversitates illuc pertinentes non adnotavimus; nec ulli fuisset usui afferre turbam illam varietatum, quae manifestis scripturae mendis originem debent, praesertim in codd. F et K [42]); etsi tales quoque adnotavimus, ubi vocabulis additis vel omissis constiterunt. Ubi eandem lectionem ex pluribus codicibus attulimus, ex. c. nott. 20, 24, 26, 27. pag. 3, primo loco nominavimus eum codicem, cuius orthographiam, ut antiquissimam et optimam, in notam nostram recepimus; quod etiam in Iure VG. plerumque est observatum.

ka, t. ex. alle *för* allir, tue *för* tuer, þre *för* þrear *eller* þrea, þe *för* þer &c. *Med lika noggrannhet äro olikheterna i fragmenterna af de gamla handskrifterna C, D och E anmärkta. På de ställen, der det funnits nödigt att tillkännagifva att bokstäfver eller ord i C och D äro bortskurna, är sådant utmärkt genom en stjerna (*)* [40]). *På några ställen hafva de bokstäfver, som sannolikt stått på den bortskurna delen af bladet, blifvit tillsatta inom parentheser* [41]). *I de öfriga handskrifterna, som i afseende på de grammatikaliska formerna mera afvika från den gamla texten, hafva de dit hörande skiljaktigheter ej blifvit anmärkta; äfvensom det hade varit ändamålslöst att uptaga de många olikheter som upkommit genom uppenbara skriffel, i synnerhet i F och K* [42]), *ehuru äfven sådana blifvit anmärkta, då de bestått i tillagda eller utelemnade ord. Då lika läsarter blifvit anförda ur flera handskrifter, t. ex. nott. 20, 24, 26, 27. sid. 3, har den handskrift blifvit först nämnd, hvars stafsätt, såsom det äldsta och bästa, blifvit i noten uptaget; hvilket äfven i VGL. på de flesta ställen är iakttaget.*

---

40) Ex. c. nott. 38, 40. pag. 78; not. 36. p. 89; not. 53. p. 90. &c.

41) Ex. c. not. 36. pag. 78; not. 35. p. 142. &c. Vix opus est observare parentheses interdum, ex. c. not. 66. pag. 84, contrariam habere significationem, ut adeo l. c. litterae *stuk* adsint, ceterae autem sint abscissae. Not. 97. p. 85. significat *(sak)* h. v. quoque esse abscissam, si scriptum fuerit: *þæt ær ok sak fiæþertiug*, pro *fiæþærtiugh sak*, ut habet textus.

42) Ex. c. in F. *gärda* pro *gæra*, *kyrckio Iordh* pro *kirkia giorþ*, KrB. 1; in K. *ædzke kospæle* pro *ætsku spiælle*, KrB. 15.

40) T. ex. nott. 38, 40. sid. 78; not. 36. s. 89; not. 53. s. 90. &c.

41) T. ex. not. 36. sid. 78; not. 35. s. 142. &c. *Det torde ej behöfva anmärkas att parentheserna stundom, t. ex. i not. 66. sid. 84, hafva en motsatt betydelse, så att, på anförda ställe, bokstäfverne* stuk *äro i behåll, men det öfriga bortskuret. I not. 97. s. 85. beteknar* (sak) *att detta ord äfven är bortskuret; så vida der stått:* þæt ær ok sak fiæþertiug, *då deremot i texten står* fiæþærtiugh sak.

42) T. ex. i F. gärda *för* gæra, kyrckio Iordh *för* kirkia giorþ, *KrB. 1; i K.* ædzke kospæle *för* ætsku spiælle, *KrB. 15.*

In glossario calci adiecto delegavimus lectorem ad glossarium Iuris VG., quoties superflua prolixitas ita potuit evitari. Ut lector statim possit videre quaenam vocabula in glossario Iuris VG. quoque inveniantur, omnibus talibus vocabulis in fine adposuimus asteriscum (*), ad quem etiam, ubi necessarium visum est, in parenthesi adnotavimus orthographicam eiusdem vocis formam in Iure VG., ut ibi eo facilius inveniatur; ex. c. ad *brista*, * *(bræsta)*; ad *bröþlungi*, * *(bröþungi)*, &c. — Haud superfluum forsan est observare, necessarium esse, ubi notae in glossario citantur, conferre ipsum textum, ut intelligatur sensus citationis; ex. c. in v. *þiufs mal*, ubi citatur RB. 17. not. 34; quod intelligi nequit nisi conferatur textus, ubi legitur *þiufs taks mal*, ex quo, cum cod. F. omittat *taks*, fit *þiufs mal*.

Praeterea in omnibus hic easdem observavimus regulas, quas in praefatione ad Ius VG. exposuimus. In eo tantummodo fecimus aliquantulam immutationem, quod haud minus e textu notisque quam glossario eliminavimus longum *ſ*, cum quo per obscuritatem facile commutatur *f*; ac ubique usi sumus minusculo *s*, quo nostro tempore plerumque utuntur typographi, quodque in manuscriptis quoque codicibus in eo tantum differt a *ſ*, quod hoc saepissime occurrit in mediis vocabulis et in initio, *s* contra plerumque in fine. Quae in glossario Iuris VG. addenda vel emendanda nunc reperimus, ea huic volumini subiunximus; et in sequentibus quoque operis nostri voluminibus sine

I det efteråt bifogade glossarium hafva vi hänvisat till Vestgöta-lagens glossarium, så ofta onödig vidlöftighet derigenom kunnat undvikas. På det att läsaren genast må kunna se hvilka ord äfven finnas uptagna i VGL:s glossarium, så hafva vi vid slutet af alla sådana ord satt en stjerna (*), och dervid äfven, då det funnits nödigt, inom parentheser anteknat huru ordet i VGL. skrifves, på det att läsaren må der med lätthet igenfinna det; t. ex. vid brista, * (bræsta); *vid* bröþlungi, * (bröþungi), &c. — *Det torde behöfva erinras, att då noter i glossarium citeras, det ofta är nödigt att jämföra texten för att förstå meningen af citationen; t. ex. vid ordet* þiufs mal, *der RB. 17. not. 34. citeras; hvilket endast blir begripligt genom jämförande af texten, som har* þiufs taks mal, *hvaraf, då cod. F. utelemnar* taks, *upkommer ordet* þiufs mal.

För öfrigt få vi i afseende på de af oss följda grundsatser i allt åberopa hvad vi i företalet till VGL. yttrat. Vi hafva här endast gjort den förändring, att vi både i text, noter och glossarium uteslutit det långa ſ, *emedan detta genom otydlighet lätt förblandas med* f; *och vi hafva öfverallt brukat det numera i tryck vanliga korta* s, *hvilket äfven i handskrifterna endast deri skiljer sig från* ſ, *att detta vanligen förekommer i början af orden och inuti dem, men* s *deremot merendels i slutet. Hvad vi i glossarium till VGL. nu funnit att tillägga eller förbättra, det hafva vi anmärkt i slutet af detta band; och vi vilja äfven i de följande ban-*

mora, indicabimus ea, quae in antea editis addere vel emendare necessarium visum fuerit; nec ista, ut olim nobis erat propositum, in ultimo demum volumine dare, ideoque in tempus et remotum et incertum differre volumus. Quod ad textum in primo volumine editum attinet, hactenus non adfuit, nec posthac, ut speramus, aderit caussa, cur ea, quae de cura ei impensa in praefatione adseveravimus, revocaremus [43]. Quin contra iucundissimum nobis fuit comperire, accurationem a nobis adhibitam ubique esse agnitam omnibusque probatam. At de singulis principiis, quae in opere nostro adornando sequenda nobis proposuimus, animadversiones quasdam factas esse cognovimus, quibus hoc loco breviter respondere haud videtur alienum. Fuerunt qui reprehenderint veterem textum a nobis editum non simul Latino vel recentiore Suecorum sermone esse redditum. Quibus respondemus, non recte facere eum nobis videri, qui cum textu antiquorum iuris codicum, quem, ea qua par est diligentia editum, per-

den af vårt verk genast meddela de rättelser och tillägg till de förut utkomna delarne, som kunna finnas nödiga, i stället för att, såsom vi förut hade ämnat, meddela dem i sista bandet, och således spara dem åt en aflägsen och oviss framtid. Hvad den i första bandet tryckta texten beträffar, hafva vi hittills ej funnit, och hoppas att hädanefter ej få anledning att återtaga den försäkran om dess pålitlighet som vi i företalet gifvit [43]. *Vi hafva tvärtom åtnjutit den tillfredsställelsen att finna, att den noggrannhet hvarmed vi gått tillväga, vunnit ett allmänt erkännande och bifall. Men i afseende på planen för vårt arbete hafva åtskilliga anmärkningar blifvit gjorda, hvilka det synes lämpligt att här i korthet uptaga och besvara. Man har klandrat att vi ej bifogat en öfversättning på Latin eller nyare Svenska. Härpå svara vi, att vi anse det vara i sig sjelf orätt, att med de gamla lagarnes text, som, då den är på ett pålitligt sätt utgifven, är för alla*

---

43) Capita quaedam ad Ius VG. pertinentia (I. CB; Bryn; IV. 10, 19.) denuo quidem vulgata sunt in opere a Celeberrimo Professore &c. I. G. Liljegren edito, *Diplomatario Suecano*, Vol. I. Stockh. 1829; in quibus diversitates quaedam apparuerunt inter textus a Cel. Liliegren et nobis editos; sed comparatione cum manuscriptis codicibus facta invenimus, quod tuti praedicere potuimus, universas has diversitates totidem esse menda in opere Cel. Liliegren. Haec inviti cogimur animadvertere, non ut quid detrahamus de laude operis, quod etiam ad historiam patrii iuris maximum adfert momentum, cuique prosperum successum ardenter exoptamus; sed ut a nobis ipsis iniustam negligentiae suspicionem avertamus.

43) Väl hafva några till VGL. hörande stycken (I. CB; Bryn; IV. 10, 19.) blifvit omtryckta i det af Herr Professorn m. m. J. G. Liljegren utgifna första Bandet af Svenskt Diplomatarium, *Stockh. 1829, hvarvid åtskilliga olikheter visat sig emellan den af Hr Liljegren och den af oss utgifna texten; men vid anstäld jämförelse med handskrifterna hafva vi funnit, hvad vi äfven kunde med visshet förutsäga, att alla dessa olikheter äro jämnt lika många fel i Hr Liljegrens verk. Vi nödgas mot vår vilja anmärka detta, ej för att klandra ett äfven för fäderneslandets laghistoria högst vigtigt arbete, hvilket vi högligen tillönska den bästa framgång; utan blott för att från oss sjelfva afvända en orättvis misstanka för bristande noggrannhet.*

petuo ac inconcusso iure sibi vindicat historia, connectat versiones, quarum emendationi nullus poni potest terminus, quaeque numquam omni exceptione maiores esse possunt. Si vero tales versiones separatim sint edendae, unusquisque, qui tale opus suscipere voluerit eique par fuerit, ea in re eandem habet potestatem quam nos, qui nullo iure fines operis nostri ita ultra modum extendere possemus, ut immobili obice nobis praecluderemus viam qua id ad finem perduceremus, quod proprie ad nos pertinet, editionem nempe ipsarum antiquarum legum; qua re necessarium minus necessario postponeremus; quod eo magis perversum esset, cum neque a nobis, nec ab alio quoquam bonae horum codicum versiones praeberi poterunt, antequam ipsi universi, glossariis, qualibus nos studemus componendis, instructi, fuerint editi. Qui ad diligentia harum legum studia se contulerit, qua in re nulla versio satis affert adiumenti, is sine dubio comperiet nostra glossaria, quae id efficiunt ut lector possit uno quasi obtutu prospicere varias cuiusvis vocabuli significationes propriasque diversorum iuris codicum locutiones, ac ipse invenire insolentiora verba, eorumque significationes omnibus locis ubi occurrunt inter se conferre, veram utilitatem scientiae antiqui iuris afferre, magis quam versionem vel optimam, quae ei tantum qualecumque potest esse praesidium, qui ab improbo labore abhorrens, superficie rei contentus est.

In ephemeridibus Berolinensibus, *Jahrbücher für wissenschaftliche Kri-*

tider historiens orubbliga egendom, sammanbinda öfversättningar, för hvilkas förbättrande ingen gräns finnes, och hvilkas riktighet aldrig kan blifva uphöjd öfver all tvist; böra åter sådana öfversättningar särskildt tryckas, så eger hvar och en som till ett sådant arbete har håg och skicklighet, dertill samma tillfälle som vi, hvilka för ingen del kunna anse oss berättigade att genom ett sådant onödigt utvidgande af vårt arbete, göra det omöjligt att medhinna det som oss egentligen tillhör, nemligen utgifvandet af lagarnes original-text, och således uppoffra det nödvändiga för det mindre nödvändiga; hvilket dessutom vore ett så mycket mera förvändt företag, som det hvarken för oss eller någon annan låter sig göra att tillvägabringa någorlunda goda öfversättningar af dessa lagar, innan de kunnit att fullständigt utgifvas med glossarier efter den af oss följda plan. En läsare, som vill grundligt studera dessa lagar, för hvilket ändamål ingen öfversättning kan blifva ett tillräckligt hjelpmedel, skall säkert finna att våra glossarier, som sätta läsaren i tillfälle att med en blick öfverse hvart ords olika betydelser och hvar lags egna talesätt, samt att sjelf upsöka de obekanta orden och jämföra deras betydelse på alla ställen der de förekomma, äro af mera väsendtlig nytta för vetenskapen än äfven den bästa öfversättning, hvilken aldrig kan blifva mer än en nödhjelp för den som vill bespara sig besväret af ett grundligt studium.

En Recensent i Berliner Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik, *Augusti*

tik, Augusti 1828, N:is 21, 22, quidam animadvertit, partim quod manuscriptorum codicum vitia non emendavimus, quo factum est ut lector ipse, ut iste refert, textum fingere coactus sit; partim quod nimiam varietatum multitudinem, idque sine delectu, attulimus. Quod ad illud attinet, ubi unicus exstitit manuscriptus codex, textum intactum misimus, in notis tantum observantes quae mendosa esse, et quomodo haec corrigenda, nobis visa sunt; ubi vero plures manuscriptos codices habuimus, semper, ubi ille codex, quem in textu secuti sumus, manifestis laboravit mendis, in textum eas retulimus emendationes, quas praebuerunt alii codices, re tamen in notis indicata. Nos hanc regulam esse secutos, ex praefatione ad Ius VG. pag. LXVI discere potuisset ille praeceptor. Eodem loco attulimus quae ad alterum citatae reprehensionis membrum refutandum opus esse poterunt; et prudentissimus quisque certe contentus erit quod non ignaviter aut temere reticuimus omnia quae momentum quoddam afferre nobis non visa sunt. Omnes manuscripti codices ad Ius VG. pertinentes tales fuerunt, ut varietates eorum accurate adnotare oportuerit. Ex codicibus vero Iuris OG. manuscriptis, quidam laborant turba manifestorum scripturae vitiorum, quae ineptum fuisset recitare. Cum in continuatione operis ad eas pervenerimus leges, quae in multitudine exstant recentiorum codicum, ab antiquioribus ex parte plus minusve aberrantium, tunc fieri nequit, ut ex omnibus istis codicibus omnes diversitates adnotaremus; quippe qua ex re invincibilis nasceretur confusio;

1828, N:r 21, 22, har klandrat, dels att de af oss följda handskrifterna blifvit aftryckta med alla sina fel, så att läsaren skall ofta vara tvungen att sjelf bilda texten; dels att varianter i alltför stor mängd och utan urval blifvit anförda. Hvad det förra beträffar, så hafva vi, der endast en handskrift varit att tillgå, lemnat texten oförändrad, och endast i noter anmärkt hvad vi ansett vara fel, och huru dessa borde rättas; men då vi haft flera handskrifter att jämföra, hafva vi öfverallt, der vi i den af oss följda handskriften funnit tydliga fel, i texten uptagit de rättelser som ur andra handskrifter kunnat hämtas, och i noterna anmärkt förhållandet. Att vi följt denna grundsats hade Recensenten af företalet till VGL. sid. LXVI kunnat inhämta. På samma ställe är äfven anfördt hvad som behöfves till besvarande af den senare anmärkningen; och hvarje tänkande läsare skall säkert finna sig nöjd dermed, att vi icke af beqvämlighet eller sjelfklokhet uteslutit allt det som vi ej tyckt vara af vigt. De till VGL. hörande handskrifter funnos alla vara af den beskaffenhet, att deras olikheter borde noggrannt anmärkas. Deremot hafva vi i några af ÖGL:s handskrifter funnit en mängd uppenbara skriffel; hvilka det skulle hafva varit ändamålslöst att anföra. Då vi i fortsättningen af vårt arbete komma till de lagar, hvaraf finnas en mängd nyare, till en del från de äldre mera eller mindre afvikande handskrifter, då blir det omöjligt att ur alla handskrifter antekna alla olikheter, emedan deraf endast skulle upstå en ohjelplig oreda; och derför måste vårt förfarande då lämpas efter för-

quamobrem mutatis rebus mutanda erit agendi ratio. Cum vero certis finibus circumscribantur quae ex codicum varietatibus afferantur necesse sit, isti fines in omni casu ita sunt extendendi, ut potius inscio critico nauseam moveat copia varietatum eo iudice inutiliter congestarum, quam diligens scrutator caussam habeat verendi ne quid praetermissum sit, quod afferri oportuisset. Veritas horum principiorum nobis tam luculenta est, ut certo praedicere possimus nos, donec ultimam operis metam contigerimus, ab iis non esse recessuros.

Stockholmiae die III Novembris MDCCCXXX.

hållandet. Men då en viss gräns måste utstakas för det som skall anmärkas, så bör denna gräns i alla händelser så utvidgas, att man hällre blottställer sig för en oförståndig Recensents misnöje med de många i hans tycke onödigtvis anmärkta varianterna, än att en grundlig forskare skulle behöfva frukta att något af vigt kunde vara uteslutet. Riktigheten af dessa grundsatser är för oss så klar, att vi med visshet kunna förutsäga, att vi ej komma att från dem afvika, så länge af vårt arbete någon rad återstår.

Stockholm den 3 November 1830.

EXPLICATIO LITTERARUM, QUIBUS CODICES MANUSCRIPTI ETC. SIGNIFICANTUR.

A. Codex Bibliothecae Regiae Stockholmiensis B 50. (vide supra pag. I.)

B. Textus editionis a. MDCVII typis vulgatae (vide pag. XVI.).

C. Fragmenta codicis deperditi, ad Bibl. Acad. Upsal. pertinentia (vide pag. VI.).

D. Duo folia membranacea ex alio codice deperdito, ad Reg. Bibl. Stockholm. pertinentia (vide pag. IX.).

E. Folium unicum e deperdito quodam codice, ad Bibl. Acad. Upsal. pertinens (vide pag. X.).

F. Codex Nobilissimi B. Rosenblad (vide pag. V.).

G. Varietates calci priscae editionis Iuris OG. adiectae (vide pag. XVII.).

H. Cod. Bibl. Generosissimi Comitis M. Brahe in Skokloster (vide pag. XI.).

I. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 1. (vide pag. XII.)

K. Cod. Excellentissimi Comitis G. L. Cederhielm in Säby (vide pag. XIII.).

51. Apographum in Bibl. Reg. Stockholm. B 51. (vide pag. XIV.)

Siglis nominum auctorum, quibus in glossario ad Ius VG. usi sumus, hic addidimus:

Gr. J. Grimm, *Deutsche Rechts-Alterthümer, Göttingen, 1828.*

Locc. Loccenius, de versione Latina Iuris Ostrogotici aliorumque iuris codicum ab eo conscripta, vide pag. XXII.

CONSPECTUS OPERIS.

Hær byrias östgöta laghbok. först kristnu balkær. i hanum tælias flokka ælliuo ok tiughu.[1]) 1

I.[2]) Um huru kirkiu skal byria

II. Um huru biskupe skal buþ fa. ælla hanum gingærþ gæra.

III. Um præstær ælla kirkia dela um skötninga innan hæfþa.

---

1) Hanc rubricam e cod. B. mutuati sumus. Cod. A. hoc loco tantum habet *H* grande, pigmentis rubro caeruleoque ornatum; at rubricam omisit miniator. F. habet titulum *Kyrckio Balcher*, viridi pigmento exaratum. H. rubr. *Hær byrias Kirkio balkir. oc tiælias* (sic). I. rubr. *Hær byrias kirkio balkir Hurw konung later sik kirkio byggia*. K. titulum: *KIRKIO BALKER*. 51. add. rubr. *Östgöta Lagbooken*, et infra: *Her byrias kyrckio Balken.*

2) A. Litteris numeralibus I — XV a miniatore omissis, notas Arabicas his locis addidit recentior manus. F. nec Capita, nec indicem habet. H. I. K. habent quidem divisionem in Capita, inter se similem, at I. solus habet indicem, quem, cum ab illo, qui in textu nostro legitur, omnino abhorreat, hic integrum exhibemus:

I Hvrru konnunger later sik kyrkio byggya aff nyo
II Nu wm biscoper vil kyrkio vigia
III Um skötningar som gyffuas til kyrkio
IIII Nu delar prester ok kyrkia om skötnyghær
V Nu vm huilkyn presther eller kyrkia varder mistinge vm sina jord
VI Nu hurv presth skal til kirkio takas
VII Nu kan kyrkia brynna eller stulyn blyffua aff ypnom durom
VIII Nu vm prest gör mæsso fall
IX Nv vm barn torff cristindhom (sic) *vydher*
X Nv hurv klokkare agher bæra bok
XI Nw lyggher lik jnne vm nath ouikth
XII Nu vm huru bondhe ager syæla mæssor
XIII Nw huru klokkare ager til tyder ryngia
XIIII Nw kan klokka bandh lösna
XV Nw kan klokka nyder falla
XVI Nv ringher then ey bidher klokkare
XVII Nu hurv (h. v. bis est scripta) *prester æger allan quik tyundha*
XVIII Nv hurv bondhe skal twem luttom jnbörya
XIX Nv om hussætho madher sytter j sokn. ok om tug æru samman
XX Nw ager prester ok klokkare try altare værnygha
XXI Nu kan man siwker lygghia
XXII Nw wm staffkarll döör
XXIII Nw sytter bondhe quar medh tyundha
XXIIII Nw hurv byskoper ær skylloger at vigia för syna tyundh
XXV Nu kan soknaren ok bondhen delas vidher
XXVI All lagkalladh mal æger för biscops nepmdh (sic) *slytas*
XXVII Nv ager ey twesuere a biscops næmpdh komma
XXVIII Nv dela prest ok soknare
XXIX Nv vardher kona diger j hoor
XXX Um skripta bruth huru ther vm ær
XXXI Um löskolæge hwru ther vm ær
XXXII Um fyorton manna eedh ater ganger a biscops tingh
XXXIII Nw um man ganger edh
XXXIIII Um athergangx næmpndh
XXXV Nw wm helge dagx brut
XXXVI Nw um man ser at osydhom
XXXVII Item vm jula frydh
XXXVIII Uvm pascha frydh
XXXIX Um pysdaga frydh
XL Um kyrkio mæsso hælgdh
XLI Um pedharss mæss (lege *mæsso*) *hælghdh ok skærtorsdagx helgd*
XLII Nv gyffuer man egn syna j skoster (lege *kloster*)
XLIII Um bardaga j kyrkyogardhæ

IIII. Um huru præst skal[3]) til kirkiu taka

V. Um æn kirkia kan brinna. ok præstær skal a kirkiu bole boa

VI. Um huru bonda skal olia. ælla barn kristna. ok klokkare skal bok ok stol i sokn bæra.

VII. Um æn bonde dör ok huru længe lik skal inne halda.

VIII. Um huru klokkare skal ringia. ælla band lusna a klokku: ælla annar ringir.

IX. Um huat præstær a firi þianist sina. ok huru tiunda skal[4]) ok in biærgha.

X. Um paska skuld ok klokkara giald.

XI. Um huru mang altara lægbi æru. ælla huru goþ þön skulu uara.

XII. Um æn uæghfarande man dör. ok huru hanum skal til iorþ fylghia. ælla stafkarle.

XIII. Um æn bonde sitær kuar mæþ tiunda. ælla huru biskups næmnd skal gæra. ok huat eþum þær skal til bæra.

XIIII. Um huru biskups ræt ma bort skripta.

XV. Um hor. ætsku spiæl. ok skripta brut. ok foreþis[5]) mannum hialpær egh lönda skript.

XVI: Vm at egh ma eþ a mote næmnd ganga. ælla annur næmnd fællir ok annur uær.

XVII. Um huru böta skal æn man gangær eþ. ok dör för an[6]) han laghwnnin uarþær.

XVIII. Um æn næmd uarþær atær dömd.

.XIX. Vm æn mange aghu i sakinne huem först skal ræt gæra.

.XX. Vm huru præstær skal hælghþ biuþa ok bonde kirkiu sökia

XXI. Um æn man se annan at osiþum. þa skal[7]) præste til sighia.

XLIIII Um man vardher wnnen före biscope

XLV Um hedith mordh

XLVI Nv ath byscops soknare ma ey tyngh stempna

XLVII Nw ma ey biscops soknare kono hor sak gyffua

XLVIII Nu gyffuer bondæ androm sak före kono

XLIX Nu för huadh mal man skal stempnas för kirkio dör

L Nu vm prester eller bonde bærias

LI Nu (Litt. *N* omisit miniator) *um man lather sik vigia medh syna hustrv*

3) A. *skæst* primum est scriptum.

4) B. add. *göra.*

5) B. *fore thes.* Male.

6) B. *än.*

7) B. add. *han.*

XXII. Um iula friþ. ok paska. pingizs dagha. ok kirkmæssu: ([8]æn man huggær annan.

XX. III. Huru[9]) man öki sak sina. um pætars mæssu. olafs[10]) mæssu ok lafrinzs mæssu.

XX. IIII. Vm æn mæn[11]) giuær eghn til klostærs ælla kirkiu. ælla mæn bærias i kirkiu garþe.

XXV. Um æn mæn dræpas i kirkiu inne. ælla man[12]) uarþær firi biskupe[13]) laghlika wnnin.

XXVI. Vm æn moþir myrþir barn sit heþit.

XX.VII Um huru firi hor skal stæmna. ok annur hor mal.

XX.VIII. Vm hiona fælagh huru biskup*ær* ma lösa ok binda. ok[14]) huat oloflikt[15]) ær.

XXIX: Um æn man sla[16]) præst ælla uighþan man. ok þön mal sum firi kirkiu dyr skal stæmna.

XXX. Vm æn præstær bærs ok bonde 2

XX.XI. Vm æn maþær latær uighia sik. ælla kon*a* gangær[17]) i kirkiu æpter bonda sin. ælla barn sit.

Kununngær latær kirkiu byria.[18]) böndær til lukins gæra. ([19]Nu ær kirkia giorþ: þa skal skötninga[20]) til kirkiu giua:[21]) þæt[22]) ær tolf þynia[23]) sæþe a halfnaþa[24]) træþe: ok tolf lassa æng: þa skal köpa[25]) bökær ok mæssu klæþe. kalk ok klokkor. ok skruþ allan þæn sum hialpa skal ([26]mæþ manne i hem[27]) ok ur[28]) heme. baþe kuikum ok döþum: þæt skal alt sokn kusta:

---

8) B. om. *æn — annan.*
9) B. *Vm huru.*
10) B. *Olufs.*
11) B. *man.*
12) B. *madher.*
13) B. sic. A. om. *biskupe.*
14) Adde *uita.*
15) B. *loflikt,* at in titulo Capitis, *oluflikt.*
16) B. *slar.*
17) B. sic. A. gær (pro *gar*).
18) F. *byggia.*
19) I. om. *Nu — giorþ.*
20) B. I. K. *skötning.* H. *sköthnig.*
21) I. *gyffuas.*
22) A. *þær* primum scriptum est.
23) F. *tynna.* H. *thyni.*
24) H. I. K. *halfwa.*
25) I. *köpas.*
26) B. F. H. I. K. *manne mädh.*
27) H. I. *heme.* K. *hema.*
28) K. *wtan.*

.II.

¶ Siþan skal biskupe buþ fa: han skal i sokn koma mæþ mannum tolf. ok[29]) sialuær han þrættande: þrim borþum æru böndær hanum skyldughir ([30]uppi at halda ok þrea markær hanum[31]) firi uixl[32]) giua: þa skulu böndær hanum ([33]þriggia þynia öl gæra. ok þrea spæn hueti. ok en þyn rugh. ok[34]) en þyn biug. þæt skal han haua til ([35]sins borzs: ok ([36]fiura þyni hæsta korn. ok þær ([37]mæþ tu las foþær.[38]) ok þry pund mæþ[39]) smör. ok[40]) fiughur pund mæþ[39]) flæsk.[41]) ok[42]) et marka nöt. ok[34]) tolf höns. ok kombær han egh a þöm dagh sum[43]) han ma æta köt a. ælla[44]) smör: þa gærin böndær hanum sua mainga[45]) fiska firi þæn annan kustin ok uarin[46]) liþughe. ok et halft pund mæþ[47]) uax. §. 1. Nu þa biskupær will kirkiu uighia: þa skal han fa manaþa[48]) buþ firi sik. ok sighia[49]) sokninne[50]) a huat dagh han kombær[51]) a:[52]) ok þæn kostin[53]) þa[54]) förin böndær[55]) a kirkiu bol mote[56]) hanum. §. 2. Skötningar[57]) alla þa[58]) sum um uixla dagh[59]) giuas þa skulu[60]) præste til föþu ligia.[61]) alla þa sum[62]) siþan giuas ær[63]) kirkia ær uighþ. þa a[64]) þæn uald sum giuær huat han uill hældær giua præste til föþu. ælla kirkiu til skruz.

.III.

¶ Nu dele[65]) præstær ok kirkia um skötninga[66]) innan hæfþa.[67]) þa skal

29) I. om. *ok.*
30) F. H. I. K. om. *uppi at halda.*
31) I. om. *hanum.*
32) B. *wixler.* H. I. *wixsle.* K. *wigelsse.*
33) F. *trie tynnor.*
34) B. F. H. I. K. sic. A. om. *ok.*
35) H. I. *sith brödh.* K. *sin kost.*
36) B. *til hästafodhärs fäntan spän korns.* H. I. K. *til hæsta fodher. fyra thyni korn.*
37) F. *tu lass Foder till. Och* &c.
38) B. *hös.* H. I. K. *höö.*
39) H. I. K. om. *mæþ.*
40) I. om. *ok.*
41) A. *flalsk* primum est scriptum.
42) B. H. I. K. om. *ok.*
43) F. om. *sum.* B. *thär.*
44) H. *ællir,* et sic fere ubique.
45) F. *marga.*
46) B. H. I. K. add. *sidhän.*
47) I. K. om. *mæþ.*
48) I. add. *dag.*
49) K. *sighi.*
50) H. I. K. *sokn.*
51) I. *vil koma.*
52) H. I. K. om. *a.*
53) H. I. K. *kost.*
54) K. om. *þa.*
55) I. add. *in.*
56) H. *mot.*
57) B. F. H. I. K. sic. A. *Skötinga.*
58) B. *ther.*
59) I. *daga.*
60) I. add. *the.*
61) H. B. I. K. *læggias.* F. *läggia.*
62) F. H. I. K. om. *sum.*
63) B. F. H. I. K. om. *ær.*
64) H. K. *ægher.* I. *agher.*
65) B. *dela.* H. *deler.* K. I. *deelar.*
66) B. F. H. I. K. *skötningar.*
67) F. H. I. K. *häffdar.* B. H. I. K. add. *thät* (H. *ther*) *kallär innan* (B. *innär*) *try ar wara.*

þæn[68]) hemula sum gaf. ælla hans arwe: ([69]hauær annat[70]) þerra laghhæfþat. þa hemule þæt sik sialft. sum laghhæfþat hauær. mæþ sokna næmdinne. antuiggia[71]) præste[72]) til föþu. ælla kirkiu til skruzs. huat hon[73]) uill hældær. §. 1. Nu hulkit[74]) hældær præstær ælla kirkia mistinge[75]) uarþær sinna iorþ siþan laghuart[76]) ær. warþær præstær.[77]) þa stæmni præstær.[77]) warþær kirkia. þa stæmne kirkiu-gömarin um sunnudagh i kirkiu[78]) durum ok mæle[79]) til[80]) um löghurdagh[81]) a þinginu.[82]) ok domarin lægge hanum[83]) fæmt um þorsdaghin[84]) til kirkiu garþzs. will ([85]soknin ([86]a fæmtinne uæria iorþina præstinum ælla kirkiunne.[87]) huem[88]) hon uill hælldær sokna næmdin.[89]) uill hon egh þa[90]) stæmne annat þing. uill[91]) egh[92]) æn[93]) þa. þa stæmne þriþia þing. uill egh æn þa[94]) soknin antuiggia[95]) kirkiunne ælla præstinum[96]) ([97]uæria þa böte firi niu markær. taki þæn þrea markær[98]) sik sökir sialuær.[99]) huat þæt ær hældær[100]) præstær[1]) alla[2]) kirkia[3]) ok[4]) þrea kunungær. ok þrea hæræþe.

.IIII.

¶ Þa[5]) ([6]skal præst til kirkiu taka böndær skulu uali raþa. þrea[7]) i ual la-

---

68) H. *them.* Male.
69) Verba: *hauær — sokna næmdinne* forte ex margine antiquioris codicis hoc loco textui sunt intrusa. Quod si ita sit, infra pro *hon* legendum est *han*, ut habet not. 73.
70) K. *anner.*
71) F. H. I. K. om. *antuiggia.*
72) H. I. K. *prestenom.*
73) F. H. I. K. *hann.* Male. Cfr. tamen not. 69. supra.
74) B. *hwilikt.* H. F. I. K. *huilkit.*
75) F. *mistingz.* H. *mistninge.*
76) B. H. I. K. *laghäfdat.*
77) H. I. K. *presten.*
78) K. add. *j.*
79) B. *male.*
80) F. *åth.* H. I. K. *oc;* male.
81) H. I. K. *löghordaghin.*
82) H. I. K. *thinge.*
83) H. I. K. om. *hanum.*
84) B. H. I. K. sic. F. *Torsdagh.* A. *þörsdaghin.*
85) B. H. I. K. sic. F. *Sochnn.* A. *sokin.*
86) H. I. K. om. *a fæmtinne.*
87) Adde *uæri.* H. add. *til.*
88) B. H. I. K. sic. A. F. *huat.*
89) B. H. I. K. om. *sokna næmdin.*
90) B. om. *þa.*
91) B. add. *hon.* F. add. *han.* I. *Vilia the.*
92) B. F. H. I. K. sic. A. om. *egh.*
93) F. om. *æn.*
94) K. om. *þa.*
95) B. *annatiggiä,* et sic, aut *antiggia,* passim. H. I. K. *annattyggia.* F. *antinga,* et sic, aut *anatighia, annatigha, antighia, antiggia, antigha, antingia, antingen,* passim.
96) I. add. *jordena.*
97) H. om. *uæria.* K. *böte IX* &c.
98) F. om. *markær.* H. K. add. *then.*
99) H. I. K. om. *sialuær.*
100) I. om. *hældær.*
1) B. *prästin.*
2) B. *ällä.* F. *heller.* H. I. K. *ællir.*
3) H. I. K. F. sic. B. *kirkian.* A. *kir.*
4) K. om. *ok.*
5) F. *Nw thå.*
6) I. *presth skal til kyrkyo takas.*
7) H. B. K. add. *præste.* I. *thera prest;* male.

ta.[8]) biskup*ær* a[9]) en af[10]) taka ([11]slikan sum[12]) han uill. præst ok egh pæpp-
3 lingh. utan allum ([13]sæmi a. þöm i sokn aghu. §. 1. þa skal klokara taka. böndær þrea i ual leggia.[14]) prestær a[15]) en af taka slikan sum[16]) han uill. þa skulu böndær kirkiu nykil taka ok i hændær præste sætia. ok præst*ær* klukkara.[17])

.V.

¶ Nu kan kirkia brinna ælla stulin uarþa at[18]) ipnum[19]) durum: þa ([20]skal præstrin göra sokninne ræt, ok mæle han til klokkarans. §. 1. þæt ær præstins skuld a kirkiu bole boa. sionga i[21]) kirkiu ottu sang ok mæssu. ([22]ok aptun sang ok alla tiþi.[23]) gör præstær mæssu fall a þöm dagh sum[24]) forhælghþ ær firi. þa ær han sakær[25]) ([26]at þrim markum. þöm aghu böndær[27]) taka sum[28]) i þerre[29]) sokn æru. utan han uiti[30]) lagha forfall ([31]sin: þæt æru hans lagha forfall.[32]) liggær sialuær i sot. ælla far[33]) af biskupe sinum buþ.[34])

VI.

¶ ([35]Nu far præstær buþ at han skal bonda skripta ok olia. Nu kombær barn ok þorf kristnu uiþær. þa ([36]far han egh baþum burghit. þa skal han[37]) för[38]) barn kristna.[39]) þy at þæt hauær egh af kristnu[40]) fangit.[41]) þæt æru[42])

---

8) F. *sättia.* H. I. K. *taka.*
9) H. I. K. om. *a.*
10) K. om. *af.*
11) H. I. K. om. *slikan — uill.*
12) F. om. *sum.*
13) H. I. K. *thöm .a. sæmi som .j.* &c.
14) H. F. I. K. *lata.*
15) F. H. I. K. om. *a.*
16) F. H. I. K. om. *sum.*
17) B. F. H. I. K. sic. A. *kukkara.*
18) B. F. K. sic. A. om. *at.* H. I. *af;* male.
19) B. F. H. I. *ypnum.* K. *vpnom.*
20) B. *a präster.*
21) K. *a.*
22) F. H. I. om. *ok.* K. om. *ok aptun sang.*
23) F. I. *tijdher.* F. add. *och.*
24) F. H. I. K. om. *sum.*
25) B. F. H. I. K. sic. A. *sak.*
26) H. I. K. *til thre marker.*
27) B. F. H. I. K. sic. A. *bödær.*
28) F. om. *sum.*
29) K. om. *þerre.*
30) H. I. K. *niwte.* Male.
31) I. K. om. *sin.* H. om. *sin — forfall.*
32) I. add. *at han.*
33) H. I. F. *faa.*
34) I. add. *thet ær lagha förfal hans.* F. omissis quae in principio Cap. 6. leguntur: *Nu — buþ*, hic male add. *Att han schal* &c.
35) F. om. *Nu — buþ;* cfr. not. 34. præced. H. I. K. om. *Nu — olia.*
36) H. I. *faa ey* &c.
37) H. I. K. om. *han.*
38) B. H. *förrä.* K. *forra.* I. *fore.*
39) B. F. H. I. K. sic. A. *kistna.*
40) B. F. H. sic. I. *crisstmo* v. *crisstino.* A. *kristu.* K. *kirkio.*
41) A. Litt. *fan* bis sunt scriptae.
42) H. F. I. K: *ær.*

lagha forfall præstins. ok[43]) far egh bonde[44]) skript ælla oling.[45]) þa[46]) ær ([47]præstær at þrim markum sakær. utan han uiti lagha forfall sin[48]) mæþ tuæggia præsta[49]) eþe ok[50]) sialuær. han þriþi. Far[51]) han eþ gangit uari sak-lös. falzs eþær hans. þa[52]) böte þrea markær ([53]arua bondans. §. 1. Nu ær þæt klokkarans[54]) skuld. bæra bok ok stol i sokn mæþ præste.

VII.

¶ Nu dör bonde. þa skal prast*ær*[55]) til hans koma.[56]) lik hans wighia. vm nat iui[57]) uaka ([58]ænkte firi taka.|uakær egh præstær iui liki um nat. ok hauær egh forfall. ælla[59]) lof af bondanum. þa böte præstrin þrea markær arua bon-dans.|uill han flere nætær inne halda. þa skal han[60]) örtugh præste giua. firi nat huaria han siþan uakær.[61]) §. 1. Nu liggær lik[62]) um nat ouight[63]) inne. böte præstær[64]) þrea markær. þöm ([65]taki arui bondans. ælla uiti lagha forfall sin. sua vm[66]) andra. ok[67]) vm[68]) þriþiu: ([69]siþan ([70]ma arui bondans saklöst[71]) ut[72]) föra. ok sialuær iorþa. före han forra[73]) ut lik[74]) ouight æn sua længe ær inne haldit. þa[75]) böte firi þreia[76]) markær. þöm mannum þa[77]) iorþ aghu ([78]sum han[79]) förþe[80]) likit iui[81])\Nu a[82]) præstær likinn til iorþa fylghia ok

43) F. H. I. K. om. *ok.*
44) H. I. K. *bonden.*
45) H. F. I. K. *olning.*
46) B. H. I. K. sic. F. *thā.* A. *þæ.*
47) H. I. *præstin.* K. om. *præstær — uiti.*
48) I. om. *sin.*
49) K. add. *witnom ok.*
50) B. F. H. I. K. sic. A. om. *ok.*
51) H. K. *Faa.*
52) F. H. I. K. om. *þa.*
53) F. om. *arua bondans.*
54) H. F. I. K. *klokkara.*
55) B. F. H. I. K. *præstær.*
56) I. add. *och.*
57) H. I. K. add. *like.*
58) B. F. H. K. sic. A. pro *ænkte* habet: *akka* (lege *ok*) *ække.* I. om. *ænkte — taka.*
59) F. *och egh.* H. I. K. add. *ey.*
60) H. K. *bonde.* I. *bondhen.*
61) H. *waka.*
62) A. *lig* primum est scriptum.
63) A. *o* additum est, at deletum.
64) H. *præste.* Male.
65) I. H. *taky* (H. *takin*) *arffuin eller* &c. K. *takin arffwa eller* &c.
66) B. F. H. I. K. sic. A. om. *vm.*
67) B. F. H. I. add. *swa.*
68) K. om. *vm.*
69) I. om. *siþan — iorþa.*
70) B. F. H. sic. K. *maa arffwen.* A. *marui.*
71) H. *saklös.*
72) H. K. *.o. wight.*
73) B. *förra.* F. H. I. *förr.*
74) F. H. I. K. *lijkit.* F. add. *och är.*
75) F. H. I. K. om. *þa.*
76) B. F. H. I. K. sic (*trea, tria, thre*). A. *þeia.*
77) H. I. *the.* K. *ther.*
78) F. om. *sum — iui.*
79) B. H. I. K. sic. A. om. *han.*
80) H. *före.* K. *fore.* I. *förir.*
81) A. *inni* scriptum fuisse videtur; scalpro emendatum est.
82) H. I. K. *ægher.*

gript at[83]) wighia. §. 2. Nu a[84]) bonde sialamæssu[85]) lata siunga.[86]) ena þa vt föris. andra um[87]) siunda dagh. þriþiu um[88]) þrætiugh.[89]) fiarþu um iamlanga dagh: ([90]ok at huarre offra þrætiughu lius. ælla þrætiughu pænninga.[91])

VIII.

¶ Nu ær[92]) klokkara skuld.[93]) ringia ([94]til ottu sangxs. ok[95]) ([96]mæssu. ok[97]) aptun sangxs.[98]) ok gen like. will bonde till þrætiux[99]) ringia lata. þa ([100]skal han örtugh klokkara giua. §. 1. Nu[1]) lusna band ([2]a klokko. þa skal klokkare um sunnudagh i kirkiu durum standa. ok[3]) sua um annan.[4]) ok ([5]sua um þriþia. ([6]ok ([7]sokn til sighia. Nu faldær klokka[8]) niþær siþan laghuarat[9]) ær.[10]) ok slar hæl[11]) klokkara.[12]) han ær gildær at þrim markum. þöm skal soknin[13]) böta arua klokkarans af kirkiu[14]) fæ. ([15]Nu bristær klokka[16]) siþan laghuarat[17]) ær.[18]) ligge ugild. Nu ær ([19]eigh til uarat ([20]slar klokkara til hællia. ligge ogildær. Nu bristær[21]) klokka. þa ær ([22]hon gild at þrim markum. þöm böte

---

83) K. *ock*. Male.
84) H. I. *ægher*. K. *agher*.
85) F. *Messo*. I. *siælamæssor*.
86) I. *segya*.
87) F. *åth*. H. I. K. *a*.
88) I. *a*.
89) A. Loco litt. *æ* primum scriptum fuit *iþ*. H. K. *thrætiwght*. I. *trætyundha dag*.
90) F. H. I. K. *att hwarie thera haffua tretighi* &c.
91) I. add. *ther köpi lyus förræ*.
92) B. add. *thätta*. F. H. I. K. add. *thet*.
93) H. I. K. add. *at*.
94) F. *Ottosång* &c.
95) I. K. om. *ok*.
96) I. *aptons sang. mæsso ok tydher ok geen lykæ*.
97) H. om. *ok*.
98) F. *Aptosång*.
99) H. *thrætiungx*.
100) B. F. I. sic. A. pro *skal han* habet *skan*. H. K. om. *han*.
1) H. I. K. add. *kan*.
2) K. *ath*. I. *ok klokcha*.
3) H. I. K. add. *sokn til sighia*. Cfr. nott. 4, 6. infra.
4) F. add. *Sochnn till sighia*. Cfr. not. 6. infra.
5) I. om. *sua um*.
6) F. H. I. K. om. *ok — sighia*. Cfr. nott. 3, 4. supra.
7) A. Loco vv. *sokn til sighia* antea, ni fallimur, scriptum fuit: *sua um þriþia*.
8) A. Loco v. *klokka* antea, ut videtur, scriptum fuit *faldær*.
9) A. *laghuaratat* scriptum est, at ultimae litt. *at* lineolis sunt inductae. F. I. *laghwardt*.
10) H. I. K. add. *til*.
11) F. *i hiäll*.
12) B. *klukkaran*.
13) H. F. I. K. *sokn*.
14) F. I. *kyrckiona*.
15) H. I. K. om. *Nu — ugild*.
16) F. om. *klokka*.
17) F. *laghwardt*.
18) B. add. *Tha*.
19) A. Loco vv. *eigh til* antea, ut videtur, scriptum fuit *til uarat*.
20) H. K. *slaa hææl klokkara. ligge* &c. I. *skall han lygghia ogyllder æn klokcha slar hæl han. Nw* &c.
21) I. add. *ey*. Male.
22) K. *han gilder*. Male.

klokkarin kirkiu gömarum.[23]) §. 2. Nu ringir þæn sum[24]) egh biþær klokka-
rin[25]) til. böte[26]) firi siax öra. brytær han klokku gialde[27]) atær[28]) fullum gial-
dum: utan han[29]) kumi riþande ælla gangande ok uili kalla præst ælla klok-
kara. ælla kombær eldbruni lös. klæmptar[30]) han þa ælla ringir uari[31]) sak-
lös.[32]) brytær han ([33]þa klokku uari ok[34]) saklös. Nu giuær klokkare hanum sak 4
hui[35]) han ringde. þa dyli mæþ tolf manna eþe. ælla uiti mæþ fiughurtan
manna eþe. at han ringdi mæþ ([36]lufi hans. sla[37]) klukka han til þælia[38]) liggi
ogildær|klæpsins bande a[39]) klokkarin uarþa.

.IX.

¶ Nu a[40]) præstær firi þianist sina allan kuikan tiunda. Nu a[41]) bonde tiunda af korne sinu. af första röke[42]) han skær ok han[43]) in bær. han a tælia ut at akre ok up at andrum ok[44]) sætia af[45]) huarn tiunda[46]) rök þær sum[47]) han kombær. ([48]Nu æ huat tiunda um uixla dagh gifs.[49]) þa sum[50]) kirkia uighis. þa liti þön sokn sua at. Nu bauær bonde sinu korne in burghit. þa a[51]) præstær sin þriþiungh[52]) a akre af taka.[53]) þa a bonde[54]) præste buþ fa i þrim uæþær daghum þöm sum han ([55]ma æm uæl biærgha sinu korne sum bondin sinu.|spillis tiunde för‿þa a bondin han atær gialda. ([56]spillis[57]) siþan þa a

---

23) H. *kirkio gömarenom.* K. *kirkiogömare.*
24) H. I. K. om. *sum.*
25) B. F. H. I. K. *klukkare.*
26) H. I. *giælde.* K. *gield.*
27) K. om. *gialde.*
28) H. I. *fore.*
29) H. I. K. om. *han.*
30) I. *clæmpher.*
31) H. I. K. *tha see.*
32) H. I. K. add. *Oc.*
33) H. I. K. *klokko tha wari* &c. F. om. *þa.*
34) H. I. om. *ok.*
35) H. *fore.*
36) I. *hans;* cetera desunt. Rec. man. saec. XVII in marg. adnot. *hier wantar ofnuikit.*
37) B. F. H. K. *Slar.*
38) B. F. *häliar.* H. *dödha.* K. *dödz.*
39) H. *agher.* K. *bor* (pro *bör*).
40) K. *ägher.*
41) B. F. H. K. sic. A. om. *a.*
42) B. add. *sum.*
43) K. om. *han.*
44) H. K. om. *ok.*
45) F. H. K. om. *af.*
46) B. F. H. K. sic. A. *þriþia.*
47) F. H. K. om. *sum.*
48) H. *oc hwat* &c. K. *och hwarth tiunda* &c.
49) B. H. K. sic. F. *geffz.* A. *gifxs.*
50) B. F. H. K. om. *sum.*
51) F. *schall.*
52) F. *Tijunda.*
53) F. *Vptagha.*
54) B. *bonden.*
55) H. K. om. *ma æm.*
56) B. om. *spillis — gialda.*
57) H. K. add. *han.*

bondin han[58]) egh atær gialda. Ok[59]) bonde ok bryti tiunde baþe[60]) fore sik ok sin hion.[61]) Nu skal bonde tuem lutum in biærgha. þriska. ([62]haua halmin ok agna firi arwþit. ok kornit i þry skipta. en lut kirkiu. annan biskupe. þriþia fatökum mannum. alle aghu tiunda baþe fatöke ok riki.

.X.

¶ Nu[63]) sitær hussætu maþær i sokn. han ær skyldær[64]) praste sinum atta pænninga at paskum.| æru tu saman boldiur. þæt ær örtugh præste. ([65]ok egh[66]) þy mera at þön sein[67]) flere. ok ængin leghu drængær ([68]þa gæri þæssa[69]) pænningana.[70]) §. 1. ([71]Nu a klokkare baluan span korns. af allum þöm sum[72]) baþe gæra præste korn ok kuika.

XI.

¶ Nu a præstær ok klokkare þrea[73]) altara uerninga um[74]) huart ar. ena um iul. andra um paska. þriþiu um þingizs dagha. Nu[75]) alle þe sum egh gera praste[76]) fulla skuld: ([77]þe aghu klokkara gæra lef ok lefs sufl[78]) et sin um arit.[79]) ([80]Nu kan[81]) præstær ok[82]) klokkare þrætta uiþ bondan ok sighær at han hauær egh giort sua goþa[83]) altara wærningh sum han skulde. læggær han ([84]a altaran en suænks[85]) pænningxs lef ok sua mykit sufl[78]) sum þær till hö-

---

58) K. om. *han.*
59) A. Loco litt. *O* miniator errato adposuit *N*. H. K. om. *Ok.*
60) H. K. om. *baþe.*
61) F. add. *och warj saaklös.*
62) F. *haffuj.* H. K. *ok .j. thry skipta. een luth kirkio — mannom. Hafwi then halmen ok aghnane som ærwodhet hawer. Alla tiunde* &c.
63) F. H. K. om. *Nu.*
64) B. F. H. K. *skyldugher.*
65) B. *Egh ok.* F. H. K. om. *ok.*
66) H. K. *ække.*
67) A. *sem* quoque legi potest. B. *sein.* F. *seen.* H. K. *æru.*
68) H. K. *gör;* om. *þa.*
69) F. H. K. *the.*
70) H. B. F. K. *pæninga.*
71) H. K. om. *Nu — kuika.*
72) F. om. *sum.*
73) H. *thera.* Male.
74) H. K. om. *um.*
75) K. om. *Nu.*
76) H. B. F. K. *præste.*
77) H. K. *han .a.*
78) F. *Sugul.*
79) H. K. F. *aar.*
80) Verba: *Nu — wari saklös* hoc loco interrumpunt seriem orationis. Supra ante verba: *Nu alle þe sum egh* &c. inserenda fuissent.
81) F. *änn.*
82) Lege *ælla.*
83) H. *godhan.*
84) H. K. *twæggia sma* (H. *sina* quoque legi potest; K. *sin,* male) *pæninga leef .a. altaræth oc swa* &c.
85) Lege *suænsks.* B. *Swänskan.* F. *Swenskans.*

re þa[86]) wari saklös. Nu ær[87]) præstær ok klokkare þöm[88]) skylde[89]) sua mykla þianist sum ([90]þöm baþe tiunda korn ok kuika.

XII.

¶ Nu kan uæghfarande[91]) man[92]) siukær liggia i sokn. þa ær[93]) þæs[94]) bonda skuld sum[95]) han liggær at præste buþ fa. præstær a til hans koma. skripta ([96]ok olia. lik at uighia. ([97]um nat iui[98]) uaka. fiura siala mæssu siunga. af þæs manzs kuste half mark taka.[99]) þa ær þæt bondans skyld sum[100]) han dör[1]) at præste buþ fa. will egh præstær til[2]) koma. þa a[3]) han halda likit[4]) inne um[5]) ena nat. ok siþan a[6]) han atta mannum buþ fa. will þæn egh til[7]) koma sum[8]) buþ[9]) fa. uari sakær at þrim markum. böte[10]) mark þöm sum likit standær[11]) inne at. mark kununginum. ok[12]) mark haraþinu[13]) siþan æru böndær skyldir[14]) han til kirkiu föra ok gript[15]) graua ok præste buþ fa. will eigh præstær iorþa. þa iorþin böndær saklöst. ok böte præstær biskupe þrea[16]) markær. §. 1. ([17]Dör stafkarl i sokn. samu þianist[18]) ær præstær hanum skyldær:[19]) þo at han aghe egh mera æn pik ok skræppu.

XIII.

¶ Nu sitær bonde kuar mæþ tiunde um ar. böte firi þrea öra. ok ut tiun-

86) F. H. K. om. *þa.*
87) H. K. *æru.*
88) K. *honom.*
89) H. K. *skyldoghe.* F. *schyllighe.*
90) K. H. *then tiundar bade korn och qwickan.*
91) H. K. om. *uæghfarande.*
92) B. F. *madher;* et sic in sequentibus passim.
93) F. H. K. add. *thet.*
94) H. K. om. *þæs.*
95) B. F. om. *sum.* H. K. *ther.*
96) K. *olea och lijk* &c.
97) H. K. om. *um — siunga.*
98) B. sic. F. *öffuer.* A. *uiui.*
99) H. K. hic inserunt quae textus in §. 1. h. Cap. habet: *Dör stafkarl — skræppo.*
100) F. om. *sum.* H. K. *æn.*
1) H. *döö.* K. *doo.*
2) K. add. *hans.*
3) A. Loco litt. *a* antea scriptum fuit *h.* H. *ægher.* K. *åker* (sic).
4) H. om. *likit.*
5) F. H. K. om. *um.*
6) H. *ægher.* K. *agher.*
7) B. F. om. *til.*
8) K. om. *sum.*
9) H. *budit.*
10) H. K. add. *ena.*
11) H. K. F. *star.*
12) F. H. K. om. *ok.*
13) B. F. K. *häradinu.* H. *hæradhe.*
14) H. K. *skyldoghe.*
15) H. K. add. *at.*
16) B. sic (*threa*). H. *thre.* A. *trea.*
17) F. *Nw Dör* &c. H. K. hic om. *Dör — skræppu.* Cfr. not. 99. supra.
18) H. iterum add. *samu.*
19) H. K. *skyldogher.* F. *schylliger.*

dan præstinum. ælla þöm[20]) sum[21]) tiundan a.[22]) sua firi annat ok ([23]sua firi þriþia. ([24]Sitær kuar um þry böte biskupe þrea markær. Nu[25]) före bonde[26]) egh tiunda til[27]) firi paska. þa[28]) halde þöghine[29]) hans rezskap[30]) up[31]) utan kalle han firi kirkiu dyr æpte paska. ok uiti þæt mæþ eþe fiughurtan manna at han sat mæþ luui kuar. ælla ok at han förþe han. ælla[32]) han böþ han ut. ok[33]) þe wltu sialuir at þe uildu egh uiþær taka. orka[34]) egh eþe böte þre öra. ([35]æn han sat minua kuar æn um þry ar. sat han um þry[36]) ar[37]) böte þre markær sum för uar saght. §. 1. Nu ([38]ær biskup*ær* skylldughær firi tiunda sin. wighia krismu ok klærka. kalk[39]) mæssu klæþe: huart[40]) þriþia ar til[41]) sokn koma tuæggia natta gingærþ af præste taka[42]) mæþ mannum tolf ok sialuær han þrattande:[43]) þa a[44]) han folk[45]) færma[46]) ok[47]) næmdir sea. §. 2. þa biskupær uill næmd sea. þa skal han fa manaþa buþ firi sik. præstær a[48]) næmd gæra ([49]sanna mæn i næmd sætia ok[50]) egh uiþærdelu mæn. ([51]ok egh soknara. ok egh þæn i eþumin[52]) stoþ. ok þe skulu sitia i næmdinne sum þe sighia ([53]ia uiþær sum uiþærdelu mænnini æru. siþan a[54]) soknarin eþa til næmd bæra. þa skal næmdin sitia sik ensamin ok talas uiþær. alla þa eþa

---

20) K. *och.*
21) F. H. K. om. *sum.*
22) H. *ægher.* K. *åger.*
23) K. om. *sua firi.*
24) A. Litt. *S* a miniatore omissam, add. rec. man. F. *Nw sitter* &c. H. K. om. *Sitær — markær.* Cfr. not. 35. infra.
25) H. K. *Ok.*
26) B. *bonden.*
27) H. K. om. *til.*
28) H. K. om. *þa.*
29) H. K. *tho ey.*
30) H. F. *redhskape.*
31) F. H. K. sic. B. *vppe.* A. om. h. v.
32) H. add. *ath.*
33) F. H. K. om. *ok.*
34) A. Litt. *a* omiss. supra lineam add. scriba. B. F. H. K. *Orkar.* K. F. add. *han.*
35) H. K. *Sitter quar wm thry aar böte biskope thre marker. Nw ær* &c. Cfr. not. 24. supra.
36) B. sic (*thry*). F. *try.* A. *þru.*
37) F. add. *quarr.*
38) F. *schall Biscupir firj* &c.
39) H. F. K. add. *oc.*
40) K. om. *huart.* Male.
41) B. sic. F. H. K. *i.* A. *tik.*
42) F. om. *taka.*
43) H. B. K. *thrættande.* F. *trittande.*
44) H. *ægher.* K. *agher.*
45) A. *folf* primum scriptum est.
46) K. *skerma.* Male.
47) F. H. K. om. *ok.*
48) H. K. *ægher.*
49) H. K. *sanninda mæn.*
50) H. K. om. *ok.*
51) H. K. *Ey thöm .j. edhom stodho. oc ey soknara. oc the* &c.
52) F. *Eedenom.*
53) F. om. *ia uiþær.*
54) H. K. *æghir.*

sum[55]) hon ([56]uær þa[57]) uarin uarþi.[58]) alla þa eþa[59]) hon fælle þa[57]) uarin fælde. utan næmdin uili nakuara eþa[60]) undi kunungx[61]) dom læggia. ælla laghmanzs. þa biþin þe eþa þær til þe uarþa[62]) fællde ælla uarþe.[63]) §. 3. all laghkallaþ mal aghu[64]) a biskups næmd kuma ekke huma[65]) mal. Alli eþa aghu a biskups næmd kuma. ([66]þæssin mal aghu a biskups næmd koma. hor. meneþa.[67]) skrokuitne.[68]) oskriptaþ[69]) mandrap. kirkiu ran. ([70]hælghu dagha bardaghi. ok hælghudagha brut: ([71]þessa eþa þa ([72]fælle biskups næmd. sua at þe böta[73]) baþe biskupe ok kununge. ([74]ok sua alle þerrá uprættar eþa. ok forfalzs eþa. ok göþslu eþa. ok sætis eþa. Ok alle þe eþa sum firi þessin[75]) mal gangas. þæt æru[76]) iorþa delu[77]) manhælghis mal.[78]) þiupta mal.[79]) rans mal.[80]) ok[81]) þe eþa sum firi trulldoma[82]) suerias. Nu a[83]) egh tuæsuare[84]) a biskups næmd koma. þæt[85]) a[83]) slita hærazs næmd. ([86]Nu uitnar man sinn þiuf. ælla uitna[87]) maþær[88]) man til draps.[89]) ælla sighær ok sua. at[90]) þæssa[91]) sæt[92]) uill iak ta-

---

55) F. H. K. om. *sum.*
56) H. *fællir. warin fælde. the edha hon fællir ey the waren saklösa. wtan næmpden* &c. K. *steller* (sic) *warrin felde. Alle the eedhe hon ey feller warin saaklös wtan nempden* &c.
57) F. *the.*
58) F. add. *Och.*
59) A. v. *eþa* bis est scripta.
60) F. om. *eþa.*
61) B. F. H. K. sic. A. *kunugx.*
62) K. om. *uarþa.*
63) H. K. add. *Nw kan soknaren oc bonden delas vidhir. soknaren sighir edhin wara gangin .j. andre sokn. bonden .j. andre sokn. war thet giorth .j. thera sokn. tha göri annattwiggia wæri ællir fælle. ær thet ey giorth .j. there samu sokn. tha skal næmpden sighia them .j. huat sokn thet war giorth .j. the sokn skal annattiggia væria ællir fælla.*
64) H. *skulu.*
65) H. *wina.* K. *wini.* Male.
66) K. om. *þæssin — koma.*
67) F. *Menedhara.*
68) H. K. F. sic. A. B. *skokuitne.*
69) F. H. K. sic. A. B. *oskiptaþ.*
70) K. *helga bardaga.*
71) Verba: *þessa — sætis eþa* hic male sunt inserta; post verba: *Ok alle þe eþa — trulldoma suerias* sequi debuissent.
72) H. K. *fællir biskops næmpden.*
73) H. K. F. *böte.*
74) K. *swa ook.* H. *Ok swa oc.*
75) F. K. sic (*thessin*). B. *thäsin.* H. *thæssa.* A. *tessin.*
76) H. K. *ær.*
77) H. *jordha dela.*
78) F. *Manhelgdamåll.*
79) F. *Gipthamåll.* Male.
80) K. *Bansmal.* Male.
81) B. F. sic. A. *o.* H. K. om. h. v.
82) H. K. F. *truldom.*
83) H. K. *ægher.*
84) F. *twe Swäria;* male. H. *tiwæsuære;* male. K. *twe swære.*
85) F. *thå.*
86) H. K. *Ok vithna* &c. Verba: *Nu uitnar — biskups næmd koma* seriem orationis interrumpunt. Ante verba: *Nu a egh tuæsuare* ponenda fuissent.
87) B. H. K. *witnar.*
88) F. *medh.* Male.
89) H. K. B. add. *ællir til haldz.* (B. add. *älla*) *til fulsæris. ællir til skeno.*
90) K. om. *at.*
91) H. K. add. *samu.*
92) H. F. add. *tha.*

ka[93]) af þik sum þu[94]) tokt nu[95]) af mik. ælla suær man annan til frælsis. þa aghu egh þe[96]) eþa a biskups næmd koma. ([97]sueria þe[98]) baþir a enum dagh: þa[99]) ma egh biskups rætte[100]) bort skripta.[1])

XIIII.

¶ Suæria þer egh baþir a enum dagh ok skriptas han för æn han fældær uarþær.[2]) þa skal han[3]) fasta ok egh fæ böta. ([4]utan ([5]hwzs maþiin han skal baþe fasta ok fæ[6]) böta. ok all þön mal a biskups næmd feld uarþa ok skriptaþ uarþa[7]) manaþ firi biskups tilkuæmd. þer skulu fasta[8]) ok egh fæ böta. utan hwuþz mannin[9]) han skal baþe fasta ok fæ[10]) böta. §. 1. Nu dele[11]) præstær ok soknari[12]) præstær sighær bondan[13]) ([14]skriptaþan uara firi næmda buþ.[15]) ok[16]) soknare sighær eigh.[17]) þa skal præstær han skriptaþan[18]) uita mæþ eþe sinum firi biskupe[19]) ælla prouaste.[20])

XV.

¶ Nu uarþær kona dighær i hore ællas[21]) ætsku spiælle. þæn sum[22]) þy ualt. han ær sakær uiþ biskup at þrim markum. ok konan se saklös. þær hialpær
6 hanum egh lönda skript firi.[23]) utan han[24]) haui sik skriptat[25]) för æn han uisse[26]) at hon hauande[27]) uar. Nu kære biskups soknare till hans. þa skal han

93) H. K. *hafwa.*
94) F. B. H. K. sic. A. om. *þu.*
95) B. om. *nu.*
96) H. K. *thæssa.*
97) B. hic incipit Cap. XIV. K. om. *sueria — skripta.*
98) H. supra lineam errato add. *ey.*
99) F. H. *thär.*
100) B. F. H. *rätt.*
1) H. *skriptas.*
2) K. *wardh.*
3) H. K. om. *han.* F. add. *Eegh;* male.
4) K. om. *utan — böta.*
5) H. *hwfwdz manne han skal fasta* &c.
6) B. H. sic. A. *fa.* F. om. h. v.
7) B. om. *uarþa.*
8) H. K. om. *fasta.*
9) F. *Huffuudz Madrin.* K. *huwudz maderen.*
10) F. H. K. om. *fæ.*
11) B. F. H. *dela.*
12) A. Scriba in eo fuit, ut loco litt. *ri* scriberet *a,* quo factum est ut illae litt. deformatae sint.
13) A. *bondant* scriptum est, at *t* deletum.
14) H. K. F. *skriptat hafwa.* Male.
15) B. F. H. K. sic. A. *næmda fall.*
16) H. K. om. *ok.*
17) H. K. *ney.*
18) B. F. H. K. sic. A. *skrippan.*
19) F. add. *sinom.*
20) H. K. add. *sinom.*
21) H. K. add. *.j.*
22) F. H. K. om. *sum.*
23) F. om. *firi.*
24) K. om. *han.*
25) B. F. K. sic. A. H. *skiptat.*
26) B. F. H. K. *wiste.*
27) B. F. H. K. *dighir.*

uita mæþ eþe fiughurtan manna sua. at han uar skriptaþær[28]) för. æn han[29]) uisse[26]) at hon hauande[30]) war. §. 1. Nu takær maþær yppinbarlika[31]) skript ok[32]) falder atær i samu synd.[33]) þæt hete[34]) skripta brut.[35]) han ær sakær ([36]uiþ biskup at þrim markum. þær firi hialpær hanum egh lönda skript. ([37]Ælla gær hor ælla ætsku spiæll. ælla takær yppinbarlika[31]) skript firi mandrap. ælla firi meneþa. ok faldær atær i samu synd. þæt kalla[38]) skripta brut. þær a[39]) han[40]) biskupe[41]) firi þrea markær. Nu liggær ([42]maþær i löska læghi ok takær sik skript af sinum præste ok faldær atær i samu synd. þa taki sik[43]) atær[44]) skript af sinum præste ok uari saklös firi fea gialdit. ok haldær præstær hanum[45]) ulaghlica up a[46]) paska dagh firi löska læghi. þa[47]) böte[48]) biskupe þrea markær. §. 2. Nu gangær fiughurtan manna eþær atær a biskups næmd þa þe[49]) sum först suoru[50]) i eþinum ok hwuzs mannin.[51]) þöm hialpær egh lönda skript firi biskups sak.

XVI.

¶ Nu ma ængin eþ ganga a mot biskups næmd. ælla kunungx gær hon wrangt.[52]) þa skal kunungx[53]) ælla laghmanz dombær mæt[54]) yppinbarum uitnum hana atær döma.[55]) §. 1. Nu fællir annur næmd[56]) ok annur uær. þa a[57]) þön næmdin witzs orþ sum gærþin uar gör i. þy at baþe hæraz næmd ok

---

28) B. F. H. K. sic. A. *kriptaþær.*
29) B. F. H. K. sic. A. om. *han.*
30) H. K. *digher.*
31) F. *yppenbara.* H. K. *opinbara.*
32) F. om. *ok.*
33) H. K. *syndena.*
34) B. F. H. K. *heter.*
35) B. F. H. K. sic. A. *skipta brut.*
36) F. *åth Biscup wed trem* &c.
37) Pro *Ælla gær* legendum est *firi;* quae enim hic sequuntur cum iis sunt connectenda, quae supra dicuntur: *Nu takær — skript,* a quibus errato quodam scribae divulsa sunt.
38) H. *kallar.* F. *kallas.* K. *heter.*
39) H. K. *ægher.*
40) K. H. F. add. *böta.*
41) H. K. om. *biskupe.*
42) H. *man .j. lönskalæghe.*
43) F. om. *sik.*
44) F. H. K. om. *atær.*
45) K. om. *hanum.*
46) F. om. *a.*
47) F. om. *þa.*
48) H. add. *præster.*
49) B. F. H. K. add. *twe.*
50) H. F. K. *swæria.*
51) F. *Huffuudz Madrin.* H. *höfwdzmadhern.* H. K. add. *een.*
52) F. *orätt.*
53) B. F. H. K. sic. A. *kunugx.*
54) Lege *mæþ.* F. K. *medh.* H. *medh.* F. add. *yppinbara Dombir.* och *medh.*
55) H. K. *drifwa.*
56) H. K. *næmpden.*
57) H. *aghe.* K. *ägher.*

biskups namd[58]) skulu[59]) i allum malum[60]) þær[61]) sant[62]) leta[63]) sum gærþin uar gör.[64]) ok þön næmdin skal[65]) fælla ælla wæria. §. 2. Nu uarþær maþær fældær ([66]a næmd. ok[67]) han kalla[68]) sik egh fældan uara: far han siu mæn af næmdinne. þa ær þæt hans witz orþ ok uari uarþær.[69]) Nu skil þöm a sum[70]) i næmdinne æru. uilia flere uæria þa ([71]ær wart. wilia flere fælla þa ([72]ær fælt. ([73]æn þer wilia[74]) sum flere æru. Nu wil næmdin huazke[75]) gæra fælla ælla wæria. ok soknarin sighær han fældan uara. þa stæmne bondin næmdinne[76]) antuiggia[77]) uæria sik[78]) ælla fælla sik. will hon huarte[79]) gæra. þa söke ut alla lagha soknina.[80]) ok sua[81]) lionga þing æfter: gör næmdin egh ræt i lionga þinge[82]) huarte[83]) fælla ælla uæria. böte firi[84]) tolf markær. Nu æn siax uilia[85]) uæria[86]) ok siax[87]) fælla. þa aghu þe uitzs orþ sum uæria uilia: sua ær[88]) ok i allum næmdum. §. 3. Nu skal biskups næmd sannind leta. ok hærazs næmd lagha gærþ.

XVII.

¶ Nu gangær man eþ. ælla wærka[89]) andra[90]) sak sum biskups sak ær innan ok dör för æn[91]) malit uarþær laghunnit[92]) ok[93]) eþrin uarþær fældær.[94]) þa dör[95]) biskups[96]) sak mæþ hanum. ok þe sum[97]) liuande æru[98]) bötin sak[99]) si-

58) B. F. H. K. *nämd.*
59) H. K. F. *skal.*
60) B. F. H. K. sic. A. om. *malum.*
61) F. om. *þær.*
62) F. *sannind.* B. *san witne.* H. *sannan vitna* (sic). K. *samma witne;* male.
63) H. K. add. *ther.*
64) K. om. *gör.*
65) H. K. om. *skal.*
66) K. *och nempden kallar* &c. Male.
67) H. om. *ok.*
68) B. H. K. *kallar.*
69) H. K. *saklös.*
70) F. H. K. om. *sum.*
71) H. K. *vari vardh.*
72) K. *fälle.*
73) H. K. om. *æn — æru.*
74) F. add. *fälla.*
75) H. *huarte.* K. *hwatte.*
76) H. add. *bidhi.* K. add. *bidhia.*
77) H. *annattwiggia.*
78) K. om. *sik.*
79) F. *huaske.*
80) K. F. *soknana.*
81) F. om. *sua.*
82) H. K. *thingeno.*
83) F. *huadke,* et sic, aut *huaske, hvarcke* passim.
84) K. om. *firi.*
85) H. K. om. *uilia.*
86) A. *uilia* primum scriptum est.
87) F. add. *willia.*
88) H. K. om. *ær.*
89) H. B. K. *værkar.*
90) H. K. add. *thæ.*
91) K. om. *æn.*
92) B. H. *laghwnnit.* F. *laghuunnit.* K. *lagh wunnitt.*
93) Rectius *ælla.*
94) F. *fäster.* Male.
95) H. K. add. *oc.*
96) B. F. H. K. sic. A. *biskps.*
97) H. K. add. *medh hanom. varo* (K. om. *varo*) *oc.*
98) F. H. K. add. *the.*
99) K. *saki.*

na: þæt æru[100]) þrea markær biskupe huar þæn sum[1]) egh war lönlika skriptaþær. ([2]æn eþrin fællis. Nu[3]) kunungx sak ælla hærazs sak. ælla malsæghanda sak. hana skulu böta mansins[4]) arua. þa æn sakin uar för laghwnnin hanum liuande. þa skulu hans arua böta sua biskups sak sum kunungx sak.

XVIII.

¶ Nu uarþær næmd atær dömd. alle[5]) þer sum[1]) i hænne suoru. þe æru saki at siax markum. ena mark kununginum.[6]) andra malsæghandanum. þriþio
hæræþe: ok þre markær biskupe. huat hældær hon gik atær firi osannind.[7]) 7
ælla firi olagh. þær hialpær þöm egh ([8]lönd skript firi biskups sak. þy at ([9]þær ær huar hwuzs man firi sialuan[10]) sik. §. 1. Nu gifs[11]) nokrum ur næmdinne ok suor ække. han böte ([12]kununginum. ok malsæghandanum ok hæræþe. ok se saklös[13]) firi biskupe.[14]) Sua ok i allum ([15]þöm eþum atær ganga[16]) firi ([17]men. allum þöm þær[18]) gæfs[19]) ur. þe aghu egh biskupe böta. §. 2. Nu kære[20]) soknarin til bondans sighær han haua standit i þöm eþe sum atær[21]) ær brutin mæþ[22]) biskups næmd. ([23]ælla kunungx. ok[24]) bondin sighær ([25]ne gen. þa ær þæt hans uitzs orþ dylia[26]) mæþ tolf manna eþe. gitær han eþ gangit uari saklös. ([27]bristær at eþe böte sum[28]) skilt ær.

---

100) H. F. *ær.*
1) F. H. K. om. *sum.*
2) H. K. *för æn edhrin fældes.*
3) A. *Æn* quoque legi potest; etenim miniator forsan errato pro *Æ* adposuit *N.* Cfr. not. 59. pag. 10; not. 16, 25. p. 21. &c. F. H. K. *Än.* Sed B. *Nu.*
4) B. F. H. K. sic. A. *mansis.*
5) F. *ella.* H. K. *ællir.* Male.
6) B. sic. H. K. *konunge.* F. *konungen.* A. *kunginum.*
7) B. F. sic. K. *osanth.* A. *osanninind.* H. *osannnd* (sic).
8) H. K. *lönda skripth.* F. *londa schript.*
9) H. om. *þær.* K. *hwar är höffwitz man* &c.
10) H. K. *siælfum.*
11) F. *gafz.*
12) K. *konunge malsegande* &c.
13) A. Litt. *sak* bis sunt scriptae.
14) B. F. H. K. sic. A. *biskpe.*
15) F. *thessom Eedhom som åther* &c.
16) H. K. *gangas.*
17) B. *män.* H. K. om. *men. allum.*
18) F. om. *þær.*
19) B. H. K. *gifs.* F. *gafz.*
20) A. Loco litt. *k* primum scriptum fuit *s.*
21) F. H. K. om. *atær.*
22) H. K. *a.*
23) F. om. *ælla kunungx.*
24) F. H. K. om. *ok.*
25) H. K. *ney. tha* &c.
26) B. F. H. sic. K. *dyli.* A. om. h. v.
27) F. *Gitter egh Eedh gångitt. Böthe* &c. K. H. *gither han ey böte* &c.
28) K. om. *sum.*

.XIX.

¶ Nu[29]) sum[30]) mange aghu i sakinne. baþitiggia malsæghande ok[31]) kunungx soknare. biskups soknare.[32]) hæraþs soknare. þa ([33]a han malsæghandanum[34]) först ræt gæra: ælla lagh[35]) fæsta. ær egh malsæghandin til. ælla ([36]kære egh æfte ok fæste[37]) enum[38]) ([39]af soknarumin lagh ok siþæn beþas flere till. þa skal han taka eþataka[40]) sin ok til þings[41]) koma. ok sua[42]) sæghia: hær ær taki[43]) min at[44]) eþe þöm iak fæste enum þöm ([45]i atte sakinne. Siþan læggin þingsmæn hanum[46]) fæmt ok före þæn eþ sik af handum. nu æn egh ær eþsört[47]) a þöm dagh. þa þæn dagh sum[48]) næst ær ok eþzsöre[49]) ær a. ok kombær nakuar þæn a stæmnuna sum i a[50]) sakinne þa gange sin eþ æn þo at þæn kumi egh sum eþrin uar fæstær. ok[51]) hete saklös. §. 1. Nu kunnu þer koma sum i aghu sakinne ok han[52]) uill egh sin eþ ganga hete fallin. kombær ængin þerra sum i a[53]) sakinne. þa siti þær til ([54]daghrin ær urþinga ok fa sin[55]) stæmnu manna eþ ok se saklös.

XX.

¶ Nu ær þæt bonda[56]) skyld. um sunnudagh til kirkiu koma. præstær a[57]) hælgþ biuþa ok fastudagha. glömir præstær ok[58]) brytær bonde. þa ær præstær sakær ([59]ok bonde osakær. biuþær præstær ok brytær bonde. þa ær bonde sa-

---

29) B. F. add. *thär.* H. K. add. *the.*
30) F. H. K. om. *sum.*
31) F. K. om. *ok.*
32) B. add. *ok.*
33) H. K. *ægher han .æ.*
34) K. sic. B. F. *malsäghandä.* H. *malsæghandom.* A. *masæghandanum.*
35) F. *lagha.*
36) B. *kiärir.* H. K. *kræfwer ække.*
37) B. F. H. K. add. *han.*
38) B. F. H. K. sic. A. *eum,* cum signo abbreviati *n,* a rec. man. addito.
39) H. K. *soknare,* om. *af.*
40) H. *edhz taka.* F. *Edz tagha.*
41) A. Signum abbreviati *n* forte add. rec. man.
42) H. K. om. *sua.*
43) H. K. *edha taki.*
44) A. v. *at* bis est scripta.
45) F. *som i åtte i Sochnenne.* Male.
46) A. v. *hanum* bis est scripta.
47) F. *Edzöre.*
48) F. K. om. *sum.* H. *ther.*
49) H. *özört.* K. *edzoret.*
50) K. om. *a.*
51) H. K. om. *ok.*
52) F. om. *han.*
53) H. K. *agha.*
54) K. om. sequentia.
55) B. *sidhän.*
56) F. H. sic. B. *bondans.* A. *boda.*
57) H. *ægher.*
58) H. om. *ok.*
59) F. om. *ok bonde osakær.*

kær[60]) þær hialpær hanum egh lönda skript ([61]firi. þa æn han ær ([62]utan sokna[63]) a ([64]uatnum ælla uæghum. þa skal han skript taka ok egh[65]) fææ böta. §. 1. Nu firi allum andrum malum. ([66]ælla andrum fallum þa hialpær lönda skript firi fea bot.[67]) gær han þuæra uarknaþ[68]) a þöm dagh sum[69]) forhælgþ ær firi. þa ær bonde sakær at þrim markum. Gær[70]) a ykil dagh.[71]) sakær at siax örum.

XXI.

¶ Nu[72]) se[73]) maþær man at osiþum. þa skal han præste til sighia þa a[74]) præstær um sunnudagh i kirkiu durum standa. ok[75]) sua um annan. ok sua[76]) um þriþia ok sua sighia. þylikt[77]) mal ær i minne sokn wrþit. nu biþær iak han hitte mik ok rætte sik uiþ guþ. Nu uill han egh rætta sik. þa skal præstær hem til hans ganga ok[75]) biþia han rætta sik[78]) ok sua[76]) sighia:[79]) iak hauær þik kallat. Nu uill ([80]han egh rætta sik. þa skal præstær taka þöm sum[81]) kirkiu fæ göma[82]) ok ganga hem til hans ok biþia han rætta sik. Nu dull[83]) han. þa skal han eþ præsti festa ok þöm sum[81]) kirkiufæ raþa i sokninne. at han ær egh sandær[84]) at þerre gærþ. gitær han eþ gangit wari saklös. falzs[85]) at eþe ok will rætta sik. þa skal han skript taka ok egh fæ[86]) bö- 8
ta. Nu biuþær han egh ræt firi sik. þa skal hanum iui fæmt leggia. þa ma[87])

---

60) B. F. H. sic. A. *sak.*
61) F. *thå hann* &c.
62) H. *wt sokna.*
63) B. F. *soknär.*
64) H. F. *wæghum. ællir .a. wathnom.*
65) F. om. *egh.* Male.
66) H. om. *ælla andrum fallum.*
67) B. F. H. *fäbot.*
68) B. F. *wärknadh.* H. *wærnadh;* male.
69) B. F. H. om. *sum.*
70) B. F. H. sic (*Giör*). A. Litt. *G* omisit miniator. H. add. *han.*
71) B. add. *wari.* F. add. *är.*
72) B. F. H. om. *Nu.*
73) H. *Ser.*
74) H. *skal.*
75) H. om. *ok.*
76) H. om. *sua.*
77) H. *Tholikt.* F. *tylchitt,* et sic passim.
78) F. om. *sik.*
79) F. errato iterum habet verba: *tylchitt mål — så seghia.*
80) B. F. H. sic. A. pro *han egh* habet *hegh;* litt. *an* supra lineam add. rec. man. saec. XVI.
81) B. F. H. om. *sum.*
82) B. F. *giäta.*
83) B. F. H. *dyl.*
84) H. *sakar.*
85) B. F. *Falder.* H. add. *han.*
86) B. F. H. sic. A. *fa.*
87) H. *skal.*

han fram sæghia.[88]) Nu will han þa lagh firi sik giua.[89]) þöm skal soknari taka. bristær at eþe. þa skal han baþe[90]) fasta ok fæ böta.[91])

XXII.

¶ Nu gangær[92]) in iula friþær. a iula aptne siþan aptunsangær ær sungin.[93]) ([94]ok ær[95]) þær til aptunsangær[96]) ær sungin a attunda dagh æftir tolfta dagh. ([97]Nu gangær in paska friþær a oþinsdaghinum i dymbiluiku[98]) þa up bindas klokkur.[99]) ok ær[100]) þær til aptunsangær ær sungin a attunda dagh æfte första dagh.[1]) Nu gangær pingz dagha hælghþ in a aptninum siþan aptunsangær ær sungin. ok ær þær[2]) til aptunsangær ær sungin a attunda daghinum. Nu ær kirkmæssu hælghþ[3]) fran þy[4]) aptunsangær ær sungin a ([5]aptninum. ok ær þær til aptunsangær ær sungin a daghinum. Huar sum bærs i þæsse hælghþ. han ær sakær wiþær biskup at þrim markum. ælla dyli mæþ tolf manna eþi.

XXIII.

¶ Nu[6]) skærdax hælghþ ok pætars mæssu[7]) i liongköpunghe.[8]) ok[9]) olafs mæssu i skæninghe. ok um lafrinzs mæssu[10]) i suþurköpunge. huar[11]) sum þa huggær. slar ælla[12]) dræpær nakuarn þæþan[13]) farande. ælla þit farande. ælla[14]) þær[15]) varande. han ökir sak sina at fiuratighi markum. þær skal tiughu markær hawa kunungær af. ok tiughu markær biskupær.

---

88) F. *Nämpna.*
89) F. H. *göra.*
90) H. om. *baþe.*
91) H. *giældha.*
92) H. *gaar.*
93) H. *saghder.*
94) F. om. *ok — sungin.*
95) H. *æ.*
96) A. Loco litt. *g* antea scriptum fuit *s.*
97) F. om. *Nu — första dagh.*
98) H. *dymbel dagha viku.*
99) B. H. sic. A. *kokku.*
100) B. H. *stander.*
1) H. *daghenom.*
2) H. om. *þær.*
3) B. *fridhär.*
4) H. add. *at.*
5) F. om. *aptninum — sungin a.*
6) B. F. add. *vm.*
7) H. add. *hældh.*
8) H. *lingköpunge.* F. *Linköpingh.*
9) F. H. add. *om.*
10) H. add. *hælgdh.*
11) F. *Hoo.*
12) H. om. *ælla.*
13) H. F. B. sic. A. om. *þæþan.*
14) H. add. *oc.*
15) B. F. H. sic. A. om. *þær.*

XXIIII.

¶ Giuær[16]) maþær[17]) eghn[18]) til klöstær[19]) ælla[20]) kirkiu osiukær: þa ma han helan huwþ lut giua. ok[21]) haluæn æn i[22]) hæluanum liggær. Nu dela þön innan hæfþa. þa a han witzorþ uita huat[23]) han gaf. ok uita huat han[24]) hafþe atær. ([25]Þæt ær en[26]) huwþ lutær.[27]) sua manga arftaka[28]) sum han hauær ([29]þa ma han giua slikan[30]) lut sum en þerra takær. ([31]Antuiggia dylia at han aldrigh[32]) gaf. ællas ok wita at þætta gaf han ok ([33]egh mera. Nu æn klöstær[34]) hauær laghhæfþat. þa wæri mæþ fiughurtan manna eþe. §. 1. Nu bærias mæn i[35]) kirkiu garþe þa ær kirkiu garþær ouighþær.[36]) þa skal han[37]) sokna mannum þrea markær böta[38]) firi huart mæssu fall sum[39]) þer fa. ok lata[40]) atær skira[41]) kirkiu garþin.

.XX.V.

¶ Nu dræpas[42]) mæn i kirkiu. ælla gærs hor i kirkiu. ([43]þa ær wixl af kirkiu.[44]) þæn sum[45]) uixla spiællum[46]) ualdær han skal kirkiu[47]) uighia lata. §. 1. Nu warþær man firi biskupe ([48]laghlika wnnin. þa skal biskupær hanum fæmtir læggia. will han egh rætta sik. þa skal biskup*ær* han[49]) i forbuþ sætia.[50]) firi

---

16) A. Loco litt. *G* miniator adposuit *N*; ab ipso scriba, ut videtur, emendatum. H. *Nw gifw*er.
17) B. F. H. sic. A. *mæþr.*
18) F. *Engh.*
19) F. *Closter.* H. *klosters.*
20) F. H. add. *till.*
21) F. H. om. *ok.*
22) H. om. *i.*
23) H. *ath.* Male.
24) H. om. *han.*
25) A. De litt. *Þ* idem valet, quod supra, not. 16. de litt. *G* est dictum. — Verba *Þæt — en þerra takær* supra post verba: *i hæluanum liggær* inserenda fuissent.
26) H. om. *en.*
27) F. add. *Och.*
28) F. *Arfftaghara.*
29) F. om. *þa — takær.*
30) H. add. *een.*
31) H. om. *Antuiggia — eþe.*
32) B. *aldre*; et sic passim.
33) B. *mera aldre.*
34) F. *Closter.*
35) H. add. *kirkio. ællæ.*
36) B. F. *oskirder.* H. *oskærdher.*
37) F. om. *han.*
38) H. *gifwa.*
39) B. F. H. om. *sum.*
40) H. F. *læti.*
41) H. *skæra.*
42) B. F. sic. H. *dræpis.* A. *dæpas.*
43) F. om. *þa — kirkiu.*
44) B. add. *bortu.*
45) B. *är.* F. H. *ther.*
46) A. Litt. *i* omiss. supra lineam add. scriba. F. *wigzslospilldum.*
47) B. F. H. sic. A. *krkiu.*
48) H. *laghwnnen.*
49) H. *hanom.*
50) B. F. *lata.*

skrift ok egh firi fea giald. Nu sitær[51]) han i forbuþi um[52]) nat ok iamlanga. þa ma biskup*ær* han i ban sætia. Nu sitær han i banne nat ok iamlanga. þa ökis sak hans. þa ær ([53]han at niu markum sakær. Nu all[54]) annur misfall þön sum[55]) man kunnu[56]) bænda þa ökis skript hans ok egh feia giald.[57]) Nu uill han egh bötas firi. þa skal biskup*ær* kununge til sæghia. kunungær ma[58]) han halshugga lata ok[59]) utan kirkiu garþ læggia. þa skulu hans rætti arwa eghn[60]) hans[61]) taka. ok[62]) kunungær lösöra.

.XX.VI.

9 ¶: Nu myrþir moþir barn sit heþit. þa ær hon sak at fiuratighi markum. þem skal luka[63]) kununna mals man.[64]) af hænna ([65]panningum. ok ([66]sialfs sins pænninga siþan[67]) egh uinnas hænna at. Nu æn ([68]þæn kærir æptir sum faþir uar barnsins.[69]) þa skal konan böta[63]) hanum atta örtughur ok þrættan markær.[70]) ([71]kununginum atta örtughær ok þrættan[72]) markær. ok biskupinum[73]) atta örtuhær[74]) ok þrættan markær. þa ([75]æn han[76]) egh æfte kære[77]) sum faþir uvar[78]) barnsins. þa skal kunungin[79]) haua af kununne tiughu markær. ok tiughu[80]) biskup*ær*. kænnis kunu heþit morþ. þær skal egh soknare æftir sökia.[81]) þæt skal hæræzs næmd slita.[82]) Nu æn hana[83]) uænis[84]) þön sak ok warþær egh takin uiþær. þa skal hæræz næmdin annattiggia uæria hana ælla

---

51) A. Litt. *i* lapsu calami est deformata.
52) B. F. H. om. *um.*
53) B. F. H. sic. A. pro *han at* habet *hat.*
54) H. *ær.* Male.
55) F. H. om. *sum.*
56) H. *kan.*
57) B. F. H. *fägiäld.*
58) H. *skal.*
59) H. om. *ok.*
60) F. *äng.*
61) F. H. om. *hans.*
62) F. H. om. *ok.*
63) H. *gifwa.*
64) H. *frænder.*
65) B. F. *päningum män the winnas, ok* &c. H. *pæningom mædhan the winnis aat. Nw æn* &c.
66) F. sic. B. *sialfsins.* A. *siafs sins.*
67) B. F. add. *än.*
68) F. *han käre.*
69) B. F. H. sic. A. *barsins.*
70) H. add. *Ok.*
71) B. H. *Kununge.* F. om. *kununginum a. ö. o. þ. markær.*
72) B. H. sic. A. *þrættam.*
73) B. F. H. *biskupi.* H. add. *böta.*
74) B. *örtughar.* F. *ortuger.* H. *örtuger.*
75) H. *ey then kære æpter. som* &c.
76) B. H. *thän.* F. *thet.*
77) B. *kiärir.*
78) B. H. *war.* F. *är.*
79) B. F. H. *Kununger.*
80) B. F. H. add. *markär.*
81) H. *stæmpna.*
82) H. *leta.*
83) H. *henne.*
84) B. F. H. *witis.*

fælla. §. 1. Nu ma egh biskups soknare þing stæmna firi ængte huma[85]) mal. ([86]utan firi yppinbar mal ok laghwnnin.

.XX.VII:

¶ Giwær[87]) soknare bondans kunu hor sak mæþ stæmdu[88]) þinge sua at bondin. gaf egh hænne förra sak. þa[89]) böte soknarin fiuratighi markær. Nu ma egh biskups soknare bondans[90]) kunu ([91]sak giua firi hor. utan bondin giui hænni sialwær sak.[92]) i kirkiu. ælla i annare samkuæmd. þa æn han giwær hænne sak firi samfundum. þa skal han antuiggia[93]) dylia mæþ tolf[94]) manna eþe. ælla böte[95]) biskupe þre markær. Nu æn han takær annan man inne mæþ hænne i hor siangh[96]) ok windær þöm til[97]) horsakinna. mæþ lagha witnum ok lagha domum: þa skal[98]) egh böta biskupe firi sak hænna: firi[99]) þy at hon[100]) hauær allu þy forwærkat[1]) sum[2]) hon atte i bo hans. ok han a[3]) egh suara[4]) firi[5]) hana utan han taki hana siþan[6]) atær[7]) in til sin. ok sua æn hon löpær bort mæþ andrum manne. fran bondanum ok gær hor. þa skal han egh böta firi hana biskups sak. þy at hon hauær allu þy forwærkat sum[8]) hon atte i bo bondans. Nu æn hon löpær bort firi owistan[9]) skuld ([10]ok egh firi osiþa skuld. þa[11]) bondin[12]) sökia ok swara firi hana alt þær til biskupær hawær þem skilt at. §. 1. Nu æn bondin giwær andrum manne[13]) sak mæþ stæmdu[14]) þingi firi kunu sina. sighær han haua giort hor undi sik. þa a[15])

---

85) H. *vina.* Male.
86) H. *fore vtan opinbart maal. oc laghwnneth.*
87) A. Loco litt. *G* miniator adposuit *N*; ab ipso scriba, ut videtur, emendatum.
88) H. *stæmpno.* Male.
89) H. om. *þa.*
90) H. om. *bondans.*
91) H. *hoor sak gifua. vtan han gifui* &c.
92) H. om. *sak.*
93) H. *annattigghia.*
94) A. Verba *mæþ tolf* bis scripta sunt.
95) B. F. H. sic. A. om. *böte.*
96) H. *horsænggenne.*
97) B. om. *til.*
98) B. F. add. *han.*
99) F. H. om. *firi.*
100) F. *hann.* Male.
1) H. F. B. sic. A. om. *forwærkat.*
2) F. *ty.* H. *the ther.*
3) H. *ægher.*
4) F. *suäria.* Male.
5) H. om. *firi.*
6) F. om. *siþan.*
7) H. om. *atær.*
8) B. F. H. om. *sum.*
9) F. *owithi.* H. *ondsco.* Male.
10) F. om. *ok — skuld.*
11) Pro *þa a.* B. F. sic. H. add. *ægher.*
12) B. F. H. add. *badhe.*
13) F. H. om. *manne.*
14) H. *stæmpno.* Male.
15) H. *ægher.*

þæn bondin[16]) sum æftir kære[17]) egh böta biskupe. huat hældær[18]) hin som ([19]han kærþe til falzs ælla wærs firi horsiangina.[20]) §. 2. Nu ma egh biskups soknare bondans dottur. ælla hans[21]) systur. ælla hans frænkunu hor sak giua. ælla firi ætsku spiæll röpa.[22]) firi[23]) utan han[24]) innitakin se. ællas[25]) bær barn witni. giwær soknare hænne för[26]) sak. þa böte þrea markær firi hwart þing sum[27]) han stæmnir. taki mark malsæghandin. mark kunungur. mark alli mæn. þa æn annat þerra[28]) ær mæþ sannu.[29]) þa[30]) böte biskupe þrea markær.

.XX.VIII:

¶ Nu ær þæt biskups rættær ([31]hiona fælagh binda ([32]ok lösa. ok wita huat[33]) luflikt ær. ok sua[34]) huat sum[35]) oloflikt ær. Nu æn han. skil hionafælagh[31]) at. þa þæt þerra sum[35]) þy waldær. böte[36]) biskupe þrea markær. walda þön baþin. þa böte[37]) huart[38]) þerra biskupe[39]) þrea markær.

XX.IX.

¶ Nu æn man sla[40]) præst ælla wighþan man[41]) þa böte biskupe niu markær ok firi ængti banz mal annat. §. 1. Firi[42]) þæssin mal þa skal manne stæmnas[43]) firi kirkiu dyr. warþær *præ*stær ælla wighþær man slaghin. annat ([44]um hionafælagh. þriþia æn bonde sitær kuar mæþ tiunda. þa skal han[45]) æfter paska firi kirkiu dyr kalla. ok ække[46]) halda hans rezskape up um pascha

---

16) B. sic. H. F. *bonde.* A. *bondim.*
17) H. F. *kærde.*
18) H. om. *hældær.*
19) B. F. H. sic. A. pro *han kærþe* habet *hærþe.*
20) H. *horsakenne.*
21) H. *bondans.*
22) B. H. *ropa.*
23) F. H. om. *firi.*
24) B. H. *hon.*
25) F. H. *Eller.*
26) F. H. *förra.*
27) B. F. H. om. *sum.*
28) F. add. *tighie.*
29) H. add. *funnith.*
30) H. om. *þa.*
31) H. *hionalagh.*
32) H. om. *ok lösa.*
33) B. F. H. sic. A. *hut.*
34) F. om. *sua.*
35) B. F. H. om. *sum.*
36) H. *tha böte thet.*
37) F. om. *böte.* H. add. *thön badhen.*
38) F. *hwar.*
39) B. H. om. *biskupe.*
40) B. F. H. *slar.*
41) H. om. *man.*
42) A. Pro *F* miniator errato addidit *N;* ab ipso scriba, ut videtur, emendatum.
43) H. *stæmpne.*
44) H. *ær wm hionalagh.*
45) B. F. H. sic. A. om. *han.*
46) B. *egh.*

dagh.[47]) ([48]ok all þön mal sum till skript höra. þa stæmni[49]) hanum firi kirkiu dyr. ok æfte fea gialdit þa mæli[50]) til hans æfte lanz laghum. kalla[51]) han[52]) æftir andrum malum firi kirkiu dyr æn þön[53]) sum[54]) nu æru saghþ. böte[55]) þrea markær þæn sum kallaþe.

XXX.

¶ Nu[56]) bæers prastær[57]) ok bonde ok fa baþir[58]) iamna[59]) akomu. ælla baþe[60]) fullsære. iamkin haþe sarum sinum. ok bondin[61]) böte biskupe[62]) niu markær firi bannit. ok gangi til roms ok lati sik þær[63]) lösa af banninu. Nu warþær præstær sar ok egh bonde. böte præstinum æfte lanz laghum.[64]) ok firi bannit böte biskupe[65]) niu markær. ok gange til roms[66]) ok lati sik[67]) af lösa. §. 1. Nu vitir præstær bonda[68]) at han hauær han slagit ælla sarghat. ær þæt fullsære. þa gange bondin þrætylftan eþ firi sik. ær þæt skena ælla wrezs wærk. gange tolf manna eþ ([69]firi sik. ælla böte lagha bötær.

XXXI.

¶ Nu latær man wighia sik mæþ kunu[70]) sinne. þa gæri hwar æftir sinum wilia. ok ([71]huart þerra akke[72]) minna til offærs ok[73]) til[74]) lius æn tua örtughær. ok gangær[75]) husfru[76]) i kirkiu æfter ([77]barn sit ælla bonda sin. þa gæri[78])

---

47) F. H. om. *dagh.*
48) H. *Fiærdha wm all* &c.
49) B. *stämnin.*
50) B. *mali.*
51) B. F. H. *Kallär.*
52) H. om. *han.*
53) F. om. *þön.*
54) B. F. H. om. *sum.*
55) F. add. *firi.* H. add. *fore.*
56) F. H. om. *Nu.*
57) B. F. H. *präster.*
58) H. *bonde.* Male.
59) F. *Jämpnada.* Male.
60) F. *böthe.* Male.
61) H. *badhen.* Male.
62) H. *biscopenom.*
63) F. H. om. *þær.*
64) B. H. add. *lagha böter.*
65) B. om. *biskupe.*
66) A. Verba: *ok gange til roms* bis sunt scripta.
67) F. H. add. *thär.*
68) H. F. *bondanom.*
69) F. om. *firi sik.*
70) H. *hustru.*
71) F. *huar.* H. *ængin minna* &c.
72) B. *äkke.* F. *iche.*
73) H. *ællir.*
74) B. H. om. *til.*
75) H. *gaar.* F. *går.*
76) B. sic. F. H. *hustru.* A. *susfru.*
77) H. *sin bonda. ællir æpter sit barn.* F. *Bonda sin. Ella effther Barn sitt.*
78) H. *giui.*

ok tua örtughær baþe till offærs ok[79]) til liws i huarre[80]) kirkiu gangunne.[81]) þá a[82]) præstær hana i kirkiu leþa. will egh præstær hana i kirkiu leþa.[83]) Böte firi þrea markær. märk ([84]bonda kununna.[85]) tua markær biskupinum.[86])

Hær[1]) byrias kunungx epzsöre. i þöm tælias flokka fiuglurtan ok tiughu:

.I. Vm hemsokn ok husbrut. ælla huar sum i friþ skal biþia.

II. Um æn man hæmnis a sæt maal ælla bötær fæsta: ælla hæmnas[2]) a annan.

III. Vm æn man takær kunu mæþ wald. ælla maþær sitær firi andrum a þingx wægh ælla kirkiu.

IIII. Um huru længe man hauær friþ til þingx ok kirkiu.

V. Vm æn man æltir annan af stæmnu ælla lagha tilmælum

VI. Um æn man leþir annan til stukxs ok huggær af fot ælla hand.

VII. Vm æn man hæmnis a kunungx dom. ælla före[3]) man mæþ wald[4]) af sinum garþe.

VIII. Um huru skipta skal æfte þen kunungx eþsöre brytær.

IX Vm at þer forwærka egh þerra husfru lut ælla þerra barna.

X Um hua[5]) sum biltugha mæn haldær ok þæn þe haua brutit uiþ skal firi þöm biþia.

11 XI. Um huru harazhöfþingi[6]) skal biltugha mæn uptælia[7]) þær ma egh eþa amote ganga.

---

79) H. add. *swa.*
80) B. *hwarium.*
81) B. *kirkiu gange.* H. *kirkio gangenom.*
82) H. *ægher.*
83) H. add. *tha.*
84) H. *bondanom oc hustrune.* &c.
85) B. H. add. *ok.*
86) F. add. *finis huius Membrj;* et infra: *Her Epther Fölier Edzöris Balcher.* H. add. rubris litteris:
Nw ær sakt vm kirkio ræt
Gudh göme os alla slæt.

1) A. Litt. init. *H* omisit miniator. F. om. rubr. Cfr. not. 86. praeced.
2) B. *hämnis.*
3) B. *förer.*
4) B. *Walde.*
5) B. *hwar.*
6) B. *Härads höfdinge.*
7) B. sic. A. pro *uptælia* habet *skal ut;* at rec. man. saec. XVI supra lineam scripsit *uptælia.*

XII: Vm at[8]) þæn ma egh witna sum skaþan fik, för æn næmdin hauær fælt ælla wart.

XIII: Vm at all þön mal sum[9]) eþzsöre æru skulu slitas a kunungxs ræfst.

XIIII: Vm (10 at en man ma eþzsöre bryta ok hemsokn gæra.

XV Um at egh[11]) ma kona ezsöre bryta. ælla ughurmaghi ok egh þræll.

XVI Vm æn þræll kan eþzsöre bryta. ok huru bonde skal firi han böta.

XVII: Um æn kona myrþi man sin ælla man kunu sina ælla þön[12]) wænas þa sak.

XVIII: Vm æn bonde kan raþa kunu sinne sua at hon kan fa döþ[13]). (14 af. ok huru (15 siþan ærwis.

XIX Um æn kona dræpær man sin. þa takær hon ængte af hans gozs ok egh hindradaxs gæf.

XX: Vm æn annat þerra dræpær annat mæþ waþa. ok huru þær bötis ælla ærwis.

XXI Um æn man myrþi barn sit, ælla kona siþan þæt ær kristit

XXII Vm æn barne kan osharþlika raþit warþa. ok huru þær bötis firi.

XXIII[16]) Um æn moþir ligær barn sit hæl. ælla barnit hawær stiupfaþur.

XXIIII: Um æn þæt sum myrt ær hauær samsyþini[17])

XX:V Vm æn maþær myrþis ælla kona[18]) bærs i fialstær ok legs a lön.

XXVI: Um æn maþær warþær i horsiang dræpin. ok huru sum[19]) han skal witna.

XX.VII Vm æn maþær gær hemsokn a akær ælla eng andrum.

XX.VIII Um æn maþær warþær olaghlika halshuggin. hængdær. ælla stæghældær.

---

8) A. Loco litt. *a* alia quaedam litt. antea fuit scripta.

9) B. om. *sum*.

10) B. *än man* &c.

11) A. Loco litt. *e* antea scriptum fuit *a*.

12) B. *thöm*. Male.

13) A. Pro *þ* primum scriptum est *t*.

14) A. Loco vv. *af. ok* aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

15) B. *thär bötis älla ärwis*.

16) A. *XXII* scriptum est; *I* atramento addidit rec. man.

17) B. *samsydskine*.

18) B. add. *ok*.

19) B. om. *sum*.

XX:IX Vm æn manni kænnis drap ok synis[20]) a likinu þa þæt ær nyhit.[21]) ælla innan manaþ.

XXX. Um æn þæn man hittis sum leþir hær a land sit utlændzskan.

XXXI Vm æn maþær stial eld i hus annars. ælla manne[22]) uitis þön sak. ælla raþær annan þær til.

XX.XII Um æn maþær stial korn af[23]) akre ute ok brytær guzs las.

XX.XIII Vm æn kona warþær i hemsokn dræpin. ok huru höght sum[24]) hon ma gildas.[25])

XX.XIIII Um æn maþær warþær dræpin utan warþ ok waku. ælla warþær sænktær niþær.

12 Þæssin mal æru kunungx edzsöre. Riþær man hem at andrum þæs uiliandis. at han will bondan. ælla nakuat hans hiona. ælla annan þæn sum[26]) i hans garþe gæst hawær. ælla hans garþ sökir i þrangum. ([27]þaghar han i garþin kombær skaþa at[28]) gæra. dræpær ælla slar.[29]) ælla huggær fullum sarum. ælla slar skenu. ælla gör bloþuiti. Alle þer sum[30]) þær æru mæþ i flok ok farunöte. þe hawa brutit eþsörit. §. 1. Riþær[31]) man at annars garþe firi ouinum sinum. ok[32]) hin sum æfte far. kasta[33]) ælla skiutær æftir hanum sua at han far af döþ. ælla fullsære. ælla bloþuiti.[34]) siþan han kombær a hins tompt sum han til hialpa sökir. ællas garþ hans: þa hawær han ok alle ([35]þe sum mæþ hanum uaru brutit eþzsörit. Nu takær þæt hin sum[36]) firi löpær för æn han kombær a hans[37]) tompt sum han flyr til. ælla i hans garþ: þa ([38]hawa þer egh brutit eþzsörit. §. 2. Nu riþa þer hem at manne ok æn þa

---

20) B. *synas.*
21) A. Pro *h* primum scriptum est *k.*
22) B. *man.*
23) B. *a.*
24) B. om. *sum.*
25) B. *gäldas.*
26) B. F. om. *sum.*
27) Legendum videtur: *skaþa gæra. þaghar han i garþin kombær. dræpær* &c.
28) F. om. *at.*
29) A. Pro *l* primum scriptum est *k.*
30) F. om. *sum.*
31) F. *Rinder.*
32) F. om. *ok.*
33) B. F. *kastär.*
34) B. F. sic. A. add. *ælla.*
35) F. *samman the med* &c.
36) F. om. *sum.*
37) B. *hins.*
38) F. *haffwer then.*

at þe uilia skaþa gæra ok gita þer[39]) egh: ok[40]) þa æn þe sla egh til bloþz. ok egh hugga. ok egh dræpa. þa ær höttær mæþ ængu[41]) böttær. Bryta þer hus ælla skena. ælla skiuua manne. ælla skiuta ok kombær egh bloþuiti innan. þa böte þrea markær. ælla dyli mæþ tolf manna eþe ok gange ække[42]) förra[43]) tolf manna eþin för æn næmdin[44]) hauær han[45]) uart firi[46]) eþzsörit. §. 3. Nu kan man[47]) þæn sum[48]) hemsokn gær i þy sum[49]) han hemsokn gör warþa sar ælla dræpin. ælla far bloþuiti. þa ær þæt alt ogilt sum[50]) han fa i hemsokninne. §. 4. Nu kunnu þer firi fara ok wilia flyia. allt[51]) þæt sum[52]) þe fa i garþe[53]) ælla a tomptinne. þæt ær alt ogilt. Nu æn þe aghas uiþær i garþzs liþi: ok falla fötær innan ok huwþ utan a þöm sum[52]) hemsokn giorþe. uari ogilt.[54]) falla fötær utan ok huwþ innan uari gildær. þy at þæþan fioll huwþ[55]) sum fötær stoþu. §. 5. Nu kan þæn löpa ur sinum garþe sum þer riþu hem at. ok dræpær. slar. ælla huggær. siþan þer komu ur hans garþe. böte æpte lanzs laghum. far han sar ælla warþær dræpin. siþan han kombær[56]) ur sinum garþe. þa bötin ([57]þer æptir lanzs laghum sum þæt giorþu. §. 6. Nu fa[58]) þæn sar sum hemsokn gær ælla warþær dræpin þæn sum ængin skaþa giorþe. þa uari ogilt þæt sum[59]) han fik. ok huarte han flyr egh friþ. ok egh hans bo skiptis. §. 7. Nu hittas mæn i garþe satte[60]) ok skilias at[61]) osatte:[62]) þær[63]) 13
ær egh brutit eþzssörit utan han gange ur garþe siþan han warþær wreþær. ok hæntir[64]) sik hialp ælla uapn. ok gangær sua atær i garþin ok huggær. slar. ælla dræpær. þa hauær han ok alle þer sum[65]) mæþ hanum uaru brutit eþzs-

---

39) B. om. *þer.*
40) B. F. om. *ok.*
41) G. *littlo.*
42) A. v. *ække* bis est scripta, at altero loco lineola inducta.
43) B. F. om. *förra.*
44) A. Loco prioris *n* scriptum fuit *m;* scalpro emendatum.
45) B. om. *han.*
46) A. v. *firi* bis est scripta, at priori loco lineola inducta.
47) B. om. *man.*
48) B. F. om. *sum.*
49) B. om. *sum.* F. *thär.*
50) F. om. *sum.* B. *thät.*
51) B. F. sic. A. *ællt.*
52) B. F. om. *sum.*
53) B. F. sic. A. *garþzs liþi.*
54) F. *ogillder.*
55) B. sic. A. F. om. *huwþ;* at in cod. A. rec. man. saec. XVII in margine add. *hoffnudh.* Cfr. VGL. II. Add. 7: 4.
56) F. *kom.*
57) F. om. *þer — Nu fa þæn.*
58) B. *far.*
59) F. om. *sum.*
60) B. *sate.* F. *såthe.*
61) F. om. *at.*
62) B. *osate.* F. *osåthe.*
63) B. *Tha.*
64) F. *hämptar.*
65) B. F. om. *sum.*

sörit. §. 8. Nu a þæn i[66]) friþ biþia sum husit aghær ok hemit. ok þæn a boskiptit ok sua bötrina sum sarit fik. Nu hauær annar bönina[67]) æn arua[68]) manzssins. sum drapit fik. ([69]þa skal han biþia firi hanum sum husit aghær. ok sua brat han hauær biþit firi hanum[70]) ok han hauær böt uiþ kunungin. þa stæmne siþan draparanum annat[71]) þing ok uitne han sum[72]) i drapamalum skils. ok fari þo friþlös firi hans arwm. þær til sum[73]) han hauær böt uiþ þöm.[74]) siþan han hauær böt uiþær ([75]hans arua. þa uari saklös baþe[76]) firi kununge ok hæraþe. firi[77]) friþlösuna: þy at han hafþe förra böt uiþær kunungin. Nu ær þæt landboe sum hemsokn gærs till. ælla hauær leght hus ælla lani:[78]) far han ælla nakuat hans hiona. sar. ælla skenu. ælla bloþuiti. ælla warþær drapin.[79]) þa a han baþe boskipte ok sarabötrina ok i friþ biþia. Nu æn annar man ([80]faar þæn sum landboans[81]) garþ sökir sar ælla skenu. ælla warþær drapin:[82]) þa a han boskiptina[83]) ok[84]) bötrina sum sarit fik ælla drapit:[85]) ok biþi þæn i friþin sum iorþæghandin ær. ok egh landboan. utan iorþattarin gæri[86]) gærningina. ælla han uisi þit at skaþa gæra: þa biþi ([87]iorþattarin landboan i friþ.

II.

¶ Nu ([88]hæmnis man a sæt mal ok böt ([89]han hauær brutit eþzssörit. þa skal næmdin[90]) þæt[91]) uita huat hældær annar[92]) skilnaþær[93]) kom þerra mæl-

66) F. om. *i*.
67) A. Loco prioris *n* primum scriptum est *t*.
68) F. *Arffwe*.
69) F. *thänn skall bidia* &c.
70) F. iterum habet verba: *Som huusitt ägher — honom*.
71) *ennæt* legendum videtur.
72) F. *såsom*.
73) B. F. om. *sum*.
74) F. add. *Och*.
75) F. *Arffwana. warj* &c.
76) F. om. *baþe*.
77) B. add. *there*.
78) *takit* addendum videtur.
79) B. *dräpin*. F. *Dräpitt*.
80) B. *thän — sökir far sar* &c.
81) B. F. sic. A. *landboas*.
82) B. F. *dräpin*.
83) *boskiptit* legendum videtur.
84) A. v. *ok* bis est scripta.
85) F. *Dråpin fick*.
86) F. *giorde*.
87) A. Litt. *iorþ* bis sunt scriptae. B. *landboan iordattarim* (sic). Lege *landboan iorþattaran*.
88) F. *änn Mann hämpnis*.
89) B. *Tha hawer han*.
90) B. F. *nämd*.
91) F. om. *þæt*.
92) B. F. sic. A. *annan*.
93) B. *skiälnadher*.

lum ællas[94]) egh. §. 1. Nu ma man egh hæmnas æpte bötær fæsta[95]) utan han bryte[96]) eþzssöre kunungx. utan þa sen egh borghaþa: ok sua se firi skilt. at böttins[97]) þa egh innan þæn dagh sum þe saghþu.[98]) þa mattin þe hæmnas. æn uarþa bötær borghaþa. þa skal bötrina borgharan[99]) kræuia ok egh hæmnas. hæmnis han siþan bötrina æru borghaþa þa hauær han brutit eþzssörit. Nu æn nakuat ær böt af botinne þa mughu þer egh hæmnas. §. 2. Nu ma egh man hæmnas a annan ([100]æn annar gær gærþina. hæmnis han sua. þa brytær han eþzssöre kunungxs. þa skal þæt[1]) hæraþs næmd uita. huat hældær þæn sami sum han[2]) hæmdis a giorþe gærþina[3]) a han ællas annar. giorþi þæn sami egh gærþina[3]) a han. þa skulu þer þæt uita. huat hældær annar skialnaþær kom þerra mællum ællas han hæmdis a annan. hæmdis han a annan. þa hawær han brutit eþzssörit.

III.

¶ Nu takær man kunu mæþ wald. þa hauær han brutit eþzssörit. synis a manninum.[4]) ælla a klæþum hans ([5]þæt sum konan[6]) ref. ælla[7]) kununne. ællas op[8]) ok akallan. þa skal hæraþzs næmd uita huat þær ær sant um. Nu 14
bryzs han wiþær hana ok gitær egh sin uilia framt[9]) slitær klæþe hænna. höris op[8]) ok akallan. þa hauær han brutit eþzssörit. §. 1. Nu sitær man firi andrum a[10]) þingxs uægh. ælla kirkiu uægh. ok uill han[11]) dræpa. sargha ælla[12]) bæria. för æn han kombær til þingh[13]) ælla kirkiu. ok dræpær. ([14]sargha ælla sla bloþuiti. þa hauær han brutit eþzsörit. Nu kombær skialnaþær manna mællum[15]) a þingx uægh ælla kirkiu[16]) ok egh af langre awnd. far annar

94) B. F. *ällär*, et sic, aut *älla*, passim.
95) F. *Vthfästa*.
96) F. *böthe*. Male.
97) B. F. *bötins*.
98) B. F. *laghdu*.
99) F. *Borgada*. Male.
100) F. *och annar giorde gierningena*. *Hämpnar* &c.
1) F. om. *þæt*.
2) B. F. sic. A. om. *han*.
3) F. *gierningena*.
4) F. *Manne*.
5) F. *ther kona* &c.
6) B. *kuna*.
7) Pro *ælla a*. B. F. *ällas a*.
8) F. *roop*.
9) B. F. *främt*.
10) F. *i*.
11) F. add. *schada*.
12) B. *ällas*, et sic passim.
13) B. F. *thingx*.
14) B. F. *sarghar älla slar*.
15) B. *mällin*.
16) B. add. *wägh*.

drap af andrum. þær ær egh brutit eþzssörit. Nu sitær man firi andrum a þingx uægh ælla kirkiu. ([17]uægh. ok æn þo at han ([18]uili skaþa gæra ok gitær egh. þa ær ok höttær mæþ ængu böttær. Nu huggær man klæþe ælla vakn[19]) annars skiutær ælla skiuuær a þingx uægh ælla kirkiu.[20]) ok kombær egh bloþuiti innan.[21]) þa dyli mæþ tolf manna eþe ælla böte þreþ markær. §. 2. Nu dræpær man annan. huggær ælla slar bloþuiti a þingi.[22]) ælla i kirkiu sialure. þa ær þær[23]) brutit eþzsörit. |utan þæt se mæþ uaþa.\ firi ([24]þy at þær aghu alle friþ haua

IIII.

¶ Nu ([25]æn man far hem til sin af þinge ælla kirkiu. huar sum gær gærningh til hans för æn han hem kombær til sin. ([26]han hauær brutit eþzsörit. §. 1. Nu riþær han[27]) til pænningx öls för æn han hem riþær ([28]ællar ok annarsstazs. för æn hem til sin. ok[29]) sitia þær hans ouini[30]) firi hanum ok dræpa ælla sargha þa haua þer egh brutit eþzsörit.

V.

¶ Nu æltir man annan af þingstæmnu. ælla[31]) andre stæmnu. þær ([32]sum eþ skal ganga. ([33]ælla af annarre stæmnu. ælla af lagha tilmælum. þær brytær han sum æltir eþzsörit. æn þo at þær kombær[34]) ængin akoma a. þy at ængin þörþe[35]) sækta ælla sökia firi hötzlum.] ([36]þæt kalla[37]) lagha tilmæle uara. man ([38]stæmne manne þing ok warþær slaghin ælla æltær af uæghinum ælla þa han riþær til þingx ok uill mæla at þingstæmnu sinne. ælla sitær fæmt ok warþær

---

17) B. om. *uægh. ok.*
18) F. *icke schada gör. och wille göra skada. Thå är* &c.
19) F. *wapnn.*
20) B. F. add. *wägh.*
21) F. *I.*
22) F. *Tingzweg.* Male.
23) B. om. *þær.*
24) F. om. *þy at.*
25) F. *å Mann fridh hem till sin frånn Tinge och Kyrckio.* &c.
26) F. *thå haffuer hann.*
27) B. F. *man.*
28) F. om. *ællar — sin.*
29) B. F. om. *ok.*
30) B. *owinir.*
31) F. add. *aff.*
32) B. F. *edh skal gangas.*
33) B. om. *ælla — stæmnu.*
34) B. *kumi.*
35) B. F. *thorde.*
36) F. *Nw kallas thet.*
37) B. *kallar.*
38) B. *stämnir andrum thing.*

slaghin ælla ælter af. ælla ok þa han þill sighia til eþa. ælla ok þa han uill sin eþ sea: þa æru þæssin lagha tilmæle ok egh flere: huar sum[39]) annan slar ælla æltir af. ([40]þe haua brutit eþzsörit. Nu skal þæt hæræzs næmd uita[41]) huat han fluþe hældær þrængdær ælla sialfsuiliandis. ælla hin ælte han af þingstæmnu. ællas kom annar skialnaþær þerra mellum ok egh af þingstæmnunne. §. 1. Nu a han friþ heman[42]) fran sin ok til stæmnu. ok sua atær hem til sin. dræpær man han. sarghar ælla sla[43]) bloþuiti. a uæghinum til fæmtinna. ælla fran fæmtinne. þær firi at han stæmde. ællas fæmta uildi. þa hauær han brutit eþzsörit. §. 2. Nu sitia þer firi hanum a uægh ok gita han[44]) huarte dræpit ælla sarghat. ælla slaghit bloþuiti. ([45]þær ær ok höttær sköt böttær

VI.

¶ Nu leþir maþær man til stoks ok huggær af hændær ælla fötær. þa ([46]alle þe sum mæþ hanum uaru þe haua brutit eþzsörit. ([47]Nu kumbær i uakna[48]) skipte mallum[49]) þerra. þa ær egh brutit eþzsörit.

VII.

¶ Nu hæmnis man a kunungx dom dræpær ælla slar. huggær fullsære. ælla hæmnis man þær firi at han uitnaþe amot hanum. firi kunungx dom,[50]) ælla hæmnis a han siþan han hauær sæt uiþær han. sina sak: ælla sit fæþrini laghlika uart firi hanum, hæmnis han[51]) þær firi: þa hauær han ok alle þer sum[52]) mæþ hanum uaru brutit eþzsörit. þa uiti hæræþzs næmdin[53]) huat hældær han hæmdis. ælla kom annar skialnaþær þerra mællum. §. 1. Nu riþær

39) F. om. *sum.*
40) B. *Thär är brutit* &c.
41) B. add. *hwat thär är sant vm.*
42) F. *hemma.* Male.
43) B. F. *slar.*
44) F. om. *han.*
45) F. *Thå är höttir* &c.
46) F. *haffwa alla the medh honom wåro brutit Edzörit.*
47) A. Loco litt. *N* signum ¶ errato adposuit miniator. B. om. *Nu — eþzsörit;* sed inter varietates (G.) dicuntur "aliqui addere" haec verba.
48) F. G. *wapna.*
49) G. *mällum.* F. *millom.*
50) B. F. *dome.*
51) F. om. *han.*
52) B. F. om. *sum.*
53) B. *nämd.*

man hem at andrum ok före han mæþ uald ur sinum garþe. æn þo at han bryte[54]) egh hus. ælla[55]) gær ængum[56]) bloþuiti i garþinum. þaghar han kombær ur[57]) garþinum[58]) bindær han fullum bandum dræpær[59]) huggær fulsære. ælla stukka. þa hauær han brutit eþzssörit. utan þæt se kunungx dombær. ælla annars þæs dombær[60]) sum kunungx dom hauær: ælla[61]) leþes a han sandær[62]) þiufnaþær. ælla takx maþ[63]) randzsak[64]) ur husum hans sandær[65]) þiufnaþær:

VIII.

¶ Nu æru all þæssin mal kunungx eþzsöre. huar sum þöm brytær æ huru mange sum[66]) þe æru hælzst saman. ([67]þe haua allu þy foruærkat[68]) sum[69]) þe aghu ouan a[70]) iorþinne. ok biltugha uara um[71]) alt rikit. ok þerra gozs sum[66]) þe aghu skal[72]) skiptas i þrea lyti. en lutin malsæghandanum. annan kununginum. þriþia hæraeþinu.

IX.

¶: Nu foruærka þer egh þera barna lut. ok egh þerra husfru[73]) lut. ok ængsins þæs lut sum[66]) i bo a mæþ þöm utan þerra lut en samins.[74]) þy[75]) at engin ma[76]) annars lut foruærka. sua skal huar ensamin sina sak böta:

.X.

¶ Nu huar sum þöm haldær. þæt ær sua undistandande at huar sum þöm föþir mera æn et mal. ælla hialpær þem til nakuat ilt at[77]) gæra. siþan þer

54) A. Pro *y* primum scriptum est *u*.
55) F. add. *och*.
56) B. *andrum*.
57) F. *i*. Male.
58) B. F. *garde*.
59) B. add. *älla*.
60) B. F. *budh*.
61) F. *Ellas*, et sic passim.
62) F. *fullir*.
63) B. F. *mädh*.
64) F. *ransachann*.
65) B. F. om. *sandær*.
66) F. om. *sum*.
67) B. *Tha hawa ther allu* &c.
68) F. *firigiortt*.
69) B. F. om. *sum*.
70) F. om. *a*.
71) F. *öffuer*.
72) B. om. *skal*.
73) F. *hustru*, et sic passim.
74) B. *ensamin*.
75) A. Pro *y* primum scriptum est *u*.
76) F. *å*.
77) F. om. *at*.

uarþa biltugha. ælla ueta þem nakuara[78]) foruist. han böte[79]) fiuratighi markær ælla dyli mæþ þrætylftum eþe.[80]) þa æn þæt bærs[81]) til[82]) kunungx[83]) ræfst þa skal hæræzs næmd uita huat sum[84]) þær ær sant um:] ok hua[85]) sum samuist hauær mæþ þöm, ælla giuær þöm en mal uarþ: þa böte han þrea markær ælla dyli mæþ tolf manna eþe. Nu æn kirkiu sokn.[86]) ælla fiarþungx hæræþe. ælla alt hæræþe hauær samuist[87]) mæþ[88]) hanum. þa dyli ælla böte æfte þy ([89]sum framlæþis skils firi biltugha[90]) mæn. §. 1. Nu aghu þer biltugha uara þær til þæn[91]) biþær firi þöm sum þer brutu til: ælla hans arui. ælla annar. þæn sum[92]) husit ok hemit a. sum för uar skilt. þaghar han biþær firi þöm.[93]) þa skal kunungær þöm friþ giua. ælla þæn sum[92]) kunungxs þylikt uald hauær at han ma þöm friþ giua: þa skulu þer lösa uiþ kunung mæþ fiuratighi markum. ok þæt ær hans ensak. §. 2. Nu skal um all eþzsöre hæræzs næmd uita huat þær[94]) ær sant um. þön hæræzs næmd sum af þy hæræþe ær sum gærþin[95]) uær[96]) gör i:

XI

¶ Nu skal hæræzs höfþingi ([97]þöm a þingi biltugha leggia. ok alla þöm[98]) up tælia.| sæghær hæræzs höfþingi egh uita þöm up tælia. þa skal[99]) annan dagh undi taka ok þæt sannasta leta. ok siþan[100]) skal han a þöm dagh sum[1]) til ær takin firi næmd a þingi þöm ([2]up tælia: ok þe sum[1]) han þa up tæl:

---

78) B. sic. F. *några.* A. *nakuru.*
79) B. F. add. *firi.*
80) G. Alii addunt: *Ok kännis manne thät, at han hawer giwit biltughum manne. en Daghward. ällas en nattward, Tha dyli mädh tolf manna edhe, at han gaf äi biltughum manne, äller han wiste äi at han war biltugha. Ok kiännis thät hanum, at han hawer haldit han, Tha skal ängin sokn thär äptir ganga. Thät skal standa til häradz nämdina, hwat hon wil hälder fälla han älla wäria han.*
81) B. F. sic. A. *bars.*
82) F. *i.*
83) B. F. sic. A. *kununga.*
84) B. F. om. *sum.*
85) B. *hwar.* F. *hoo.*
86) B. F. sic. A. *sok.*
87) F. *samfund.*
88) B. F. sic. A. om. *mæþ.*
89) F. *framdelz* &c.
90) B. F. *fridhlösa.*
91) F. *hann.*
92) F. om. *sum.*
93) B. *hanum.*
94) F. *thet.*
95) F. *gierningen.*
96) B. F. *war.*
97) B. F. sic. A. om. *þöm a þingi.*
98) B. sic. F. *thäm.* A. *þön.*
99) F. add. *hann.*
100) B. sic. A. F. om. *siþan.*
1) B. F. om. *sum.*
2) B. F. sic. A. *ut talia.*

þe skulu biltugha uara ok egh dylia. Nu ma han egh eþ þær firi ganga: egh
16 tolf manna eþ ([3]egh þrætylftan eþ. ok egh tuætylftan eþ. huar sum þær gangær eþ firi han[4]) böte firi ulagh.

XII.

¶ Nu ma egh þæn skaþan fik uitaa. sökia ælla stæmna up a þæn sum[5]) skaþan giorþe. för[6]) næmdin hauær antuiggia[7]) fælt ælla uart: utan han skal fara til þingxs ok yppinbara þær malit. ok siþan[8]) skal malit standa kuart til kunungxs ræfst. gangær han nakuarum uitnum a för þa æru þön ulagh. Nu æn næmdin fælle[9]) han.[10]) þa ma[11]) hin egh for[12]) han sökia. þy at han ær biltugha. Nu æn namdin[13]) uær firi eþsörit. þa ma han siþan sökia. huat þæt ær hældær drap. sar. ælla[14]) bloþuiti. ælla skena. sua ma þæn sum gærþina[15]) giorþe (siþan næmdin hauær han uart firi eþzsörit) mæþ eþe dylia æfti lanzs laghum.

XIII.

¶ Nu[16]) þæssin[17]) mal all sum[18]) æru eþzsöre. þön skulu slitas a kunungxs ræfst.

XIIII.

¶ Nu ma en man hemsokn gæra ok eþzsore[19]) bryta.[20]) æn for[21]) þa matte egh[22]) en man hemsokn gæra. för æn eþzsörit gafs.

XV.

¶ Nu ma egh kona eþzsöre bryta. þy at hon ma egh biltugha uara.[23]) §. 1.

---

3) B. *egh twätölftan edh ok egh trätölftan edh.* F. *och Egh tretolfftann Eedh. Hwar* &c.
4) F. om. *han.*
5) F. *thär.*
6) B. F. add. *än.*
7) B. F. om. *antuiggia.*
8) B. F. sic. A. *span.*
9) B. F. *fäller.*
10) F. om. *han.*
11) A. *min* primum scriptum fuit.
12) B. F. *för.*
13) B. F. *nämdin.*
14) F. om. *ælla.*
15) F. *gierningena.*
16) B. om. *Nu.*
17) B. F. sic. A. *þæssim.*
18) B. F. sic. A. add. *nu.*
19) B. F. *edhzöre.*
20) A. Pro *y* primum scriptum est *u.*
21) B. F. *för.*
22) B. *äkke.* F. *iche.*
23) F. *farha.*

Nu ma egh ughurmaghi eþzsöre bryta. kæris þæt til hans. þa skal næmdin han suæria egh ([24]ughurmagha uara. §. 2. Nu ma egh þræll eþsöre bryta þy at han ma egh biltugha uara:[25]) þy at[26]) uare þæt sua at han matte biltugha fara. þa[27]) bruti han giarna eþzsörit. þær til at han matte[28]) biltugha uara.[29])

XVI.

¶ Nu æn han kan bryta eþzsörit. þa skal þæn sum þrælin a böta atta örtughur ok þrættan markær: þa æn bondin will egh böta firi han. innan fiurum lagha þingum. ok fiurum lagha fæmtum þa skal þrælin up hængia uiþ garþzs liþ[30]) þæs sum han a.

XVII.

¶ Nu kan sua[31]) uarþa at kona myrþi man sin: ælla bonde kunu sína. þa skal han stæghla æn han gær þat.[32]) ok hana stenka æn hon gær þæt. Nu uænis þön sak til þerra: þa uar þæt sua forst[33]) i laghum at þön skuldu uæria sik mæþ iarne ok guþzs domi. ok siþan ([34]birghir iarl han gaf af iarn byrþina: þa ær þæt sua at uilia þe sum æfte kæra biþa kunungxs ræfst. þa skal lata þæn[35]) fanga sum kæris til. ok baþe leta at uitnum æn san uitne hittas þær til. ok sua mæþ kuskan.[36]) æn han[37]) will egh sialuær uiþær ganga. hittir man þær fulla sannind til ælla uitni ælla gangær sialuær uiþær.[38]) þa skal han stæghla ok hana stenka lata. Nu æn þæn sum æfte kære[39]) will egh[40]) biþa kunungx ræfst. utan stæmni ok söki[41]) æfte. þa skal þæn[42]) dylia mæþ þrætylftum eþe sum sakin gafs.[43]) bristær at eþe böte fiuratighi markær ok egh lif hans.

---

24) B. F. *wara fämtan ara.*
25) B. F. *fara.*
26) F. om. *at.*
27) A. *þy* primum scriptum est.
28) B. add. *sidhan.*
29) F. *warda.*
30) F. *lidhj.*
31) F. om. *sua.*
32) B. F. *thät.*
33) B. F. *först.*
34) F. *Birge Järill;* et sic in sequentibus.
35) B. F. sic. A. *þön.*
36) B. add. *ok swa mädh lokkan.*
37) B. F. sic. A. om. *han.*
38) B. F. sic. A. om. *uiþær.*
39) B. sic. F. *kärer.* A. *kare.*
40) A. v. *egh* omissam in margine add. scriba.
41) B. *sökir.*
42) B. *han.*
43) B. F. *gifs.*

XVIII.

¶ Nu fa han raþa hænne of harþlika sua at hon fa[44]) döþ af gen hans uilia: þa skal han[45]) sökia sum framleþes[46]) skils firi drap. ok egh staghla:[47]) þa hauær han foruærkat ([48]allu þy han atte up taka af hænna gozs. þy sum lösöra æru. ok allan hænna rættan þriþiungh sum hon giptis til. þa takin hænna ([49]arua af hans gozs. ok bötrina firi[50]) hana: ok þæt gange aldrigh ha-
17 num[51]) til arfs[52]) bondanum ok ængum af hans ætta lægh.[53]) utan þön hauin baþin barn saman ([54]haua þön baþin barn saman þa ([55]skulu barnin hana ærua. ok þæn[56]) skal barnin[57]) röghta ([58]sum næste möþrinis frændin ær æn egh æru barnin til skials kumin. ok göma þæt barnumin[59]) undi sinne uærn þær til ([60]þön til skials koma:) ær egh bæggia barn til þa skal ([61]undi möþringa ganga. þæt sum[62]) hon[63]) atte. þy at ængin a þæn annan ærua sum dræpær: Nu[64]) kan barnit þæt döia ok hauær egh rættan skaparua æfti sik. þæt[65]) ærui[66]) aldrigh þæn ætta læggin sum drapær[67]) þæn ætta læggrin sum næstær ær ok skaþan fik. ([68]þe æruin barnit.

XIX.

¶ Sua[69]) ok æn hon dræpær han. þa takær hon ængte af hans gozs ok egh hindradaxs gæf. ok ængin þæn ræt sum[70]) hon uar gift til. ælla giuin. utan þön hauin baþin barn saman. ([71]haua þön baþin barn saman. þa skal bar-

44) B. F. *far.*
45) F. add. *Såå.*
46) F. *framdeles.*
47) B. *stäghla.* F. *stegla.*
48) B. sic. F. *altt thet hann* &c. A. *alt þæt sum atte ut up taka.*
49) B. *rätte arwar* &c.
50) B. F. sic. A. om. *firi.*
51) B. F. add. *atir.*
52) B. F. sic. A. *arfxs.*
53) B. *ätta lägge.*
54) B. F. sic. A. om. *haua — saman.*
55) F. *skall Barnitt.*
56) F. *thet.*
57) F. *Barneno.*
58) B. sic. A. F. *þæn næste möþrinis frændin æn egh ær barnit til skials kumit.*
59) F. *Barneno.*
60) F. *thett till skälz kommer.*
61) F. *altt vndi Möderneth* &c.
62) B. F. om. *sum.*
63) B. *han.* Male.
64) B. F. sic. A. *ok.*
65) F. *Thå.*
66) B. *ärwir.*
67) B. *dräpär.* F. *draap.*
68) B. *Thän ärwir barnit.*
69) F. *Nw så.*
70) F. om. *sum.*
71) B. sic. A. F. om. *haua — saman.*

nit[72]) han ærua. ok þæn[73]) skal barnit röghta þæn[74]) næste fæþrinis frændin ær[75]) æn[76]) egh ær barnit til skils[77]) kumit. ok göma þæt barninu undi sinni uærn. þær til at þæt til skials kombær: ær egh bæggia þerra barn til. þa æruin fæþrinis frændær. ok takin allan sin ræt ok bötær firi bondan.

XX.

¶ Nu dræpær annat þerra annat mæþ uaþa. þa böte sum i uaþa botum skils ok haui allu þy foruærkat ([78]sum hær ær nu firi skilt sum huart[79]) þerra atte mæþ andru at[80]) taka.

XXI.

¶ Nu myrþi man ælla kona barn sit siþan þæt ær[81]) kristit. þa skal han stæghla ok ([82]hana stenka lata æn þæt uarþær yppinbart.[83]) ([84]kæra þön firi kunungx ræfst. þa skal þylik[85]) atletan uara þær æfte sum iui þæt förra morþit uar skilt. ok þæt[86]) þerra sum myrþir þa skal þæt mista þæs arf. ok þæs ætta læggær. þy at ængin ma annan sik til arfs dræpa.

XXII.

¶ Nu kan[87]) ofharþlika raþit uarþa sua at þæt dör af. þa skal þær firi bötas sum skils firi i botum. ok egh lif sit[88]) firi gialda. ok þo a[89]) aldrigh þæn ærwa sum dræpær. huat hældær han[90]) dræpær mæþ uaþa ælla uilia.

XXIII.

¶ Utan[91]) moþir kunni liggia hæl[92]) barn sit. þa ær egh hon uærþ ([93]arf sit

---

72) F. om. *barnit.*
73) F. *thet.*
74) B. *sum.*
75) F. om. *ær.*
76) B. F. sic. A. om. *æn.*
77) B. F. *skiäls.*
78) B. *sum hwart thera atte mädh andru taka, swa sum här är nu firi skilt.*
79) F. *huar.*
80) F. om. *at.*
81) B. F. sic. A. om. *ær.*
82) F. *kona stencka. Änn* &c.
83) F. *yppenbaratt.*
84) B. *Kiäris thät firi* &c.
85) F. *tylchitt.*
86) B. *tha.*
87) Adde *barne.* Cfr. ind. Capp.
88) B. F. om. *sit.*
89) F. *åge.*
90) B. F. sic. A. om. *han.*
91) A. Loco litt. *U* miniator errato pinxit *N.*
92) F. *i hiääll.*
93) B. *at mista arf sit.*

mista. Nu[94]) kunnu fæþrinis frændær kæra til hænna hui hun la hæl[95]) barn sit mæþ sinum uilia. þa uærin hana hænna frændær mæþ þrætylftum eþe at hun la aldrigh[96]) þæt hæl[95]) mæþ sinum uilia: ok hauær hun sua fatöka frændær at þe orka egh þrætylftan eþ ganga. þa læggin[97]) þæt til hæræzs næmdinna.[98]) huat hun uill hældær uæria ælla fælla: §. 1. ([99]kan sua uarþa at hun giptis. þa gömi sik at hon læggi egh sit barn i siang mæþ stiupfæþrinum. Dor[100]) þæt i sianginne[1]) mæþ stiupfaþrinum[2]) þa a hun at[3]) mista aruit. Nu kunnu þer þrætta fæþrinis frændrini[4]) at þæt la döt i bæggia þerra siang ok þön[5]) sighia ne gen. þa ligge þæt til harazs næmdinna.[6]) fællir næmdin þöm
18 þa bötin fiuratighi markær ok ut aruit.

XXIIII.

¶ Dræpær[7]) mæþ uaþa þa böte sum i uaþabotum skils. ok haui þo foruærkat allu aruinu. þy sum[8]) han ællæ ærua matte. utan þæt[9]) myrt æ[10]) haui samsyþini.[11]) hauær þæt samsyþkini[11]) þa ær þæt þæs arui. ok þæs arf skal ([12]þæn sum næst*ær* ær a þæs alf ([13]göma. egh þæs sum drap alla myrþi ok undi sini uærn[14]) göma æn egh ær syþkini[15]) til uitzs kumit. þær til þæt til uitzs kombær æn egh[16]) ær[17]) þerra faþir ælla moþir liuandis sum ække drap ælla myrþi.

XXV.

¶ Nu myrþir maþær man. ælla kona man: ælla man kunu. ælla kona kunu biær[18]) i fiælstær ok læggær a lön. þa skal han stæghla ok hana stenka la-

---

94) F. om. *Nu.*
95) F. *i hääll.*
96) B. F. sic. A. *aldirgh.*
97) F. *läggis.*
98) B. *nämdinne.*
99) F. *Nw warder så att* &c.
100) B. F. *Dör.*
1) B. *siang.* F. *Säng.*
2) B. F. sic. A. *stipfæþinum.*
3) B. F. om. *at.*
4) Forte addendum *sighia.*
5) B. *ther.*
6) B. *häradz nämdinne.*

7) A. Loco litt. *D* miniator errato adposuit *N.*
8) F. om. *sum.*
9) B. add. *sum.*
10) B. F. *är.*
11) B. F. *samsydhskini.*
12) F. *tagha. thänn näster är å thess halff. som egh Drap. ella* &c.
13) B. *taka sum egh drap älla* &c.
14) B. *wärni.* Male.
15) B. *sydhskine.* F. *Syskinnit.*
16) A. v. *egh* bis est scripta.
17) B. F. sic. A. om. *ær.*
18) B. F. *bär.*

ta[19]) æn ([20]þön uarþa takin uiþær ælla yppinbar uitni hittas til. uilia þön[21]) kæra firi kunungxs ræfst. þa skal han ælla hana lata fanga ok leta þær at mæþ sannum uitnum ok kuska ælla[22]) lokka. þa[23]) [illegible] þön uilia sialf uiþær ganga ælla æru yppinbar uitni til: þa skal han stæghla. ok hana stenka lata.[24]) Nu uill egh hin sum æfte kære kunungx ræfst biþa: þa gangi hin sum til kæris þrætylftan eþ for sik. gitær han[25]) egh eþ gangit böte fiuratighi markær ok egh lif sit.

XXVI.

¶ Nu uarþær man i horsiang dræpin. bær til uitne bulstær ok blea.[26]) þa skal[27]) han fiætra mæþ kununne[28]) ok til þingx föra: a han skulu uitne ganga. þæt tue mæn uita at han uar dræpin i horsiang. ok[29]) sua[30]) andre tue at þæt.[31]) uar skærskutat rætlika a sama dagh ok sama döghni. þriþiu tue þæt uita at han ær sua[32]) sotær[33]) sum lagh sighia: þa ma han utan[34]) kirkiu garþ læggia ok ogildan döma: ([35]Nu uarþær han egh uitnaþær för æn han ær döþær.[36]) þa skal arui[37]) hans gozs taka. uitnas han för æn han döþær ær. þa skiptas hans lösöra.[38]) aruani taka iorþ hans. þa ma bondin huat han uill hældær hana agha ælla burt lata. allu hauær hon foruærkat þy hon a ([39]ouan a iorþinne omynd ok ([40]allum lös örum for utan iorþ.

XXVII.

¶ Nu gangær man at andrum a akær ([41]hans um uar ælla a akær ok æng

19) F. om. *lata.*
20) F. *thänn warder.*
21) B. add. *thät.*
22) A. *æ* additum est, at deletum.
23) B. F. om. *þa.*
24) F. om. *lata.*
25) B. F. om. *han.*
26) B. *blöa.* F. *blyia.*
27) A. *skak* scriptum est, at scalpro emendatum.
28) B. F. *horkununne.*
29) F. om. *ok.*
30) B. om. *sua.*
31) F. *hann.* Male.
32) F. om. *sua.*
33) B. *söktär.* F. *sotthir.*
34) B. F. sic. A. *utam.*
35) F. *Nw giffuer Mann androm saak, Att hann gör hoor vndi hann. Warder han tagin wider och slipper vndann. thå Dylij medh tretolfftom Eedhe. Ella böthe fiuratighi marcher. Nw warder* &c. Cfr. Vaþ. 30: pr.
36) B. F. sic. A. *döpæt.*
37) F. add. *hans.*
38) B. add. *ok.*
39) B. F. om. *ouan a iorþinne.*
40) B. F. *allu fä.*
41) B. *mans.* F. *ella Engh. Hans. om wåår ella Höst. och Dräpir hann. Thå* &c.

um höst. ok drap*ær*[42]) þa ær han tuægildær ok all hans hion. ok alt þæt ogilt hin fa sum til hans gangær. §. 1. Hua[43]) sum hæmnis a þön mal sum ugild dömas ([44]han brytær kunungx[45]) eþzsöre æn han gör bloþuiti.

XXVIII.

¶ Nu uarþær man a sina saklösu[46]) olaghlika halshuggin. hængdær ælla stæghldær.[47]) þa þæn sum[48]) þæt giorþe. han böte sua[49]) sum skils i drapa botum.[50]) ok þe[51]) sum han uitnaþu[52]) fastin. ok bötin siax markær. siþan[53]) firi bandin[54]) fiuratighi markær. ok stokkaþis han sua at fötær rutnaþu af hanum. þa böte[55]) andra fiuratighi markær. stukkaþis han maklika: þa böte þrea markær. ok þæn sum[56]) han dömde böte fiuratighi markær.

XXIX.

¶ Nu kænnis manne drap. synis þæt[57]) a likinu antuiggia þa þæt ær nyhit manzs handauærk. ælla ok[58]) þa þæt takx up innan manaþ. þa aghu aruani at sökia han sua sum i drapamalum skils. ok[56]) orkar han ([59]gen at suæria mæþ þrætylftum eþe. þa uiti hæræþzs næmd huat sum[56]) þær ær[60]) sant um. sy-
19 nis þæt egh[61]) a likinu innan manaþ þa þæt ær ny hit. þa dyli hin sum sakin gifs[62]) mæþ þrætylftum eþe. bristær hanum eþær þa böte fiuratighi markær[63]) egh[64]) bo hans skiptis. ok[65]) lif hans þær firi gangi.

XXX.

¶ Nu hittis þæn man sum leþir a land sit[66]) hær utlænzskan. bær skiold

---

42) B. *dräpär.*
43) B. sic. F. *Ho.* A. *Sua,* miniatoris errore.
44) B. F. sic. A. *þe bryta.*
45) B. sic. A. *kungx.* F. om. h. v.
46) F. add. *och.*
47) B. *stäghäldär.* F. *stegloder.*
48) B. F. om. *sum.*
49) B. om. *sua.*
50) F. *Dråpmålom.*
51) B. F. sic. A. om. *þe.*
52) F. *withna.*
53) B. add. *bötin.* F. add. *böthe.*
54) F. *Bande.*
55) B. *bötin.*
56) B. F. om. *sum.*
57) F. om. *þæt.*
58) F. om. *ok.*
59) F. sic. A. B. *egh suæria.* Cfr. DrB. 3: 2.
60) B. F. sic. A. om. *ær.*
61) B. F. sic. A. om. *egh.*
62) B. F. sic. A. *gafs.*
63) B. F. add. *ok.*
64) B. om. *egh.* Male.
65) B. F. add. *egh.*
66) F. om. *sit.*

iuir þang ok þanbriko.[67]) hæria land sialfs sins ok brænnir.[68]) bindær[69]) folk ok bort före. leþis mæþ uitnum: þa hauær han firiwærkat eghn sinne. ok liui sinu ok sua allu þy sum[70]) han a innan lanþzs[71]) ok laghsaghu af hans gozs[72]) taki en þriþiung þæn sum[70]) skaþan fik: annan kunungur. þriþia alli mæn. Nu þær þylikt mal[73]) uitis manne. þa skulu han uitna siax boande mæn ok suæria han þær sannan at uara.

XXXI.

¶ Nu stial maþær eld i hus annars ok will han inne brænna. þæn sum[74]) sua gær han heti[75]) kasna warghær. warþær alt takit saman hand ok brandær. þa ma[76]) hanum ogildum[77]) i eld skiuta. ok hauær han foruærkat eghn sinne. ok allu þy sum[74]) han a innan lanzs ok laghsaghu. taki þriþiung af þæn sum[78]) firi uarþ þerre brænnu annan kunungur. þriþia[79]) alli mæn. Nu þær sum ([80]þylikt mal uitis manne. þa skulu ok siax boande[81]) mæn han uitna. ok suæria han þær sannan at uara. §. 1. Nu uitis manne[82]) at han hauær annan raþit til ([83]slikra gærning ælla þylikra. þa skal han uæria sik mæþ þrætylftum eþe gitær egh eþ gangit. böte fiuratighi markær ok ([84]egh lif sit. §. 2. Nu ær han egh takin at utan[85]) uænis þerre sak. ([86]þa ær þæt[87]) eþær þrætylftær. bristær at eþe böte ([88]fiuratighi markær. ok egh lif sit. ok egh eghn sina.

XXXII.

¶ Nu stial man korn af akre ute ok[89]) brytær guzs las. bindær sær byrþe ok bær i ([90]læþiu ælla i skogh ok þriskær: han hetir aghnabakær. warþær han

67) B. *thangbrykko.* F. *tångbrinckio.*
68) B. F. sic. A. *bænnir.*
69) F. *Brinner.* Male.
70) F. om. *sum.*
71) A. Pro *þ* primum scriptum est *t.*
72) B. F. add. *tha.*
73) F. om. *mal.*
74) B. F. om. *sum.*
75) F. *hether.*
76) B. F. *skal.*
77) F. *ogilldann.*
78) F. om. *sum.*
79) B. F. sic. A. *þriþitia.*
80) B. *thylikin sak.* F. *tylchitt saak.*
81) B. *boandis.*
82) B. F. *man.*
83) F. *tylchre gierningh. Thå* &c.
84) F. *lijff hans Egh firi gånge.*
85) B. F. *ok.*
86) F. *Thet är Eeder* &c.
87) B. om. *þæt.*
88) F. *fiedertiuckt. Egh* &c.
89) F. om. *ok.*
90) F. *ladhu. ella och i* &c.

takin niþær[91]) ok wnnin laghlika. þa hauær han foruærkat liui sinu ok eghu sinne ok allu þy sum[92]) han a. gange alt til skiptis: taki þriþiung þæn sik[93]) sökir. annan[94]) kunungær.[95]) þriþia[94]) hæraþe. þa skal (96til þingx fara: þær skulu uitni a han ganga þæt[97]) skulu tue suæria. at han (98ær at þy sandær þiuuær. þæt skulu andre tue (99uita ok suæria at þa han uar stulin þa uar laghlika skærskutat.[100]) ok[1]) sua þriþiu tue at hanum ær[2]) fuldær þiufnaþær a bak bundin. Nu taks egh agnabakær mæþ. þa ær þæt eþær þrætylftær: bristær at eþe. böte[3]) fiæþærtiught ok atær þæt sum[4]) han tok.

XXXIII.

¶ Nu warþær kona dræpin i hemsokn. (5þa ær þæt sua gilt sum för uær[6]) skilt i hemsokn. ok hon uarþær gild at attatighi markum. Nu aghu þe uitzs orþ[7]) sum[4]) æfte mæla (8þerre kunu nita at hon uar mæþ barne dighær. þa ær hon gild at hundraþa markum. Wilia þer uita at hon uar mæþ tuem: þa ær hon gild at siaxtantighi markum: §. 1. Nu uarþær man a skipum dræpin innan borþzs ok bita. han ær gildær at attatighi markum.

XXXIIII.

¶ Nu warþær han dræpin utan wærþ[9]) ok uaku: (10þa ær han gildær at hundraþ[11]) markum. Nu ær han sænktær niþær. þa ær han gildær at siaxtantighi markum:[12])

---

91) F. *medh.*
92) F. om. *sum.*
93) F. *sitt.*
94) B. F. *thridiung.*
95) B. add. *ok.*
96) F. *hann till Tingz föra.*
97) F. *Och.*
98) F. om. *ær — þa han.*
99) B. om. *uita ok.*
100) B. F. sic. A. *skæskutat.*
1) B. F. om. *ok.*
2) F. *war.*
3) F. add. *före.*
4) F. om. *sum.*
5) F. om. *þa — hemsokn.*
6) B. *war.*
7) B. F. sic. A. *uitzs örþ.*
8) F. *withe thet att* &c.
9) B. *ward.* F. *wårdh.*
10) F. *Hann är gillder* &c.
11) B. F. *hundradhe.*
12) F. add. rubr. litt. *Her endas Edzöris Balcher. Her epter fölier Dråpmåla Balcher med Willia.*

Hær byrias drapa balkær. i hanum tælias flokka[1]) *en ok tiughu.*

.I. Vm æn skialnaþær kombær manna mællum ok dræpær huar þerra annan

.II. Um[2]) æn maþær dræpær annan[3]) ok huru drapara skal hæfta. ælla þær bötis oranbot.

.III. Um æn inlandingær[4]) dræpær inlænding. ok huru uitna skal drapara ælla stæmna.

IIII. Vm æn man hauær samuist mæþ friþlösum manne ælla[5]) han dör i friþlösu.

V. Um huru drapara bo skal skipta. ælla man raþær undan boskipti. ok um haldzs bötær.

VI Vm æn mænne[6]) kænnis ualruf[7]) ok firi raþ. ok[8]) foruist ok uiþæruist.

VII. Um huru oranbot skal böta ok huru[9]) ora skal uiþ annan.

VIII. Vm æn fræls ok annöþughær dræpa. ælla man ok kona. hulkit[10]) sum þær skal til draps taka[11])

.IX. Um æn man dræpær kunu. ælla kona man. ok kununna drape a egh oranböt[12]) fylghia ok egh ughurmagha ok egh hærra[13]) þukke.[14]) egh ensak. ok egh eþzsöre.

X Vm æn utlændingær warþær[15]) dræpin. þær[16]) fylghir egh oranbot ok egh firi þæn sum löstær ær.[17])

XI: Um ([18]æn man uarþær a skoghe dræpin. ælla friþlös maþær dræpær man a skoghe.

XII. Vm æn hæræþe gifs sak firi morþgiald.

XIII Um æn þæn warþær dræpin sum hetir hæræzspiækkær ælla þæn sum löstær ær mæþ ([19]fæ ok frænda eþe.

---

1) B. *Flukkar*, et sic in sequentibus.
2) B. sic. A. Loco litt. *U* miniator errato adposuit ¶.
3) A. *annam* scriptum est, at *m* scalpro mutatum in *n*.
4) B. *Inländinger.*
5) B. add. *huru.*
6) B. *manni.*
7) B. *Waldruf.*
8) B. om. *ok.*
9) B. add. *man.*
10) B. *hwilikt.*
11) B. add. *af.*
12) B. *Oranboth.*
13) B. sic. A. *hærrra.*
14) B. add. *ok.*
15) B. sic. A. *wæþær.*
16) B. *tha.*
17) B. add. *mädh fä ok frända Edhe.*
18) B. *madher warder i Skoghe* &c.
19) B. om. *fæ ok.*

XIIII. Vm brytia gildi æn þer dræpnir uarþa: ok iui hærra þukka æn þerra mæn dræpas.

XV. Um æn man dræpær man[20]) þa kunungur ær i landinu ælla dræpær man mæþ kniui.

XVI. Vm æn fostre dræpær frælsan man, ælla fræls man fostra. ælla frels man annöþoghan.

XVII. Um at egh ma uitna þæn frælsa firi drap þes annöþugha. ælla gæfþræll uarþær dræpin

XVIII. Vm æn lurkær landafæghi uarþær dræpin. ælla lekare. ælla ughurmaghi dræpær man

XIX. Um at ([21]egh ma ughurmagha uitna til draps. ælla dræpær ughurmaghi ughurmagha.

XX: Vm at aldrigh aghi þæn arf sum annan dræpær til ærfs.[22]) ælla man uill man böttan uita.

XX.I. Um æn annöþughær dræpær annöþughan man

hær byrias drapa balkær[23])

Nu kombær skialnaþær manna mællum ok[24]) dræpær huar þerra annan: þær[25]) liggær maþær ([26]gen manne. ok bötin[27]) bæggia þerra arua kunungxs ræt. atta örtughær ok þrættan markær ok samuleþ hæraþe huar þerra:

II.

21 ¶ Nu dræpær maþær man koma til arua manzsins[28]) ok fa draparan ok[29]) hugga[30]) þær niþær a fötær þæs döþa: þa liggær þær maþær gen manne. ok þæs þerra arwa sum förra drap han böte baþe kununge ok hæraþe sum[31]) för uar

20) B. *annan.*
21) B. sic. A. pro *egh ma ughurmagha* habet *eghurmagha.*
22) B. *arfs.*
23) B. om. hanc rubr. F. habet rubr. *Dråpmåla Balcher medh Willia.*
24) F. om. *ok.*
25) F. *Thå.*
26) B. F. sic. A. pro *gen manne* habet *genne.*
27) B. sic. F. *böthe.* A. *bönin.*
28) B. F. sic. A. *manzsis.*
29) B. F. om. *ok.*
30) F. *Hugger.*
31) B. *swa sum.* F. *såsom.*

skilt.[32]) ok þön sami[33]) ættin oranbot ([34]sum för[35]) drap: ok þæs arua sum[36]) siþan drap. þer skulu huatske böta kununge. ælla hæræþe. ok egh oranbot æn þer sannan[37]) drapu. §. 1. Nu fa þe draparan ok dræpa egh ginsta.[38]) þa aghu þer han[39]) til[40]) þingxs föra. egh aghu þer han um arma binda ok egh stukka utan han[41]) morþare se. mæþ lagha hæftum skulu þer han göma: þæt æru lagha hæfte.[42]) fiætra ok ærma bande binda. ok hus iuir hanum lykkia ok iuir[43]) huse uarþ halda. Nu kunnu mæn koma þe sum[44]) hans frændær æru ok uilia draparan mæþ ualde af þem taka. ræna þe han[45]) þa bryta þer kunungxs eþzsöre. ælla ræna þer han[46]) a þinge ælla a[47]) þingxs uægh. þa bryta þe ok eþzsörit. þa æn þer ræna þem ok huatske a þinge ælla i heme:[48]) þa haua þer brutit gislinga brut. þa ([49]þæn sum þær[50]) ær forman at. han ær sakær at fiuratighi markum. ok[51]) huar þæn sum[52]) þær uær[53]) i fluk ok[54]) farunöte mæþ þa[55]) böte þrea markær. Nu flytia[56]) þer han til þingxs. þa skal han[57]) uitnas sum ([58]fram aleþe skils. ok siþan ma han saklöst halshugga lata.[59]) §. 2. Nu ma egh taka draparan i sialfs sins heme. ælla i annars manzs heme utan þe takin han gensta[60]) uiþ drapit. þæt ær sua undistandande. at æru þer nær stadde þa mughu þer taka han. ok egh ganga ut i annan garþ æftir hanum. utan han se friþlös. ([61]þa æn han ær friþlös þa skulu þer sum han uilia taka uarþ iuir þem garþe halda sum han ær innan. egh mughu þer han þaghar mæþ ualde taka: þer skulu hæræzs höfþinga buþ fa. hærazs höfþingi skal buþ kafla up skæra. ok mæþ ([62]hæræzs mannum þit[63]) koma. Nu

32) F. *sagdt.*
33) F. om. *sami.*
34) F. om. *sum för drap.*
35) B. sic. A. *siþan*; at erratum asterisco notavit scriba.
36) F. *æ.*
37) F. *samman.* Male.
38) B. *ginstan.* F. *genste.*
39) F. add. *genstan.*
40) A. add. *þil,* lapsu calami.
41) B. *hon.* Male.
42) F. *Heptor.*
43) F. add. *honom.* Male.
44) F. om. *sum.*
45) F. add. *i there Hemme.*
46) F. *thäm.*
47) B. om. *a.*
48) F. add. *thera.*
49) F. *är thänn thär är förman åth. sacher* &c.
50) A. *þæn* primum scriptum est.
51) F. om. *ok.*
52) B. F. om. *sum.*
53) B. F. *war.*
54) F. add. *i.*
55) F. om. *þa.*
56) A. Litt. *t* omiss. supra lineam add. scriba.
57) F. om. *han.*
58) B. *framledhis.* F. *framledz.*
59) F. om. *lata.*
60) B. *genstan.* F. *genste.*
61) B. F. om. *þa — friþlös.*
62) F. *Härade titt* &c.
63) B. *til.*

æn þæn sum draparan hauær inne ælti[64]) þöm af uarþe. ællas hærazs höfþingan bort. þa hauær han brutit ([65]gislinga lagh: þa böte huwzs mannin þær ær at fiuratighi markær. ok huar þæn sum[66]) þær uar mæþ i flok ok farunöte þa böte þrea markær:| kan þæn[67]) sum hin uæria uill fa sar. þa ær þæt alt ugilt sum[68]) han far. Nu æn han[69]) far[70]) egh han. þa ma hærazs höfþingi dyr iuir hanum bryta. ok mæþ wald han þær[71]) ut taka ok til þingxs föra. þær skal[72]) han uitna lata ok siþan ([73]halshugga han. Nu far ([74]bonde hærazs höfþinga buþ ok kombær egh[75]) ælla þæn sum[76]) i hans staþ ær: þa skæri bondin buþ kafla up ok fa buþ fiarþungxs höfþinganum[77]) ([78]af hæraþinu. ok ([79]siþan giuin þer hanum þæn sama ræt sum han[80]) skulde haua af hærazs höþinganum:[81]) ok siþan stande þæt til hæræzs næmdinna[82]) huat hæræzs höþingin[83]) fik buþ ællar eigh. ælla han hafþe san forfall. ælla þæn sum[84]) i hans staþ ær.[85]) ([86]hauær huatske[87]) han ælla þæn i hans staþ ær forfall.[88]) böte[89]) fiuratighi markær: þa taki malsæghandin atta örtughur ok þrættan mærkær. ok[90]) samuleþ kunungur ok hæræþe.

III.

22 ¶ Nu dræpær inlændingær inlænding. þæn sum drap ([91]han hauær firihuggit[92]) friþi sinum. ok allu þy firi huggit sum[93]) han a innan lanzs ok laghsaghu. for utan eghn sinne. þa ma drapara ennæt þing stæmna ([94]ok a för-

64) B. *ältir.* F. *Eltar.*
65) F. *gislinga brutt. böthe huusmadren thär aff fiuratighj* &c.
66) F. om. *sum.*
67) F. *han.*
68) F. *æ.*
69) B. F. sic. A. om. *han.*
70) F. *wär.* Male.
71) F. om. *þær.*
72) F. om. *skal.*
73) F. *han Halzhugga låtha.*
74) F. *bondin Häridzhöffdingenom.*
75) F. add. *Hann.*
76) F. om. *sum.*
77) Verba quaedam hic omissa esse videntur.
78) F. om. *af — hærazs höþinganum.*
79) B. *the giwin hanum.*
80) A. v. *han* omiss. supra lineam add. scriba.
81) B. *häradz höfdinganum.*
82) B. *nämd.*
83) B. F. *häradz höfdingen.*
84) B. F. om. *sum.*
85) B. *war.*
86) F. om. *hauær — forfall.*
87) B. sic. A. *hutske.*
88) B. sic; add. *Tha.* A. pro *forfall* habet: *buþ fangit.*
89) F. add. *firj.*
90) B. F. om. *ok.*
91) B. *hawi,* om. *han.*
92) F. *förgiortt.*
93) F. om. *sum.*
94) B. om. *ok.* F. om. *ok a.*

sta þingi friþsökia han: þæt skulu tue mæn uita at han ær sandær at þy drape. þæt skulu andre tue uita at þæt uar skærskutat a sama dagh ok sama[95]) döghni sum[96]) atte ok lagh uaru. þriþiu tue þæt uita at hanum uar laghlika þing stæmt firi sina sanna gærþ: þæt skulu uara böndær ok boande mæn. þæn annars[97]) bo beta sum[93]) sinu hauær uidh hætta. ekki löska mæn ælla leghu drængia: ([98]þæn skal til draps taka sum a wighualle uar ok egh annan. utan hærra[99]) uisi manni sinum. ælla bonde þræli sinum. þa ma taka huarn sum[93]) hældær will. þæn sum uisa[100]) ælla þæn sum drap.[1]) §. 1. Nu uill han egh sökia sum æpti kære innan[2]) nat ok iamlanga. ([3]kombær þæn til þingxs sum drap innan[4]) nat ok iamlanga ok gangær[5]) wiþ drapinu. þa ær hæræþit saklöst. ok[6]) siþan uiþær gangan ær gör. þa taki þæn til sum sandær ([7]ær at þy drape. æn þo at iamlangin se ute þa söke sua[8]) sum i drapamalum skils. nu æn huatske han[9]) gangær egh uiþ innan nat ok iamlanga ok[10]) hin stæmnir[11]) egh. þa ær hæræþe sakt uiþ kunungin at fiuratighi markum firi morþ gialdit.[12]) siþan ma han[13]) sum æftir kære. huatske sökia. ælla stæmna. ælla hæmna. §. 2. Nu sökir man annan firi drap. ok[14]) hin sum[15]) kæris til sighær sik egh nær haua uarit þa sum[16]) hin war dræpin; þa skal[17]) hin[18]) a mote suæria uista uitni mæþ siax mannum a sama dagh sum hin suor sakina in til hans. siþan skal bo hans i takum standa. a fæmtinne þa skulu þe suæria tolf manna eþ æpte huart uittnit.[19]) þæt[20]) ær huar[21]) þerra þrænne tylf-

---

95) F. om. *sama.*
96) B. *swa sum.* F. *såsom.*
97) Pro *a annars.*
98) F. *Thå skall thänn tagha som* &c.
99) F. *Härade.* Male.
100) B. *wisar.* F. *wiser.*
1) F. *Dräper.*
2) B. F. *firi.*
3) F. om. *kombær — iamlanga.*
4) B. *firi.*
5) B. F. sic. A. *gegær.*
6) F. om. *ok.*
7) F. *Dråpare är. Ænn thå att Målzägin see vthe* &c. Male.
8) B. F. om. *sua.*
9) F. *Hin.*
10) A. *oh* primum scriptum est.
11) B. F. sic. A. *stænnir.*
12) F. *mordgälld.*
13) B. F. *hin.*
14) B. F. om. *ok.*
15) F. *æ.*
16) B. F. om. *sum.*
17) A. v. *skal* bis est scripta.
18) B. *han.*
19) A. Altera lineola litt. *n* lapsu calami est omissa.
20) F. sic. A. B. *þa.* Cfr. Vaþ. 8: 2.
21) B. *hwart.*

tær. ok sua suæria at hinir sum för suoru þe suoru baþe sant ok lagh. Nu orkar egh annar[22]) tylftar[23]) eþum þa falzs fætillös byrþe. þe sum för suoro i þöm uitnumin[24]) sum falzs firi þer skulu fasta. ok böta malsæghanda ok hæraþe ok kununge. ok biskupe. Nu æn þe suæria baþir tylftar eþa. þa uiti hærazs næmdin huat þær ær sant um. Nu uær hæræzs næmdin draparan ok fællir hin sum sot[25]) hauær. þa skulu þe uisa hanum[26]) sannan drapara: ælla böte hæræþit þet morþgialdit. §. 3. Nu gangær han uiþær[27]) at han uar a wighualle þa sum[28]) hin[29]) dræpin uar. ok þæs egh uiliande ælla ualdande at han döþ fik: þa gaf sua birghir iarl i lagh.[30]) at han skal a fæmtinne þrætylftan eþ föra. sua sum för uar skilt.[31]) §. 4. Nu æn han[32]) sum[33]) drapit kænnis uill egh mote[34]) suæria huatske þa han sökir han ælla a fæmtinne. þa skal hin egh tylfta eþa[35]) æpte sin uitne suæria:[36]) þa skal draparans[37]) bo skiptas ok han sialuær friþlös fara um alt þæt þingunötit.[38]) sum han uar ([39]friþlös gör a ok egh uiþarin. utan þe sum æftir kæra farin til lionga[40]) þingxs ok ([41]uitin þær mæþ tuem mannum at han uar laghsottær[42]) a malþingi firi sina
23 sanna gærþ. siþan skal han friþlös fara um alla þa laghsaghu. ok alle þe sum[43]) a lionga þingi uarþa giorþe friþlösi.

IIII.

¶ Nu hua[44]) sum samuist hauær mæþ hanum siþan han ær friþlös gör ok laghlysning kom[45]) æpte hanum i hæræþit: ær þæt en man. þa böte þrea mar-

---

22) F. *annat thera.*
23) A. *tulftar* primum scriptum est.
24) B. *witnum.*
25) F. *Söcht.*
26) F. *thäm.*
27) F. add. *Dätt.*
28) B. F. om. *sum.*
29) F. *han.*
30) F. add. *Så.*
31) F. add. *Hin å Fulle tolffte Eede såsom förr war skiltt.*
32) B. F. *thän.*
33) F. *är.*
34) B. *a mote.*
35) B. *tylftar edh.*
36) F. add. *Och.*
37) B. F. sic. A. *draparas.*
38) B. *thingmötit.* F. *tingomöthe.*
39) F. *laghsöchter å Måltinge och egh widare. vthann will thänn som Effter käre fara till lionga tingz, och Swäre medh twem att hann* &c.
40) B. F. sic. A. *lioga*; pro *o* primum scriptum est *g.*
41) B. *witnin thät mädh* &c.
42) B. F. *laghsöktär.*
43) F. om. *sum.*
44) B. F. *hwar.*
45) F. om. *kom.*

kær ælla dyli mæþ tolf manna eþe at han hafþe egh samuist mæþ hanum siþan han uisse[46]) at han uar friþlös. Nu æn all sokn hauær samuist mæþ hanum þa böte þrea markær ælla dyli mæþ sokna næmdinne sua[47]) sum skilt ær. Nu æn fiarþungxs hæræþe hauær samuist mæþ hanum þa bötin tiu markær ælla dylin[48]) mæþ fiarþungx næmdinne sua sum skilt ær. Nu æn alt hæræþe hauær samuist mæþ hanum þa bötin fiuratighi markær. ælla dyli[49]) mæþ hæræz næmdinne sua sum skilt ær. §. 1. Nu æn han hauær böt uiþ kununng[50]) ælla hæræþe. ælla ok uiþ malsæghandan ok egh[51]) uiþ alla þa þrea. þa þe sum samuist haua mæþ hanum ([52]þa skulu þe böta þæs ræt sum egh uar böt uiþær ok egh mera. §. 2. Nu æruir han siþan han uarþ[53]) friþlös gör ok hans bo ær skipt. þa skiptis egh þæt sum[54]) han æruir[55]) siþan: þæt skal standa ok biþa hans oskipt. dör han i friþlösunne.[56]) þa skulu[57]) þæt taka hans arua. ok alt þæt han ærfþe siþan þæt[58]) skiptis mællin aruanna. §. 3. Nu uærkar man sak i friþlösu ok dör i friþlösu. þa döia alla saki mæþ hanum: Nu æn han kombær atær i friþ þa skal han böta alla þa[59]) sakir sum uærkaþus i friþlösunne. Nu æn þe kæra til hans arua ok sighia at han uær[60]) egh friþlös. þa aghu aruani uitsorþ[61]) uita mæþ þrænne fiughurtan manna eþum at han do ([62]i friþlösu ok þy[63]) ær iak egh skyldughær at[64]) böta firi han.[65]) §. 4. Nu æ firi huat male man uarþær friþlös þa skulu þer sua böta sum ([66]samuist haua mæþ hanum ok i allum þöm malum sum til friþlös manzs höra sua[67]) sum nu ær skilt[68])

---

46) B. F. *wiste.*
47) F. om. *sua.*
48) B. F. *dyli.*
49) B. *dylin.*
50) B. *Kunungin.*
51) B. F. sic. A. om. *egh.*
52) B. *the skulu böta.*
53) B. *wardär.* F. *war.*
54) F. om. *sum.*
55) F. *Erffde.*
56) B. F. *fridhlösinne.*
57) F. *skall.*
58) F. *ther.*
59) F. om. *þa.*
60) B. F. *war.*
61) B. add. *at.*
62) F. *Sotthir och bettir. Orcher ther egh ty. thå böthin såsom skilz. Nw e* &c.
63) B. sic. A. om. *þy.*
64) B. om. *at.*
65) B. *hanum.*
66) F. *Samwistas medh honom. Och allom Målom thäm till* &c.
67) B. om. *sua.*
68) B. *säght.* F. *sagdt.*

V.

¶ Nu skal drapara bo skiptas. egh foruærkar han[69]) sinna husfru lut. ok egh
sinna barna lut.[70]) ok ma han egh sialuær skipta mællum ([71]sin ok sinna hus-
fru ælla sinna barna siþan han hauær sakina uærkat: þa hans bo skal skip-
tas.[72]) þa skal kunungxs soknare þær nær uara ok malsæghande ok[73]) hæræzs
höfþinge. ok[74]) skulu kununna frændær ok barnana[75]) nær uara. nu skil þöm
a ([76]þe sighia omynd mere uara ok soknarane[77]) sighia[78]) uara minne. þa aghu
hænna frændær uita mæþ eþe fiughurtan manna at hænne uar sua mykit til
omynd giuit a gipta kuælde ok mælt a fæstninga stæmnu. Nu sighia barnin
sik uara laghskipt uiþær faþur sin för æn ([79]han þa gærþ giorþe ok soknare[80])
sighær ([81]ne mot. þa aghu þön uita mæþ eþe fiughurtan[82]) manna at þön uaru
lutskipt uiþær han för æn han þa sak giorþe. Nu æn þæt ær bondans son
24 sum drap. ok kunungxs soknarin[83]) sighær egh han uara lutskiptan[84]) fran bon-
danum: þa ær þæt bondans uitzorþ uita ([85]han lutskiptan fran sik mæþ eþe
fiughurtan manna. han a egh hanum til hafs[86]) at uisa. ok egh i hirþgarþ.[87])
([88]han skal hanum byght[89]) bo i hændær sætia. þa ær han uiþær son sin lagh
skiptær. hauær han egh byght[89]) bo hanum i hændær sætia. þa fa hanum bo-
skap. þæt æru kuiki kuste þer sum bo skal mæþ byggia: þa þæsse eþa[90]) gan-
gas sum nu æru saghþe. þa skal kunungxs soknare ok malsæghande ok[91]) hæ-
raþzshöfþinge nær uara: þy at þer æru alle malsæghanda ([92]at þy male. Nu
raþa þön undan skiptinu af hans goþzs. þa bötin firi þrea markær. ælla dyli[93])

---

69) F. om. *han.*
70) F. om. *lut.*
71) F. sic (*sigh. och* [*och* bis scriptum est] *sinne hustru* &c.). A. B. *sinna husfru ok sin ælla mællum sinna barna* &c.
72) F. *schipte.*
73) F. om. *ok.*
74) B. F. add. *thär.*
75) B. F. sic. A. *barnna.*
76) F. *seyia konunne omynd mera* &c.
77) B. F. *soknare.*
78) B. *sigher.*
79) F. *thå Hann Gärdh* &c.
80) B. F. sic. A. *sornarin.*
81) F. *egh. Thå* &c.
82) B. F. sic. A. *fiughurtam.*
83) B. F. *soknare.*
84) F. *schiptan.*
85) F. *Hans lutt schiptan.*
86) F. *Halffz.* Male.
87) F. *Härgärd.*
88) B. F. sic. A. om. *han skal.*
89) F. *bytt.* Male.
90) B. add. *skulu.*
91) F. om. *ok.*
92) F. *thär åth. Nw* &c.
93) B. *dylin.*

mæþ tolf manna eþe. ok i þæs husum sum[94]) þæt uar[95]) takit. þa dyli ok[96]) mæþ tolf mannum ælla böte þre markær. §. 1. Nu haldær annar ok annar dræpær.[97]) þa skal hanum a sama dagh stæmna sum draparanum ok mæþ[98]) sinum[99]) uitnum huarn þerra beta.[100]) Böte halzs bani i lagha fæmptum tiughu mærkær[1]) halde friþi sinum bötir han egh þa skiptis bo hans þa flyia tue firi en. Nu[2]) uill halzs bani amote suæria. þa[3]) suæri sua amote sum skilt uar æn draparin uill amote suæria. Nu fly[4]) halz bani ok[5]) ær bortu um þry ar. gangi atær in mæþ samu sak sum han fluþi firi. þæt æru tiughu markær. ([6]æn drapari kumi aldrigh i friþ för æn rættær arui biþær firi hanum. utan þa kunungær[7]) ær nytakin til kunungx ok han riþær eriks gatu ok takær inlændingh[8]) sina: þæt æru fiuratighi markær af huariu hæræþe. þa ma han þrim mannum friþ giua. sua at þe skulu egh böta sum samuist haua mæþ þöm. þo huaru æru þer ugildi firi rættum arwm. æ þær til þe haua böt uiþ þöm.

VI.

¶ Nu kænnis manne ([9]ualruf ok taks i handum hanum þa ær þæt fiuratighi marka sak. taks[10]) egh i handum hanum[11]) þæt ær eþær tolf manna. ælla böte[12]) þrea markær. ([13]Sua ær ok firi raþ ok firi foruist ok firi uiþæruist.

VII.

¶ Nu skal þön æt[14]) oranbot böta sum araþær.[15]) þæt ær half siunde mark ok fiura örtughær. þær skulu tua lyti fæþrinis frændær böta[16]) ok þriþiung

94) B. F. om. *sum.*
95) B. F. sic. A. om. *uar.*
96) B. F. om. *ok.*
97) F. *hugger.*
98) F. om. *mæþ.*
99) B. *sinungum.*
100) F. *bötha.* Male.
1) B. add. *ok.*
2) A. Litt. *N* omisit miniator.
3) F. om. *þa.*
4) B. F. *flyr.*
5) F. om. *ok.*
6) B. *Ok draparin.*
7) B. F. sic. A. *kununguær.*
8) F. *in läningh.*
9) F. *wålldrooff tagz i Handom hans. thå är thet fiedertiucht. Tagz egh* &c.
10) B. F. sic. A. *tak.*
11) F. *hans.*
12) F. om. *böte.*
13) B. F. sic. A. om. *Sua — uiþæruist.* Cfr. ind. Capp.
14) B. *ättin.*
15) B. F. *a radher.*
16) B. add. *af.*

([17]frændrini a möþrinit. ær sambroþir til þa hofþar han halft firi allum ([18]huat sum[19]) þæt ær hældær aþalkunu son ælla friþllu son. siþan þæn sum[20]) hanum ær næstær. þa hofþe han[21]) halft firi allum. siþan alle þe sum[20]) innan ætta æru til siunda manzs þa gialde sua man sum man.[22]) sua taks oranbot sum hon[23]) bötis.[24]) fæþrinis frændær[25]) tua lyti ok möþrinis frændær þriþiungh: ok sua þæn sum[26]) næstær ær a faþrinit[27]) han[21]) hofþe halft firi fæþrinis frændumin[28]) ok halft þæn sum[29]) hanum ær næstær. Nu þæn sum[30]) næstær ær hanum[31]) a[32]) möþrinit han skal böta halft af þriþiunginum. sua ok þæn sum þær ær ([33]næst han a böta halft af þy sum atær ær af[34]) þriþiunginum. ælla dyli mæþ tolf manna eþe at han uar egh draparanum sua skyldær at han a hanum oranbot böta. §. 1. Nu kombær oran manna mællum ok aghu þer alli ena kirkiu. Nu þa hin standær inne sum orar. þa ma hin[35]) saklöst[36]) uti standa. Nu æn annar[37]) standær sunnan kirkiu. þa ma hin[35]) saklöst[36]) standa norþan kirkiu. Nu aghu þe baþir et þingh. þa a han annanuagh[38]) til þingxs ganga sum han orar uiþ ok suara sak sinne æn hanum ær þing ([39]stæmpt. ælla mæli at sinne þingstamnu.[40]) siþan skal han af þinge ganga. ok[41]) sua ma han saklöst samfundir haua ok egh annur lund. utan han gange mæþ gruþum. huar sum annurlund[42]) gær agangu andrum. han ær sakær at þrim markum. ælla ([43]dyli mæþ tolf manna eþe at han giorþe hanum ænga olagha agangu. §. 2. Nu aghu draparans frændær stæmna[44]) sinum frændum til oranbot. fæþrinis frændær[45]) fæþringum. ok möþrinis frændær möþrin-

---

17) F. *Modernes. Är* &c.
18) F. om. *huat — friþllu son.*
19) B. om. *sum.*
20) F. om. *sum.*
21) F. om. *han.*
22) B. add. *Ok.*
23) A. Pro *h* primum scriptum est *k.* F. om. *hon.*
24) B. add. *til.*
25) B. F. sic. A. *fændær.*
26) F. *thär.*
27) B. *fädhrinit.* F. *Fäderneth.*
28) B. F. *frändum.*
29) F. *e.*
30) B. F. om. *sum.*
31) F. om. *hanum.*
32) B. F. sic. A. v. *a* omiss. supra lineam add. rec. man.
33) F. *näster â bötha* &c.
34) F. *i.*
35) B. *annar.*
36) F. *saaklös.*
37) F. *hann.*
38) B. F. *annan wägh.*
39) F. *stämptno. Sedann* &c. Male.
40) B. *thingstämnu.*
41) F. om. *ok.*
42) F. *andra lund.*
43) F. om. *dyli mæþ.*
44) F. om. *stæmna.*
45) F. om. *frændær.*

gum. þæs frændær sum[46]) dræpin uar þe skulu ora[47]) æpte botinne[48]) ok egh stæmna. æ þær til ([49]ora uiþ fæþrinis frændrina[50]) at þer fa tuælytina[51]) af botinne. ok þær[52]) til uiþær möþrinis frændrina at þe fa þriþiungh af botinne.

VIII.

¶ Nu ær[53]) alt at enu drape ([54]fræls man ok annöþughær: þa skal þæn frælsa ok egh þæn annöþugha til draps taka. Nu ær[55]) alt i enu drape man ok ([56]kona: þa skal mannin til draps taka ok egh kununa. Nu ma egh kunu til halzsbænd uitna.

IX.

¶ Nu dræpær man kunu uari þær sua alt um sum förra[57]) uar skilt æn man hafþe man dræpit. nu æn hon atte laghgiptan bonda þa söke han sum atte a draparan. ok taki bötrina ok boskipti:[58]) þa æn hun atte egh bonda. ([59]þa söke hænna arue. ær han egh maghande þa söke hans mals man. §. 1. Nu dræpær kona man. ok[60]) uilia þer hæmnas sum æfter mannin æru. þa skulu þer egh[61]) a hana hæmnas i[62]) ængum þöm friþ sum för uar skilt.[63]) Nu æn þer hæmnas a hana þaghar ælla ok obrutnum friþinum. þa liggi ogild firi sialura sinna gærþ. æn egh ma kunu til þingx föra:[64]) ok egh halshugga[65]) firi drap. Nu æn han ([66]uill sökia kununa firi drapit. þa skal hænna malsmanne[67]) ennæt þing stæmna sua sum för uar skilt. ([68]uill ([69]han a mote suæria þa suæri[70]) sum för uar skilt. Nu uill han egh amote suæria: þa hauær hon firi huggit

---

46) F. *ther.*
47) B. F. sic. A. om. *ora.*
48) B. F. sic. A. *botinnne.*
49) F. om. *ora — þær til.*
50) B. *fränder.*
51) B. *twa lytir.*
52) B. sic. A. om. *þær.*
53) B. F. sic. A. v. *ær* omiss. supra lineam add. rec. man.
54) F. *frälsisman.*
55) A. Loco v. *ær* primum scriptum fuit *alt.*
56) F. om. *kona — ma egh.*
57) B. F. *för,* et sic passim.
58) B. *boskiptet.*
59) F. om. *þa — hans.*
60) B. F. om. *ok.*
61) A. v. *egh* bis est scripta.
62) B. sic. A. F. om. *i.*
63) F. *skilder.*
64) F. om. *föra.*
65) B. F. sic. A. *halhugga.* B. add. *lata.*
66) F. *å kunu* &c. Male.
67) B. sic. F. *Målzman.* A. *malmanne.*
68) F. om. *uill — skilt.*
69) A. Loco vv. *han a mote* antea scriptum fuit: *a mote suæria,* et *han* supra v. *a* additum.
70) B. sic. A. *suari.*

fiuratighi markum:[71]) egh ma kona friþ flya. ([72]ok egh ma hænna bo skiptas: bötir hænna malsman i lagha fæmptum. þa skal hænna först[73]) böta mæþan[74])
26 þæt uinzs at[75]) ok siþan sialfs sins: bötir han egh i lagha fæmptum. þa skal bo hans skiptas ok han friþ[76]) flyia.[77]) §. 2. Kununna[78]) drape ma egh oranbot fylghia. dræpær kona ælla ughurmaghi man. þær fylghir egh hærra þokke. ok egh ensak. ([79]ok egh eþzsöre.

X.

¶ Nu uarþær utlændingær dræpin. han ([80]ær gildær at fiuratighi markum.[81]) egh friþ flyia[82]) ok egh hans[83]) bo skiptas[84]) firi[85]) þæt drap. þy at han ma egh flyia fran sinum frændum ok ut[86]) firi hins[87]) sum[88]) han drap: þær[89]) fylghir egh oranbot. ([90]Nu skal egh oranbot böta firi þæn sum löstær ær mæþ fæ ok frænda eþe. Nu æn han uill sökia firi drapit. þa skal han stæmna ennæt þing sum[91]) för uar skilt. ([92]will han a mote suæria. þa skal han ([93]sua suæria sum för uar skilt. will han egh gen suæria: þa skal han böta fiuratighi markær. will han egh böta þöm i lagha þingum ok lagha fæmptum. þa æpti þæt at han uar sottær:[94]) þa skal han friþlös fara ok hans bo skiptis. §. 1. Nu ær utlændingær[95]) þær boandi ([96]ok far[97]) man at[98]) dræpa. uari sua gilt þæt sum[99]) han gær: sum þæt ær uiþær han ([100]uarþær giort.

---

71) F. add. *och.*
72) F. *Egh och henne* &c.
73) F. *försto.*
74) F. *Männ.*
75) B. F. om. *at.*
76) B. om. *friþ.*
77) B. F. sic. A. *lyia.*
78) B. F. sic. A. Loco litt. *K* miniator errato adposuit *N.*
79) F. om. *ok egh eþzsöre.*
80) F. *giller åth fiedertiughu. Egh* &c.
81) B. add. *Ok.*
82) A. Pro *y* primum scriptum est *u.*
83) F. om. *hans.*
84) B. F. *skiptes.*
85) B. F. sic. A. *fri.*
86) F. om. *ut.*
87) B. add. *fränder.*
88) F. om. *sum.*
89) F. *Här.*
90) F. *och egh oren booth. Böthe epter thän Man som löster* &c. — Verba: *Nu — frænda eþe* hic minus apte sunt inserta; quae enim postea sequuntur: *Nu æn han* &c. agunt de alienigena supra commemorato. De caede hominis e servitute redemti infra sermo est, Cap. 13: 1.
91) F. *såsom.*
92) B. om. *will — skilt.*
93) F. *swäria såsom förr war sagdt.*
94) B. *söktär.*
95) B. *vtländinger.* F. *vthläninger.*
96) F. *Att han får* &c.
97) B. add. *han.*
98) B. F. om. *at.*
99) F. om. *sum.*
100) F. *görs.*

XI.

¶ Nu uarþær man a skoghi dræpin: ok[1]) uita egh huar (²sum han drap. will þæn til fara sum æpti mæli[3]) þöm manne. þa skal han þöm by stæmna sum eghnina a. (⁴ok byrin skal hæræþinu til sighia ok kræfia uiþær gangu manzssins. Nu kombær þæn, sum drap ok[5]) uill uiþær ganga. þa skal hæraþzs höfþinga buþ fa ok han skal buþkafla up skæra ok þöm manne til þingxs fylghia. han skal a þinge uiþær[6]) ganga sua[7]) at han ær sandær bani at þöm manne.[8]) þa skal hanum uarþa til þingxs ok fran. uiku at uatne. ælla rost at lande[9]) Nu kombær egh uiþærgangu maþrin innan nat ok iamlanga. þa ær[10]) hæraþe sakt at fiuratighi markum. kombær þæs manzs arue innan nat ok iamlanga ok[5]) bindær laghlika in sak sina: þa skal han up taka þrættan markær ok atta örtughær: þa skal han sak sina mæþ þingstæmnum[11]) in binda. stæmna þry þing ok þrea fæmpti.[12]) fiarþa lionga þing. (¹³a lionga þinge skulu uitne hans fram ganga: þæt skulu tue i þingi uita, at a þæs byiar eghn uar han dræpin: þæt skulu andre tue uita at (¹⁴þæt uar laghlika skærskutat. þriþiu tue þæt uita at þæt[15]) uar laglika þing stæmpt. þa takær af þerre bot kunungær tuænne þrættan markær, ok tuenne atta örtughær: ok þriþiung rættær arui. þy egh hæræþe at egh takær þæn sum böte.[16]) Kombær han egh innan nat ok iamlanga (¹⁷ok uitna sum nu ær saght. þa takær kunungær alt þæt[18]) morþgialdit. §. 1. Nu dræpær friþlös maþær man i[19]) skoghi. nu gangær han til byia[20]) ok hittir at bonda ok gangær uiþær gærþ sinne:[21]) Nu uill iak til þingxs fara ok[22]) ganga uiþær drape. þa a[23]) bonde[24]) han i gruþ taka. ok buþ- 27

1) B. F. om. *ok*.
2) F. om. *sum han*.
3) B. F. *mäler*.
4) F. *Byren Häradeno tillseye, kräffie* &c.
5) F. om. *ok*.
6) B. F. sic. A. om. *uiþær*.
7) F. om. *sua*.
8) F. *Mannom. Male*.
9) A. Loco v. *lande* antea scriptum fuit *uatni*.
10) F. add. *thet*.
11) F. *tingzstämpno*.
12) B. F. *fämtär sitia*.
13) F. *Thå skall wittne* &c.
14) F. om. *þæt — uita at*.
15) B. F. *thär*.
16) B. F. *böter*.
17) B. om. *ok — saght*.
18) F. om. *þæt*.
19) F. *å*.
20) B. F. *byiar*.
21) B. add. *ok sigher swa*.
22) F. om. *ok*.
23) F. om. *a*.
24) B. *bondin*.

kafla up skæra: þa aghu böndær hanum laghlika til þingx fylghia. þær[25]) mughu alle meþ friþlösum manne[26]) saklöst þingh haua. Nu hittas þe sum ([27]hæmnas aghu a han. dræpa ok af daghum taka: þær liggær maþær gen manne. ok þer sum drapu bötin ([28]fiuratighi markær firi gruþspiællin. þær uarþær[29]) friþlös gildær. þær takær þæn malsæghanda ræt. ([30]sum han i friþ tok. ær þæt hæræþe þa takær þæt malsæghanda ræt. ær þæt bonde þa takær han malsæghanda ræt.

XII.

¶ Nu gifs hæræþe sak firi morþgiald. þa skal hæræþzs næmd þæt[31]) uita at han do af sylt ok sot ok egh af manzs hand uærkum.[32]) ælla ok at[33]) þær gaf rættær arue sannum sak mæþ stæmdu þinge innan nat ok iamlanga. ælla ok at[33]) þær uar uiþærganga gör[34]) ([35]innan nat ok iamlanga. ok[36]) orkar egh þy. þa skal[37]) hæræþ morþgiald ut fæsta. þæt skal æpti mantali ut bötas. þæt skulu[38]) all[39]) folkfræls hion[40]) gæra sua man sum man[41]) innan fæmtan ara mankyns ær.[42]) ([43]firi all þön ær morþgiald aghu gæra þa bötis morþgiald æn þön myrþ uarþa ok egh firi flere. Nu a hæræþzs höfþingi mantal næmna. ok sua huar morgiald[44]) böta sum þær skils:[45]) sitær[46]) man kuar ok gör egh morþgiald ([47]ut. böte firi þre öra. sitær aldær hasskapær[48]) kuar böte þre öra[49]) ok ut morþgialdit.

XIII.

¶ Nu uarþær dræpin þæn man sum[50]) hetir hæræþzs piækkær. þæt ær þæn

---

25) B. F. sic. A. *þæm.*
26) B. F. sic. A. om. *manne.*
27) F. *hämpd ågho å hann taghu. Drüpa hann, thär ligger Mann gen Manne, ther* &c.
28) F. *fidertiucht firi Grudspillann.*
29) B. F. sic. A. *uarþ.*
30) F. om. sequentia usque ad finem Capitis.
31) F. om. *þæt.*
32) B. F. *handawärkum.*
33) F. om. *at.*
34) B. F. add. *a härads thinge.*
35) B. F. sic. A. pro *innan nat* habet *innat.*
36) B. om. *ok.*
37) B. F. sic. A. *skak.*
38) B. sic. A. F. *skal.*
39) F. om. *all.*
40) B. add. *vt.*
41) B. add. *the.*
42) B. *äru.*
43) F. om. *firi — bötis morþgiald.*
44) B. F. *mordgiäld.* B. add. *vt.*
45) F. *lysis.*
46) B. F. sic. A. *stær.*
47) F. *böthe trea* &c.
48) F. *Härskaper.*
49) Lege *markær.*
50) F. *ther.*

man sum gangær hælgra manna mællum. ok frænda sinna ok ær huarghin staþnaþær.[51]) han ær gildær at fiuratighi markum. egh friþ flyia ok egh hans bo skiptis §. 1. Nu uarþær dræpin þæn man sum löstær ær maþ[52]) fæ ok frænda eþe. han ær gildær at ([53]fiuratighi markum: ok egh hans bo skiptis ok egh friþ flyia. æn han uill böta sum[54]) drap. siþan han uarþær[55]) sotær[56]) i þingum ok fæmptum. §. 2. Nu dræpær præll frælsan ([57]man: þær takær þæs manzs arue þriþiung af ([58]fiuratighi markum. þær liggær niþri karls sak ok[59]) kunungx[60]) egh ma þrælin uitna. ok orkar þæn sum[61]) þrælin atte dylia mæþ þrætylftum eþe þa se saklös. orkar han egh þy. þa hætte sum skilt ær: æn fostra ma uitna ([62]þy at hans bo skal skiptas æn han dræpær man. Nu uill egh bondin böta firi han i þingum ok fæmptum. þa skal[63]) dom a þingi taka til þæs at taka eki uiþiu ok binda um hals þrælinum ok up hængia uiþ liþstolpa bondans. huggær för niþær æn uiþian rutnar. hætte uiþ fiuratighi markum.

.XIIII:

¶ Nu uarþær dræpin kunungxs bryti i upsala bo.[64]) han ær gildær at fiuratighi markum: þöm a kunungær taka sua gaf birghir iarl i lagh. för uaru þæt[65]) tolf markær. §. 1. Nu[66]) uarþær dræpin iarls bryti i roþzs bo. han ær[67]) gildær at niu markum. ([68]þöm a iarl taka. §. 2. Nu uarþær biskups bryti dræ- 28
pin i stafs bo ok stols han ær gildær at niu markum þöm skal[69]) biskupær taka. §. 3. Nu uarþær laghmanzs[70]) bryti dræpin. han ær gildær at siax markum. þa skal han haua stallara ok stekara ok fiuratighi sæssa a[71]) sialfs sins

---

51) F. *stadd wider.* Male.
52) B. *mädh.* F. *medh.*
53) F. *fiedertiucht, egh* &c.
54) F. add. *han.* Male.
55) F. *war.*
56) B. *sötter.* F. *söchter,*
57) F. *thär tager Mans* &c.
58) F. *fiedertiughu. Thär* &c.
59) B. F. sic. A. om. *ok.*
60) F. add. *Och.*
61) F. *är.*
62) F. *Än han Dräpir, ty att hans boo skall skiptas. Nw* &c.
63) F. add. *thess.*
64) B. F. *ödhe.*
65) F. om. *þæt.*
66) A. Inter h. v. et sequentem, littera quaedam scripta at deleta est.
67) B. F. sic. A. om. *ær.*
68) F. om. *þöm — taka.*
69) B. *a.*
70) F. *Ländzmans.*
71) F. *och.* Male.

kust. §. 4. Nu uarþær þæn dræpin sum[72]) nam gær i garþe bondans sum fæt a. ligge ogildær. uarþær han dræpin utan garþ[73]) þæs ær[74]) fæt a uari gildær sum skilt ær. §. 5. Nu uarþær dræpin bonda bryti han ær gildær at þrim markum. þöm a bondin taka. nu kallar annar[75]) brytia ok annar bolaxs man: ([76]þa a han uitzsorþ uita mæþ eþe fiughurtan manna at han uar bolaxs man ok egh bryti: uari sua gildær bolax man sum bonde. §. 6. Nu uarþær dræpin kunungx man han ær sua[77]) gildær sum för uar skilt firi frælsan man: ok[78]) iui at kunungx þukka. þæt uaro först tolf markær. ([79]ok siþan gaf sua birghir iarl i lagh at þæt skulu uara fiuratighi markær: þa uar þæt sua först.[80]) at uarþ[81]) han dræpin firi borþe ælla bryggiu sporþe. ælla innan hæræþe þa skulde[82]) þukka taka.[83]) ok egh ælla: þa gafs þæt sua i ([84]kunung eriks daghum at æ huar han uar[85]) dræpin. þa skal taka þukka[86]) firin[87]) þe sum han aghu taka. §. 7. Nu uarþær hærtugha man dræpin. þa ær han sua gildær sum för uar skilt firi frælsan man. ok hans þukke ær[88]) niu markær. ([89]þöm skal hærtughi haua.[90]) §. 8. Nu uarþær dræpin biskups man han ær sua gildær sum för uar skilt. ok biskups þukke æru niu markær §. 9. Nu uarþær dræpin þæs hærra man sum hauær stallara ok[91]) stekara ok fiuratighi sessa a sialfs sins kost. þa ær han sua[92]) gildær sum för uar[93]) skilt. ok hans þukke ær siax markær þöm a taka þæn sum[94]) han þianaþe.

XV.

¶ Nu dræpær maþær man þa sum[95]) kunungær uar i landinu. sua at han[96])

---

72) F. *är.*
73) B. F. *gards.*
74) B. *sum.* F. *e.*
75) B. F. sic. A. *annan.*
76) F. om. *þa — bolaxs man.*
77) F. om. *sua.*
78) B. F. add. *än.*
79) B. om. *ok.* F. om. *ok — markær.*
80) B. F. *för.*
81) F. *war.*
82) B. F. sic (*skulle*). A. *kulde.*
83) B. *böta.*
84) F. *Konungz Daghum.*
85) B. F. *warder.*
86) B. F. sic. A. om. *þukka.*
87) Pro *firi han.*
88) B. *äru.*
89) F. om. *þöm* &c. usque ad finem §. 8.
90) B. *taka.*
91) F. om. *ok.*
92) B. F. sic. A. om. *sua.*
93) F. *är.*
94) F. om. *sum.*
95) F. *är.*
96) F. *man.*

uisse[97]) at[98]) han skulde koma i landit. ([99]þa ökir han sina sak mæþ[100]) fiuratighi markum þæt ær kunungx ensak. §. 1. ([1]Nu dræpær maþær man mæþ kniui. han ökir sina sak mæþ fiuratighi markum: þæt ær kunungx ensak.

XVI.

¶ Nu dræpær fostre frælsan man. haui firi huggit bo sinu. þæt skiptis mællin[2]) karls[3]) ok kunungx ok rætzs arua. ok hauær[4]) han firi huggit atta markum þæs[5]) sum[6]) uan a til hans þöm taki rættær arui. §. 1. Nu dræpær ([7]fræls man fostra. böte atta markær þöm sum uan atte[8]) til hans. §. 2. Nu dræpær fræls man annöþughan. böte þrea markær slika sum han skal lösa mæþ. þæt æru siax markær pænninga. ælla þrea markær uaþmala. tolf alna til öris ælla fiughur nytia nöt[9]) þæn uxa sum[10]) þrea uare hauær draghit.[11]) þa ko sum[12]) þrea kalua hauær burit.

XVII.

¶ Nu ma egh uitna þæn frælsa firi drap þæs annoþugha. utan ([13]han dyli mæþ tolf manna eþe ælla böte sum skilt ær: ok egh ma hældær þæn frælsa 29
uitna firi fostra drap. §. 1. Nu kunnu þe hittas[14]) fræls man ok annöþughær dræpær huar þerra annan. þa ær þæn frælse gildær: ok þrællin[15]) ugildær. þy at han uar egh folk fræls. §. 2. Nu uarþær gæfþræll dræpin han ær gildær at þrim markum. taldum. utan hin[16]) giui ut aruit sum þæt hauær inne. ok ættin æpte eþ fiughurtan manna uita at han uar egh gæfþræll:

---

97) B. F. *wiste.*
98) F. *änn.*
99) F. *hann Öker sina* &c.
100) B. *at.*
1) F. om. hanc §.
2) B. F. *mällum.*
3) B. F. sic. A. *kars.*
4) F. *thå haffuj.*
5) B. F. add. *bonda.*
6) F. om. *sum.*
7) F. *Frelssann Mann fostre.* Male.
8) B. F. *a.*
9) F. *Nyttige Nööth.*
10) B. F. om. *sum.*
11) B. add. *ällä.*
12) F. om. *sum.*
13) B. F. *dyli han.* F. post haec iterum habet verba: *then frelssa — Dylj han.*
14) B. add. *widher.*
15) B. *thräl.*
16) B. *han.*

XVIII.

¶ Nu uarþær dræpin lurkær landafæghi.[17]) þæt æ[18]) þæn maþær[19]) sum gangær mæþ ([20]pik ok ringaþum[21]) bulla. han ær gildær at þrim markum. §. 1. Nu uarþær lekare dræpin: þa böte arua hans þriggia iamlanga gambla kuighu. ok köpa[22]) hanum nyia hanzska ok nyia skoa ok smyria[23]) baþe. þa skal[24]) taka kuighuna ok leþa up a högh. ok halan i hand arua lekarans sætia:[25]) þa skal bondin til hugga mæþ gisl þry hug far han haldit[26]) haui at botum sinum.[27]) slippær hanum kuighan þa slippe hanum aldær faghnaþær. §. 2. Nu dræpær ughurmaghi man. þæt ær þriþiungær af ([28]fiuratighi markum ([29]þæt takær malsæghande. ok huatzske karl ælla kunungær[30]) ([31]Nu kallar annar ughurmagha ok annar kallat[32]) egh. þa hauær þæn uitzsorþ sum[33]) han uill uita til[34]) ughrmagha[35]) mæþ eþe fiughurtan manna: þær liggær niþri ([36]kars sak ok kunungxs. þær fylghir egh uaþa eþær[37]) huat han dræpær man ælla kunu. inlænding ælla utlænding. mæþ uaþa ælla uilia: þa böte sum skilt ær.

.XIX.

¶ Nu ma egh ughurmagha uitna til draps. uill hans mals man dylia firi han. þa dyli mæþ þrætylftum eþe. ælla böte firi han sum skilt ær. ([38]Nu dræpær ughurmaghi[39]) ughurmagha. þa böte sum skilt ær.

---

17) B. *landafäghir.* F. *landufegher.*
18) B. F. *är.*
19) B. F. *man.*
20) F. om. *pik ok.*
21) F. *Ringande.* Male.
22) F. *köpe.*
23) F. *Smörie.*
24) B. add. *han.*
25) F. om. *sætia.*
26) F. *hollenn.*
27) F. om. *sinum.*
28) F. *Fiedertugu huad Hann Dräper* &c. Cfr. nott. 29, 30. infra.
29) B. *Aghe thät.* F. om. *þæt — kunungær.*
30) B. F. hic add. quae textus noster in fine h. Cap. habet: *huat han dræpær — sum skilt ær.* Cfr. not. 37. infra.
31) F. hic om. *Nu — uaþa eþær,* eaque inserit post verba: *Nu dræpær — sum skilt ær,* quae textus habet in fine Cap. 19. Cfr. nott. 38, 41. infra.
32) F. om. *kallar.*
33) F. om. *sum.*
34) F. om. *til.*
35) B. F. *vghurmagha.*
36) Lege *karls.* B. F. *Kunungx sak ok aldra manna: Thär* &c.
37) B. F. add. *ok egh härra thukka.* Quae in textu sequuntur: *huat — sum skilt ær,* supra habent. Cfr. nott. 30, 31.
38) F. habet verba: *Nu — skilt ær,* et: *Nu kallar — uaþa eþær* (vide not. 31. supra) post ea, quae textus in pr. Cap. 20. habet. Cfr. not. 41. pag. 63.
39) B. F. sic. A. *ughumaghi.*

XX.

¶ Nu aghe aldrigh þæn ([40]arf. sum annan dræpær til arfs.[41]) §. 1. Nu uill maþær man böttan uita. han skal uita böttan han mæþ þrættan takum ok þrættan tylftum ([42]ok tua uitnis mæn[43]) mæþ huarium eþe. þa skal sua huar takin suæria. ok fiughurtan[44]) mæþ[45]) huarium þerra at han uar taki at enne mark ok hon uar lukin þrættande sua at han uar taki at enne mark ok atta örtughum. ok fiughurtan[44]) mæþ hanum at þæt uar sæt ok böt.

XXI.

¶ Nu dræpær annöþughær annöþughan þæn sum[46]) draparan atte han böte þrea markær slika sum han skal lösa[47]) mæþ. þæt æru siax markær pænninga. ælla þrea markær uaþmala. tolf alna til öris. ælla fiughur nytia nöt[48]) sua sum för uar skilt. Nu æn þæn sum þrælin drap[49]) uill uita han atær bötan:[50]) þa uiti[51]) mæþ eþe fiughurtan manna.

Hær[1]) byrias uaþa mal ok sara mal: hor ran ok styld: i þöm tælias flokka: en ok fiuratighi: 30

I. Vm huru uaþa eþ skal ganga ok um flere uaþa mal.

.II. Um æn maþær fa bana af hæste. manz ælla af andru fæ manzs.

.III Vm æn annöþughær. þræll[2]) ælla fostre. kona ælla ughurmaghi dræpas i waþa.

.IIII Um æn man ælla kona stiala. ælla[3]) huru mykit þön standa inni firi.

---

40) F. *Erffwa annan* &c.
41) F. hic inserit supra omissa: *Nw dräper — skiltt är. Nw kallar* &c. (cfr. nott. 31, 38.).
42) F. om. *ok — eþe.*
43) B. sic. A. v. *mæn* omiss. supra lineam add. rec. man. saec. XVI.
44) B. F. add. *män.*
45) F. *Effte.*
46) F. om. *sum.*
47) B. *lösas.*
48) F. *nyttige Nööth.*
49) F. *Dräpitt haffuer.*
50) B. F. *böttan.*
51) B. F. add. *thät.*
1) F. habet rubr. *Sårmåll Medh Willia.*
2) Vox *þræll* errato hic est addita. Vide textum Capitis.
3) B. sic. A. add. *firi.*

.V. Vm æn man uarþær sarghaþær höghstu[4]) sarum.

.VI. Um æn man huggær annan mæþ wrezs hænde ok huru þæn sari skal uitna sik ok annan friþsökia: ok huru böta skal firi sar ok drap.

VII Um all afhug at þe æru fiæþærtiugh, mæþ uilia[5]) gör[6]) þær fylghir egh[7]) lytis bot.[8])

VIII. Vm æn annar fa[9]) sar ok annar drap. ælla man sökir annan firi drap ok sar.

IX. Um at egh ([10]ma döþan uitna firi ([11]drap ælla sar: ælla ændra[12]) akomu.

X. Vm æn bonde sargha[13]) husfru sina fullum sarum ælla sla[14]) skenu. þa bötær skulu omynd[15]) fylghia.

XI. Um æn maþær læggær annan mæþ kniui. han öki sak sina at[16]) fiuratighi markum ok huru þa[17]) skiptas.

XII. Vm kunungx man. biskups. hærtugha.[18]) hærra uarþa hugne fullum sarum. ok um þerra þukka.

XIII. Um æn man gangær at andrum a akær ælla æng hans[19]) um höst ælla uar. þæt æ[20]) tuægilt

XIIII. Vm æn kona uarþær sua slaghin at hon föþe döt barn. han öki sak sina at fiuratighi markum.

XV: Um æn kona huggær man fullum sarum. ælla ughurmaghi ok um lytis bötær.

XVI Vm ([21]æn man huggær. kona ælla ughurmaghi. þræl annars. ælla þræll sargha[22]) frælsan[23]) man

XVII. Um æn man huggær at manne ok uarþær annar firi. ok huru þær skal uaþa eþ ganga.

---

4) B. *Höghstum.*
5) B. sic. A. *uaþa.*
6) B. *giord.*
7) B. sic. A. om. *egh,* at h. v. supra lineam add. rec. man. saec. XVI.
8) B. *Lytis bötär.*
9) B. *far.*
10) B. sic. A. pro *ma döþan* habet *möþan;* litt. *a d* omissas supra lineam add. rec. man. saec. XVI.
11) B. *Sar ok Drap.*
12) Pro *andra.* B. *adhra.*
13) B. *sarghar.*
14) B. *slar.*
15) B. *Ormynd.*
16) B. *mädh.*
17) B. add. *sidhan.*
18) B. add. *älla.*
19) B. om. *hans.*
20) B. *är alt.*
21) B. *Madher älla kuna, ällär Vghurmaghi hugger Thräl* &c.
22) B. *sarghar.*
23) B. sic. A. *frælsa.*

XVIII Vm afhug þön i uaþa gæras. ælla man stingær ut ögha a andrum mæþ uaþa.

XIX Um æn man slar annan mæþ hornum ælla hiæltum ok lösis[24]) ben ur skænu[25])

XX: Vm æn man slar annan til blozs ok huru höght han ma uitna sik ok firi rætlösu.

XXI. Um æn man sla[26]) sundær arm ælla ben[27]) a andrum. ælla man slar annan fulla skenu þa kunungær ær i landinu ælla blöþuiti.[28]) 31

XXII Vm æn[29]) kona slar man fulla skenu. skiutær ælla skiuuær. slar kinpust ælla gör bloþuiti.

XX.III Um æn man slar annan mæþ stang. ælla þræll fa[30]) skenu ok fostre ælla man gör skenu mæþ uaþa.

XX.IIII Vm suarta slagh ok[31]) ughurmagha æn han gær skenu i uaþa:

XX.V. Um æn man fa[30]) sar af fæ manzs. ælla fræls man[32]) akomu af annars handuærkum.[33])

XX.VI. Vm æn man dyll firi akomu. dyli firi malsæghandanum[34]) ok egh[35]) firi soknaranum.[36])

XX.VII Um forsat ok atlöp.[37]) ælla man brytær manhælghþ a andrum. ælla man ([38]slar annan kinpust.

XX.VIII Vm all manhælghþa mal. þa skal malsæghanda ([39]först ræt göra ok soknare sighær uara lönlika böt.

XXIX Um æn maþær uarþær stokkaþær olaghlika.

XXX. Vm æn maþær giuær andrum hor sak. ælla man sæl frælsan man. ok fiæþærtiugh[40]) iorþa ran.

---

24) B. *lösas.*
25) B. *Skenu.*
26) B. *slar.*
27) A. v. *ben* omiss. in marg. add. scriba.
28) B. *Blodhwite.*
29) B. om. *æn.*
30) B. *far.*
31) B. sic. A. om. *ok.*
32) B. add. *fa.*
33) B. *Handawärkum.*
34) B. *Malsäghandum.*
35) B. sic. A. om. *egh.*
36) B. *Soknarum.*
37) A. *atlöf* primum fuit scriptum.
38) B. sic. A. Verba *slar annan* omissa, supra lineam add. rec. man. saec. XVI.
39) B. sic. A. om. *först ræt göra.*
40) B. *fiädhärtiught.*

XX.XI Um dombrut ok trulldom ok[41]) um höghsta ran ok anur[42]) ran.

XX.XII. Vm gorþiuf ok flere stylde.[43]) ok huru ranzsaka skal ælla þri gius enum þiufsak

XXXIII Um æn þiuuær ær wnnin mæþ lagha[44]) domum. ælla man[45]) sleppi þiuue huru han ma uitna band sin.

XXXIIII Vm æn annar slar band af þiuue æn kunungx soknare. ælla man rænir þiuf af andrum.

XXXV. Um æn löska kona stial fullan[46]) þiufnaþ. hon ær sak at þrim markum.

XX.XVI Vm alla þa saki sum kona gær þa skal hænna gifta man suara alt þær til hon ær gift.

XX.XVII Um æn löska kona stial þön sum[47]) egh hauær mals man innan lanzs ok laghsaghu.

XX.XVIII Vm æn man spana hion manzs: ælla man takær fæ manzs i þiufs handum

XX.XIX Um æn man stial ur lanum manna: ok snattan æn fræls maþær snatta.[48])

XL: Vm æn ughurmaghi stial fulla þiuft ælla snattar.

XLI: Um æn þræll snatta[48]) ælla bonda fostre stial fullan þiufnaþ:

32 *hær byrias uaþa mal ok sara mal. hor. ran ok styld.*[49])

Nu huggær maþær at manne ok[50]) uarþær annar firi. ok[51]) far af bana. egh ma flere hug til uaþa taka æn et. af enu hugge kunnu tu sar uarþa. takær hand ok huwþ. þæt ær höghste uaþe. tiughu markær ok tolf manna eþær sua[52]) at þæt uar mæþ uaþa ok egh mæþ uilia. þæt aghu alli suæria ok ængin þiggia. ok sua skal alt a[53]) enne stæmnu eþ ganga ok fæ böta. þa taks egh til

41) B. om. *ok.*
42) B. *annur.*
43) B. *Stylder.*
44) B. sic. A. *lagh.*
45) B. sic. A. om. *man.*
46) B. sic. A. *fiullan.*
47) B. om. *sum.*
48) B. *snattar.*
49) B. F. om. hanc rubricam.
50) B. F. om. *ok.*
51) F. om. *ok.*
52) F. om. *sua.*
53) B. *at.*

uaþa utan baþe uilin þæn ær hiog. ok þæn sum[54]) sarit fik: baþe aghu þe et at[55]) suæria i eþinum þær a kunungx soknare nær uara. þæn ær[56]) sarit gior-þe: han skal[57]) kunungx soknara buþ fa. mæþ tuæggia boanda manna uitnum. kombær han egh til eþsins ok hauær þo buþ fangit. þa gangi eþ sin ok se saklös. Nu far han egh buþ. þa ær þæn eþær olagha æn þe suaria[58]) þæn eþ sua at egh ær kunungx soknare nær. Nu sighær þæn sum sarit giorþe at han fik hanum buþ. ok[59]) kunungx soknare sighær egh. þa ær þæt bondans[60]) uitsz orþ æn[61]) kunungx soknare stæmde[62]) æpte. uita[63]) mæþ eþe fiughurtan man-na. þe tue sum kunungx soknaran uaraþu uiþ at han skulde til eþsins kuma ([64]ok tolf æftir Nu stæmnir kunungx soknare egh æptir utan uill biþa ku-nungx ræfst. þa skal[65]) hæræþs næmd uita huat þær ær sant um. alt skal sen-dær[66]) a enum dagh eþ[67]) ganga ok fæ[68]) böta. i þöm eþe ma ængum giua ur. sua sum nu ær um þænna uaþa eþin skilt. sua skulu alle uaþa eþar[69]) gan-gas baþe firi drap ok fullsære. ok skenu. ok firi all manhælghþa mal. §. 1. skiutær[70]) spiute. kasta[71]) stene.[72]) kombær huarghin niþær för æn[73]) skaþa gær. þæt æru tiughu markær ok uaþa eþær: kombær förra[74]) niþær æn þær sum skaþa gær þæt ær handlös[75]) uaþe. þæt ær half siunde mark ok fiurar[76]) ör-tughær ok egh uaþa eþ. Nu skiutær man spiute: ælla kasta[77]) stene iuir hus ok se[78]) egh huar sum[79]) niþær kombær þæt ær handlös[75]) uaþe. §. 2. Nu dra-ghær[80]) man.[81]) spiut. sætær man[82]) stræng ælla stampu.[83]) gærþir[84]) garþ grauær kældu. gær kuærn ælla broa. faldær af uærkum far af bana. halda egh uærk

54) F. *thär*.
55) A. v. *at* bis est scripta. F. om. h. v.
56) B. *sum*. F. *æ*.
57) B. sic. F. *å*. A. om. h. v.
58) B. F. *swäria*.
59) F. om. *ok*.
60) F. *hans*.
61) B. F. sic. A. *at*.
62) B. F. *stämner ok sökir*.
63) F. om. *uita*.
64) F. om. *ok tolf æftir*.
65) A. v. *skal* bis est scripta. F. add. *thet*.
66) F. om. *sendær*.
67) F. *wåde Edh*.
68) B. F. *böth*.
69) B. F. sic. A. om. *eþar*.
70) B. add. *man*.
71) B. F. *kastar*.
72) B. F. sic. A. *stente*.
73) F. add. *thet*.
74) F. *för*.
75) F. *handalös*.
76) B. F. sic. A. *fiu*.
77) B. F. *kastar*.
78) B. F. *seer*.
79) B. F. om. *sum*.
80) B. F. sic. A. *draghæm*.
81) F. *hann*.
82) F. om. *man*.
83) F. *stappo*.
84) B. F. sic. A. *gærþrir*.

liggi ogilt.[85]) nu halda uærk til bana. þön haldin til halfra bot. Nu kombær man undir kuærn slar til hælia.[86]) gangær undan þerre ok undir aþra. þa skal
33 þæn[87]) gialda sum þa kuærnina[88]) a[89]) sum haldær. þa skal han mæla at þöm sum[90]) handuærkin[91]) attu sum[92]) han fik döþ af. þær aghu þe uitzorþ[93]) dylia mæþ tolf manna eþe at han fik egh döþ af hans handuærkum.[94]) Nu æn flere aghu i þerre kuærn ælla uærkum sum hioldu þa[95]) böte huar sum[96]) a til i þöm ælla gangin[97]) i gialdit mæþ hanum. §. 3. Nu akær drængær bondans ([98]til skoghs ok faldær a han las. þa liggi ogildær af[99]) sialfsins handuærkum.[94]) §. 4. Nu faldær möllari undi kuærn ok far af döþ | þæn sum takær lut af tulle han ær gildær at þrim markum. brænnir[100]) han kuærn mæþ waþa up þa ær hon ok[1]) gild at þrim markum. Nu æn annar man faldær undi kuærn þæn sum egh takær ([2]tull ælla lut af. ([3]han ær gildær at halfre bot. §. 5. Nu hugga mæn træ | faldær ok fa[4]) en bana af. han ær gildær at halfre bot. halfre siundu mark ok fiurum[5]) örtughum. i þerre bot stande hans lutær först kuar. ([6]ok þe sum mæþ hanum hioggu[7]) gialdin ([8]þæt sum fat ær. Nu uitis þöm þæt at þe hioggu mæþ ([9]hanum sum bana fik af þerra ([10]handuærkum. þa aghu þe uitzs orþ at dylia at han egh bana fik af þerræ handuærkum: gita þer egh dult þa bötin halua bot sum för uar skilt.

II.

Nu bitær hundær[11]) man til bana ælla slar hæstær. stangar uxe. huggær runi.

---

85) F. *ogillder.*
86) B. F. *häliar.*
87) F. *hann.*
88) B. sic. F. *qwarnana.* A. *kuærina.*
89) F. *åger.*
90) F. om. *sum.*
91) B. *handawärkin.* F. *handawärckom.*
92) B. *thär.* F. *är.*
93) F. add. *att.*
94) B. F. *handawärkum.*
95) F. om. *þa.*
96) B. add. *han.*
97) F. *gånge.*
98) F. om. *til skoghs.*
99) F. *å.*
100) F. *Nw brenner.*
1) F. om. *ok.*
2) B. sic. A. *lut ælla tull.* F. *tull aff.* &c.
3) B. *Wari gilder.*
4) B. F. *far.*
5) B. F. sic. A. *siu.*
6) F. *the medh* &c.
7) A. Litt. *o* omiss. supra lineam add. scriba.
8) F. *som sagt är.* Male.
9) F. *them bana fick. thå ågha* &c.
10) B. *handawärkum;* om. *þa — handuærkum.*
11) B. F. sic. A. *humdær.*

af huliku[12]) mannz fæ han fa[13]) bana af. þa ær þæt gilt at half[14]) siundu mark ok fiurum örtughum. gange æ bani först i[15]) bot[16]) utan bondær ok maþær. Nu uitis þæt manne at annar fik bana af hans fæ. þa a han uitzs orþ[17]) at dylia. gitær han egh dult. þa[18]) böte halua bot[19]) sum skilt ær.

.III.

¶ Nu uarþær annöþughær i uaþa dræpin. þa ær han sua gildær i uaþa sum[20]) uilia. Nu dræpær[21]) þræll i uaþa. gialde sua bonde firi uaþa sum firi uilia. ([22]Warþær fostre i uaþa dræpin: ælla gær han drap[23]) gialde sua firi uaþa sum firi uilia. §. 1. Nu uarþær kona ælla ughurmaghi i uaþa dræpin ælla dræpa þön i uaþa bötin[24]) sum för uar[25]) skilt æn fræls man hafþe þæt[26]) giort. utan þerra mals man[27]) fulle eþin[28]) firi þem. §. 2. i allum uaþa þa bötis egh þukke ok egh ensak.

.IIII.

¶ Nu stial man ælla kona ok firiuærka[29]) sik.[30]) alt þæt þön gæra i sua höghum sakum sum þön sitia inni firi. þa suari þæn sum þöm[31]) hauær inni mæþ sik.[30]) þaghar höghra stighær æn[32]) þön sitia inni firi. þa a ættin baþe taka ok böta firi þöm.

.V.

¶ Nu uarþær maþær sarghaþær högstu[33]) sarum uarþær gældær. gialde ([34]fiuratighi markær firi sar hans. ok fiuratighi markær firi lyti hans. ok fiuratighi

12) B. *hwiliku.* F. *huilcho.*
13) B. F. *far.*
14) B. F. *halwre.*
15) F. om. *i.*
16) B. *botum.*
17) B. F. sic. A. *uitzs örþ.*
18) B. om. *þa.*
19) B. F. sic. A. *böt.*
20) F. add. *i.*
21) F. *Dräpis.* Male.
22) F. om. *Warþær — uilia.*
23) B. add. *i wadha.*
24) B. add. *swa.*
25) F. *är.*
26) B. F. sic. A. om. *þæt.*
27) B. add. *han.*
28) B. *wadha edhin.* Male; nisi pro *utan* legendum sit *ok.*
29) B. F. sic. A. *firiuæ.*
30) F. B. *sær.*
31) F. om. *þöm.*
32) F. *att.* Male.
33) B. F. *höghstum.*
34) F. om. *fiuratighi — lyti hans. ok.*

markær firi son han matte afla. ok fiuratighi markær firi dottur. ok han sial-
34 uær[35]) gildær at siaxtan tighi markum. ok mæle sialuær æfte.

VI.

¶ Nu huggær man annan sar mæþ uilia. skær uddær ok æg. þorf uiþ lin ok læki.[36]) spik ok spiær. aghe han uizs orþ sum[37]) sar sin sökir til ([38]fulz ok fiæþærtiugx. þa skal han þing stæmna. mæþ tuem mannum i þinge sar sin[39]) lata miæta ok fæmt sitia.[40]) sua annat þing stæmna ok andra fæmt sitia. sua þriþia þing ok þriþiu fæmt. fiarþa lionga[41]) þing. þær skulu uitne hans fram ganga. þæt skulu[42]) tue mæn suæria at han fik af hanum sar mæþ uilia ok ureþs hænde. þæt andre tue suæria at þæt uar miætit[43]) til fulzs ok fiæþær-tiughx. sua þriþiu tue at þæt uar skærskutat ok laghlika lionga þing stæmpt. uill han a lionga þinge böta þrættan markær ok atta örtughær ælla a lionga þingxs fæmt. þa halde friþi sinum. §. 1. Nu firi drap ælla fulsære æn sannum ær sak giuin: þa skal han egh flere folk uakn[44]) ([45]i botinne haua æn þry.[46]) skiold. suærþ ok kætilhöd.[47]) ok ækki flere utan hin ([48]uilli sum uiþ botinne takær: siþan skal han böta oskapaþ klæþe ok læript ok uaþmal. ([49]ok reþa panninga[50]) ok[51]) ung hors ok nöt. §. 2. Nu æ firi huat þæt hælzst[52]) ær firi sar ælla drap: ælla annur manhælghþa mal. ælla ok annur mal þön sum[53]) man kan[54]) böta manne[55]) firi: sæmbær egh ([56]baþum þem sum bötir ok þem sum bötrina takær um bötrina þa a han uitsorþ sum bötir mæþ tuæggia ([57]miætanzs manna uitnum ok eþe. at hanum uar fult ut lukit] þer skulu tolf ([58]manna eþ æfte suæria a fæmtinne at hini suoru baþe sant ok lagh. §. 3. Nu æn

---

35) Pro *sialuær ær.* Sic F.
36) F. B. *läkir.*
37) F. om. *sum.*
38) B. F. sic. A. *fult ok fiæþærtiught.*
39) F. om. *sin.*
40) F. *sökia.* Male.
41) A. Pro *o* primum scriptum est *g.*
42) F. om. *skulu.*
43) F. *mätitt.*
44) B. F. *folkwapn.*
45) F. om. *i botinne.*
46) A. *tu* primum scriptum fuit.
47) F. *kiättill Hydde.*
48) F. *withi och will som wider bothom* &c.
49) B. *redhu,* om. *ok.*
50) B. F. *pänninga.*
51) F. om. *ok.*
52) B. F. sic. A. add. *þæt.*
53) F. om. *sum.*
54) B. F. *skal.*
55) B. F. *andrum.*
56) F. sic. A. B. *þeni baþum.*
57) F. *miätzmanna edhe.* &c.
58) B. F. *män äpte* &c.

þæt ær firi fulsære ok biuþær[59]) han sua sum nu ær saght ok hin uill egh uiþ taka a lionga þinge. ok egh a lionga þingx fæmt: þa skal han egh friþlös fara. uill han egh böta sua[60]) sum nu ær skilt.[61]) þa skal han friþlös fara ok hans bo skiptis.[62]) §. 4. Nu ma egh þæn sum[63]) stæmnir andrum sak giua æn þem sum[64]) han forstu[65]) gaf sak mæþ stæmdu þingi. sökir han annan þa gör han ulagh. §. 5. Nu uill han ([66]sarit firi lata þöm sum[64]) þæt giorþe. ælla ok minna æn lagha bötær taka ok minska kunungx ræt. þa uar þæt sua först at[67]) böte[68]) han fiura markær ok fiura[69]) gaf han af þa skulde han[70]) ena mark kununge ok andra mark[71]) hæræþe. siþan gaf birghir iarl sua i lagh at syntis ar[72]) ok akoma til fullsæris. þa skulde han kununge ok hæræþe fullan ræt gæra.[73]) ok malsæghandin gæri af sinum ræt huat sum[74]) han uill. §. 6. Nu uill han egh sökia sik utan stæmnir hanum ok biþær han dylia: þa skal han dylia mæþ tolf manna eþe. gitær han eþ gangit uari saklös.[75]) falzs at eþe 35
ok ær[76]) fulsære. þa böte kununge ok hæræþe fullan ræt.[77]) ok malsæghandanum[78]) ena mark þy at han uill[79]) egh sialuær sik sökia.

VII.

¶ Nu all afhug þön sum[80]) mæþ uilia gæræs. þön æru all fiuratighi marka sak. Nu fylghir egh lytis bot[81]) fiæþærtiughu sare. utan[82]) maþær uarþær gældær. §. 1. Nu uill man fullsære uita sæt ok böt uiþær malsæghandan: han a uita mæþ þrænne fiughurtan manna eþum: uill han kunungx ræt ælla[83]) hæræzs sættan uita. þa a huarn[84]) rættin uita sættan mæþ fiughurtan manna eþe.

---

59) B. F. sic. A. *biþær.*
60) F. om. *sua.*
61) F. *sagdt.*
62) B. F. *skiptas.*
63) B. *är.*
64) B. F. om. *sum.*
65) B. F. *förstu.*
66) B. *sum sarit fik firi lata* &c.
67) F. *och.*
68) B. *bötte.*
69) F. add. *marcher.*
70) Adde *böta* v. *gialda.*
71) B. F. om. *mark.*
72) F. *ther.*
73) F. *bötha.*
74) B. F. om. *sum.*
75) B. sic. F. *saaklöst.* A. *sakös.*
76) A. *egh* additum est, at lineolis oblitteratum.
77) B. F. sic. A. *rat.*
78) B. F. *malsäghanda.*
79) F. *wille.*
80) B. om. *sum.*
81) F. *lythis böther.*
82) B. F. sic. A. *ut.*
83) B. F. *ok.*
84) F. *hann.* Male.

.VIII.

¶ Nu aghas tue mæn[85]) uiþær ok far annar sar ok annar drap. þa lægxs af sar firi drapi. ([86]ok sua lægxs af skena firi sari.[87]) ok[88]) bloþuiti firi skenu. §. 1. Nu æn man sökir annan firi drap. ælla firi sar. ælla firi huat sum[89]) han sökir han: þa skulu i allum uitnum boande mæn uara. ok egh löska mæn[85]) ælla leghu drængia:[90]) §. 2. Nu sökir man annan firi sar ok han sighær sik osakan[91]) firi uara þa skal han amote suæria uista uitne mæþ siax mannum a sama dagh sum in suors sakin til hans ([92]a fæmtinne siþan skulu[93]) þer suæria tolf manna eþ æpti huart uitnit. þæt ær huar þerra þrænne tylftær: ok sua suæria. at hini sum förra suoru þe suoru baþe[94]) sant ok lagh: nu orkar annar þerra egh tylftar eþum. þa falzs fætillös byrþe: þer sum för suoru i þöm uitnumin sum falzs firi: þe skulu fasta: ok[95]) böta[96]) malsæghanda ok kununge ok hæraþe ok biskupe. Nu æn þer suæria baþe tylfta eþa þa uiti hæræzs næmd huat þær ær sant um. Nu gangær han uidþ at han uar nær þa han sarghaþær uar ok egh þæs uiliande at han uarþ[97]) huggin: þa skal han a fæmtinne þrætylftan eþ föra sua sum för uar skilt: ok[98]) hin a fylla tylfta eþa sum ([99]saght uar. Nu æn þæn sum sarit kænnis uill egh mote[100]) suæria ([1]huatske þa han sökir han ælla[2]) fæmtinne. þa skal hin egh tylftar eþa æpti sin uitni suæria.

.IX.

¶ Nu dræpær man annan: huggær ælla gör andra akomu. dör hin sum gærþina giorþe för æn han uarþær[3]) uitnaþær. þa ma egh döþan uitna: þa skal

85) B. F. sic. A. *man.*
86) B. *Swa läx ok skena af.*
87) B. F. sic. A. om. *sari.*
88) B. F. add. *swa.*
89) B. F. om. *sum.*
90) B. *leghudrängiar.*
91) B. F. *osannan.*
92) F. om. *a fæmtinne.*
93) B. sic. F. *skula.* A. *sku.*
94) F. *bådinn.* Male.
95) B. add. *fä.*
96) B. F. add. *badhe.*
97) F. *war.*
98) B. F. om. *ok.*
99) F. *förr war skilit.*
100) B. *a mote.*
1) B. *hwarte.* F. om. *huatske — suæria.*
2) Pro *ælla a.* B. *ällär a.*
3) F. *war.*

arwm hans stæmna. þer skulu antuiggia dylia sum skilt ær. ælla böta sum skilt[4]) ær.

.X.

¶ Nu sarghar bonde husfru sina fullum sarum: þa böte sum skilt ær. Nu slar han hana skenu ok uarþær lyt af. þæt skal hænna gipta maþær ut sökia. ok[5]) bondin ut böta. þa bot skal gipta mannin in taka ok til omynd læggia. taki ([6]þæn þa bot sum omynd takær. Nu raþær han hænne ok far egh fulsære[7]) ælla skenu ([8]ok uarþær egh lyt.[9]) þa uari ogilt. 36

XI.

¶ Nu huggær man annan fullum sarum i kunungx friþi. þæt ær þa kunungær i landi ær sua at för komu buþ i land firi han. þa ökis sak þæs ær biog at fiuratighi markum. ([10]fiuratighi markær kunungxs ensak. ok fiuratighi markær skiptis i þry. kununge ok[11]) hæræþe. ok malsæghanda. §. 1. Nu sarghar man annan mæþ kniui fullum sarum. þa ökis sak hans til fiuratighi marka: ok fiuratighi markær kunungx ensak. ok[12]) fiuratighi markær skiptas[13]) i þry: kununge ok[11]) hæræþe ok malsæghanda. Nu[14]) sæghær kunungx soknare knifs lagh uara ok bondin sighær egh. ok gangær þo uiþ sarinu. kunungx soknarin ([15]stæmnir ok sökir æptir. þa uæri sik mæþ þrænne tylftum ælla böte fiuratighi markær: dyl han sarit ok malsæghandin giuær hanum uitzs orþ. þa dyli mæþ tolf manna eþe. gitær han eþ gangit þa[16]) uari saklös firi knifs laghit: nu æn han gitær egh eþ gangit firi malsæghandan[17]) ok hafþe þo sarghat han ok egh mæþ kniui: þa uæri sik mæþ þrænne tolf manna eþum firi knifs laghit. uill egh kunungx soknarin sökia a han: þa skal hæræþs næmd uita huat

4) B. *sakt.*
5) F. om. *ok.*
6) F. *thå thänn Omynd tager bothena.*
7) B. sic. A. F. add. *ok uarþær egh lyt.*
8) F. om. *ok — lyt.* Cfr. not. 7. praeced.
9) B. add. *af.*
10) F. om. *fiuratighi markær.*
11) B. F. om. *ok.*
12) F. om. *ok.*
13) B. F. *skiptis.*
14) F. *thå.*
15) F. *söcher och stämpner.*
16) F. om. *þa.*
17) B. F. *malsäghandanum.*

þær ær sant um: Nu uarþær knifs lagh mæþ uaþa giort. þa dyli han[18]) sum[19]) þæt giorþe at þæt uar mæþ uaþa ok egh mæþ uilia: gitær han eþ gangit uari saklös firi knifs laghit. gitær han egh þa böte sum skilt ær. ([20]ælla dyli sum skilt ær.

.XII.

¶ Nu uarþær kunungxs man huggin fullum sarum. þa[21]) a kunungær þukka taka fiuratighi markær: ok þæn sum[22]) sarit fik han a sarabötrina sum för uar saght.[23]) æ huas man sum[24]) han ær[25]) þukka a taka. §. 1. Nu uarþær biskups man huggin fullum sarum þa a biskupær niu markær firi þukka taka. §. 2. Nu uarþær huggin hærtugha man fullum sarum: þa ær hærtughans þukke niu markær. §. 3. Nu uarþær huggin þæs hærra man sum hauær stallara ok stekara ok fiuratighi sæssa a sialfs sins kust. þa ær hans þukke siax markær. §. 4. Nu æn kunungxs man. ælla hærtugha.[26]) ælla biskups. ælla þæs hærra man sum þukka a taka. far han[27]) minne akomu æn fullsære. þa fylghia þær egh þukka bötær.

XIII.

¶ Nu gangær man at andrum þæs uiliande at han uill han skaþa[28]) ælla hans hion: gangær a hans akær um uar. ælla a ([29]hans akær ok æng um höst. huggær ælla[30]) sla[31]) bloþuiti ælla skenu han ælla hans hion:[32]) þa ær alt þæt tuagilt[33]) sum[34]) han gær: ok alt þæt sum[35]) han sialuær fa[36]) þæt ær[37]) ugilt.
37 Nu æn nakuar skialnaþær kombær braþlika þerra mællum a akre ælla æng
um byrghþa tima þa böte sum för uar skilt. ok huars þerra akoma[38]) synis.[39])

---

18) B. *thän.*
19) B. F. om. *sum.*
20) F. om. *ælla — ær.*
21) B. F. *Thär.*
22) B. F. *thär.*
23) B. *skilt.*
24) F. om. *sum.*
25) F. add. *Thå är.* Male.
26) F. add. *Mann.*
27) B. F. om. *han.*
28) F. add. *göra.*
29) F. *Engh och å Åker om Höst.*
30) C. F. om. *ælla.*
31) B. C. F. *slar.*
32) B. *hiona.* F. *hionom.*
33) B. F. *twägilt.*
34) B. om. *sum.* F. *e.*
35) F. om. *sum.*
36) B. C. F. *far.*
37) B. add. *alt.*
38) B. F. sic. A. add. *sum.*
39) B. *syntis til.*

ok ængte firi friþbrutit. §. 1. ([40]Nu æn man far af enum manne[41]) sændær flere sar[42]) ok dör egh af. þa giældin þön egh mera all an[43]) et fullsære. §. 2. Nu kumbær skialnaþær manna mællum ok fa baþe iamna akomu. þa iamkin[44]) baþe[45]) sarum sinum ok bötin baþe kununge ok hæræþe:[46])

XIIII.

¶ Nu[47]) æ huat[48]) inlændingær ælla utlændingær. kona ælla man ælla ughurmaghi uarþær sarghaþær[49]) fullum sarum: þæn sum[50]) þæt giorþe. þa böte sum för uar saght.[51]) utan kona uarþær huggin[52]) sua at[53]) hon föþe döt barn: þa[54]) þæn sum[55]) þæt gör han öke sak sina at fiuratighi markum: þöm skal taka kunungær ok[56]) hæræþe. ok malsæghande: §. 1. Nu æn kona kan uarþa barþ ælla sar ælla ok annur lund kan gæras til hænna: þæt a hænna gipta maþær sökia.[57]) ok[58]) alt þæt sum[59]) þær bötis firi þa höre hænne halft til ok halft hænna gipta manne sum[60]) hana sökir. utan han uarþe ræntær gipta mala. þa ([61]bötær hörin gipta manninum til. ælla hon kunne firi ligga[62]) sik. ælla han kunne taka uingæua firi hana.

.XV.

¶ Nu æn kona[63]) huggær man fullum sarum: þa[64]) böte hænna mals man þrea markær: ena mark kununge andra[65]) hæræþe. ([66]þriþiu malsæghanda af hænna gozs. §. 1. Nu skal egh kona firi knifs lagh ælla friþ brut æn þæt

---

40) C. F. habent hanc §. post §. in textu proxime sequentem.
41) F. add. *i.*
42) B. F. add. *än ett.*
43) B. F. *än.*
44) B. add. *ther.*
45) F. om. *baþe.*
46) C. F. hic inserunt quae textus in §. 1. habet, post quae F. iterum addit quae in §. 2. leguntur, omissa tantum v. *baþe* ultimis duobus locis in textu occurrente.
47) F. add. *heller.*
48) C. B. add. *hælder.*
49) F. *Såår.*
50) B. C. F. om. *sum.*
51) B. F. *skilt.*
52) B. F. add. *ällär slaghin.*
53) A. v. *at* bis est scripta.
54) C. om. *þa.*
55) C. F. om. *sum.*
56) B. om. *ok.*
57) F. add. *Vth.*
58) B. F. om. *ok.*
59) F. om. *sum.*
60) *firi* forte addendum.
61) B. *hörin tha böter.*
62) B. C. F. *liggia.*
63) F. B. C. sic. A. om. *kona.*
64) F. om. *þa.*
65) C. *mark.*
66) B. F. sic. A. *þalsæghanda.*

gærs þa kunungur ær i landinu fiuratighi markær[67]) böta. ok egh hærrum þuk-ka böta æn hun þerra man[68]) sargha.[69]) §. 2. Nu ([70]ma egh kununa uitna fi-ri sarit.[71]) hænna malsmanne skal stæmna. orkar han at[72]) dylia firi hana mæþ tolf manna eþe þa uari saklös: orkar han egh eþe.[73]) þa böte sum saght ær:[74]) æ huat[75]) hon gær fullsære mæþ uaþa ælla mæþ[76]) uilia. þa skal þæt uara þrea markær. warþær þæn lyttær sum sarit fik: þa skal malsæghanda ræt lyti mæþ halwu böta. §. 3. Nu æn ughurmaghi sarghar man fullum sarum: þa skal þæt sua[77]) böta sum nu ær skilt[78]) æn kona hafþe giort utan alla þrea markær[79]) þöm skal malsæghandin haua: ok þær a i huarte karl[80]) ælla kunungær: nu uarþær han lyttær af. þa skal lyte mæþ haluu böta. Nu sæghær hin sum[81]) sarit fik han maghanda man uara ok hans mals man sighær egh. þa a mals mannin[82]) uitzs orþ at[83]) uita mæþ eþe fiughurtan manna at han uar[84]) innan fæmtan ara. Nu æn han kære[85]) til hans siþan han ær maghanda man ok gærþin uar gör för æn han warþ maghanda man: þa skal han ([86]ut luka ughur-
38 magha botina.[87]) ok uita mæþ fiughurtan manna eþe at han uar ughurmaghi þa ([88]sum han þa gærþ giorþe. ok þær hörir egh uaþa eþær til. æn þo at þæt se[89]) mæþ uaþa giort: þy at all ughurmagha gærning ([90]taks til[91]) uaþa: ok han bötir egh mera firi uilia æn firi uaþa: æ huat hældær þæt ær firi bloþ-uiti ælla firi[92]) skenu: §. 4. Nu æ huat[93]) þæt ær maþær ælla kona. ughur-maghi ælla annöþughær nakuara akomu fa[94]) gæra. antuiggia mæþ uaþa ælla[95]) uilia þe sum minne ær[96]) æn fiæþærtiugh:[97]) þa skal æ lyte mæþ haluu böta:

---

67) B. C. F. sic. A. *makær.*
68) B. *män.*
69) B. C. F. *sarghar.*
70) F. *skall egh heller må kona* &c.
71) C. *sar.*
72) B. C. F. om. *at.*
73) F. om. *eþe.*
74) F. om. *ær.*
75) C. B. F. add. *hælder.*
76) B. F. om. *mæþ.*
77) F. om. *sua.*
78) F. *sagdt.*
79) B. F. *markrena.*
80) B. *karler.*
81) F. *thär.*
82) B. *malsmadhrin.*
83) F. om. *at.*
84) C. F. *ær.*
85) C. *kærer.*
86) F. *Vthletha* (pro *Vtlata*).
87) F. *böthir.*
88) B. om. *sum.* F. *the gärd giordes.*
89) F. *war.*
90) F. *skall tagz ey till wåde, att hann* &c. Male.
91) C. *firi.*
92) B. C. om. *firi.*
93) F. add. *heller.*
94) C. F. *far.*
95) C. F. add. *meþ.*
96) B. F. sic. A. om. *ær.*
97) F. *fiuratighj marcker.*

þæt ær sua undistandande[98]) at[99]) ([100]lytis bötær æru sua mykla sum ([1]sialfs hans botin: ok i[2]) lytis bot a huarte karl ælla kunungær. Nu æn han uarþær lyttær i anlite sua at huarte[3]) hyll hattær ælla huua: ælla ok bristær armbær ælla ben sua at lyt uarþær[4]) af. ([5]ælla ok sua at hand ælla fotær krumpna[6]) af ælla fingær: þa skal lytis bot nat ok iamlanga inne standa: uarþær hanum bætra innan nat ok iamlanga sua at han uarþær egh lyttær:[7]) þa skal han egh lytis böt*ær* taka. ok þa nat ok iamlange ær ute. þa stæmne æpte lytis bot ok ække[8]) förra:[9])

XVI

¶ Nu huggær man ælla kona ælla ughurmaghi þræl annars fullum sarum huat ([10]þæt ær hældær mæþ ([11]uilia ælla uaþa:| þa böte firi siax öra ok leghe hanum lækir. ok halde uppe daxuærkum ok föþe þrælin mæþan han sar liggær. warþær han[12]) lyttær af: þa haui han þæn lytta ok fa bondanum[13]) olyttan firi: i saramalum æru þer[14]) baþir iamgildi þræll ok fostre. §. 1. Nu sarghar þræll frælsan man. | skiuuær ælla skiutær. slar bloþuiti ælla skenu. ælla riuær frælsan man: ([15]han hauær firi huggit sik[16]) ok sinu gildi: ær þæt fostre þa böte þæn sum[17]) fostran[18]) a þöm sum[19]) sarghaþær uar atta markær þær aghi i huarte karl ælla kunungær. ok[20]) sua ok[21]) æn þæt mæþ uaþa giort uar.[22])|uarþa[23]) þe sarghaþe þræll[24]) ælla[25]) fostre: þa þæn sum[26]) sarghaþe böte sua firi uaþa sum firi uilia: ([27]sua ok huat sum gærs til annöþughxs þa

98) C. *vndistanda.*
99) C. *æt,* et sic fere ubique.
100) F. *lythis booth är så mykinn* &c.
1) C. *sialf boten.*
2) F. om. *i.*
3) C. *huatte,* et sic fere ubique.
4) F. *war.*
5) F. om. *ælla — krumpna af.*
6) B. *krumpnar.*
7) F. add. *aff.*
8) C. *egh.*
9) F. add. *böther tagha.*
10) G. om. *þæt ær.*
11) F. *wådha, ella med willia.*
12) F. om. *han.*
13) F. add. *annan.*
14) F. om. *þer.*
15) F. *Haffuj,* om. *han.*
16) C. B. *sær.* F. *Sår,* male.
17) B. *är.*
18) F. *han.*
19) F. om. *sum.*
20) B. om. *ok.*
21) F. om. *ok.*
22) C. B. F. *varþer.*
23) B. F. sic. A. *uarþe.*
24) B. F. sic. A. *þæll.*
25) F. add. *och.*
26) C. F. *þöm.*
27) F. om. *sua — uilia.*

bötis sua firi uaþa sum firi uilia. §. 2. Nu hamblar man þræl annars manzs.[28]) huggær af hand ælla fot mæþ uilia: gialde[29]) atær[30]) fullum[31]) gialdum ælla annan firi[32]) ok mæþ þrea markær. þæt ær bondans þukke. aghe i huarte karl ælla kunungær

.XVII.

¶ Nu huggær man at andrum[33]) ok uarþær annar firi: þæt ær þriggia marka sak æn þæt ær fullsære ok taka baþe til uaþa. egh ma flere hug til uaþa taka æn et. ok þæt taks egh til uaþa utan baþe uilin þæn ([34]ær til hiog ok ([35]hin sum sarit fik. baþe aghu þe suæria[36]) sum för uar skilt.| gita þer uaþa eþin gangit. þa uarin saklöse firi kununge ok hæræþe huat þæt ær[37]) höghre
39 sak ælla læghre. §. 1. Nu uill man uaþa eþ fæsta: ([38]þa skal han fæsta[39]) han innan nat ok iamlanga;[40]) gör han egh sua þa[41]) hete fallin: Nu fællis[42]) uaþa eþær ælla gangær atær firi olagh han faldær kununge[43]) til feia[44]) ok allum mannum. ok malsæghande lite at fæstningh[45]) sinne.| Nu skal uaþa eþær[46]) sialfsuiliandis fæstas. stæmni[47]) hin[48]) æfte sum akomuna[49]) fik þa ma egh uaþa eþ siþan ganga.[50])

XVIII.

¶ Nu hugxs minste fingær af mæþ[51]) uaþa þa böte[52]) firi fingær öre. ok annan firi lyti ok halfmark firi lækis gæf. Nu uarþa all fiughur fingær af huggin mæþ uaþa: þæt æru tolf öra firi sar: ok tolf firi lyti. ok half mark at[53])

---

28) F. om. *manzs.*
29) C. B. F. sic. A. *giale.*
30) F. add. *hann.*
31) B. F. sic. A. *fullu.*
32) F. add. *ella.* Male.
33) B. C. F. *manne.*
34) F. *thär hiogg.*
35) C. *þæn ær saret.* F. *thänn thär Såreth* &c.
36) C. (*eþ g*)*anga.*
37) F. add. *eller.*
38) C. *han scal han**
39) F. om. *fæsta.*
40) C. add. *oc ganga innan** F. add. *och gånge hann innan Natt och Jämpnlånga.*
41) F. om. *þa.*
42) F. *fästis.* Male.
43) B. F. sic. A. *hununge.*
44) B. C. F. *fear.*
45) F. B. sic. A. *fæstingh.*
46) B. sic. A. F. *eþ.*
47) B. F. *Stämner.*
48) F. *hann.*
49) B. *akoma.*
50) B. *gangas.* F. add. *Och å mothe Swäria*
51) F. om. *mæþ.*
52) B. F. sic. A. *böt.*
53) F. *firj.*

lækis gæf. Varþær[54]) þumul fingær ([55]af huggin mæþ uaþa. þæt æru tolf öra. þy at han ær half hand. ok tolf öra firi lyti. ok half mark firi lækis gæf. Warþær all[56]) hand af huggin mæþ uaþa: þæt æru þrea markær. ([57]ok þrea markær firi lyti. ok half mark firi[58]) lækis gæf.| firi all uaþa uærk þa skal sua böta firi lyti sum firi sar. §. 1. Nu stingær man ögha ut a andrum mæþ uaþa. þæt æru þreia markær. ok firi lyti ok lækir sua sum för uar[59]) skilt.| Huggær man næsa ælla örun af andrum mæþ uaþa. þæt æru þrea markær. ok sua um lyti ok læki[60]) sum för uar skilt.[61]) Huggær man tæ[62]) af andrum mæþ uaþa. böte sua firi tæ[62]) sum firi fingær. Huggær ([63]af fot mæþ uaþa: böte sua firi fot sum skilt æ[64]) firi hand. §. 2. Nu firi allan uaþa þa[65]) taki alt sarþuli ok[66]) aghi i[67]) huarte karl ælla kunungær.

.XIX.

¶ Nu slar man annan mæþ hornum ælla hiæltum. stangum ælla stafrum: bristær huþ ælla[68]) huld þæt ær full skena. þæt æru[69]) siax markær. taki sarþuli fiura markær. ok[70]) mark kunungær ok[70]) mark hæræþe. Nu lösis ben ur skenu fylghir öris bot, lösas ur siax þa[65]) fylghia siax öra: lösis ur þæt siunda ok skælla all i skalu: þa[71]) ær skena fiæþærtiugh.

XX.

¶ Nu slar man annan til bloþs: ([72]þa ær þæt þriggia marka sak taki ena mark ([73]kunungær. ok ena þæn sik sökir: ok mark alli mæn. Nu hauær han[74])

54) B. *Nu warder.*
55) F. *affhuggitt.*
56) F. *halff.* Male.
57) F. om. *ok þrea markær.*
58) B. om. *firi.*
59) B. F. sic. A. om. *uar.*
60) B. F. *läkir.*
61) F. *sagdt.*
62) B. F. *tär.*
63) B. *man fot af andrum mädh* &c.
64) B. F. *är.*
65) F. om. *þa.*
66) F. om. *ok.*
67) A. Scriba in eo, ut videtur, fuit, ut pro *i* scriberet *h*, quo factum est, ut illa littera deformata sit.
68) *ok* sine dubio legendum est. Cfr. Cap. 23: pr.
69) B. F. *är.*
70) F. om. *ok.*
71) B. *Thät.*
72) A. Pro *þa ær* primum scriptum est *þær*, at litt. *a* supra lineam add. scriba.
73) F. *thänn sitt söcher. Och marck konunger. Och marck* &c.
74) F. *thänn.*

uitzsorþ sum[75]) sik sökir[76]) þa hauær han uald[77]) huat þæt ær hældær siax markær ælla þreia markær. þa skal han stæmna þry mal þing ok fiarþa lionga þing: a[78]) lionga[79]) þinge skal han mæþ uitnum sinum[80]) a han ganga: þæt uita þe tue at han fik af hanum þa skenu mæþ uilia ok ureþs hændi: þæt uita andre tue at þæt uar miætit til sua mykils sum nu sökis. huat þæt ær hældær siax markær ælla þrea markær:[81]) þæt þriþiu tue uita at þæt[82]) uar[83]) laghlika þing[84]) stæmt. Nu sighær han sik egh samman þær at uara: þa skal han ([85]amote suæria mæþ eþe fiughurtan manna at han ær egh þær sandær at. ælla han uar egh þær[86]) nær þa han[87]) akomu fik: siþan skal hin sum uitnaþe[88]) suæria fiughurtan manna eþ a fæmtinne at hini ([89]siax suoru baþe sant ok lagh: orkar han egh eþinum[90]) þa æru hinne falne[91]) sum suoru i uitnumin: suæria þe baþe þa uiti hæræzs næmd huat þær ær sant um. Nu æn han suær egh amote hanum: þa skal han[92]) egh fiughurtan manna eþ æpte sin uitne ganga. þa a[93]) han a lionga þinge böta sum för uar skilt.[94]) §. 1. Nu skill þem a um bötrina:[95]) þa aghu hans miætanzs mæn[96]) uitzs orþ þæs sum[97]) ut skal luka sum för uar saght:[98]) ok þæn sum bötir han a buþs eþa lata æpte botinne ganga. sua sum framleþis skils i þöm malum[99]) sum[100]) til lionga þingxs höra: Nu gær han egh ræt firi sik. þa skal fæmt af[1]) lionga þinge[2]) til hans næmna:[3]) nu uill han ræt firi sik gæra a[4]) fæmtinne. þa ær

---

75) B. F. om. *sum.*
76) B. F. sic. A. *sörir.*
77) F. *wal.*
78) F. *I.*
79) A. Litt. *o* lapsu calami deformata est.
80) F. om. *sinum.*
81) F. om. *markær.*
82) B. *thär.*
83) B. F. sic. A. om. *uar.*
84) B. F. *lionga thing.*
85) F. *mothe Swäria fiugurtan Manna edh.*
86) F. om. *þær.*
87) B. add. *tha.*
88) B. sic. A. *uitna.* F. *wittner.*
89) F. *sworo santt* &c.
90) B. *edhum.*
91) F. *fällder.*
92) F. om. *han.*
93) F. om. *a.*
94) F. *sagdt.*
95) F. *bothena.*
96) F. *mäthes Män.*
97) F. om. *sum.*
98) B. *skilt.*
99) A. Loco v. *malum* antea scriptum fuit *alum.*
100) B. F. om. *sum.*
1) B. *a.*
2) B. add. *hem.*
3) F. *läggia.*
4) F. *i.*

þæn[5]) egh fallin a fæmtinne ([6]gör ræt: nu uill han egh ræt gæra. þa ær ute hwuzs sakin ok tolf markær firi þing ok fæmtir.

XXI.

¶ Nu slar man arm ælla ben sundær a andrum sua at lösas baþi ænda:[7]) þæt ær full skena: þa böte[8]) sua[9]) sum firi skenu ær skilt. §. 1. Nu slar man annan fulla skenu þa kunungær ær i landinu: þa okir[10]) han sina sak at fiuratighi markum sum för uar saght.[11]) Nu æn han[12]) sla[13]) bloþuiti þa kunungær ær i lande: þa brytær han egh kunungx[14]) friþ. utan han gæri þæt[15]) i kunungxs garþe.

XX.II.

¶ Nu sla[16]) kona man fulla skenu. böte firi þreia markær. ælla sla[16]) kinpust skiutær ælla skiuuær ælla gær bloþuiti. böte ([17]hænna malsman þæt sama ælla dyli mæþ tolf manna eþe. egh ma kunu[18]) uitna firi akomu.

XX.III.

¶ Nu slar man annan mæþ stang ælla stafre bristær huld[19]) innan ok haldær huþ utan: þæt kalla[20]) suarta slagh: þa a þæn uiz orþ sum[21]) firi ær staddær ok[22]) til hiog giua[23]) eþ tolf manna: ælla böte þrea markær: þa æn han uarþær sua barþær at han gangær krumpin[24]) i lifdaghum sinum. þa böte þæn sum[25]) þæt giorþe fiuratighi markær. §. 1. Nu far þræll ælla fostre skenu ælla uarþær barþær: böte tua öra þæn sum barþe. ok fulle atær dax-

---

5) B. F. *han.*
6) F. *thet* gör. *Nw* &c.
7) F. *I Sänder.*
8) B. F. sic. A. om. *böte.*
9) B. om. *sua.*
10) B. F. *ökir.*
11) B. *skilt.*
12) B. *man.*
13) A. *sk* primum scriptum est. B. F. *slar.*
14) B. F. sic. A. *kunungh.*
15) B. F. *giärd.*
16) B. F. *slar.*
17) B. F. *thät sama: Älla dyli hänna malsmadher* (F. *Målzman*) *mädh* &c.
18) B. F. *kuna.* Male.
19) B. sic. F. *hulldiitt.* A. *huþ.*
20) B. F. *kallar.*
21) F. om. *sum.*
22) B. add. *hin sum.* Male.
23) F. *gånga.*
24) B. F. add. *mädh krykkium.*
25) B. F. om. *sum.*

uærkin. ok lati lækia han. warþær han[26]) lyttær af. þa haui han þæn lytta ok fa bondanum olyttan[27]) firi huat þæt ær haldær[28]) mæþ uilia giort ælla mæþ uaþa. §. 2. Nu gær man fulla skenu mæþ uaþa: þæt æru öra tolf ok uaþa eþær at þæt uar mæþ uaþa ok egh mæþ uilia. uarþær han lyttær af.[29]) þa skal lyti mæþ halfu böta

.XX.IIII.

¶ Nu gær man bloþuiti ælla ([30]sla man suarta slagh i uaþa þæt æru siax öra ok uaþa eþær:[31]) uarþær lyttær af þa skal[32]) lyti mæþ halw böta. §. 1. Nu gær ughurmaghi skenu mæþ uaþa. þæt æru öra siax.[33]) egh uaþa eþær ok
41 egh kunungx sak. §. 2. Nu firi allan uaþa: þa taki alt sarþuli. ok aghi[34]) huarte karl[35]) ælla kunungær.

XX.V.

¶ Nu fa[36]) man sar af fæ manzs huat þæt ær hældær hæstær[37]) ælla hundær. ælla huat fæ sum þæt ær. þa böte firi siax öra. warþær han[38]) lyttær af þa skal[32]) sua lyte böta sum sar. Nu uill han dylia at hans fæ hauær egh þæt giort. þa hauær hin[39]) uitzs orþ ([40]sum sik uill sökia mæþ tuem mannum uita at hans fæ hauær þæt giort. §. 1. Nu far fræls man akomu af annars manzs ([41]handuærkum: þa böte þæn sum uærkin a siax öra. warþær lyttær af; þa skal lyte mæþ haluu böta. §. 2. Nu far annöþugær akomu af ([42]feia garþe ælla af uærkum þæs manzs han a egh: þa böte þæn uærkin a þem sum[43]) þrælin a tua öra: ([44]warþær lyttær af. böte andra tua öra lytis bötær.

---

26) F. om. *han.*
27) F. *lyttan.* Male.
28) B. *hälder.* F. *hällir.*
29) F. om. *af.*
30) B. F. *slar swarta slagh.*
31) B. add. *at thät war mädh wadha ok egh mädh wilia.*
32) B. F. sic. A. *slal.*
33) B. add. *ok.*
34) Pro *aghi i.* Sic F. — B. om. *aghi.*
35) A. Pro *r* primum scriptum est *l.*
36) B. F. *far.*
37) B. F. sic. A. om. *hæstær.*
38) F. om. *han.*
39) B. F. *han.*
40) F. *sit will* &c.
41) B. *handawärkum.* F. *warckom, böthe thänn Werckinn* &c.
42) F. *fä aff gärde.* Male.
43) B. *är.*
44) F. om. *warþær — öra.*

XX.VI.

¶ Nu dyll man firi akomu firi siax marka sak[45]) ælla mera: þa skal han þæn eþ[46]) ganga firi malsæghandanum ok egh firi soknaranum: vill man[47]) þriggia marka skenu[48]) bötta uita: þa uiti mæþ fiughurtan manna eþe[49]) firi malsæghandanum: nu æn þæt ær sæt ok böt. þa ma hin egh uitna[50]) a mote. suær han amote þa gör han ulagh: ([51]þa skal hæræzs næmd[52]) uita huat þær ær sant um.

XXVII.

¶ Nu gör man forsæte andrum: þæt ær tolf manna eþær at han giorþe hanum egh forsæte. ælla böte þrea markær: Nu gær man atlöp andrum. synis a uaknum ælla a[53]) klæþum[54]) hans ok egh a sialuum hanum: þær kombær han laghum firi. þæt ær eþær tolf[55]) manna. sua at han giorþe hanum ængte atlöp. ælla böte þrea markær. §. 1. Nu all þön manhælghþa mal sum[56]) man gær til ughurmagha ælla til kunu:[57]) þön æru sua gild sum þæt uare giort til maghanda manzs ok egh gildare:[58]) §. 2. Nu æn man slar annan kinpust skiutær ælla[59]) skiuuær ælla riuær klæþe hans sua at hans man hælghþ skarþas:[60]) þa dyli mæþ tolf manna eþe ælla böte þre markær.

XX.VIII.

¶ Nu firi all manhælghþa mal þa skal malsæghandi först sak giua. ok egh[61]) soknarin. Nu bötir[62]) han uiþær malsæghandan lönlika. þa kære soknarin[63]) till hans: þa skal han dylia mæþ tolf manna eþe at han hauær egh böt uiþær malsæghandan. ælla böte sum skils:

---

45) B. F. sic. A. *siak.*
46) A. Pro *e* primum scriptum fuit *þ.*
47) F. *hann.*
48) A. v. *skenu* bis est scripta.
49) A. Loco prioris *e* antea scriptum fuit *þ.*
50) F. *witha.*
51) Verba: *þa* — *um* delenda esse videntur.
52) B. *nämdin.*
53) B. F. om. *a.*
54) A. *sklæþum* scriptum est, at *s* deletum.
55) B. C. F. sic. A. *tol.*
56) C. F. *þær.*
57) B. C. F. sic. A. *hunu.*
58) F. *gildane.*
59) C. om. *ælla.*
60) C. F. *skaþas.* Male.
61) F. *så.*
62) C. *böte.*
63) C. F. *socnare.*

.XXIX.

¶ Nu uarþær man stukkaþær olaghlika sua at hans fötær rutna af hanum böte ([64]firi fiurátighi markær: dör han af þa böte sum för uar[65]) skilt i drapamalum. ok hans sak ökis at fiuratighi markum ([66]stokka þe han ok egh sua at fötær rutna af hanum:[67]) þa bötin þrea markær ælla dylin mæþ tolf mannum.

.XXX.

¶ Nu[68]) giuær man andrum sak at[69]) han gær[70]) hor undir han. uarþær han
takin uiþær ok slippær undan. þa dyli mæþ þrætylftu[71]) ælla böte fiuratighi
markær. §. 1. Nu sæll man ([72]frælsan man i annöþughan staþ maþ[73]) uin ok
uitne. böte firi fult ok fiæþærtiught. ælla dyli mæþ þrætulftum[74]) eþe: þær
42 skal frælsan lösa sum[75]) han hittis. egh ma fræls at leþznum[76]) ganga. §. 2.
Nu slitær hæræþzs næmd tuæsuære mæþ kunungx dome[77]) ælla laghmanzs
skilum um[78]) egna delu. ok auerkar[79]) þæn siþan sum[80]) fældær ær[81]) ok kænnis
uiþær þa iorþ siþan: þa ær þæt iorþa rau fult ok fiæþærtiught.

.XXXI.

¶ Nu brytær man kunungx dom: þæt ær fiæþærtiught.[82]) Nu[83]) brytær man laghmanzs dom: þæt ær tolf marka sak. Nu[83]) brytær man[84]) hæraþs[85]) höfþinga dom: böte siax[86]) markær. ([87]Nu brytær man fiarþungx höfþinga

---

64) C. *fiæþertiug. dör* &c.
65) F. *är.*
66) C. Verba (*stuk*)*ka þe — takin uiþær,* Cap. 30: pr., sunt abscissa.
67) F. om. *hanum.*
68) F. hic habet litt. init. grandiorem, primamque lineam minio exaratam, ut in initio librorum.
69) F. om. *at.*
70) B. *hawer giört.*
71) C. B. F. *prætölftom eþe.*
72) C. B. F. sic. A. om. *frælsan man.*
73) C. B. F. *mæþ.*
74) B. *thretylftum.* C. F. *prætolftom.*
75) C. *þær.*
76) C. F. *lösnom.* Male.
77) B. C. F. sic. A. *dom.*
78) C. *oc.* Male.
79) A. *auerkan* primum scriptum est.
80) C. F. *ær.*
81) C. F. *var.*
82) C. add. *sac.* B. F. *sak fiädhärtiugh.*
83) C. F. om. *Nu.*
84) C. F. om. *man.*
85) B. C. F. sic. A. *hæraraþs.*
86) C. B. F. sic. A. *þre.*
87) C. *Bryter fiarþunx höfþinga* &c. F. om. *Nu — markær.*

dom: böte þre markær. §. 1. Nu kænnis kunu trulldombær ok[88]) uarþær takin uiþær ok[89]) mæþ sannum uitnum leþt. þa ([90]hauær hon firiuærkat liui sinu: ok[91]) hana skal stenka i hæl. nu kænnis hænne þæt. ok synis[92]) a bondanum ælla a hionum hans ([93]ælla a bo hans sanna forgærninga: þa uæri sik mæþ þrætylftum eþe ælla böte fiuratighi markær: uænis hænne[94]) þön[95]) sak ok þæt[96]) ær huarghin synt a bo hans: þa uæri sik mæþ eþe ([97]tolf manna ælla[98]) böte þreia markær: §. 2. Nu rænir maþær man þa uill han öpa sik[99]) til hialp. þa kiplaran[100]) han. þa ær þæt fiæþær tiught[1]) nu uill han löpa[2]) sik til hialp. þa bindran[3]) han:[4]) þæt ær ok fiæþærtiugh sak: nu leþis þæt ran mæþ ope ([5]ok akallan ok buþum ok buþkafla: þa ær þæt ran[6]) fult ok fiaþærtiught[7]) þa ær þön gærþ gild at hundraþ[8]) markum þæt ær höghsta ran: §. 3. Nu gær man bos ran wrakær bort hund ok hiorþ kuærn ok kætil: byrlar[9]) ok a bak læggær. leþis þæt ran mæþ ope ælla buþkafla þæt[10]) ær fult ok fiæþær tiught. Nu leþis þæt[11]) egh mæþ opi ([12]stæmni þing ok mæli at þæt ær eþær þrætylftær brist*ær* at eþe böte ([13]fiuratighi markær. §. 4. Nu gær man hand ran andrum a uæghum ute. leþis þæt[14]) mæþ ope ok buþkafla ([15]þa ær þæt ran fult ok fiæþærtiught. leþis þæt[16]) egh mæþ ope. þa ær þæt eþær tolf manna ælla böte[17]) þreia markær. Nu taks þæt ut mæþ ransakan ([18]þæt sum han af hanum rænte ællas i handum hanum: þa ær þæt fiæþærtiught. ælla

---

88) B. C. F. om. *ok.*
89) B. C. F. sic. A. om. *ok.*
90) F. *Haffui fyriwärckat.*
91) C. F. om. *ok.*
92) B. sic. F. add. *thet.* A. add. *egh.* C. add. *þæt egh.*
93) F. om. *ælla — hans.*
94) A. v. *hænne* bis est scripta.
95) C. om. *þön.*
96) C. B. F. sic. A. *þær.*
97) C. Verba: *tolf — þæt ær ok* (*sak*), §. 2, sunt abscissa.
98) A. *ællla* scriptum est, at medium *l* deletum.
99) F. *sär.*
100) Pro *kiplar han.*
1) B. F. *sak fiädhärtiugh.*
2) B. F. sic. A. *öpa.*
3) Pro *bindær han.*
4) F. bis habet v. *han.*
5) C. F. om. *ok akallan.*
6) F. om. *ran.*
7) B. F. *fiädhärtiught.* C. *fiæþertiug.*
8) C. B. F. *hundraþa.*
9) F. add. *sär.*
10) C. F. add. *ran.*
11) C. F. om. *þæt.*
12) C. *stæmner þing. oc mæler at. þa ær* &c.
13) C. F. *firi fiæþertiug* (F. *fiedertiugt*). *Nv* &c.
14) C. om. *þæt.*
15) C. B. F. *þæt ran ær fult* &c.
16) B. C. om. *þæt.*
17) C. om. *böte.*
18) B. C. F. *af hanum sum han* (C. F. om. *han*) *ränte* &c.

dyli[19]) mæþ þrætylftum eþe: uill[20]) han egh stæmna æpte utan biþa[21]) kunungx ræfst. þa skal hæræþs næmd uita huat þær ær sant um. §. 5. Nu rænis man i[22]) skipum ok i skærium: þæt ran ær fult ok fiæþærtiught. kombær han undan mæþ[23]) sum rænte. þæt ær þrætylftær eþær ([24]ælla böte fiuratighi markær. Nu i allum[25]) þrætylftum eþum þa skal[22]) halft[26]) næmnas: næmni æ huat han uill hældær[27]) kunna ælla ualinkunna: gitær egh eþ gangit fallis[28]) til ([29]fiæþærtiughx

XX.XII.

¶ Nu[30]) stial man fæ manzs ok hauær gorkætta[31]) i skoghe ute i grauum ælla[32]) boþum. köt ælla huþir ælla liuande fæ þæt sum stulit ær: þa ær þæt gorþiuuær. taks i handum hanum.[33]) þa hauær han firi uærkat liui sinu ok allum þöm lösörum sum[34]) han a. ([35]þa ma han uitna ok up hængia: takxs egh i handum hanum[36]) þæt ær eþær þrætylftær: bristær at eþe böte atær þæt sum[34]) han stal ok mæþ fiuratighi markær. §. 1. Nu stial man inne unde lase ok[37]) uarþær takin uiþær:[38]) þa skal þiufnaþ[39]) a bak hanum binda ok
43 til þingxs föra: egh ma firi minna þiuf binda æn half mark: utan þæt se manzs[40]) fæ þæt sum[41]) gamalt ær: æ huat sum[42]) han stial þær af. þæt ær fuldær þiufnaþær: þær ma han binda mæþ ok up hængia.) for utan hund ok kat. höns ok gas:[43]) stial han nakuat þerra þa böte snattara bot. ælla dyli sum skilt ær. þæt skulu tue suæria at han ær at þy sandær þiuuær. þæt skulu andre tue suæria at þa han uar stulin þa uar laghlika skærskutat. ([44]þæt þriþiu

19) C. *dylia.*
20) F. *Nw will.*
21) C. *biþer.*
22) C. F. *a.*
23) F. om. *mæþ.*
24) C. om. *ælla — markær.*
25) B. C. F. sic. A. *allu.*
26) B. C. F. sic. A. *half.*
27) C. om. *hældær.*
28) C. B. F. *fællis.*
29) C. Verba: *fiæþærtiughx — taks i han-(dom)*, Cap. 32: pr., sunt abscissa.
30) F. hic incipit novum librum, cum rubrica: *Tiuffwa Balcher.*
31) F. *giort kätta.* Male.
32) B. add. *i.*
33) C. om. *hanum.* F. *Hans.*
34) B. C. F. om. *sum.*
35) C. *han ma vitna.*
36) C. F. om. *hanum.*
37) C. om. *ok.*
38) C. F. *meþ.*
39) C. B. F. sic. A. *þiunaþ.*
40) F. *medh.* Male.
41) C. F. om. *sum.*
42) B. C. F. om. *sum.*
43) F. *gäss.*
44) C. F. *sua þriþio tuer. æt hanom* &c.

tue uita at hanum ær[45]) fuldær þiufnaþær a bak bundin. siþan ma han til galgha dōma ok up hængia. Nu takx egh i handum inne takin þiufnaþær: þa ær þæt eþær tuætylftær, halft næmt ok halft unæmt. taki æ huat ([46]hældær han ([47]kan fa kunna ælla[48]) ualinkunna[49]) nu[50]) bristær ([51]hanum eþrin. þa böte atær hanum þæt han stal ok mæþ siax markær. §. 2. Nu stiall han hæst i fiætre|suari[52]) sua firi ut las sum firi[53]) inlas. Nu stial han[54]) hæst a ualle ælla andra bondans kuste. warþær egh takin mæþ: þa ær þæt eþær tolf manna: ([55]bristær at eþe böte atær þæt han stal ok mæþ þreia markær: §. 3. Nu gifs manni sak at han ær gorþiuuær. taks egh i[56]) handum hanum[57]) þæt ær eþær þrætylftær. bristær at eþe böte atær þæt sum[58]) han stal ok mæþ fiuratighi markær. ([59]Nu æn[60]) taks[61]) i handum hanum[57]) ælla leþis a hændær hanum sandær[62]) þiufnaþær ok gitær egh let af handum sik[63]) ælla taks i husum hans sum han[64]) raþær lasum at.[65]) þær kombær han egh laghum ([66]uiþ. þa ma han binda ok til þings föra. uitna ok up hængia. Nu taks[67]) i olestum husum[68]) þa a han uitzsorþ dylia mæþ tolf manna eþe:| nu taks undi lase þöm[69]) raþær þræll ([70]ælla annöþught hion. þær kombær bondin laghum firi sik ne ok tolf manna eþ at[71]) ([72]egh han ok ængte þæt[73]) frælst hiona sum[74]) han atte[75]) uærkum firi at[76]) uarþa þa[77]) ([78]stal þæt.| ok böte firi þrælin[79]) slika þrea markær sum han skal lösa mæþ. §. 4. Nu kan bondin[80]) stulin uar-

45) F. *war.*
46) F. *Hann will, heller kunna* &c.
47) C. *far cunna* &c.
48) A. v. *ælla* bis est scripta.
49) B. C. F. *okunna*; sed G. *walin kunna.*
50) B. om. *nu.*
51) C. F. *at eþe. böte ater þæt* &c.
52) C. B. *suæri.* Male.
53) C. om. *firi.*
54) F. *man.*
55) B. C. F. sic. A. om. *bristær at eþe.*
56) B. C. F. sic. A. om. *i.*
57) C. F. om. *hanum.*
58) B. C. F. om. *sum.*
59) C. F. om. *Nu æn.*
60) B. add. *thät.*
61) F. add. *egh.* Male.
62) C. F. om. *sandær.*
63) C. B. F. *sær.*
64) B. C. F. sic. A. om. *han.*
65) C. om. *at.*
66) C. *firi. han ma binda.* &c.
67) F. add. *egh i Handom innetagin tiuffnader, eller.*
68) C. add. *hans.*
69) B. C. F. add. *sum.*
70) C. *oc annöþogher hion.*
71) F. om. *at.*
72) B. C. sic. F. om. *egh han.* A. om. *egh han ok.*
73) C. *hans.*
74) B. C. F. om. *sum.*
75) C. F. *a.*
76) C. F. om. *at.*
77) B. C. om. *þa.*
78) F. *skall thet och bötha* &c. Male.
79) C. F. *præl.*
80) B. C. F. *bonde.*

þa: þa skal han firi grænnum[81]) sinum lysa[82]) huat hanum ær huruit. nu hauær han huma a huart kumit ær. þa skal han þit fara ok[83]) beþas laglika at[84]) ransaka|han a[85]) egh hanum ransak[86]) synia: þa skal[87]) tua mæn til taka[88]) sin huar þera: þæn skal sæghia (sum ranzsak[86]) beþis) huat hanum ær huruit ælla[89]) þylikt. þa skal hin sæghia huat sum[90]) inne æ[91]) firi þöm: þa skulu þe inganga sum næmdi æru: þa skal þem ranzsaka ok sea huat þe haua in.[92]) ær þæt inne sum af hanum ær stulit. þa skal skuþa æn[93]) uindögha ær a uæg sua mykit at þyliku[94]) matte[95]) inkasta at. ok þiufnaþrin liggær egh fialaþær: ok sua at han gate þit inkastatzs.[96]) ælla ær gluggær[97]) undi syll sua at þylikt matte[98]) inganga at. þa[99]) bondin uitzs orþ uæria sik mæþ tolf[100]) manna eþe. nu ær egh uindögha til. þa a han egh uitzsorþ| Syn[1]) han hanum ranzsak[2]) ælla ær bortu. þa a uarþ firi durum halda ok[3]) hærazs höfþinga buþ fa. ([4]ælla þöm i hans staþ ær: þa skal han buþkafla up skæra ok[5]) þit mæþ hæræþe koma:
44 þa ma han saklösu þæt hus up lata: hitta þe þæt inne ([6]sum af hanum ær stulit. þa ma han binda ok til þingx[7]) föra: hittis egh uari saklös. Nu mughu[8]) böndær saklöst[9]) up lata ok næmna[10]) þöm sum[11]) ranzsaka skulu æn hærazs höfþinga ær buþ fangit. ([12]ok uilde egh ælla gat egh til kumit: §. 5. þri æru þiuua[13]) en raþær ok[14]) annar stial ok[15]) þriþi takær uiþ. þöm ma allum firi ena þiuft sak giua: aghin alle[16]) uitzsorþ æn[17]) egh ær i handum takit.

---

81) B. C. F. *grannum.*
82) B. C. F. sic. A. *lyla.*
83) C. om. *ok.*
84) C. F. om. *at.*
85) B. C. F. *ma.*
86) F. *ransachann.*
87) C. sic. A. F. add. *han.* B. *skulu ther.*
88) A. Litt. *ta* bis sunt scriptae.
89) B. C. F. *ok.*
90) B. C. F. om. *sum.*
91) C. B. F. *ær.*
92) C. F. *inne.* Male.
93) F. add. *æ.*
94) F. *tylckit.*
95) C. F. *ma.*
96) B. C. F. *inkastas.*
97) C. *glugga.*
98) B. C. F. *ma.*
99) Pro *þa a.* Sic B. C. F.
100) B. C. F. sic. A. *tof.*
1) F. *Nw sön.*
2) F. *ransakann.*
3) C. F. om. *ok.*
4) C. om. *ælla — ær.*
5) C. om. *ok.*
6) F. om. *sum.* C. om. *sum af.*
7) B. C. F. sic. A. *þigx.*
8) C. *magho.*
9) F. *saaklöse.*
10) C. B. F. sic. A. *næna.*
11) C. F. om. *sum.*
12) C. sic. A. B. F. om. *ok uilde egh.*
13) C. B. F. *þiuuar.*
14) B. C. F. om. *ok.*
15) B. sic. A. *oþ.* C. F. om. h. v.
16) B. add. *ther.*
17) C. om. *æn.* F. *att.*

§. 6. Nu æn þri mæn[18]) giua enum sak, huar þerra firi en[19]) þiufnaþ ok ([20]firi þæn þiufnaþ sum[21]) hanum uar egh[22]) ([23]sak giuin mæþ stamdu[24]) þingi. ok han hafþe egh förra[25]) uart sik ([26]firi mæþ eþum. ok firi þæn þiufnaþ[27]) sum[28]) ([29]fuldær þiufnaþær ær. ok laghlika ær lyst æftir. ok giua þe[30]) hanum sak firi kunungx ræfst. þa skal hæræzs næmd uita huat þær[31]) ær sant um: uilia þer uæria han, þa ær han uarþær: fælla þe han, þa ma han hængia ok[32]) bo hans skipta sum saght ær. flyr han undan þa skal han friþlösan læggia um alla þa[33]) laghsaghu ok hans bo skiptis.[34])

XXXIII.

¶ Nu ær þiuuær uunnin mæþ lagha domum ok lagha eþum: þa skal fæmt til boskiptis læggia. hittis i siang baggia[35]) þerra þa skiptis sua husfrunna lutær sum bondans. hittis egh i siang bæggia þerra þa aghu frændær husfrunna uitzsorþ uæria ([36]husfrunna þriþiung mæþ eþe tolf manna at hon stal egh. ok aldrigh nötte hon[37]) mæþ þy at hon uisse[38]) at stulit uar. orkar[39]) hon eþe taki þriþiung sin:. bristær at eþe þa skiptis sua hænna sum hans | ([40]æn hans barna gozs ma egh i skipti ganga: ok egh mæþ eþum[41]) uærias utan nakuat[42]) se i styld[43]) maþær[44]) fæþær[45]) sinum. §. 1. Nu slæppir man þiuue utan band ælla bundnum ([46]ærma bandum: hætte uiþ þrim markum: bindær han þiuf um armlæggia ok slippær[47]) siþan: hætte uiþ fiuratighi markum: ok þiufrin ær

---

18) C. om. *mæn.*
19) B. C. F. *sin.*
20) F. om. *firi — sum.*
21) C. *æ.*
22) B. add. *för.*
23) C. *gæuin sak firi meþ* &c.
24) B. C. F. *stämdu.*
25) C. F. om. *förra.*
26) F. om. *firi mæþ.*
27) C. sic. A. *þiufnat.*
28) C. B. *ær.*
29) C. B. F. sic. A. *fufnaþær ær.*
30) B. C. F. om. *þe.*
31) F. *thet.*
32) A. v. *ok* bis est scripta.
33) C. om. *þa.*
34) F. *schiptas.*
35) C. B. *bæggia.* F. *bägge.*
36) B. F. *thridiung hännar.* C.* *hænnar meþ* &c.
37) B. C. F. om. *hon.*
38) F. *wiste.*
39) A. Primum *r* lapsu calami est deformatum.
40) F. om. *æn hans.*
41) B. F. *edhe.*
42) B. *naquar.* C. B. F. add. *þera.*
43) B. F. sic. C. *stild.* A. *stuld.*
44) Pro *mæþær.* B. F. *mädh.*
45) B. F. *Fadhur.*
46) B. F. *arma bandum.*
47) F. *släpper.*

uiþær uitzsorþ[48]) kumin dyli sum for[49]) uar saght.[50]) ælla böte sum för uar saght. æn egh ([51]mughu þe han siþan binda ok egh hængia ok egh hans bo skipta. Nu gitær han sik uart firi þiufsakinne[52]) ok hin hafþe han bundit. synis ær[53]) a bunulæggium hans[54]) þa a han uitzsorþ sökia[55]) sin band til[56]) fiæþær tiugxs: synis egh a hanum þa a hin uitzs orþ sum han[57]) bant dylia mæþ þrætylftum eþe. gitær han eþ gangit uari saklös: bristær at eþe[58]) böte fiuratighi markær. Nu a[59]) firi huat man[60]) bindær annan orætlika. þa skal han sua böta. ælla sua dylia sum nu ær skilt.[61]) Nu kærir annar til annars at han hauær bundit han ([62]ærma bandum: þa dyli mæþ tolf manna eþe ælla böte þre markær.

XX.XIIII.

¶ Nu slar[63]) annar band af þiuue æn kunungxs soknare. þa böte fiuratighi markær ælla dyli mæþ þrætulftum[64]) eþe. ælla uiti mæþ þrænne fiughurtan manna eþum at han gærþe þæt mæþ kunungxs soknarans luui: §. 1. Nu rænir
45 man þiuf af andrum sua at han brytær egh eþzsöre kunungxs. þa hauær han brutit gislinga brut. þa ær þæn[65]) sakær at fiuratighi markum sum[66]) þær ær forman at. ok huar þæn þær uar i flok ok[67]) farunöte mæþ þa[68]) böte þre markær.

XX.XV.

¶ Nu stial[69]) kona fullan þiufnaþ ok uarþær takin mæþ hun ær sak at þrim markum þöm[70]) a[71]) hænna mals man böta firi hana, æ hænna gozs först mæ-

---

48) B. F. sic. A. *uitzs.*
49) B. C. F. *för.*
50) B. *skilt.*
51) C. F. *ma han* &c.
52) C. F. *þiuf sac.*
53) B. F. sic. A. om. *ær.* C.*
54) A. *þa a hans* hic addidit, at lineola induxit scriba.
55) B. F. sic. A. *söki.*
56) F. add. *fulz och.*
57) F. om. *han.*
58) C. B. F. add. *þa.*
59) B. *ä.* F. *e.*
60) C. *han.*
61) C. B. F. *sagt.*
62) B. *arma bandum, Dyli* &c.
63) C. B. F. *skiær.*
64) C. B. *prætölftom.* F. *tretolfftom.*
65) B. F. *han.*
66) C. *þæn.*
67) C. add. *i.*
68) C. F. om. *þa.*
69) Adde *löska.* Cfr. ind. Capp.
70) F. *tå.*
71) B. *skal.*

þan[72]) þæt uinzs til. egh ma hana binda ælla up hængia firi þiufnaþ ([73]utan hon se gripin uiþ: þa ma hana til þingx föra ok þiufnaþ[74]) mæþ hænne[75]) ok uitne[76]) a hana[77]) ganga sum skilt ær um andra þiuua. siþan[78]) skal hænna mals man[79]) böta firi hana[80]) sum saght ær ok egh laghum firi ganga: Nu æn hon uarþær egh gripin uiþ utan uænis[81]) þerre sak. þa skal mals mannin dylia mæþ tolf manna eþe ælla böte þreia markær.} ([82]ok alt þæt konan uærkar þa skal hænna gipta man[83]) suara firi hana: ok böte æ hænna först mæþan[84]) þæt uinzs at. ([85]ok siþan egh uinzs hænna at þa böte sit gozs. utan hon[86]) stiæli: þa a hænna gipta man[83]) böta firi hana första þiufnaþ þria} markær: stial hon annan tima böte ok firi hana þre markær: stial hon þriþia tima[87]) ælla optarin. þa aghe han uald ([88]at lösa hana æn han uill ællær egh: will egh han lösa hana. þa a þæn uald sum stulin uarþ[89]) antuiggia giua hænne lif. ælla böta ena mark kununge. ok andra hæræþe[90]) ok uari hans ambat ælla at þriþia kuste hana stenka i hæl. þæssin laghin gaf kunung magnus.

XX.XVI.

¶ Nu alla þa saki[91]) sum[92]) kona gær mæþan[93]) hon ær ogipt þa suari[94]) hænna gipta man[95]) ælla böte firi[96]) hana. æn þo at hon se fæst manne. baþe han böte ok söke firi hana æn nakuat kan gæras til hænna; nu siþan wight ær firi kirkiu durum ok gift þa skal hænna husbonde baþe[97]) sökia ok suara ([98]firi hana.

---

72) C. *men.* F. *män.*
73) F. *Warder hoon gripin* &c.
74) C. *þiuftena.*
75) C. F. om. *hænne.*
76) C. *vitna.*
77) B. add. *lata.*
78) B. F. sic. A. *siþal.*
79) B. *malsmadher.*
80) B. add. *swa.*
81) A. Litt. *uæn* bis sunt scriptae.
82) F. om. sequentia, usque ad finem h. Cap.
83) B. C. *giptar madher.*
84) C. *men.*
85) B. *Wins egh hännar* &c.
86) A. *h hon* scriptum est.
87) C. (*sin*)*ne.*
88) B. *hwat han wil lösa hana ällär egh.* C. **na ellær egh.*
89) C. *var.*
90) C. *hæraþenö.*
91) B. *sakir.*
92) F. om. *sum.*
93) B. *män.*
94) C. *suæri.*
95) B. *giptar madher.*
96) F. om. *firi.*
97) F. om. *baþe.*
98) F. *firina.*

XX.XVII.

¶ Nu stial löska kona sum egh hauær mals man innan lands ok laghsaghu| uarþær gripin mæþ: þa ma hana til þingx föra ok uitna sum skilt ær: hon ær sak at[99]) þrim markum. hauær hon[100]) gozs til at böta ælla uill nakuar böta firi hana| þa ær þæt got. ær þær[1]) huarte til þa hauær hon firistulit frælsi sinu: löse en þerra antuiggia[2]) malsæghande ælla kunungx soknare. ælla hæræzs höfþinge uiþær tua ok uari hans ambat ([3]þær til at han fa þreia markær firi hana:| nu siþan löska kona ær uitnaþ:[4]) will bondin[5]) lösa hana til sin siþan ([6]mæþ þrim markum sum skilt ær: þa[7]) giui mark kununginum.[8]) mark hæræþinu: will egh bondin lösa hana. þa gange fram a þing firi kunungx soknaran ok sæti hanum þær kununa[9]) i hændær. ær han egh[10]) a þinginu þa
46 före hana hem til kunungx soknarans mæþ tuem boanda mannum ok sæti þær hanum kununa ([11]i hændær ok uari[12]) saklös siþan| nu æn han ær egh hema: þa sæti hana þær hans hionum i hændær: kærir kunungx[13]) soknarin[14]) hui han satte egh hanum kununa i hændær: þa uiti mæþ fiughurtan manna eþe at han förþe hanum kununa:

XX.XVIII.

¶ Nu[15]) spanar ([16]man hion annars manzs ok gær fulla bospend. takx egh i handum[17]) þa ær þæt eþær tolf[18]) manna| bristær at eþe böte[19]) þre markær: §. 1. nu gær man saghu sanna þöm ([20]stulit ær af. han a firi öri.| kombær hans[21]) i tak. han a firi tua öra: Nu takær man manzs fæ i þiufs[22]) handum

99) B. F. sic. A. om. *at.*
100) B. C. F. sic. A. om. *hon.*
1) B. om. *þær.*
2) C. *æntiggia,* et sic passim.
3) F. *till Hann fåår* &c.
4) C. F. add. *oc.*
5) B. *bonde.*
6) F. om. *mæþ — hæræþinu.*
7) B. C. om. *þa.*
8) B. add. *ok.*
9) B. *kuna.* Male.
10) C. **þær.*
11) F. om. *i hændær — hana þær.*
12) B. *se.*
13) C. F. om. *kunungx.*
14) B. F. add. *til bondans.* C. add. *til**
15) C. F. om. *Nu.*
16) C. *hion manz* &c.
17) B. C. F. sic. A. *hanudum.*
18) B. F. sic. A. *tof.*
19) A. Litt. *bö* bis sunt scriptae.
20) F. *som stulin är, han* &c. C. *som stulin ær.**
21) F. *han.*
22) C. B. F. sic. A. *þiufx;* primum scriptum fuit *þiux.*

ok far þöm atær sum a: ok æltir þiuuin[23]) fran. þær a han firi half mark: ([24]þa skal han uita mæþ tuæggia manna uitne ok tolf æfter at han ælte sannan þiuf fran þy[25]) stulit uar. nu takx alt saman þiuuær ok þiuft ok far bondanum[26]) þiufwin: þa a þæn sum tok alt þæt sum þiufrin atte. ok mark af bondanum[27]) stulit uar af.

.XX.XIX.

¶ Nu stiall man ur lanum manzs ælla handfastum[28]) uærkum: ([29]þæt ær eþær tolf manna æn han ær egh takin at. bristær at eþe böte þreia markær: draghær man[30]) næt ælla miarþa[31]) a diupe:[32]) böte firi siax öra. §. 1. Nu snattar[33]) man minna æn[34]) half[35]) fæmte örtugh ([36]þæn sum fræls ær: böte firi[37]) siax öra ok atær þæt han[38]) snattaþe. nu ([39]æn han dyll ok feste tolf manna eþ: gitær han eþ gangit uari saklös. bristær at eþe böte þre markær baþe karle ok kunuuge ok malsæghanda: ok atær styldina: Nu æn han hauær egh til at böta[40]) ælla gitær egh dult. þa gialdi[41]) huþ sina ok fari þo förra til þingx ok taki[42]) dom til: nu æn kunungx soknarin[43]) sighær han haua böt uiþ malsæghandan firi þiuftina:[44]) ok egh firi snattan: þa skal han dylia mæþ tolf manna eþe at han stal[45]) egh högre þiuft[46]) æn[47]) siax öra snattan: Nu kære bondin til hans ok sighær han mera haua stulit af sik[48]) æn han[49]) hauær[50]) atær guldit. þa dyli mæþ tolf manna eþe at han stal egh mera af hanum æn han hauær hanum atær guldit. bristær[51]) ([52]at eþe firi bondanum: þa a bon-

---

23) C. F. *þiuf.*
24) C. F. om. *þa — stulit uar.*
25) B. sic; add. *sum.* A. *þu.*
26) B. C. F. sic. A. *bonanum.*
27) B. add. *sum.*
28) C. B. *handfæstum.*
29) F. om. *þæt — manna.*
30) F. C. *Mans.*
31) C. B. *miarþra.*
32) F. add. *vthe.*
33) F. C. add. *Frälz.*
34) B. add. *til.*
35) C. F. *halua.*
36) C. F. om. *þæn — ær.* Cfr. not. 33. supra.
37) C. om. *firi.*
38) B. C. F. sic. A. om. *han.*
39) F. *Dyll hann, och fäster* &c.
40) A. Loco litt. *b* primum scriptum fuit *a.*
41) B. C. F. sic. A. *giali.*
42) C. F. add. *þær.*
43) C. F. *socnare.*
44) C. B. F. *þiuft.*
45) C. *scal.* Male.
46) C. B. F. sic. A. *þiust.*
47) F. add. *till.*
48) C. *fæ* (lege *sæ*). F. *ser.*
49) B. C. F. sic. A. om. *han.*
50) B. C. F. add. *hanum.*
51) C. add. *han.*
52) F. *honom eedher, firi* &c.

din malsæghanda ræt af hanum: ([53]Nu æn[54]) fallzs at eþe firi kunungxs soknaranum: þa a[55]) han malsæghanda ræt af hanum.

XL.

¶ Nu stial ughurmaghi fulla þiuft. þæt æru[56]) siax öra ok atær þæt han stal: snattær[57]) ughurmaghi lati atær þæt han snattaþe[58]) ok uari saklös.

XLI.

¶ Nu[59]) snattar þræll: þæt æru[60]) öra tue. ælla huþ hans. ok lati atær snattanina:[61]) warþær þræll takin mæþ þiufnaþe[62]) ([63]ok til þingx förþær: aghe þær bondin uald um huat han uill hældær lösn taka. ællæ han vp hængia.
47 §. 1. Nu stial bonda fostre fullan þiufnaþ. warþær takin ok up hængdær: þa gange bo hans til skiptes: nu lösis han: þa a þæn lösnina sum[64]) han tok. aghe[65]) i huarte karl ælla[66]) kunungær: af hans[67]) boskipti taki kunungær sin lut ok[68]) alli mæn:[69])

Hær byrias gipta balkær i hanum tælias flokka: niu ok tiughu:

I. Um huru allum frælsom kunum skal ormynd gæra:
.II. Vm huru frælse kunu skal ormynd gæra siþan hon döþ ær:
.III. Um huru uiþærmun skal gæra ok mantul köp æn hænne iorþ fulghþe.
.IIII. Vm huru man skal kunu fæsta: ælla annar fæste æn þæn sum a: ok þæn ma fæsta sum bazst[1]) uill.

---

53) B. om. *Nu — hanum.*
54) C. F. add. *han.*
55) A. v. *a* omiss. supra lineam add. scriba.
56) C. F. *ær.*
57) C. *snatta.*
58) C. *stal.*
59) C. *æn.*
60) C. *ær.*
61) B. C. sic. A. *snattania.* F. *snattena.*
62) C. B. F. sic. A. *þiufnaþ.*
63) C. Verba: *ok — uald um hu(at)* sunt abscissa.
64) C. om. *sum.*
65) C. *a.*
66) C. *æ.*
67) C. om. *hans.*
68) B. C. F. sic. A. om. *ok.*
69) F. add. rubr. litt. *Endan På Tiuffwa Balcken. Här epter fölier Giptomåla Balcher.*
1) B. *bäst.*

.V. Um æn barn warþær aflat i fæst. ælla uiþær löska kunu ok giptis siþan ([2]mæþ hænne.

.VI. Vm æn præstær uighi utan gipta manzssins uilia: ælla annar troloua.

VII. Um þerra arf ok þerra köp siþan uight ær: ælla annar kalla uight ok annar egh.

VIII. Vm æn annar haldær kunu firi þem sum[3]) fæst hauær: ællær[4]) huru han skal frændum sinum bruþlöpe biuþa

.IX. Um hua sum gipta skal. ælla bruþ rænis.[5])

.X. Vm hindra dax gæf ok uingæf.

.XI. Um huru mæn dela um hemfylght[6])

.XII. Vm æn moþir giuær dottur omynd af sinne[7])

.XIII. Um æn sundærkulla broþrir[8]) klanda omynd.

XIIII Vm uæggia köp ok huru omynd[9]) ær laghlika afhænd. ok huru omynd skal sælia ok klanda.

XV Um huru kona skipti uiþær barn sin.

XVI Vm huru man skal omynd ut gæra ok intaka. ok um köpu eghn þerra. ælla kona fa[10]) egh skaparua.

XVII Um æn husfru dör[11]) firi iul ([12]ælla æfte.

XVIII Vm huru moþir ma firi barnum sea siþan bondin ær döþær mæþ þerra mals manzs raþe ok um köp þerra.

XIX. Um æn[13]) kona gangær[14]) a andra giptu ælla huar sum siþan[15]) skal firi barnum[16]) sea

XX. Vm æn fæþrinis frandær[17]) dela uiþær barnin.

XXI. Um huru[18]) husfru ærui mæþ barnum sinum æn hænna[19]) barn döia ok um sundær kulla arf.

---

2) B. *widh hana.*
3) B. om. *sum.*
4) B. sic. A. *æ.*
5) B. add. *af Brudhfärd.*
6) Lege *hemfylghþ.* B. *Hemfölghd.*
7) B. add. *omynd.*
8) Lege *broþir.* B. *brödhir.*
9) A. *omund* primum scriptum est.
10) B. *far.*
11) B. *dö.*
12) B. *ok hälgha apton.*
13) B. om. *æn.*
14) B. *gar.*
15) B. sic. A. *siþal.*
16) B. sic. A. *barum.*
17) B. *Frändär.*
18) B. om. *huru.*
19) A. Pro *n* altero loco scriptum est *m*, at scalpro emendatum.

XXII Vm huru husfru ærui byght bo æfter barn sin: ok hui sum bonde hete[20]) gæstær til garzs.

XXIII Um æn husfru[21]) dör ok hauær æpti sik tua kulla.

XXIIII Vm huru bonde ærui sik ok sinum sunum.

48 XX.V Vm æn bonde gangær[22]) a andra giptu huru þa æruis

XXVI Um æn man gipti[23]) son sin þær ([24]fullas egh bröþr*um* firi þæn kustin siþan.

XX.VII Vm æn bröþær boa saman þa fullas[25]) þem atær þæn kustrin.

XX.VIII Um æn bröþær[26]) gipta systur sina hulkin[27]) þerra omynd skal ut gæra.

XXIX. Viþan[28]) sægx um fostra ok fostru[29]) huru þön giptas ok þerra arf skiptis. ok kæpsir a egh i barnum.

Hær byrias gipta balkær.[30])

.I.

Nu[31]) biþær þæn sum þorf. ok[32]) hin[33]) giuær sum hauær: þa[34]) man uill sik[35]) kunu biþia: þa ær got æn þöm[36]) sæmbær a. a fæstninga[37]) stæmnu skal först mæla[38]) allum frælsum kunum bulstær at hofþe. at andru eghn æn hon ær til. at þriþia gull æn þæt ær til ælla siluær. Nu ([39]æn hon a egh gull ([40]ælla siluær ok egh eghn þa takin[41]) slikt sum til ær ok þer gærin[42]) af omynd ok þry hwuþ.

---

20) B. *hetir.*
21) B. sic. A. *husfru.*
22) B. *gar.*
23) B. *gipta.*
24) B. *fyllas e Brödhrum* &c.
25) B. *fyllas.*
26) B. *Brodhär.*
27) B. *huilkin.*
28) Lege *Siþan.* Miniatorum errato hoc vitium, in B. quoque obvium, tribuendum est.
29) A. *fostrum* scriptum est, at *m* deletum.
30) B. C. F. om. hanc rubr. Cfr. not. 69. pag. 94.
31) C. B. F. *þæn biþer som* &c.
32) C. F. om. *ok.*
33) F. *then.*
34) C. F. om. *þa.*
35) C. B. F. *sær.*
36) F. *allom.*
37) C. B. F. sic. A. *fæstinga.*
38) F. om. *mæla.*
39) C. F. *a hon egh* &c.
40) B. om. *ælla — eghn.*
41) B. *taki.*
42) C. F. *gæru.*

.II.

¶ Nu giptis ([43]fræls kona ok gærs egh omynd mæþ. þaghar hon dör þa skal hænne gæras lagha omynd þæt skulu uara niu öra.

.III.

¶ Nu þön kona[44]) sum[45]) sua mykil omynd[46]) fylghir[47]) at þæt[48]) ær siattungx[49]) attungær i bygdum by. ælla þriggia marka eghn i humpe ælla[50]) hapi. hænne fylghir uiþær mund: þæt æru[51]) tua markær. ok tiu öra til mattul köps.[52])

.IIII.

¶ Nu skal þæn fæsta sum[51]) næstær[53]) a fæþrinit þa skal ok næmna fylghþ hænna: nu fæstir annar andrum kunu æn þæn sum[45]) næstær ær a fæþrinit. þa böti fiuratighi markær. ælla dyli mæþ þrætylftum eþe. ælla uiti mæþ þrænne fiughurtan manna eþum at han feste hana þem ([54]manne mæþ hans luui sum[55]) rættær gipta man[56]) ær §. 1. ([57]Nu kan þæn uara illa uiliaþær sum næstær ær a fæþrinit. þa skal til þingxs ([58]fara ok taka kunungx dom ælla laghmanzs. at þæn sum[59]) næstær ær a möþrinit at[60]) han ma fæsta ælla þæn sum[59]) bazst[61]) uill.

.V.

¶ ([62]Nu aflar man barn mæþ kunu ok takær hana siþan sik[63]) til husfru: þaghar han bætraþi kununa þa bætraþi han ok[64]) barnit. ok[64]) þa ær þæt adal-

43) F. *frälzsis kona.*
44) B. om. *kona.*
45) C. F. om. *sum.*
46) B. C. F. *eghn.*
47) C. *filghe.*
48) A. *þær* primum scriptum est.
49) B. C. F. sic. A. *siattugx.*
50) C. *ællas,* et sic passim.
51) C. *ær.*
52) B. *mantulköps.* F. *Mantuls kiööp.*
53) Pro *næstær ær.* Sic B. C. F.
54) C. Verba: *(man)ne — Nu* sunt abscissa.
55) F. om. *sum.*
56) B. *giptar madher.*
57) F. om. hanc §. et integrum Cap. 5.
58) C. *föra. taka* &c.
59) C. om. *sum.*
60) C. *þæt.*
61) C. B. *bæzst.*
62) Cfr. not. 57. supra.
63) B. C. sic. A. *fik.*
64) C. om. *ok.*

kunu barn: §. 1. Nu fæstir man kunu ok[64]) aflar barn i fæstinne. þæt barn[65])
ær arfgængt. Nu skil þöm a annar kallar fæsta kunu[66]) barn ok annar egh.
þa a þæn uitzs orþ sum fæsta kunu[67]) barn uill uita mæþ eþe fæmtan[68]) man-
49 na: þæn a först suæria sum hana fæste. sua tue þer[69]) sum[70]) hænna næste
æru innan þriþia kna[71]) sum[72]) þær uaru nær þa hon fæstis ok tolf æftir ([73]þe
sum þæt uita at þæt ([74]uar fæsta kunu barn.

VI.

¶ Nu siþan fæst ær: þa skal uighia. þa skal[75]) gipta maþrin[76]) nær uara.[77]) uighir[78]) præstær ok ær egh[79]) gipta maþrin[80]) uiþær. þa rænir[81]) han[82]) gipta mala þæt ær ([83]fiuratighi marka sak ælla siu[84]) præsta eþær at han uighþi[85]) mæþ uilia ([86]hins sum gipta mannin uar. firi alla præstins ([87]gærninga þa skal hanum til biskups stæmna. ælla til[88]) prouasta þær skal han uæria sik. §. 1. Nu ([89]hulikin sum hana fæstir. trolouar ælla giptir utan rætzs gipta manzs uilia þa böte han fiuratighi markær: hauær hon[90]) nakuara iorþ til. þa haui hana hænna gipta man:[91]) þær ([92]til ([93]at han fa atta örtughær ok þrættan markær af þöm manne sum[94]) hana fik: hauær hon egh iorþ til. þa stæmne æfte atta ([95]örtughum ok þrættan markum: ælla söki[96]) friþ hans af hanum:[97]) þaghar

---

65) C. om. *barn.*
66) C. *fæstra kunu.*
67) B. C. *fästra kunu.*
68) C. sic. A. B. *flughurtan.*
69) C. om. *þer.*
70) B. C. om. *sum.*
71) B. *knä.* C. *læggiar.* G. *läggär.*
72) C. om. *sum.*
73) B. *them thät wita* &c. C. om. *þe sum.*
74) C. *ær festra kunu barn.*
75) F. *å.*
76) C. *giftar man.* F. *giptoman.*
77) C. om. *uara.*
78) B. *wighi.*
79) B. C. F. sic. A. om. *egh.*
80) C. *giftar man.* F. *gipta Mann.*
81) B. C. *räniran* (pro *ränir han*).
82) F. add. *Hans.*
83) C. *sac fiæþertiug.*
84) B. *fiura.*
85) B. *gipte.* Male.
86) B. *hans sum rätter war giptar madher.* C. *hins. rætter var giptar man.* F. *Hins som war rättir gipter Mann.*
87) C. *gærþer.* F. *gärdh skall* &c.
88) C. F. om. *til.*
89) B. C. *hwilikin.* F. *Huilchin hona fäster, ella trooloffwar,* &c.
90) B. C. F. sic. A. om. *hon.*
91) C. B. *gipta maþer.*
92) C. Verba: *til — markær af* sunt abscissa.
93) B. *är han far.* F. *Hann får.*
94) F. om. *sum.*
95) C. *örtogher oc þrættan marker.*
96) F. om. *söki.*
97) C. add. *oc.*

han hauær böt ([98]uiþ malsægbandan: þa stæmpi[99]) kunungxs sokparin æfter atta örtughum ok þrættan markum: ok samuleþ hæraþs höfþinge.

.VII.

¶ Nu siþan[100]) ([1]þön æru uighz[2]) ok ganga þön baþin ippinbarlika[3]) i siang saman. æ huat hældær þön giptas ællær egh: þa ær hon kumin til alzs rætzs mæþ hanum ok han a baþi suara[4]) ok sökia firi hana: ok sua æn hon dör barnlös: þa a han alla lösöra utan omynd af gozs hænna: ok hon a þriþiung af hans gozs æn han dör för:[5]) Nu æn hon dor[6]) för æn þön koma i siang saman þa a ([7]han ængte af hænna gozs taka: æn þo at þön uighþ sen: §. 1. Nu æn annat þerra köpir iorþ[8]) siþan þön uighþ[9]) æru ok för æn þön koma i siang saman ok koma saman siþan ok dör barnlöst annat þerra: þa æruir[10]) þæt þerra sum[11]) æftir liuær sua sum för uar saght af þerre eghn sum[12]) för uar köpt. ok[13]) koma þön egh saman: þa æruir[14]) rættær[15]) ærui: §. 2. Nu skil þöm a: annar kallar uight ok annar egh. þa a þæn uiz orþ sum[16]) uight uill uita mæþ tuem mannum[17]) innan þriþia kna[18]) ok tolf æftir at þön uighþus sum lanzsins[19]) æru lagh ok kirkiunna rættær ær.[20])

VIII.

¶ Nu hauær man kunu fæst. þa ær got at[21]) allum sæmbær a: sæmbær þöm egh[22]) a: þa aru[23]) þy mangazs tiþir til takna at ([24]þæn haui uitzs orþ

---

98) B. C. F. *malsäghandanum.*
99) C. *stemner.*
100) A. Litt. *i* lapsu calami est deformata; scriba enim in eo fuit ut pro *i* scriberet *þ*.
1) C. *vigþ æru ganga* &c.
2) Pro *uighþ*. Sic C. B. F.
3) B. F. *ypinbarlika.* C. *vpinbarleca.*
4) F. *swäria.* Male.
5) F. *förra.*
6) B. C. F. *dör.*
7) B. C. F. sic. A. *hon ængte af hans gozs* &c.
8) F. *egn.*
9) B. C. F. sic. A. *uigh.*
10) B. *arwe.*
11) C. om. *sum.*
12) C. *æ.*
13) C. om. *ok.*
14) C. B. F. *ærue.*
15) A. Inter h. v. et sequentem *r* scriptum est, at deletum.
16) C. F. om. *sum.*
17) C. om. *mannum.*
18) C. B. F. *knæ.*
19) B. C. F. sic. A. *lanzsis.*
20) F. om. *ær.*
21) C. F. *æn.*
22) C. om. *egh.* Male.
23) C. B. F. *æru.*
24) F. *Hann å Wizord* &c. C. *þæn hauer uizorþ byggia**

sum byggia uill: þa skal han til fara ok biuþa hanum mungatzs gærþ: þæt ær þæn sunnu daghrin[25]) sum[26]) næstær[27]) ær apti[28]) martins mæssu dagh: ok beþas uixla stæmnu þæn sum byggia uill: haldær[29]) hin ok hæftir hætte uiþ fiuratighi markum. ok fulle up hanum kustin. ællas haui ruuit mæþ lagha forfallum: ok sua firi andra ok sua firi þriþiu: þa ma han til þingx fara[30]) ok dom[31]) kunungx taka ælla laghmanzs. þa skal hærazs höfþingi til fara ok fæsta kunu[32]) hanum i hændær sætia: §. 1. Nu skal han frændum sinum[33]) bruþlöpi biuþa: ([34]allum þöm sum innan þriþia kna[35]) æru. uill han egh þem biuþa þa böte þre markær: ælla dyli mæþ tolf manna eþe at han uisse[36]) han sik egh sua[37]) skyldan uara. §. 2. Nu skal til ölstæmnu taka þa skal bruþfærþ gen bruþ sænda: foruista man ok bruttu mö:[38]) þer skulu mæþ gruþum til garzs riþa ok gruþ af bonda beþas. bonde skal þem gruþ giua: uakn[39]) þerra taka. ok saþla undi las læggia: þöm skal bondin[40]) ut uarþa.

IX.

¶ Nu aghu þe tuænni lagha drykkiu[41]) haua at andrum til mæla:[42]) ([43]nu siþan til ær mælt. þa aghu þer andra lagha drykkiu haua. ok þa skal gipta maþrin gipta þæn sum næstær ær ok gipta aghær. Hauær hon faþur liuande þa skal han gipta. hauær hon egh faþur liuande[44]) ok hauær[45]) aþalkunu son þa skal han gipta: hauær hon egh þæn son ([46]sum þa ær maganda man. þa skal ([47]broþir hænna æn han ær[48]) a fæþrinit:[49]) ær egh han til. þa skal ([50]þæn

25) C. **dagh.*
26) C. F. om. *sum.*
27) B. sic. C. F. *næst.* A. *næstrær.*
28) C. B. *æpte.* F. om. h. v.
29) B. F. sic. A. *hauær.* C.*
30) C. *föra.*
31) C. F. *doma.*
32) B. C. F. add. *hans.*
33) C. F. sic. A. B. add. *til.* Cfr. ind. capp.
34) F. om. *allum — æru.*
35) B. *knä.*
36) B. F. *wiste.*
37) C. F. om. *sua.*
38) C. *bryttiamö.*
39) F. *Vapnn.*
40) C. F. *bonde.*
41) B. F. sic. C. *drykkia.* A. *dykkiu.*
42) B. F. add. *ok at andrum gipta.* C. add. **gipta.*
43) C. F. om. *nu — gipta aghær.* At B. haec habet, sed male, cum ille cod. supra eadem addit, ac C. F. (vide not. 42. praeced.).
44) C. F. om. *liuande.*
45) F. add. *Broder.* Male.
46) F. *så att Hann är* &c.
47) B. F. *brodhrin, än* &c.
48) F. add. *till.*
49) B. C. F. sic. A. *fæþrinitit*; primum *i* omiss. supra lineam addidit scriba.
50) B. F. sic. A. pro *þæn gipta* habet *han til.*

gipta sum[51]) næstær ær a fæþrinit. ([52]egh ma sundærkulla broþir a möþrinit gipta. utan a[53]) þæn ([54]sum næstær ær a fæþrinit. þy at þær ær annar arui næmir ok annar gipta malum:[55]) Nu æn egh ær[56]) þæn[57]) a fæþrinit ær næstær innan rikis: þa gipti þæn sum[58]) nastær:[59]) nu æn annar gipti[60]) æn þæn[61]) sum[62]) næstær ær a fæþrinit þa hætte uiþ fiuratighi markum. ælla dyli mæþ þrætylftum eþe: ælla uiti[63]) mæþ þrænne fiughurtan manna eþum at han gipti mæþ luui ræts gipta manzs:[64]) þa skulu þer uakna drykkiu[65]) sina haua i samu karum sum þer[66]) för hafþu: §. 1. foruista man[67]) skal bruþ til bos[68]) uarþa. Nu rænis bruþ af bruþfærþ: þæt ran æ[69]) ([70]fult ok fiæþærtiught þæt a þæn bondin[71]) sum[72]) hon uar baþe gipt ok giuin.

X.

¶ Nu ([73]þæn sum til mælir han skal hindradax gæf uarþa: Nu giuær man iorþ at hindradaxs gæf mæþ fastum[74]) ok köpum ok dör barnlös: þa æruir husfrun[75]) siþan[76]) þa iorþ.[77]) Nu giuær man[78]) iorþ ([79]at hindradaxs gæf ok haldær egh fæst at ælla giuær siþan ok[80]) egh a hindra dagh: þa iorþ[81]) ma hon[82]) egh æpti han ærua utan hans arua uilin: §. 1. Nu giuær man lösöra at hindra dax gæf. þöm skal borgha: æru þer egh borghaþi ok dör bondin barnlös: þa ma hon[83]) egh þem kræuia[84]) utan arua hans uilin: §. 2. Nu haua

---

51) F. om. *sum.*
52) C. om. *egh — ær a fæþrinit.*
53) B. F. *ä.*
54) F. *nästir å Fäderneth.*
55) B. F. add. *nämir.*
56) C. B. F. sic. A. om. *ær.*
57) B. add. *sum.*
58) C. F. om. *sum.*
59) Pro *nastær* (v. *næstær*) *ær.* B. C. F. *näster är a mödhrinit.*
60) B. C. F. *giptir.*
61) C. om. *þæn.*
62) B. C. F. om. *sum.*
63) F. *Dylj.* Male.
64) A. Litt. z omiss. supra lineam add. scriba.
65) F. *wapna Dryckio.*
66) A. v. *þer* bis est scripta.
67) B. *Forwistu man.*
68) B. add. *föra ok.*
69) B. F. *är.*
70) F. om. *fult ok.*
71) B. C. F. *bonde.*
72) B. F. om. *sum.*
73) C. *scal þæn til *gæf mæþ* &c. F. *thänn till mäle skall Hindrade geff* &c.
74) Pro *fæstum.* Sic C.
75) C. *huströn.* B. *hoströn.*
76) F. om. *siþan.*
77) B. F. add. *samu.*
78) B. C. F. *han.*
79) B. F. *a hindradagh, ok* &c. C. *a hindra**
80) A. v. *ok* bis est scripta.
81) C. F. om. *iorþ.*
82) C. add. *þæt.*
83) F. om. *hon.*
84) C. B. F. *vt kræfia.*

51 frændær uingæf sina int.[85]) þaghar fæst[86]) kombær a malit.[87]) ([88]gipta man egh förra æn þön koma baþin a en[89]) bulstær ok undir ena blöiu.

XI.

¶ Nu dela ([90]mæn um hemfylghþ. þæn sum[91]) giuær ok hin sum[91]) þiggær ok ær inne mæþ gipta manninum: þa hauær han uitsorþ giua[92]) ut sua mykit sum han uill mæþ tuem[93]) af niþinne ok tolf[94]) ualinkunnum at[95]) þætta uar giuit ok mera egh. Nu hauær han[96]) fangit sum þa. nu klandas firi hanum ok[97]) kallas[98]) egh giuit uara: þa hauær[99]) han uitzs orþ mæþ tuem af niþinne ok tolf ualinkunnum at[95]) þætta uar giuit a fæstnaþa[100]) stæmnu ok sua a gipta kuælde. §. 1. Nu dela þer um eghn innan hæfþa.[1]) þa hauær hin uitzs orþ sum gaf mæþ fullum niþiar eþe at þætta uar giuit ok mera egh: nu hauær þæn[2]) hæfþum a kumit sum giuit uar um þry ar. takit af ([3]gift ok afræþe[4]) ælla bor a sialuær. þa hauær han uitzsorþ mæþ fullum niþiar eþe fiughurtan manna at þætta uar ([5]giort ok giuit a fæstninga[6]) stæmnu ok[7]) gipta kuældi. Nu skal han annan eþ æfte ganga fiughurtan manna. taki[8]) slika ([9]sum han kan fa: þa tua sum[10]) þæt uita at han hauær þæt[11]) hæfþat sua sum a ok lagh sighia.[12])

XII.

¶ Nu giuær moþir dottur omynd af omynd[13]) sinne i lösörum: þaghar þæt

85) F. *hint.* B. *wita*; male. C.*
86) F. *fämt.* Male.
87) B. add. *Ok.*
88) B. sic. F. *Gipter Mader egh för* &c. C. *giftar** A. *giptir man förra* &c.
89) F. om. *en.*
90) C. F. *þer vm fylgh* (F. *fylgd*).
91) F. om. *sum.*
92) B. C. F. *lata.*
93) C. B. F. sic. A. *tem.*
94) B. add. *af.*
95) F. om. *at.*
96) F. *thänn.*
97) B. F. om. *ok.*
98) F. *kalla.*
99) F. *å.*
100) F. *fästninga.*
1) B. F. *häfdar.*
2) B. *han.*
3) F. om. *gift ok.*
4) B. F. *afradhe.*
5) B. *mält a fästninga stämnu ok giwit a giptar kwälde.*
6) B. F. sic. A. *fæstinga.*
7) F. *å.* Male.
8) B. F. sic. A. *tak.*
9) F. *han får, thå twå* &c,
10) B. F. om. *sum.*
11) B. F. om. *þæt.*
12) B. add. *ok tolf äptir.*
13) A. *omund* primum scriptum est.

kombær innan garþzs[14]) ok grinda stolpa. þa a bondin þæn sum[15]) kununa fik uæria sinne husfru[16]) firi ormynd:[17]) haldær moþirin þy hon til ormynd[17]) giorþe: þa[18]) hon[19]) uitzs orþ inne halda ok uæria sum för uar skilt.[20]) §. 1. Nu æn hon gær[21]) eghn sina til omynd hænne ok laghæfþar dottirin egh þa[22]) moþirin[23]) atær taka omyndu eghn sina: þa æn hon hauær lagh hæfþat. þa[22]) moþirin[24]) egh atær taka: þy at þær gangær laghlika omynd[25]) bort.

XIII.

¶ Nu klanda[26]) sundærkulla broþir: þa skal samkulla[27]) broþir ([28]fulla sundærkulla broþær firi omyndina þy at egh ma hana[29]) atær fa.

XIIII.

¶ Nu gær bonde köp uiþ kunu sina: þæt ([30]kalla uæggia köp uara: þæt köp standær mæþan baþin[31]) liua. þaghar annat þerra dör. þa ær þæt egh lagha köp. §. 1. will bondin[32]) kunu sinna eghn[33]) ([34]ur staþ köpa[35]) ok þön aghu egh barn saman. þa ma[36]) egh hænna[37]) eghn ur staþ köpa utan uiþær se hænna rættær arui.[38]) Nu aghu þön barn saman: þa ma han[39]) hænna eghn ur staþ köpa til bætra ok egh til sæmbra. þy at omynd ma egh firifaras utan i þæmma lutum. Kan hungær hænda þa skal bondans ([40]förra alt sælia æn hænna. nu ær hans[41]) alt up salt. nu haldær æn hungær a þa skal hænna omynd sælia. nötir hon sialf. þa a egh bondin hana[42]) atær gialda: ([43]nu nötir

---

14) B. *gard.*
15) F. om. *sum.*
16) B. F. *hustru.*
17) B. F. *omynd.*
18) Pro *þa a.* Sic B. F.
19) B. F. sic. A. *han.*
20) B. F. *saght.*
21) A. v. *gær* omiss. supra lineam add. scriba.
22) Pro *þa a.* B. F. add. *ma.*
23) B. *madhir* (lege *modhir*; sic ed. 1650.). F. *Moder.*
24) B. F. *modhir.*
25) B. F. sic. A. *ömynd.*
26) B. F. *klandar.*
27) B. F. sic. A. *sundærkulla.*
28) F. om. *fulla — broþær.*
29) F. *Han.*
30) B. F. *kallar wäggia kiöp. Stande &c.*
31) B. F. sic. A. *banin.*
32) B. *bonde.*
33) B. F. sic. A. *egh.*
34) F. om. *ur staþ.*
35) B. F. *skipta.*
36) B. F. add. *han.*
37) F. om. *hænna.*
38) B. *arftaki.* F. *Arfftagare.*
39) F. om. *han.*
40) B. F. *allt förra.*
41) A. *ær* hic iterum supra lineam errato add. rec. man.
42) F. om. *hana.*
43) F. om. *nu — atær gialda.*

bondin mæþ hænne ok kan[44]) fæ fa agha. þa skal han aruum hænna omynd atær gialda. Nu kan hær til lanzs læggia ok[45]) hæria alt þæt bondin a ok sua kunu hans. nu kuma buþ hem ok biþia ([46]atær lösa kunu hans. nu hauær egh bondin annat[47]) til utan han sæli omynd hænna: þa ma han sælia hana
52 ok hana atær lösa mæþ. Nu kan bondin[48]) hæriaþær uarþa ok susfrun[49]) sitær kuar. nu koma hæune buþ ok[50]) biþia bondan attær lösa þa ma hon omynd sina sælia ok bonda sin atær lösa: þær ær hon[51]) laghlika af hænd. §. 2. Nu ma bondin egh ([52]sælia sinna husfru iorþ firi lösöra utan þön mal þrængin til sum nu æru saghþ: sæl han hana þa standær köpit mæþan[53]) baþin liua: siþan annat þerra ær döt. kærre[54]) annat þerra æfte hon ælla hænnar[55]) arui innan þry ar þa gangær köpit atær: ([56]Nu ær omynd[57]) laghlika fal. þa skal hana atær biuþa: fæþringum ok möþringum sua sum framleþis[58]) skils um iorþa köp. Nu ær hænna arue utan landzs[59]) þry ar siþan hon ær döþ. ok kærir innan nat ok iamlanga siþan han hem kombær: þa hauær han uitzsorþ atær deda. kære[60]) han egh innan nat ok iamlanga: þa aghe þæn sum[61]) köpt hauær. Nu æn han ær innanrikis[62]) um þry ar ok uill egh kæra mællum þæs utan kæri[63]) siþan: þa aghi hin uitzs orþ sum[64]) köpt hauær at[65]) uæria sum skilt ær. Nu kærir[66]) hon ælla hænnar[67]) arui innan þry ar. þa gangær köpit atær. nu æn þæt ær i flere köp kumit. þa ma þær egh eþum a mote ganga: hua[68]) sum[61]) þær gangær eþum amote han gær ulagh: utan gange huar atær[69]) til sinna uiþær gialda. þæn til iorþ sum[64]) hana galt gen.[70])

---

44) B. add. *han.*
45) B. F. om. *ok.*
46) B. F. *hana ater lösa, nu* &c.
47) F. om. *annat.*
48) B. F. *bonde.*
49) Lege *husfrun.* B. *huströn.* F. *Hustru.*
50) B. F. om. *ok.*
51) B. add. *ok.*
52) B. *huströ iord sälia firi* &c.
53) F. *män.*
54) B. *kiärir.* F. *käre.*
55) B. sic. F. *annar.* A. *anar þerra.*
56) Verba: *Nu — iorþa köp* hic interrumpunt orationis seriem; supra post verba: *þær ær hon laghlika af hænd* inseri debuissent.
57) B. F. sic. A. *ömynd.*
58) F. *framdeles.*
59) B. F. *rikis.* B. add. *vm.*
60) B. F. *Kiärir.*
61) B. F. om. *sum.*
62) F. *Indrijkis.*
63) B. *kiärir.*
64) F. om. *sum.*
65) F. om. *at.*
66) B. F. *kiäre.*
67) B. F. sic. A. *annar*
68) F. *Ho.*
69) F. om. *atær.*
70) B. add. *ok.*

þæn til lösöra sum[64]) þem galt gen. Nu æn[71]) hon uar i bo mæþ bondanum ok nöte[72]) uiþær giald mæþ hanum: þa luke atær[73]) þriþiung af uiþær gialdum ok tua lyti arui bondans: Nu æn hun hauær ærft mera æn til þriþiungxs. þa luki sum hon ærft hauær: uill hon egh luka lut þæn ([74]hon ærft hauær ok sum til hænna höre.[75]) þa standin köpin[76]) all kuar.[77]) Nu hauær han skipt til[78]) uærra þa skal köpit atær ganga: þær ma egh eþum amote ganga: gangær han eþum[79]) amote þa gær han olagh. §. 3. Nu köpir han hænna gozþ[80]) til iamnaþa ok sæl siþan firi lösöra. æ mæþan[81]) hænna iorþ köpis[82]) til iamnaþa ok æru þön barnum saman bundin ælla ær ræuttær arui nær þæn[83]) sum maghandi man ær: þa stande köpit ok aghe þæn uitzs orþ sum[84]) köpt hauær. Nu þaghar han sæl firi lösöra þa gangær köpit atær ok þær ma egh eþum a mote ganga. §. 4. Nu sæl kona ælla skipti sinni iorþ siþan hon ær ænkia mæþ sins gipta manzs raþi þæt köp ær lagh giort aghe þæn uitzs orþ at[85]) uæria sum[84]) köpt hauær.

XV.

¶ Nu skipti[86]) kona uiþær barn sin ok bonda sins arua: þa skal hon omynd sina förßt af oskiptu bo taka. ok[87]) uiþær mund sina æn hænne fulghþe[88]) sua mykyl eghn sum skilt ær: hauær han hænne köpt mattul[89]) utlænzskan þa skal[90]) þær at lita: hauær hon egh fangit han þa æru þæt tiu öra. Nu a hon fara i tu ismuxs[91]) klæþe ok[92]) ([93]hærþa mattul taka. huwþ duki giurþ uara. ok annan um huwþ ([94]sik: siþan aghu arua bondans þær gen all þön klæþe 53

---

71) B. F. sic. A. om. *æn.*
72) B. F. *nötte.*
73) B. F. om. *atær.*
74) F. om. *hon — sum.*
75) B. F. *hörir.*
76) B. *kiöp.*
77) B. F. add. *thär til hon lukit hawer.*
78) B. F. sic. A. om. *til.*
79) B. F. *edh.*
80) B. F. *godz.*
81) B. F. *män.*
82) F. *schiptis.*
83) F. *han.*
84) F. om. *sum.*
85) B. om. *at.*
86) B. F. *skipter.*
87) B. F. *Swa.*
88) B. *fylghe.* F. *fylgir.*
89) F. *mantul.*
90) B. F. add. *hon.*
91) F. G. *Vthlänsk.*
92) B. F. add. *a.*
93) F. *härda mantol sin, huffuud Duuke* &c.
94) B. F. *sär: Tha aghu* &c.

hanum uaru baþe[95]) skapaþ ok skurin. ok þry folkuakn:[96]) siþan a husfrun[97]) þriþiung af bo ok bondans arua tua lyti:

XVI.

¶ Nu giptir man kunu ok skil sua firi at hus þön sum[98]) a iorþ hænna standa skulu omynd fylghia: þa æ þæn omyndina æruir han æruir[99]) husin: Nu æn han[100]) glömir ok skil egh undan:[1]) þa skal þæn husin taka[2]) sum[98]) lösöra takær: nu skil þem a[3]) þa skal þæn omundina[4]) ut lukær uita mæþ tuem af niþinne ok tolf æftir huat hænne uarþ[5]) til omynd giort. nu dör husfru[6]) för þa æruir[7]) bondin ([8]þriþiung hænna. Nu köpa þön eghn mæþan[9]) þön boa saman: þa æruir[10]) bondin sua köpu eghn sum alt bo fæ:[11]) ok[12]) fur þing[13]) hænna for utan[14]) hindra dax gæf: ok omynd hænna[15]) skal rættum arua[16]) ut fa. bulstær at[17]) förstu. ær han[18]) haluu uærre æn han uar ok haua hin baþin[19]) nöt[20]) sum attu ok luþa alla fiura hyrnu[21]) saman: þa gangær egh þæt til fullnaþa: Nu ([22]æru þæt annöþugh hion ær[23]) til omynd giorþ æru ok æru sua gamul at þe[24]) til[25]) ængsins för æru haua baþin nöt.[26]) ælla gaw baþin frælse. þa gangær þær egh fulnaþær firi: ær þæt salt bort ælla löstis.[27]) ælla döt.[28]) þa fulle bondin þreia markær firi þæt ena huwþit. ([29]ok sua æn þæt ær lupit bort Nu ær egh at andru hofþe. ([30]alla þa eghn hon kan[31])

---

95) B. om. *baþe.*
96) F. *flockwapn.* Male.
97) B. F. *hustru.*
98) B. F. om. *sum.*
99) B. F. *a.*
100) B. F. sic. A. om. *han.*
1) B. F. pro *undan* habent *thät vndir.* Male.
2) B. F. sic. A. *tak.*
3) B. *at.*
4) B. F. *omyndena.*
5) B. F. *war.*
6) B. F. sic. A. *hufrun.*
7) C. F. *ærue.*
8) C. Verba: *þriþiung — Nu* sunt abscissa.
9) B. F. *män.* C. *mæþ.*
10) C. *ærue.*
11) B. C. F. sic. A. *bo fa.*
12) B. F. add. *all.* C. add. *alla.*
13) B. *forthing.* F. *fording.* C. *förning.*
14) B. C. F. sic. A. *unan.*
15) B. add. *thät.* C. F. add. *hana.*
16) C. B. F. sic. A. om. *arua.*
17) C. F. om. *at.*
18) B. C. F. sic. A. om. *han.*
19) C. F. om. *baþin.*
20) B. add. *saman.*
21) B. *hyrnur.* C. *hyrnona.* F. *hörnar.*
22) C. B. F. sic. A. *ær þæt annöþught.*
23) C. F. om. *ær.*
24) C. B. *þön.* F. *thän.*
25) B. F. om. *til.*
26) F. om. *nöt.*
27) C. *löst.*
28) C. B. add. *ælla ær þæt lupit bort.* Cfr. not. 29. seq.
29) B. C. om. *ok — bort.* Cfr. not. proxime praeced.
30) C. om. *alla — ærua.*
31) F. om. *kan.*

fa agha ok æruа: hon a til omynd[32]) ganga firi utan köpu eghn. ælla hon giptis ([33]annan tima mæþ hænne. þa gangær þön eghn til omynd.[34]) Nu skal bondin[35]) ut luka[36]) þa eghn sum[37]) han in tok at andru hofþe iam fulla til ha ok hamnu sum han hana in tok: hauær han hana köpt bort annurkost æn skilt ær þa skal han sina iorþ[38]) firi fulla.[39]) Nu at þriþia hofþe skal han ut luka[40]) siluær æn þæt ær til sua mykit sum han in tok:[41]) egh minna ok egh mera: Nu æn þöm skil a. þa skal han uita mæþ fiughurtan manna eþe tue af hænna niþium innan þriþia knæ.[42]) ([43]taki slika sum[44]) han kan fa ([45]innan þriþia knæ þem[46]) fæmtan ara æru. ([47]egh tua bröþær. at æmgot ær ut giort sum han in tok ([48]ok tolf æftir. §. 1. Nu kan egh þön kona fa rættan skaparua. þa skal omynd þær[49]) in ganga sum hon ær[50]) ut giorþ æ[51]) til þriþia manzs. æn hon[52]) fa egh rættan skaparua: ([53]siþan af liþær þriþia manne. þa takær[54]) þæn omynd sum[55]) næstær ær:

XVII.

¶ Nu dör husfru[56]) bondans firi iul.[57]) luke þöm afræþe[58]) sum[59]) næst[60]) fa[61]) agha[62]) iulum.[63]) æn egh ær lukit. dör[64]) hon[65]) æftir iul þa skal ([66]af þe-

---

32) F. *vrmynd.*
33) B. C. F. *annat sinne.*
34) A. *omund* primum scriptum est.
35) C. F. *bonde.*
36) B. C. *vt lata.* F. *vthletha.*
37) C. F. om. *sum.*
38) C. F. om. *iorþ.*
39) F. *gällda.*
40) C. *vt læta.* F. *vthletha.*
41) F. add. *och.*
42) B. add. *ok tolf äpter.* Cfr. not. 48. infra.
43) C. om. *taki — æru.*
44) B. F. om. *sum.*
45) B. F om. *innan — knæ.*
46) B. F. *the sum.*
47) Verba *egh tua bröþær* forte delenda sunt.
48) B. C. F. om. *ok tolf æftir.* Cfr. not. 42. supra.
49) F. om. *þær.*
50) B. *war.*
51) C. om. *æ.*
52) B. C. F. sic. A. om. *hon.*
53) C. Verba: *(si)þan af liþær* sunt abscissa.
54) F. add. *thet.*
55) B. C. F. om. *sum.*
56) C. *hustru.*
57) B. add. *ok hälghan apton.*
58) B. F. *afradhe.* C. *afraþa.*
59) B. C. F. om. *sum.*
60) B. C. F. sic. A. *næn.*
61) B. F. *far.*
62) F. add. *firi.*
63) C. *iulomen.*
64) F. *Nw döör.*
65) C. F. om. *hon.*
66) C. F. sic. B. *af there egh.* A. *afræþe egh,* at litt. *ræþe* lineola induxit et *there* supra lineam add. rec. man. saec. XVI.

re eghn gift giua ok afraþe:[67]) ([68]halda uær sæþ sinne ok sua[69]) traþis æriu[70]) æn han bor[71]) a þerre eghn[72]) hun atte.

XVIII.

¶ Nu bor[73]) kona mæþ bonda[74]) sinum ok[75]) afla barn saman: nu[76]) dör
54 bondin.[77]) þa ærua hans barn han: ([78]moþirin a uitzs orþ seia firi barna sinna gozs mæþ næsta fæþrinis frænda[79]) raþe æ mæþan[80]) hon ogipt ær: fæþringa[81]) skulu taka gærsima þerra ok i gömu haua. ok fæþringa[81]) aghu inlasum raþa ok hon utlasum: egh ma hon eghn þerra sælia ælla ur staþ köpa. ok egh ([82]þerra gærsimum forhægþa utan þerra mals manzs[83]) uit ok[84]) uilia: gull ok siluær ok[85]) iorþ ok[86]) annöþugh hion.[87]) diurs horn[88]) þæt[89]) kallas ([90]gærsima ([91]ok bulstra: ([92]sæl hon þy likt[93]) sum nu ær saght þa a þæt atær ganga þy at þæt ær olagha[94]) köp:

XIX.

¶ Nu gangær kona a andra giptu ok[95]) andra raþa gærþ: þa aghu næstr fæþrinis frændær firi barnanna bo raþa. Nu ær þæn litils uitande sum[96]) fir skal sea ok hauær sinu goþzs forhægþat.[97]) þa kan þæn[98]) egh for annars goþzs sea sum egh kan firi sinu sea:[99]) þa skulu frændær þerra[100]) til þingx fara

---

67) B. C. F. add. *luka.*
68) C. B. F. *halde varsæþ.*
69) B. om. *sua.*
70) C. B. F. *træþes ærio.* C. add. *sinne.*
71) C. F. *bo.*
72) A. Litt. *n* omiss. supra lineam add. scriba.
73) C. *bo.*
74) C. *manne.*
75) C. om. *ok.*
76) C. om. *nu.*
77) B. C. F. *bonde.*
78) C. *moþer ager viþzorþ* &c.
79) F. add. *sinno.*
80) C. B. *mæn.*
81) C. *frænder.*
82) C. *þer gærsema.*
83) F. *Målzmanna.*
84) C. *vt.* Male.
85) B. C. om. *ok.*
86) F. om. *ok.*
87) B. add. *ok.*
88) C. *dyshorn oc bulstra.*
89) F. *thå.*
90) B. *giärsimar, ok bulstrar.*
91) C. om. *ok bulstra.* Cfr. not. 88. supra.
92) C. F. sic. A. B. om. *sæl hon.*
93) C. B. F. sic. A. *þy lik.*
94) F. *egh lagha.*
95) C. F. add. *a.*
96) C. om. *sum.*
97) B. sic. C. *firi hægþat.* F. *föhäghat.* A. *forhæþat.*
98) F. *han.*
99) C. F. om. *sea.*
100) C. F. om. *þerra.*

ok[1]) kæra firi kununge ælla laghmanne. hittis ([2]san þær til at han ær sua gamal at han gitær egh. ælla sua osniældær at han kan egh: þa a þæn firi raþa ([3]sum gitær ok kan ok uæl uill. af[4]) fæþrinis[5]) frændum.

XX.

¶ Nu æn[6]) fæþrinis frændrini æru delu mæn barnanna: þa aghu möþringa þerra mals mæn uara. um þön mal ([7]sum ([8]til þerra kæris. ok egh um flere: siþan um all annur mal þa[9]) skulu fæþrinis frændrini sökia ok suara firi þem.

XXI.

¶ Nu döia barn moþurinna:[10]) þa æruir hon en huwþ lut uiþær barn sin. huat þæt æru syni ælla dötær æru baþe[11]) syni ok dötær: þa æruir[12]) sua moþir sum son: æru alt dötær ok ængin son þa æruir sua moþir sum dottir. §. 1. Nu æruir[13]) aldrigh sundær kulla mæþan[14]) samkulla liua. ær egh samkulla til þa æruir[15]) sundærkulla mæþær[16]) moþur sinne ([17]all hænna barn þön æruа mæþ moþur sinne.[18]) Nu gangær aldrigh kuldær a kull för æn annar ær aldær döþær: Nu siþan af liþær bröþra aruinu: þa ([19]alt þæt af sundærkulla kombær þa æruir[20]) sua af[21]) sundær kulla som samkulla:

XXII.

¶ Nu æruir hon bygt bo æftir barn sin. alt þæt bondin ([22]före sik innan garzs ok grinda stolpa þær a han af tua lyti ok husfrum[23]) þriþiungh. alt þæt

---

1) C. F. om. *ok.*
2) Pro *sant þær.* Sic B. C. F.
3) C. *æ giter. kan* &c.
4) C. *a.*
5) B. C. F. sic. A. *faþinis.*
6) B. F. add. *nästu.*
7) F. om. *sum — mal.*
8) B. *the til thera kiära.*
9) B. F. sic. A. *þu.*
10) B. *modhurinne.*
11) B. F. add. *til.*
12) F. *äru.* Male.
13) B. *ärwa.* F. *Erffwe.*
14) B. F. *män.*
15) B. F. *ärwe.*
16) B. F. *mädh.*
17) F. om. *all — sinne.*
18) B. add. *Hawer barnit sunderkulla brodher a fädhrenit, Tha ärwe han egh mädh modhorenne.*
19) F. om. *alt — þa.*
20) B. F. *arwe.*
21) F. om. *af.*
22) A. Pro *f* antea scriptum fuit *k.* B. F. *förir sär innan* &c.
23) Lege *husfrun.* B. *hustro.* F. *Hustru.*

sum[24]) knart standær ([25]þæt fylgir alt omynd. hus ok alt bo fæ þær ær[26]) bonde gæstær til garþs ok egh husbonde.

XXIII.

¶ Nu giptis kona ok fa[27]) barn mæþ bonda sinum: nu dör han. þa[28]) giptis hon andrum far ok barn mæþ hanum þa dör hon[29]) siþan ok hauar tua[30]) kulla æpti sik: þa takær sua kuldær[31]) sum kuldær af omynd iam mykit en dottir sum atta syni bolfæ sum eghn ok omynd. lösöra skiptin syszskini mællum sin:[32]) takin all æm iamt.

XXIIII.

¶ Nu bor bonde i bo mæþ sunum sinum: nu dör en af þem: þa æruir bondin baþe sik[33]) ok sinum sunum.

.XXV.

¶ Nu ær bonde a andra giptu gangin ælla ([34]hauær en sin[35]) son giptan.[36]) alli þer sum[37]) siþan döia: þa æruir sær[38]) bonde[39]) ok egh synir hans.

XXVI.

¶ Nu gipti[40]) bonde son sin ok[41]) giuær uingæua ok gær ölgærþ. þæt gangær egh bröþrum til fulnaþa:

XXVII

55 ¶ Nu boa bröþær i bo saman ok giptis en af þem ok giuær uingæua ok gær ölgærþ. þær aghu bröþær fullnaþ firi uingæua[42]) haua ok þre markær firi ölgærþ.

---

24) F. om. *sum.*
25) F. *thå fölger omyndh.*
26) F. *hether.*
27) B. F. *far.*
28) B. F. *Sidhan.*
29) B. F. sic. A. *han.*
30) F. om. *tua.*
31) B. F. sic. A. *kudar.*
32) B. add. *ok.*
33) B. F. *sär.*
34) B. F. sic. A. pro *hauær en* habet *hauæn.*
35) F. om. *sin.*
36) B. F. sic. A. *ogiptan.*
37) B. F. om. *sum.*
38) B. F. sic. A. *sa.*
39) B. *bondin.*
40) B. *giptar.* F. *gipter.*
41) F. om. *ok.*
42) B. *wingiäwina.*

XXVIII.

¶ Nu uilia bröþær gipta systur sina: þa skal samkulla broþir omynd gæra. ok fylgþ hænna: egh sundærkulla utan[43]) sialuær uili.

XXIX.

¶ Nu takær man fostra sin ok biþær frælsa[44]) kunu[45]) ok kallar han frælsan uara. Nu biþær fræls man fostru ok[46]) bonde kalla[47]) hana frælsa uara: hauin þær firi giuit[48]) uan sinne ok þön uarin fræls ok alt þæt af þem kombær ([49]hon a frælsa omynd haua. §. 1. Nu biþær fræls man fostru ok han uet at hon ær fostra omynd hænna ær[50]) siax öra. Nu biþær fostre frælsa kunu ok hon uet at han ær fostre. þa minskas rættær hænna: hænna[51]) omynd ær[50]) siax öra: Nu afla þön bos ok barna ok boa saman þa dör fostre. þa takær þæn[52]) han atte tua lyti af bo ok hon omynd sina: þæt æru siax öra. ok þriþiung af bo.[53]) ok gangin æ barn a bætri alf.[54]) Nu dö[55]) fostra taki þæn uan a til hænna omynd hænna ok þriþiung af bo. ([56]gangin æ barn a bætre alf.[54]) fylghin þem fræls æ.[57]) §. 2. Nu giftir man fostru sina fostra annars manzs. æru þer baþir uiþær sum[58]) uan aghu til þerra. þa ær omynd þerra tue öra: þæt ær[59]) höghinde ok hofþa dyna þæt hetir hamar siangh: nu afla þön bos ok barna. nu[60]) döia þön þa takær hin sum[61]) fostruna atte omyndina ok þriþiung af bo ok sua af barnum ok hin sum fostran[62]) atte[63]) tua lyti af bo ok sua af barnum: nu gangær fostre manzs æfte fostru: þa a egh kæfsir i[64]) barnum:[65])

---

43) F. *ella.*
44) B. F. sic. A. *fræsa.*
45) B. add. *mädh.*
46) B. F. om. *ok.*
47) B. F. *kallar.*
48) F. om. *giuit.* Male.
49) B. sic. F. *Hona frelssa* &c. A. *ok a* &c.
50) B. *æru.*
51) F. om. *hænna.*
52) F. *hin.*
53) B. F. *bono.*
54) F. *halff.*
55) B. F. *dör.*
56) F. *och gångin barn* &c.
57) B. F. *är.*
58) B. F. om. *sum.*
59) B. F. sic. A. om. *ær.*
60) B. *ok.*
61) F. om. *sum.*
62) B. F. sic. A. *forstran.*
63) F. add. *taghi.*
64) B. F. *innan.*
65) F. add. rubr. litt. *Endan På Giptamåla Balcker. Her Effter Fölier Erffda Balcher.*

Hær byrias ærfþa balkær i hanum tælias flokka siax ok tiughu:

I. Först ær son faþurs arue ok ([1]um huru dottir firi liggær sik.

.II. Um þa egh matte systir mæþ broþur ærua.

.III. Vm iamn arua ok bryst arf ok bak arf.

.IIII. Um at egh ma frillu barn arf taka ok egh ma giua undan rættum arua frillu barne utan ([2]aruin uili utan til ([3]klostra ælla kirkiu ok egh ma frilla[4]) barn sit ærua

.V. Vm æn dult arf delis ([5]þa a þæn uitzs orþ sum innan ætta uill uita:

VI. Um kull suarf.[6]) ok[7]) kiolsuarf. ok kulsuarf

VII. Vm huru döþær ok heþin æruir.

VIII. Um æn[8]) bröþær kalla egh annan aþalkunu son uara ([9]þær skal siaxtan manna eþær gangas ok um[10]) bruts barn

.IX. Vm huru bonde[11]) skal sunum urgæf giua

.X. Um huru atær skal bæra ælla[12]) til iamkan dela siþan gambli karlin döþær ær ælla eþa ganga

XI: Vm at egh ma man iorþ ælla annat[13]) goþzs undan rættum aruum giua: ([14]ok egh ma sik til gæfþræls giua

XII. ([15]Huru faþir a barnum ok frændum iorþ ok goþs firi föþu biuþa.

XIII. Vm at egh ma huskunu ælla horkunu barn arf taka.

56 XIIII. Um huru huskunu barn skal ut lösa innan siu ar ok daxuærke fulla[16]) ok sianga gangu.

XV: Vm æn[17]) man dyl barns annöþughra kunu. ælla hon dör af barne ok huat hænna gildi ær.

---

1) B. *än Dottir* &c.
2) B. *ärwa wilin.*
3) B. *Kirkiu ok Klöstra.*
4) B. sic. A. *filla.*
5) B. om. *þa — uita.*
6) B. *Kuldsuarf.*
7) B. om. *ok.*
8) B. om. *æn.*
9) B. om. *þær — gangas.*
10) B. om. *um.*
11) B. sic. A. *bond.*
12) B. *ok.*
13) B. om. *annat.*
14) B. sic. A. loco vv. *ok — giua,* habet: *sua sum för uar.*
15) B. sic. A. *Um at egh ma sik til gæfþræls giua sua sum för;* at rec. man. saec. XVI in marg. scripsit eadem, quae habet B.
16) B. *fullan.*
17) B. om. *æn.*

XVI Um at egh ma man[18]) andrum læghær kænna utan barn bæri uitni ælla inni takin se. ok huru barns[19]) skal dylia ok um þokka skilia

XVII. Vm huru frandær[20]) skulu frænda sin ur annöþughum staþ lösa. ælla hua sum[21]) suara skal firi han maþan[22]) þing stæmnas: ok huru þær skal eþa ganga.

XVIII. Um at þæn ma egh annan lösa sum sialuær ær löstær ok egh þa kunu sum han ær kæpsi til.

XIX. Vm æn kuldær sitær inne þa skal þæn[23]) ælsta förft ut lösa

XX. Um æn man giuær annöþughum frælsi firi sial sina: huar sum suara skal firi han. ok huru han ætleþis ok hua han ærua skal

XX.I. Vm at annöþughan ma egh lösa vm var ælla ok[24]) um antima

XXII. Um dana arf æn utlændingær dör. ælla uar hanum iorþ giuin huar[25]) sum hana æruir siþan.

XXIII. Vm huru kunungær æruir inlænzskan ([26]ok huru gildær han[27]) uarþær. um drap. sar ælla skenu.

XXIIII Um æn man kalla[28]) annan þræl uara: þa[29]) uæri sik mæþ eþe ([30]fiughurtan manna.

XX.V Um ([31]æn man kalla þæn annöþughan sum löstær ær ælla ok þæn sum fralsi uar giuit ok huru þer skulu uæria sik. ælla bonde afla barn uiþ huskunu sina.

XXVI. Vm æn bröþær boa ([32]i bo saman ok en þerra[33]) afla barn uiþær huskunu þerra ælla gær hana[34]) dighra siþan þer haua skipt.

---

18) B. om. *man.*
19) B. sic. A. *bars.*
20) B. *Fränder.*
21) B. om. *sum.*
22) B. *mädhan.*
23) B. *thät.*
24) B. om. *ok.*
25) B. *hwa.*
26) B. om. *ok — skenu.*
27) Lege *utlændingær.*
28) B. *kallär.*
29) B. om. *þa.*
30) B. om. *fiughurtan manna.*
31) B. *thän sum löster är älla Frälsi war giwit kallas Thräl, älla Bonde* &c.
32) B. om. *i bo.*
33) B. om. *þerra.*
34) B. om. *hana.*

hæmbyrias ærfþa bálkær.[35])

Först[36]) ær son ok sa[37]) dottir faþurs arue[38]) son tua[39]) lyti ok[40]) dottir þriþiung. §. 1. Nu kan dottir firi liggia sik[41]) liuande faþur ok moþur ok ([42]þön uraka bort hana: þa takær hon egh arf mæþ syskinum sinum[43]) utan þön takin hana siþan[44]) atær in[45]) til sin ok firilatin hænne þæt: dör[46]) hænne antuiggia faþir ælla moþir ok gangær siþan af raþe ([47]þæs sum æftir liuær þa hauær hon ok[48]) firigiort arf þæs sum[49]) æftir liuær. Nu æn þæn sum æftir liuar[50]) takær hana atær in æfti sua giort ok firilatær hænne þæt ok gær uæl til[51]) hænna: þa ær hon arftök:[52]) §. 2. ([53]Æ huar sum broþir æruir þa æruir ok systir. i huarn staþ ([54]þa æruir broþir tua lyti ok systir þriþiung: foruærkar hon egh faþurs ælla moþurs arue. þa ma hon egh foruærka broþurs arue ælla frænda: þy at huar sum æruir ([55]moþur ælla faþur han ma egh frænda
57 arf foruærka: nu takær ok[56]) aldrigh þæn frænda arf sum egh takær faþurs ælla moþur arf up a þæn ætta lagin[57]) sum han mistir ok ([58]han egh æruir.

.II.

¶ Nu sæghær systir at broþir hænna hauær ærft i nyiu laghum: mæþ þy atte hon taka sin lut i aruinu: hauær broþirin boit a margh ar haft ok[59]) hæfþat þa ([60]ær þæt hans uitzs orþ mæþ eþe fiughurtan manna. han[61]) skulu frændær hans ganga innan þriþia knæ. taki sua manga af enum kulle sum[62]) han kan fa þem[63]) sum fæmtan ara æru at han hafþe þæt lagh hæfþat i gamb-

---

35) B. F. om. hanc rubr. Cfr. not. 65. pag. 111.
36) F. *Nw.*
37) B. *swa.* F. om. h. v.
38) B. F. *arftaki.*
39) A. *ta* primum scriptum est.
40) F. om. *ok.*
41) B. F. *sär.*
42) B. sic. F. *vräka thäm.* A. om. *þön.*
43) B. F. sic. A. *finum.*
44) B. F. om. *siþan.*
45) F. om. *in.*
46) F. *Nw Dör.*
47) B. sic. F. *hins som* &c. A. *þerra sum æftir liua.*
48) B. F. om. *ok.*
49) F. om. *sum.*
50) B. *liwer.* F. *leffuer.*
51) B. F. sic. A. om. *til.*
52) B. F. sic. A. *artök.*
53) F. *Hwar Broder* &c.
54) F. om. *þa æruir.*
55) B. F. *fadhur ok modhur.*
56) F. om. *ok.*
57) B. *ätta läggin.* F. *æthläggenn.*
58) B. *egh han arwe.* F. *egh arffwe.*
59) B. F. sic. A. om. *ok.*
60) B. F. sic. A. *a þæt uitzs orþ.*
61) F. *thän.*
62) B. om. *sum.*
63) B. F. *the.*

lu lagnum þa egh[64]) atte[65]) systir ærua mæþ bröþrum:[66]) siþan annan hæfþa eþ æftir suæria mæþ slikum sum[67]) han kan fa: §. 1. Nu æn egh ær son ælla dottir til þ ... uir faþir ær egh faþir til[68]) ([69]þa æruir moþir. ær egh moþir þa æruir[70]) broþ. ær egh broþir þa[71]) æruir[70]) systir. ær egh systir þa æruir[70]) sona son:

.III.

¶ Þæssin[72]) æru ([73]iamn i arue. ær sona dottir ok dottur son: ær moþur faþir ok faþur moþir. ær systur son[74]) ok broþur dottir ær[75]) moþur broþir ok faþur systir. taki af iamn arue halft huar ætta læggrin ok huar i sinum ætta læg þa skipte huar ([76]sin i mællum: þæt ær sua undistandande. at up a annan ætta læggin[77]) kan en man uara. ok up a annan kunnu flere uara. þa[78]) taki sua mykit hin ene sum hine flere. ok þer skiptin iamt siþan ([79]sin i mællum: §. 1. ([80]Nu æn iamnæruinga dela sin i mællum þa æruir æ þæn ([81]förra sum för warþær namdær i bokinne: ok hin gangær fran siþan[82]) næmnis. siþan af liþær þy þa taki þæn arf sum niþium ær næstær ok knæm ær kunnastær; æ þær baþer æru iamne[83]) ok knæm iamkunne þa gangær æ[84]) hattær til ok huua fran[85]) æ þær sum[86]) baþe æru iam nær: þa skal firi arf taka ok bak arf fran ganga: þæt ær sua undistandande.[87]) at æ þæn[88]) skuldastær[89]) ær ([90]hua þæt ær hældær maþær ælla kona þa takær þæt[91]) aruit. Nu þær

---

64) B. *e.*
65) F. *mätte.*
66) B. *brodhrenum.* F. *Broder.*
67) F. om. *sum.*
68) B. om. *til.*
69) A. *þæruir* scriptum est, at *n* omiss. supra lineam add. scriba.
70) B. *ärwe.*
71) A. v. *þa* omiss. supra lineam add. scriba.
72) A. Loco litt. *Þ* miniator errato adposuit *N.*
73) F. *Iämpn arffwa.*
74) A. *som* scriptum est, at scalpro emendatum.
75) B. F. sic. A. *æm.*
76) B. F. *sina mällum.*
77) F. add. *tå.*
78) B. F. om. *þa.*
79) B. *sina mällum.*
80) F. om. *Nu — siþan næmnis.*
81) B. *fyrst är i bokinne nämdir.*
82) B. *äpte.*
83) F. *æm när.*
84) B. F. om. *æ.*
85) B. add. *Ok.*
86) B. F. om. *sum.*
87) B. F. sic. A. *undistandandande.*
88) B. add. *sum.*
89) B. F. *skyldaster.*
90) Pro *huat þæt.* Sic B. F.
91) B. F. *ä thän.*

sum[92]) baþir æru iamskyldir maþær[93]) ok kona þa takær maþrin[94]) aruit ok kona gangær fran før[95]) utan þön syzskini sen: æ huat hældær kona ær skyld[96]) þem sum[97]) hon dele[98]) aruit æftir a ([99]manna alf ælla kuinna þa skal sua uara sum nu ær saght. Nu dela þer um arf fæþrinis bröþær ok möþrinis bröþær ok þer æru sialuir oskyldir. þa takær faþurbroþir ok moþur broþir gangær fran: Nu ([100]dela þer um aruit sum fram æru kumne af manninum: sua sum[1]) sona son ok dottur sun: þa takær sona son arf[2]) ok egh dottur son: þy at æ huar[3]) þe delas uiþær um arf. annar ær[4]) af bröþrinum[5]) föddær ok annar af systurinne: þa takær[6]) þæn af bröþrinum[5]) föþis[7]) ([8]ok egh þæn af systurinne[9]) æn þæt[10]) ær[11]) bæggia mankyns: Nu æn mange æru bröþlunganir[12]) ok alle iam nær:[13]) þa taki sua maþær sum maþær. Nu skil þem a um aruit andre tælia sik[14]) a fæþrinit ok andre[15]) a möþrinit. æru baþe iam nær[16]) ok baþe mankyns: þa takær þæn sum[17]) a fæþrinit ær: ok i allum ærvm[18]) þa takær þæn sum[19]) sik tæl[20]) a manna alf ok[21]) kuinna alf gange fran æn þer æru baþir æm nær[22]) ok baþir mankyns: §. 2. Nu delas þer uiþær bryst arf
58 ok bak arf. um arf: þæt[23]) ær bryst arf þer mæn sum[24]) fram æru komnir af manninum:[25]) ok[26]) hit[27]) ær bakarf sum[24]) mannin kom af.[28]) þa skal bryst arue[29]) taka ok bak arue fran ganga æn ([30]baþer æru iam nær[31]) ok baþir man-

---

92) B. C. F. om. *sum.*
93) F. *Mann,* et sic passim.
94) C. F. *maþer.*
95) F. om. *for.*
96) A. Loco litt. *s* primum scriptum fuit *þ*; pro *y* vero *u.*
97) F. om. *sum.*
98) B. *dela.* C. *deler.*
99) F. *Manss halff.*
100) B. F. *delas the widh vm* &c.
1) C. B. F. add. *ær.*
2) B. C. F. om. *arf.*
3) F. add. *som.*
4) B. C. F. om. *ær.*
5) B. F. *brodhrenom.*
6) C. add. *æ.*
7) B. C. *föddes.*
8) C. om. *ok — systurinne.*
9) B. F. add. *är.*
10) B. *at.* F. *thå ath.*
11) B. C. F. sic. A. om. *ær.*
12) C. *bröþringane.*
13) B. *iamnär.* F. *ämnär.* C.* Sed *mankyns* legendum videtur.
14) B. C. F. add. *til.*
15) A. v. *andre* bis est scripta.
16) B. *iämnär.* C. *iæmner.* F. *ämne.*
17) B. F. om. *sum.*
18) B. *ärfdum.* F. *arffdom.*
19) F. om. *sum.*
20) C. F. add. *til.*
21) C. om. *ok.*
22) B. F. *ämnär.* C. *iæmner.*
23) B. *Tha.*
24) B. C. F. om. *sum.*
25) B. C. *manne.*
26) B. C. F. om. *ok.*
27) B. C. F. *hint.*
28) C. **nu* v. *mi.*
29) B. *brystarf.*
30) C. B. *þer æru baþe.*
31) B. F. *ämnär.* C. *iæ**

kuns[32]) æ[33]) huar sum egh ær maþær til þa takær[34]) koná þæt arf æn hon ær skyldare æn maþrin:[35]) §. 3. Nu æn flere kulla ærwa en man[36]) þa taki sua man sum man ok[37]) sua kona sum kona for[38]) utan omyndina ok iamnaruit. þæt skal sua skipta[39]) sum for[40]) uar[41]) skilt.

IIII.

¶ Nu a egh frillu barn arf taka: will man giua sinu frillu barne nakuat, þa a[42]) han fara til lionga þingxs ælla firi kunung þa han ær i landinu ok sina[43]) arua mæþ sik taka[44]) ok mæþ þerra uilia giua ok halda þær fæst at firi kununge ælla laghmanne. ok þær[45]) bref ok preuilegium[46]) til taka. siþan a þæt ([47]frillu barn agha ok taki aldrigh mera arf siþan[48]) mughu[49]) þer egh attær taka[50]) æn þæt uar mæþ þerra uilia giort.[51]) Nu ma egh giua undan rættum arua[52]) utan til klostra ælla[53]) kirkiu utan þæs uilia sum aruin[54]) ær. ok halde[55]) sialuær a fæstum ok köpum. Nu dör frillu barn þæt sum sua uar giuit ok hauær egh æfti sik skaparua þa æruir þæt faþir[56]) ok[57]) fæþrinis frændær ok[58]) aldrigh æruir[59]) frilla barn sit.

V.

¶ Nu[60]) aflændir man sik ok æru[61]) æftir han barn: nu[62]) dör han a þöm uægh ok[63]) koma hem farunöta[64]) hans ok sann iartighni ok uita nær han dọ

32) B. F. *mankyns.*
33) B. F. om. *æ.*
34) B. *taki.*
35) C. *mannen.*
36) C. om. *man.*
37) B. F. om. *ok.*
38) B. C. F. om. *for.*
39) C. *skiptas.*
40) B. C. F. *för.*
41) B. *är.*
42) C. *scal.*
43) F. om. *sina.*
44) C. F. *haua.*
45) C. *þera.*
46) B. F. *privilegium.*
47) B. C. F. sic. A. *firillu barn.*
48) C. B. *þæt.* F. *thå.*
49) C. *magho.*
50) F. *kalla.*
51) B. C. F. *giwit.*
52) B. C. F. *arwm.*
53) C. add. *til.*
54) F. *hans arffue.*
55) C. *halder.*
56) A. *faþur* scriptum est, at duobus punctis indicavit scriba priorem lineam litt. *u* esse delendam.
57) B. F. *älla.*
58) C. B. F. *æn.*
59) B. F. *arwe.*
60) C. F. om. *Nu.*
61) F. *är.*
62) C. *oc.*
63) C. F. om. *ok.*
64) B. *farunötar.* F. *farunöther.*

ælla[65]) huar han do. þa skulu[66]) þerra uitne standa. Nu dör barn hans[67]) þa ([68]delir moþrin uiþær fæþrinis frændrina[69]) ok[70]) kallar[71]) barnit[72]) haua ærft faþur[73]) sin: ok sik barn sit.[74]) þæn[75]) uæria skal ok þer fylghia sum atær komu mæþ tuæggia manna eþe ok tolf æftir[76]) han hauær wnnit. Nu dela þer dult ok fylghia egh uitne. þa hauær þæn uitzorþ innan ætta uill uita ([77]ok egh þæn sum utan ætta uill uita. nu æn skyldi dela þæt arf ok sua fallit mal: þa skulu þæt[78]) skyldi slita:

.VI.

¶ Nu kan uara kullsuarf.[79]) ([80]ok kiol suarf. ok kul suarf. þæt ær kull suarf[81]) dör i barn siang kona ok barn:[82]) dör ([83]barnit förra an moþirin þa æruir ([84]moþirin barnit sit. ok moþur arui ærui[85]) hana: dör moþirin[86]) för æn barnit þa æruir barnit sina moþur ok[87]) næstu fæþrinis frændær barnit: ([88]nu sæghær annar[89]) heþit uara ok ([90]þy ma þæt egh ærua ok annar kristit: þa skulu þer ([91]þæt uita sum nær uaru huat þær ær sant um: sua[92]) sum för uar saght. Nu dela þer sighia fæþringa barnsins at konan do för: ok kununna frændær sighia ne. þa standær þæt a uitnum þerra[93]) sum[94]) nær uaru. þær ma uitna ok eþa[95]) suæria sua annöþúghær sum fræls. ok[96]) sua kona sum

---

65) F. *ock.*
66) C. F. *scal.*
67) B. C. F. add. *hema war.*
68) B. sic. F. *Dele Modher.* C. *dele** A. pro *delir moþrin* habet *delirin.*
69) B. *frändar.* F. *fränder.*
70) C. F. om. *ok.*
71) B. C. *kalla.*
72) B. C. F. *barn.*
73) B. F. sic. A. *fuþur.*
74) B. add. *Tha.*
75) B. C. F. add. *sum.*
76) B. F. sic. A. add. *at.*
77) B. F. om. *ok — uita.*
78) B. F. om. *þæt.*
79) B. *kuldsuarf.* F. *kulz suarff.*
80) F. om. *ok — kull suarf.*
81) B. *Kuldsuarf.*
82) B. add. *ok.*
83) B. F. *barn för än* &c.
84) B. F. *modhir barn sit.*
85) B. *ärwir.*
86) B. F. *modhir.*
87) F. add. *thess.*
88) B. recte habet verba: *nu — för uar saght,* post ea, quae in textu infra leguntur: *Nu dela þer — kona sum man.* Cfr. not. 97. pag. 119.
89) B. *annat.*
90) F. sic. B. *thy mattet egh* &c. A. *annar kristit ok þy matte þæt egh ærua: þa* &c.
91) B. *witna ok swäria sum* &c. F. *wittna som* &c.
92) B. om. *sua.*
93) F. om. *þerra.*
94) B. F. om. *sum.*
95) F. *eedh.* B. om. h. v.
96) B. om. *ok.*

man:[97]) §. 1. Þæt ær kiolsuarf[98]) druknar sændær a skipi maþær ok kona ok barn þerra: nu (([99]delis þær um huilikit þerra snimstu[100]) druknaþe. þa æn nakuat[1]) uar[2]) mæþ þem ([3]þæt sum undan kom huat þæt ær hældær kona ælla man. fræls ælla annöþughær þa ma þær uitne bæra ok[4]) suæria: ok siþan[5]) skulu þer ærua[6]) sum för uar skilt. Nu[7]) dela þer dult ok fylghia egh uitne. þa hauær þæn[8]) uitzorþ sum[9]) innan ætta uill uita: §. 2. ([10]Nu ær þæt kulsuarf brindær inne maþær ok[11]) kona ok barn þerra: þa skal þær sua um uara[12]) i uitni ok i[13]) allu sum[14]) skilt ær i kiol suaruinu:[15]) Nu i þæssum[16]) malum þa ma kona ok annöþughær uitne bæra ok eþa[17]) suæria ok i ængum andrum[18]) malum:[19]) 59

VII.

¶ Nu giptis bonde ok bo mæþ kunu sinne ok han[20]) afla barn mæþ hænne ok dör bondin fran hænne för æn hon uisse[21]) at hon hauande uar. nu far til arui bondans ok takær arf hans ok sæghær sua[22]) at þön haua egh barn saman ok þy mat[23]) þu egh ærua han: Nu uet hon egh[24]) at hon hauande ær utan[25]) giuær ut aruit. nu takær þæt talas at hon ær hauande:[26]) nu far[27]) hin þæt höra sum ærft[28]) hauær at hon ær hauande. ok far til ok dræpær hana ok uill nöþughær aruit mista: ælla firigær liui hænna mæþ ogærningum: nu iorþas hon ok uarþær yppinbart siþan hon iorþaþ[29]) ær at han firi kom

---

97) B. hic add. *Nu sigher — för war sakt.* Cfr. not. 88. pag. 118.
98) F. *kiöl swarff.*
99) F. *Dela ter.*
100) B. *snimst.* F. *senast.*
1) B. F. *naquar.*
2) F. om. *uar.* B. add. *när.*
3) B. F. *thän vndan* &c.
4) B. add. *edha.* F. add. *eedh.*
5) B. F. sic. A. om. *siþan.*
6) B. add. *swa.*
7) F. om. *Nu.*
8) B. F. sic. A. om. *þæn.*
9) B. F. om. *sum.*
10) F. *Thet är kol suarff* &c.
11) A. Loco litt. *o* primum scriptum est *k.*
12) F. om. *uara.*
13) B. om. *i.*
14) F. *såsom.*
15) B. F. sic. A. *kiol suarunu.*
16) F. *thäm.*
17) F. *eedh.*
18) A. v. *andrum* bis est scripta.
19) B. F. om. *malum.*
20) F. om. *han.*
21) F. *wiste.*
22) F. om. *sua.* B. *han.*
23) B. F. *ma.*
24) F. add. *änn thå.*
25) B. F. *ok.*
26) F. *Dighir.*
27) B. F. *fa.*
28) B. *arf.*
29) B. F. sic (*iordat*). A. *iorþar.*

liui hænda: ok hittas[30]) þær uitni til mæþ sannu: þa skal hana ur iorþ (31up taka ok lik hænna up skæra. hittis barn i likinu ælla nakuar liknilse til barns, þa æruir[32]) barnit faþur sin: ok moþir ærui barn sit. ok hænna arua[33]) hana: þær takær[34]) döþær ok heþin arf. ok[35]) kuikær ok kristin gangær fran:[36]). þy at ængin ma annan[37]) sik til arfs dræpa.

VIII.

¶ Nu dela bröþær[38]) ælla systær um fæþrini sit annar kallar annan[39]) egh aþalkunu son uara: þa ([40]hauær han uitzs orþ uita mæþ enum at han mælte til þæt skula[41]) uara niþia[42]) hans innan þriþia knæ. annar giptæ maþrin: þriþi a fæþrinit[43]) ölbuþi uar til þæs öls: fiarþi a möþrinit[44]) ölbuþi uar til þæs öls ok tolf æftir. ([45]man af kulle huarn[46]) i þriþia knæ: ([47]taki sua manga af enum kulle sum han kan fa þem sum fæmtan ara æru: ([48]þa skulu þe tolf uita at hini ([49]sum firi suoru þer suoro baþe sant ok lagh: siþan a han iamt uiþær broþor sin haua:[50]) orkar han[51]) egh[52]) þa[53]) hete miskunna man:[54]) Nu kærir egh broþir ælla systir til hans: þa aghu egh[55]) frændær han ([56]frillu broþur kalla utan ippinbar[57]) uitne sen[58]) til. §. 1. Nu takær man kunu rane aflar[59]) barn i bruti ok bange. þæt ([60]barn takær sua arf sum aþalkunu barn. Nu kallar annar brutzs barn ok[61]) annar[62]) egh þa a han[63]) uitzs orþ sum[64])

30) B. F. *hittis.*
31) F. *tagha, hittis* &c.
32) B. F. sic. A. *ær*; litt. *ui* supra lineam add. rec. man. saec. XVI.
33) B. *arwe.* F. om. h. v.
34) B. *arwir.* Male.
35) F. om. *ok.*
36) F. add. *fyri.*
37) B. om. *annan.*
38) B. *brodhär.*
39) B. F. sic. A. om. *annan.*
40) B. F. sic. A. pro *hauær han* habet *hauan.*
41) Lege *skulu.* B. *skal.*
42) B. F. *nidhiar.*
43) B. add. *thän.* F. *Fädrenne hans.*
44) F. *Mödrenne.* B. F. add. *hans.*
45) Verba: *man af kulle* delenda videntur.
46) F. *huar.*
47) F. om. *taki — æru.*
48) F. sic. B. *Thät skulu* &c. A. *þa þe tolf sum þæt uita* &c.
49) B. F. *fiurar sworu badhe* &c.
50) F. om. *haua.*
51) F. om. *han.*
52) B. F. add. *thy.*
53) F. om. *þa.*
54) B. F. *madher.*
55) B. sic. A. F. om. *egh.*
56) A. *fnillu* scriptum est, at scalpro emendatum. F. *frillobarnn.*
57) F. *yppinbar.*
58) F. *hittins.*
59) B. F. *afla.*
60) F. om. *barn.* B. *kalla brutz barn: Thät taker* &c.
61) F. om. *ok.*
62) B. add. *kallar.*
63) B. F. *thän.*
64) B. F. om. *sum.*

þæt uill uita[65]) mæþ fullum niþiar eþe. ([66]man af kulle huarn innan þriþia knæ. taki sua manga af enum kulle sum[67]) han kan fa þe sum fæmtan ara æru[68]) at þæt uar aflat i bruti ok i[69]) bange. þa skulu þæt uita fiughurtan mæn[70]) möþrinis frændær at þy rane uar fylght sum[71]) atte ok lagh saghþu: ok þæt[72]) uar sot til fulzs ok fiæþærtiughxs: þa a þæt barn sum[67]) sua ær til haldit sua arf taka sum aþalkunu barn:

.IX.

¶ Nu uill bonde son sin gipta ælla gangær sialuær a andra giptu. þa skal han[73]) urgæf giua sinum sunum: ([74]þa a han allum sinum sunum halft uiþ 60
sik giua. dotir a egh urgæf taka. hon skal[75]) lita at omynd ([76]þerre sum faþir hænne gaf. husfru a allan þriþiung af bo hans. þa skulu frændær þerra[77]) eghn[78]) i tu sundær[79]) læggia sum þer[80]) gita iamnast. þa skal[81]) faþirin i bolby taka ok[82]) þer i umeghnum: þy enust i þolby at egh[83]) uinzs um eghn at. Nu ([84]æn nakuar þerra ær ughurmaghi þa skal faþirin firi lut hans sea þær til at[85]) han ær maghandi man. §. 1. Nu dör bondin ok[86]) æru æfti han syni ok dötær: þa æruir sua son sum son ok[87]) dottir sum dottir all iamt fæþrini sit. §. 2. Nu kan faþirin flere barn afla antuiggia mæþ þerre kunu ælla ([88]mæþ andre. ok kunnu urgæf beþas. þa skulu þer til urgæf ganga[89]) til ælstu broþranna[90]) ok egh til gambla karlsins.[91])

---

65) F. add. *brudzbarn.*
66) F. *hwar i tridia* &c. Cfr. not. 45. pag. 120.
67) F. om. *sum.*
68) F. add. *och witha.*
69) B. om. *i.*
70) F. om. *mæn.*
71) F. *såsom.*
72) F. om. *þæt.*
73) F. om. *han.*
74) F. om. *þa — sunum.*
75) F. *å.*
76) B. F. *thera fadhir hänne gäwer. Husfröa* (F. *hustru*) *hans a* &c.
77) F. B. sic. A. *þerr.*
78) F. *ägher.*
79) F. om. *sundær.*
80) F. B. sic. A. om. *þer.*
81) A. v. *skal* bis est scripta.
82) F. add. *egh.* Male.
83) B. *e.*
84) F. *är nåquar thera vgurmagi.*
85) B. F. om. *at.*
86) F. om. *ok.*
87) B. F. add. *swa.*
88) F. *annare, och thänn kunno* &c.
89) B. add. *in.*
90) B. *brödhra.* F. *Broder.*
91) B. *karls.*

X.

¶ Nu dör gamble karllin þa skal alla lyti[92]) atær bæra systir omynd ok broþir urgæf þy at þæn a æ[93]) uitzs orþ sum[94]) til iamnaþa uill dela: þær skal bæra fæþrini til fæþrinis. ok möþrini til möþrinis: ok egh fæþrini til möþrinis[95]) ok egh[96]) möþrini til fæþrinis. Nu dela þer sæghær annar þera[97]) annan mera haua fangit æn han atær bar. þa skal han uita mæþ tuem ok tolf æftir at han fik egh mera æn nu ær atær burit. þæn eþ skal ofæstan[98]) a öuærstu fæmt ganga: Nu æ mæþan þe æru i bo saman huat þe afla mæþ þianist sinne ælla mæþ köpskat.[99]) ælla mæþ aþrum slöghþum skipti[100]) þæt sua broþir sum broþir. Nu[1]) siþan þe æru skipti at þa gangær þæt til[2]) skiptis sum[3]) þer af sinu fæþrini fingu ok egh[4]) þæt þe mæþ[5]) þianist ælla slöghþum wnnu. §. 1. Nu uilia bröþær skipta fæþrini sinu þa skulu frændær þerra uiþær uara at minstu tue. ([6]lut i sköt læggia ok siþan luta. Nu kalla[7]) annar lutat uara ok annar kallar[8]) egh: þa a þæn uitzs orþ sum[9]) lutat[10]) uill uita mæþ fullum niþiar eþe sua at han fik þæt mæþ lut ok lagha skipti uiþær þik broþir ælla þik[11]) systir. þa fæstir lutrin þæt[12]) han hauær fangit. nu ær lutat i bolbynum þa ær lutat i allum þem[13]) til liggia bolbysins.[14]) §. 2. Nu sighær annar[15]) lut sin uærre uara ok biþær iamka uiþ sik: þa a þæn uitzs orþ sum[16]) til iamnaþa uill[17]) dela: þa skulu þer alle[18]) atær bæra mæþ[19]) surnum eþe sum för uar saght. þa skulu frændær til þerra koma at minstu fiughurtan:

---

92) A. v. *lyti* bis est scripta.
93) B. F. om. *æ.*
94) B. F. om. *sum.*
95) B. F. sic. A. *mörinis.*
96) B. *e.*
97) B. F. om. *þera.*
98) B. *ofästat.* Male.
99) F. *kopenschath.*
100) B. F. *skiptin.*
1) B. om. *Nu.*
2) B. F. sic. A. om. *til.*
3) F. *thera.*
4) B. F. sic. A. om. *egh,* at h. v. supra lineam add. rec. man. saec. XVI.
5) F. add. *thera.*
6) Forte pro *luti* (v. *lyti*) *i.*
7) B. F. *kallar.*
8) B. F. om. *kallar.*
9) B. F. om. *sum.*
10) A. Loco ultimi *t* primum scriptum fuit *a.*
11) F. om. *þik.*
12) F. *thän.*
13) B. add. *sum.*
14) B. F. sic. A. *bolbysinis.*
15) B. add. *thera.*
16) B. F. om. *sum.*
17) F. om. *uill.*
18) F. *alla lythi.*
19) B. F. sic. A. om. *mæþ.*

([20]huar þerra innan þriþia knæ. taki sua manga af enum kulle sum[21]) han kan fa þem[22]) sum fæmtan ara æru[23]) þæssum lundum at sua sum uppe standær i bokinne at lutrin fæste[24]) þæt han hauær fangit. þæt ær sua undistandande at huar haldær þæt[25]) han[26]) hauær fangit. ok ([27]ær annær lutrin uærre æn annar þa skal iamka ok sua[28]) bætra ok egh af nyiu skipta: dela þer æn siþan: þa skulu þer fiughurtan ([29]niþia sum nær æru suæria at þer kunnu egh iamnare skipta æn nu ær skipt. ok siþan liti huar at lut[30]) sinum ok[31]) gangær[32]) 61
egh siþan til iamkan þerra mællum ok egh þerra barna:[33]) Nu sighær annar þerra egh iamnaþa eþin surin uara: þa aghu þer uitzs orþ sum[34]) han uilia förþan uita: ([35]þæn eþin mæþ tuem af niþinne ok tolf ([36]ualinkunnum: þænna eþ skal fæsta ok taka: §. 3. Nu uilia þer skiptas uiþær firi nauista[37]) skyld ([38]þa skulu þer skipta mæþ fæstum ok köpum: siþan huar þerra ær a ([39]köp sit kumin þa a han uitzsorþ uita mæþ fiughurtan manna eþe at han fik mæþ fæstum ok köpum: ok ([40]annan hæfþa eþ æftir.[41]) uita niþær[42]) uiþær gialdin:[43]) siþan gangær[44]) egh til ([45]iamkan þerra skipti. Nu æ huat fæst þer halda iui þa þe skipta fæþrini sinu þa skal til iamnaþa ganga utan þer köpins[46]) uiþær sua sum för[47]) uar[48]) saght. nu æ þær til þæssum lundum kombær fæstnaþa ual[49]) ([50]ælla niþiar eþær[51]) mællum þerra þa skal æ[52]) til iamnaþa ganga til þriþia manzs. §. 4. Nu æn þön æru mang syzskini þaghar

---

20) F. om. *huar — knæ.* Cfr. not. 23. infra.
21) F. om. *sum.*
22) B. *the.* F. om. h. v.
23) F. hic add. *huar thera innan tridia knä.* Cfr. not. 20. supra.
24) B. *fästar.* F. *fäster.*
25) F. *ty.*
26) B. F. sic. A. om. *han.*
27) F. *än annar luthren är wärre* &c.
28) A. Litt. *a* omiss. supra lineam add. scriba.
29) B. F. *nidhiungar när* &c.
30) C. *luti.*
31) C. F. om. *ok.*
32) F. *gånge.*
33) B. C. *arwa.*
34) B. C. F. om. *sum.*
35) C. F. om. *þæn eþin.*
36) C. *valicunnom. þæn eþ* &c.
37) B. *wista.* C. *nasinno.* F. G. *nasinna.*
38) B. C. F. sic. A. om. *þa skulu.*
39) B. F. sic. C. *köp sit kumit* &c. A. *köpit sin kumin uita* &c.
40) C. om. *annan — æftir.*
41) B. add. *ot* (lege *ok*). F. add. *och.*
42) C. om. *niþær.*
43) C. F. add. *oc.*
44) B. *gar.*
45) C. B. *iæminaþa þæt skipte.* F. *Iämnadha;* om. *þerra — ganga.*
46) F. *schiptens.*
47) C. *nu.*
48) C. B. *ær.*
49) F. *wålld i.*
50) C. om. *ælla niþiar eþær.*
51) B. C. add. *i.*
52) C. om. *æ.*

en[53]) þerra köpir uiþ en sin broþur ok egh[54]) uiþ oskyldan man ok[55]) kombær af enu þerra suzskina[56]) til þriþia manzs ([57]þær gangær egh til iamnaþa siþan: ok þriþi mannin ma egh iamka: Nu æ huat þæt[58]) hældær[59]) systir ælla broþir ælla huat arua[60]) þæt ær. þa ([61]skal sua skipta[62]) sum nu ær saght.

.XI.

¶ Nu ma egh man iorþ ælla annat gozs giua undan rættum aruum sua sum[63]) för uar i laghum ok egh[64]) sik til[65]) gæfþræls giua: þy at þæt gaf birghir iarl af.

XII.

¶ Nu ([66]æn nakuarn hændi[67]) uanmæt[68]) ælla[69]) siukdombær sua at han ([70]orka egh sialuær at hialpa sik ok föþa sik þa skal han biuþa ([71]rættum arua sinum æn[72]) han hauær egh[73]) barn[74]) sialuær: ([75]uill han egh[76]) uiþ hanum taka þa skal han andrum sinum frændum biuþa: will ængin þerra uiþ hanum taka ok arwþa firi hanum: þa ma han[77]) sit gozs þem i hændær sætia sum[78]) firi hanum uill arwþa ok han uill föþa: §. 1. Nu dör han þa skulu aruani[79]) hans gozs taka ok þem atær fulla ([80]kustin han hauær föt: ([81]ok giui[82]) um arit firi gæfþrælin fiura markær ok firi kununa þre markær ok luka[83]) hanum

---

53) C. *et.*
54) A. v. *egh* omiss. ipse, ut videtur, scriba supra lineam add.
55) C. F. *ælla.* Recte.
56) C. F. *syskena.* B. *syskine.*
57) F. sic. A. B. *ok þriþi — iamka: þær* (B. *Thät*) — *siþan.* C. *þa ganger* &c. om. *ok — iamka.*
58) C. B. add. *ær.*
59) Pro *hældær ær.* Cfr. not. 58. praeced. F. *halla*; male.
60) B. C. *arwe.*
61) F. *schipte som* &c.
62) B. *skiöta* (forte errato typographico).
63) B. C. F. sic. A. om. *sum.*
64) B. *e.*
65) B. C. sic. A. F. om. *til.*
66) C. *hænde naquarn van mætt* &c.
67) B. *händar.*
68) F. *wanmecht.*
69) C. F. *oc.*
70) C. B. F. *orkar egh hialpa sær sæluer oc egh föþa* &c.
71) F. *arffuom sinom* &c.
72) D. *at.* Male.
73) B. D. *e.*
74) A. Loco v. *barn* antea scriptum fuit *arua.*
75) C. Verba: *uill — sinum* sunt abscissa.
76) D. *e.*
77) C. B. D. add. *æ.* F. add. *a.*
78) B. C. om. *sum.*
79) C. D. F. *arua.* C. add. *hans.*
80) C. sic. F. *kusten, som han* &c. B. *kustin sum han födde.* A. D. om. *kustin — föt.*
81) C. om. *ok — þre markær.*
82) B. *giwa.*
83) B. *luke.*

arwþis lön ([84]ok siþan[85]) skal þæt[86]) rækna huat af hans[87]) gozs ælla af hans iorþ gik um arit ok sla þæt först i gialdit: nu æn þe uilia egh atær fulla kustin ok arwþis lön:[88]) þa aghi[89]) þæn hans gozs sum[90]) han þæt gaf.[91])

XIII.

¶ Nu huskunu barn ok[92]) horkunu barn ælla huru þæt ær til kumit þæt takær egh arf utan aþalkunu barn:

XIIII.

¶ Nu afla[93]) man barn uiþ huskunu manzs: þa a han luka siax öra firi sianga gangu ok fulle[94]) atær daxuærkin[95]) taki barn siþan kristit[96]) ær ok[97]) uari frælst.[98]) Nu[99]) sitær barn[100]) inne um ar gialdi firi tua öra: sitær[1]) um siax[2]) gialde firi tolf öra: sitær nat a þæt[3]) siunda gialde[4]) fulla[5]) lösn:[6]) ([7]þæt æru þrea markær uaþmala ælla siax markær[8]) pænninga ælla fiughur nytia nöt.[9]) 62
þæn a uald sum[10]) up ([11]skal taka taki slikt et þær af sum[12]) han uil Nu lösin aldrig[13]) frændær ([14]mæþan faþirin liuær nu skal han mæþ eþe lösa fiughurtan manna at þæt ær[15]) barn hans lösi[16]) ([17]til frælsis ok egh til annöþughs a lionga þinge æpte[18]) þry[19]) mal þing stæmd: ([20]haldær ([21]han siþan ok uill egh ut giua a lionga þingxs fæmt þa[22]) böte[23]) fiuratighi markær

---

84) C. om. *ok — gialdit.*
85) F. *sä.*
86) B. *han.*
87) F. om. *hans.*
88) B. C. F. *lönin.*
89) C. *aghen.* F. *ägho.*
90) B. C. F. om. *sum.*
91) B. C. F. sic. A. *gæf.*
92) C. F. *ælla.*
93) B. *aflar.*
94) B. F. *fylle.*
95) C. F. *daxverke.*
96) F. *Christneth.*
97) C. om. *ok.*
98) F. *saachlöös.* Male.
99) A. Litt. *N* omisit miniator.
100) B. C. F. sic. A. *bar.*
1) B. F. add. *inne.*
2) C. add. *ar inne.*
3) C. om. *þæt.*
4) B. C. F. sic. A. *giale.*
5) A. v. *fulla* bis est scripta.
6) F. *lööн.*
7) C. F. om. *þæt æru.*
8) B. C. F. sic. A. *makær.*
9) F. *Nytiga Nööth.*
10) C. F. om. *sum.*
11) B. C. F. *taker, taki* &c.
12) B. C. F. om. *sum.*
13) A. Litt. *r* omiss. supra lineam add. scriba. F. *andre.* Male.
14) B. F. *män fadhir.* C. *mæþ faþer.*
15) C. B. F. sic. A. om. *ær.*
16) C. *lösa.*
17) B. C. F. sic. A. *tak frælis.*
18) F. om. *æpte.*
19) A. *tu* primum scriptum est.
20) F. *ella böthe* &c.
21) C. om. *han siþan.*
22) C. om. *þa.*
23) B. add. *firi.*

XV.

¶ Nu dyl man ([24]barns uiþ annöþugha kunu ok[25]) gangær uiþær siþan. þæt fa[26]) egh faþir löst. Nu dör annöþugh af barne þær a han böta[27]) firi[28]) fulla lösn: nu i þöm döþa ([29]uarþær gildare[30]) þön annöþugha æn þön[31]) frælsa:

XVI.

¶ Nu ma egh man kænna andrum ([32]læghær utan han se innitakin ælla barn bæri[33]) uitni: nu æn antuiggia þerra ær ok uitis han þæt.[34]) þa skal han dylia mæþ tuætylftum eþe halft[35]) næmt ok halft onæmt. ok dyli baþi barns ok hæfþa[36]) ælla böte þreia markær: ok þær a i huarte karl ælla kunungær þy at þæt[37]) ær bondans þukke: nu ma aldrigh þæn þukka taka[38]) sum[39]) i þokka[40]) ær aflaþær: ok aldrigh bötis þukke firi ([41]þa kunu sum[39]) i þukka uarþær[42]) aflaþ:[43]) §. 1. Nu kæra[44]) þer æptir þukka bot sum hænna giftanda æru þa sighær[45]) þæn sum firi sitær at þæt uar[46]) sæt ok böt[47]) uiti þæt mæþ eþe fiughurtan manna at þæt uar sæt ok[48]) böt sum þem baþum samde[49]) ok lagh uaru:

XVII.

¶ Nu uilia frændær[50]) frænda sin ur annöþughum staþ lösa þa skulu þer manhælgþ a han læggia[51]) ok[52]) fæ firi han biuþa ok þing stæmna. Nu æn

---

24) B. F. sic. C. *barn.* A. *bars mannöþughu.*
25) C. F. om. *ok.*
26) B. C. F. *far.*
27) A. Litt. *t* lapsu calami est deformata.
28) F. om. *firi.*
29) B. *tha warder annödhugh gildare än thän frälsa.*
30) F. *gildane.*
31) C. F. *hin.*
32) C. Verba: *læghær — uit(ni)* sunt abscissa.
33) F. *biära.*
34) C. om. *þæt.*
35) B. C. F. sic. A. *haft.*
36) C. B. *hæfþar.*
37) B. F. sic. A. om. *þæt.* C. *þær.*
38) B. C. F. sic. A. om. *taka.*
39) B. C. om. *sum.*
40) A. Litt. *o* omissa, supra lineam add. scriba.
41) F. *thet i tucha ar afflath.*
42) C. B. *ær.*
43) B. C. sic. A. *aflaþær.*
44) B. C. F. sic. A. *kara.*
45) B. sic. C. F. *sægher.* A. *sighæn.*
46) C. *ær.*
47) B. add. *Tha.*
48) B. C. F. sic. A. om. *ok.*
49) C. F. *sæmde.* B. C. F. add. *a.*
50) B. C. F. sic. A. om. *frændær.*
51) B. *lysa.*
52) B. C. F. om. *ok.*

bondin gær gærning[53]) a han siþan han ær i manhælgþ takin: þa ær þæt[54]) sua gilt sum þæt uare til fræls manzs giort. Nu ([55]firi alla hans gærninga þa skvlu[56]) frændær hans suara ([57]þe sum han gær siþan han ær i manhælgþ takin ok egh[58]) bondin: Nu alla þa gærninga ([59]sum han giorþe för æn man hælghþ[60]) lystis[61]) a han ælla ok[62]) siþan hon dömis af hanum ([63]hana: böte ([64]bondin ([65]firi han sua sum firi annan præl: Nu hættir han i sokninne[66]) þreia þingxs dagha: þa skal bondin til þingxs fara ok manhælgþ af hanum lata taka raþe siþan[67]) hanum[68]) saklösu[69]) sum för: Nu haldær han a sokn sinne. þa skal han[70]) þry malþing stæmna fiarþa lionga þing. i[71]) lionga þinge skulu þer fullan niþia eþ ganga:[72]) huar i[73]) þriþia knæ. ([74]taki sua manga af enum kulle sum[75]) han kan fa[76]) þe sum fæmtan ara æru ([77]sua skal um alla[78]) 63
niþia eþa uara sum nu ær saght.[79]) þa skulv[80]) tue þæt uita ok tolf æftir at han ær þem sua niþium nær ok knæm kunnughær[81]) at þer aghu han lösa i lagh[82]) manna: ok[83]) annan fiughurtan manna eþ æftir[84]) ([85]ok sua suæria at uir lösum han til kyns ok kundra manna ok egh til annöþugx doms. þa ær þæt lagha lösn: þreia markær uaþmala: ælla siax markær pænninga.[86]) ælla fiughur nytia nöt.[87]) ok þriþia[88]) eþ suæria sua: þæt skulu tue uita. at þæt

---

53) B. C. F. sic. A. *gærnig.*
54) C. B. F. sic. A. om. *þæt.*
55) C. *alla þa giærninga han giær siþan. han ær i manhælþ takin. þa scula frænder hans suara oc bonden egh. Nv alla þa* &c.
56) A. Litt. *v* omiss. supra lineam add. scriba.
57) F. *tå han* &c.
58) B. F. sic. A. om. *egh.* Cfr. not. 55. supra.
59) B. C. F. *han giör.*
60) C. *manhælgþen.*
61) B. C. F. *lysis.*
62) C. om. *ok.*
63) Vox *hana* delenda videtur. C. F. *hana böte* &c. B. *tha böte hana bondin* &c.
64) C. *bonde. sua sum scal firi annan* &c.
65) F. om. *firi han sua.*
66) B. C. F. *sokn sinne.*
67) C. B. F. sic. A. *sipian.*
68) C. F. om. *hanum.*
69) B. *saklöst.*
70) B. C. om. *han.*
71) F. *å.*
72) C. add. *maþer af kulle.*
73) C. *innan.*
74) C. *egh tue af* * (prima linea folii versi est abscissa) *ær þem sua niþiom* &c.
75) F. *thär.*
76) B. add. *hwat ther äru häldär flere älla färre.*
77) B. *Ok swa sum nu är sakt vm thänna nidhiar edhin, swa skal vm alla nidhiar edhe* (lege *edha*) *wara. Tha* &c.
78) B. F. sic. A. *ælla.*
79) F. add. *om thänna nidia eedhen, Så schall om alla nidiar eedhe wara.*
80) A. Litt. *v* omiss. supra lineam add. scriba.
81) C. F. *kunder.*
82) F. *hälgd.*
83) C. add. *sua.*
84) C. om. *æftir.*
85) B. C. F. sic. A. *at uir suorum han* &c.
86) C. B. F. sic. A. *pænniga.*
87) C. om. *nöt.* F. *Nyttigha Nööth.*
88) C. B. F. sic. A. *priþa.*

ær[89]) frænda fæ ok egh ([90]hans fæ ok egh uiþær giald. hans fea[91]) þæssi þri eþa skulu a lionga þingi gangas ofæsti: nu skal han uald haua um[92]) taka af þem þrim slikt et[93]) sum[94]) han uill: nu ma han þær til saklösu inne halda: haldær han[95]) siþan hætte uiþ ([96]fiuratighi markum: Nu uill bondin[97]) flera eþa haua. kære[98]) ([99]lokan ælla spanan: þa skal[100]) han dylia mæþ tolf manna eþe at han egh lokkaþe ælla spanaþe bo hans ælla fæ. hans ælla böte þre markær:

XVIII.

¶ Nu ma egh þæn annan[1]) lösa sum sialuær ær löstær ok egh þa kunu sum[2]) ([3]han ær kæpsi[4]) til.

XIX.

¶ Nu sitær kuldær inni i annöþughum staþ ok æru samkulla: þa skal æ þæn[5]) ælsta först lösa: siþan alla[6]) mæþ fulle[7]) lösn ok egh mæþ eþum:

XX.

¶ Nu giuær man annöþughum frælsi[8]) firi sial sina: þa skal han baþe suara ok sökia firi hans uærk æ[9]) þær til at[10]) han ær ætleddær ok han ma egh[11]) innan[12]) eþum standa: ok egh ([13]köpgildær uara[14]) ok alt þæt sum[15]) gærs til hans: þæt ær[16]) sua gilt sum til þræls gærs ok egh mera: §. 1. Nu þa han

---

89) B. F. *war.*
90) C. B. sic. F. om. *egh.* A. om. *hans — egh.*
91) B. F. *fear.* C. *fiar.*
92) *up* legendum videtur. Cfr. Cap. 14. C. F. om. *um.*
93) C. om. *et.*
94) B. F. om. *sum.*
95) C. F. om. *han.*
96) C. *fiæþertiughu. Nv* &c. F. *fiedertiugt. Nw* &c.
97) C. *han.*
98) B. *kiärir.* C. F. *kræuer.*
99) B. *lukkan ălla bospanan.*
100) B. C. F. sic. A. *slan.*
1) B. C. F. sic. A. om. *annan.*
2) F. om. *sum.*
3) C. B. F. sic. A. pro *han ær* habet *hær.*
4) B. *kiäpsir.* C. *kæfser.*
5) C. F. *þæt.*
6) C. *al.*
7) C. F. *fuldre.* B. *fuldra.*
8) B. C. F. sic. A. *fræsi.*
9) C. B. F. sic. A. *ok.*
10) B. C. F. om. *at.*
11) A. *eþ* primum scriptum fuisse videtur.
12) B. C. *i.* F. *innom.*
13) C. *ær han köp gilder. oc* &c.
14) F. om. *uara.*
15) C. F. om. *sum.*
16) C. F. add. *alt.*

skal æt leþa[17]) þa skal þæt uara mæþ luui æghandans: þæn sum[18]) han uill ætleþa þa[19]) skal[20]) fiughurtan mana[21]) eþ i þinge ganga ofæstan: sua at han uarþ[22]) fræls mæþ æghandans ia ok hans[23]) goþuilia: ok uir takum[24]) han i bo mæþ os: siþan ma han sökia ok suara[25]) firi sik: ok i eþum[26]) standa: dör han barn lös þa skal ([27]þæn æruan[28]) sum han æt lede. sua ok æn[29]) han löstis mæþ fæ ok frænda eþe sum för uar saght. ok hauær han egh skaparua þa taki þæn arf hans[30]) sum han löste:

XXI.

¶ ([31]Nu uil maþær man ur ([32]annöþughum staþ lösa: han skal egh lösa um ([33]anfriþ ælla um uartima:[34]) utan han fa[35]) hanum annan æmfröknan[36]) um þæn timan til syslu sinna.

XXII.

¶ Nu dör man þæn sum[37]) egh hauær arua inrikis: kombær rættær arui[38]) innan nat ok[39]) iamlanga mæþ brewm ælla[40]) fullum skiælum at han ær hans rætær arui. þa taki arf hans: kombær egh han[41]) innan nat ok iamlanga: þa 64
takær kunungær arf hans. huat þæt ær hældær iorþ ælla lösöra: þæt kallaþis[42]) forþum dana arf: Nu æn ([43]iorþ uarþ giuin hanum: þa taki þæn iorþina sum[44]) hana gaf.

---

17) C. F. *ætleþas.* B. *atledhas.*
18) B. C. F. om. *sum.*
19) B. om. *þa.* F. *han.*
20) C. add. *han.*
21) B. C. F. *manna.*
22) F. *war.* C. *varþer.*
23) B. F. om. *hans.*
24) F. *thogom.* C.*
25) C. B. F. sic. A. *uara.*
26) C. F. *eþe.*
27) B. F. sic. C. *þæn han ærua ær han* &c. A. *han þæt æua* (sic) *sum hin æt lede.*
28) Pro *ærua han.*
29) B. F. sic. A. add. *hæn.*
30) F. om. *hans.*
31) C. F. habent hoc Cap. inter Cap. 23 et 24.
32) F. *annödöger löösa.*
33) B. *warfridh ällär um antima.*
34) F. *wårfridh.*
35) B. *får.*
36) C. F. *iæmföran.*
37) B. C. F. om. *sum.*
38) F. *arffwinger åther.*
39) B. C. F. sic. A. om. *ok.*
40) B. C. F. *ok.*
41) F. om. *han.*
42) D. *hæt.* F. *heeth.*
43) C. F. *iorþen var.*
44) C. D. F. om. *sum.*

XX.III.

¶ Nu æn man[45]) ær inlænzskær[46]) ok uet man hans arua: þa skal aruit standa þær til ([47]ær hin kombær: Nu æn man uet egh hans arua: ok kombær egh[48]) buþ af hanum ælla san uissa huar sum[49]) han ær: ælla ok sialuær han ([50]innan nat ok iamlanga: þa æruir[51]) sua kunungær han sum utlænzskan: §. 1. Nu æn han uarþær dræpin: þa skal sua böta firi han sum ([52]skilt ær: ([53]varþær han huggin fullum sarum ælla slaghin skenu:[54]) böte sua[55]) firi han sum firi[56]) frælsan man:[57])

XXIIII.

¶ ([58]Nu sighær man annan þræl uara: þa skal han uæria sik mæþ eþe fiughurtan manna. mæþ frændum sinum[59]) innan þriþia ([60]knæ: taki sua manga af enum kulle sum[61]) han kan fa þe sum fæmtan ara æru: at han ær fræls ok friþætta:[62]) gitær han eþ gangit uari fræls: ok hauær han giort nakuara gærning[63]) til hans þa[64]) böte sum saght ær:

.XX.V.

¶ Nu kallar[65]) han þæn man annöþughan uara[66]) sum[67]) löstær ær.[68]) han ær[69]) gildær: þa[70]) uiti mæþ eþe[71]) fiughurtan manna mæþ[72]) niþiar eþe. at han uar löstær mæþ fæ ok frænda eþe sum[73]) atte ok lagh uaru:[74]) Nu sighær

---

45) F. *han.*
46) B. F. sic. A. *utlænzskær.* C. D.*
47) B. C. F. *arwen kumber.* D. *aruin**
48) A. *eþ* primum scriptum est.
49) B. F. om. *sum.*
50) B. sic. F. om. *nat ok.* A. pro *innan nat* habet *innat.*
51) C. *ærue.*
52) C. B. *för ær skilt.*
53) A. Miniator ante h. v. errato adposuit *N.* — F. om. *varþær — man;* at hic inserit Caput in textu 21. Cfr. not. 31. pag. 129.
54) B. add. *Tha.*
55) D. om. *sua.*
56) B. om. *firi.*
57) C. om. *man;* hic inserit Cap. 21. Cfr. not. 31. pag. 129.
58) D. om. Capp. 24 — 26.
59) F. add. *huar.*
60) C. * *kulle oc egh tue af enom.** (*h*)*an eþ ganget* &c.
61) F. om. *sum.*
62) F. *frijättha.*
63) B. *giärninga.*
64) F. om. *þa.*
65) C. *kalla.*
66) B. F. om. *uara.*
67) B. *är.*
68) B. C. *war.*
69) C. B. F. sic. A. om. *ær.*
70) B. C. F. om. *þa.*
71) B. om. *eþe.* C.*
72) B. C. F. om. *mæþ.*
73) B. C. *swa sum.* F. *såsom.*
74) F. *äru.*

man þæn man annöþughan[75]) uara sum frælse uar giuit: þa uiti[76]) mæþ eþe fiughurtan manna at han uar æt leddær mæþ huui ok. iakuæþi mats æghanda: §. 1. Nu aflar[77]) bonde barn uiþ[78]) huskunu sina: þa ma egh[79]) bondin[80]) barn sit i ([81]sældi lata. ok egh annöþught haua:[82]) ok egh broþir sin broþur. ([83]ok egh systir sina systur.

XXVI.

Nu boa bröþær i bo saman ok[84]) aflar[85]) en[86]) barn uiþ huskunu þerra: þæt barn a[87]) frælst at[88]) uara: þær aghu egh bröþær fullnaþ firi. Nu skipta þer ok[89]) gangær siþan[90]) æpte hænne[91]) ok gær dighra hana:[92]) lösi han sua[93]) siþan[94]) sum oskyldær maþær:

Hær[1]) byrias[2]) eghna salu[3]) i þöm tælias flokka fiure ok tiughu

I Vm huru kunungær skal eghn atær biuþa ok huru han skal sköta ælla almænning sælia:

.II. Vm[4]) huru karl hauær uitzs orþ ok egh[5]) kunungær:

III Um æn[6]) bonde uill eghn sælia ok huru[7]) hana skal atær biuþa. ællas eþa giua.[8])

---

75) B. C. F. sic. A. *annöghan.*
76) F. add. *thet.*
77) C. *afla.*
78) F. *medh.*
79) A. Litt. *g* lapsu calami est deformata.
80) B. C. F. *bonde.*
81) B. F. *sälder föra.*
82) C. B. F. sic. A. *uara.*
83) F. *ella Syster Systra sina.*
84) C. F. om. *ok.*
85) C. *afla.*
86) B. add. *thera.*
87) F. *skall.*
88) B. C. F. om. *at.*
89) C. F. om. *ok.*
90) F. om. *siþan.*
91) B. F. om. *hænne.*
92) C. om. *hana.*
93) B. om. *sua.*
94) C. F. om. *siþan.*
1) D. ante hunc titulum atramento scriptum, habet rubricam *balk.*
2) B. D. sic. A. *burias.*
3) B. *Eghna Salur.* D. add. *balken.*
4) B. om. *Vm.*
5) D. *e.*
6) D. om. *æn.*
7) B. add. *han.*
8) B. D. *ganga.*

65 .IIII. Vm æn mæþ skiptas[9]) iorþum ok annar sitær kuar ok iþras ([10]köps sins: ælla huru fæst skal bæra:

.V. Um æn salin far af ok hin a sum köpt hauær ælla ær landboa iorþ ok far skipat.

VI Vm æn mæn skiptas iorþum uiþær: ælla þön iorþ klandas sum han fangit hauær:

VII Um æn annar kalla[11]) sik mera haua köpt. ok annar minna[12]) salt. ælla han gær alsalu ur by

VIII Vm iorþa skipti huru hemula skal ok alle köpana[13]) skulu nær uara[14]) sum i gloholmum staddis:

IX. Um[15]) æn man köpir iorþ af andrum ok klandas en lutrin:[16]) ælla hin[17]) köpir a kuælde ok[18]) dör[19]) um nattina:

X. Vm at ængin bær fæst[20]) a fötær döþum ok köpin ma egh[21]) sik ([22]sialuær hemula mæþan salin liuær:

XI: Um æn salin uill egh hemula: þa skal a han fæst bæra ok huru þriþi mannin[23]) ma uæria.

XII. Vm[24]) alla iorþa delu þa[25]) skal a yuærstu fæmt uæria ælla[26]) ut giua utan han forfall haui:

XIII. Um æn man[27]) skal hemula[28]) sik[29]) ok ær i sot. ælla ([30]sali hans ær ([31]utan lanzs: þær skulu uitne suæria.

---

9) D. *skiptæ.*
10) B. *kiöpsins, ällas* &c.
11) B. *kallar.*
12) B. add. *hawa.*
13) B. sic. D. *köpane.* A. *köpna.*
14) D. add. *sua.*
15) B. om. *Um.*
16) D. *lutær.*
17) B. D. om. *hin.*
18) B. D. add. *hin.*
19) D. *dö.*
20) D. *fæstær.*
21) D. *e.*
22) D. om. *sialuær — uill egh*; at verba: *Um æn salin vil egh hemolæ* in inferiori margine sunt addita, forte a rec. manu.
23) B. *madhrin.* D. *man.*
24) B. add. *at.*
25) B. D. om. *þa.*
26) D. *ællas þa.*
27) A. v. *man* omissa supra lineam add. scriba. D. *sialuær.*
28) B. add. *sialwer.*
29) D. *sær.*
30) D. *sælia hans utlændis þær skal* &c. Male.
31) D. B. *utlændis.*

XIIII. Vm æn[32]) iorþ klandas ælla tue haua iorþ köpt. ok en[33]) iorþattarin[34]) ma egh[35]) i ([36]uarn standa:

XV. Um æn iorþa uærn[37]) kallas olaghlika gangin uara. ælla man klandar i akrum ok firi auærkan:

XVI. Vm æn man takær panninga[38]) at lane ok sætær iorþ[39]) at uæþia fæst ([40]ælla huru þær skils um þön mal sum[41]) þær til höra

XVII. ([42]Um æn iorþ ær firi enum klandaþ.[43]) þa ær firi allum æn þer dela alli et mal:

XVIII. Vm æn sinleþis[44]) kænnis huar uiþ. ok ([45]egh æpti[46]) iorþa delu ([47]lionga þing stæmna.

XIX. Um æn þön delas uiþ fanga fæþrini ok forna fæþrini:

XX. Vm æn kirkia ([48]uill eghn sinni ur staþ köpa. ælla klostær ok huru þe hemuld[49]) fa:

XXI. Um ughurmagha iorþa skipti ælla hans iorþ sæls firi lösöra:

XX.II. Vm æn bröþær boa i bo saman þa ær þæn ælzsti[50]) köpgildær.

XX.III. Um fostra æn bonde uill uan sina andrum[51]) sælia:

XX.IIII. Vm æn man köpi ([52]mollu uærk ælla fiskia: ok lagh hæfþar:

hær byrias eghna salu.[53])

.I.

Nu will kunungær eghn[54]) sællia: han[55]) skal frændum sinum[56]) atær biuþa

---

32) D. B. sic. A. *ær.*
33) Pro *æn.* Sic D.
34) B. *Jordattare.*
35) B. D. om. *egh.*
36) B. *Wärn.* D. Verba *uarn — Um æn* sunt abscissa.
37) D. B. sic. A. *uær.*
38) D. B. *pæninga.*
39) D. add. *sina.* B. add. *sina firi.*
40) B. *ok vm thön* &c.
41) B. D. om. *sum.*
42) D. om. titulum huius Cap.
43) *uarþ* legendum videtur.
44) B. D. *sinaledhis.*
45) D. e. B. *äpte Jorda delu skal egh Lionga thing stämna.*
46) D. B. sic. A. *æpiti.*
47) D. *a lionga þings stæmno.* Male.
48) B. *älla Kloster wil — köpa, ok huru* &c.
49) D. *hemult.*
50) D. B. sic. A. *ælzst.*
51) D. om. *andrum.*
52) B. *Möllu wärk.* D. Verba: *mollu uærk — ok* sunt abscissa.
53) B. C. om. rubr. D. habet rubr. *egnæ balkær.* F. rubr. *Her börias aff egn Salur.*
54) B. C. D. F. sic. A. *egh.* B. add. *sina.*
55) D. *þa.*
56) B. add. *hana.*

sua han[57]) sum bonde. §. 1. Nu uill kunungær eghn[58]) sköta: þa skal þæn[59]) sum eghnina far. kununge þry borþ uppe halda: kunungær skal af samu iorþ taka sum han skötir. ok hanum i sköt læggia: han a fæst firi kunungxs bor-
66 þe taka:[60]) kunungær a hanum ([61]bræf giua ok preuilegium sua[62]) at hanum ær laghlika sköt. Nu uill kunungær[63]) atær taka mæþan han ær innan þriskulda: þæt ær[64]) uald kunungx. Nu ær han föte[65]) utan þriskulda ok andrum innan:[66]) þa hauar han uitzs orþ[67]) atær taka. Nu ær han baþum fotum[68]) utan kumin ok klandar[69]) siþan: þa[70]) hauær bondin[71]) uitzs orþ ([72]uita þæt[73]) mæþ eþe at hanum uar laghlika sköt. §. 2. Nu uill kunungær almænning[74]) sælia þa skal stallare hans uaþa riþa: bonde skal hanum þry borþ uppe halda: ok fæst at eghn taka: ok skal han bref taka: nu klandas[75]) siþan: þa hauær bondin[71]) uitzs orþ:

.II.

¶ Nu[76]) þær sum[77]) þe dela ([78]karl ok kunungær: þa aghe karl uitzs orþ ok egh[79]) kunungær.

.III.

¶ Nu uill bonde eghn sælia: þa skal han[80]) frændum[81]) sinum atær biuþa: fæþrinis frændum fæþrini: ok möþrinis[82]) frændum möþrini: Nu[83]) skal han frændær sina mæþ sik[84]) taka tua:[85]) ok stæmna þing ok atær biuþa: enum i

57) C. om. *han.*
58) B. C. D. F. sic. A. *egh.*
59) B. *han.*
60) C. add. *oc.*
61) B. *bref ok privilegium giwa.*
62) B. C. D. F. om. *sua.*
63) B. D. F. sic. A. *hunungær.*
64) C. B. D. F. sic. A. om. *ær.*
65) B. D. *fote.*
66) D. *inne.*
67) C. D. F. *vald.* B. *wald ok witzord.*
68) B. C. D. F. om. *fotum.*
69) C. *clanda.*
70) D. v. *þa* est abscissa.
71) B. *bonde.*
72) D. Verba: *uita — ha(num)* sunt abscissa.
73) B. om. *þæt.*
74) C. B. D. sic. A. *almænnig.* F. *Almenninger.*
75) A. Litt. *l* omiss. supra lineam add. scriba.
76) D. B. F. add. *æ.*
77) B. C. D. F. om. *sum.*
78) F. om. *karl ok kunungær.*
79) D. *e.*
80) D. om. *han.*
81) A. *frændær* primum scriptum fuit.
82) B. C. D. F. sic. A. *mörinis.*
83) A. Loco litt. *N* miniator errato adposuit ¶.
84) C. *sæ.* D. *se.*
85) F. add. *aff thäm.*

garþe ok allum a þinge: fæmt[86]) at[87]) sitia at sialfs sins.[88]) þit skulu þer koma ok fæ[89]) föra sum köpa uilia: sua skal han þry þing stæmna ok[90]) þrea fæmti sitia: þa skal han til þingxs fara ok[91]) lysa at han hauær laghbuþit atær þa ma hanum döma sælia saklösu[92]) þem sum[93]) han[94]) uill: §. 1. Nu sæl han siþan: nu kalla egh frændrini[95]) laghbuþit atær uara: ok[96]) klandas firi þem fangit hauær: þa skal hin hemula sum[97]) salt hauær uita mæþ þem[98]) tuem frændum sinum sum[99]) þa uaru mæþ hanum at[100]) han laghböþ atær ok tolf æftir þaghar firi enum ær uart þa ær firi allum uart. orkar han[1]) egh eþe. þa[2]) gange hin til uærþa[3]) sum köpt hafþe. ok hin[4]) gialde þrea markær sum salde. ([5]þæt kalla uiþærlax öre. ok ([6]ganga sua æfte tolf manna eþ at han ræþ egh kland ælla kual a köp þæt þe giorþu: ok gange hin til iorþinna[7]) sum klandaþe. ok fulle atær uiþærlax örin ok uærþin ([8]þæn sum ohemult salde. Nu ([9]ær hin[10]) döþær sum salde. þa aghe hin[11]) uitzs orþ sum köpt[12]) hauær: §. 2. Nu a[13]) egh minne iorþ[14]) til[15]) atar buzs[16]) höra æn siatungxs[17]) attungær i bygdum by ælla þriggia marka eghn[18]) i humptum ælla hapum: Nu[19]) æn nakuar klandar[20]) ok sæghær egh uara lagh buþit atær: þa a han uitzs orþ mæþ ([21]fullum niþia eþe. at[22]) þy salde han utan ætta: at sua mykin[23]) eghn[24]) hörþe[25]) egh til atær buzs:

---

86) C. B. D. F. sic. A. *fæm.*
87) B. D. F. *atär.* C. *æpte.*
88) D. B. F. sic. C. *sialfsins.* A. *siafs sins.*
89) C. B. F. sic. A. *fa.*
90) B. C. F. sic. A. *op.*
91) C. F. om. *ok.*
92) F. om. *saklösu.*
93) C. F. om. *sum.*
94) B. C. F. sic. A. *huan.*
95) C. F. *frænder.*
96) B. C. F. om. *ok.*
97) C. om. *sum.*
98) F. om. *þem.*
99) B. C. F. om. *sum.*
100) C. *ær.*
1) C. om. *han.*
2) B. C. F. om. *þa.*
3) B. C. F. add. *sinna.*
4) B. C. F. sic. A. om. *hin.*
5) B. C. sic. F. *thet kallar.* A. *þalla.*
6) B. *gange äpte* &c. F. *gånge tolff* &c. C. om. *ganga sua.*
7) B. *iordunar.* F. om. h. v.
8) C. *som salde.*
9) C. B. *æn hin ær döþer.*
10) F. *thän.*
11) C. B. F. *þæn.*
12) C. *köp.* Male.
13) F. *må.*
14) C. F. *egn.*
15) B. C. F. sic. A. om. *til.*
16) A. Pro *r* primum scriptum est *l.*
17) C. *siatta luz.*
18) C. B. F. *iorþ.*
19) A. Litt. *N* omisit miniator.
20) C. *clanda.* F. *kallar.*
21) B. C. F. *fiughurtan manna edhe.*
22) F. om. *at.*
23) B. C. F. *mykil.*
24) C. *iorþ.*
25) F. *hörer.*

.IIII.

¶ Nu skiptas mæn iorþum uiþær ælla sæl[26]) man manne iorþ: þa skal[27]) sua manga fæste taka sum tomtina æru lutskipta i þy ([28]köpinu: Nu sitær han[29]) kuar ok iþras köpsins[30]) raþær lasum ok nuklum[31]) ok bor a mæþ elde ok ærne.[32]) ælla ær þæt landboa[33]) bol ok ryuær för æn han far[34]) skipat þa a han uitzsorþ köpit ryua þæssum lundum Nu a han sum köpte stæmna hanum[35]) þry þing ok sitia þrea fæmte. at[36]) þriþiu fæmt[37]) bæra in til hans fæ-
67 sta ok köpa mæþ fæmtan manna eþe. ([38]en skal sua suæria at han ælla hans arue skildi firi fæst þæs köps. ([39]ok tue skulu sua suæria: at þer ælla þerra arwa uaru[40]) nær þa þæt[41]) köp giorþis ok sua[42]) tolf æftir. at han fik þa iorþ mæþ fæstum ok lagha fangum: siþan[43]) skal salin köpanum[44]) uiþærlaxöre böta[45]) þrea markær firi huaria fæst. þær a i huarte karl ælla kunungær: Nu[46]) a[47]) han at[48]) förstu lagha sokn egh ([49]mera æn ena fæst in til hans bæra: will han flere fæste[50]) in til hans bara:[51]) þa skal han sua manga lagha sokni[52]) stæmna sum han bar[53]) fæsti[54]) in[55]) til hans Nu siþan in ær burit fæste[56]) ok köp[57]) til hans: þa skal[58]) han huat han uill hældær halda köpit ok[59]) fara af iorþinne: ælla ryua köpit ok luka ut uærþ ok uiþærlaxöre: will han egh luka ([60]uærþ ok uiþærlax öre. i þingum ok fæmtum: þa gialde[61]) niu markær firi lagha sokn[62]) kununge[63]) hæræþe ok malsæghanda: §. 1. Nu dyll han

---

26) C. B. F. sic. A. om. *sæl.*
27) B. C. F. add. *han.*
28) C. om. *köpinu — bor a mæþ.*
29) F. *man.*
30) F. *köpz sins.*
31) B. F. *nyklum.*
32) B. *arne.*
33) F. sic. B. C. *lanboa.* A. *lamdboa.*
34) B. C. *fa.*
35) F. add. *som sållde.*
36) B. C. F. *a.*
37) C. *fæmtenne.*
38) B. *än han skal swäria* &c. Male.
39) C. *tuer æt þen ælla* &c. F. *thwär så Swäria,* &c.
40) B. add. *thär.*
41) C. om. *þæt.*
42) F. om. *sua.*
43) F. *thå.*
44) B. F. sic. C. *köparanom.* A. *köpunu.*
45) F. sic. A. B. C. om. *böta.*
46) A. Loco litt. *N* miniator errato adposuit ¶.
47) B. C. F. *ma.*
48) B. C. F. sic. A. om. *at.*
49) C. F. *mæn ena* &c. Male.
50) B. *fästar.*
51) B. F. *bära.*
52) B. F. *sokna.*
53) B. F. *bär.* C. *biær.*
54) B. *fästar.* F. *fäster.*
55) C. om. *in.*
56) Pro *fæst.* B. *fästar.* F. *fäster.*
57) C. *köpe.*
58) B. F. *ma.*
59) B. C. F. sic. A. *ælla.*
60) B. C. F. om. *uærþ ok.*
61) C. B. F. sic. A. *gilde.*
62) B. *soknena.*
63) B. F. sic. A. *kununga.*

sighær egh haua salt. þa skal han tuænne fiughurtan manna eþa a samu fæmt ganga: annan ([64]su at han ([65]a ok aldrigh sik[66]) afhænde: ok annan sua at han hauær laghhæfþat suæria þe baþir ([67]þa skal hæræzs næmdin[68]) uita huat sum[69]) þær ær sant um: §. 2. Nu æ huar man bær fæst in til annars: þa uær han egh ([70]iorþina sik til handa utan rindær[71]) ([72]sik ransuærkum ok witra[73]) sik til uærþa ok uiþærlax öra:[74]) Nu skal æ han haua þe[75]) tua sum nær uaru. ok þæn sum firi skildi fæste[76]) ælla þerra arwa: fa han ([77]egh inburit fæstina:[78]) ok hauær auærkat. þa böte þrea markær: hauær han egh auærkæt ok bær egh fæstina:[79]) þa ([80]bötir han egh ok han takær egh uiþærlax öre: Nu þa han skal suæria: þa skal han standa a samu iorþinni sum han fangit hauær:

V.

¶ Nu æn salin far af. ok hin far a sum köpt hauær mæþ elde ok[81]) ærne[82]) raþær husum ok lasum ok nyklum: ([83]nu æn þæn klandar sum salt hauær ælla hans arua.[84]) ælla ær þæt[85]) lanboa bol ok fa[86]) skipat. ok kombær landboin[87]) a mæþ elde ok ærne[82]) ok bor a: þa ma han uæria mæþ fiughurtan manna eþe æn[88]) þæn[89]) klandar sum salt hauær ælla hans arue at han fik mæþ fæstum ok köpum: ok standa a samu iorþinne ok uita hans uiþær giald[90]) ok

---

64) Pro *sua at.* B. F. om. *su.* C.*
65) B. F. sic. A. pro *a ok* habet *sik.*
66) C. *sæ.*
67) B. C. F. sic. A. pro *þa skal* habet *þal.*
68) B. F. *nämd.*
69) B. F. om. *sum.*
70) B. F. sic. A. *sik handa* &c. C.*
71) C. *vinder.*
72) C. om. *sik.* F. *rāns wärchan från seär, och* &c.
73) B. F. *witer.* C.*
74) B. C. F. *öris.*
75) B. F. *them.*
76) Pro *fæst.* C. *fæstenne.* B. *fästina.* F. *fästone.*
77) B. *e burit i fästina.*
78) F. *fästone.* A. *in* additum at deletum est.
79) F. *fästona.*
80) C. *böte han egh va* + *þa han* &c.
81) A. v. *ok* bis est scripta.
82) B. *arne.*
83) C. om. *nu — arua.* Haec verba debuissent sequi post verba: *ælla ær — ok bor a,* ut adeo quae infra leguntur: *æn þæn klandar — hans arue,* superflua essent.
84) B. *arwe.*
85) C. B. F. sic. A. *þær.*
86) B. F. *far.*
87) C *lanboe.*
88) C. B. F. sic. A. *at.*
89) C. F. *han.*
90) B. *widhärgiälda.*

annan hæfþa eþ æftir.[91]) æru þæt lösöra sum[92]) han köpti iorþina mæþ:[93]) þa uiti at[94]) han fik[95]) mæþ fæstum ok köpum ok allum lagha fangum ok eþa[96]) æftir.

VI.

¶ Nu skiptas mæn eghnum[97]) uiþ nu klandas þön eghn[98]) sum[99]) han hauær fangit. þa skal han hemuls manne sinum til sighia: orkar han[100]) egh hemult halda þa[1]) gangær[2]) huar til sinna eghn ok[3]) hin[4]) gialde þrea markær sum[5]) ohemult salde. iorþ[6]) skal iorþu uarþa æ[7]) til þriþia manzs siþan ([8]uær huar fang sin ([9]at ærfþa malum[10]) ok egh at köpum: ok þriþi maþrin ma uæria ok egh hemult gæra:

VII.

¶ Nu skill þöm a[11]) annar kalla[12]) sik mera haua köpt. ok annar kalla sik minna haua salt. æ mæþan[13]) han hauær atær i[14]) by wangx[15]) rum ok wæ-
68 gha:[16]) þa hauær han uitzs orþ uita huat sum[17]) han hauær salt ok uita[18]) huat han[19]) hauær atær: Nu hauær han alsalu[20]) ur by salt. þa hauær[21]) þæn vitzs orþ sum[22]) fæstir fylghia ok köpa:[23]) halde hanum sua hemult sum þer bæra ælla lati atær hans ok mæþ þrea markær: ælla dyli mæþ tolf manna eþe. at

---

91) B. F. om. *æftir.*
92) B. C. F. om. *sum.*
93) F. add. *och annar häffdar eeden.* Male.
94) F. om. *at.*
95) C. add. *iorþena.*
96) C. B. F. *hæfþa eþ.*
97) F. *äghom.*
98) C. *iorþ.*
99) B. F. om. *sum.*
100) C. F. om. *han.*
1) B. C. F. om. *þa.*
2) B. F. *gange.*
3) B. C. om. *ok.*
4) F. *hann.*
5) B. F. om. *sum.*
6) B. C. F. sic. A. *ioþ.*
7) C. F. om. *æ.*
8) B. F. sic. C. *(v)ær huar fanget sit.* A. *huar hauær fangit sit* scriptum est, at mutatum in: *uar hauær fang sin.*
9) C. om. *at — gæra.*
10) F. *arffua malom.*
11) B. *at.*
12) B. F. *kallar.*
13) C. B. F. *mæn.*
14) B. F. sic. A. om. *i.*
15) B. F. *wagns.*
16) C. B. F. *væghar.*
17) B. F. om. *sum.*
18) B. om. *uita.*
19) B. C. F. sic. A. *sum.*
20) F. *alla salu.*
21) F. *å.*
22) F. add. *fångit haffuer, och.*
23) C. B. *köpur.* C. add. *oc.*

þætta saldi iak þik[24]) ok ([25]mera aldrigh siþan uiti hæræzs næmd huat þær[26]) sant um: ([27]will han huarte hemula[28]) ælla tolf manna eþ ganga: þa gialde hanum sua mykit[29]) uærþ[30]) sum hanum bristær i iorþinne. ok böte han[31]) þreia markær: gialde[32]) ena mark malsæghandanum[33]) sum iorþina aghær:[34]) ([35]andra ([36]kununginum: þriþiu haræþinu:

VIII.

¶ Nu[37]) skiptas mæn iorþum uiþær[38]) ælla köpas ([39]mæn iorþum uiþær: þa koma i manga sældir. Nu kan þan[40]) iorþ klandas þa skal huar stæmna sinum hemuls manne. ok kumi[41]) þit[42]) til yuærstu fæmt. gör han þa[43]) hemult þa standa[44]) köpin[45]) all kuar. gör han egh þa[43]) hemult: þa war þæt sua först.[46]) þa skuldu þer[47]) fæstir[48]) bæra. þæn til ([49]uærþa þem galt gen: þæn til iorþ sum hana galt gen: Nu staddis þæt sua i gloholmum: at[50]) köpin kan[51]) fiærrin uara ok han giorþe egh hemult. þa gatu þer egh fæst burit þan[52]) daghin: barin þe fæst ok giorþe han[53]) hemult þa ([54]uari þæt olagh: nu gær han ([55]egh hemult ok þe barn egh fæstina:[56]) þa misti[57]) han baþi uærþ ok uiþærlax öri: ([58]Nu hyggin þær at böndær at[59]) sua ær þætta[60]) nu stat: at alle þe ([61]sum i agha köpinu þe skulu koma til fæmtinna sum hemult skal

---

24) C. om. *þik.*
25) B. C. F. *egh mera.*
26) Pro *þær ær.* Sic C. B. F.
27) C. om. sequentia usque ad finem Cap. Cfr. Cap. 9: pr. not. 99.
28) F. *dylia.* Male.
29) F. sic. A. *mykin.* B. *mykil.*
30) B. F. sic. A. *uæþ.*
31) B. om. *han.*
32) F. add. *han.*
33) B. *malsäghande.*
34) B. F. *winder.*
35) F. om. *andra — haræþinu.*
36) B. *Kununge, thridiu häradhinu.*
37) F. om. *Nu.*
38) F. om. *uiþær.*
39) C. om. *mæn — uiþær.*
40) Pro *þæn.* B. *thön.* C. F. *þe.*
41) F. *komber.*
42) B. F. *thät.*
43) B. F. om. *þa.*
44) C. F. *stande.*
45) C. *köp.*
46) F. add. *ath.*
47) B. F. sic. A. *þæt.*
48) B. *fästir.* F. *fästar.*
49) B. sic. F. *wärda — geen, thet till Iord hona* &c. C. *værþa* * *til iorþ hana* &c. A. *iorþ sum hana galt gen: þæn til uærþa sum hana* &c.
50) B. F. om. *at.*
51) C. F. *cunno.*
52) C. B. F. *þæn.*
53) B. add. *egh.*
54) B. F. sic. A. *uaþæt.* C. *giorþe han olagh.*
55) C. *e hemult þa þe baro e fæstena.*
56) F. *fästona.*
57) B. *mistir.*
58) C. *þa hygger.*
59) F. om. *at.*
60) C. F. *þæt.*
61) C. *i agho* &c.

gæras a: gærs þa hemult. þa ([62]standa all köpin:[63]) gærs egh[64]) hemult þa skal ængin fæst bæra þæn daghin utan han uili: utan stæmni þæn första manadaghin sum fæmtin[65]) kombær a söran[66]) dagh. huar sinum köpum sum för uar sagbt. ok mæli til[67]) um löghurdaghin: þa a domarin læggia fæmt[68]) vm þorsdaghin: þa stande huar a ([69]sinu köpe: þa suæri han först sum firi skildi fæstinne[70]) ælla hans arua:[71]) sua[72]) at þa skildi han firi fæst biþin af bæggia[73]) alwm:[74]) ær han döþær fæsta[75]) mannin: þa skal fæsta manzsins[76]) arue haua sama uitzorþit[77]) ok[78]) sua tue æftir. at þe uissu[79]) sum[80]) uiþær uaru at[81]) han skildi firi fæst: siþan[82]) suæri þæn sum fangit hauær. at han fik þa iorþ mæþ fæstum ok köpum ok aldrigh[83]) uar iak rans man[84]) at. ok[85]) sua ælliwu æfte at han suor sant. gangi þæn til iorþ sum[86]) hana galt gen: ok[87]) þæn til lösöra sum[86]) þem galt gen: þæn sum[88]) fæstina gitær burit þa[89]) taki[90]) han þrea markær: ok þa ([91]fæstina sum han[92]) bar[93]) hon ær sua lagh gild[94]) sum han bare i þriþiu fæmt:

.IX.

¶: Nu[95]) köpir man iorþ af andrum ok klandas en lutrin[96]) af samu ([97]iorþinne. ok salin gitær egh hemulat. þa ma han sum köpt hauær: huat han uill

---

62) C. *standen cöpen.*
63) F. add. *quar.*
64) C. in marg. add. *þa.*
65) F. *fästin.* Male.
66) C. *söknan.*
67) B. C. F. *at.*
68) B. C. F. add. *til.*
69) C. *sinom köpum.*
70) F. *fästone.*
71) B. *arwe.*
72) F. om. *sua.*
73) C. om. *bæggia.* C. B. F. add. *þera.*
74) F. *halffuom.*
75) F. *fämpte.* Male.
76) B. C. F. sic. A. *manzsis.*
77) C. B. F. *vizorþ.*
78) C. F. om. *ok.*
79) C. F. *visto.*
80) B. F. *ok.* C.*
81) C. F. *þæt.*
82) C. F. *þa.*
83) C. *ældre.*
84) B. F. *ransmadher.* C. om. *man.*
85) B. C. F. om. *ok.*
86) B. C. F. om. *sum.*
87) B. F. om. *ok.*
88) C. *þöm.*
89) B. C. F. om. *þa.*
90) C. *aghe.*
91) F. *fästona han* &c.
92) C. B. F. add. *þa.*
93) B. F. *bär.*
94) C. F. *lagh giorþ.*
95) A. Loco litt. *N* miniator errato adposuit ¶.
96) C. *luter.*
97) C. *iorþ. salin* &c.

hældær halda[98]) ælla ryua. ok ganga til sinna uiþær gialda:[99]) §. 1. Nu köpir man eghn mæþ fæ a[100]) kuælde. nu dör han um nattina ok klandas[1]) um morghunin: uiti faþir fang ok son fæþrini: Nu dör han[2]) sum[3]) salde ok klandas þön eghn:[4]) uiti hin sum[5]) fangit hauær mæþ tuem mannum: at han fik mæþ fæstum ok köpum ok allum[6]) lagha fangum: ok[7]) tolf æftir at þe tue[8]) 69
suoru sant ok lagh: þæt uita andre tue ok tolf[9]) at han atte mæþan[10]) hin lifþe oklandat ok okualt:

.X.

¶ Nu bæri ængin fæst a fötær döþum:[11]) ok[12]) ængin[13]) til höghz at[14]) hemuld:[15]) þy hemule huar[16]) sialuær sik:[17]) Nu mæþan[18]) hin liuær sum salde ok klandar annar. þa ma köpin aldrigh sialuær hemula sik:[19]) utan uill hin hemula sum salde: þa hemule mæþ eþe fiughurtan manna at han atte ok aldrigh afhænde sik[19]) för æn han hanum salde: sua hæfþa eþ[20]) æftir at iak hauær lagh hæfþat ok aldrigh[21]) mik afhænde utan[22]) uiþ[23]) þænna man: wil han a mote suæria sum klandaþe þa[24]) stande þæt til hæræzs næmdinna ([25]hulkin þerra sum[26]) sannare[27]) hauær:

---

98) B. C. add. *kiöpit.*
99) B. C. F. add. *Wil* (F. *Nw will*) *han hwatke hemula älla tolf manna edh ganga, Tha gialde hanum swa mykil* (C. F. *mykit*) *wärd* (C. om. *wärd*) *sum hanum brister i iordinne, Ok böte han threa marker.- Gialde ena mark malsäghandanum sum iordena windir, mark Kununge, ok* (F. om. *ok*) *mark häradeno.* C. pro: *Gialde — häradeno* habet: *malsæghanda. oc konunge** Cfr. Cap. 7. in fine.
100) B. *at.*
1) B. C. F. sic. A. *slandas.*
2) B. C. F. *hin.*
3) C. *ær.*
4) B. add. *Tha.*
5) C. F. om. *sum.*
6) B. F. om. *allum.*
7) C. om. *ok.*
8) F. om. *tue.*
9) B. F. add. *äpte.* C.*
10) C. *mæn.*
11) C. *þöm döpa.*
12) B. C. add. *a.*
13) B. add. *ganga.* C. quoque h. v. in parte folii abscissa habuisse videtur.
14) F. *och.*
15) B. add. *lete.* C. *hemula.*
16) C. F. *han.*
17) F. *sär.*
18) C. *mæn.* B. F. *ä män.*
19) C. B. F. *sær.*
20) A. v. *eþ* bis est scripta.
21) B. add. *iak.*
22) C. B. *för æn.*
23) F. *medh.*
24) C. om. *þa.*
25) B. *hwilikin.* F. *huilchenn.* C. om. *hulkin — hauær.*
26) B. F. om. *sum.*
27) B. *sannaren.*

XI.

¶ Nu æn salin uill egh hemula: þa skal han bæra in til hans fæsta ok kõpa[28]) mæþ fæmtan[29]) manna eþe sum för uar saght.[30]) ok taki[31]) atær uærþ ok uiþærlax öre. §. 1. Nu æn þe skiptas iorþum uiþær: þa ma han aldrigh sialuær sær[32]) hemula ok egh hans arue för æn til þriþia manzs ær kumit.[33]) þa ma þriþi mannin[34]) uæria ([35]ok egh hemult gæra: ok[36]) i allum köpamalum þa ma þriþi mannin[34]) uæria ok egh hemult gæra: þæt ær sua undistandande:[37]) bor þriþi mannin[38]) a þerre iorþinne[39]) sum klandas. þa a han uæria: bor[40]) annar a ok klandas firi hanum æ mæþan[41]) hin liuær sum han hauær fangit af ælla hans arua: ([42]ok sua brat sum til þriþia manzs ær kumit. þa skal han[43]) uæria sum fangit hauær ok egh a hemuld[44]) lita:

XII.

¶ Nu um alla iorþa delu:[45]) þa skal[46]) uæria a þriþiu fæmtinne.[47]) ællas ok þa ut giua utan han ([48]hauær forfall sum stæmt uar. þæt æru[49]) hans forfall: liggær sialuær siukær: ælla ær i rikisins þianist.[50]) ælla ok[51]) at[52]) han fa sua stæmna at yuæsti[53]) famt[54]) kombær i fastu. ælla ok[55]) a[56]) hælghum dagh: ælla ok þæn hemula skal andrum iorþ[57]) han ær utan landzs ok laghsaghu:[58])

---

28) F. om. *köpa*.
29) C. *fiogertan*. F. *tolff*.
30) B. *skilt*.
31) C. *taker*.
32) C. *sæ*.
33) F. add. *ath häffdamålom, och egh köpmålom*.
34) B. *madhrin*. C. F. *man*.
35) C. *at hæfþa malom oc egh at köpom. siþan ma huar (hem)ula sær sialuer. oc priþi maþer egh hemula (oc i) allom cöp malom ma þriþi* &c.
36) B. *A*.
37) B. F. sic. A. C. *undistanda*.
38) C. *man*.
39) B. *iord*.
40) C. *bo*.
41) C. B. F. *mæn*.
42) B. *tha skulu the hemula: Swa brat til* &c. Recte. C. *sua huar til* &c. F. *så brott till* &c.
43) C. *hin*.
44) B. F. sic. A. *hemult*.
45) B. *iorda delur*.
46) B. C. F. sic. A. *slal*.
47) C. *fæmt*.
48) B. C. *hawi*. F. *will som stämpt haffuer. Thet* &c.
49) B. F. *är*.
50) C. *þiænisto*.
51) C. F. om. *ok*.
52) B. C. F. om. *at*.
53) B. *ywarstu*. F. *öffwerste*.
54) C. B. F. *fæmt*.
55) B. C. F. om. *ok*.
56) C. F. om. *a*.
57) F. add. *ath*.
58) B. add. *älla ligger siuker*.

þa skal han sua[59]) lata suæria mæþ tuem at min hemuls man[60]) ær utan landzs ok laghsaghu: ælla liggær siukær ok hauær san[61]) forfall: §. 1. Nu hauær han latit tua suæria at[62]) han ær utan landzs ok laghsaghu: kombær[63]) hem innan nat ok iamlanga ok gær hemult. ([64]þa ær þæt[65]) got: kombær[66]) han egh þa skal þæt ([67]standa ok biþa kunungx[68]) næmd: ok ængin sokn æfti ganga: sæghær[69]) hæræzs næmd[70]) at hon ær[71]) laghika[72]) fangin.[73]) þa skal han hana hawa: sæghær hon at hon[74]) ær egh[75]) rætlika fangin: þa dömis þem iorþin sum[76]) hana a mæþ rættu: ok þæn til sinna uærþa sum[77]) þem galt[78]) gen

XIII.

¶ Nu stæmnis þem manne þing sum sialuær a hemula sik:[79]) nu uarþær han siukær ok, ær[80]) i sotta siang sua at han[81]) ær egh för at uæria: þa skal han lata tua mæn[82]) suæria[83]) sin uitne. at þy uar han egh i dagh hær[84]) at han liggær i[85]) sotta siang. §. 1. Nu klandas eghn[86]) firi manne ok sali[87]) hans[88]) ær utlændis ok fæsta mannin:[89]) þa skulu tue mæn[90]) suæria at sali ok fæsta man[91]) hans[92]) ([93]æru utlændis ok utan laghssaghu: siþan stande þæt[94])

---

59) C. om. *sua.*
60) B. C. F. sic. C. add. *han.* A. *mals man.*
61) F. add. *och laghligh.*
62) C. *æn.*
63) B. C. F. add. *han.*
64) F. *thet är gott.*
65) B. om. *þæt.*
66) C. *Nv comber.*
67) C. om. *standa ok.*
68) B. F. *häradz.* C.*
69) F. B. C. sic. A. *hæghær.*
70) C. *næmden.*
71) C. *var.*
72) Lege *laghlika.* B. C. F. *rätlika.*
73) A. Litt. *fa* bis sunt scriptae.
74) C. om. *hon.*
75) B. *e.*
76) C. F. om. *sum.*
77) F. om. *sum.*
78) A. Pro *a* primum scriptum est *l.*
79) F. C. *sær.*
80) F. *ligger.*
81) B. C. F. sic. A. *hæn.*
82) C. om. *mæn.*
83) F. add. *och bära.*
84) C. *þær.*
85) C. *a.*
86) C. *iorþ.*
87) C. *salin.*
88) C. F. om. *hans.*
89) C. B. *maþren.* F. *Mader.*
90) B. C. F. om. *mæn.*
91) C. B. F. *maþer.*
92) C. om. *hans.*
93) C. F. *ær vtan lands* (C. v. *lands* est abscissa) *oc lagsaghu.*
94) C. F. om. *þæt.*

um[95]) nat ([96]ok iamlanga: kombær egh[97]) æn þa hem.[98]) þa stande þæt til hæræzs næmd[99]) huat han[100]) fik[1]) hanum laghlika buþ[2]) ællas egh.

XIIII.

¶ Nu klandas[3]) iorþ firi manne ok stæmnas ut þry þing.[4]) ok gör[5]) at mæle at[6]) þriþia þinginu: þa skal þæn[7]) sum domarin ær næmna þrea mæn af þinginu: will þæn[8]) egh[9]) koma a fæmt ælla þæn[10]) hans forfall suæria will[11]) a þinginu: þa stauin þer sum[12]) a þinginu til æru næmdi: Nu stæmnis þing ok klandas þön iorþ sum egh orkar gen uæria ok uill egh sialuær[13]) standa[14]) ([15]ok staua: þa skal tua mæn af[16]) þinge næmna sum staua skulu[17]) hans eþa:[18]) þa[19]) uari sua lagh giort sum han sialuær stauaþi: Nu ([20]stæmne man ok klanda iorþ ok kombær þriþi fæmt i forfall: nu will han egh mera stæmna: þa skal han sialuær stæmna fiarþa þing ok uæria a þere[21]) fæmt mæþ lagha domum: §. 1. haua tue mæn köpt iorþ ok kænnas baþi uiþ: ([22]Nu skulu þer baþir a hemuld lita: þa a þæn iorþ hemuld[23]) fylghir. Nu skal hin bæra til værþa ok uiþærlax öris[24]) mæþ fæstum ok köpum: þa skal hin vt luka[25]) wærþ ok uiþærlax öre: ælla gen ganga at han giorþe aldrigh köp uiþær han: stande siþan till hæræzs næmd[26]) huarr þera sum[27]) sannare[28]) hauær: Nu æn han suær sua at iak salde þæssum förra. ok dull[29]) egh at han hafþe baþum[30])

95) C. om. *um.*
96) A. Litt. *ok iamlan* bis sunt scriptae.
97) C. add. *han.*
98) C. F. om. *hem.*
99) C. (*n*)*æmdena.*
100) A. v. *han* omiss. supra lineam add. scriba.
1) F. add. *eller.*
2) F. *bödh.* Male.
3) B. C. F. sic. A. add. *þön.*
4) C. add. *oc sitias tua fæmte* (*þa sk*)*al þy egh væria. æt han comber egh þriþio* (*fæm*)*t at sitia.*
5) C. *giorþ.* F. add. *egh*; male.
6) B. C. *a.*
7) C. *þin.*
8) C. *han.*
9) B. C. F. sic. A. om. *egh.*
10) B. *ther.* C. (*þ*)*ær.*
11) B. *wilia.*
12) B. C. F. om. *sum.*
13) C. *sia. sum.* Male.
14) B. F. add. *a thridio fämt.* C. add. *[*o fæmt.*
15) C. om. *ok staua.*
16) C. *a.*
17) F. om. *skulu.*
18) C. *eþ.*
19) F. *och.*
20) B. F. *stämner madher* (F. *man*) *ok klandar* &c.
21) C. sic. B. *thöre.* F. *thera.* A. *þerrre.*
22) F. om. *Nu — þa.*
23) B. F. sic. A. *sumuld* (pro *sum hemuld*).
24) C. *öra.* F. *öre.*
25) B. C. *vt lata.* F. *uthlatha.*
26) C. *næmdenna.*
27) F. om. *sum.*
28) B. *sannarin.*
29) B. F. *dyl.*
30) C. F. *þanom.*

salt. þa ær egh þæt tuæsuære:[31]) þa aghe þæn iorþina[32]) sum han[33]) hemulaþe: ok hin taki uærþ ok uizærlax[34]) öre af þem sum[35]) salde. ([36]Nu stæmnis ut lagha soknin ok uær huarghin þera: þa a[37]) hin iorþina haua sum stæmdi: ok lagha soknin gange in til hans sum stæmt uar. ok aghe aldrigh uald mer[38]) þa iorþ uæria. utan han haui forfall sum för uar saght: §. 2. Nu skal alla iorþa delu[39]) innan nat ok iamlanga ut stæmna: stæmnir[40]) egh sua: þa ær þæt ugilt sum[41]) han[42]) hauær[43]) stæmt. Nu mughu[44]) egh[45]) flere iorþattara i iorþa uærninne[46]) standa æn[47]) en:

XV

¶ Nu sighær man iorþa uærn olaghlika uara gangna:[48]) stæmne þry þing ok þrea fæmti: þa skal hin[49]) a[50]) þriþiu fæmt uita mæþ eþe fiughurtan manna at han hauær[43]) þa iorþ laghuart.[51]) bristær at eþe: þa[52]) bötin þer sum förra[53]) suoru firi olagh: Nu biþar[54]) han kunungxs ræfst um: þa skal hærazs næmd uita huat ([55]þær ær sant um: ok uita huat þæt ær hældær lagh ælla olagh: §. 1. Nu all[56]) iorþa dela[57]) hana[58]) a huarte[59]) fæsta ælla taka:[60]) hon a ofæst ok otakaþ a yuærstu fæmt gangas[61]) Nu wil man iorþauærn fæsta ok taka: sæmbær þöm baþum a þa ær þæt[62]) laghgiort. sæmbær þöm egh a: þa

---

31) A. Litt. *t* omiss. supra lineam add. scriba.
32) F. om. *iorþina.*
33) C. om. *han.* Male.
34) B. F. *widhärlugx.* C. *viþerlax.*
35) C. om. *sum.*
36) Verba: *Nu — sum för uar saght* non huc pertinere videntur. Cfr. not. 96. pag. 147.
37) A. v. *a* omiss. supra lineam add. scriba.
38) B. F. *mera.*
39) B. F. *iorda delur.*
40) C. *stæmne.*
41) D. F. om. *sum.*
42) B. D. F. sic. A. om. *han.*
43) F. *haffde.*
44) B. C. D. *maghu,* et sic B. passim.
45) D. *e.*
46) B. *wärn.*
47) C. B. D. F. sic. A. *æ.*
48) B. C. D. F. sic. A. om. *gangna.*
49) B. C. D. F. sic. A. *han.*
50) B. *at.*
51) D. B. F. sic. C.* A. *laghæfþat.*
52) B. C. D. F. om. *þa.*
53) B. *för.* D. *fyr.* F. om. h. v.
54) B. *bidher.* C. *biþa.*
55) C. om. *þær — huat.*
56) C. *alla.*
57) B. C. F. *iorda delu.*
58) C. D. F. *hon.* Male.
59) B. *hwatke.* D. *huatte.*
60) F. add. *och.*
61) B. D. *ganga.*
62) B. om. *þæt.*

skal[63]) ganga at[64]) yuærsta fæmtinne. §. 2. Nu þa man uær iorþ. þa skal han þær mæþ eþum[65]) standa sum iorþin ær þön sum[66]) han klandar firi hanum: klandar han tompt ok alt þæt til tomptinna liggær: þa skal han standa a[67]) tomptinne ok uæria alt þæt til hænna liggær: Klandar han i akrum ælla[68])
71 ængium ællar i skoghe: þa skal han standa þær sum[69]) þæt liggær sum[69]) han klandaþe ok uæria: gor[70]) han egh sua þa gör han ulagh: §. 3. Nu stæmnir man firi iorþa auærkan: þa skal han stæmna þem sum auarkar.[71]) ær þæt lanboe þa stæmnæ hanum: ([72]ok landboin stæmne iorþæghandanum:[73]) uil han hemula þa ([74]ær landboin osakær: wil han egh þa a landboin uita mæþ eþe fiughurtan manna at han fæste hanum:[75]) ok[76]) þa a iorþæghandin[77]) böta firi auærkanina[78]) ok egh landboin: Nu æn iorþæghandin[79]) dyl: þa skal han dylia mæþ tolf manna eþe. þa eþa skal ofesta ok otakaþa a yuærstu fæmt ganga siþan uiti hæræþs næmd huat þær ær sant um: Nu æn landboin orkar egh lufs eþum[80]) þa bötir[81]) han firi auærkanina §. 4. Nu stæmna tue mæn firi iorþadelu ok uæria baþir. þa skal hæraþzs næmd uita huar þerra sum[82]) sannare hauær: a[83]) hulkin[84]) ([85]þerra hon fællir.[86]) þa gangær lagha soknin in til hans: Nu æn hin[87]) uær sum stæmde. þa gangær lagha soknin in til hans sum kuar sat ok egh uarþe: ok aghe aldrigh uitzs orþ mera ([88]þa iorþina at[89]) uæria: utan han forfall haui sum för uar saght. Nu æn ([90]han hauær þön forfall fangit.[91]) þa skal[92]) til þingx fara ok lata[93]) sin forfall bæra ok suæria. ok

63) B. add. *edha.*
64) B. *a.*
65) F. *eedenom.*
66) B. C. F. om. *sum.*
67) F. *i.*
68) B. C. om. *ælla.*
69) B. C. F. om. *sum.*
70) B. F. *Gör.*
71) B. F. *awärkar.*
72) F. *landboen Iordägandeñ.*
73) B. *iorda äghandanum.*
74) B. F. sic. A. *ærnboin.*[1]
75) B. add. *tha iord.*
76) B. F. sic. A. *op.*
77) B. *iorda äghandin.* F. *Iordägandenom*; male.
78) B. F. *awärkan.* C. *auerken.*
79) A. Loco prioris *i* primum scriptum est *l.*
80) B. F. *lufs edhenom.* C. **þenom.*
81) C. F. *böte.*
82) B. C. F. om. *sum.*
83) Pro *æ.* B. F. om. h. v.
84) B. *Hwilikin.* F. *hwilchen.*
85) A. Loco verborum: *þerra hon fællir* antea scriptum fuisse videtur: *þer gangær.*
86) C. *fælle.*
87) B. C. F. sic. A. om. *hin.*
88) F. sic (*thâ Iordana*). C. B. *þa iorþ.* A. *þiorþina.*
89) B. F. om. *at.*
90) B. C. D. F. sic. A. *ha þön* &c.
91) B. C. F. om. *fangit.*
92) B. F. add. *han.*
93) C. *sæta* (lege *læta*).

dom[94]) taka: ok siþan ma han fiarþa þing stæmna. ok siþa[95]) iorþ uæria:[96]) nu æn han[97]) uarþe sum stæmdt.[98]) uær:[99]) þa gangær lagha sokmin in til huarghins þerra: þy at han matte egh[100]) uæria för æn a yuærstu fæmt. §. 5. Nu sæll man[1]) manne iorþ ok annar far til ([2]ok auærkar at ostæmdu: þa skal þæn[3]) sum fangit hauær stæmna hemuld[4]) sinne: þa skal hemuls mannin[5]) stæmna þem sum auærkaþe. ok biþia han sea hemuls eþ at sik:[6]) ok siþan[7]) skal han i[8]) þriþiu fæmt hemula: ok egh[9]) lufs eþ[10]) ganga:[11]) Nu auærkar man annars[12]) eghn ok[13]) orkar egh[9]) dylia ([14]þæt ok orkar egh lufs eþe[15]) ælla ok sialuær uæria ællas[16]) far egh hemuld[17]) ok gær oþulbrut. ginær ut a yuarstu[18]) fæmt ælla[19]) för: böte þrea markær: nu auærkar han flere manna iorþ oskipta[20]) mællum þerra ([21]böte þrea markær: þa skal han ([22]ena mark malsæghanda[23]) ræt halda til þriþiu fæmt ok þa hana at böta þem[24]) sum[25]) æfti kærir æn ([26]þö at þer sen egh[27]) alle uiþ a[28]) yuærstu fæmt sum i iorþinne attu: kæra þer siþan til[29]) hans:[30]) þa ([31]skal han suæria[32]) mæþ eþe fiughurtan manna at han hiolt til yuærstu fæmt. Nu kræuia þer alli sins.[33]) þa skal han þaghar

---

94) B. D. F. *doma*.
95) D. *þa*.
96) B. C. add. *Nu stämnes vt lagha soknen, ok wär hwarghin thera, Tha a hin* (C. *þæn*) *iordina hawa sum stämde, ok lagha soknen ganger* (C. *gar*) *in til thäs* (C. *hans*) *sum stänit war, ok han aghe aldre wald mera tha iord wäria, vtan han hawi forfall sum för war sakt, sum qwar sat* (C. add. *oc egh varþe*). Cfr. Cap. 14: 1.
97) B. F. *hin*.
98) A. *stæmde* primum scriptum est.
99) B. C. D. F. *war*.
100) D. *e*.
1) A. v. *man* bis est scripta.
2) D. B. C. F. sic. A. *okærkar*.
3) D. *han*.
4) D. *hemult*.
5) C. D. F. *man*.
6) C. D. *sær*. B. *sä*. F. *se*.
7) D. B. F. sic. A. om. *siþan*.
8) B. D. F. sic. A. om. *i*.
9) D. *e*.
10) D. *köpis eþ*; male. F. *löpes eedh*, mutatum in *löffs eedh*. C.*
11) F. *göra*.
12) A. Litt. *ann* bis sunt scriptae. B. C. D? F. *mans*.
13) C. D. F. om. *ok*.
14) D. Verba: *þæt — ok gær* partim extrita sunt, partim abscissa.
15) A. Pro *lufs eþe* antea scriptum fuit *dylia*. B. *lufs edha*. C. *lups eþe*.
16) B. *ok*.
17) C. *hemult*.
18) B. sic. D. F. *öuarsto*. A. *yuar*.
19) F. add. *och*.
20) B. F. add. *ok oskilda*.
21) B. C. D. F. sic. A. pro: *böte þrea markær* habet *marka*.
22) F. om. *ena mark*.
23) C. *malsæghandans*.
24) F. om. *þem*.
25) B. om. *sum*.
26) B. *tho at tha sen* &c.
27) D. *e*.
28) C. F. om. *a*.
29) A. *hans* antea scriptum fuit.
30) C. D. F. om. *hans*.
31) F. *schola ther*.
32) D. B. F. sic. A. *syria*.
33) C. *sænder*. F. *sæns*. D.*

böta ok ([34]egh til þriþiu fæmt halda: Nu auærkar man þa iorþ sum lutskipt ok laghskipt[35]) ær mællum manna: þa böte þrea markær firi huaria[36]) þa iorþ sum[37]) han auærkar annars manzs ([38]lutskipta ok laghskipta: Nu auærkar by[39]) iuir skial sin a annan by. bötin alle þer sum[40]) auærkaþu ([41]huar þerra þrea markær: taki sua huar af botinne sum han a i bynum: ena lagha sokn böte aldær byrin.[42])

XVI.

¶ Nu takær man pænninga at[43]) lane af andrum ok sætær iorþ sina at[44])
72 uæþia fæst[45]) at pante ok skill sua firi. at koma egh[46]) pænningani a þem dagh: þa uari[47]) þæt aþal fæst. Nu koma egh[46]) panningani[48]) a sama[49]) dagh sum saght[50]) uar[51]) ok hin hauær[52]) siþan um þry ar ælla[53]) þrim flera: þa ær þæt aþal fæst. Nu sighær þæn sum iorþina satte egh uara aþal fæst. ælla sæghær egh uara at daghinum kumit. þa a þæn uitzs orþ sum[54]) aþal fæst uill uita. §. 1. Nu æn man vill iorþ[55]) sina at pant[56]) ut sætia: þa skal han frændum sinum först biuþa: uilia þer egh a hana pænninga lana: þa skal[57]) til þingx fara ok ([58]dom þær taka sætia[59]) huem sum[60]) han uill. §. 2. Nu æn han ær egh[61]) a[62]) kumin mæþ elde ok ærne[63]) ok ([64]hauær[65]) egh[66]) skipat[67]) sum at uæþium hauær: þa a hin uitzs orþ sum ryua uill: sua at stæmne[68]) hin þry

---

34) A. Loco litt. *egh til* aliae quaedam antea fuerunt scriptae.
35) B. F. sic. A. *laghskip.*
36) B. F. sic. A. *huari.*
37) C. *æ.* F. *e.*
38) F. *lutth, laghschipta och laghschillda.* C. **skilda.*
39) B. *byr.*
40) C. D. F. om. *sum.*
41) C. om. *huar — markær.*
42) C. *byn.* F. *by.*
43) B. F. om. *at.*
44) D. B. F. *mæþ.*
45) F. *wädh sättia fäst.*
46) D. *e.*
47) A. Litt. *i* omiss. supra lineam add. scriba.
48) C. B. D. F. *pænningane.*
49) D. *þem.*
50) D. *sat.*
51) D. B. F. sic. A. om. *uar.*
52) C. (*hæ*)*fþar.*
53) C. F. *oc.*
54) B. C. F. om. *sum.*
55) A. *si* additum at deletum est.
56) C. F. *pante.*
57) F. add. *han.*
58) B. C. F. *doma taka.* D. *doma**
59) C. add. *æ.*
60) C. D. F. om. *sum.*
61) B. C. F. sic. D. *e.* A. om. h. v.
62) D. om. *a.*
63) B. *arne.*
64) A. Litt. *hauær egh sk* bis sunt scriptae.
65) D. F. om. *hauær.* B. add. *hin.*
66) D. *e.*
67) C. add. *þæn.*
68) B. *stämnir.*

þing ok þrea fæmte sum at uæþium hauær[69]) sæghær uti uara stæmnu daghin ok beþis atær[70]) iorþina anuarþa[71]) sik: þa skal han[72]) suæria ([73]tuænne fiughurtan manna eþa: annan sua at han sik[74]) aldrigh afhænde. ok annan hæfþa eþ æftir. Nu æn han gangær uiþ at han satte hanum iorþina: þa a hin[75]) uitzorþ uita mæþ eþe fiughurtan manna at han[76]) satte hanum at uæþia fæst ([77]ok egh at aþal fæst. ok annan fiughurtan manna eþ: ok leggia fram sua manga pænninga sum iorþin stoþ firi: sua at þöm samu pænninga böþ han a ([78]þem sama stæmnu dagh: ok han[79]) wlte sialuær at han uilde egh[80]) uiþær taka: ([81]ok luke ut pænningana: Nu skill þem a ([82]han sæghær færre uara pænningana[83]) æn han ut læþe.[84]) þa skal han uita þem æmgoþa[85]) mæþ eþe fiughurtan manna sum þe[86]) han[87]) tok: Nu skil þem a um daghin. annar sighær uara förra[88]) ok annar egh þa star þæt a fæsta[89]) mansins uitnum nu æn han suær a mote siþan hin hauær sua surit. sum nu ær saght ok uitær at han[90]) hauær fangit mæþ aþal fæst[91]) af hanum: þa skal hæræzs næmd uita huat þær ær sant um:

XVII.

¶ Nu æn flere mæn antuiggia bröþer[92]) ælla en by[93]) kænnas uiþ ena iorþ: þaghar uart ær firi enum þa ær uart firi allum æn þe dela alli et mal:

---

69) B. add. *ok.*
70) Vox *atær* delenda videtur.
71) B. *andwarda.* F. *anthwarda.*
72) C. F. add. *sua.*
73) F. *fiugurtan Manna edhe.*
74) C. B. *sær.*
75) C. F. *han.*
76) F. om. *han.*
77) B. sic. F. *och egh adellfäst.* C. **lfæst.* A. om. *ok — aþal fæst.*
78) C. B. F. *þera stæmnodag.*
79) B. F. sic. A. D. om. *han.*
80) D. *e.*
81) B. om. *ok — pænningana.*
82) G. *hin sigher wara wärre pänningana.*
83) C. F. *pænninga.*
84) B. *vt lante.* F. *Vthlade.*
85) D. B. C. F. sic (C. *iæmgoþa.* F. *Iämpngoda*). A. add. *sum han utlæþe.*
86) F. om. *þe.*
87) C. D. F. add. *in.*
88) C. *för.*
89) C. D. F. *fæstnaþa.*
90) B. C. F. sic. A. add. *at.*
91) B. *odhalfäst.* C. *oþolfæst.*
92) B. C. F. sic. A. *broþir.*
93) B. F. *byr.*

XVIII.

¶ Nu æn sinalund kænnis huar[94]) uiþ iorþina. þa skal han særlytis[95]) firi huarium[96]) uæria: §. 1. Nu skal egh[97]) æfte iorþa delu lionga þing stæmna: ok egh afti[98]) þing[99]) ælla[100]) fæmtir buzs eþa sea:

.XIX.

¶ Nu delas þer uiþ annar kallar[1]) fang ok annar fæþrini bor huarghin þerra a ok[2]) kippas[3]) um skyldir. þa skal fæþrini standa. ok fang firi ganga: nu bor[4]) hin a sum[5]) fangit hauær. þa rinda[6]) fang fæþrini. §. 1. Nu delas þön uiþ forna fæþrini ok fanga fæþrini ok kippas um skyldir. ælla auærka baþir þæt sum þer[7]) dela um:[8]) þa skal forna fæþrini standa ok fanga fæþrini firi ganga. Nu bor hin[9]) a sum fanga fæþrini kalla[10]) þa rindær þær fanga fæþrini forna fæþrini:

.XX.

¶ Nu will kirkia eghn sinne[11]) ([12]ur staþ köpa: þa skal biskupe til sæghia
73 ælla prouasti. köpa til iamnaþa:[13]) firi þy at[14]) ughurmagha köp ælla kirkiu[15]) ma egh annurlund[16]) köpa utan til bætra: kæris þæt þa skal til iamnaþa ælla köpit[17]) atær ganga: §. 1. ¶ Nu[18]) uill kirkia ælla klostær eghn sina sælia: ([19]hon hörer[20]) egh til atærbuzs. §. 2. köpe[21]) biskupær eghn[22]) ([23]ok dö han

---

94) F. add. *thera.* C. in marg. add. *þer,* quod huc referendum videtur.
95) B. *särledhis.* F. *serlithis.*
96) C. B. F. add. *þera.*
97) F. om. *egh.* Male.
98) C. B. F. *æpter.*
99) C. *eþ.* Male.
100) C. F. *oc egh.* C. add. *æpter.*
1) C. *calla.*
2) B. C. F. om. *ok.*
3) F. add. *thär.*
4) B. *dör.* Male.
5) C. F. om. *sum.*
6) C. F. *rinder.*
7) B. C. F. sic. A. om. *þer.*
8) C. F. om. *um.*
9) B. C. F. sic. A. *sin.*
10) B. F. *kallar.*
11) B. *sinna.* F. *sina.*
12) C. F. om. *ur staþ.*
13) C. B. add. *oc egh til oiæmnaþa.*
14) C. *alt.* F. add. *thett är.*
15) C. add. *þem.*
16) B. *andra lund.*
17) C. F. *köp.*
18) B. C. F. om. *Nu.*
19) B. C. F. sic. A. *kana hö höre egh atærbuzs.*
20) C. *hörne.*
21) B. C. F. *Kiöpir.*
22) B. C. F. sic. A. *egh.*
23) B. F. *dör han.* C. *dör biscoper. þa &c.*

þa æruir han kirkian[24]) æn han hauær egh skap arua: ok þa iorþ sum[25]) han köpte. þa[26]) uæri[27]) sua þæn biskupær sum[25]) æfte han kombær sua[28]) sum fæþrini sit. samuleþ klostær ok kirkia. §. 3. Nu æ huar bonde skal til hemuls (29 lita: þa liti til[30]) hemuls: biskupær. klostær ok kirkia:

.XXI.

¶ Nu ma egh ughurmaghans[31]) iorþ skiptas utan til bætra: ælla til iamnaþa: warþær hans mals man[32]) sua fatökær at han orkar egh þön ughurmagha börn[33]) föþa: þa skal han[34]) andrum þerra frænda til sighia at han taki ok föþe þem ok egh þerra iorþ sæli.[35]) will han egh: þa skal han[36]) til þingxs fara ok þær uitra ok siþan dom[37]) taka at[38]) þerra iorþ[39]) firi lösöra sælia þöm föþa mæþ. ok[40]) egh ma han[41]) ælla firi lösöra þerra iorþ sælia. §. 1. Nu æn ughurmagha iorþ sæls firi lösöra: þa ma han innan þry ar atær ryua köpit. siþan han uarþær maghanda man: ryuær han egh (42 innan þry ar. þa (43 a þæn uitzs orþ halda sum fangit hauær. ælla[44]) ær han utan landzs ok ær maghanda man: kombær han[45]) hem þa ma han atær ryua innan nat ok iamlanga (46 kærir han egh innan nat ok iamlanga siþan han hem kombær: þa a hin uitzs orþ halda sum köpt hauær.

XX.II.

¶ Nu æru bröþær i bo saman þa ær þæn ælste köpgildær til alls þæs

---

24) B. C. *kirkia*. F. *kyrckio*, quae terminatio et alias in nominativo casu occurrit.
25) C. F. om. *sum*.
26) B. C. F. om. *þa*.
27) B. C. F. sic. A. *æruí*.
28) B. om. *sua*.
29) F. om. *lita* — *hemuls*.
30) B. C. sic. A. om. *til*.
31) C. *vghurmaga*.
32) B. C. F. sic. A. *mals nan*.
33) B. C. F. *barn*.
34) C. om. *han*.
35) C. B. *sælia*. F. *selie*.
36) C. *hin*.
37) B. C. F. *doma*.
38) C. F. *oc*.
39) B. add. *ma*.
40) B. om. *ok*.
41) B. C. F. sic. A. add. *an*.
42) C. F. *i þrim* (F. *try*) *drom*.
43) F. om. *a*. B. *hawer han witzord*.
44) C. om. *ælla*.
45) C. F. om. *han*.
46) B. C. F. sic. A. *siþan han hem kombær: kombær han egh: þa* &c.

sum[47]) þer aghu: firi utan egh ma han fæþrini þerra[48]) ur staþ köpa ællas[49]) alli haldin a fæstum[50]) ok egh en þerra:

XX.III.

¶ Nu bor fostre i bo[51]) þa will bonde[52]) uan sina sælia. þa skal fostra mæþ fæstum köpa:

XX.IIII.

¶ Nu köpir[53]) man mollu[54]) uærk ælla fiske uærk: kombær a lagha hæfþum: aghe uitzs orþ at uæria: ær obygt[55]) þa[56]) gangi til skiptis: taki sua attungær sum attungær:[57])

Hær byrias uinsorþa balkær. i hanum tælias flokka þrættan.[1])

I ([2]Nu uill bonde þræl sin sælia: ælla kuika þæn sum horn ok hof[3]) hauær:

II. Um æn man fa hus mæþ uins örþe.[4]) þön mughu[5]) egh at leþzsnum ganga:

III Um æn þæn klanda sum salde. ok huru uins eþ skal ganga:

IIII Vm an[6]) man ræni ælla stial: þa dyli ranit.[7])

.V. Um æn man fa mæþ lönda lasti köpa: þa skal han innan fæmta atær biuþa:

VI Vm æn klandas firi manne þæt sum han fangit hauær. ok um uitzs orþ. ok huru leþa skal ælla i tak lata:

---

47) C. F. om. *sum.*
48) C. om. *þerra.*
49) C. *vtan.*
50) B. *fästu.*
51) F. add. *samman.*
52) C. *bonden.*
53) C. *köpe.*
54) B. C. F. *möllu.*
55) B. C. F. sic. A. *bygt.*
56) C. F. om. *þa.*
57) F. rubr. litt. add. *finis.*

1) A. om. rubricam. Hanc habet cod. B, pariter ac apogr. B. 51, ubi eam, ut videtur, addidit manus paullo recentior. F. habet rubr. *Köpmåla Balcher.*
2) B. *Vm huru Bonde skal Thräl sälia,* &c.
3) A. *hok* primum scriptum est.
4) B. *Winsorde.*
5) A. Litt. *mu* bis sunt scriptae.
6) B. *än.*
7) B. *Ransins.*

VII Um skapaþ klæþe ælla suærþ ok hus: þön skulu all mæþ eþe hemul gæras:

VIII Vm strætis köp: ok bondans son ær egh köpgildær mera æn at atta pænningum. ok egh kona hans:

IX Um ([8]æn man köpe uiþ þæn sum egh ær köpgildær ælla mæn skiptas gæwm uiþær:

X. Vm æn bröþær sitia i bo saman

X.I. Um æn þe köpas uiþ sum egh æru köpgildi 74

XII. Vm æn bryti sitær i bo manzs. han ma egh[9]) köp gæra ([10]haldær æn þræll hans

XIII. Um æn man gær köp mæþ uin ok uitni ok kallas rantakit uara: ællas na egh hemuld:

Nu will bonde þræl sin[11]) sælia: han[12]) skal mæþ uin ok uitni köpa sum[13]) hæst. Nu kuika allan ([14]þæn sum[15]) horn ok hof hauær. þa skal mæþ uin ok uitni köpa: for utan höns ok gas.[16]) hund ok kat. skapat klæþe ok[17]) skæpt[18]) uakn:[19]) skalpat[20]) suærþ. giort gull ok siluær. læst hus ok doraþ: þæt skal alt[21]) mæþ uin ok uitni köpa:[22])

II

¶ ([23]Nu kan man fa hus mæþ uins orþe.[24]) þön[25]) nytir egh at lezsnum[26])

---

8) B. *man kiöpir* &c.
9) B. om. *egh.* Male.
10) Pro *hældær.* B. *ok egh Thräl hans.*
11) C. F. om. *sin.*
12) C. B. F. sic. A. *hal.*
13) F. *sâsom.*
14) C. *horn oc hof scal* &c. F. *horn och hooff, tâ schall* &c.
15) A. v. *sum* bis est scripta.
16) F. *Gäss.* C. F. add. *oc.*
17) B. C. F. om. *ok.*
18) C. B. F. sic. A. *skalpat* scriptum est, at litt. *l* deleta; non tamen *skapat* legendum est, ut legit apogr. B 51.
19) F. *wapn.*
20) C. *skualpat.*
21) C. om. *alt.*
22) F. *köpas.*
23) F. om. hoc Cap.
24) C. *vizorþe.* Male.
25) B. *Thöm.*
26) C. *lösnom.* Male.

ganga: kunnu þön klandas. þa stæmne[27]) þæn sum[28]) fangit hauær uininum: ok uinin salanum: koma þer ([29]innan lagha fæmtum þa ær þæt got. koma þer[30]) egh: þa lati tua suæria at uin ok sali æru[31]) utan lands ok laghsaghu:[32]) ælla i lagha forfallum: stande siþan um[33]) nat ok iamlangda:[34]) kombær han[35]) egh æn þa: þa giui ut husin ok mæþ þrea markær:

.III.

¶ Nu klandar sialuær þæn sum salde. þa skal hin uæria sum fangit hauær mæþ eþe fæmtan[36]) manna: ens þæs sum[37]) ([38]þæt uet. at iak uar at þy sum[39]) ir[40]) delin um baþi böna uin ok lagha uin: ok sua[41]) tue köpa[42]) hans at þer uissu[43]) ok uiþ uaru at han fik mæþ uin ok uitne. þæt aghu þer[44]) suæria ok tolf æftir. at þer suoru baþe sant[45]) ok lagh: §. 1. Nu ær þæt hema mæþ bondanum ok annar man sighær[46]) sik þæt köpt haua. þa[47]) aghe han uitzsorþ at[48]) dylia at han sik[49]) aldrigh af hænde: nu æn hin kombær[50]) bort mæþ þy sum[51]) han köpti: þa aghi han uitzs orþ sum saght ær utan han ræni þæt.

IIII

¶ Nu æn han rænir ælla[52]) stial þæt. þa dyli först[53]) ransins ok uæri siþan: gitær han egh dult þa böte. ok aghe þæn uitzs orþ sum[54]) æfte kære[55]) dylia

---

27) C. B. sic. A. *skæmne.*
28) C. om. *sum.*
29) C. *lagha fæmtena þæt ær got.*
30) B. C. om. *þer.*
31) C. *ær.*
32) B. C. sic. A. *laghsaghsaghu.*
33) C. sic. A. B. *innan.*
34) B. C. *iamlanga.*
35) C. om. *han.*
36) C. B. sic. A. F. *fiughurtan.*
37) C. om. *sum.* F. *e.*
38) B. C. F. sic. A. *þær uar. at han uar at* &c.
39) B. C. F. om. *sum.*
40) C. F. *it.*
41) C. F. om. *sua.*
42) C. B. *köpar.* F. *kopar.*
43) B. C. F. *wisto.*
44) F. *twer.*
45) B. C. F. sic. A. *san.*
46) B. C. F. sic. A. *sigh.*
47) C. B. F. sic. A. *nu.*
48) B. C. F. om. *at.*
49) F. B. *sær.* C. *sæ.*
50) B. C. F. sic. A. *komba.*
51) B. C. F. om. *sum.*
52) F. add. *och.*
53) C. F. om. *först.*
54) B. *är.* C. *æ.* F. *thär.*
55) B. F. *kvärde.*

at[56]) han sik[49]) aldrigh afhænde. þy a[57]) han dylia:[58]) at man ma aldrig sik[59]) ræna til uitzsorþa; ([60]þat aghu tue[61]) suæria ok tolf æftir at þer suoru baþe sant ok lagh:

.V.

¶ Nu far maþær[62]) mæþ lönda laste köpa: þa skal[63]) innan fæmtar[64]) atær biuþa ([65]þöm sum salde dyli þæs mæþ eþe at han salde egh mæþ lönda laste. orkar[66]) egh eþe gange atær köp þerra:

VI.

¶ Nu klandar man firi manne þæt sum[67]) han fangit hauær kallar af sik[68]) stulit uara: þa skal i tak lata um fæm nætær: köpin skal ([69]til uinsins tala: ær uin ok sali ([70]innan lands. þa skal han a[71]) förstu fæmt leþa til uinsins ok uinin til salans. §. 1. ([72]Nu ær egh uin ælla sali hema. gangi til mæþ tueggia manna eþe ok uiti þæt a försto fæmt at þy leþir han egh at uin ok sali hans haua laglia forfall: þæt ær lagha forfall. ær[73]) sialuær siukær ællas ok[74]) egh he-

---

56) F. *än.*
57) F. sic. A. B. C. om. *a.*
58) B. *wita.*
59) C. *sæ.* F. *sær.*
60) B. F. *Thät.* C. om. *þat — lagh.*
61) B. *ther.*
62) B. sic. C. F. *man.* A. om. h. v.
63) B. C. F. add. *han.*
64) C. F. sic. B. *fämt.* A. *fæmti.*
65) C. *þæn æ salde dylia* &c. F. *thän thär sällde* &c.
66) C. add. *han.*
67) B. C. F. om. *sum.*
68) C. *sæ.*
69) B. *winenum til tala.* C. F. *vininom til sægghia.*
70) C. *inlændes.* F. *vthländis*; male.
71) B. C. F. sic. A. om. *a.*
72) A. C. hic male inserunt verba: *Nu kan man lata i fæm natta tak — leþa til landamæris,* quae textus noster in §. 3. habet. Quae vero hoc loco in textu nostro leguntur: *Nu ær egh uin — samu uitzorþ,* ea om. A., habent vero B. (quem hic secuti sumus) et F, atque, post verba supra memorata: *Nu kan man — landamæris,* quoque C. Quae porro in hoc Cap. sequuntur, ea, mutato ordine, sic habent C. F.: *Nu taks til manaþa tak — var aldregh þiuuer at. þa scal vin virþing varþa* (vide §. 3.). *Nv ma aldreg vin — han hanom vingaþe* (vide §§. 4, 5.). *Nv vil han egh viþer ganga — þa iac köpte* (vide §. 4.). *vin scal virþing varþa — han baþ i vinsorþit* (vide §. 2.). *Nv kan vin vilin vara — timelleca til fæmt cuma* (vide §§. 5, 6.). *Nv a vin þæssin vizorþ — vita sic i vinsorþet* (vide §. 4; F. om. tamen quaedam verba in fine §. 6. et in principio §. 4, quo hae §§. perperam in unum confunduntur; cfr. not. 28. pag. 157; not. 75. p. 159.). *Nv ganger han viþer — för æn viþer þænna man* (§. 7.). Hi igitur codices omittunt: *Nu æn þæt kombær i fæmnatta tak — þa skal suæria ok egh bæra* (vide §§. 1, 2.).
73) C. *ligger.*
74) C. om. *ok.*

ma: takx[75]) til andra fæmt fæmtan natta aghe samu uitzorþ: ([76]Nu æn þæt kombær i fæmnatta tak: þa skal han lata tua mæn suæria: lattær han egh[77]) suæria þa böte þre markær ok taki siþan til fæmtan natta tak: þa skal han ok lata tua mæn suæria at uin ok sali haua san forfall: þa skal lata i manaþa tak siþan nytir egh længær forfalzs eþær:[78]) þa skal lata i halfs iamlanga
75 tak: þa skulu ok tue suæria at þe æru utan lands ok laghsaghu: bristær hanum[79]) ok[80]) þæn eþrin þa[81]) böte þrea markær: þa skal ætla af först a dagh sum klandaþis ok alla fæmtir innan: þa skal ganga i natta tak ok[82]) iamlanga: kombær han[83]) æn[84]) þa a landamærit sum hemföþu uill uita ok hemult[85]) uill[86]) gæra þa ær þæt got. kombær ([87]han egh: þa a hin sik þær urþiuua gæra sum köpt[88]) hafþe mæþ uin ok uitne: suæri uinin sua ok biþi sik sua gudh hialpa: at þa iak þætta uingaþe. þa uisse[89]) iak egh at þiufstulit uar. ok suærin tue sua at uir uarum uiþ þa þætta uingaþis ok tolf æftir at þe[90]) suoru baþe sant ok lagh: ok gömi uinin sik þær firi at han suæri ([91]akki mer æn entima: ok köpin göme sik at han suæri ækki i wins eþinum: þaghar þæn eþrin ær gangin þa uari köpin saklös: §. 2. Nu hauær han egh uinin mæþ sik til landamæris. þa wari köpin sakær[92]) ([93]til fiuratighi marka ok egh lif sit late:[94]) suær antuiggia vinin ælla ([95]vinsins arwe ok bristær hanum eþrin þa[96]) böte fiuratighi markær: ok alli hini eþane sum ([97]för suorus þe ganga up. köpin suæri in til uinssins: ok[98]) ma egh uiþ taka at osurnu: huar sum forfall skulu koma þa skal suæria ok egh bæra: ([99]þa skal vin wirþning uarþa:

---

75) F. *tå tagx.*
76) C. F. om. *Nu — þa skal suæria ok egh bæra* (§. 2.). Cfr. not. 72. pag. 155.
77) B. add. *twa.*
78) Adde: *utan þe sen utan lands.* Cfr. §. 3. h. C.
79) A. v. *hanum* bis est scripta, at priori loco lineola inducta.
80) B. om. *ok.*
81) B. om. *þa.*
82) B. sic. A. om. *ok.*
83) A. *egh* additum est, at lineola inductum.
84) B. om. *æn.*
85) B. sic. A. *hemul.*
86) B. om. *uill.*
87) B. sic. A. om. *han egh.*
88) B. sic. A. *köp.*
89) B. *wiste.*
90) B. add. *twe.*
91) B. *äkki mera.*
92) B. sic. A. *kakær.*
93) B. *at fiuratighi markum.*
94) B. *lata.*
95) B. *wins ärwa.*
96) B. om. *þa.*
97) B. *först sworus tha gangin vp.*
98) A. *oh* primum scriptum est. B. add. *han.*
99) F. *Winn schall wirdning* &c. C. *vin scal virþ**

fa antuiggia af þem sum[100]) han baþ i vinsorþit[1]) ælla sialuær ut gialda: ok siþan skal vinin dylia mæþ eþe. at þa ([2]iak uingaþe þa uisse iak egh at þiufstulit uar. ok[3]) gæri sik ([4]þær mæþ urþiuua:[5]) ok lati þem uirþningina sum[6]) köpte. ok ([7]kæri a þæn sum han baþ i vinsorþit. §. 3. ([8]Nu takx til manaþa tak. þa hialpær hanum egh længær forfals eþær utan han se utan lands.[9]) ([10]þa skal mæþ tuem suæria at uin ælla sali æru[11]) utan lands ok lagh saghu: þa[12]) ma egh længre leþa æn til landamæris.' ([13]Nu kan man lata i fæm natta tak ælla i[14]) fæmtan nata tak ok[15]) afgiptis siþan ok uill egh fylghia[16]) taki sinu ([17]þorf egh leþa til landamæris: Nu æn[18]) þer skulu þær uiþ kuma ær hemföþu eþ[19]) föra uilia: kuma egh þær i mot þa skal hin sik til uita ær[20]) uiþær kænnis mæþ tuem mannum ok sialuær han þriþi at þæt ær af hanum þiufstulit ok han aldrigh afhænde sik.[21]) sua æ huar[22]) egh kumbær hemuld[23]) innan lagha leþsnum þa gange hin sua[24]) til sins sum mist hauær sua sum nu ær saght. ær egh salin innan lands ok hæraþe[25]) þa skal köpin uiþær landamære urþiuua gæras mæþ uin ok uitne at han köpte ok[26]) uar aldrigh þiuuær at.[27]) §. 4. ([28]Nu a uinin[29]) þæssin uitzs orþ. at þa ir[30]) uiþær köp-

---

100) B. C. F. om. *sum.*
1) B. sic. F. *winzordh.* A. *vnsorþit.*
2) F. *han wingade, thå wiste hann egh* &c. C. *han vingaþe þa**
3) B. F. om. *ok.*
4) F. *medh ty.*
5) A. *urþiua* primum scriptum est.
6) F. *är.*
7) B. sic. A. *hæri.* F. *kraffui aff thäm han* &c.
8) Quae §. 3. continet, hoc loco habet cod. B; in C. et F. eadem, etsi rerum ordine mutato, leguntur. At A. haec om., praeter verba: *Nu kan man lata i fæm natta tak — leþa til landamæris,* quae A, pariter ac C, supra inserit. Cfr. not. 72. pag. 155. In his verbis igitur cod. A, in ceteris vero quae continet haec §, B. secuti sumus.
9) C. *lænz* (pro *lanz*).
10) F. om. *þa — utan lands.*
11) C. *ær.*
12) C. om. *þa.*
13) A. C. supra inserunt verba: *Nu — landamæris.* Cfr. not. 72. pag. 155. et not. 8. supra.
14) B. C. F. om. *i.*
15) C. F. om. *ok.*
16) F. add. *sidan.*
17) C. B. F. *þa þorf han egh* &c.
18) C. *mæþ.* F. *män.*
19) C. sic. B. F. *edhe.*
20) C. *som.* F. *thär.*
21) F. *sær.* C. om. h. v. C. F. add. *för æn þær;* male.
22) C. add. *sum.*
23) C. *hemult.*
24) F. om. *sua.*
25) Lege *laghsaghu.*
26) C. add. *han.*
27) F. add. *tå schall win wirdningh warda.* C. add. *þa scal v * þing varþa.*
28) A. Litt. *N* a miniatore omiss. add. rec. man. F. om. *Nu a uinin;* cfr. not. 72. pag. 155.
29) C. *vin.*
30) C. F. *it.*

tins[31]) þa uar iak at[32]) andru uiþ ok egh[33]) at þessu: þa skal þæt hæræzs namd[34]) uita[35]) huarr þera sum[36]) sannare[37]) hauær swrit. Nu gangær uin uiþ uinsorþe ([38]ok leþe til hins sum[39]) salde. nu will han egh uiþær ganga at han hauær salt. þa ær þæt uinsins uitzs orþ uita sik ([40]til uinsorþsins Nu will han egh uiþær ganga sum[41]) uinin[42]) ær: þa a þæn uitz orþ[43]) sum[44]) köpt hauær uita þæt at þu uast at þessu uin þa iak köpte: nu ma aldrigh ([45]uinin dylia uins orþit[46]) um þuært.[47]) §. 5. Nu æn uinin skal uirþning ut luka ok skill þem a: þa aghe vinin uitzs orþ[48]) mæþ eþe fiughurtan manna at fult ær atærguldit firi þæt sum[49]) han hanum uingaþe. Nu kan uin ([50]uilin uara ok[51]) sæghær mere uirþning[52]) uara æn hon uar.[53]) þa skal hin uita sum[54]) ut[55]) a gæra[56]) ok han baþ i ([57]uinsorþit. uita þæt mæþ eþe fiughurtan[58]) manna at iak baþ þik egh firi mera i uins orþ[59]) æn nu ær ut lukit. ok[60]) ([61]gialde æ kuikt kuiku[62]) gen. ællas pænninga: §. 6. Nu sitær en þerra kuar ok sighær egh[63]) sua uininum til at vinin ma þær[64]) til[65]) koma til höghstu ([66]fæmtan natta fæmtinna ([67]sum nokor þæn sum salde: þa hauær[68]) han[69]) firisitit uir-

---

31) B. C. F. sic. A. *köptis.*
32) B. F. sic. A. om. *at.*
33) C. om. *egh.* Male.
34) B. F. *nämd.*
35) B. add. *hwat thär är sant vm, âlla.*
36) B. C. F. om. *sum.*
37) B. *sannaren.* C. *sannanne.*
38) C. F. *leþer*, om. *ok.*
39) C. *æ.* F. *thär.*
40) C. B. F. *i vinsorþet.*
41) F. om. *sum.*
42) C. F. *salin.* Male.
43) B. C. F. sic. A. pro *uitz orþ* habet *titz.*
44) C. om. *sum.*
45) C. B. F. *vin alz dylia* &c.
46) C. *vins orþen.*
47) B. *hwart.* Male.
48) B. C. F. sic. A. *uitzs örþ.* C. F. add. *vita.*
49) C. F. om. *sum.*
50) F. *willia wârda.* Male.
51) C. F. om. *ok.*
52) C. *virþing.*
53) B. *är.*
54) C. om. *sum.* F. *thär.*
55) A. *nt* v. *uit* scriptum est, at scalpro emendatum.
56) B. *gäwa.* F. *giffua.* C. *giæ**
57) C. *vinsorþ mæþ* &c.
58) B. C. F. sic. A. *fiughururtan.*
59) B. *winsordit.*
60) F. om. *ok.*
61) B. sic. C. *gialde quict* &c. F. *â gällda quickt* &c. A. *æ gilda kuikt.*
62) A. *kuika* primum scriptum fuisse videtur.
63) C. om. *egh.* Male.
64) C. om. *þær.* C. F. add. *þæn.*
65) B. om. *til.*
66) C. om. *fæmtan natta.*
67) B. *sum kan naqwar* &c. C. *sum kan nakuar þæn *gia (læggia?) som salde.* F. *thänn sâllde* &c. Verba *sum nokor* aut delenda videntur, aut eorum loco *ok* legendum.
68) C. F. *haui.*
69) C. om. *han.*

þinginne.[70]) ællas[71]) uiti ([72]mæþ eþe fiughurtan manna at han fik ([73]timilika sua hanum buþ[74]) ([75]at han matte timilika hanum til fæmt[76]) koma: §. 7. Nu gangær hin[77]) uiþær at han hauær salt. þa skal han[78]) hemult gæra þem sum[79]) han salde. ær þæt kuiki: þa skal han þæt uita at han atte ok hema födde ok[80]) þær[81]) ([82]diþi miolk ok moþur spina: ok aldrigh afhænde iak mik[83]) för æn uiþ þænna man:

VII.

¶ Nu æn þæt æru klaþe[84]) ([85]þa skal han[86]) uita þæt at han læt skapa ok skæra: ok han atte nyt[87]) ok onöt. Nu æn þæt ær suærþ: þa skal han þæt uita at han læt skyggia ok skalpa. ok han atte nyt ok[88]) onöt. Nu æn þæt æru hus: þa skal han þæt uita at han læt af stumne hugga ok gæra: þæssin all skal han mæþ eþe hemul gæra. sua[89]) sum hemföþu: ok[90]) iak afhænde[91]) aldrigh ([92]mik i laghum manna för æn uiþ þænna man: Nu[93]) orkar han egh eþe. þa a hin til[94]) sins ganga mæþ eþe surnum[95]) at þætta[96]) uar af ([97]mik stulit. þæn skal þæt uita sum klandaþi: §. 1. Nu klandas þæt firi manne sum[98]) han[99]) hauær köpt. ok köpis egh[100]) mæþ uin ok uitne. ([1]klandar þæn sami sum salde. þa uæri mæþ eþe fiughurtan manna. sua at han fik af hanum mæþ hans uilia ok fullum uiþær gialdum: klandar[2]) annar æn þæn sum salde ok[3]) leþis till þæs sum han fik þæt[4]) af. uill han egh uiþær taka: þa 76

70) B. *wirdningine.* F. *wirdningena.*
71) C. *ælla,* et sic passim.
72) C. B. F. sic. A. pro *mæþ eþe* habet *mæþe.*
73) B. C. *hanum swa timelika.*
74) B. C. F. *wissu.*
75) F. om. *at — koma.* Cfr. not. 72. pag. 155.
76) C. B. sic. A. *fæm.*
77) B. C. F. *han.*
78) C. om. *han.*
79) C. om. *sum.*
80) C. F. om. *ok.*
81) B. om. *þær.*
82) F. *thå miölck och Moder Spina didde.*
83) B. F. *mär.*
84) B. F. *klädhe.*
85) F. om. *þa — þæt æru hus.*
86) B. *hin.*
87) C. B. sic. A. *nöt.*
88) B. sic. A. *o.*
89) F. om. *sua.*
90) B. F. *at.*
91) B. F. sic. A. *afhæn.*
92) B. F. *mär i lagh* &c.
93) B. om. *Nu.*
94) B. C. F. sic. A. om. *til.*
95) C. F. om. *surnum.*
96) C. *þæt.*
97) C. *mæ þiufstulit.*
98) C. *æ.* F. *thet.*
99) B. C. F. sic. A. om. *han.*
100) B. sic. A. C. F. om. *egh.*
1) C. *clande þ(æn) som* &c.
2) B. *Nu klandar.*
3) C. F. om. *ok.*
4) C. F. om. *þæt.*

suæri[5]) in til hans mæþ eþe fiughurtan manna[6]) at[7]) han fik þæt af hanum: §. 2. Nu a[8]) egh[9]) man hemföþu sina i tak lata: han skal suæria[10]) sum skilt ær mæþ ofæstum eþe a broa fiol sinne. §. 3. Nu ær sali utlændis ælla[11]) win: þa skal i lagha[12]) tak lata: þæt æru[13]) fæmtan nætær: kombær han[14]) egh æn[15]) þa hem: þa skal lata i manaþa tak nu[16]) kombær han[17]) egh æn[18]) þa hem: þa skal[19]) til ganga mæþ tuæggia manna eþe at[20]) uita þæt at win hans ælla sali æru[21]) ([22]utan rikis: ællar a flut lande.[23]) þa skal lata i ([24]halfs iamlanga tak: kombær egh æn þa: þa skal lata[25]) ætla af[26]) första dagh sum klandaþis alla[27]) fæmtir innan: þa skal lata[28]) i[29]) natta ([30]tak ok iamlanga: kombær egh æn[31]) þa: þa[32]) hin til sins ganga sum mist hauær: mæþ tuæggia[33]) manna eþe ok sialuær han þriþi at iak hauær ræt kænt ok þætta ær mit ok osini heman gik:[34]) þa skal huar köpin ganga til sins uins. ok[35]) huar uinin til salans mæþ surnum eþe at þæt löstis æftir lagha fæmtir. ok[36]) þy ær iak uærþær til uirþning[37]) minna ganga: æ sua mang köp sum i æru kumin þa gange[38]) huar til uirþning sinna; §. 4. Nu[39]) köpmalum þa koma i manga sældir. þa skal huar köpin leþa[40]) til uinsins: ok uinin til salans: koma[41]) i þrea sældir. þa skal til[42]) þriþiu[43]) sald[44]) leþa. þær skal han sit[45]) lösa sum klan-

5) C. *suær.*
6) A. Litt. *mann* bis sunt scriptae.
7) F. *änn.*
8) C. F. *ma.*
9) B. C. F. sic. A. om. *egh.*
10) C. B. F. *væria.*
11) B. add. *ok.*
12) C. F. *högre.*
13) C. F. *ær.*
14) C. om. *han.*
15) B. om. *æn.*
16) B. om. *nu.*
17) C. F. om. *han.*
18) C. om. *æn.*
19) C. F. add. *han.*
20) B. C. F. *ok.*
21) C. B. F. *ær.*
22) B. *vtrikis.* Lege *utan lands.*
23) C. *fluclande.* F. *flucklande.*
24) F. *halffiämpnlånga.*
25) C. F. om. *lata.*
26) B. F. sic. A. *æf.*
27) A. *ælla* scriptum est, at scalpro emendatum. C. *ællas.* F. *ellar.*
28) B. C. F. *ganga.*
29) B. *innan.*
30) A. Loco verborum *tak ok* alia quaedam antea fuerunt scripta.
31) C. F. om. *æn.*
32) Pro *þa a.* B. C. F. add. *skal.*
33) C. B. F. sic. A. *tuægga.*
34) B. F. *gangit.*
35) F. om. *ok.*
36) C. F. om. *ok.*
37) C. *virþing.*
38) B. C. F. add. *swa.*
39) B. C. F. add. *i.*
40) B. F. sic. A. C. *leta.*
41) B. C. sic. F. *kunna komma.* A. *homa.*
42) B. C. F. sic. A. om. *til.*
43) B. C. sic. F. *tridia.* A. *þrþiu.*
44) C. B. F. *sæld.*
45) C. *sic.* Male.

dar. egh ma han[46]) længær leþa utan han[47]) se inrikis sum firi hemföþu will uita:[48]) siþan skal[49]) huar til uirþning[50]) sinna ganga mæþ surnum eþe sua sum[51]) ([52]för uar skilt. §. 5. Nu kænnas tue[53]) uiþ et köp: kallas[54]) baþe köpt haua mæþ uin ok uitne. þa skulu þer[55]) ([56]hemuls manne sinum til sighia. han skal uald[57]) haua; hemula huarium[58]) þerra han uill hældær. mæþ eþe tuæggia manna: þerra sum[59]) þæt uissu[60]) ok tolf æftir. at þik[61]) salde iak ok þæmma aldrigh: þa skal þæn[62]) haua sum[63]) ([64]hemuld fylghir.

VIII.

¶ Nu köpir[65]) man a stræte egh mæþ uitne. þæt kalla[66]) strætis köp: nu klandas þæt firi ([67]manne sum han fangit hauær: ok kombær egh hinum uiþ sum salde hanum: þa[68]) uiti þæt mæþ tuæggia manna ([69]eþe at han köpte a stræti ok[70]) gæri sua[71]) sik urþiuua. haui firiköpt uirþning sinne, ok[72]) hin gange til sins ([73]sum a mæþ surnum eþe sum[74]) osinum[75]) hauær mist. §. 1. Nu ma egh bondans[76]) kona mera köp gæra æn til[77]) atta pænninga: nu ær bondans[78]) son oskiptær uiþær han: þa ær han egh at meru[79]) köpgildær æn 77
þræll hans.

---

46) C. F. om. *han.*
47) C. *þæn.*
48) C. B. F. *væria.*
49) A. v. *skal* bis est scripta.
50) C. *værning.*
51) A. *skilt* antea fuit scriptum.
52) C. B. F. *skilt ær.*
53) A. v. *tue* bis est scripta.
54) F. *kalla.*
55) C. *þera.* Male.
56) C. F. *hemula sinom* &c.
57) B. C. F. sic. A. *uiþ.*
58) B. *hwilikum.*
59) B. C. F. om. *sum.*
60) B. C. F. *wistu.* C. add. *oc viþer varð.*
61) C. F. *þer.*
62) B. *han.*
63) C. om. *sum.* F. *e.*
64) C. *hemult fölghe.*
65) C. *köpe.*
66) B. C. sic. F. *kallas.* A. *skallas.*
67) C. F. *hanom. comber* &c.
68) A. *ta* primum scriptum est. C. F. om. *þa.*
69) A. Loco verborum *eþe at* antea scriptum fuisse videtur *uitni.*
70) F. om. *ok.*
71) C. F. om. *sua.*
72) B. C. F. om. *ok.*
73) C. F. om. *sum a.*
74) B. F. *är.*
75) F. *osine.*
76) C. F. *bonda.*
77) F. om. *til.*
78) B. F. *bonda.*
79) B. *mera.*

IX

¶ Nu köpir man uiþ þæn sum egh ær köpgildær: gange atær köp þerra ok böti[80]) siax öra æn köpit ær minna æn mark[81]) uært. ([82]ær köpit mark[83]) uært ([84]sum þer köptus uiþær þa[85]) böte firi þreia markær: §. 1. Nu skiptas mæn gawm[86]) uiþær ælla giuær man andrum[87]) lösöra: klandar þæn sami sum gaf. þa uiti sua mæþ eþe fiughurtan manna: at[88]) han[89]) gaf[90]) ok iak[91]) lönaþi: klandar annar. þa lete[92]) hemuls þæs hanum gaf. will han egh[93]) uiþær taka: þa uiti mæþ fiughurtan manna eþe at han gaf hanum: þo matte ([94]han giua at egh uare uin til:

X

¶ Nu sitia bröþær i bo saman: þa ær þæn ælzste köpgildær ok egh[95]) flere. utan eghn þerra skal ur staþ lata: þa skulu þer allir a fæst halda:

XI.

¶ Nu köpas þer uiþ sum egh æru köpgildi. kærir þæt bondi. þa[96]) taki huar sit atær ok uarin baþir saklösi:[97])

XII.

¶ Nu sitær bryti i bo manzs ok han ær þræll hans: til þæs bos skal tilseu man vara: han skal köp gæra ok egh þrall[98]) hans:

XIII.

¶ Nu gær man köp ok[99]) far mæþ uin[100]) ok uitni: nu ([101]klandar man firi

---

80) B. F. sic; add. *firi*. A. *föti*.
81) B. *marka*.
82) F. om. *ær — uært*.
83) C. *marka*.
84) B. F. *är ther kiöpas* &c.
85) B. om. *þa*.
86) F. *geffuum*.
87) B. F. sic. A. *andum*.
88) F. *änn*.
89) A. *iak* antea scriptum fuit.
90) B. F. sic. A. *gæf*.
91) A. *han* antea fuit scriptum.
92) B. *lite til*.
93) C. om. *egh*. Male.
94) F. *Mann tiggia att* &c. C. **ggia æt egh**
95) C. F. *ængin*.
96) C. F. om. *þa*.
97) C. *osakir*.
98) B. F. *thräl*.
99) B. F. om. *ok*.
100) B. F. sic. A. *uitni*.
101) B. F. *klandas firi* &c. C. *clandas**

hanum ok kallas rantakit uara: nu a egh rantakit leþa:[102]) Nu nar han egh hemuld sinne ok egh[103]) lezsnum: lösir hin mæþ eþe at þæt uar af hanum[104]) rantakit. þa skal[105]) ganga til þæs sum[106]) uin uar at mæþ surnum eþe at þæt[107]) löstis af mik[108]) firi rantakit. ok þy ær iak hær uærþær til virþning minna at[109]) ganga: sua skal vinin ganga til salans:

Hær byrias ræfsta balkær i hanum tælias flokka: siax ok tiughu:

I Um huru næmd skal gæra:

II. Vm þön mal a kunungx næmd[1]) skulu slitas:

.III. Um hua fiarþungx næmd skal gæra: ok hulikin[2]) mal þær skulu til bæra. ok um nam. ok huru[3]) ræfst[4]) skal skipta:

.IIII. Vm huru garþa næmd skal gæra. ok broa:

.V. Um huru man skal eþa[5]) fæsta firi sak. ælla firi giald: þa ær annat sak, ok annat giald:

VI. Vm æn man fæste[6]) eþ. ælla huru taka skal uælia: ælla næmna skal tuætylftan.[7]) ælla[8]) þrætylftan eþ. ok foreþis mæn[9]) i fiughurtan manna eþe

VII. Um huru laghlika skal til eþa[5]) sighia:

VIII. Vm æn þe koma a fæmt takin ok sakin.[10]) ok kombær egh þen[11]) seia skal. ælla hans forfall: ok[12]) rænis bok af manne: ælla suær taki wilt eþzsöre niþær:

.IX. Um huru længe forfalzs eþær hialpær: ok þiufs eþær skal gangas i. förstu tilsæghn:

---

102) B. F. *ledhas.*
103) F. om. *egh.*
104) F. *handom.* Male.
105) B. F. add. *han.*
106) B. *är.* F. *thär.*
107) B. *thätta.*
108) C. B. *mæ.*
109) B. F. om. *at.*
1) B. *Räfst.*
2) B. *thön.*
3) A. Pro *h* primum scriptum est *k.*
4) B. sic. A. *ræst.*
5) B. *Edhe.*
6) B. *fästir.*
7) B. sic. A. *tyætylftan.*
8) B. sic. A. v. *ælla* omiss. supra lineam add. rec. man. saec. XVI.
9) A. Loco v. *mæn* aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum. E. *man.*
10) E. *salin.* Male.
11) E. add. *sum.*
12) B. *älla.*

X. Vm æn man löse: þæn eþ sum han ma þiggia up

XI. Um þa mæn sum[13]) i eþe skulu standa: ok huru ælli eþa lagh fult skulu gangas.[14]) baþe höghre ok læghre:

XII. Vm at[15]) egh ma eþ annurlund ganga[16]) æn (^[17]han uar fæstær ok egh kona eþ ganga ælla ughurmaghi. ok egh ma kunu þing stamna[18])

78 XIII. Um at[15]) egh ma eþ ganga firi annan æn þæn sum seia aghær ok faþir firi sons sins gærþ. ok broþir firi sins broþur gærþ:

XIIII. Vm huru umbuzs man skal haua: ælla huru han skal laghlika stæmna ælla mæþ fara:

XV. Um huru man forser sin ræt. æn han staua sialuær til lykta:

XVI. Vm ([19]æn næmd gangær atær. ok huru göþalu ([20]eþa gangas.

XVII Um þem eþa man ma egh giua vr ok huru man firigiuær sinum ræt.

XVIII. Vm æn man stæmni[21]) manni þing ok uændi siþan atær ok stæmni siþan firi annat mal:

XIX. Um æn man giuær flerum sak firi et mal: þa ma egh sakær sakan uæria.

XX. Vm huru maþær giuær döþum sak:

XXI: Um huru bonde skal bonda stæmna: ([22]ok huru mangum han ma um daghin stæmna ælla soknare.

XXII. Vm æn man ofsökir annan. ælla domarin[23]) kan uilin uara ok will egh fænt læggia þa sum han aghær.

XXIII. Um æn uanbuþit uarþær ælla ofsot. þa hittis þæt i þæmma malum

XXIIII. Vm æn[24]) man stæmnir manne ok ær egh hema ok kombær egh hem firi fæmtina: þæt ær ogilt. for[25]) utan firi drap ælla[26]) manhælghþa[27]) mal[28])

---

13) B. om. *sum.*
14) B. E. sic. A. *gængas.*
15) E. *æt.*
16) B. E. sic. A. *gangas.*
17) A. Pro *han uar* antea, ut videtur, scriptum fuit *hanum.*
18) E. B. *stæmpnæ.*
19) B. *Nämd gar ater,* &c.
20) E. Verba: *eþa — sinum ræt* sunt abscissa.
21) B. *stämnir.*
22) B. om. *ok — stæmna.*
23) E. *domare.*
24) B. om. *æn.*
25) B. E. om. *for.*
26) B. E. *ok.*
27) E. *manhælghis.*
28) A. *mali* scriptum est, at *i* deletum.

XX.V Um at egh ma lionga þing stæmna firi iorþa delu:
XXVI: Vm huru lionga þing skal stæmna æftir þry malþing ok huru þær skal[29]) uitne ganga. at höghstu[30]) sak ok læghstu:[31]) huru han friþlös uarþær. ok[32]) hans bo skiptis:[33])

hær byrias ræfsta balkær:[34])

Nu will kunungær[35]) ræfst sina seia: þa skal hæræzs[36]) næmd næmna.[37]) ok[38]) baþi þer uiþær uara sum uiþær delas. ok iaka þem[39]) sum næmnas i næmdina:[40]) þa skal sanninda mæn i næmd[41]) næmna[42]) ok egh uiþærdelu mæn:[43]) ok egh þera uilda mæn: ællas frændær þera: §. 1. Nu sitær man kuar ok[38]) kombær egh til kunungx ræfst. böte firi[44]) þre markær. ælla uiti lagha forfall sin: þæt æru hans[45]) forfall: ær sialuær siukær. ælla sitær iui siukum: ælla ær a fiæti fear sins: þa uiti þæt mæþ eþe fiughurtan manna at han uar a lagha forfallum. §. 2. Nu ([46]næmnas mæn i namd[47]) syn ok uill egh i[48]) ganga: hætte uiþ þrim markum.

.II.

¶ ([49]Þessin mal aghu a kunungx ræfst[50]) slitas: all ezsöre. all tuæsuæri: alle olagha eþa: knifs lagh. kunungxs dombrut. alla iorþa delur. all högh mæle. ok[51]) all fiæþærtiugh mal. all morþgiald ok ran:[52]) ok olagha næmdir. sua ok æn[53]) þri giua enum þiuf sak:

29) B. *skulu.*
30) E. *högxste.*
31) B. E. add. *ok.*
32) E. add. *huru.*
33) B. *skiptas.*
34) B. F. om. rubr.
35) B. F. sic. A. *hunungær.*
36) B. *häradz höfdinge.* C. *hæraz h**
37) B. *gära.*
38) F. om. *ok.*
39) C. F. add. *mannom.*
40) B. add. *Ok.*
41) B. sic. F. *Nämpdana.* A. *næm.*
42) F. *settia.* B. *sitia.*
43) B. F. sic. A. iterum add. *ok egh þera uiþær delu mæn.*
44) B. F. om. *firi.*
45) F. *här.* B. C. F. add. *lagha.*
46) B. *nämnis man.*
47) B. F. *nämd.*
48) C. *innan.*
49) C. *Nv agho** C. F. hic incipiunt in nova linea, littera initiali grandiore rubraque ornata.
50) B. F. *nämd.* C.*
51) F. om. *ok.*
52) A. Pro *r* primum scriptum est *n.*
53) F. *om.*

.III.

¶: Nu uil kunungx soknare fiarþungx næmd[54]) sea. þa skal fiarþungxs[55]) höfþunge[56]) næmd[57]) gæra: kombær bonde egh til þingxs. þa[58]) böte þreia öra: ([59]sitær aldær fiarþungær kuar böte þrea markær: §. 1. Þæssin mal aghu a fiærþungx næmd slitas. all þræmærkis mal|lagh stæmd ok lagh kallaþ til lagha soknir. æn þa æru egh iorþa delur. ok ær egh lionga þing för stæmt.[60])
79 þa æn þæt ær[61]) för stamt.[62]) þa kombær þæt egh til fiarþungxs næmd. Nu æn lionga þing ær egh ([63]förra stamt þa skal næmdin fælla hin ([64]firi of sot: ælla annan þera firi uanbuþit. ok egh a[65]) han sialuær uæria sik. huarte hin ([66]ær sotte ([67]ok egh þæn sum[68]) firi uar staddær sokninne. ganga þer[69]) þær laghum vp a: þæt ær vlagh:[70]) ([71]Nu skil þem a sighær annar lagha soknina uara ut sotta ok annar sighær[72]) egh: þa uiti fiarþungxs næmdin[73]) huat þær ær sant um: ær hon ut sot. þa aghu þer ([74]fælla annan þera. ær hon egh ut sot. þa aghu þer egh hana til sin[75]) taka: §. 2. Nu uar þæt sua först ([76]æn man uar lagh wnnin. þa skulde han næma. sua[77]) ok firi giald. þa[78]) matte ([79]egh næma innan garþzs ok grinda stulpa. næmde han sua. þa hafþe han firi næmt sakinne ok sinum þrim markum: þa gafs þæt af i knutzs kunungxs daghum at egh matte næma: ok[80]) huar sum næmde han hafþe firi næmt sakinne ok sinum þrim markum: æ firi huat sum[81]) han næmir./([82]huat

---

54) B. F. sic. A. *mæmd.*
55) B. F. sic. A. *fiarþugxs.*
56) A. *höfþungx* primum scriptum est.
57) B. F. sic. A. *næm.*
58) B. F. om. *þa.*
59) F. om. *sitær — markær.*
60) C. *stæmd.*
61) B. F. sic. A. add. *egh.* C.*
62) B. F. *stämt.*
63) B. F. *för stämt, än thingbudh kumber i,* (F. om. *i*) *Tha* &c.
64) B. F. sic. A. *sum firi stoþ: ælla* &c. Cfr. Cap. 23: 1.
65) F. om. *a.* B. *ma.*
66) F. *e soth.*
67) B. *älla thän* &c.
68) F. om. *sum.*
69) F. om. *þer.*
70) B. F. *gen laghum.*
71) F. om. *Nu — til sin taka.*
72) B. om. *sighær.*
73) B. C. *nämd.*
74) A. Loco verborum: *fælla — ær* antea scriptum fuit: *egh hana til sin taka.*
75) B. sic. A. om. *sin.* Cfr. not. 74. praeced.
76) F. *att.* B. *at war man.*
77) B. F. sic. A. *hua.*
78) *þo* legendum videtur.
79) B. *han näma, egh innan* &c. F. *Nämpna, egh innan* &c. C. *næ**
80) B. add. *ä.*
81) B. F. om. *sum.*
82) B. F. om. *huat þæt ær.*

þæt ær hældær firi giald. ælla firi sak: far þæn[83]) döþ ælla akomu sum[84]) nam gær uari ogilt. gær han ([85]nakuarum akomu uari tuægilt. sua æru ok nu lagh: þa staddis ok sua. at varþær man laghwnniu firi minni sak æn gislinga brut. þa skulde þæt ræfst biþa: ræfst skulde huart þriþia ar uara: huar sum[86]) þa fældis ok uildi han egh böta þa skulde þing hem[87]) til hans næmnna ok miæta ut sak hans först malsæghanda: þa[88]) skiptu þer siþan sum[89]) þingi fulghþu ok[90]) egh kunungær utan han sialuær fylghþi.[91]) Nu siþan kom þæt sua at kunungær[92]) takær[93]) huat han ær nær ælla egh. Nu gaf þæt sua birghir iarl. at siþan ræfst hauær laghwnnit malit. þa skal læggia stæmnu dagh æn þe böta uilia: uilia þer egh böta: þa skal næmdin þön sum fælde hem fara til þerra: ok læggia först[94]) af barnanna lut. ok sua[95]) husfrunna lut. ok af hans luti[96]) ([97]læggia ut sua mykit sum han ær ([98]sakær til: Nu uær han gozssit ok gær nakuarum[99]) akomu. huat þæt ær hældær i garþe ælla utan garzs: þa böte[100]) tuægildi. far han nakuat[1]) uari ogilt. Nu ([2]æn næmda mænnini[3]) uilia egh taka firi hanum: þa bötin þreia markær æn þe haua egh forfall. Nu æn þæt ær i götlandi: þa skal þæt sum bötis först i þry skiptas. siþan taki en lut kunungær ok söknari[4]) hans: annan lut biskupær ok sokuari hans. ok[5]) þriþi lutrin[6]) skiptis[7]) i þry. en lut malsæghanda: annan laghmanne. þriþia hærazs höfþinga: Nu i smalandum þa skiptis ræfst i þry. en lut malsæghanda. annan kununge. þriþia hæræþe: en þæn lut takær egh kunungær firi ensak sina: Nu ma egh taka firi annur mal æn þön sum[8]) i kunungxs ræfst ([9]fallas: takær han firi anur mal: þa böte sum skils i rans malum:

---

83) F. *hann.*
84) F. *thär.*
85) B. F. *naqwat, wari* &c.
86) B. F. om. *sum.*
87) F. om. *hem.*
88) B. F. *swa.*
89) F. *är.*
90) B. C. F. *tok.*
91) B. C. F. sic. A. *fylghir.*
92) B. F. *han.*
93) B. add. *ä.*
94) B. C. F. om. *först.*
95) B. F. om. *sua.*
96) B. F. sic. A. *lyti.*
97) B. F. *miäta swa* &c.
98) B. F. *fälder at. Nu* &c.
99) B. *nakrum.* F. *någrom.*
100) B. C. sic. A. F. *bötin.*
1) B. F. *akomu.*
2) F. *wilia Nämpdamen egh* &c. C. *villia**
3) B. *nämda män.*
4) B. F. *soknare.*
5) B. om. *ok.*
6) B. C. F. *luttär.*
7) B. *skiptas.*
8) B. F. om. *sum.*
9) B. F. *fällas: Taker man firi annur* &c.

.IIII.

¶ Nu skal garþa næmd til þæs byia gæra sum nakuar grænni[10]) kæri[11]) til annars at han hauær skaþa[12]) fangit um sit korn. ok[13]) ([14]til þæs byia sum ([15]i gærþe ær mæþ þöm: ok egh til flere byia Nu skal broa næmd gæra a fiarþungxs ræfst. Nu will hærazs höfþinge broa syn seia:[16]) þæt skal uara mællum[17]) pinkizs dagha ok olafs mæssu: þa skal han tolf mæn haua af fiarþunginum. þer skulu skuþa þa[18]) broa sum gilda æru: ok fælla þa broa sum ogilda æru: ok huar[19]) böte[20]) firi sina bro sua sum lagh sighia: þa skal næmdin uita til mykils[21]) hon fælde brona: huat hældær[22]) hon fælde allan byn:[23]) ælla huarn[24]) bondan[25]) sum egh hauær bygt. Sua skal ok[26]) garþa næmd uita huru höght hon[27]) fælde garþin: §. 1. Nu fælle[28]) ([29]næmd garþ ælla bro. ok næmna til mæn. þem sum þe[30]) fælla. þa ma egh eþ amote næmd ganga: Nu æn han tröstir sik at han sant hauær: þa skal han sua margha[31]) pænninga i borghan sætia undir kunungx[32]) dom ælla laghmanzs sum han ær fældær at. ær þær san lysn[33]) til at, þer æru[34]) orsaki:[35]) þa aghær kunungær ælla laghman þem ursaka[36]) döma: ([37]ok næmdin böte sum þem fælde orætlika: æru þer saki: bötin. ok egh amote næmd gangin. Nu æn næmdin[38]) fælle[39]) sua. at hua[40]) sum gærþin[41]) ælla brona a. ok þöm a[42]) fa mæþ lagha skipti

---

10) B. *granne.* F. om. h. v.
11) B. F. *kiärir.*
12) F. add. *aff.*
13) F. om. *ok.*
14) B. *egh til flere byar, än til thäs sum ingiardis är mädh thöm. Nu* &c.
15) F. *Indgärdis.* Cfr. not. 14. praeced.
16) B. F. *hawa.*
17) B. *mällan.*
18) F. om. *þa.*
19) B. F. sic. A. *harr.*
20) B. *böta.*
21) B. F. sic. A. *mykilixs.* Lege: *huru mykils.*
22) F. *thera.*
23) B. *by.*
24) B. *hwan.*
25) B. F. *bonda.*
26) B. F. sic. A. add. v. *gæra* bis scriptam.
27) B. F. sic. A. *han.*
28) B. F. *fällir.*
29) B. F. sic. A. *man garþa.*
30) F. sic. A. B. *þöm.*
31) B. F. *manga.*
32) B. F. sic. A. *hunungx.*
33) B. F. *syn.*
34) B. F. sic. A. *ærum.*
35) B. F. *osaki.*
36) B. F. *osaka.*
37) B. sic. F. *och — böthenn. egh, och egh edho* (sic) *å mothe Nämpd gånga.* A. *æru þer orsaki: þa bötin egh. ok egh amote næmd gangin: ok næmdin böte sum þem fælde. Nu* &c.
38) A. *mæmdin* scriptum est, at scalpro emendatum.
39) B. F. *fäller.*
40) F. *hoo.*
41) B. F. *gardin.*
42) B. F. *agha.*

han fælla þer ok næmna ængin til. þa ma han dylia at han a egh þa bro ælla þæn garþin[43]) byggia:[44]) suæri[45]) þo uarlika þæn eþin: at synin bryti egh atær han.[46])

.V.

¶ Nu fæstir man eþ firi fult ok fiæþær tiught. þæt ær eþær þrætylftær. halft næmt ok halft onæmt. Nu[47]) fæstir man eþ firi siax marka sak: þæt ær eþær tuætylftær. halft næmt ok halft onæmt. Nu[47]) fæstir man eþ firi þriggia marka sak. ([48]ælla siæx öra sak: ælla þrigia öra sak: þæt ær tolf manna eþær: §. 1. Nu æn man fæste[49]) tolf manna eþ firi þrigia öra ælla siax öra sak ok falzs þæn eþrin:[50]) þa böte þreia markær fulla | utan þæt firi giald se.[51]) falzs tolf manna eþær | þæn sum[52]) firi giald ær fæstær: þa falzs han til gialdzs[53]) ok egh til mera. ([54]Nu ær annat sak ok annat ær giald. dyll man[55]) firi kununge ælla malsæghanda. ælla hæræþe ([56]ok falzs at eþinum: þa fællis sakin ok mæþ þreia markær: Nu falzs tolf manna eþær at[57]) biskups næmd firi manhælghis mal. ælla firi þe[58]) eþa sum man[59]) ma egh[60]) þiggia up: þa fællis ut huwzs sakin mæþ huwzs manninum: ok böte[61]) siax markær firi eþin ok sua huar uætis[62]) maþrin[63]) siax markær sum i ([64]þöm eþumin stoþu: §. 2. Nu æn man kræfs minna æn örtugh giald. þæt ær[65]) hans sialfs eþær | ([66]kræfs man[67]) minna æn öris giald: þæt ær hans sialfs[68]) eþær: ok annars mæþ hanum: | nu ([69]æn han kræfs minna æn half fæmti örtugh: ([70]þæt ær ok[71]) hans

43) B. F. *gard.*
44) B. add. *ok.*
45) B. F. *swärin.*
46) B. F. *thän edhen.*
47) B. F. om. *Nu.*
48) F. om. *ælla — þrigia öra sak.*
49) B. F. *fäster.*
50) B. F. *edher.*
51) F. om. *se.*
52) B. F. om. *sum.*
53) A. Pro *a* primum scriptum est *l.*
54) F. om. *Nu — þreia markær.*
55) B. add. *sak.*
56) B. *fals at edhom, Tha fällis vt sakin* &c.
57) B. F. *a.*
58) B. *tha.*
59) B. F. *han.*
60) B. F. sic. A. om. *egh.*
61) B. F. sic. A. *bötin.*
62) B. F. sic. A. *mætis.*
63) B. F. *mannin.*
64) B. *edhenum swor.* F. *thän edenom suoro.*
65) F. add. *thå.*
66) F. om. *kræfs — eþær.*
67) B. *han.*
68) B. om. *sialfs.*
69) F. *kräffz han.*
70) B. F. *Tha är thät.*
71) B. C. F. om. *ok.*

sialfs eþær ok annars[72]) mæþ hanum: Nu[73]) kræfs man[74]) half fæmte örtugh: þa byrias þær[75]) först[76]) tolf manna eþær: bristær at eþe oswrnum: þa böte ut gialdit ok egh mera: gangær han eþin ok bristær ([77]siþan. þa firi menit böte biskupe þreia markær: ([78]bristær firi olagh: böte kununge. ok[79]) malsæghanda ok hæræþe þreia markær:

.VI.

¶ Nu fæstir man andrum eþa: þa skal han taka[80]) uælia sum eþin fæstir. þrea skal han i ual ([81]læggia þe sum inhæræþis æru: ok hin skal siþan en af taka ([82]slikan sum han uill: sum[83]) sakina giuær ([84]ok boanda mæn æru:[85]) Nu skal til[86]) þrætylftz eþa.[87]) þri taka uara: |til tuætylftzs eþa.[87]) tue taka
81 uara: |til tolf manna: ælla fiughurtan manna: ælla fæmtan manna eþ[88]) skal en taki uara: §. 1. Nu fæstir man þrætylftan eþ. ælla tuætylftan:[89]) ælla huat ([90]eþ sum han fæstir. þa kan takin för döia[91]) æn til ær saght. þa gæri takans arui þæn[92]) sama ræt ar[93]) hin skuldi haua giort hanum:[94]) §. 2. Nu alt þæt sum[95]) þrætylftir ælla tuætylftir eþa skulu uara: þa skal æ[96]) halft næmt[97]) uara ok halft onæmt Nu i[98]) allum fiughurtan manna eþum þa skal[99]) tua næmna þe[100]) sum uitne skulu bæra.

---

72) B. F. *tweggia.* C.*
73) C. F. om. *Nu.*
74) B. C. F. *han.*
75) F. *här.*
76) B. C. F. om. *först.*
77) F. *thå sedan firi meen, thå böthe Biscupe firi meen tria* &c.
78) C. om. *bristær — markær.*
79) B. om. *ok.*
80) B. C. F. *takana.*
81) F. *letha, och trea taka Inhäradis, och hin sedan afftaka, thänn som han* &c. C. *lata**
82) B. *sum sakena giwer, thän han wil ok boande man är.*
83) C. F. *þæn.*
84) Verba: *ok — æru* supra post verba: *inhæræþis æru* inseri debuissent.
85) F. om. *æru.*
86) F. om. *til.*
87) B. *edhär.* F. *eedhar.*
88) B. *edha.* F. add. *thå.*
89) C. **lfter eþer.*
90) B. F. *edhe han fäste, ok kan* &c.
91) F. add. *för.*
92) F. om. *þæn.*
93) B. F. *är.* C. *e.*
94) B. F. om. *hanum.*
95) B. F. om. *sum.*
96) B. F. om. *æ.*
97) A. v. *næmt* bis est scripta.
98) F. om. *i.*
99) B. *skulu.*
100) C. *þöm.* B. *thön.* F. *them.*

VII.

¶ Nu uill man til ([1]þrætylfts ælla tuætylfts eþa sighia: þaghar enum taka ær til saght. þa ær allum. Nu sighær man til eþa:[2]) han skal mæþ sik[3]) haua tua mæn. ok hitta hema eþa takan: nu rindær han undan ok uill egh rætta[4]) standær han[5]) a tompt[6]) hans ok leþer han ope. se[7]) atær i þerre þa ær laghsaght[8]) til: Nu skil þem a hin sum[9]) til saghþe. sæghær at han uaraþe til eþa[2]) sua at hin uisse.[10]) ([11]nu nekar han: þa ær þæt takans uitzsorþ. at han uisse[12]) egh at hanum uar til ([13]eþzssins saght. bristær at eþe böte þre markær firi takuillu: þa a[14]) takin haua mæþ sik[15]) tua[16]) mæn:[17]) ganga i gærþ[18]) þæs sum[19]) eþin fæsti. ok sighia til um fæmt. Nu ær egh han sialuær hema sum eþin skal föra: þa sæghi til husfru hans. ælla hionum hans. kombær han[20]) hem þrim natum firi fæmtina[21]) þa skal eþin[22]) föra. þa agha[23]) þe fæmt a miþ munda sökia: sum dela.

VIII.

¶ Nu kuma þer a fæmt takin ok sakin.[24]) nu tæl takin uætte fram. ok will uita eþzsörit. ok þæn ær þær sum föra skal.| nu kombær egh þæn sum ([25]seia skal. koma forfall hans.[26]) þa a eþrin[27]) andra til sæghn:| Nu kombær huarghin þerra.[28]) aghe aldrigh siþan þæn eþin[29]) seia: þa skal han haua stæmnumanna eþ: þerra tuæggia sum[30]) þæt uissu[31]) ok a stæmnu uaru. at aldær þæn

---

1) B. *twetölftis älla thretölftis.* F. *twetolffz eedha, ella tretolffz eedha* &c.
2) B. F. *edhar.*
3) B. F. *sär.*
4) *sik* forte addendum est.
5) F. om. *han.*
6) B. F. sic. A. *tompts.*
7) B. F. *ser.*
8) B. F. *laghsaghat.*
9) F. *är.*
10) F. *wiste egh.* Male.
11) B. F. *hin nekar, Tha* &c.
12) F. *wiste.*
13) C. *eþa.* B. F. *edhar saghat.*
14) F. om. *a.*
15) B. F. *sär.*
16) F. om. *tua.*
17) B. add. *ok.*
18) C. B. F. *garþ.*
19) B. F. om. *sum.*
20) B. C. F. om. *han.*
21) B. F. *fämt.*
22) B. F. *han edh.*
23) B. C. F. *aghu.*
24) F. *Salin.* Male.
25) F. *föra schull ella sea.*
26) B. F. add. *tha swärin hans forfall.*
27) B. C. F. *edher.*
28) B. add. *han ällär hans forfall.*
29) B. F. *edh.*
30) F. om. *sum.*
31) F. *wisto.*

ræettær ([32]sum þik uar fæstær þa uar þær framme. ok þu[33]) wlte sialuær af
þu uilde egh ([34]uiþær taka: Nu koma þer allir a stæmnu hin ([35]sum at mæ-
li ok taki ok saki. nu skill þem a[36]) um eþzsörit. þa ær þætta[37]) takans uits
orþ. vita huru han uar taki at eþinum:[38]) ok huru mangra manna eþe[39]) han
uar taki at. sæmbær[40]) þöm egh a. þa skal takin suæria eþzsörit niþær at[41])
sua uar iak taki at eþinum: Nu stauar han manne[42]) ok gangær[43]) bort siþan
ok will egh[44]) sea: þa a takin at[45]) suæria eþzsörit niþ siþan ([46]aghu stæmnu
mæn staua ok hete laghgangit.[47]) §. 1. Nu rænir ([48]man bok af andrum þem
sum seia skal: ælla þæn sum föra skal þæt ær þriggia marka sak. ælla tolf
manna eþær at han rænte egh bok af hannum.[49]) gitær han dult at han ræn-
te egh bok af hanum: þa uari hins eþær fallin: §. 2. Nu suær taki wilt[50])
eþzsöre niþ: uilli[51]) firi þem sum seia skal: ælla firi[52]) hinum sum[53]) flytia
skal. kære[54]) annar þerra tuiggia ([55]afte a han: þa uiti mæþ eþe tuæggia man-
na ok tolf æftir. at han bar sua tak[56]) mal[57]) sin sum han uær[58]) taki at þöm[59])
eþe. bristær ([60]hanum eþrin böte þre markær: Villir han firi þöm sum[61])
föra skal eþin. ok han[62]) gangær egh þy sin eþ: orkar þa taki[63]) eþi fiughur-
82 tan manna at han bar sua[64]) sum atte ok lagh uaru: þa uari þæn eþrin[65])
fallin. Nu orkar taki egh[66]) þem eþe. þa böte sum skilt ([67]ær: þæt æru þreia
markær. ok þæn eþrin haui andra tilsæghn: Nu uilli[68]) taki[63]) firi þem sum[61])

32) F. *thär war* &c.
33) B. F. sic. A. om. *þu.*
34) C. F. *sea Nv* &c.
35) B. *at mälte, taki* &c. F. *ath mäle, taki* &c.
36) F. om. *a.*
37) B. C. F. *thät.*
38) B. F. *edhe.*
39) B. *edh.*
40) F. *Nw sämber.*
41) B. F. om. *at.*
42) F. add. *eedh.*
43) B. add. *han.*
44) B. F. add. *edh.*
45) B. F. om. *at.*
46) B. *a taki ok stämnu män* &c.
47) B. F. *laghgangin.*
48) F. *thänn book aff thäm som* &c.
49) B. *thöm.* F. *thäm.*
50) B. F. sic. A. *will.* Cfr. ind. Capp.
51) B. F. *willer.*
52) F. om. *firi.*
53) B. add. *föra ok.*
54) B. F. *kiärir.*
55) Pro *æfte.* B. F. om. *afte a han.*
56) B. F. *takx.*
57) F. add. *till.*
58) B. F. *war.*
59) B. F. om. *þöm.*
60) B. F. *at edhe.*
61) B. F. om. *sum.*
62) B. F. sic. A. om. *han.*
63) B. F. *takin.*
64) B. om. *sua.*
65) B. F. *edher.*
66) F. om. *egh.* Male.
67) F. om. *ær — markær.*
68) B. *willir.*

eþin skal seia: ok hin gangær æfter þy ær[69]) hin suor niþær eþzsörit. gitær þa taki[63]) sin eþ gangit þa stande[70]) baþir þer: gitær han egh ([71]eþ gangit þa gangær hin up firi olagh: Nu a egh takin suæria i eþinum suær ([72]i eþinum þa gær han ulagh: §. 3. Nu koma þe a[73]) stæmnu taki ok saki ok sua þæn ([74]sum at mæli. gitær han egh eþ gangit. þa[75]) uari laghfældær:

IX.

¶ Nu hauær han forfall sum[76]) eþin skal ganga: ([77]þa — bæt hans forfall. ær[78]) sialuær siukær: ælla sitær iui siukum.[79]) ælla ær a fiæti fear sins. þa a han[80]) forfall sin lata bæra ok[81]) suæria: Nu kallar han æftir. ok kallar[82]) eþin fældan[83]) uara. þa a han[84]) uita mæþ eþe tuæggia manna[85]) þera sum ([86]forfall hans baru: ([87]ok tolf æftir. at han hafþe lagha forfall: gitær han ([88]eþ gangit. þa a hin eþrin aþra tilsæghn: gitær egh eþ[89]) gangit. þa uari eþær hans[90]) fallin: ([91]nu hini tue sum ([92]þa suoru þa fastin ok bötin baþe kununge. ok hæraþe ok[93]) biskupe. ok malsæghanda: ok gangis ([94]a forfalzs eþrin för æn huuzs eþrin. þæt uar sua först. at man skulde forfall hans bæra ok egh suæria: nu[95]) þottit[96]) allum sua uara likt. at han skal suæria ok egh bæra: sua sum skilt ær um þætta malit. ([97]at han skal suæria ok egh bæra: sua skal uara skilt um all ([98]þön mal sum han skulde[99]) bæra: þa skal han suæria ok egh bæ-

69) F. *e.* B. om. h. v.
70) B. *standa.* F. *ståndin.*
71) B. F. om. *eþ gangit.*
72) F. *hann thå gör* &c. B. *han, tha är erhrin* (lege *edhrin*) *vlagh.*
73) A. v. *a* omiss. supra lineam add. scriba.
74) B. F. *atmälir,* om. *sum.*
75) F. om. *þa.*
76) B. F. om. *sum.*
77) B. F. *Thät är hans* &c.
78) B. *Ligger.*
79) B. F. *dödhum.*
80) B. F. add. *twa män.*
81) F. add. *egh.* Male.
82) B. F. *sigher.*
83) B. F. *fallin.*
84) B. *hin.*
85) F. om. *manna.*
86) F. *förfallin båro.*
87) B. *at han hafde lagha forfall: Tha skal han tolf manna edh äpte ganga, at hinir twer sworu sant ok lagh. Giter* &c.
88) B. F. sic. A. om. *eþ — gitær.*
89) B. *edhe.*
90) B. F. om. *hans.*
91) B. *Ok.* F. om. *nu — malsæghanda.*
92) B. *sworu, the fasten* &c.
93) B. om. *ok.*
94) B. *ä forfals edher.* F. *e för förfalz eder, för änn huffuudz eedher. Nw hielper* &c.
95) B. add. *staddis thät swa i Gloholmum, ok.*
96) B. *thottis.* Lege *þotti.*
97) B. om. *at — bæra.*
98) B. *mal tha sum* &c.
99) B. sic. A. *skude.*

ra:[100]) §. 1. Nu hialpær forfalzs eþær[1]) tysuar. at þriþiu til sæghn þa skal han ganga ælla fallin[2]) heta | þiufs eþær[3]) skal gangas[4]) i förstu til sæghn: ok han a egh haua flere forfall. liggær sialuær siukær: ælla[5]) uisse[6]) egh at hanum uar til[7]) saght. ælla uill egh[8]) þæn[9]) eþin sea sum[10]) han uar baþe fæstær ok takaþær:

X.

¶ Nu lösi[11]) man pæn eþ sum[10]) han ma[12]) þiggia up mæþ siu örum. uari [illegible][13]) örtugh a attunda öre gialde baþe karle ok kununge. Nu kære[14]) kunungx soknarin[15]) sighær han haua böt malsæghandanum. biþær ok[16]) böta uiþær sik: þa dyli mæþ tolf manna eþe sua at han hauær egh sæt ælla böt uiþær mals æghandan sua at han se sakær uiþ kunung.

XI.

¶ Nu ma egh friþlös man i eþe standa.[17]) ok egh annöþughær man.[18]) ok egh utlændingær. utan han se boande[19]) innan lanzs ok laghsaghu. ok hauær uarit þær innan[20]) nat ok iamlanga. Nu ma egh þæn sum[21]) utan standær kirkiu i eþe suæria. utan han taki lof af ([22]sinum prouaste til: §. 1. Nu ma egh man minna æn laghfult ganga. þæt ær sua undistandande,[23]) at[24]) skulde han ganga tolf manna eþ ok gangær minna. ælla fiughurtan mana[25]) eþ ok gangær minna: skulde man ganga þæn eþ sum[21]) han skulde[26]) frændær sina

---

100) B. sic. A. om. *bæra.*
1) B. F. *edhrin.*
2) B. F. *fälder.*
3) F. *tingz eedher.* Male.
4) F. *gånga.*
5) B. *ok.*
6) F. *wiste.*
7) B. F. add. *edha.*
8) F. om. *egh.* Male.
9) B. *han.*
10) B. F. om. *sum.*
11) B. *lösir.*
12) F. add. *egh.* Male.
13) B. add. *Ár.*
14) B. *kiärir.*
15) B. F. *soknare.*
16) F. add. *han.*
17) B. F. *swäria.*
18) F. add. *i edhe.*
19) B. F. add. *man.*
20) F. om. *innan.*
21) B. F. om. *sum.*
22) B. F. *prowaste thär til.*
23) B. F. sic. A. *undistandandande.*
24) F. om. *at.*
25) B. F. *manna.*
26) B. sic. F. *skulle.* A. *skule.*

ī haua ok[27]) takær egh sua skylda mæn ī sum skils: Skal man ganga fæmtan manna eþ ok hauær egh uinin i sum först skulde suæria: ælla skal bæra fæst ok hauær egh þæn sum[28]) firi skildi fæstinne. ok tua þöm ([29]sum þær nær uaru: ælla[30]) þerra arua. ok sua tolf æftir. ælla siaxtan[31]) manna eþ. ok gangær minna: ælla þrætylftan[32]) eþ ok gangær minna ælla[33]) takær andra mæn ([34]æn þöm sum næmde uaru. ælla tuætylftan[35]) eþ ok gangær[36]) minna. ælla gangær[36]) mæþ andrum ([37]æn þöm sum i varu næmde.[38]) ælla uitær döþan ok dræpin[39]) ([40]mæþ minnu böttan æn þrættan takum ok þrættan tylftum. Nu æn[41]) gangær mera[42]) æn laghfult. ok[43]) suær mæþ flerum æn han atte. þa a hans eþær egh ganga atær firi ulagh: 83

XII.

¶ Nu ma egh eþ ([44]annurlund ganga æn ([45]sua sum han uar fæstær: ok egh a hælghum dagh: ok egh a fastu dagh: ok egh i aduænt:[46]) ok egh i niu uikna fastu: ok egh um nat eþ ganga siþan sol ær undi uiþi: §. 1. Nu ma egh kona eþ[47]) ganga ælla sea ælla[48]) ughnrmaghi: þy at þön[49]) skulu mals man haua: sum suara skal firi þöm ok sökia: þæt a þæn gæra sum næstær ær þöm[50]) a fæþrinit. utan han dele uiþ þöm. þa skal þæn sum[51]) næstær ær a möþrinit suara firi þöm §. 2. Nu ma egh kunu[52]) þing stæmna. þa[53]) skal hænna mals manne stæmna æn han ær innan landzs ok lagh saghu. ær han egh sua: þa skal stæmna andrum hænna skyldum frænda.[54]) innan landzs ok

27) B. F. om. *ok.*
28) B. F. om. *sum.*
29) B. F. om. *sum þær.*
30) B. F. add. *ok.*
31) F. *sex.* Male.
32) B. F. *twetölftan.*
33) B. F. sic. A. *ok.*
34) B. F. *ok egh them nämde* &c.
35) B. *thretölftan.* F. *tretolfftom.*
36) B. *gangas.*
37) B. F. *ok egh thöm i* &c.
38) F. *Nämpdenne.* Male.
39) B. *dräpnan.*
40) F. *bothan medh minno, änn* &c.
41) B. F. add. *man.*
42) A. *minna* primum scriptum est, at hac v. lineola inducta, ipse, ut videtur, scriba supra lineam add. *mera.*
43) F. om. *ok.*
44) F. *annorledz gångas.*
45) B. F. om. *sua sum.*
46) B. F. sic. A. *aduæn.*
47) B. *edha.*
48) B. F. *ok egh.*
49) B. F. *the.*
50) F. om. *þöm.*
51) F. om. *sum.*
52) B. F. *kuna.* Male.
53) B. F. *Thät.*
54) F. *frändom.*

laghsaghu: ær hon utlandzsk. ok aghær egh frændær innan landzs ok laghsaghu: þa skal hænne stæmna ok biþia hana fa sik mals man: þæn antuiggia dyli ([55]firi hana. ælla ([56]suari firi hana ok böte.

XIII.

¶ Nu gangær man eþ firi annan æn þæn sum[57]) sea aghær, þa ær han olagha: Nu ma[58]) egh faþir ganga eþ firi sonssins[59]) gærþ: utan han se ughurmaghi: ok egh son firi sins faþurs gærþ: utan han se[60]) döuær. ælla sua ælle brutin[61]) at han ([62]se til ænghsins för: Nu ma egh broþir eþ ganga firi sins broþurs gærþ utan han ughurmaghi se:

XIIII.

¶ Nu ma ængin eþ sea firi þæt sum[57]) til annars uærkas.[63]) utan huar sialwær firi sik. utan þe sum[64]) umbuzs mæn[65]) haua: ([66]þy at þa ær eþrin olagha: Nu alle þer sum umbuzs mæn aghu at[67]) haua þa ær þæt gilt sum[68]) han[69]) gangær firi han: ælla hans daghlikt hiona: ælla hauær[70]) han vndi sokknara a þingi til lystan: æ huem hælzst eþrin uar fæstær: ([71]æ hulikin han uisa til þa ma han sean.[72]) utan þæssum lundum þa ma egh[73]) annar sea[74]) æn þæn[75]) sum han uar fæstær ok takaþær: Nu gömin[76]) þær at böndær æn þön sak han giuær ær firi þæs manzs ræt sum umbuzs man ma haua: þa ma sua ganga eþana sum nu uar[77]) saght. ([78]Nu ær hon hans sialfs sak umbuzs manzsins. þa ma egh[79]) firi andrum ganga æn firi[80]) hanum sialwm: §. 1. Nu

---

55) F. *firina* (pro *firi hana*).
56) B. F. *böte firina.*
57) B. F. om. *sum.*
58) F. *å.*
59) B. *suns sins.* F. *Sones sine.*
60) B. F. sic. A. om. *se.*
61) B. *alle brutin.* F. *aller brutin.*
62) B. F. sic. A. om. *se til.*
63) B. F. sic. A. *kæris.*
64) B. om. *sum.*
65) F. *Vmbudzman.* B. F. add. *aghu.*
66) F. om. *þy — haua.*
67) B. om. *at.*
68) F. om. *sum.*
69) B. F. sic. A. om. *han.*
70) A. v. *hauær* bis est scripta.
71) F. *huilchom* &c. B. *hwilikum han wisar* &c.
72) Pro *sea han.*
73) F. add. *eedh.*
74) B. add. *edh.*
75) F. *hann.*
76) F. *gömom.*
77) B. F. *är.*
78) B. *Än.* F. om. *Nu — umbuzs manzsins.*
79) B. add. *edh.*
80) B. F. om. *firi.*

ær man ut lændzskær. ælla bor fiærran sua at han gitær egh sialuær sina sak sot.[81]) ælla ær siukær ok gitær egh farit. ælla ær uitfærlingær ok kan egh: þa ma þæssum lundum vmbuzs man taka:[82]) stæmni sialuær första þing. a[83]) þinginu sæghi sin forfall. ok sæti[84]) andrum malit i hændær: siþan ma han vt stæmna ok taka antuiggia uiþær laghum ælla botum: Nu ær þæt iorþa dela. þa skal han sialuær a þriþiu fæmt uiþær uara: ok[85]) sialuær uæria ællar ut giua:/ ær þæt annan[86]) æn iorþa dela: þa ma umbuzs mannin[87]) alt ut stæmna:/ þa eþin skal ganga firi sakinne. þa skal han sialuær nær uara æn han gitær: gitær han egh[88]) uari þo laghgangit[89]) firi umbuzs manninum: Nu a þæn umbuzs mannin egh annan undi[90]) sik taka: nu ma han ok[91]) egh sialuær þing stæmnu man uara: Nu alle þe eþa sum[92]) anurkust æru gangne æn nu ær saght. þer æru olagha: ok þer skulu böta firi olagh sum[93]) þær i suoru: 84

.XV.

¶ ([94]Nu ser han sialuær eþin ok staua til lykta:[95]) þa[96]) for ser han sin ræt af allum utan af[97]) hwzs manninum. ok af þem tuem sum[92]) foreþis mænnini æru ([98]at fiughurtan manna eþe. þe sum[99]) flere suoro i uætino.[100]) þer bötin kuunge ok[1]) hæræþe ok[2]) malsæghanda:| nu skil þem a:han sighær haua stauat til lykta: ok[1]) hin sighær egh: þa uiti mæþ fiughurtan[3]) manna eþe. þe tue sum[4]) a stæmnunne[5]) uaru ok tolf æftir. at han stauaþe egh ([6]þæn eþ til

81) F. *sökt.*
82) B. F. *hawa.*
83) B. F. sic. A. *ok.*
84) B. F. add. *thär.*
85) F. om. *ok.*
86) B. F. *annat.*
87) B. F. *man.*
88) B. F. sic. A. om. *egh.*
89) B. F. *laghgangin.*
90) B. F. sic. A. *udi.*
91) B. om. *ok.*
92) B. F. om. *sum.*
93) F. om. *sum.*
94) F. habet verba: *Nu — malsæghanda* in fine Cap., post verba: *huat þær ær sant um.* Cfr. not. 11. pag. 178.
95) A. *lukta* primum scriptum est.
96) F. *Så.*
97) B. F. om. *af.*
98) B. F. sic. A. hic om. verba: *at — malsæghanda,* eaque infra addit, post verba: *huat þær ær sant um.* Cfr. not. 94. supra, et not. 11. pag. 178.
99) F. om. *sum.* B. *thär.*
100) B. sic. A. *uættinne.* F. *wetene.*
1) F. om. *ok.*
2) Adde *egh.*
3) B. F. sic. A. *tolf.*
4) B. F. om. *sum.*
5) B. *stämnu.*
6) B. F. om. *þæn eþ.*

lykta:[93]) ok taki sin malsæghanda ræt up:[7]) Nu delis þæt[8]) til kunungxs ræfst: þa uiti haræzs[9]) næmd[10]) huat þær ær sant um:[11])

XVI.

¶ Nu gangær næmd atær þer[12]) aghu alle at[13]) böta malsæghandanum. sum[14]) þær i suoru: §. 1. Nu sæghær man eþ olagha uara. stæmnir ok sökir æftir. þa ([15]ær þæt hans uitzsorþ sum firi ær staddær mæþ göþzslu eþe fiughurtan manna: ([16]Nu ma ængin þæn standa i gözlu eþum sum i þem förru eþumin[17]) stoþ. æn hin uar minna æn tuætylftær eþær ([18]uar hin tuætylftær eþær þa skal göþa mæþ tuænne fiughurtan manna eþum: ([19]man skal göþa eþ mæþ eþe ok egh tua mæþ enum: bristær göþzlu[20]) eþær för æn han ær gangin: æller ok[21]) siþan falzs han at[22]) kunungxs ræfst. ([23]ælla a[24]) biskups ræfst. þa böta[25]) þe firi olagh sum för suoru[26]) i eþinum:[27]) Nu stæmne[28]) man egh æfte utan bær olagha eþa[29]) til kunungx ræfst. þa skal hærazs næmd uita huat þær ær sant um ok kombær egh længær til hans uitzs orþa: þy at biskups næmd skal ([30]i allum malum sannind leta. ok hæræzs næmd lagh giort.

XVII.

¶ Þessum[31]) malum ma egh giua ur eþum: ok egh ur þera upprætu eþum: ok egh ur þerra göþzslu eþum: þæt æru iorþa delu:[32]) manhælghþa mal:

---

7) B. om. *up.*
8) F. *thär.*
9) B. *häradz.* F. *häridz.*
10) B. F. sic. A. *næm.*
11) A. hic inserit verba: *at — malsæghanda*; F. vero verba: *Nu — malsæghanda,* supra omissa. Vide nott. 94, 98. pag. 177.
12) B. F. *Tha.*
13) B. F. om. *at.*
14) B. F. *the.*
15) F. *å han wizordh.*
16) Verba: *Nu — eþumin stoþ,* hic inepte inserta, interrumpunt orationis seriem. Infra post verba: *tua mæþ enum,* addi potuissent.
17) B. F. *edhenum.*
18) B. F. sic. A. om. *uar — eþær.*
19) F. *Nw skall man.*
20) B. F. sic. A. *göþlu.*
21) A. Pro *o* antea scriptum fuit *a.* B. F. om. *ok.*
22) B. F. *a.*
23) F. om. *ælla — ræfst.*
24) B. om. *a.*
25) B. F. *böte.*
26) B. F. *stodho.*
27) B. *edhum.*
28) B. *stämnir.*
29) B. F. *edh.*
30) F. om. *i allum malum.*
31) B. *I thässum.*
32) B. *iorda delur.*

þiufs[33]) taks[34]) mal. rans mal: kunungx dombrut. trulldoms mal: þrætylftum eþum: huar[35]) sum i þem eþum giuær nakuarum[36]) ur.[37]) þa[38]) haui firi giuit sinum lut.[39]) ok þer sum suorü i eþinum bötin þæs ræt sum egh gaf[40]) af[41]) eþinum

XVIII.

¶ Nu kan man giua enum[42]) manne sak mæþ stæmdu þinge. stæmnir tu þing ok sitær tua fæmtir. uændir siþan *atær* ok stæmnir[43]) hanum[44]) þing firi annat mal: þæt ma han egh gæra: gær han þæt[45]) för æn hit[46]) malit ær ut sot[47]) sum[48]) han stæmdi förra þa böte þrea markær firi huart þingit.[49])

XIX.

¶ Nu giuær man flerum sak firi et mal: þa ma egh sakær sakan uæria för æn han hauær sialuan sik uart. mæþ lagha eþum[50]) ælla lagha botum: þa ma han annan uæria ok i uitnum standa:

XX.

¶ Nu giuær man döþum sak: þa skal han uita ([51]mæþ eþe fiughurtan manna at han garþbar hanum þa sak mæþ stæmdu þinge kuikum ok kuiþa[52]) fullum: orkar han þem eþi: þa skal[53]) arui hans böta ælla dylia firi sak þa samu. orkar han egh eþi. þa a arwin huarte dylia ælla böta firi han:

XXI.

¶ Nu[54]) giuær bonde bonda[55]) sak: han skal um manadagh i garþ hans gan- 85

33) *mal* addendum videtur. Cfr. not. 34. seq.
34) F. om. *taks.*
35) B. *Hwa.*
36) F. om. *nakuarum.*
37) B. *vf* (lege *vr* v. *af*).
38) B. F. om. *þa.*
39) B. F. *rätt.*
40) B. F. sic. A. *gafs.*
41) B. F. *vr.*
42) B. om. *enum.*
43) B. F. *stämne.*
44) B. add. *sidhan.*
45) B. F. sic. A. om. *þæt.*
46) B. F. *hint.*
47) F. *Vthsöcht.*
48) B. F. om. *sum.*
49) B. F. *thing.*
50) F. add. *ella lagha Domóm.*
51) B. F. sic. A. pro *mæþ eþe* habet *mæþe.*
52) B. F. sic. A. *kiþa.*
53) F. *å.*
54) B. F. om. *Nu.*
55) F. om. *bonda.*

ga ok[56]) tua mæn mæþ sik[57]) taka ok stæmni siþan solin[58]) ær up gangin ok för æn hon sætzs. þa ær hans þing stæmna gild ([59]ok hanum til þingxs stæmna: Nu æn han hauær egh sua.[60]) þa ær hans þing stæmna ogild: §. 1. Nu ma han egh flerum[61]) daghin stæmna æn enum: æn kunungx soknare ok[56]) biskups soknare. þa[62]) ma huar þerra þrim mannum um daghin stæmna: ok egh flerum: samu tua mæn[63]) skal han i[64]) þinge haua sum han stæmde mæþ: ok atmæle a þinge gæra: ([65]Stæmne han sialuær[66]) flerum mannum um daghin æn þrim:[67]) þa ([68]þæn sum domarin ær. læggi fæmt til þerra þriggia mannanna:[69]) hauær han flerum[70]) stæmt æn þrim: ([71]þa böte þreia markær. ok þa[72]) skulu skiptas i þry: ælla dyli mæþ tolf manna eþe at han stæmde[73]) flerum

XXII.

¶ Nu koma baþe þe[74]) a þing þæn[75]) sum stæmde ok þæn ([76]ær stamt uar. þa skal[77]) skila mannin[78]) höra æn hin tala laghlika til hans æfte þy sum[79]) ræt ær: talar han þæt[80]) til hans sum[79]) laghin sighia sæktar mal[81]) uara. standær hin ([82]framme biuþær ræt firi sik træ ok taka ok[83]) hin[84]) will egh uiþær taka. þa of sökis[85]) han: þa a han böta þreia markær firi huart þing. þa skal hanum egh fæmt læggia: sitær han fæmt ok ængin laghþe hanum fæmt.[86])

---

56) F. om. *ok.*
57) F. *sär.*
58) B. F. *sol.*
59) Verba: *ok — stæmna* hoc loco incommoda, supra post verba *mæþ sik taka* sunt inserenda. F. om. *ok — ogild.*
60) B. add. *giort.*
61) Pro *flerum um.* B. F. add. *vm.*
62) B. F. om. *þa.*
63) B. F. om. *mæn.*
64) B. F. *a.*
65) B. F. *Stämnir soknaren flerum* &c.
66) *egh* addendum est, aut pro *sialuær* legendum.
67) B. F. sic. A. *tuem,* at asteriscus super h. v. positus, testatur scribam eam emendare voluisse.
68) B. *a thän — läggia* &c.
69) B. F. *manna.*
70) B. add. *mannum.*
71) B. F. *böte firi threar* &c.
72) F. *så.*
73) B. F. add. *egh.*
74) B. F. om. *þe.*
75) B. F. sic. A. *þæm.*
76) B. F. *sum stämt.*
77) B. *skulu.*
78) B. F. *skila männin.*
79) F. om. *sum.*
80) B. F. sic. A. *ræt.*
81) B. F. sic. A. *sætta mal.*
82) B. F. sic. A. *a fæmtinne ok biuþær* &c.
83) F. om. *ok.*
84) B. F. sic. A. om. *hin.*
85) B. F. *ofsökir.*
86) B. F. om. *fæmt.*

hætte wiþ þrim markum: §. 1. Nu kan domarin uilin uara[87]) ok[88]) will egh læggia fæmt til þæs mals ([88]sum han a læggia fæmt til: hætte uiþ þrim markum: malsæghanda[89]) mark. kununge mark[90]) hæræþe mark.

XXIII.

¶ Nu biuþær han hanum ængte ræt þa skal fæmt læggia hem til hans. will han æn þa ræt gæra: þa a egh þæn sakær[91]) uara sum[92]) a fæmtinne gær ræt. Nu möta hanum ([93]ængin ansuar a þinginu ælla[94]) fæmtinne af þæs alwm sum stæmt uar| nu[95]) kære[96]) han at han[97]) gærþe egh hanum ræt.[98]) þa skal han dylia at han[99]) uisse[100]) egh at hanum[1]) uar þing stæmt.[2]) ælla ([3]ok at mik[4]) uar förra til eþa[5]) saght æn þu[6]) stæmde[7]) þing. ælla ([3]ok at iak uar siukær[8]) sialuær ælla iui döþum sat. ælla uar[9]) a fiæti fear sins: þæt ([10]æru hans lagha forfal: orkar han[11]) egh eþe. þa[12]) böte þrea markær. ælla uiti[13]) mæþ eþe fiughurtan manna at aldær þæn rættær sum[14]) hanum uar skildær han uar hanum buþin a fæmtum. ok[15]) wlte sialuær at þu[16]) uilde egh uiþær taka: Nu biuþær han hanum[17]) ræt ok han[18]) uill egh uiþær taka utan stæmnir ok sökir æftir[19]) up a han þry þing ok þreia fæmtir. hætte uiþ þrim markum firi huart þingit.[20]) §. 1. Nu æn ([21]han uill egh ræt gæra ([22]i första þinge ælla[23]) förstu

---

87) A. Loco prioris *a* primum scriptum est *il.*
88) B. F. *han agher läggia* &c.
89) B. F. *malsäghandanum.*
90) B. add. *ok.*
91) B. F. sic. A. *hakær.*
92) B. om. *sum.*
93) B. F. *egh swar.*
94) B. F. add. *a.*
95) B. F. *tha.*
96) B. *kiärir.*
97) B. F. sic. A. om. *han.*
98) B. F. *swar.*
99) B. F. *iak.*
100) F. *wiste.*
1) B. *mär.* F. *mig.*
2) F. add. *Nw.*
3) B. F. om. *ok at.*
4) B. *mär.*
5) B. *edhe.*
6) F. *i.*
7) B. F. add. *mik.*
8) B. F. sic. A. om. *siukær.*
9) B. F. om. *uar.*
10) B. F. *är lagha* &c.
11) B. F. om. *han.*
12) B. F. om. *þa.*
13) B. F. add. *ok thät.*
14) B. F. om. *sum.*
15) F. om. *ok.* B. F. add. *han.*
16) B. F. *han.*
17) B. F. om. *hanum.*
18) B. F. *hin.*
19) B. F. om. *æftir.*
20) B. F. *thing.*
21) B. F. sic. A. *uill han.*
22) B. F. *a förstu.*
23) F. add. *å.*

fæmt þa skal han stæmna annat þing ok sitia andra fæmt. gör han[24]) egh æn[25]) þa hanum ræt. þa ær han sakær at siax markum: siþan skal han stæmna þriþia þing ok sitia þriþiu fæmt. will han æn[26]) þa ræt[27]) gæra ([28]ælla biuþær landzs lagh firi sik: þa ma[29]) han egh firi lagha soknina[30]) fallin heta: kære[31]) hin[32]) til hans hui han giorþe egh hanum þæn sama ræt a första þinge ok förstu fæmt. ællar ok[33]) a andru þinge ok aþre fæmt. þa ær þæt hans
86 uitzorþ uita[34]) mæþ eþe fiughurtan manna. þe tue sum[35]) þa uaru a fæmtinne ([36]han böþ hanum ræt. a första þingi ok ([37]förstu fæmt ok sua tolf æftir. siþan andra tua þæt uissu[38]) at han böþ hanum ræt[39]) a andru þinge ok[40]) andre fæmt. Nu kombær fiarþungx næmd för æn han[41]) stæmni[42]) lionga þing. þa göme at hon[43]) fælle egh þæn sum[44]) firi sokninne sat æn han giorþe ræt a þriþiu fæmt. Nu æn han[45]) uill aldrigh uiþ rættu taka sum stæmde: þa ma han fælla firi of sot. Nu ([46]æn han[47]) uill egh ræt gæra ([48]sum stæmt uar: þa ([49]ma han fælla firi uanbuþit.

XXIIII.

¶ Nu stæmne[50]) man manne þing þem sum egh uar hema sialuær ok kom egh hem firi fæmtina þa a þön stæmning ogild uara. utan þæt se firi drap. ælla manhælgþa mal þön sum[44]) han skal sökia sik firi: ælla iorþa delur æn þæt[51]) ær sua at han hittir han hema a första þinge ok flyr siþan firi lagha

---

24) F. om. *han.*
25) B. C. F. om. *æn.*
26) F. om. *æn.*
27) B. F. sic. A. *ræþ.*
28) F. *annath thera, biuder* &c. Male.
29) B. F. *skal.*
30) B. F. *sokn.*
31) B. *Kiärir.*
32) F. om. *hin.*
33) B. om. *ok.*
34) B. F. om. *uita.*
35) F. om. *sum.*
36) B. F. sic. A. *sum hanum* &c.
37) F. *fämpt, Så tolff* &c.
38) F. *wisto.*
39) B. F. *thät.*
40) F. add. *å.*
41) B. F. sic. A. om. *han.*
42) F. *stämde.*
43) B. F. sic. A. *han.*
44) B. F. om. *sum.*
45) B. F. *hin.*
46) B. *wil han egh* &c.
47) F. *hin.*
48) B. F. om. *sum stæmt uar.*
49) B. *fälle hin.* F. *fallin han.*
50) B. *stämnir.* F. *stämpde.*
51) F. *ath.*

sokninne. þa ma han alla sina lagha soknir sama staþ ut sökia sum han ([52]först ut stæmdi: æn þö[53]) at hin se tuæböla[54]) ok far fran þy bole ok til annars:

XXV.

¶ Nu ma egh lionga þing stæmna firi iorþa delur:[55])

XXVI.

¶ ([56]Nu kombær[57]) fiærþungx næmd ok bonde uill lionga þing stæmna: þa skal han tua mæn[58]) mæþ sik[59]) haua þa han til lionga þingx kombær: þa skal han lata tua mæn suæria at han hauær ræt stæmt lionga þing æfte ræt stæmd þry mal þing. siþan skulu þer biþa til hin kombær sum suara skal: kombær han þa skal först ræt gæra firi hwzs malit antuiggia: fæsta lagha bötær ælla lagha eþa: siþan skal han uita mæþ tuem mannum. at þæn[60]) sama ræt sum[61]) han giorþe þa[62]) hanum han bözs hanum a[63]) första þinge ok förstu fæmt. Andre tue þæt uita[64]) ok nær uaru at sama ræt þa[65]) böþ han hanum a andru þinge ok andre fæmt. ([66]ok sua a þriþia þingi ok þriþiu fæmt| siþan skal han tylfta eþ[67]) æpte huart uitnit[68]) fæsta. ok gæri ræt firi huwzs malit mæþ eþe ælla[69]) botum för æn han gangær fæmta uitne ælla tolf manna eþa æfter fæmta uitnin:[70]) gangær[71]) han annurkusta þa gör han olagh: Nu gangær huwzs eþrin atær þa bötin alle þe sum[72]) i buzs eþumin[73]) stoþu: Nu kæri[74]) han til hans sighær at[75]) han giorþe egh ræt a lionga þinge.[76]) þa a han vitzs

---

52) F. *för stämpde.*
53) B. *tho.*
54) B. F. *twäbola.*
55) C. B. *iorþadelo.*
56) B. Hoc Cap. cohaeret cum antecedenti, etsi proprium titulum habet in ind. Capp.
57) *egh* sine dubio addendum est. Cfr. Cap. 3: 1; 23: 1.
58) A. Verba *tua mæn* bis sunt scripta, at altero loco lineola inducta.
59) C. *sæ.* F. *ser.*
60) F. *thet.*
61) B. F. om. *sum.*
62) A. v. *þa* omiss. ipse, ut videtur, scriba supra lineam add.
63) B. F. sic. A. om. *a.*
64) Forte legendum *uissu.*
65) B. F. om. *þa.*
66) B. F. *thridio twer thät wita, at sama rätt bödh han hanum a thridio* &c. C.* *æt sama ræt böþan hanom a * fæmt* &c.
67) C. *tolfter eþ.* F. *tolfftar eedhar.*
68) B. F. *witne.*
69) B. F. add. *mädh.*
70) C. F. *vitne.*
71) F. *Giör.*
72) B. C. F. om. *sum.*
73) B. *budz edhinum.* F. *buud eedenom.*
74) B. F. *kiärir.*
75) B. om. *at.*
76) B. *thingeno.*

orþ uita ([77]a lionga þingx fæmtinne uita[78]) mæþ eþe fiughurtan manna. at han
gik laghuarþær af ([79]lionga þingi mæþ lagha eþum ok lagha domum: §. 1. Nu
kombær han egh til lionga þingxs ok will ængin[80]) ræt gæra: þa skal læggia[81])
lionga þingxs fæmt hem til hans. will han ([82]æn þa ræt gæra firi huwzs malit
ok uita forfall[83]) sin[84]) sum för ([85]uaru skild þa uari æn saklös. uil han egh
æn[86]) þa ræt gæra ok ær þæt[87]) fiæþærtiught mal sum hanum[88]) uar stæmt firi.
þa skal han friþlös fara um alt[89]) landit ok bo hans skiptis:[90]) Nu æn þæt
ær firi[91]) minna æn fiuratighi marka sak ok gær ([92]han egh ræt a lionga þings
fæmt. þa faldær in[93]) sakin[94]) ([95]a han ok tolf markær firi lionga þingit. siþan
skal han atær up byria at[96]) stæmna firi fallet[97]) þry þing ok þreia fæmtir.
uill han egh ræt gæra. þa skal fiarþa lionga þing stæmna: þa skal han[98]) a
lionga þinge biþa til daghær takær at[99]) liþa fram: will ([100]han æn þa koma
87 ok ræt gæra: þa skal han egh uitnum a han ganga: Nu[1]) uill han egh koma
ællas kombær ok uill egh ræt gæra þa skal han mæþ uitnum fram ganga: þæt
skulu tue suæria at han stæmde första þing ok sat förstu fæmt[2]) laghlika bed-
dis ræt ok fik egh: þæt skulu andre tue suæria at han stæmde hanum annat[3])
þing ok sat andra fæmt[4]) beddis ræt ok fik egh: þriþiu tue þæt[5]) uita at han
stæmde hanum þriþia þing ok sat þriþiu fæmt beddis ræt ok fik egh: will
han egh æn[6]) þa ræt gæra. þa skal hanum lionga þingx fæmt læggia[7]) hem

77) C. om. *a — uita.* Recte, nisi pro: *þa a han vitzs orþ* &c. legendum sit: *ælla a lionga þingx fæmtinne. þa a han vitzs orþ uita mæþ eþe* &c.
78) B. F. om. *uita.*
79) B. C. F. sic. A. *liongi mæþ* &c.
80) F. *egh.*
81) C. add. *af.* F. add. *å.*
82) B. F. *tha rätta sik firi* &c. C. *ræta sic fir(i)**
83) B. F. *forfallin.*
84) C. F. om. *sin.*
85) B. C. F. *war skilt.*
86) B. F. om. *æn.*
87) F. *åth.* B. add. *firi.*
88) B. *han.*
89) B. add. *thät.*
90) B. F. *skiptas.*
91) F. om. *firi.*
92) F. *egh å* &c.
93) F. om. *in.*
94) B. F. *soknin.*
95) F. *till hans.*
96) B. C. F. *ok.*
97) B. C. F. sic. A. *fæld.*
98) C. F. om. *han.*
99) F. om. *at.*
100) B. C. F. *hin kuma* &c.
1) B. om. *Nu.*
2) C. B. F. sic. A. *fæm.*
3) F. *andra.*
4) F. add. *och.*
5) F. om. *þæt.*
6) C. F. om. *æn.*
7) F. *läggias.*

til hans: Vuill han æn þa[8]) ræt gæra firi huwzs malit. ok firi all fallin þa[9]) halde friþi sinum ok bo sinu: uill ([10]egh æn þa ræt gæra: þa skal han friþ flyia ok bo hans skiptis:[11]) Huar sum samuist hauær mæþ hanum ([12]siþan þa böte sum ([13]skilt uar firi friþlösan man: Nu far[14]) han aldrigh friþ ([15]hans firi fiæþærtiught.[16]) för æn a fiarþa þinginu. ([17]for utan firi drapa mal: ok aldrigh firi minna æn[18]) fiæþærtiught för æn a attunda þinginu: ([19]Ok aldrigh ær þæt sua litit mal. ælla sua litit giald ok[20]) gær han egh ræt a attunda þinginu sua[21]) sum skilt ([22]uar. þa skal han[23]) flyia ok hans bo skiptas:[24])

Hær byrias bygda balkær i hanum tælias flokka en[1]) ok fæm tighi:

.I. Um huru by skal i lagha læghe liggia:

.II. Um huru gatu skal gynum by læggia:[2])

.III. Vm æn man köpe hump mæþ fæstum:

.IIII. Vm bolstazs ren ok man þorf bet hæsti sinum: ælla huru broua[3]) skulu byggias:

.V. Vm æn almænningær kræfs at broas: ælla huru vægha skulu gildi uarþa:[4])

.VI. Um æn böndær uilia by mæla. ok huru bolstaz ren skal uara: ælla man huggær mæli stang sundær

VII. Vm æn bonde læggær uaþa a annan:[5]) ([6]for. slar. ælla skær:

---

8) C. *(þ)ær.*
9) F. om. *þa.*
10) B. F. *han egh tha* &c. C. *han**
11) B. F. *skiptas.*
12) F. om. *siþan þa.*
13) B. F. *för war skilt firi fridhlösa män.* C. **lt firi friþlösa mæn.*
14) C. *var**
15) B. *sott af hanum firi* &c.
16) B. C. F. add. *mal.*
17) B. F. *Vtan thät se firi* &c.
18) C. F. add. *firi.*
19) F. *att alldrigh är thett och så lijthet* &c.
20) B. C. F. om. *ok.*
21) B. F. om. *sua.*
22) C. *ær þa a han* &c.
23) C. B. add. *friþ.*
24) F. add. rubr. litt. *Endan På Tingzmåla Balcken: Her Epther Fölier Bygninga Balcher.*
1) B. sic. A. loco v. *en* habet lacunam.
2) B. *liggia.*
3) B. *Broa.*
4) B. *wara.*
5) Adde *ælla.* Cfr. textum Capitis.
6) B. *forslar.* Male.

VIII. Um æn mæn aghu fiskia saman sua ok huru kuærna stroma[7]) skulu byggias:

IX Vm landboa ok huru bol ([8]skulu leghias: sua ok um þön mal sum[9]) þær til höra:

.X. Um æn þorp gærs af nyiu vp: þa a þæn uitzs orþ sum[9]) æfte gamblu tompt uill læggia:

XI. Vm æn man husar a humpe. ælla böndær fara a nyia tomptir. ok um halftræþe

XII. Um huru bonde skal dræng leghia

XIII. Vm æn löska man drax. ælla böndær uilia sæþ byria: ælla huru half girþi skal uarþa:[10])

XIIII. Um nar garþa skulu gildi uara: ælla huliki[11]) garþa sum gildi æru. ok huru sum liþi skal rænna:

XV Vm æn fæ wil i akra fara: ælla ([12]ok æn fæ far bana af manzs handuærkum:[13])

XVI Um æn[14]) man hauær iorþ i andrum by: ok uill annars a[15]) öþe læggia sua sum sit.

XVII. Vm æn man tiuþra i akre manzs ælla ængh: ok huru þær skal laghlika in taka:

88 XVIII Um æn bonde uill ([16]ængh biærgha ælla akær iui æng hans

XIX. Vm[17]) æn man mistakær rök ælla sata: ællas skær annar a annan ok sætzs[18]) i hasla:

XX Um[17]) huru længi bonde skal friþ gærþe uarþa

XXI Vm æn man kan vrangær uara ok uill egh biærgha ælla um akær giald ok aslat.[19])

XXII. Um anfriþ ok uarfriþ huru sum þa skal stæmna

---

7) B. *ströma.*
8) B. *skal leghias, ok* &c.
9) B. om. *sum.*
10) B. sic. A. *uara.* Cfr. textum Cap.
11) B. *hwiliki.*
12) B. *Fä fa* &c.
13) B. *handawärkum.*
14) B. om. *æn.*
15) B. om. *a.*
16) B. *Aker biärgha, ällär Äng iwi ängällär aker annars.* Male.
17) B. om. *Vm.*
18) B. *säter.* Male.
19) B. *Aslät.*

XXIII. Vm æn[20]) man riþær drukkin ok huggær sundær grind manzs. ælla annur anbuþ manzs.[21])

XXIIII Um æn[20]) man[22]) dræpær fæ manzs huggær ælla slar. ælla bær i fiælstær

XX.V Vm æn uren bitær gælding. ælla skaþa kalui: kiþi: lambi. gambli gas: gæslinge ælla grisi: ok huru þær skulu eþa æftir gangas:

XX.VI. Um æn man takær leghu fæ. lan ælla insat fæ. ælla hæst manzs ok riþær mæþ ælla andra hans kuste.

XX.VII Vm æn man takær ekiu manzs ælla bonde hauær kældu i æng sinne. ok faldær i folk ælla fæ

XX.VIII Um æn tu hæræþ delas uiþær ælla byia um ramarka: ok by uiþær almænning.

XX.IX.[23]) Um[24]) æn man gangær skogh annars ok takær fiska ælla diur hans ouiliandis

XX.X Vm æn skoghær ær[25]) oskiptær huru sum[26]) þær skal hugga ælla til skiptis uara:

XX.XI: Um[24]) huru hugga skal siþan[27]) sum[26]) skipt ær:

XXX.II. Vm æn böndær uilia in taka til gærþis sins. ælla liggær þær fælla innan:

XX.XIII: Um æn annar aghær træn ok annar iorþina:

XX.XIIII Vm æn[28]) man takær annan i skoghe sinum: ælla löpa manzs hion bort[29]) fran manne.

XX.XV: Vm bi garþ ok huru sum[30]) skruua skal:[31])

XXXVI.[32]) Um huru biur a sæ[33]) böle ok huru æfte ælghium skal fara: ok þæn a ræf sum resir

---

20) B. om. *æn.*
21) B. *hans.*
22) B. sic. A. *ma.*
23) A. Pro *XX.IX* scriptum est *XX.X*, et sic in sequentibus usque ad *XX.XV*; quae errata plerisque locis scalpro sunt emendata.
24) B. om. *Um.*
25) A. v. *ær* omiss. supra lineam add. scriba.
26) B. om. *sum.*
27) B. sic. A. *þiþan.*
28) B. om. *æn.*
29) B. om. *bort.*
30) B. om. *sum.*
31) B. sic. A. *sal.*
32) A. Litteras numerales hic omisit miniator, vocem *Um* litt. init. grandiori ornans.
33) B. *sär.*

XX.XVII: Um[34]) æn man hittir utan ([35]garþ ælla grinda stulpa ælla butn fynd.[36]) ælla haf urak:[37])

XX.XVIII Vm[34]) æn man kallar[38]) kunu fordæþu. ælla man kalla[39]) annan okuæþis[40]) orþ.

XX.XIX Um æn man borghar andrum[41]) pænninga ælla annat gozs huru sum[42]) þær skal stæmna æftir.

XL: Vm[34]) æn man uill fiuratighi marka sak[43]) sætta uita. ælla siax marka sak. ælla minne sak

XL.I: Um[34]) æn man læggær hælghþ a skogh sin: ok skipa siþan a sin suin:

X.LII Um æn man haldær sin suin a annars skoghi.

XLIII: Um æn man skiutær skipi af lunnum: ælla brytær bat ur lase ok takær ekiu annars olouandis:

89 XLIIII. Um at þæn skal elde uarþa sum kuindlar.[44]) ok huru um branstuþ[45]) skils:

XL.V. Vm[46]) æn man köpe fyl ælla kalf. hors ælla ko: föþis af[47]) ok klandas siþan firi þem sum fangit hauær

XLVI Um æn mæn skiptas gæuum uiþær ok klandas siþan firi þem sum fangit[48]) hauær

XLVII Vm[46]) æn man auærkar iorþ annars siþan han ær næmd fældær: þæt ær fiæþær tiugh sak:

XLVIII. Um æn man ([49]feste eþa ok uill uita sæt mal

XLIX[50]) Vm[46]) æn man takær harıu manzs ælla[51]) tinda

.L. Um æn hundær manzs uarþær[52]) galin:

.LI. Vm æn ([53]hyndzsim manzs folazs:

---

34) B. om. *Um.*
35) B. *Gards ok Grinda stulpa.*
36) B. sic. A. *buta fynd.*
37) B. *Hafs wrak.*
38) B. *kalla.*
39) B. *kallar.*
40) B. *Oqwädhings.*
41) B. sic. A. *annum.*
42) B. om. *sum.*
43) B. sic. A. om. *sak.*
44) B. *quildnar.*
45) B. *Branstudhi.*
46) B. om. *Vm.*
47) B. *vp.*
48) B. *thigat.*
49) B. *fästir Edha, wil* &c.
50) A. *XLXIX* scriptum est.
51) B. add. *bryter.*
52) A. *marþær* scriptum est, at scalpro emendatum.
53) B. *mans Hundssimä fölas.*

hær byrias bygda balkær[54])

Nu uilia böndær by byggia: þa skal ramarka[55]) niþær suæria[56]) um by þæn sum[57]) þe byggia uilia: þa aghu alle þer nær uara sum egnina aghu: §. 1. Nu will man by til lagha læghis læggia:[58]) þa skal han ([59]egh minna i by[60]) agha æn siatungx attung Nu[61]) æn han hauær[62]) siatungx attung[63]) ælla mera: þa skal[64]) fara til firi iul ok hælgha aftan ok uara byn[65]) til lagha læghis: enum i garþe ok allum a gatu: þa skal til skiptis uara ok egh stæmna:[66]) Nu alla þa skipti[67]) sum[68]) man will hana. antuiggia fiskia ælla forsa: akra ælla ængia: skogha ælla tomptir. þa skal han[69]) firi iul ok hælgha aftun ([70]til skiptis uara: Nu skil þem a: annar sighær ([71]egh til skiptis uara uarat firi iul ok hælgha aftunt:[72]) þa a ([73]han uitzsorþ sum laghuarat uill uita mæþ eþe fiughurtan[74]) manna ([75]at han laghuaraþe til skiptis a yuærstu[76]) fæmt. §. 2. Nu skal han i uæþær daghum mals kræuia: þæt ær manadaghin æftir laghþingx manadagh: þæn sum[77]) næstær ær æfte pinkizs dagha. þy at egh ma annan af hemi sinu ryua um uintær, ([78]ælla um[79]) uartima þa sum[80]) sa skal: siþan skal han all þry þing[81]) ut stæmna firi annina:[82]) þy at þer skulu sa uar sæþ sinne i gamblu skiptinne ok træþa i nyiu skiptinne. Nu æn annar kære til annars hui han auærkaþi þa iorþ i gamblu skiptinne sum[83]) han fik i nyiu skiptinne. þa skal han uita mæþ eþe fiughurtan manna at han auærkaþi mæþ luui ok iakuæ-

---

54) B. om. hanc rubr. F. non habet aliam rubr. quam quae calci praecedentis libri addita est (vide not. 24. pag. 185.).
55) C. F. *ramærke.*
56) F. *sättia.* B. add. *ok sätia.*
57) B. C. F. om. *sum.*
58) B. F. *dela.*
59) C. *egnena i* &c. Male.
60) B. C. F. *bynum.*
61) A. h. v. non habet aliam litt. init. quam grandem illam, quae in initio Cap. est picta.
62) C. add. *en.*
63) B. F. sic. A. *attug.*
64) B. C. F. add. *han.*
65) B. F. *by.*
66) C. *suæria.* Male.
67) B. F. *skiptir.*
68) B. F. om. *sum.*
69) B. F. add. *natt.* C.*
70) F. om. *til — aftunt.*
71) B. *at egh war til skiptis warat.* C.* *eg var til skiptes varat.*
72) Lege *aftun.* B. *hälghapton.*
73) B. F. *thän witzord lagwarat* (F. *laghwardt*) &c.
74) B. F. sic. A. *fiughurtam.*
75) B. *a ywarsto fämt, at laghwarat war til skiptis.*
76) B. sic. A. *yuærstum.* F. *Nästo.*
77) B. F. om. *sum.*
78) F. *ey heller om* &c.
79) B. om. *um.*
80) B. F. om. *sum.* F. add. *Mann.*
81) B. add. *sänder.* F. add. *i sänder.*
82) B. F. *antima.*
83) F. *e.*

þi aldra iorþæghanda. §. 3. Nu æ huar sum[84]) man will iorþ skipta. þa skal iamt arwþe a mote iamnu giua:[85]) þæt ær ([86]ryþia gen ryddu. göþa gen göddu: træþa mot[87]) træddu. dikia gen diktu: ælla taki þrea halma þæn af sum bætær hauær byght. Nu skil þem a: þa a han uitzsorþ mæþ eþe fiughurtan manna: at han hauær sua göt ok byght. at han ær uærþær til iamnaþa at[88]) ganga mæþ hanum:/gitær han eþ[89]) gangit. þa gangi til iamnaþa skiptis. bristær at eþe. þa[90]) briste hanum[91]) iamnaþa skiptit.[92]) þer skiptin iorþinne ok hin haui sua længi sum nu ær saght. Alla[93]) þessa eþa þem skal ofæsta ok otakaþa ganga a þriþiu fæmt. §. 4. Nu siþan by[94]) ær til lagha læghis[95]) deldær þa aghu ænda karla uitzs orþ mæþ eþe fiughurtan manna huar ([96]sum þer uilia uita niþær huwþ ramarka: þa a[97]) försto niþær suæria[98]) norþan ok östan: östan ok sunnan: sunnan ok uæstan: væstan ok norþan: þa skal æfte male ganga: þa skulu þer suæria æn by[99]) war för i lagha læghi: at þæssi ramarkar æru niþær swrnir mæþ uilia ok iakuæþi aldra iorþattara: Nu æn by[100]) uar egh förra i lagha læghi: þa skulu þe sua suæria at þæssi ramarkar. æru niþær komnir[1]) mæþ aldra iorþ attara uilia:| Nu æn ænda karla uilia egh suæria a yuærstu fæmt. þa gangær lagha soknin in til þerra. ok egh til annarra i bynum. þy at þer gatu egh sit[2]) ut giuit för æn ænda karlani hafþin ramarkana uitrat./ Nu æn en ælla tue uilia suæria ok binþa[3]) sik[4]) til reps ok ramarka: ok ([5]hini sum[6]) up attu byria uilia egh. ([7]Nu dela þer[8]): sumi til

84) B. F. om. *sum.*
85) B. *liggia.* F. *läggia.*
86) B. F. sic. A. *træþa gen træddu.*
87) F. *å mooth.*
88) B. F. om. *at.*
89) B. *edha.* F. *eedhen.*
90) F. om. *þa.*
91) F. add. *till.*
92) B. F. *skipte.*
93) A. Loco litt. *A* miniator errato adposuit *N.*
94) B. *byn.*
95) B. F. sic. A. *lægæghis.*
96) F. om. *sum þer uilia.*
97) A. v. *a* omiss. supra lineam add. scriba. F. om. *a.*
98) A. Litt. *suæ* in fine lineae scriptis, omissis vero *ria* in sequenti linea addendis, integram v. *suæria* in margine caeruleo pigmento add. scriba.
99) B. *byr.*
100) B. F. *byr.*
1) F. sic. A. B. *surnir.*
2) F. *sigh.* Male.
3) B. F. sic. A. *biþa.*
4) F. *sitt.* Male.
5) F. *hin är vp åtte byria will egh.*
6) B. F. *är.*
7) Verba: *Nu — þæt haua* hic in mediam periodum inepte sunt intrusa.
8) F. om. *þer.*

fiæþær skiptu[9]) ok sumi uilia haua til ([10]raþu skiptis. ([11]ok æ huat sum flere uilia hældær! þa skal þæt sua uara sum flere uilia þæt haua:[12]) þa aghu þer up sætia sin eþ ok syna ok sua sik ursaka: ok þa aghu þer egh saki heta. utan þæn skal böta firi lagha soknina[13]) sum egh uildi suæria ælla sik til[14]) ramarka biuþa Nu æn þæn suær ([15]sum up atte byria. þa skulu þer böta firi[16]) lagha soknina[13]) sum æfter skuldu suæria æn þe egh suæria: Nu ændakarla[17]) suæria ok uita niþær ramarka[18]) ok iorþ‿attarane[19]) uilia egh ut giua: þa faldær lagha soknin in til þerra: §. 5. Nu æn landboa æru i þem by sum til lagha læghis liggær.[20]) þa aghu egh[21]) landboa iorþinne skipta: hini sum[22]) til skiptis dela uilia þer skulu landboana[23]) til uara ok[24]) landboin[25]) iorþattaran: Vara[26]) egh landboin iorþattaran i þingum ælla[27]) fæmtum. þa böte firi lagha soknina: ([28]uara landboin han. þa böte iorþattarin: skil þem a, þa[29]) uiti hæræzs[30]) næmd huat þær ær sant um: §. 6. Nu skal sua at ægh þerra mallum[31]) uara osurin[32]) æru niþær. sua sum þerra surin[33]) æru niþær suo[34]) ok at[35]) hofþum. Nu[36]) æn þem skil a: þa skal mæþ ramarkum in ganga um halua andra alin: ok egh ut. utan allum sæmi a: sua a[37]) drups rum mællum tuæggia bonda uara: þær sum[38]) þe byggias gen: Liggær by ([39]sua sum han uar bygdær af forna fari ok lagh surin ær[40]) niþær. þa[41]) gange til iamnaþa

---

9) B. F. *fiädhär skötto.*
10) F. *rätto schipte.*
11) B. *nu hwat flere* &c. F. *och huad flere* &c.
12) F. add. *Nw warder så att halffui wilia annath, och halffwj annath, haffuin the wizordh som häradzhöffdingen filghj.* Cfr. Cap. 2: 1.
13) B. F. *sokn.*
14) B. add. *reps ok.*
15) F. *är Vp å byria.*
16) B. F. om. *firi.*
17) Pro *æn ændakarla.* Sic B. F.
18) B. *ramarkana.* F. *Råmerkiana.*
19) B. F. *iordattara.*
20) B. *delis.*
21) B. F. sic. A. v. *egh* omiss. supra lineam add. rec. man. saec. XVI.
22) F. *är.*
23) B. F. *landboa.*
24) F. om. *ok.*
25) B. *landboe.*
26) B. *Warar.*
27) B. F. *ok.*
28) B. *Warar han, ok hin wil egh, tha böte* &c. F. *warar han han, thå* &c.
29) A. v. *þa* bis est scripta.
30) F. om. *hæræzs.*
31) B. *mällum.* F. *millom.*
32) B. F. *oswrnir.*
33) B. *swrnir.* F. *sworn.*
34) B. *swa.* F. *så.*
35) F. *aff.*
36) A. Loco litt. *N* miniator errato adposuit *U.*
37) B. F. add. *ok.*
38) F. om. *sum.*
39) F. *som bygder war aff* &c.
40) F. om. *ær.*
41) B. F. om. *þa.*

ok egh[42]) til rufs: ([43]sættia þer garþ at rættum skialum: ([44]þa gærþe huar sum ([45]han a i bynum[46]) til. þæn næmir[47]) solu sum næmir[47]) a: ok[48]) þæn fiærmir solu sum fiærmir a: ok ut mæþ ramarkum ([49]gang egh utan allum sæmi a:

.II.

¶ Nu skal gatu ginum miþian by gæra:[50]) hon skal fæmtan alna breþ uara: ok[48]) alla tompte[51]) a[52]) gatu rinna: rinna[53]) egh alla tompte[51]) a gatu, þa ær by[54]) egh i lagha læghi: þa skal haluær by[55]) haluan göþa: ok attungær attung. taka göþningar[56]) innan huwþ ramarka. ok[57]) egh utan huwþ ramarka: utan hin uili sum uiþær takær. han a taka at æg. ok egh at fotum innan ramarka: §. 1. Nu liggær by[54]) at raþu[58]) skipti: gata mæþ by ændlangum.[59]) liggia alla
91 tomptir a hana: þa ær hon æmlagh/kumin niþær sum þön gynum miþian by ([60]rindær: þa ([61]uar þæt sua först i laghum at mæn toku fæm alna stang ok laghþu tua a attung. ([62]nu ær þæt sua stat. at læggin sua manga a sum þöm sæmbær um:[63]) sæmbær þöm egh a. þa stande sum flere vilia:| nu warþær sua at halui uilia annat ok halui annat. þa hauin þer uitzs orþ sum hæræþz höfþingin fylghir. ok laggin[64]) akær æftir tompt. ok[65]) æng æftir akre. garþ sto æftir æng. sua ([66]skogha sum fiskia: þa liggær alt æftir tompt. Nu delas þer[67]) uiþær[68]) tompt ok ut skiptir. hauær hon mæþ sik[69]) akær ælla[70]) æng ælla gærþ-

---

42) F. om. *egh.* Male.
43) B. F. *Sätti gard* &c.
44) B. F. *giärde swa hwar* &c.
45) B. F. sic. A. om. *han a.*
46) B. F. *by.*
47) F. *Närmer.*
48) F. om. *ok.*
49) Lege *gange.* B. *eghe ganga, utan* &c. F. *edhe gånga, Vthann* &c. male.
50) B. *läggia.* F. *liggia.*
51) B. F. *tomptir.*
52) B. F. *til.*
53) F. om. *rinna.*
54) B. F. *byr.*
55) B. *byr.*
56) B. F. sic. A. *göþnina.*
57) B. F. om. *ok.*
58) F. *redu.*
59) B. *allangum.* F. *allangodhom*; male.
60) B. F. *ligger, ok hon skal liggia innan ramarkar. Tha* &c.
61) F. *skall tagha fäm alna stång, läggia twar* &c.
62) F. om. *nu — fylghir. ok.* Cfr. not. 12. pag. 191.
63) A. *a* antea fuit scriptum.
64) A. Loco posterioris *g* primum scriptum fuit *h.* B. *läggin.* F. *läggia.*
65) B. om. *ok.*
66) B. F. *skoghar ok fiskiar, tha ligge* &c.
67) B. *thön.* F. *thän.*
68) B. F. sic. A. *uiþæt.*
69) B. F. *sär.*
70) F. *och.*

slu:[71]) þa hauær hon uitzs orþ læggia alt æftir sik:[72]) Nu liggia þön all sær. þa skal tompt æftir þem: ok egh þön æftir tompt. þa ær þæt lagha læghi:

.III.

¶ Nu köpir man hump. far mæþ fæstum ok[73]) köpum: bor a sialuær mæþ elde ok ærne.[74]) han ris[75]) egh up firi lagha laghi[76]) egh[77]) æru hanum grænna[78]) gatu skylder: gæri sik faruægh af sialfs sins: ok uæri sin hump[79]) at[80]) yuærstu[81]) fæmt sua sum skilt[82]) ær: Nu læggia þer lagha mal a by. ok[83]) liggær humpær firi lagha mali[84]) ok[85]) will egh firi uæghia: kumit vm sik diki ælla ([86]gærþi: ok hauat um þry ar ælla þrim længær.[87]) ([88]þa hauær han uitzsorþ þæn hump[89]) uæria: ([90]siþan ris egh han up firi lagha læghi: §. 1. Nu hauær man köpt hump. satt[91]) um stena ælla stulpa ok[92]) hete[93]) ramærke ok egh lagha hæfþ hans: ([94]þa ris humpær up firi lagha mali.[95]) taki af þy bole sum han uar humpær[96]) af ok uari æ þæn siþan stæktær sum för uar stæktær: Nu köpir man hump i skoghi ok[92]) hæfþar han laghlika: nu[97]) gangær skoghær til mals þa[98]) uari æ þæn sami[99]) stæktær[100]) sum för uar stæktær:[100]) §. 2. Nu ma egh[1]) minne eghn til lagha læghis koma æn siattungx attungær,

---

71) B. F. *gardsto.*
72) F. *sär.*
73) B. F. sic. A. om. *ok.*
74) B. F. *arne.*
75) F. *riffz.*
76) B. F. *läghe.*
77) B. F. sic. A. *ok.*
78) B. F. *grannar.*
79) B. F. add. *mädh edhum.*
80) B. *a.* F. *och.*
81) A. *uuærstu* primum scriptum est.
82) F. *stadgat.*
83) B. F. *tha.*
84) F. *Mäle.*
85) F. om. *ok.*
86) B. F. *garde, hawat* &c.
87) B. *flere.*
88) B. F. *Han hawer witzord* &c.
89) B. F. sic. A. *humpt* (forte pro *hump at*).
90) B. F. *han ris* (F. *Rijffz*) *egh vp* &c.
91) A. Pro *sa* primum scriptum est *sl.*
92) F. om. *ok.*
93) B. *heter.*
94) B. *Thän humper ris vp* &c. F. *thänn Humper riffz firi* &c.
95) F. *mäle.*
96) B. F. *kiöpter.*
97) B. F. om. *nu.*
98) B. F. om. *þa.*
99) B. F. add. *sidhan.*
100) F. *stackother.*
1) B. F. add. *by.*

IIII.

¶ Nu skal bolstazs[2]) ren til byar liggia[3]) niu[4]) alna breþ:[5]) þa ma uaghn uaghne möta: þa skal horn gata ok hiorþ gata þriggia stanga breþ uara: ær bro a þöm uægh oboin. gialde[6]) þreia öra þöm sum[7]) sina bro haua boit. Nu[8]) skal uara þingxs uæghær ok þiuþ[9]) uæghær: karls uæghær ok kunungxs: tiu alna breþær: Riþær man at þöm uægh sum faldær gynum ængia manna ok þorf bet hæsti sinum han skal haua fæm alna[10]) tiuþær. ok famns[10]) grimu skapt. þa skal tiuþær hæl a miþian uægh uraka ok[11]) sua ma han i[12]) þerre ængh saklösu[13]) beta: §. 1. Nu liggær bro a[14]) þöm uægh oboin sum by[15]) skal uarþa: hæte[16]) uiþ þrim markum. ær broin bonda mællum skipt. þa gialde[17]) sua bonde sum byr: Nu ([18]a huar sum iorþina a ælla uatnit undi bronne. han skal bronne uarþa: faldær þær i folk ælla fæ ok far af döþ ælla sar. ær bron gild þa liggi ogilt. ær bron ogild: þa böte þæn half gildi[19]) sum brona a. Nu æn man gær[20]) bro firi sial sina.[21]) þa a han egh længær uarþa hænne[22]) æn han[23]) sialuær will. utan þer aghu uarþa sum iorþina aghu undir hanne[24]) æn hon uar förra bygd. war hon egh förra bygd. þa aghu þer egh bronne uarþa utan þer takin hana i sina gömu. §. 2. Nu hittas þön okoman sum takær in[25]) til sin hæræþe. ælla fiarþungx hæræþe. ælla[26]) siax hæræþe at broa:
92 þa skulu egh þe böta firi hana sum iorþina aghu undir hænne. Nu æ þær ([27]sum byia eghnir ([28]hittas i uatnum ællas[29]) andrum okomum: þa bygge sua huar ([30]i bronne sum han atte i uatnumin:[31]) ællas iorþinne./

2) A. Pro *b* primum, ut videtur, scriptum fuit *st*. F. *bolstada*.
3) F. *läggia*.
4) B. F. *tiu*.
5) B. add. *wara*.
6) B. F. sic. A. *giade*.
7) B. F. om. *sum*.
8) F. *thå*.
9) B. *thiudz*.
10) B. add. *langt*.
11) B. C. F. om. *ok*.
12) F. om. *i*.
13) B. *saklöst*.
14) C. *at*.
15) B. F. *byr*.
16) B. F. sic. A. *hat*.
17) B. C. F. sic. A. *giade*.
18) B. F. *ä hwar iordena* &c.
19) C. F. *half giald*. B. F. add. *ater*.
20) F. *giffwer*.
21) B. *sinne*.
22) B. F. om. *hænne*.
23) A. Pro *ha* primum scriptum est *sa*.
24) B. F. *hänne*.
25) F. om. *in*.
26) B. F. add. *ok*.
27) F. *byia ägn*, om. *sum*.
28) B. F. *mötas i watne*.
29) C. add. *i*.
30) B. F. sic. C. *i bronne som h**. A. om. *i — atte*.
31) B. F. *watneno*.

.V.

¶ Nu ([32]kræfs almænning at broa þa skal hæræþe bro uarþa ok uægh ryþia: Nu liggær þæn uæghær iuir almænningh sum[33]) alt hæræþe a ([34]broa: ok ær oför bro ælla reþ bröt:[35]) Riþær[36]) kunungær at[37]) þöm uægh ([38]ok falzs færþ hans ok spillas klæþi hans. þa skal hæræþ þæt atær böta[39]) ok mæþ tolf markær þæt ær þukke kunungx. §. 1. Nu skal uara kuærna uæghær ok kirkiu uæghær[40]) fæm alna breþær: byggis byr[41]) af nyiu up. þa skal læggia kirkiu uægh sum ([42]genast nyti broa ok byggia: Nu æn han ær laghlika niþær kumin: þa skal sua[43]) lita at þöm uægh: ær bro a þöm uægh oboin. þa[44]) böte[45]) firi siax[46]) öra. §. 2. Nu a[47]) egh bonde almænningx[48]) ælla kirkiu uægh uænda. utan hæræzs höfþinga uilia|ok egh kirkiu uægh[49]) utan þerra uilia sum han skulu fara. Nu biþia þer hæræþs höfþinga almænningx uægh uanda.[50]) þa skal han syn af þy hæræþe næmna. synis þöm[51]) annan uægh æmgoþan[52]) ok æmgenan uara. þa skal[53]) han döma þöm at ryþia ([54]han ok at byggia. Nu æn þer hugga atær almænningxs uægh annurkust. þa bötin firi[55]) þre markær. æ huru mange sum[56]) þer æru ([57]saman. þa bötin[58]) egh alle utan þrea markær: ([59]þa æn þæt ær egh utan en. þa[60]) böte þreia markær utan þer uændin firi gærþis[61]) sins saka.

---

32) B. F. *thorf a almänninge broa* &c.
33) B. C. F. om. *sum.*
34) B. F. *warda, är* &c.
35) C. B. F. *bröt reþ.*
36) A. Pro *R* miniator errato adposuit *N.*
37) B. *a.*
38) B. *nu läts färd* &c. F. *thå læz färd* &c.
39) B. C. F. *gialda.*
40) B. om. *uæghær.*
41) B. F. sic. A. *bro.*
42) B. *ginast nytir.*
43) B. C. F. om. *sua.*
44) B. C. F. om. *þa.*
45) C. *böten.*
46) A. Pro *sia* antea scriptum fuit *þr.*
47) A. v. *a* omiss. supra lineam minio add. scriba. B. F. *ma.*
48) C. B. F. add. *væg.*
49) F. om. *uægh.*
50) B. F. *wända.*
51) B. F. om. *þöm.*
52) B. F. *jämngodhan.*
53) B. F. add. *häradz höfdinge.* C. *n.*
54) B. F. *ok byggia.*
55) F. om. *firi.*
56) B. F. om. *sum.*
57) B. F. om. *saman. þa.*
58) A. *böþin* primum scriptum est.
59) B. F. *Än är thät egh* &c.
60) B. F. om. *þa.*
61) B. F. *giarde.*

.VI.

¶ Nu uilia böndær by sin mæla. þa skulu ænda karla uitra ramarka ok egh suæria utan[62]) um tomptir. siþan aghu[63]) allir attungar iamnir gæras. attungær attungx broþir[64]) uara. æn egh ær[65]) förra af nam[66]) giort salt af humpum: þa aghu alle iamt[67]) i goþu[68]) ok sua i illu: baþe i akrum ok[69]) ængium. ([70]ok alle iamt i aruuþe[71]) baþe i brom[72]) ok[73]) bækkium: ok sua i garþum[74]) sum i akrum ok ængium huar æfte sinne lutskipt huar firi sinne æng ok sinum akre æn sua nyti.[75]) §. 1. Nu skal bolstazs ren uara fiætzs ok fiughurra munda, alnar ok spannar[76]) þa skal mæli stang i mal sætia:[77]) Nu riþær man at þöm[78]) uægh drukkin ok drafuæls fuldær: ok[79]) huggær sundær mali stang: gialde firi örtugh. standær hon fiarþungx bya mællum böte firi atta pænninga: standær hon[80]) attunga mællum. böte fiura pænninga.

.VII.

¶ Nu læggær bonde uaþa a annan ællas for ([81]slar a annan ællas skær. þæt ær eþær[82]) tolf manna at han uar uildær mals ok mærkia hughþe uara sit ok egh annars:[83]) sua firi annan ok[84]) sua firi þriþia: bristær at þem[85]) eþe böte þreia markær. §. 1. Nu æn han slar[86]) ælla skær allan akær up. ælla tua: ælla gangær ut iuir akær ælla tua ok skær annars up. þa kombær han egh uilzs[87]) eþe uiþær. utan böte atær skaþan sua sum miætanzs mæn[88]) miæta. ok mæþ þreia markær. ælla uiti lufs eþ.[89]) ælla dyli mæþ eþe tolf manna. ok

---

62) B. F. sic. A. *ut.* C.*
63) B. sic. F. *åger.* A. *attu.*
64) B. F. sic. A. *broþrir.*
65) B. F. *war.*
66) B. C. F. add. *af.*
67) B. add. *agha.*
68) F. *gödzslo.* C. *göz** Male.
69) F. add. *så i.*
70) A. Loco verborum: *ok — bækkium: ok* alia quaedam antea fuerunt scripta.
71) B. F. sic. A. *arüue.*
72) B. *broum.*
73) B. F. sic. A. om. *ok.*
74) B. sic. F. *giärdom.* A. *garüm.*
75) B. F. *nytir.*
76) F. *fämpnar.*
77) F. *sättias.*
78) B. F. om. *þöm.*
79) B. F. om. *ok.*
80) B. om. *hon.*
81) B. F. *skiär a annan, älla slar.*
82) B. F. sic. A. *eþæt.*
83) B. F. *hans.*
84) F. om. *ok.*
85) B. F. om. *þem.*
86) A. Pro *l* primum scriptum est *k.*
87) B. F. *willes.*
88) F. *miätzmän.*
89) B. *edha.*

sua æn han[90]) sla[91]) ælla skær iuir bolstazs ren.[92]) ælla iuir þreia akra ælla þrim flera;

VIII.

¶ Nu aghu mæn fiskia[93]) saman ælla kuærna ströma: þa a[94]) þæn uitzs orþ sum[95]) byggia uill i allum malum. ok þo sua sit byggia at han spille egh firi andrum: egh[96]) ma man sua kuærn byggia ælla uatnę stæmma: sua[97]) at spil- 93
lis antuiggia akra ælla ængia annarra manna af. Nu þæn[98]) sum bor ouan firi. han skal sua byggia at han hæfte[99]) egh þuatzske[100]) uatn ælla fiskia firi þem sum[95]) niþærmer[1]) bor. ok egh[2]) hin sum[95]) niþærmer bor sua at han[3]) far skaþa af sum yuærmir[4]) bor. þy skal huar þerra annars floþ giutum[5]) raþa: at menar hin hanum uatnit sum[95]) ouan bor firi: þa ma[6]) vp kippa floþgiutu hans[7]) ok lata til sin ([8]rinna uatnit. Nu æn suæuær[9]) firi þöm kuærnin[10]) sum uppe boa: þa mughu þer up kippa floþgiutu þerra[11]) ok lata fran ([12]sik löpa uatnit. Nu ma egh[13]) vatn ælla fiskia fran andrum uænda æn þer æru skiptis bröþær: Nu æn man a i miþ ströma,[14]) þa ma han egh mera æn i miþ ströma byggia utan mæþ luui. §. 1. Nu æn man köpir hump i skoghi ælla[15]) æng. ok[16]) liggær strömbær niþan firi ælla fiskia: þa rækkir egh humpær sik længra æn han[17]) hauær köpt innan: aghin þer ström[18]) ælla fiskia sum oþul aghu. ok han sua[19]) mykit sum[20]) han köpte mæþ humpinum: §. 2. Nu æn flere forsa æru saman ok uilia alle byggia. þa ma egh sua sit byggia at annars

---

90) B. F. sic. A. om. *han*.
91) B. F. *slar*.
92) B. F. sic. A. *rem*.
93) F. *fiske*.
94) F. add. *ee*.
95) F. om. *sum*.
96) F. *Nw egh*.
97) F. om. *sua*.
98) A. v. *þæn* bis est scripta.
99) B. F. *täppe*.
100) B. F. sic. A. *hutzske*.
1) B. F. sic. A. *yuærmir*.
2) A. Pro *e* antea scriptum fuit *h*.
3) F. *thänn*.
4) B. *ywarmer*. F. *offuermer*.
5) B. F. *flodhgiutu*.
6) B. F. add. *han*.
7) F. om. *hans*.
8) B. F. *löpa watn*.
9) B. F. sic. A. *suæruær*.
10) B. F. *qwärn*.
11) A. *sum* additum, at deletum est.
12) B. F. *sär watn löpa*.
13) B. F. add. *man*.
14) F. add. *byggia*.
15) F. add. *i*.
16) B. F. om. *ok*.
17) B. F. sic. A. om. *han*.
18) B. F. *ströma*.
19) B. F. sic. A. om. *sua*.
20) B. F. om. *sum*.

spillis: þa aghu þer vitzsorþ ([21]sum skaþa löst gita byght andrum. Nu æn ny auærkan ([22]skaþa gamble auærkan: þa a þön gambla auærkanin uitzsorþ nyia auærkum[23]) ryua. §. 3. Nu aghu flere mæn[24]) kuærna staþ saman. nu[25]) will en byggia ok egh alle: þa a þæn uitzs orþ sum[26]) byggia will. han skal fara til ok stæmna hanum þry þing ok sitia þrea sæmtir. ok biþia han bygia mæþ ([27]sik: byggir han egh mæþ hanum i lagha sæmtum: þa skal han til þingx fara: ok[28]) taka ([29]þingx manna dom til at byggia. siþan[30]) ma han saklöst byggia. Nu stæmnir han siþan sum egh uillde byggia hinum sum bygde ok[31]) sæghær at han bygde hans. þa a han uitzsorþ mæþ eþe siughurtan manna at han bygde mæþ ([32]þingx manna domum. ok siþan skal han haua kuærnina. þær til sum[33]) han hauær hanum up fullat baþi kustin ok sua arwþit.[34]) §. 4. Nu kallar man kuærn olaghlika bygda uara ut a sik[35]) ælla fiskia. þa skal han til þingx fara ok kæra: ([36]doms hærra skulu syn til næmna: ær þæt[37]) iuir byght. þa skal læggia hanum dagh sialwm[38]) up ryua: uill han egh þa up ryua. þa skal kunungær ælla lagh man næmna til mæn af hæræþinu: ællas[39]) hæræzs höfþinge skal riþa til mæþ hæræþe[40]) ok kasta up auærkum[41]) hans. Nu æn ([42]þæn sum kære far til mæþ enum manne ælla tuem ok kasta[43]) up uærkum[44]) hans för æn han hauær uarat[45]) ok dom til takit. þa[46]) böte atær skaþan ok mæþ þreia markær: Nu æn han ([47]sanka sik[48]) suet ok suæntu ok brytær sua uærk[49]) hans. þa böte hwzs mannin fiuratighi markær ok atær

---

21) F. *saachlöst gitta* &c.
22) B. *skadhar gamblu, Tha* &c.
23) B. F. *awärkan.* B. add. *vp.*
24) B. F. add. *en.*
25) F. om. *nu.*
26) F. om. *sum.*
27) F. *sär, will hann egh thâ skal* &c.
28) B. F. sic. A. *ot.*
29) F. *tingz doma till, sedan* &c.
30) B. F. sic. A. *siþa.*
31) B. om. *ok.*
32) B. sic. A. *þingnx.* F. *tingz domom, och* &c.
33) F. om. *sum.*
34) B. F. *wärkin.*
35) C. F. *sit.*
36) G. *Häradhe skal* &c.
37) C. B. F. *þær.*
38) B. *sialwer.* F. *Sielffwann.*
39) C. F. add. *oc.*
40) C. *hæraþeno.*
41) F. *åwärkann.*
42) B. *han sum kiärir.*
43) B. F. *kastar.*
44) B. C. *awärkum.* F. *åwärkann.*
45) C. B. F. *kiært.*
46) C. F. om. *þa.*
47) B. *sankar.* F. *samckar.*
48) C. B. F. *sær.*
49) B. C. F. *awärk.*

spiællin: ok huar þæn[50]) sum[51]) þær uar mæþ i flok ok farunöte ([52]böte þreia markær,

.IX.

¶ Nu[53]) wil bonde sik[54]) ([55]bol leghia. þa ær þæt lagha gæf. nöt vm siax halma af attunge. sua i förstu gæf uingæf sum bolgæf. þæt hetir[56]) siax öra: þæt ær lagha ([57]afræþe. fiure þyni korns. ([58]ælla tue öra uaþmala tuæggia næf-na[59]) bret. daxuærke um uar ok[60]) annat um höst.[61]) Nu skal landboin[62]) a 94 eghn[63]) haua at[64]) minstu þry hus. laþu. kornskammu[65]) nöt hus.[66]) §. 1. Nu uill land drotinnin[67]) han af bole bort uraka:[68]) þa skal han til fara firi iul ok hælgha aftun gifta fulnaþ[69]) hanum[70]) i garþ föra ælla ær han egh[71]) laghua-raþær af. Nu skil þem a han sighær egh uara af uarat.[72]) þa a han[73]) uita han laghuaraþan af mæþ eþe fiughurtan manna: Nu æn han suær amote ok sighær sik egh af uaraþan uara. ællar ok[74]) at han fæste hanum iorþina siþan: þa skal hæræzs næmd uita huat sum[75]) þær ær sant vm: ([76]Nu a han egh af bole fara för æn vm miþ fastu: þy at han ma egh göþzsl af böle[77]) föra utan han hætte viþ siax örum: före[78]) han hö bort hætte uiþ þrim markum. goþzsl[79]) a bole fylghia. egh ma han garþa af föra þy at þem ([80]skal iorþæ-

50) C. F. om. *þæn.*
51) B. C. F. om. *sum.*
52) C. om. *böte.* F. om. *böte þreia markær.*
53) C. F. incipiunt in nova linea, litt. init. grandiori ornata.
54) B. F. *sär.* C. *sæ.*
55) C. *bo læggia.* Male.
56) C. F. *hete.*
57) C. F. *afraþe.* B. *afradhe, fiurar, thynir* &c.
58) B. *ok half mark pänninga, ok half mark wadhmala* &c. F. *eller och halff march wadmala peninge, tweggia* &c. G. *ok half mark wadhmala* &c.; aliter: *älla twe öra* &c. ut textus noster; aliter: *äller half mark* &c. ut F.
59) B. F. *näfmna.* C. G. *næmna.*
60) B. C. F. om. *ok.*
61) B. C. F. *an.*
62) B. C. F. *landboe.*
63) B. C. sic; add. *hans.* F. äng *hans.* A. *egh.*
64) C. F. om. *at.*
65) B. C. F. sic; add. *ok.* A. *korskammu.*
66) B. C. F. *nöta hus.*
67) B. C. F. *landzdrotin.*
68) A. Litt. *r* omiss. supra lineam add. scriba. C. *vara.*
69) C. B. F. sic. A. *fulnat.*
70) C. F. om. *hanum.*
71) F. om. *egh.* Male.
72) C. B. *af uaraþer.* F. *laghwarder aff.*
73) B. C. F. add. *vitzord.*
74) B. C. F. om. *ok.*
75) B. C. F. om. *sum.*
76) C. F. om. *Nu — iorþæghandin köpa.*
77) B. *bole.*
78) B. *Förir.*
79) B. *Gödsel.*
80) B. *a iorda äghandin* &c.

ghandin köpa:[81]) ([82]þrængær han[83]) landboan[84]) af bole. þa skal hanum[85]) luka öre ([86]firi træþis æriu ([87]af huarium attunge. Nu far han af mæþ sinum[88]) uilia. þa takær han egh gipta fulnaþ. utan han uiti mæþ eþe fiughurtan manna: at han for þrængdær af[89]) bole. Nu dela þer ([90]iorþ æghandin ok landboin. þa a landboin uitzsorþ[91]) uita sik[92]) til ens halms. siþan ær han uiþær ([93]bol lagh skildær: Nu hauær land drotinnin[94]) flere hans pænninga inne. kære[95]) landboin[96]) til hans. þa[97]) uiti mæþ eþe at han hafþe bol til stæmnu daghxs. orkar han[98]) egh[99]) eþe.[100]) þa[1]) lati atær þæt ([2]sum bol hauær oint. Nu uarar[3]) han af[4]) förstu gæf.[5]) gange sua atær til ([6]uingæf sum til bolgæf. ær gift half int. haui þa[7]) þæn sum[8]) fangit hauær. ok fulle hanum öre firi ar huart ([9]atær standær.[10]) Nu ær gift egh half int.[11]) þa a landboin[12]) sina[13]) atær taka. ok fulla iorþæghandanum[14]) slika öra sum han skulde up[15]) taka. §2. Afræþe[16]) skal han hem bæra[17]) þrim nattum firi[18]) hælgha aftun ælla hætte uiþ þrim örum. ælla ([19]uiti mæþ eþe at han sat mæþ luui hans[20]) kuar ælla uiti laghbuþit. Nu skil þem a um afræþe.[21]) þa a lanboin[22]) uitzsorþ

---

81) A. Litt. *kö* bis sunt scriptae.
82) B. C. F. hoc loco omittunt verba: *þrængær — þrængdær af bole*, eaque inserunt, B. infra in hac §, C. in fine §. 3, F. vero utroque loco. Cfr. nott. 10, 34. infra.
83) F. priori loco (vide not. 82.) om. *han*.
84) C. *lanboa*.
85) C. om. *hanum*. F. priori loco om. *hanum*, altero loco habet *hann*.
86) C. F. (posteriori loco) *af afraþom bols Nv far* &c.
87) F. utroque loco om. *af huarium attunge*.
88) B. F. *siälfsins*. C. *sialfs*.
89) B. F. *fran*.
90) C. *iorþa æganden*. B. F. *iordar äghande ok landboe, Tha a landboe* &c.
91) B. C. F. sic. A. *uitzsörþ*.
92) F. *sitt*.
93) C. F. *bolag skilder*.
94) B. C. F. *landzdrotin*.
95) B. *kiärir*.
96) C. F. *landboe*.
97) C. F. om. *þa*.
98) B. C. F. om. *han*.
99) B. C. F. sic. A. om. *egh*.
100) F. add. *at han haffde bol till stämpnodagh*.
1) B. C. F. om. *þa*.
2) B. C. om. *sum*. F. *bol som han haffuer oint*.
3) C. *vara*.
4) B. C. F. add. *i*.
5) C. *gift*.
6) C. *vin gift som til bolgift*.
7) B. om. *þa*.
8) B. C. F. om. *sum*.
9) B. C. F. sic. A. om. *atær standær*.
10) B. F. hic inserunt verba supra omissa: *Tränger — fran boli*. Cfr. not. 82. supra.
11) F. *hindt*.
12) B. C. F. *landboe*.
13) B. add. *gift*.
14) B. F. *iordar äghanda*. C. *iorþ æganda*.
15) C. om. *up*.
16) A. Pro *A* miniator errato adposuit *N*. C. B. F. *Afraþe*.
17) B. *föra*.
18) B. F. add. *iul ok*.
19) C. F. om. *uiti mæþ*.
20) B. C. F. om. *hans*.
21) C. B. F. sic (*afraþe*). A. *arwþe*.
22) B. C. F. *landboe*.

uita[23]) at þætta uar sæt vkur. § 3. Nu ær landboe uiþ bol skildær[24]) þa skal
han hus sin til sin föra all utan þry. þöm[25]) sum[26]) skild æru.[27]) Nu will
han egh köpa þem: þa skal[28]) stæmna hanum þing ok beþas uærþa sinna.
will ([29]han egh luka[30]) hanum: þa ma han saklöst þöm af föra. æn han will
egh köpa þöm innan þingum ok fæmtum sua skal ok um garþa uara:[31]) utan
tompta garþrin[32]) han skal[33]) bole fylghia.[34]) § 4. Nu dör antuiggia þæn sum[35])
gift gaf. ællas þæn sum[36]) giuit uar. þa æruir[37]) sua gift[38]) bol sum fæþrini sit.
æ þær til sum[39]) gift ær ut jnt. Nu ær[40]) þæt bol atær ([41]siþan falt skipan:
þa ær þæn næstær ([42]sum först hafþe.[43]) Nu giuær annar til: þæt kallar un-
di giæf.[44]) þæt ær þriggia marka sak. han skal af[45]) bole fara. ok hin til gan-
ga[46]) sum förra hafþi: § 5. Nu hauær man eghn manzs mæþ ars gæwm:[47])
þaghar inne ær rökær ok sata: þa ær han uiþ ([48]bol lagh skildær[49]) þy at
þæt ær egh lagha gift.[50]) Nu æn lagha gæf ær: þa a half æng[51]) fylghia til[52])
træþis æriu: § 6. Nu köpir man eghn ælla skiptir firi iul ok hælgha aftun:
bor a landboe. þa far hin til sum fangit hauær ok[53]) læggær a eghn[54]) sina ok 95
narar[55]). han af bole. Nu standær undi gipt[56]) hans. kræui atær[57]) þæt sum[58])
han gaf. ok uæghe uiþ hin sum fangit hauær mæþ ars gæf. þy at egh ma

---

23) C. B. F. add. *þæt.*
24) B. *laghskilder.*
25) C. B. *þön.*
26) B. C. F. om. *sum.*
27) C. *varo.* F. *woro.*
28) C. F. add. *han.*
29) C. om. *han egh.* Male.
30) B. C. F. sic. A. *kuka.*
31) F. *warda.*
32) C. B. *garþer.* F. *Gårdar.*
33) F. add. *e.*
34) C. hic inserit, et F. iterum addit verba: *þrængær — bole.* Cfr. nott. 82, 10. pag. 200.
35) C. *æ.* F. *thär.*
36) F. *thär.*
37) B. F. *ärwi.*
38) B. F. *giptat.*
39) B. F. om. *sum.*
40) B. *warder.*
41) F. sic (*sedan*). A. *siþa.* B. *at skipan falt.*
42) B. F. *för byghde a. Nu* &c.
43) A. Litt. *haf* bis sunt scriptae.
44) B. F. sic. A. *undi græf.*
45) B. F. sic. A. *a.*
46) B. F. *giwa.*
47) F. *arffz giffuin.* Male.
48) F. *bolagh skillder.*
49) B. sic. A. *lagh skilær.*
50) B. F. *giäf.*
51) B. F. sic (pro *ægn* v. *eghn*). A. *æn.*
52) B. F. om. *til.*
53) F. om. *ok.*
54) A. *eghm* scriptum est, at scalpro emendatum.
55) B. F. sic. A. *uarkær.*
56) F. *giff.*
57) F. om. *atær.*
58) B. F. om. *sum.*

han[59]) gæra græsfara. Nu köpir han egh[60]) förra æn bondin hauær ut burit sæþa[61]) skæppu sina. þa skal bonde sæþ sina sa til lukins. ok[62]) luka þem afræþe[63]) sum[64]) næst far[65]) agha iulum. Nu ær at kumit at[66]) træþa[67]) skal. þa skal han biuþa iorþ æghandanum[68]) lagha gæf. Nu will han egh uiþær taka. þa ær þæt landboans uitzs orþ. uita þæt at[69]) han uar egh lagh uaraþær[70]) af. han a halda mæþ ars gæuinne han skal taka mæþ ([71]sik grænna sina ok biuþa hanum i garþe. sua ok i[72]) þinge. siþan skal[73]) hem fara ok binda gift uiþ handuita:[74]) æria ut at akre ok þuæru iuir annan.[75]) biuþa sua þær hanum: will han egh æn þa uiþ taka. þa skal han gift ([76]taka ok spakum bonda i hændær sætia. siþan ma han[77]) saklösum[78]) þæt ar haua: §. 7. ([79]Nu takær man öxa mala[80]) ok læggia undi[81]) ara stæmnu: inne[82]) up mala sin ok vill siþan af fara: han a fulnaþ firi hus sin ok[83]) garþa sina haua: Nu far han af för: þa hauær han firi farit arwþe sinu: aghe ([84]sua huar i husum sum han atte i bole sua ok i garþum: §. 8. Nu ærr iorþæghandin[85]) olaghlika undan landboa sinum[86]) ok sar: ([87]han firi ær sæþ sinne ok haui hana landboin: ok han[88]) se osakær firi at han arþe. þy at þæt uar[89]) sialfs[90]) hans iorþ: §. 9. Nu auærkar annar þa iorþ sum annar hauær at festum:[91]) þa skal þæn sum iorþina[92]) a malsæghanda ræt[93]) kræuia: ena mark hanum böta: mark kununge. mark hæræþe.[94]) ok han a eþin sea. ok lanboin ([95]a giald firi skaþan:

---

59) F. *hin.*
60) B. F. sic. A. *eghn.*
61) C. F. *sæþes.*
62) C. F. om. *ok.*
63) C. B. F. *afraþe.*
64) B. C. F. om. *sum.*
65) C. *fic.*
66) A. Pro *at* antea *iul,* ut videtur, scriptum fuit.
67) F. *tredes.*
68) B. *iordar äghanda.* F. *äganden.*
69) B. F. om. *at.*
70) F. *laghkraffder.*
71) B. F. *sär granna* &c.
72) B. *a.*
73) B. F. add. *han.*
74) F. *hans witha.* Male.
75) B. F. *aker.*
76) B. F. om. *taka ok.*
77) F. add. *åth.*
78) Pro *saklösu um.* Sic B. F.
79) F. om. *Nu — haua.*
80) B. *ödz mala.* Sed G. *öxamala.*
81) *briggia* addendum videtur. Cfr. Cap. 32.
82) B. *inner.*
83) A. Pro *o* primum scriptum est *g.*
84) B. F. sic. A. *suar i* &c.
85) B. *iordar äghande.*
86) B. F. *sins.*
87) B. F. *Hawi firi art sädh sinne, hawi* &c.
88) B. *hin.*
89) F. *är.*
90) B. sic. F. *Sielff.* A. *siaffs.*
91) B. F. add. *af andrum.*
92) B. F. sic. A. *iorþia.*
93) B. F. *rättin.*
94) B. *häradhinu.*
95) F. *gällde.* Male.

.X.

¶ Nu gærs þorp[96]) af ([97]nyiu up: þa skal tompt[98]) læggia niþær. Nu hauær ([99]han uitzs orþ sum æfte gamblu tompt uill læggia. Nu uill han lagha mal a læggia: þæt æru tiugh[100]) alnar a attungx tompt. ok tiu alnar a[1]) attungx akær.

.XI.

¶ Nu husar[2]) man a[3]) humpe utan huwzs mal. grænna[4]) æru hanum egh gatu skyldir gæri ut af sialfs sins. §. 1. Nu fara mæn af gamblum tomptum sinum ok[5]) gæra sik[6]) nyia: koma a ok boa a ok[7]) uilia alla þit haua: nu sitær en[8]) a gamblu[9]) tompt: þa hauær han uitzs orþ kræuia þem atær alla til sin ok egh þer han: Nu æru alle af gamblu tompt farnir. ([10]ok alli a nyia tompt komnir. þa ær hun sua laghkumin[11]) niþær sum hin gambla: ok hin gambla hetir akær mal: §. 2. Nu skil böndær[12]) um bygning sina: þa hauær han[13]) uitzorþ sum[14]) half træþe[15]) uill[16]) a gæra:[17])

XII.

¶ Nu uill bonde sik[18]) dræng leghia fæstir[19]) hanum leghu. gangær a mat ok mala: uill drængrin[20]) bort ganga siþan:[21]) gialde bonda sua mykit sum han hafþe hanum fæst. Nu uill bonde[22]) han bort ælta: þa[23]) luke hanum þæt han hafþe hanum fæst. gange siþan[21]) drængær huart[24]) sum[25]) han uill. §. 1. alle[26])

---

96) F. *Iordh.*
97) B. F. *by, tha* &c. Sed G. *nyu vp.*
98) B. F. *tomptir.*
99) B. F. *thän witzord äpte* &c.
100) B. *tiughu.* F. *XX.*
1) C. om. *a.*
2) C. *husa.*
3) F. om. *a.*
4) B. F. *Grannar.* C. *granna.*
5) B. om. *ok.*
6) F. B. *sær.*
7) B. F. om. *ok.*
8) B. F. add. *qwar.*
9) B. *gamble.*
10) F. *eller å* &c.
11) A. *laghkumini* scriptum est, at ultimum *i* deletum.
12) B. add. *a.*
13) F. *thänn.*
14) B. F. om. *sum.*
15) B. F. sic. A. *half træþu.*
16) B. F. sic. A. om. *uill.*
17) B. F. *läggia.*
18) B. F. *sär.*
19) C. *fæste.*
20) B. C. F. *dränger.*
21) B. C. F. om. *siþan.*
22) C. *bonden.*
23) B. C. F. om. *þa.*
24) C. *huar.*
25) B. C. F. om. *sum.*
26) F. *Nw aller.*

þer sum laghlika æru til sins lutzs komnir. þer aghu[27]) sialui sik til[28]) leghu fæsta. | þer sum[29]) egh æru[30]) sua ok æru þön[31]) ughurmagha. þa fæste þæn þem sum þerra mals man[32]) ær: æru þer[33]) maghanda mæn ok i bo mæþ fæþær[34]) sinum[35]) þa[36]) fæsti þöm gambli karlin[37]) til leghu:

.XIII.

¶ ([38]Nu æn löska maþær drax ælla[39]) slas. ælla gær nakuarra andra gærninga[40]) ok ær leghu staddær[41]) mæþ manne. þær a han ut stæmna alla lagha
96 soknina sum[42]) han ær | æn þo at han löpe[43]) bort. þa gange[44]) lagha soknin in til hans ok egh til bondans. Nu ær han giptar[45]) ok hauær annarstaþ[46]) kunu. þa skal han þær[47]) stæmna ut[48]) lagha soknina þær sum[49]) hans kona ær. ok þær sum[49]) hon[50]) ræþ[51]) baþe[52]) lasum ok[53]) nyklum. §. 1. Nu uilia bondær[54]) sæþ sina byria þa skulu þer liþ tæpt haua ok rænt liþum sinum för æn ut bærs sæþis skæppa: tompta garþa skulu æ gilde uara. ([55]sua mællum iul[56]) ok kyndil mæssu.[57]) sum mællum mizssomars[58]) ok olafs mæssu. §. 2. Nu skal huar bonde uarþa[59]) half girþi[60]) uiþ annan mællum tompta sinna: Nu ma egh hus half girþi[61]) uarþa: nu rindær hægnaþær a æggiar[62]) tompt, þær aghu grænna[63]) half girþi uarþa. uiþ hin[64]) sum tomptina[65]) a. Nu mötir[66]) ængh

27) A. *alghu* scriptum est, at *l* deletum.
28) B. om. *til*.
29) B. om. *sum*.
30) F. om. *æru*.
31) C. B. sic. F. *thäm*. A. *þo*.
32) B. *malsmadher*.
33) B. *thön*.
34) B. *fadhur*. F. *Fadher*.
35) B. C. F. sic. A. *sinu*.
36) C. om. *þa*.
37) B. C. F. *karl*.
38) C. om. pr. h. Cap.: *Nu — nyklum*.
39) F. om. *ælla*.
40) F. *gärd*.
41) F. *lego fäster*.
42) F. *thär*.
43) B. *löper*.
44) A. *ganga* primum scriptum est.
45) B. F. *gipter*.
46) F. *annorstadz*.
47) B. om. *þær*.
48) B. F. add. *alla*.
49) F. om. *sum*.
50) B. *han*. Male.
51) B. F. *radher*.
52) F. om. *baþe*.
53) B. F. sic. A. om. *ok*.
54) B. C. F. *bönder*.
55) F. om. *sua — iul*.
56) B. *iula*.
57) F. *Hinderssmesso*.
58) B. C. sic. F. *Missomare*. A. *mizssomaras*.
59) F. om. *uarþa*.
60) B. F. sic. C. *half giærþe*. A. *half friþi*.
61) B. C. F. sic. A. *half friþi*.
62) B. C. *ängiar*. F. *engiar*, mutatum ab ipso scriba in *eggiar*.
63) B. F. *grannar*. C. *granna*.
64) C. *þæn*.
65) B. C. F. *tompt*.
66) C. *möte*.

akre. þa a huar þerra ([67]mæþ andrum half girþi uarþa: Nu liggær hiorþ löt[68]) mot[69]) hægnaþe. þa skal þæn sum[70]) hiorþ lötina[71]) a. egh[72]) half girþi a mot uiþ hægnaþ halda: Nu liggær hiorþ löt gen hiorþ löt þa höre þær egh half girþi[73]) til. utan þær gange horn gen[74]) horne. ok hof gen hof. þa[75]) mæ egh in taka firi andrum annars fæ.

XIIII.

¶[76]) Nu aghu alle garþa gildi uara[77]) firi hælgha þors dagh: ([78]ær garþær ([79]ogildær. þa böte firi þre öra. Nu ær þæt gildær garþær sum[80]) man bær mæþ allum folk uaknum.[81]) sua höghær sum laghlikær man takær annan uagh a iorþ mæþ alna langu skapte. þa skal studh stawr[82]) sætia fiætz fran garþe. þa skal ændin a hankinum[83]) uara þvma længer | Gærþir sum skilt ær. gangær mællu[84]) suin ælla söþær far af bana ligge ogildær.[85]) ([86]gærþir egh sum skilt ær ok kombær mællum fæ ok far af bana gialde firi half gildi:[87]) §. 1. Nu liggær gap a garþe. böte[88]) firi þre öra. liggia ([89]a tu böte firi siax öra: þær a ægh[90]) kunungær af[91]) ænginne þriggia öra sak. ([92]ok egh af siax öra sak: þæt skal hærazshöfþinge taka: ([93]ok ænga siax öra sak ([94]skal hærazs höfþinge taka utan firi broa syn: ælla[95]) garþa syn ok firi uægha ryþzslu.[96]) Nu ([97]æru a garþe þry gap ælla þrim flera: þa[98]) böte þrea markær. þær a i ba-

---

67) B. C. F. *half girde* (C. *half giærþe*) *a mote andrum halda. Nu* &c.
68) A. Pro *l* antea *n*, ut videtur, scriptum fuit.
69) B. C. F. *gen.*
70) B. C. F. om. *sum.*
71) C. B. *hiorþlöt.* F. *hiordläth.*
72) C. om. *egh.* Male.
73) B. F. sic. C. *half giærþe.* A. *half giþi.*
74) C. *a mot.*
75) C. B. F. *oc þær.*
76) A. Hoc signum, cui locus in textu non erat relictus, in margine posuit miniator.
77) A. *garþa gildi uari* hic additum est, at haec verba tribus lineolis sunt inducta.
78) C. *æru garþa.*
79) B. C. F. *tha ogilder, böte* (C. *böten*) &c.
80) C. om. *sum.* F. *är.*
81) B. C. *folkwapnum.* F. *fullom Wapnom.*
82) Lege *studh staw* v. *studh staua.*
83) A. Pro *h* primum scriptum est *k.*
84) B. C. F. *mällum.*
85) B. C. F. *ogilt.*
86) C. *giærþe.* F. om. *gærþir — half gildi.*
87) B. *halft gilde.*
88) C. *gialde.*
89) C. *tu böte siax* &c.
90) B. C. F. *egh.*
91) C. add. *ok af.*
92) B. *ällär af* &c. C. *ælla siax* &c.
93) C. om. *ok — uægha ryþzslu.*
94) F. *thå tagi Häradzhöffdinge, Vthann* &c.
95) B. *ok.*
96) B. *rydhsle.*
97) C. F. *æn ær a* &c.
98) B. C. F. om. *þa.*

þe[99]) karl ok kunungær. ælla liggær[100]) sörgap a garþe. þa[1]) böte þreia markær ok þæt atær sum[2]) þær spiltis ginum §. 2. Nu skal man rænna liþi sinu til ([3]gærþis ok egh fran: ([4]rænnir han[5]) annur kust.[6]) þa böte siax öra ok atær[7]) spiællin: nu æn man hauær liþi orænt. gialde firi siax öra ok atær spiællin.[8])

XV.

¶ Nu uill fæ i akra fara ok skaþa gæra. löpær a gildan garþ ok[9]) far af bana ligge ogilt. nu will fæ ur[10]) fara ok uæghia skaþa löpær a gildan garþ ([11]ok far af bana. gialde[12]) half gildi: löpær a ogildan garþ. huat sum[13]) þæt löpær innan[14]) ælla ur:[15]) gialdi half gildi[16]) þæn sum[13]) garþin atte. §. 1. Nu löpær fæ manzs a handuirki[17]) manz[18]) ok[19]) far af bana. æltir annar ([20]a maþær ælla manzs fæ. þa skal han gialda mæþ halwu.[21]) ælla dylia[22]) mæþ eþe[23]) at þæt fik egh þy bana at hans at gulde. ælla hans feia:[24]) Nu far fæ af handuærkum[25]) bana ok faldær af: synis alt saman fæ þæt sum[26]) bana fik ok ([27]bloþughur stawr. har ok handuirki:[28]) þa a[29]) hin uitzorþ sum[30]) fæt at-
97 te mæþ tuæggia manna eþe at þæt fik[31]) af hans handuærkum[32]) bana. ([33]takx egh alt saman: þa hauær han uitzsorþ at uæria sin handuirki[28]) mæþ tolf manna eþe at þæt fik egh af hans handuirkum[32]) bana. bristær at eþe böte halfgildi.

---

99) F. om. *baþe.*
100) C. F. add. *a.*
1) C. F. om. *þa.*
2) C. F. om. *sum.*
3) B. C. F. sic. A. *garzs ok fran.*
4) C. *rænne.* F. om. *rænnir — spiællin.*
5) B. om. *han.*
6) B. C. *annurkusta.*
7) C. om. *atær.*
8) C. F. *þæt* (F. add. *som*) *spilt ær.*
9) B. F. om. *ok.*
10) C. *vt.*
11) B. C. om. *ok.* F. *huad thet löper innan eller Vr, gällde* &c.
12) C. B. F. sic. A. *galde.*
13) B. C. F. om. *sum.*
14) F. sic. B. C. *in.* A. *innal.*
15) B. C. *vt.*
16) A. Supra lineam errato additum est *a,* ut legeretur *gialdi,* at illud *a* deletum est.
17) C. *hand uerk.* F. *Handavärck.*
18) C. F. om. *manz.*
19) B. C. F. om. *ok.*
20) B. C. F. sic. A. *maþær a manzs* &c.
21) B. C. F. *hanum.*
22) B. C. *dyli.*
23) B. F. add. *tolf manna.*
24) B. C. *fear.* F. *fää.*
25) B. F. *handawärkum.*
26) B. C. F. om. *sum.*
27) C. *bloþoge stafra oc handuerke.*
28) B. F. *handawirke.*
29) F. om. *a.*
30) F. *e.*
31) F. add. *egh.*
32) B. *handawärkum.* F. *handawirchom.*
33) F. om. *takx — uæria.*

XVI.

¶ Nu hauær man iorþ i andrum by ok[34]) uill egh sa ok egh gæra[35]) garþa um. ok[36]) will sua ([37]anars öþi læggia sum sit| þa skulu böndær til ([38]hans fara sum i bynum boa ok stæmna hanum[39]) til hægnaþa: Nu uill han egh: ælla ær ([40]sua fiærrin at þe gita egh ([41]til hans kumit. þa skulu þer til[42]) þingx fara um[43]) löghurdaghin sum[44]) næstær ær æftir hælgha þors dagh: ok doma til taka at[45]) hæghna ([46]um sik: siþan mughu þer stafrum[47]) höta ok gærþa: ok saklösu[48]) hans ængia ok lindur mæþ[49]) mula bet beta ok egh sla: ok[50]) siþan sin garþ[51]) saklösu af föra. ok han böte þreia markær firi at hañ uilde egh[52]) hæghna:

XVII.

¶ Nu tiuþra man i akre ælla æng annars[53]) manzs mæþ halw tiuþre. þæt æru öra þri ok atær ([54]þæt sum spiællin æru. tiuþra fullu tiuþre böte siax öra ok atær spiallin: Nu gangær hæstær lös þa korn ær i axe. gialde span firi hæst. draghær ([55]mæþær sik tiuþær hæl. böte firi annan:[56]) gangær hæstær i hældu gialde firi span. ganga tue i hældu[57]) gialde firi þre spæn: §. 1. Nu gangær fæ i akre[58]) löst. þa skal fæ intaka. ær þæt hæstær. þa skal leþa ok egh[59]) riþa: kombær hin sum a ok[60]) rænir akær nam af hanum.[61]) hætte uiþ þrim markum: ælla tolf manna eþ[62]) at han rænte egh akær nam af hanum.

34) B. F. om. *ok.*
35) A. Pro *a* primum scriptum est *þ.* B. F. *giärda.*
36) B. F. om. *ok.*
37) B. F. *annars a ödhi* &c.
38) B. F. *fara i bynum* &c.
39) B. F. om. *hanum.*
40) B. F. *han swa fiärran.*
41) B. F. *hitt han, Tha* &c.
42) A. *hans* additum est, at rubra lineola inductum.
43) F. *å.* B. F. add. *thän.*
44) F. om. *sum.*
45) B. om. *at.*
46) F. *och sedan* &c.
47) B. F. *stawra.* B. add. *vm.*
48) B. F. *saklöst.*
49) F. *och.*
50) F. *Nw.*
51) B. *garda fang.* F. *gårdfång.*
52) B. F. add. *sialwer.*
53) B. F. om. *annars.*
54) B. *thät spilt är: Tiudhrar* &c. F. om. *þæt — atær.*
55) B. F. *mädh sär.*
56) F. add. *Span.*
57) B. add. *saman.*
58) B. *akrum.*
59) B. F. sic. A. om. *egh.*
60) F. om. *ok.*
61) B. F. add. *ok biudher egh rätt til.*
62) B. *edhe.*

Nu takær man fæ hans[63]) in. þa komær[64]) hin æftir sum a ok[60]) biuþær[65]) uæþ til: æ huru mykil sum[66]) þön æru. þa skulu uæþ uara[67]) þy. at egh ma siþan dylia: þa a[68]) han egh længær inne[69]) halda. Nu takær han uiþ uæþium: ([70]þa aghu granna ([71]þerra skuþa hwar sum gynum gildan garþ gangær gialde hin sum þæt[72]) atte[73]) |ær ginum ogildan[74]) gangit, gialde hin sum garþin atte. haldær han[75]) akær name siþan hin biuþær ræt til. þa[76]) hætte uiþ þrim markum: Nu skulu granna spiæll miæta. þa aghu hins miætanz mæn[77]) uitzsorþ sum ut skulu[78]) ([79]giua læggia ut sua mykit sum þe uilia ([80]mæþ eþe tuæggia manna at mera uar egh spilt. Nu will han egh ræt til fear sins biuþa: ([81]þa skal han granna sina taka ok i garþ hans ganga ok[82]) biuþa hanum atær. ok sua a þinge laghlika. ok hans uarþnaþ a læggia. ok[82]) þa uarþar han egh siþan huat ([83]sum at þy kan koma firi utan sinum handuærkum:[84]) Nu kærir hin æfte sum[85]) fæt atte þa[86]) uiti mæþ eþe fiughurtan manna at han hafþe hanum laghlika atær buþit. ok[87]) sialuær wlte at han uilde egh atær[88]) lösa. Nu stiall man akær nam af andrum: böte firi þreia markær. ælla dyli mæþ tolf manna eþe

.XVIII.

¶ Nu will bonde æng[89]) sinne biærgha. nu will han aka; þa ær oslaghit firi hanum. þa skal han sik[90]) uægh sla: ok i sata biærgha. ok sua uægh ginum

---

63) B. om. *hans.* F. *mans.*
64) B. F. *kumber.*
65) B. F. add. *fiura pänninga.*
66) B. F. om. *sum.*
67) B. F. *warda.*
68) F. *må.*
69) B. F. om. *inne.*
70) A. Verba *þa aghu* bis sunt scripta, at priori loco lineolis inducta.
71) B. F. *skudha garda, Hawer gynum gildan gard gangit,* &c.
72) B. *fäit.*
73) B. F. sic. A. om. *atte.*
74) B. add. *gard.*
75) B. F. om. *han.*
76) B. F. om. *þa.*
77) B. F. *miätzmän.*
78) B. *skal.*
79) B. F. *gialda, läggia fram swa* &c.
80) B. F. *ok edh* (F. add. *å*) *mädh twem, at mera* &c.
81) B. F. *Han skal granna* &c.
82) B. F. om. *ok.*
83) B. *a kumber.* F. *åt kann komma.*
84) B. *handawärkum.*
85) F. *är.*
86) F. om. *þa.*
87) F. om. *ok.*
88) B. F. om. *atær.*
89) B. *egn.*
90) F. *Sär.*

akær skæra: ok i rök sætia.[91]) Nu akær man[92]) iuir akær ælla æng. rindær innan hiul: gialde firi hiul[93]) öre. rindær iui[94]) annat. gialde firi tua öra. rindær[95]) þriþia gialde[96]) þreia öra. rinna[95]) all fiughur gialde[97]) siax öra ok atær spiællin: þæn a liþi uarþa ([98]sum snimstu akær ginum ok atær gærþa.

.XIX.

¶ Nu kan man mistaka rök ælla sata: ståndær hans utî atær. kæri[99]) hin
sum a sighær sin takin uara: þa skal ([100]æmmanga atær gialda sum han tok
ok mæþ[1]) eþ tolf manna: at iak tok mæþ þy at iak hugþe mit[2]) uara ok egh 98
þit.[3]) §. 1. Nu[4]) kære[5]) granne til granna sins þu[6]) hauær þær skurit a mik
ok sætær i haslu. nu förir ([7]han in undan haslu: þæt ær siax öra sak ælla
eþær tolf manna at iak flutte egh[8]) undan haslu. Nu förir man in ok gialdær
ut iuir þriskulda. ([9]þa ær han at þrim markum sakær.[10])

.XX.

¶ Nu a bonde friþ‿gærþe uarþa uiþ annan æ mæþan annar hauær[11]) oburghit. Nu æn[12]) annar hauær oburghit ok gitær egh ællas uill egh biærgha: þa skal friþ‿gærþi til martins mæssu uarþa um akær. ok um[13]) æng til mikials mæssu:

---

91) F. *sittia.*
92) B. F. *han.*
93) B. F. om. *hiul.*
94) B. F. *i.*
95) B. F. add. *i.*
96) B. *böte.*
97) B. *böte.* F. add. *firi.*
98) F. *sinista åker* &c.
99) B. F. *kiärir.*
100) B. F. *han swa manga.*
1) B. F. *swa.*
2) B. F. *min.*
3) B. F. *tin.*
4) A. Loco litt. *N* miniator errato adposuit ¶.
5) B. *kiärir.*
6) B. F. sic. A. *þy.*
7) F. om. *han — förir.*
8) B. add. *in.*
9) B. F. sic. A. om. *þa ær.*
10) B. F. hic addunt quae textus noster habet in Cap. 21: 1. *Ok firi all åker giäld — ängia giäld.* Cfr. not. 24. pag. 210.
11) B. F. sic. A. *kauær.*
12) B. F. sic. A. om. *æn.*
13) F. om. *um.*

XXI.

¶ ([14]Nu kan man urangær uara ok will egh biærgha ok alle granna haua burghit.[15]) þa skulu þer hanum stæmna. þa skal domarin þæt skuþa huat han gör þæt hældær[16]) þrængdær ælla mæþ uilia:[17]) þa lægge domarin ([18]sua hanum ruman dagh at han ma uæl sinu in biargha: nu hauær han egh[19]) burghit. þa farin ([20]grænna hans til þingx ok takin dom til at hans afræþe saklösu nöta. Nu syn domarin þöm dom þa ligge þæt[21]) til hæræzs næmdinna.[22]) sighær hæræzs næmdin at han sunde hanum dom þa böte[23]) þreia markær. §. 1. ([24]firi all akær giald ælla ængia giald þa skal gialda för æn in ær burghit. hauær han[25]) egh hö ælla korn uti: þa taki lani af þem sum ute hauær.[26]) Nu[27]) gialdær han ut[28]) iuir þriskulda. þa hialpær hanum[29]) egh uilzs eþær utan böte þreia markær æ firi huat sum[30]) þæt ær. hældær firi[31]) akær giald ælla ængia giald. §. 2. Nu hauær bonde oburghit. slar bonde a annan fæ sinu[32]) haldær mæþ hund ok hirþa urakær[33]) ok gætir taks innan. þæt ær þriggia marka sak ælla dyli mæþ tolf manna eþe at han giorþe hanum ænga olagha a slat.[34]) Nu slar by[35]) a by ok bolstaþær a bolstaþ aghu alle hægnaþ saman. þa ær aldær by sakær at þrim markum.

XX.II.

¶ Nu ær anfriþær inne fran olafs mæssu ok þær til sum[36]) inne ær[37]) rökær ok sata. ok uarfriþær fran miþfastu ok til pinkizs dagha. Nu i þæmma friþ

14) F. om. quae pr. h. Cap. continet: *Nu — þreia markær.*
15) B. sic. A. *furghit.*
16) B. om. *hældær.*
17) B. *owilia.*
18) B. *hanum swa.*
19) B. add. *tha.*
20) B. *granna til* &c.
21) B. om. *þæt.*
22) B. *nämd.*
23) B. add. *firi.*
24) B. F. *Ok firi.* Hi codd. calci Cap. 19. addunt, hoc vero loco om. ea, quae hæc §. continet. Cfr. not. 10. pag. 209.
25) B. F. om. *han.*
26) B. F. add. *ok gialde swa ater.*
27) B. F. *Än.*
28) B. F. om. *ut.*
29) B. F. om. *hanum.*
30) B. F. om. *sum.*
31) B. F. om. *firi.*
32) B. F. hic perperam habent comma; nam verba *fæ sinu* cum sequentibus, non cum antecedentibus sunt connectenda.
33) B. F. sic. A. *urarkær.* B. add. *a.*
34) B. F. *aslätt.*
35) B. *byr.*
36) B. F. om. *sum.*
37) F. om. *ær.*

þa ma ængin[38]) stæmna ok egh[39]) eþa[40]) seia: firi utan iorþa delur. ælla manhælghis mal ælla man ([41]kræui ök[42]) sin um uar æn han ær skiptær uiþ han. ælla korngiald til sæþ sinna. ælla röghtar hæghnaþ sin: sandær þiuuær[43]) han a huarte[44]) anfriþ ælla uarfriþ: ok egh trull kona: firi all annur mal æn ([45]skild æru ok kuæl bonde bonda. ælla soknare. ([46]þa ær han sakær at þrim markum.

(XXIII.)

¶ Nu riþær man ([47]hem at uægh drukkin[48]) ok drauæls fuldær huggær sundær liþ skeþ. böte firi örtugh. huggær sundær andra böte öre huggær sundær þriþiu böte þre öra: huggær sundær[49]) skialghindær ([50]böte sua firi skialghindær[51]) sum firi alla skiþur. þa ær liþ at siax örum gilt.[52]) Nu riþær man at uægh[53]) hæfær liþ ur hurruku.[54]) gialde firi siax öra. nu huggær man tompta garþ manzs. han ær sakær at þrim markum. Nu liggær tompta garþær niþri. ok kæra þer egh æfte sum skaþan fingu. þær a ængin soknare æfter stæmna: hulikin[55]) soknare sum[56]) þær æfte stæmnir. þa[57]) böte þrea markær firi huaria þingstæmnuna[58]) utan þe kæra æftir sum[59]) skaþan fingu: ok bötir han þöm. þa böte kununginum[60]) ok egh förra. Huggær[61]) man garþ um friþ gærþi manzs. böte firi siax öra ok atær spiællin. huggær man læst hus ok dorat. þæt ær þriggia marka sak. ok gæri atær[62]) æmgot sum þæt uar. ([63]huggær odorat hus böte siaxs öra ok gæri æmgot sum þæt uar.[64]) huggær bat hans[65]) ælla annur anbuþ hans böte firi siax öra ok gæri atær[66]) æmgot sum þæt uar. 99

38) B. F. add. *man näma* (F. *nemna*), *ok egh thing.*
39) F. om. *egh.*
40) B. F. *edh.*
41) B. F. *kräwir.* G. *kräwi ok sin del vm war, än han war* &c.
42) B. F. sic. A. om. *ök.*
43) B. F. sic. A. *þiufnaþær.*
44) A. Loco litt. *hu* antea, ut videtur, scriptum fuit *an.* B. *hwatke.*
45) B. *nu skild äru, qwäl* &c.
46) B. F. *Han är saker* &c.
47) A. v. *hem* bis est scripta, at priori loco lineola inducta. B. om. *hem.* F. *Heman Druckenn* &c.
48) B. F. sic. A. *drkkin.*
49) B. F. om. *sundær.*
50) F. om. *böte — skialghindær.*
51) B. *skiälghinde.*
52) B. om. *gilt.*
53) B. add. *ok.*
54) B. F. *hurraku.*
55) F. *huilchenn.*
56) B. F. om. *sum.*
57) B. F. om. *þa.*
58) B. *thingxstämno.* F. *stämpno.*
59) F. om. *sum.*
60) B. *Kununge.*
61) F. *Nw hugger.*
62) F. om. *atær.*
63) F. om. *huggær — uar.*
64) B. add. *för.*
65) B. F. sic. A. *hus* v. *hns.*
66) B. F. om. *atær.*

(.XX.IIII.)

¶ Nu dræpær man fæ manz gialde[67]) atær fullum gialdum. kuikt kuiku gen ok mæþ eþ tolf manna at þæt uar mæþ uaþa ok egh[68]) mæþ uilia ælla böte þreia markær. §. 1. ([69]Nu riþær man at hiorþ manzs ælla stoþe. huggær mæþ uilia þæt[70]) i hæl. gialde atær fullum gialdum ok mæþ þrea markær. sua firi annat ok sua firi þriþia: huggær flere mæþ sinum uilia i hæl æn þry. þa[71]) böte[72]) fiuratighi markær. §. 2. Nu dræpær man köuærne manz. orkar hin eþe[73]) þæt atte at þæt bet aldrigh um ben ok ([74]þæt at huarte suþ ælla saþa:[75]) þa böte siax öra. Nu dræpær man hiorþ hund manz. gialdi firi tua öra. nu kombær man[76]) egh hundi fran sik[77]) för æn ([78]han dræpær han mæþ alna langu skapte.[79]) ligge ogildær. §. 3. Nu huggær man fæ manz. ær þæt hæstær ([80]ælla hors. uxe[81]) ok ær egh uærknaþa för.[82]) þæn[83]) sum hiog taki þæn sara ok læki ok fa hanum föran til syslu sinna. warþær ([84]olyttær þa taki bondin sit eghit atær. warþær lyt. þa[85]) haui þæn sum hiogh: ok fa bondanum olyttan[86]) firi. §. 4. Nu slar man ut ögha a fæ manz mæþ uaþa:[87]) þæt ær öre[88]) ([89]mæþ tolf manna eþ at þæt uar mæþ uaþa ok egh mæþ[90]) uilia. nu slar mæþ uilia böte þre markær.[91]) slar ut baþin gialde atær fullum gialdum ok mæþ ([92]uaþa eþ. slar mæþ uilia böte firi[93]) þreia markær. Nu slar han horn af þæt ær öre. huggær af hala: ([94]þæt ær öre. ok mæþ uaþa eþ: nu slar mæþ uilia böte þreia markær §. 5. Nu kænnis manne at han hauær

---

67) B. F. sic. A. *giade.*
68) B. *e.*
69) F. om. *Nu — markær.*
70) *fæ* legendum videtur.
71) B. F. om. *þa.*
72) F. add. *firi.*
73) B. add. *sum.*
74) B. F. sic. A. pro *þæt at* habet *þat.*
75) F. *sader.*
76) B. F. om. *man.*
77) B. F. *sär.*
78) F. *Dräper medh* &c.
79) Apogr. B 51. habet *stake.* B. add. *tha.*
80) B. *hors älla vxe.*
81) In antiquiore codice, ni fallimur, addita, postea vero deleta fuerunt verba: *ælla ko.*
82) B. F. *fört.*
83) B. *Han.*
84) B. F. *olytt, taki bonde* &c.
85) B. F. om. *þa.*
86) B. F. *olytt.*
87) B. F. sic. A. *uilia.*
88) B. add. *ok.*
89) F. om. *mæþ — þre markær.*
90) A. v. *mæþ* bis est scripta.
91) A. *m markær* scriptum est.
92) F. *tolff Manna eedh, att thet war medh wådha. Nw slår medh* &c.
93) B. F. om. *firi.*
94) B. F. *böte firi öra.*

manz fæ dræpit. þa a han uitz orþ dylia mæþ eþe tolf manna at han ([95]ær egh sandær þær[96]) at. bristær at eþe böte firi þreia markær ok þæt atær fullum gialdum sum han drap. §. 6. Nu dræpær man fæ manzs ok bær i fialstær han hetir fæ fylingær. han skal dylia mæþ tuætylftu[97]) ælla böte siax markær

XXV.

¶ Nu bitær uren gælding. gialde atær fullum gialdum ([98]nu bitær uren urenan gialdi[99]) halfgildi. þy at þær atus[100]) iamne[1]) uiþær Nu bitær hæstær skiut[2]) böte atær fullum gialdum þy at þæt[3]) ær ofæfle.[4]) Nu bitær hæstær fyl til hælia.[5]) ær þæt hæst fyl ok gangær. þa ær þæt half mark. bitær ([6]þæt fyl sum[7]) rindær. þæt æru atta örtughær. bitær marfyl ok gangær þæt æru tue öra. bitær marfyl[8]) ok rindær. böte fiura örtughær. §. 1. Nu stangar þiur oxa gialde atær[9]) fullum gialdum: stange[10]) uxe[11]) ko. gialde atær[12]) fullum gialdum: ([13]nu stanga ko ko. æ þær sum[14]) iamnir aghas uiþær. gialde atær[12]) half gildi. Nu skaþar kalui manz. gialdi firi öri. skaþar kiþi manz ælla lambi. gialde[15]) örtugh. sua ok firi gambla gas. §. 2. Nu grauær man diki skær ur gæslinga torwu dör gæslingær i liggi ogildær. nu ær egh torwa ur skurin. þa ær gæslingær gildær at atta pænningum. miolka gris at fiurum.[16]) Nu skal sua ([17]huar somartelnungær gialda sum at höste uærþær uare. §. 3. Nu alle þe sum þænna[18]) skaþa haua um sit fæ fangit ok þæt leþa mæþ sannum uitnum.

---

95) B. *drap e: Brister* &c.
96) F. om. *þær.*
97) F. *tretolffto.*
98) A. Loco verborum: *nu — urenan* antea scriptum fuit: *gialde atær fullum gial.*
99) B. F. add. *ater.*
100) B. *attus.* F. *åttes.*
1) A. Altera lineola litt. *n* lapsu calami est omissa.
2) B. add. *til häliar.*
3) F. *thär.*
4) B. F. *vräfle.*
5) B. F. *häliar.*
6) B. F. *häst fyl.*
7) F. *och.*
8) F. *skiuth fyl.*
9) B. F. om. *atær.*
10) B. F. *Stangar.*
11) A. Inter h. v. et sequentem *h* scriptum at deletum est.
12) F. om. *atær.*
13) B. F. *Stangar* &c.
14) F. om. *sum.*
15) B. add. *firi.*
16) F. *fiura peningom.*
17) B. *hwarn sumar tenlunger.* F. *huarn Sommar telningh.*
18) F. *thänn.*

þa skal þæt uita mæþ tuem mannum. at þit fæ uar mins ([19]fear bani. þa a hin uitzorþ læggia fram sua mykit sum han will at nu ær fult framme ok böt sum skilt ær.

XXVI.

¶ Nu takær man leghu fæ. ællas foþær fæ. ([20]þa ær föþan leghan: þa skal han uarþa þy firi sik[21]) ok sinum handuirkum.[22]) firi uak ok uarghi[23]) ok sin-
100 ne uangömu: þæn a uarþa uak sum uækkir þær til sum[24]) iamuæl ær atær frusit. Nu takær[25]) man lan. þa skal æ lan hem: §. 1. Nu takær man in sat fæ. þa[26]) uarþær[27]) þæt[28]) af bonda stulit. þa skal ([29]þæt bonde atær gialda þem sum atte. utan baþe uar stulit hans ok ([30]hins sum atte ok in satte. ællas-bran[31]) baþe. Nu kræuær annar ok annar satte in. þa ([32]skal þæt i tak lata i alla lagha fæmtir. þæt ær þön högste fæmt[33]) nat ok iamlangde.[34]) þær til ([35]mattu þer saklösu inne halda. sum þæt ær insat til. Nu kombær egh ([36]æn þa þæn atær sum atte.[37]) þa ma han saklösu þöm ut fa sum kræuær. ([38]þa a han til ganga mæþ surnum eþe uita at þætta ær mit ok iak hauær ræt kændt. §. 2. Nu takær man hæst manz[39]) riþær mæþ innan[40]) hærræzs böte firi siax öra. riþær hæste[41]) utan hærræzs böte þre markær. ([42]ælla takær bat hans ælla kuste hans andra hans olouandis böte firi siax öra. ok æmgot atær sum han tok.

---

19) B. F. sic. A. *fa banni.*
20) Verba: *þa — leghan* forte infra sunt inserenda post verba: *Nu takær man lan.*
21) B. F. *sär.*
22) B. *handawärkum.*
23) F. *warga.*
24) B. F. om. *sum.*
25) A. Litt. *ta* bis sunt scriptae, at priori loco deletae.
26) B. F. om. *þa.*
27) F. *war.*
28) B. F. om. *þæt.*
29) B. *han thät ater giälda* &c.
30) B. F. *swa hins sum in satte* &c.
31) B. *bränt.*
32) B. *a.* F. *å thänn i* &c.
33) B. F. om. *fæmt.*
34) B. F. *iamlanga.*
35) B. *ma han saklöst.* F. *må hann saaklöso* &c.
36) F. *thå åter thänn insatte, thå* &c.
37) B. F. *in satte.*
38) B. F. *han skal til ganga.*
39) B. add. *ok.*
40) B. F. sic. A. *inna.*
41) B. add. *annars.*
42) B. *Nu taker man bat* &c.

XXVII.

¶ Nu takær man ekiu[43]) manzs ok[44]) ror bort mæþ ok[45]) kombær egh atær firi sola sætær: böti firi þrea[46]) öra: nu kombær þæn sum ekiuna[47]) a leþir han mæþ[48]) ope ok hin uill egh atær uænda böte ([49]siax öra þæt hetir fornæmis sak. Nu sighær ([50]hin uære uara. þa a hin[51]) uitzs orþ uita þæt æmgót atær kumit. §. 1. Nu hauær bonde kældu a[52]) æng[53]) sinne faldær i folk ælla fæ ok[54]) far af bana gialde firi half gildi: ok ([55]bötin alle þe mæþ hanum sum gaghn toku af kældunne. ællas dyli mæþ tolf manna eþe at han tok egh[56]) gaghn af þerre kældunne.[57])

XXVIII.

Nu[58]) delas[59]) tu hæræþ uiþ.[60]) annat skyldar baþe[61]) kununge ok iarle. ok annat skyldar egh utan mæþ kununge. dela þer um[62]) oþla sina ok egh[63]) lagha hæfþir. þa skal[64]) sua ([65]huar taka sum skyldar.[66]) Nu gangær til brutzs þerra mællum. ([67]þa takær þæt tuælyti sum næmir bon haui þy at þæt skyldær mera: ok hint þriþiung. þy at þæt[68]) skuldar[69]) minna. Nu uæria[70]) baþin hæræþin. þa skal næmd næmna af þöm næstu andrum hæræþumin.[71]) ok þer skulu[72]) slita[73]) þa delu:[74]) §. 1. Nu liggia byia saman ok þo huar i sinu hæræþe ok[75]) skil þem a um ramarka sina ok gæra tuæsuæri: þa skal næmna

---

43) F. *ökio.*
44) B. F. om. *ok.*
45) F. om. *ok.*
46) B. F. sic. A. *siax.* Cfr. Cap. 43: 1.
47) F. *ökiona.*
48) F. om. *mæþ.*
49) F. *tria marcher, thet* &c.
50) B. *han wärre* &c.
51) F. *hann.*
52) B. *i.*
53) Pro *egn.* Sic B.
54) B. F. om. *ok.*
55) F. om. *bötin — kældunne.*
56) F. *e.*
57) B. F. *kiäldu.*
58) A. F. Hoc Cap. incipit in nova linea, litteraque initiali grandiori ornatur.
59) F. *dela.*
60) F. om. *uiþ.* A. add. *um skyldir*; B. F. vero recte om. haec verba.
61) F. om. *baþe.* B. add. *mädh.*
62) F. *vth.* Male.
63) B. F. sic. A. v. *egh* omiss. supra lineam add. rec. man. saec. XVI.
64) F. om. *skal.*
65) Pro *huart taka.* Sic B. F.
66) B. *skyldir.*
67) B. *Taki thät twa luti sum närme bor hawi,* &c. F. *tagi thet tue luthj, nämmer* &c.
68) B. F. sic. A. om. *þæt.*
69) B. F. *skyldar.*
70) B. add. *thön.*
71) B. F. *häradhum.*
72) B. F. om. *skulu.*
73) B. *sliten.*
74) A. *delin,* ut videtur, primum scriptum est.
75) B. *tha.*

af þem næstu andrum tuem hæraþumin[71]) næmd: halua af huariu hæræþinu ok þer skulu þær ræt um gæra. §. 2. Nu liggær gör by[76]) ok gamall | högha byr ok heþnu byr. nu liggær han ([77]gen almænninge. nu skil þem a[78]) um skial, þa a[79]) standa a ælsta iæþre[80]) ok[81]) öpa þa daghrin[82]) ær dönastær.[83]) mællum botolfs mæssu ok mizsomars. þit[84]) skal byr agha sum op far[85]) höra. i skial gen almænninge. Nu hauær by[76]) næmir almænninge byght ok kumit a lagha hæfþ sinne þær hauær by[76]) uitzs orþ alt[86]) þæt sum[87]) utan ær garþ hans ok lagha hæfþ hans þæt ær almænningær. nu a hæræzshöfþinge almænninge skipta. Nu hauær hæræþe næmer by byght ok kumit a lagha hæfþ sinne. þa a hæræþe uitzs orþ ([88]at uæria alt þæt sum[89]) utan liggær þa[90]) ær byia mark. §. 3. Nu ([91]mötis by ok almænningær i uatne. þa skal taka niu alna ([92]langt skip ok[93]) stæþia stamn i uasse[94]) ok[95]) annan ut a diup. þa skal standa i æftra stamne ok[93]) haua sik[96]) i hande[97]) haka skapt ok[95]) kasta atær iuir axl sik[98]) a diup ut. aghe sua byr sum ytærst far kastat. ok[95]) þæt ær
101 almænningær sum utan ær. §. 4. Nu delas bya uiþær göri ok gamblir. skil þöm[99]) um skial sin. nu sæmbær þöm um[100]) ramarka: þa skal syn ræt mællum ramarka ganga utan möte sua mykit uatn sum uændir ut[1]) hiul a kuærn: möte sua mykit uatn: þa skal i miþström[2]) ramarka haua utan lagh hæfþat handuirki gangi firi. ælla lagha hæfþir.[3]) | uirkar[4]) man i skoghe annars ælla ta-

76) B. F. *byr.*
77) B. *widh almänning.* F. *widh Almeningin.*
78) F. om. *a.*
79) F. add. *hann.*
80) G. *störa.*
81) F. add. *öytersta.* B. add. *öytarsta, ok*; G. vero om. haec verba.
82) B. F. *dagher.*
83) B. F. sic. A. add. *þæt.*
84) B. F. *swa.*
85) B. *fa.*
86) B. F. sic. A. *at.*
87) F. om. *sum.*
88) F. om. *at uæria.*
89) B. F. om. *sum.*
90) B. F. *thät.*
91) B. *mötas byr* &c. F. *möther by å Almänningh* &c.
92) B. F. sic. A. *langa stang.*
93) F. om. *ok.*
94) B. F. *wassa.*
95) B. F. om. *ok.*
96) F. *Sär.*
97) B. F. *handum.*
98) B. F. *sär.*
99) B. add. *a.*
100) B. F. sic. A. om. *um,* add. vero *skial sin ok.*
1) B. *vm.*
2) B. *midhströmom.*
3) B. F. add. *Thät är lagha häfder.*
4) B. F. sic. A. *uærkar.*

kær in til öþzs mala ok kombær um[5]) garþe. ([6]þæn garþær hetir[7]) rishofþe. ok rans garþær. rutnar þæn garþær af ok[8]) kombær um andrum ([9]rutnar af han ær ok rans garþær kombær um þriþia ok þrim flera þa rindær han a[10]) synrættu. ([11]Nu æ huar sum mötas synrætta ok lagha hæfþi:[12]) þa ([13]rindær laghhæfþi synrættu nu æ huar sum[14]) maþær hauær þæssum lundum lagh hæfþat. þa a han uitzs orþ uæria: Nu sæmbær þem egh um ramarka ok hauær annar þerra uart för. þa a han[15]) uitzs orþ sum ([16]för hauær uart. nu æn þe uæria baþi a yuærstu fæmt. þa skal hæræzs næmd uita huat þær ær[17]) sant um. Nu æn annar þerra uar[18]) a yuærstu fæmt. þa a þæn uitzs orþ sum[19]) uart hauær. §. 5. Nu ([20]gærs by[21]) af by liggær til ha ok hamnu. uet sina ramarka. þa hauær han uitzs orþ uæria þæt sum[19]) han hauær fangit ok egh til högha bys iuir ramarka ganga. Nu hauær han egh sik[22]) ramarka ok liggær egh til ha ok hamnu han hauær egh uitzorþ mera at[23]) uæria æn han hauær garþe gripit. han a haua mæþ högha by af almænninge bysins. timbær ok troþ.[24]) fang ok fear gang. ok ryþia undir rughi ok rowm: haua af þreia halma. ok siþan læggia at*ær* undir fear fot. egh ma han længær til akær ælla æng haua. Nu uill högha[25]) by[26]) almænninge skipta. þa a afgærþis by[26]) sua mykit i skoghe sum skyldar. nu ær by[27]) af almænninge köptær; þa a han egh ([28]uitzs orþ mera ([29]at uæria æn sua sum han hauær garþe gripit ok lagha hæfþ a kumit.

---

5) B. F. sic. A. *iui.*
6) F. om. *þæn garþær.*
7) B. F. *hete.*
8) F. om. *ok.*
9) Lege: *han ær ok rans garþær. rutnar af kombær* &c.
10) B. om. *a.*
11) F. om. *Nu — laghhæfþi synrættu.*
12) B. *häfdir.*
13) B. *rinda lagha häfdir.*
14) B. F. om. *sum.*
15) F. *thänn.*
16) B. F. *wart hawer. Nu* &c.
17) A. *sær* scriptum est, at *s* deletum.
18) Pro *uær.* Sic B.
19) B. F. om. *sum.*
20) F. *gärdis byr å byr.*
21) B. F. *byr.*
22) F. *sitt.*
23) B. F. om. *at.*
24) B. F. *trodhor.*
25) F. sic. A. *höghi.* B. *höghe.*
26) B. *byr.*
27) B. F. *byr.*
28) B. *mera witzord.*
29) B. F. *wäria, än han hawer* &c.

XX.IX.

¶ Nu auærkar man eghn annars. gangær[30]) hans skogh. urakær staka ok huggær hagha ([31]ok far a fiskia[32]) annars manzs gær uasa ([33]ok uærkia. þæt kalla[34]) oþul brut. þæt ær fiughurtan manna eþær at han gik mæþ luui. ællæs tolf manna eþær at þæt uar[35]) egh[36]) hans gærþ. bristær at eþe böte[37]) þreia markær: Nu far ([38]han a fiskiar hans draghær[39]) næt ællas miarþa[40]) þæt ær siax öra sak. Nu gangær ([41]man i skogh annars manzs takær diur hans mæþ næti ælla skiutær. þæt ær siax öra sak ok lati atær diurin.

.XX.X.

¶ Nu ær skoghær oskiptær[42]) mællin manna. alle þe sum[43]) þær i aghu: þer aghu[44]) saklöst i hugga.[45]) alt utan ek ([46]ok hasl. hasl a[47]) friþ haua: Brænnir man suiþu: gömi sik þær firi at þær se egh ek innan[48])| brænnir ([49]man ek böte firi siax öra: brænnir[50]) þre. böte þre markær. brænnir[50]) tiughu böte fiuratighi markær ([51]huat sum[52]) han a minna ælla mera: ([53]ok huat han huggær minna ælla mera. æn egh ma han baþe[54]) skoghin auærka æ til ([55]huas sum[56]) þæt ær ok andrum lana ælla skipa.[57]) utan han aghe tu bol i bynum:| þöm[58]) sum huart þerra hauær særdelis akær ok æng ok alla lagha

30) F. add. *i.*
31) B. F. *Nu far han a* &c.
32) F. *Fiskerij.*
33) B. F. *älla wärka.*
34) B. F. *kallar alt.*
35) F. *är.*
36) B. *e.*
37) F. add. *före.*
38) B. *a fiskia* &c.
39) B. F. add. *noth, lägger.*
40) B. *miardra.*
41) F. *å schoug* &c.
42) B. F. sic. A. *skiptær.*
43) B. F. om. *sum.*
44) B. F. *maghu.*
45) B. add. *hwat han a minna älla mera, hwat han hugger minna älla mera.* Cfr. not. 51. infra. Quae vero in textu sequuntur: *alt utan ek — fiuratighi markær,* ea sine dubio in margine antiquioris cuiusdam codicis fuerunt adnotata, unde in textum irrepserunt, ubi seriem sermonis interrumpunt, quocumque loco ponantur.
46) B. F. *hon skal ä fridh hawa. Thän* (F. add. *som*) *swidh wil bränna, han skal gióma* (F. *hann göme*) *sik* &c.
47) A. *a* a miniatore in *æ* mutatum esse videtur.
48) B. F. *i.*
49) B. F. *han ek, böte siax* &c.
50) B. F. add. *han.*
51) B. hic om. *huat — huggær minna ælla mera.* Cfr. not. 45. supra.
52) F. om. *sum.*
53) F. om. *ok — mera.*
54) B. F. add. *sialwer.*
55) B. *hwars han wil, ok andrum* &c.
56) F. om. *sum.*
57) F. *schipta.*
58) B. *thön.*

skiptir: þa ma han til þæs bolsins enum[59]) skipa.[57]) ælla lana.[60]) quærka flere
þa bötin þe. ælla ([61]uiti lufs eþ a han. suær han a mote ([62]ok dyl mæþ eþe.
þa uiti hæræþzs næmd huat þær[63]) ær sant um. §. 1. Awndas[64]) þer sum[65])
innan aghu at han[66]) huggær æmmukit[67]) sum minna a. sum þer mera aghu: 102
þa skulu[68]) þer til fara firi iul ok hælgha aftun ok[69]) uara skogh til skiptis ok
læggia hælghþ a han. huar sum huggær siþan i skoghinum af þy sum i hælgh-
þina ær[70]) laght. böte þrea mærkær. Nu skal han fara til ([71]manadaghin æf-
te[72]) lagh þingx mana dagh. þæt ær þæn sum siu nattum ær æfte annan dagh
þinkizs dagha ok stæmna skoghinum til skiptis. Nu uill han egh stæmna
utan wil hinum forfængta[73]) sit. þa skulu þer til þingx[74]) fara ok kæra ok la-
ta[75]) af döma hælghþina. ok[76]) siþan mughu þer saklöst hugga: Nu stæmnir
han ok sökir til skiptis skoghin. þa a þriþiu fæmtinne skulu alle þer ([77]sum i
aghu skoghinum til koma ok skipta skoghinum æfte þy sum[78]) huar a i by-
num. ok aghin alle i þy[79]) bæzssta. ok alli i þy[79]) uærsta.

.XX.XI.

¶ Nu siþan sum[80]) skipt[81]) ær. huggær annar i annars skoghi.[82]) þa[83]) böte firi siax öra. gangær man a[84]) skogh annars huggær ek ælla apald|bæræn trea| gialde firi siax öra. Nu firi alla siax öra sak[85]) ælla andra sakir. þa lati[86]) æ ([87]först ut þæt sum han tok. ællas sua got ok sakina; iuir at botinne. Hug-

59) B. F. add. *manne.*
60) B. F. add. *Vtan han hawi flerum mannum skipat.*
61) B. *witin.* F. *hann withi luffz eedha, Swär* &c.
62) B. F. sic. A. *þa uiti mæþ* &c.
63) F. *thet.*
64) F. *Nw affuundas.*
65) B. F. om. *sum.*
66) B. F. *hin.*
67) B. F. *ämnykit.*
68) B. F. sic. A. *skul.*
69) F. om. *ok.*
70) B. F. *war.*
71) B. F. *vm thän manadagh* (F. *Månadt*) *äpter är laghtings manadagh, thän sum* (F. om. *sum*) *fiughurtan nattum* &c.
72) A. *firi* scriptum est, at *æfte* ipse in marg. add. scriba.
73) F. *fängte.*
74) F. om. *þingx.*
75) B. add. *laghlika.*
76) B. F. om. *ok.*
77) B. F. *i aghu til kuma,* &c.
78) B. om. *sum.*
79) B. sic. A. F. *by.*
80) B. F. om. *sum.*
81) B. *laghskipt.*
82) F. add. *sedan laghschipt är.*
83) B. om. *þa.*
84) B. *i.*
85) B. *sakir.*
86) B. F. sic. A. *taki.*
87) B. F. *vt thät han* &c.

gær[88]) iuir þry[89]) gialde firi þreia markær. Nu huggæt man sua manga ekær i annars skoghi at standa ma a stubba ok[90]) tælia[91]) til tiughu æru. böte firi fiuratighi markær ([92]huggær galduiþ böte þre öra.

XX.XII.

¶ Nu uilia böndær in taka til gærþis sik[93]) af skoghinum. þa a han[94]) uitzs orþ sum in uill taka til akærs ok æng. æn þæt ær egh of höghær skaþi bynum. þy at þæn a æ uitzs orþ sum byggia uill.[95]) Nu liggær manzs fælla þön sum[96]) han will ryþia undi rowm ælla[97]) rughi i þy sum þer uilia in taka: ælla uilia þer ok intaka skogh undir mala. alla[98]) uilia þer skipta skogh[99]) til ryþzla skiptin[100]) ok haui ([1]þo för öxamala sin sum fældi.[2]) rugh[3]) ok rowr. ok en halm þær æftir. siþan taki þæn[4]) up sum mæþ lut ok lagha skipti fik

XXXIII.

¶ Nu aghær ([5]annar træn ok annars ær iorþin i skoghinum. þa uill hin af hugga træn[6]) ok sina iorþ ryþia. Nu sighær han[7]) at han uill sin tra[8]) haua ok egh lata af hugga. þa skulu[9]) þer til þingx fara. hæræz höfþinge skal þær syn til næmna. ær skoghrin a þy sum[10]) ma gæra af akær ælla æng. þa a[11]) þæn[12]) uitzs orþ sum iorþina a ok ryþia uill. Nu æn træn[13]) standa a biærghum sum[14]) huarte nytir til akær ælla æng. ok hin uill hanum hans aldin

---

88) A. Loco litt. *H* miniator errato adposuit *N*. B. F. add. *ek*.
89) B. *threa*. F. *tre*.
90) F. om. *ok*.
91) B. F. add. *thär*.
92) F. *Nw hugger gårdh nidh, bôthe trea marcher. Nw* &c. Male.
93) F. *sitt*.
94) B. F. *thän*.
95) B. F. add. *ok egh thän* (F. add. *som*) *ödha wil*.
96) B. F. om. *sum*.
97) F. *och*.
98) B. *älla*. F. *ellas*.
99) B. *skoghe*.
100) B. F. sic. A. om. *skiptin*.

1) B. *thän tho af för firi öxa mala* &c. F. *thänn aff för öxe måle* &c.
2) B. F. add. *thät är*.
3) B. *rugher*.
4) F. *hann*.
5) F. om. *annar — uill*.
6) B. add. *sum iordina a*.
7) B. F. *hin*.
8) B. F. *trä*.
9) A. *skule* primum scriptum est.
10) B. F. *man*.
11) B. *hawer*.
12) B. F. *han*.
13) F. B. sic. A. om. *træn*.
14) B. F. *thär*.

skogh ælla hans viþ[15]) forfængta: þa a þæn uitz orþ sum træn a. þön skulu dömas kuar standa ok egh up huggas. Nu æn þe[16]) standa a þere iorþ sum man[17]) ma gæra akær ælla[18]) æng af. þa a þæn fara til sum[19]) skoghin uill ([20]ryþia ok af hugga ok iorþina ryþia. ok biuþa sua manga pænninga sum miætanz mæn[21]) sighia træn uærþ uara. uill hin uiþ taka ([22]þa ær þæt got. uill han egh uiþ taka: þa skal han stæmna et þing. annat ok þriþia ok byþa[23]) hanum uærþin. Nu æn han uill egh uiþ taka ([24]þa skal a þriþia þingeno næmd gæra ok sea huat ([25]þæt ær hældær fallit til at ryþia ællas egh: ær þæt fallit til at ryþia þa skulu þer miæta huru goþær skoghrin ær ok han ([26]skal uiþær pænningum taka sum skoghin a. uill han egh uiþær taka ([27]þa han stæmne hanum[28]) fiarþa þing. þa skal taka pænninga[29]) sua manga sum miætanz mæn[30]) ælla andre syna mæn uilia ([31]miæta ok skoghrin uar uærþær. ok sætia i hændær tuem boanzs mannum mæþ þöm skialum. at þaghar hin kærir[32]) til þa fa[33]) hanum pænningana. siþan taki han dom til at hugga[34]) skoghin|huggær han för.[35]) þa böte sum skils. huggær han[35]) siþan[36]) ok kærir hin[37]) til sum skoghin atte. þa uisi hanum huar sum[38]) pænningane standa til 103 borghan ok biþi han ([39]siþan þöm þær up taka: ok uiti þæt mæþ eþe fiughurtan[40]) manna at han hiog up[41]) þæn skogh mæþ þingx manna domi siþan ([42]han hafþe fult giald[43]) hanum buþit mæþ þrim þingum ok þrim fæmtum: ok fiarþa lionga þing.

---

15) A. *iorþ* scriptum est, at lineola inductum; *viþ* autem ab ipso scriba supra lineam additum. Forte legendum est *galdviþ*.
16) B. *thön.* F. *then.*
17) B. F. om. *man.*
18) F. add. *och.*
19) B. F. om. *sum.*
20) B. om. *ryþia ok.*
21) F. *miätzmen.*
22) B. *thät är gott.* F. om. *þa — taka.*
23) B. F. *biudha.*
24) B. F. sic. A. om. *þa — uiþær taka.*
25) F. *thär är fallitt.*
26) F. *will peningom* &c.
27) F. om. *þa — þing.*
28) B. om. *hanum.*
29) B. *pänningana.*
30) B. *miätz män.* F. *mätzmen.*
31) B. F. *witna at skoghrin* &c.
32) B. *kiäre.* F. *kräffier.*
33) B. F. *faen.*
34) B. F. *afhogga.*
35) B. F. add. *af.*
36) A. Pro *siþan* antea scriptum fuit *för.*
37) B. F. *han.*
38) B. F. om. *sum.*
39) F. *thär sina vptaga.*
40) B. F. sic. A. *fiughurtam.*
41) F. *aff.*
42) F. *haffui fullt* &c.
43) B. *wärd.*

XX.XIIII.

¶ Nu takær maþær man i skoge sinum. þa ma han egh af bonda taka ok egh af hans þræli. han skal þöm til byia[44]) fylghia. ok lass i tak lata. ([45]ok han lete hemuld sinna: far han hemuld se ([46]saklös. far han egh hemuld. þa lati atær uiþin ok mæþ siax öra: takær leghu dræng manz i skoghi. þa ma[47]) af hanum taka: þy at han ær egh staþfastær.[48]) uarþær hanum egh skoghær hemul. þa[49]) lati[50]) atær uiþin ok mæþ þæt[51]) sum skilt ær. §. 1. Nu löpa bort hion manzs. lysir[52]) þæn[53]) laghlika sum[54]) sins[55]) hauær mist. ok biuþær til fæ[56]) sit. takær man[57]) utan uarþ hælde ok utan hæræzs|lysir laghlika ok far hanum sit atær. þa a han firi half mark. takær mulslaghu[58]) man ([59]ælla hæst a gangu. ællar uxa ok[60]) lysir laghlika ([61]þa a han firi örtugh:

XX.X.V.

¶ Nu a man bigarþ: þa ma[62]) man egh sætia skruf næmer bigarþe. æn[63]) halua rost nær. sætær sum skilt ær. fylghir hin sinum bium fran bi garþe sinum. uraki af sua at han spille egh uærkum hans. ælla haui halft[64]) huar þerra.|sætær næmer æn skilt ær. þa ær skruuær þiuuær. uari ogildær firi þem sum hitte.[65]) ok[66]) hin gialde þre markær sum satte. ællas dyli mæþ tolf manna eþe at han egh satte. §. 1. Gangær[67]) man at bium mæþ fælaxs gærþ.[68]) ([69]þa a han[70]) halft uiþ alla þa sum[71]) skoghin[72]) aghu: Nu gangær[73]) utan[74])

---

44) B. F. *byar.*
45) F. om. *ok.* B. *Han a leta hemuld sinne.*
46) B. F. *osaker, far egh hemuld, lati* &c.
47) B. add. *han.*
48) B. *stadhfäster.*
49) B. F. om. *þa.*
50) B. C. F. sic. A. om. *lati.*
51) F. om. *þæt.*
52) C. *lyse.*
53) B. *hin.* C. *han.*
54) C. F. om. *sum.*
55) C. *sit.*
56) C. B. sic. F. *fäa.* A. *fa.*
57) B. add. *thät.*
58) B. C. F. *muslaghu.*
59) B. *a gangu, ällar häst, ällar* &c.
60) B. F. om. *ok.*
61) B. *han a.*
62) C. *scal.*
63) B. F. sic. A. *æ.*
64) B. sic. C. *haft.* A. F. *half.*
65) C. *hitter.* B. C. F. add. *a.*
66) B. C. F. om. *ok.*
67) B. *Nu ganger.*
68) F. om. *gærþ.*
69) B. *Han a.*
70) C. *hin.*
71) B. F. om. *sum.*
72) B. C. F. *skogh.*
73) B. add. *han.*
74) B. C. F. sic. A. *uan.*

fælax gærþ. sætær ([75]stok ok staþa. far mæþ blande[76]) ok bikare. farr ok flöghir. þæt ær siax öra sak. Nu gangær han a gapa syn|hittir bi. þa skal han[77]) mærkia ([78]træt þæt sum han standær i. ([79]ok lysa firi allum þem ([80]sum skoghin aghu. þa a han[81]) þriþiung af bium.

XX.XVI

¶ Nu a biur sæ[82]) böle[83]) sum bonde. huar sum dræpær biur ok brytær hiþi hans. lati atær biurin þem sum ængina[84]) atte ok mæþ þrea markær. takær biur a almænninge. aghe han biurin[85]) ok uari saklös. §. 1. Alle aghu biorn sökia þy at han ær uræfle. alle þe i skal koma mæn han rörir fot. þer aghu lut af biorne.[86]) §. 2. Nu ganga mæn æftir ælghium.[87]) nu resa[88]) þer diur ok fa fiæt ok fara æftir. nu lata[89]) þer fiæt löst. nu ma ængin a þerra fiæt ganga för æn þrea nætær æru ute: nu gangær man ([90]æftir ok fælle diur. koma þer til sum diur haua rest. þa aghu þer diur sum restu. Nu haua þe slæpt fiæti sum restu ok ganga ut þrea nætær.[91]) koma andre ok fælla diur. þa aghu þer diur sum fælt haua. ok þer gangin fran sum egh uildu fiætz göma.[92]) §. 3. Nu uarþær man firi skall ok skiutær diur. þa a han[93]) skut bogh ok halua knek. nu ([94]fara mæn æftir diure[95]) ok fylghia annars manzs hunda. þa a hundær[96]) haluan manzs lut. §. 4. ([97]Nu skal huar bonde haua þriggia famna wargha[98]) næt. hauær han egh næt þa böte[99]) þre öra. þa skal taka tua

---

75) B. F. *studh ok stalla* (F. *stalle*). C.* *stalla.*
76) C. *bande.* Male.
77) F. om. *han.*
78) B. F. *trä thär han* &c.
79) F. *lysi* &c.
80) B. F. om. *sum.* B. *i skoghinum* &c.
81) B. *hin.*
82) B. F. *sär.*
83) F. *bool.*
84) Pro *egnina.* Sic B. C. — F. *ängnana.*
85) B. F. *biur.*
86) B. C. F. hic habent quae textus noster in §. 4. continet: *Nu skal hwar bonde — Böte threar marker.*
87) B. C. F. *älghdiurum.*
88) A. *ræsa* scriptum est, at *e* supra lineam add. scriba.
89) C. *lepa.* Male.
90) C. B. F. *a fiæt oc fæller* &c.
91) A. Litt. *t* lapsu calami est deformata. F. add. *och.*
92) B. F. *giäta.*
93) B. C. F. add. *af.*
94) C. (*fa*)*r man.*
95) B. F. sic. C. *diurom.* A. *diura.*
96) B. C. F. sic. A. *hund.*
97) A. hic incipit in nova linea, cum litt. init. grandiori, et rubrica: *vm wargha skall.* B. C. F. supra, inter §§. 1. et 2. inserunt, hoc vero loco omittunt quae textus noster in hac §. continet. Cfr. not. 86. supra.
98) C. om. *wargha.*
99) B. F. add. *firi.*

mæn af huarre sokn ([100]þöm sum buþkafla skulu up skæra. kombær egh bonde af husi huariu þa[1]) böte þre öra: þe mænnini[2]) sum næmdi æru[3]) skulu ([4]þa pænningana[5]) ut[6]) sökia. ([7]ok þe takin þriþiung af þem pænningum. ok þer sum skal[8]) fylghia takin[9]) tua[10]) lyti. Nu sæghær bonde at han ([11]hauær egh fangit skal buþ.[12]) ælla han[13]) hafþe forfall: þa uiti mæþ tuægia manna
104 eþe ok sialuær han þriþi. at han hafþe lagha[14]) forfal. ællas ([15]han fik huarte buþ ælla buþkafla. gangær[16]) i skall ok gær ænga luþnu.[17]) böte firi öri. ælla uæri[18]) sik mæþ sama eþinum[19]) sum ([20]skilt ær: Nu kan ra i næt koma i uargha skall. ligge ogild.[21]) sætær man[22]) næt utan uargha skall ([23]ok dræpær ra. böte[24]) þre markær. §. 5. Nu a þæn ræf sum resir.[25]) ([26]hæra þæn sum handum takær. nu mughu egh böndær ra taka. utan þer hættin uiþ þrim markum þy at hon ær kunungx diur.

XXXVII.

¶ Nu hitter man gull ælla siluær utan garzs ælla[27]) grinda stulpa. lysir laghlika firi grænnum[28]) at[29]) kirkiu ok þinge. ([30]ællas andra gripi. þa skal han sæghia huat sum[31]) han hauær hit. Nu kombær man ok kænnis uiþ at slikt ær mik[32]) hwruit. þa gangær han til mæþ sannum iartighnum ok tuæggia[33]) manna eþe. at þætta ær mit. ok iak hauær ræt kænt. þæn taki þriþiung af

---

100) B. *the skulu budhkafla vp skära.*
1) B. F. om. *þa.*
2) B. *män.*
3) C. B. F. add. *þe.*
4) C. om. *þa pænningana.*
5) B. *pänninga.*
6) C. add. *at.*
7) C. *(þriþiu)ng oc þe* &c.
8) C. B. F. sic. A. om. *skal.*
9) C. om. *takin.*
10) C. B. F. sic. A. *ta.*
11) C. *fic eg skalz buþ.*
12) B. F. *skalla budh.*
13) C. om. *han.*
14) C. om. *lagha.*
15) C. *fic eg buþ.*
16) B. *Far.* B. C. F. add. *han.*
17) C. *liþno þa.*
18) C. *vær.*
19) B. *edhe.*
20) B. F. *sagt war.*
21) B. F. sic. A. *ogildær.* F. add. *och.*
22) F. *Han.*
23) C. om. *ok dræpær ra.*
24) F. add. *firi.*
25) B. C. add. *ok.*
26) B. F. *hara thän handum far.*
27) B. C. F. *ok.*
28) B. C. F. *grannum.* C. add. *sinom oc.* F. add. *och.*
29) F. om. *at.*
30) Verba: *ællas andra gripi* supra post verba: *gull ælla siluær* inseri debuissent.
31) B. F. om. *sum.*
32) C. *ma* (?). F. *mitt.*
33) B. F. sic. A. *uæggia.*

sum hitte. ok tuælyti[34]) þæn sum[35]) atte. kombær ængin þæn firi nat ok iamlanga. mæþ sannum iartighnum sum þor til ganga: þa a kunungær tua lyti. ok[36]) þriþiung þæn sum hitte. Nu farr man at uægh ok tapar klæþum sinum. ællar andrum kustum[37]) sinum. nærdir þær[38]) atær för æn han[39]) lysir ok[40]) mötir hinum[41]) sum[42]) hit hauær. þa a han egh fyndar lut[43]) af[44]) giua. §. 1. Nu fara mæn at uægh[45]) hitta fynd. alli þer sum[42]) fram æru farnir um þa aghu egh þer af fynd. alli þer sum[42]) æftir han[46]) æru þer aghu[47]) af fynd mæþ þem[48]) sum hitte. §. 2. Nu hittir man butn fynd[49]) ok[40]) lysir laghlika. þa a han halua fynd. kombær ængin þæn sum[42]) uiþ kænnis. þa[50]) kunungær halft uiþ han. hitte[51]) man. haf urak i uatne[52]) ute lysir laghlika. þa a han þriþiung. sin af[53]) haua.[54]) kombær ængin þæn[55]) sum[42]) uiþ kænnis. þa[50]) kunungær tua lyti af.

XXXVIII.

¶ Nu kalla[56]) man kunu fördæþu[57]) þæt ær sæktar orþ utan mæþ stæmdu þingi. Nu kalla[56]) man annan okuæþins orþ[58]) kallar[59]) niþing. ælla þiuf. ælla fostra utan mæþ þing stæmnu: þa ær þæt sækta orþ. þa[60]) dyli mæþ tolf manna eþe at han mælte hanum ængte[61]) sækta orþ. ælla böte þre markær.

XXXIX.

¶ Nu borghar man andrum pænninga ælla nakuat annat gozs. þa a han þæt

---

34) B. *twa luti.* F. *twå lythi.*
35) B. om. *sum.*
36) F. om. *ok.*
37) B. F. sic. A. *kustu.*
38) B. F. sic. A. *þæt.*
39) F. om. *han.*
40) B. F. om. *ok.*
41) F. *honom.*
42) B. F. om. *sum.*
43) B. *fyndu lut.*
44) F. *att.*
45) B. F. add. *ok.*
46) F. *thäm.*
47) A. v. *aghu* bis est scripta.
48) B. *hanum.*
49) B. sic. A. *byta fynd.* F. *Båtha find.*
50) Pro *þa a.* Sic B. F.
51) B. *Hittir.* F. *Nw Hitter.*
52) B. F. *hawi.*
53) B. F. sic. A. *æf.*
54) B. F. om. *haua.*
55) F. *thär.*
56) B. F. *kallar.*
57) B. *fordädho.* F. *fördödho.*
58) B. F. *ordum.*
59) B. F. sic. A. *ælla.*
60) B. F. om. *þa.*
61) B. *ängin.*

ut luka sum han borghaþi. ællas dyli at han uar aldrigh þær borghari at[62]) ællas læggi fram ok uiti þæt[63]) at þæssu uar iak borghari ok egh at andru. ællæs ([64]ok þæt allt atær lukit sum han uar borghari at.[65]) Nu æn han gangær uiþ at han borghaþi. þa skal hin ([66]sum uiþ borghaninne tok kræuia borgharan: ([67]borgharin stæmne þöm þing sum han baþ i borghan. will han dylia at han baþ han[68]) aldrigh þær i borghan um. þa luki borgharin egh þy siþær alt þæt sum[69]) han gangær uiþ at han borghaþi hanum.[70]) Nu æn han uill uita alt[71]) lukit ok sæt. ([72]þa skal han mæþ eþ uita alt þæt iak baþ þik i borghan um:[73]) þæt ær alt[71]) lukit ok sæt sum þu kuaþ[74]) sialuær ia[75]) uiþær. §. 1. Nu uill han huarte dylia ok egh uita lukit. þa skal[76]) han[77]) stæmna ([78]borgharanum þry þing ok sitia þrea fæmtir[79]) sum han[80]) baþ i borghanina. Nu[81]) innan smalandum þa skal a þriþiu famtinne[82]) borgharin ut luka þæt sum[83]) han[84]) borghaþi. lukær han egh[85]) þa[86]) ut. þa ganga all fallin in a han. þing ok fæmtir. Nu æn borgharin lukær ut a þriþiu fæmt. þa ganga[87]) fallin in a han sum han[88]) baþ i borghanina. utan han uili ut[89]) luka ælla dylia.
105 sum förr uar saght. Nu æn þæt ær i östragötlande sum lionga þing stæmnis. þa skal borgharin huart þing sum hin stæmne sum han borghaþi. þa skal han stæmna þöm sum[90]) han baþ i borghanina þry[91]) þing ok þrea fæmtir. ok sua lionga þing æftir. þa skal han suæria in til borgharans.[92]) at han hauær lagh-

---

62) A. *dyli* additum est, at lineola inductum; *ælla* quoque supra lineam additum est, at deletum.
63) B. F. om. *þæt.*
64) B. *witi alt lukit thät han* &c. F. *och witha altt luchit, thär han* &c.
65) B. F. add. *mädh edhe fiughurtan manna.*
66) F. *wider togh kräffia borgarann stämpne* &c.
67) B. *ok han stämne* &c.
68) B. *hanum.*
69) B. F. om. *sum.*
70) B. F. *hinum.*
71) B. om. *alt.*
72) B. sic. A. *sum iak baþ* &c. F. *thet Iagh bad* &c.
73) B. F. om. *um.*
74) B. F. sic. A. *kuat.*
75) F. om. *ia.*
76) F. om. *skal.*
77) B. F. om. *han.*
78) B. F. *thry thing ok threa fämtir borgharanum thöm sum* &c.
79) Adde: *ok borgharin stæmni þöm.*
80) F. om. *han.*
81) B. F. om. *Nu.*
82) B. *fämt.* F. *fämptenne.*
83) B. F. om. *sum.*
84) A. v. *han* omiss. supra lineam add. scriba.
85) A. Pro *g* primum scriptum est *þ.*
86) B. F. om. *þa.*
87) B. F. *gange.*
88) B. F. om. *han.*
89) F. om. *ut.*
90) B. F. om. *sum.*
91) A. *þru* primum scriptum est.
92) F. *borgarlena.*

stæmt lionga þing. ok sua borgharin ([93]til hans sum han baþ i borghanina Uvill hin æn[94]) þa ræt gæra antuiggia mæþ laghum[95]) sum skilt ær þa ær þæt got. will han egh. þa[96]) skal lionga þingx fæmt læggia hem til hans: will han egh æn[97]) þa ræt gæra: þa skal borgharin[98]) ut luka hinum sum han borghaþe. þær[99]) til ma han saklöst halda.[100]) all fallin firi lagha soknina ganga[1]) in a þæn sum han[2]) baþ i borghanina:

XL.

¶ Nu æn man will fiuratighi marka sak sætta uita ok bötta. han skal uita mæþ þrænne fiughurtan manna eþum.[3]) Vvill man[4]) siax marka sak uita sætta ok bötta. han skal uita mæþ tuænne fiughurtan manna eþum.[3]) Vill han minne sak æn siax marka sak uita sætta ok böta. han skal þæt[5]) uita mæþ fiughurtan manna eþe.

XLI.

¶ Nu læggia mæn hælghþ a skogh sin ok skipa.[6]) nu kan han egh fa suin a[7]) sin skogh. ok[8]) þer uraka a sum laght[9]) ær a sin skogh: þær mughu þer saklöst hans aldin nöta. Nu urakær man a mera æn laght[10]) ær. haui firi urakit[11]) sinum suinum. ok[12]) skiptin þer sum skoghin[13]) aghu þöm suinum. Nu löpa annars manzs suin a annars[14]) skogh[15]) þæn[16]) skipaþær ær. ([17]þa skal þöm in taka. gangær a drusa aldin full suin[18]) um döghn gialde firi span korns.

93) B. *in til hins.* F. *till Hins Hann* &c.
94) B. F. om. *æn.*
95) Adde: *ælla fæ.*
96) A. v. *þa* bis est scripta, at priori loco duplici lineola induta.
97) F. om. *æn.*
98) F. om. *borgharin.*
99) B. F. sic. A. *þæt.*
100) B. add. *Ok.*
1) B. F. *gangin.*
2) B. F. om. *han.*
3) F. *eedhe.*
4) F. *hann.*
5) B. F. om. *þæt.*
6) B. add. *a swin.*
7) A. *a* bis scriptum est, at priori loco deletum.
8) B. F. om. *ok.*
9) F. *lagh.*
10) F. *sagdt.*
11) A. *urakin* scriptum est, at, scalpro litterae *n* adhibito, *t* supra lineam add. scriba.
12) F. om. *ok.*
13) B. F. sic. A. *skghin.*
14) F. add. *mans.*
15) F. sic. B. *skoghe.* A. *skgh.*
16) B. F. add. *sum.*
17) B. F. sic. A. *han þöm* &c.
18) B. F. sic. A. *suini.*

§. 1. ([19]Nu far man at[20]) sinum rættum uegh gynum[21]) aldin skogh: ælla muta skogh. hæntir[22]) i hat sin[23]) til hatta band[24]) ælla i ([25]uat sin til þumul fingærs. uari saklös. hæntir[26]) mera böte firi siax öra ælla dyli mæþ tolf manna eþe.

XLII.

¶ Nu haldær man suinum sinum a[27]) annars manzs skoghi. gætir a mæþ ([28]hund ok hirþa. þæt ær tolf manna eþær at han gætte egh a[29]) hans skoghi. bristær at eþe böte firi[30]) þrea markær.[31])

XLIII.

¶ Nu[32]) skiutær man skipi ut[33]) af lunnum fiæþærtinghre sæssu utan þæs uilia sum a: ok farr af landi mæþ kombær þæn sum kærir. ([34]þa ær þæt eþær þrætylftær. bristær at eþe böte ([35]fiuratighi markær. §. 1. Nu huggær man ælla brytær bat ur lase. kombær þæn sum ([36]kærir. þa ær þæt eþær tolf manna. bristær at eþe böte[37]) þre markær. Nu takær man ekiu manzs[38]) kombær atær firi sola sætær. uari saklös:[39]) kombær egh atær firi sola sætær. gialde firi[40]) þre öra. Nu ror han bort mæþ ekiu. kombær þæn sum a ok leþir han mæþ eþe ([41]se atær þæn ror ok uill egh atær uænda.[42]) þæt ær fornæmis sak. þæt ær siax öra. ælla tolf manna eþær.

---

19) F. habet ea, quae haec §. continet, post Cap. 42. Cfr. not. 31. infra.
20) F. om. *at*.
21) A. Pro g primum scriptum est *h*.
22) F. *hämptar*.
23) B. F. om. *sin*.
24) B. *hatta bands*.
25) B. F. *want til thumul finger*.
26) F. *Hämptar Hann*.
27) B. *i*.
28) B. F. om. *hund ok*.
29) F. *i*.
30) B. om. *firi*.
31) F. hic add. quae in Cap. 41: 1. leguntur. Cfr. not. 19. supra.
32) B. F. om. *Nu*.
33) B. om. *ut*.
34) B. *thät är edher* &c.
35) F. *före fiädertiuckt. Nw* &c.
36) B. *kiäre, Thät är edher* &c.
37) B. F. add. *firi*.
38) B. add. *ok ror burt mädh*.
39) B. F. *osaker*.
40) B. om. *firi*.
41) B. *thän ser ater sum ror.* F. *sir äther som roor*.
42) B. F. *roa*.

XLIIII.

¶. Nu a bonde uarþa allum þöm elde sum han kuildnar.[43]) þær til[44]) sum[45])
han ær[46]) slukin.[47]) Nu kumbær eldær lös mæþ uaþa ok brænnir skogh man-
na ællas garþa manna vp. ([48]þæt æru þreia markær ok eþær tolf manna at
þæt uar mæþ[49]) uaþa ok egh mæþ nilia.[50]) Nu kombær eldær lös i bygdir
manna ok brannir[51]) up hus:[52]) þæn sum[53]) þy ualdær han böte þre markær.
ælla dyli mæþ tolf manna eþe. at han[54]) fik egh skaþa af ([55]þem elde ([56]sum
han tande. §. 1. Nu hauær þæn[57]) wald sum skaþan hauær fangit. huat han
uill hældær taka[58]) þreia markær af[59]) þem sum[60]) eldinum wlte. þem a bon-
din ensamin. ælla will han til þingx fara ok lata döma sik:[61]) bran stuþir af 106
hæræþinu. þæt ær haluær spandær korns af huarium bonda ællas fiure pæn-
ninga. ok brændær stuua ok[62]) laþa up taki hela bran studh up.[63]) brændær
annat þerra. taki halua:[64]) huar sum sitær kuar um bran studþ siþan hon ær
ut dömd af hærææzs höfþinganum[65]) ok stæmnu daghrin[66]) ær ute þæn[67]) sum[68])
han saghþe.[69]) þa[70]) böte þre öra. ([71]æfte þy sum[68]) siþuænia ær. huat hældær
fiarþungx hæræþe ælla þriþiungx hæraþe. ([72]ælla alt hæræþe. ælla halft hæ-
ræþi ([73]þæt ær. taki sua[74]) huar[75]) af branstudh[76]) sum han[77]) af skaþa fik.

---

43) F. *quilder.*
44) A. v. *til* omiss. supra lineam add. scriba.
45) F. om. *sum.*
46) A. Loco v. *ær* antea *kuil,* ut videtur, scriptum fuit.
47) B. F. *släkter.*
48) F. *ther är.* B. *Thät är edher.* &c.
49) F. *aff.*
50) B. add. *Brister at edhe, böte threa marker.* Male.
51) B. F. *brännir.*
52) F. om. *hus.* B. add. *älla by.*
53) B. F. om. *sum.*
54) F. *hinn.*
55) F. *hans Ellde.* Nw &c.
56) B. *är han tände.*
57) B. *han.*
58) B. F. sic. A. om. *taka.*
59) A. Loco v. *af* antea scriptum fuit *þe.*
60) B. F. om. *sum.*
61) B. *sän.* F. *fört male.*
62) B. F. sic. A. *ælla;* h. v. lineola inducta est, et *ok* supra lineam add. rec. man. saec. XVII.
63) B. F. om. *up.*
64) B. F. add. *branstudh.*
65) B. F. *härads höfdinga.*
66) B. F. *stämnudagher.*
67) F. *thär.*
68) B. F. om. *sum.*
69) B. *laghde.*
70) B. F. *Han.*
71) Verba: *æfte — þæt ær* supra post verba: *bran stuþir af hæræþinu* sunt inserenda.
72) F. om. *ælla alt hæræþe.*
73) C. sic. A. B. F. om. *þæt ær.*
74) F. om. *sua.*
75) C. B. F. sic. A. *huart.*
76) C. *branzstuþom.*
77) F. om. *han.*

XLV.

¶ Nu köpir[78]) man fyl ælla kalf ok föþis[79]) up ok klandas siþan: þa gange ut uirþningin[80]) ok aghe þæn sum up hauær föt. Nu köper[81]) man hors ælla ko huat hælzst sum[82]) þæt ær ok föþis af ok klandas siþan þæt fæ ([83]sum han fangit hauær. þa skal þæn[84]) affostær haua sum up hauær föt: þy at ængin man[85]) ma annars manzs[86]) kalfs fostre[87]) uara. ok þæn löse[88]) sum ræt kænt hafþe.[89])

XLVI.

¶ Nu skiptas mæn gæuum uiþær. nu klandas firi þem sum[90]) þighat hauær. ([91]ok kalla af sik uara þiuf stulit. þa skal han uita mæþ eþe tuæggia manna ok tolf æftir. at[92]) hanum uar giuit ok han[93]) ([94]uær egh þær þiuuær at.[95]) þo matte ([96]man giua at egh uare uin til. Nu klandar[97]) þæn sum gaf. ok[98]) kallar egh giuit uara. ællæs[99]) egh lönat uara. hauær þæn handa mællum sum þa.[100]) þa a han nitzs orþ ([1]sum þa mæþ eþe. at þæt[2]) uar hanum giuit ok han lönaþi.

XLVII.

¶ Nu auærkar man eghn annars manzs.[3]) ok kærir[4]) þæn sum eghnina a. lati ut eghnina[5]) mæþ þre markær. nu haldær han i þrim þingum ok þrim fæmtum: þa ær han at þrim markum sakær. Nu fællir næmd[6]) han. ok ko-

78) C. *köpe.*
79) B. F. *födhir.* C. *föþe.*
80) C. *værningen.*
81) A. Litt. *e* omiss. supra lineam add. scriba. C. *köpe.*
82) C. om. *sum.*
83) B. C. F. *han hawer kiöpt.*
84) B. F. *han.*
85) B. F. om. *man.*
86) B. C. om. *manzs.*
87) B. *kalfwa fostre.*
88) B. F. add. *sitt.*
89) B. F. *hawer.*
90) C. F. om. *sum.*
91) B. C. F. *kallas wara* &c.
92) C. om. *at.*
93) F. om. *han.*
94) B. C. F. *war egh thiuwer* &c.
95) C. add. *oc.*
96) C. B. F. *han þiggia at* &c.
97) C. *clanda.*
98) B. C. F. om. *ok.*
99) B. add. *ok.*
100) F. *å.*
1) C. B. F. *vita mæþ* &c.
2) C. *þætta.*
3) B. C. F. om. *manzs.*
4) C. *kiære.*
5) B. C. F. add. *ok.*
6) F. *man.*

ma a han lagha doma ok auærkar[7]) æn[8]) siþan: þa ær þæt[9]) iorþa ran fult ok fiæþærtiught

XLVIII.

¶ Nu fæstir man eþa[10]) ok uill uita sætta þem. löse eþ[11]) mæþ eþe ok egh ([12]en mæþ tuem utan þæn[13]) uili sum uiþ takar.

XLIX.

¶ Nu takær man harw[14]) annars. ok haruær[15]) mæþ um dagh. föri[16]) atær firi sola sætær ok[17]) uari lös.[18]) takær ur tinda gialdi[19]) firi fiura pænninga. takær ur atta gialde firi huara sua: takær ur[20]) þæn niunda. gialde ([21]firi nia örtughær. förir[22]) han haryu iuir upgangxs akær. þa skal han[23]) haua haruvkialka: hauær han egh[24]) haruv kialka. þa[25]) böte atær spiællin ok mæþ siax öra.

L.

Nu uarþær hundær manzs galin. þa skal þæn[26]) lysa sum ([27]han a þæn galna hundin. bitær för æn ([28]han laghlystær[29]) folk ælla fæ. þæt[30]) skal bondin[31]) atær gialda. bitær siþan ([32]han laghlystær ær. ([33]þæt a egh þondin[34]) atær gialda.

---

7) C. *auærka.*
8) B. C. F. *han.*
9) C. *þön.*
10) B. *edh.*
11) F. *en.*
12) Lege: *tua mæþ enum.* Cfr. RæfstB. 16: 1.
13) C. *han.*
14) C. *hæruo.*
15) C. *hærua.*
16) B. *förir.*
17) B. om. *ok.*
18) Forte legendum est *saklös.* B. C. F. *osaker.*
19) B. F. sic. A. *giali.* C. *böte.*
20) C. om. *ur.*
21) F. *fyre ortuger,* &c.
22) C. *före.*
23) C. om. *han.* A. *skal* additum est, at lineola inductum.
24) B. *e.*
25) C. om. *þa.*
26) B. F. *han.*
27) B. C. F. *hundin a: Biter* &c.
28) B. C. F. *laghlyst är.*
29) Pro *laghlystær ær.*
30) F. *thänn.*
31) B. *bonde.*
32) B. C. *laghlyst är.* F. *thå laghlyst är.*
33) B. *Tha a egh bonde thät ater giälda.*
34) B. C. F. *bonde.*

LI.

¶ Nu fölizs[35]) hyndzsima[36]) manzs ok fara æftir hænne hunda. þa skal bondin[37]) hana inne hæfta[38]) vm[39]) niu nætær ok hund mæþ.[40]) bita hunda förra[41]) æn ([42]han hauær lagh hæft. þæt a þæn[43]) bonde atær gialda sum hyndzsimina[44]) a: bitær[45]) siþæn sum[46]) hæft ær. ([47]þa gialdin þe sum hundana aghu. Nu hygge huar[48]) at lut sinum i laghum. Nu ær laghsagha iþur lyktaþ ok ut saghþ. mæþ hund[49]) ok harvu tinda: byrias[50]) at þy höghsta ok lyktas[51]) at þy læghsta.[52])

---

35) B. *fölas.* F. *fölies.*
36) B. *hundsima.* F. *Hynsoma.*
37) C. F. *bonde.*
38) F. *täppa.*
39) B. sic. A. *vn.* C. F. om. h. v.
40) C. B. F. sic. A. *mat.*
41) C. F. *för.*
42) C. F. *laghæft ær. þat* &c.
43) C. *hin.*
44) B. *hundssimina.* F. *Hynsömena.*
45) C. *bita.*
46) C. F. om. *sum.*
47) C. *gialde þæn som hund a.*
48) C. B. F. sic. A. *har.*
49) C. F. *hyndo.*
50) B. C. F. *Byriat.*
51) B. *lyktad.* C. F. *lyctat.*
52) B. add. in nova linea incipiens: *Nu äru thässe laghtingx manadagha. Thän fyrste är siu nattum äpte annan dagh Pingisdagha: Annar är thän näste manadaghin äpte Mikialsmässu: Thän är tridhi, en manadaghir är närmer tolfta dagh Iula, ok swa laghtingx manadagher näst: Fiärde är thän manadaghin sum näst är äpte Midhfasto sunnu dagh. Hwa sum a thöm stämnir andrum, Tha böte threa marker thär firi.*
Thät iär höghst i Laghum, ne ok ja:
Thät iär bäst i Laghum sät ok sämia.
F. add. *See Gudz loff Amenn*; et infra rubr. litt. *Endenn På Östgötha Laghbooken.*

Glossarium

et

Index nominum propriorum.

Glossarium.

A.

A, praep. 1) cum abl. på: in, ἐπὶ. *a kirkiu bole,* Kr. 5: 1. *boa a (sc. iorþ),* Æ. 2: pr. *bryta manhælghþ a andrum,* Vaþ. ind. 27. 2) c. abl. i: in, ἐν. *a skoghi,* Dr. 11: pr; B. 42. *gætir (svin) a (skoghi),* B. 42. *vara a lagha forfallum,* R. 1: 1. *a sina (*rectius, ut videtur, *sinni) saklösu,* Eþs. 28. *a halfnaþa træþe,* Kr. 1. Cfr. *Næmd.* 3) c. acc. på: in, ἐπὶ. *a kirkiu bol,* Kr. 2: 1. *up a högh,* Dr. 18: 1. *las falder a man,* Vaþ. 1: 3. *sak falder in a man,* R. 26: 1; cfr. *Falla. kulder ganger a kull,* G. 21: 1; cfr. *Ganga. hava huma a hvart* &c. Vaþ. 32: 4. *læggia hælgþ a skogh,* B. 30: 1. *sla* v. *skæra a annan,* i. e. *a annars iorþ, byr slar* v. *aværkar a by,* i. e. *bys iorþ,* ES. 15: 5; B. 7: pr; 21: 2. *þu haver skurit a mik,* B. 19: 1. *kallar man kværn bygda vara ut a sik,* B. 8: 4. 4) c. acc. i: in, ἐν. *(iorþ) a öþe læggia,* B. ind. 16. 5) c. acc. till: ad. *tomptir rinna a gatu,* B. 2: pr. *fara a (iorþ),* ES. 5. *þiufnaþer leþes a man,* Eþs. 7: 1. *a hemuld lita,* ES. 11: 1; 14: 1. 6) c. acc. emot: contra. *gæra gærþ* v. *gærning a man,* Eþs. 2: 2; Æ. 17. Cfr. *Fæst, Hæmna, Kæra, Sökia, Vitne.* 7) c. acc. vid: iuxta. *tomptir liggia a gatu,* B. 2: 1. *hugga niþer (draparan) a föter þæs döþa,* Dr. 2: pr.*

A, praes. ind. ab *ægha,* q. vide.

A, pro *æ,* q. vide.

Advænt,? (vide VGL.) R. 12: pr.*

Af, praep. c. abl. 1) af: ab, de. *taki þriþiung (sc. þær) af,* Eþs. 31: pr. *fyndar lut af (fynd) giva,* B. 37: pr. *þer aghu (sc. lut) af fynd,* ibid. §. 1. *þriþiung sin af (fynd) hava,* ibid. §. 2. 2) af, ibland: ex, inter. *en af (sc. þem) taka,* Kr. 4; R. 6: pr. 3) från: de, ex (loco &c.). *af þinge fara* v. *ganga,* Eþs. 4: pr; Dr. 7: 1. *föra man af sinum garþe,* Eþs. ind. 7. *föter rutna af manni,* Vaþ. 29. *rænis bruþ af bruþfærþ,* G. 9: 1. *stiæla korn af akre ute,* Eþs. 32. *þæt sum af hanum ær stulit,* Vaþ. 32: 4. *af bonda stulit,* B. 26: 1. *fa buþ* v. *komber buþ af manni,* Kr. 5: 1; Æ. 23: pr. *döma* v. *taka manhælghþ af manni,* Æ. 17. *sökia friþ mans af hanum,* G. 6: 1. *vixl ær af kirkiu,* Kr. 25: pr. *af första röke,* Kr. 9. *byr ær af almænninge köpter,* B. 28: 5. *ganga af raþe annars,* discedere ab alius consilio. Æ. 1: 1. Cfr. *Fara.* 4) på: in. *næmna mæn af þinge, lionga þinge,* Vaþ. 20: 1; ES. 14: pr; nisi verba *af þinge* vertenda sint: ex iis qui in iudicio adsunt. 5) adverbialiter, bort, undan: aliorsum, e medio. *af fara,* B. 9: 1, 7. *laghvaraþer af,* B. 9: 1, 6. *af föra,* B. 9: 1, 3; 16. *garþer rutnar af,* B. 28: 4. *sætia af, af taka,* Kr. 9. Cfr. *Döma, Giva, Læggia, Sælia.**

Affoster, n. afföda: proles. B. 45.

Afgiptas, v. dep. (a *giva*) afstå, rygga sig: recedere (ab incepto). Vins. 6: 3.

Locc. vertit: remittere. H. v. in Eriks SelL. I. 40. quoque occurrit in renuntiandi v. desistendi significatione.

Afgærþis byr, m. afgärda by: pagus recentior, intra terminos antiquioris conditus.)(*högha byr,* B. 28: 5.

Afhug, n. lems afhuggande, stympning: membri amputatio, mutilatio. Vaþ. ind. 18; cap. 7: pr.

Af hugga, v. a. afhugga: amputare, decidere. *a. hand, fot* &c. Eþs. 6; Vaþ. 16: 2; 18: pr, 1; B. 24: 4. *a. træ,* B. 33.

Afhænda, v. a. afhända: alienare. *a. sær (iorþ* &c. *viþ man),* ES. 4: 1; 10, 16: 2; Vins. 3: 1; 4, 6: 3, 7; 7: pr. *omynd ær afhænd,* G. 14: 1. *

Afla, v. a. c. acc. v. gen. 1) afla: procreare. Vaþ. 5; G. 5: 1. *a. barn mæþ kunu,* G. 5: pr; Æ. 7, 9: 2; 25: 1. not. 78. *a. b. viþ kunu,* Æ. 14, 25: 1; 26. *(hion) a. barn saman,* G. 18. *i þukka aflaþer,* Æ. 16: pr. Cfr. *Brut.* 2) förvärfva: adquirere. Æ. 10: pr. — Ambae significationes connectuntur in locutione: *a. bos ok barna,* bona adquirere et liberos procreare. G. 29: 1, 2. *

Af liþa, v. a. c. dat. gå förbi: praeterire. *siþan -þer þriþia manne,* d. ä. om hvarken modren som hade gifvit omynden, eller den, af hvilken hon hade fått samma omynd, lefver och kan återtaga den: si neque mater, quae dederat dotem, nec is a quo illa eam acceperat, superstes sit, ut dotem recipere possit. G. 16: 1. *siþan -þer bröþra arvinu,* d. ä. om arfvet går till aflägsnare slägtingar än bröder: si non ad fratres sed remotiores cognatos transeat hereditas. G. 21: 1. *siþan -þer þy (sc. sum næmt ær i bokinne),* då arfvet går till aflägsnare slägtingar som i lagen ej nämnas: si hereditas transeat ad remotiores cognatos, quos lex non commemorat. Æ. 3: 1.

Aflænda sik, v. rec. (a *land*) begifva sig ur landet (landskapet): e provincia se conferre, peregre abire. Æ. 5.

Af nam, n. egentl. undantag; minskning af en jordegendom, derigenom att jord söndras derifrån: detractio; diminutio praedii, agris abalienandis facta. B. 6: pr.

Afræþe, afraþe, n. 1) afrad: vectigal e praediis. G. 11: 1; 17; B. 9: 1. not. 86; §. 2, 6. *lagha a.,* B. 9: pr. 2) det som växer på åker och äng sedan säden och höet är bärgadt, prov. afrad: id quod, demesso frumento vel foeno, in agro vel prato crescit. Ita ludibrio aliquo, ut videtur, appellantur segetes, quarum messem aliquis ex vicinis in pago contumaciter neglexit. B. 21: pr.

Aftan, vide *Aptan.*

Af vara, v. a. tillsäga (landbo) att afflytta, upsäga: denuntiare (colono) de abeundo (v. migrando e praedio conducto). B. 9: 1.

Aganga, f. gång till eller emot någon: itus ad aliquem. *gæra andrum a.,* gå till, nalkas en annan: alium adgredi. Dr. 7: 1.

Agha, vide *Ægha.*

Agn, f. agn: arista, palea. Kr. 9.

Agnabaker, m. (vide VGL.) Eþs. 32. *

Aka, 1) v. n. åka: curru vehi. Vaþ. 1: 3; B. 18. 2) v. a. föra (på vagn), köra: (curru) vehere. *nu vil han aka (sc. hö),* si foenum invehere velit. B. 18. *

Akallan, f. åkallan, anropande om hjelp: invocatio. Vide *Op.* *

Aker, m. åker: ager. Kr. 9; Eþs. 27: pr; 32; Vaþ. 13: pr; B. 2: 1. &c. *a. ok* v. *ælla æng,* Eþs. 27: pr; Vaþ. 13: pr; ES. 15: 2; B. 1: 1. &c. Cfr. *Attunger, Upgangs aker.* *

Aker giald, n. ersättning för säd som man skurit på annans åker: com-

pensatio segetis in alieno agro messae. B. 21: 1.

Aker mal, n. egentligen det mått, hvarefter en bys åker är delad emellan byemännen; så kallas byns gamla tomter, sedan grannarne flyttat på nya tomter; troligen af den orsaken, att de gamla tomterna ligga till grund för egornas delning: proprie, mensura, secundum quam ager inter vicinos in pago divisus est; ita appellantur priscae areae in pago, postquam vicini in novas areas migrarunt; idque, ut videtur, eam ob caussam, quod priscae areae fundamentum sunt divisionis agrorum pagi (cfr. B. 2: 1.). B. 11: 1.

Aker nam, n. (vide VGL.) B. 17: 1.*

Akoma, f. åkomma: laesio corpori illata, vulnus. Vaþ. 13: pr; 22, 26. *komber ængin a. a,* Eþs. 5: pr. *gæra (manni) a.,* Vaþ. 9, 15: 4; R. 3: 2. *fa a.,* Kr. 30: pr; Vaþ. 12: 4; 13: 2; 17: 1; 20: pr; 25: 1, 2; R. 3: 2. et not. 1. ibid. Cfr. *Ar.*ᵘ

Alder, pron. 1) all: omnis. Kr. 1, 2: 2; Dr. 18: 1; R. 8: pr; 23: pr. &c. *þa skal bondans förra alt sælia,* d. ä. all mannens egendom: antea venduntor omnia mariti bona. G. 14: 1. *allir mæn,* vide *Maþer. alt,* n. båda delarne: utrumque. *ær alt at enu drape fræls man ok annöþugher,* Dr. 8. *alt (sænder) a enne stæmnu* v. *a enum dagh eþ ganga ok fæ böta,* Vaþ. 1: pr. *taks alt saman þiuver ok þiuft,* Vaþ. 38: 1. *alt saman hand ok brander,* Eþs. 31: pr. *synis alt saman fæ ok bloþugher staver,* B. 15: 1. *alt þær til,* ända till dess: donec, usque dum; vide *þær.* 2) hel: totus. *annar (kulder) ær a. döþer,* G. 21: 1. *a. byr,* ES. 15: 5; B. 21: 2. *all hand,* Vaþ. 18: pr. *all sokn, laghsagha, alt hæraþe,* &c. Eþs. 10: pr; Dr. 3: 4; 4: pr. &c.*

Aldin, n. (vide VGL.) B. 41: pr. *

Aldin fulder, adj. full af ållon (om svin): glandibus plenus v. saginatus (de suibus). B. 41: pr. Cfr. *Drusi.*

Aldin skogher, m. ållonskog: silva glandaria. B. 33, 41: 1. *

Aldrigh, adv. aldrig: numquam. Eþs. 18, 22, 23: pr. &c. Scribitur *aldre,* Kr. 24: pr. nott. 32, 33; ES. 15: 4. not. 96. *ældre,* ES. 8. not. 83. *

Alf (in cod. F. scribitur *halff*), f. (vide VGL.) *skylder a manna alf ælla kvinna,* Æ. 3: 1. *næster a þæs alf* &c. Eþs. 24. *gangin æ barn a bætri alf,* d. ä. på dens sida, som är fri: liberi ingenuum parentem sequuntor, i. e. ingenui sunto. G. 29: 1. *af bæggia* v. *þæs alvum,* å bådas &c. vägnar: amborum &c. nomine. ES. 8; R. 23: pr.ᵘ

Alin (pl. *alnar*), f. aln: ulna. B. 1: 6; 10. Cfr. *Breþer, Langer, Mark, Mund, Stang.*

Allanger, vide *Ændlanger.*

Almænninger, m. gemensam skog och mark: silva et pascuum commune. B. 36: pr. *ær byr af a. köpter,* B. 28: 5. a) bys skog: pagi silva communis. *bys a.,* B. 28: 5. Hit synes böra räknas den, troligen till en Konungens gård eller by hörande skog, hvilken Konungen kunde förytra: huc referenda videtur silva, ad Regium praedium vel pagum, ni fallimur, pertinens, quam Rex potuit alienare. ES. 1: 2. b) härads allmänning: territorii (heradae) silva communis. B. 5: pr; 28: 2, 3. ᵘ

Almænnings vægher, m. (vide VGL.) B. 5: 2. *

Alsala, f. hel och hållen försäljning: totius rei venditio. *gæra* v. *sælia a. ur by,* sälja allt hvad man eger i by: omnem portionem pagi ad se pertinentem vendere. ES. ind. 7; cap. 7.

Altara læghi, n. (vide VGL.) Kr. ind. 11. *

Altara værning, f. (forte a *bæra,* portare) i. q. *altara læghi.* Kr. 11.

Altari, m. altare: ara. Kr. 11. *

Alz, adv. alldeles: omnino, prorsus. Vins. 6: 4. not. 45. *

Ambat, f. trälinna: serva. Vaþ. 35, 37. *

Amot, amote, praep. emot: contra. Vide *Mot.* *

An, f. and, höst: messis, auctumnus. B. 1: 2; 9: pr. not. 61.

Anbuþ, n. redskap: supellex, instrumentum. B. 23.

Anfriþer, m. höstfrid, då det ej, utom i vissa mål, var tillåtet att lagsöka en annan: pax auctumnalis; tempus quo, nisi in certis quibusdam caussis, iure agere non licuit. Æ. 21; B. 22.

Anlite, n. (ab *and,* partic. insep., adversus, et *lita,* videre) anlete: facies. Vaþ. 15: 4.

Annanvagh, adv. andra, motsatta sidan eller hållet: alia, opposita via v. parte. Dr. 7: 1; B. 14: pr. *

Annar (anar, G. 14: 2. not. 55. *anars* pro *annars,* B. 16. *ændra* pro *andra,* Vaþ. ind. 9.*),* pron. 1) annan: alius. Kr. ind. 8, 21, 22, 27; cap. 2: pr. &c. 2) den andre: alter, secundus. Kr. 3: 1; 7: 1, 2; 11; Dr. 7: 1. et not. 35. ibid; G. 16: pr; Vins. 6: 1; R. 23: 1; 26; B. 1: 1. &c. *hin ... ælla annan þerra,* R. 3: 1. Cfr. *Halver.* 3) endera: alteruter. Dr. 3: 2; G. 21: 1; Æ. 10: 2. *a. þerra,* idem. Vaþ. 8: 2; Æ. 10: 2; R. 3: 1; B. 28: 4. *annat þerra,* idem. Kr. 3: pr; 27: 2; Dr. 3: 2. not. 22; G. 7: 1; 14: pr, 2; B. 44: 1. *annar þerra tviggia,* R. 8: 2. Cfr. *Hin.* 4) *annar — annar,* en, en annan: alter — alter. Kr. 13: 2. not. 63; 16: 1; Eþs. 2: 2; 3: 1; Dr. 5: 1; 14: 5; 18: 2; G. 9: pr. &c. *dræper annat þerra annat,* Eþs. 20. *halvi vilia annat ok halvi annat,* B. 2: 1. *

Annarstaþ (annarsstaæs), adv. 1) annorstädes: alibi. B. 13: pr. 2) till annat ställe: ad alium locum. Eþs. 4: 1. *

Annattviggia, antviggia, 1) pron. ettdera (af två): alterutrum. *göri a.,* Kr. 13: 2. not. 63. *a. þerra,* idem. Æ. 16: pr. 2) conj. antingen: sive. Kr. 3, 16: 2; 24: pr; 26: pr; 27: pr. &c. — Varie scribitur, Kr. 3: 1. not. 95; 13: 2. n. 63; Vaþ. 37. n. 2. *

Annurkust (annurkost, anurkust, annurkusta), adv. annorlunda: aliter, alio modo. G. 16: pr; R. 14: 1; 26: pr; B. 5: 2; 14: 2.

Annurledz, adv. annorledes: aliter. R. 12: pr. not. 44.

Annurlund, adv. i. q. *annurkust.* Dr. 7: 1; Vaþ. 14: 1; ES. 20: pr; R. 12: pr. *

Annöþugher (annoþugher), adj. träl: servus. Dr. 21; Vaþ. 3: pr; 15: 4; 16: 1; 25: 2; Æ. ind. 21; cap. 6: 2; 14, 15, 20: pr; 25; R. 11: pr.)(*fræls,* vide *Fræls.*)(*fostre,* Dr. 16: 2. coll. §. 1; 17: pr; Vaþ. 3: pr; etsi v. *a.*)(*þræl,* quoque vernas comprehendisse videatur, Vaþ. 32: 3; at v. *þræl* hoc loco, ni fallimur, superflua est, nisi forte pro *-ght hion* legendum sit *ambat;* cfr. Vaþ. ind. not. 2. *-gh hion,* Vaþ. 32: 3; G. 16: pr; 18. *a. staþer,* träldom: servitus. Vaþ. 30: 1; Æ. 17, 19, 21. *a. domber,* idem. Æ. 17. *

Ansvar, n. gensvar, genmäle: responsio. R. 23: pr. *

Antimi, m. andtid, höst: tempus messis, auctumnus. Æ. ind. 21; cap. 21. not. 33; B. 1: 2. n. 82.

Antviggia, vide *Annattviggia.*

Anvarþa (andvarda), v. a. öfverlemna: tradere. ES. 16: 2. *

Apald, f. apel: pyrus malus Linn. B. 31.

Aptan, aptun (aftunt, lapsu calami, B. 1: 1.*),* m. 1) afton: vespera. Vide *Aptunsanger.* 2) dagen före en hög-

tidsdag: dies festum quoddam praecedens.)(*daghin*, Kr. 22. *hælghi a.*, i. q. *iula aptan*. B. 9: 2. *firi iul ok h. a.*, G. 17. not. 57; B. 1: 1; 9: 1, 2. not. 18; §. 6; 30: 1. Cfr. *Hælghapton*, *Iula aptan*. °

Aptunsanger, m. aftonsång: sacra vespertina. Kr. 5: 1; 8: pr; 22.

Ar, n. år: annus. Kr. 3: pr. not. 67; cap. 11, 13: 1; Eþs. 15: 1. not. 24; Dr. 12; G. 14: 2; 16: pr. &c. *um arit*, quovis anno. Kr. 11; Æ. 12: 1. *um ar*, ett års tid: per totum annum. Kr. 13: pr; Æ. 14; B. 9: 6. *um þry ar*, Dr. 5: 1; G. 11: 1. &c. °

Ar, *ær*, n. ärr: cicatrix. Vaþ. 33: 1. *ar ok akoma*, allitt. Vaþ. 6: 5.

Araþa, v. a. (a *raþa*) anfalla: impetum facere. *þön æt sum -þer*, allitt. d. ä. dråparens slägtingar: cognati interfectoris. Dr. 7: pr.

Arf (*ærfs* pro *arfs*, Dr. ind. 20.), n. 1) död persons qvarlåtenskap: bona defuncti relicta. Dr. 17: 2; G. ind. 7, 29; Æ. 23: pr. *taka a. mans*, Æ. 1: 2; 7, 20: 1; 22. *firigæra* v. *forværka arve mans*, Æ. 1: 1, 2. 2) arf: hereditas. Eþs. 23: 1; 24; Æ. 2: pr; 3: 2. *taka a.*, Æ. 1: 1; 3: 1; 4, 8: 1; 13. *mista a.*, Eþs. 21, 23; Æ. 7. *æghe aldrigh þæn a.* &c. Dr. 20: pr. *þæt gange aldrigh hanum til arfs*, Eþs. 18. *dræpa annan (sik) til arfs*, Eþs. 21; Dr. 20: pr; Æ. 7. *iamn i arve*, Æ. 3: pr. *dela a.*, vide *Dela*. Cfr. *Bak-*, *Bryst-*, *Bröþra-*, *Dana-*, *Firi-*, *Iamn arf*. °

Arfgænger, adj. (a *ganga*) berättigad att taga arf: qui ius hereditarium habet. G. 5: 1.

Arftaghare, m. i. q. *arftaki*. Kr. 24: pr. not. 28; G. 14: 1. n. 38.

Arftaki, m. arfvinge: heres. Kr. 24: pr; G. 14: 1. not. 38; Æ. 1: pr. n. 38.

Arftöker, adj. (ab *arver* et *taka*) i. q. *arfgænger*. Æ. 1: 1.

Arin, vide *Ærin*.

Armber, m. arm: brachium. Dr. 21: 1; Vaþ. 15: 4; 21: pr.

Armlægger, m. arm: brachium, lacertus. Vaþ. 33: 1. Cfr. *Ærma band*.

Ars gæf, f. städja för ett års arrende af jord: arrha pro praedio in unum annum conducto. B. 9: 5, 6.

Arvi (*ærvi*, G. 7: 1.), m. 1) arfvinge: heres. Kr. 3: pr; 6: pr; 7: pr, 1; 8: 1; 17, 25: 1. &c. Cfr. *Bak-*, *Bryst-*, *Skaparvi*, *Iamn arva*. 2) den, som man har ärft: is, a quo aliquis accepit hereditatem. *han ælla hans arva*, *þer ælla þerra arva*, ES. 4: pr; 11: 1. °

Arvinger, m. i. q. *arvi*. Æ. 22. not. 38. Cfr. *Iamnærvingar*. °

Arvuþa, v. n. arbeta: laborare. Æ. 12: pr. °

Arvuþi, n. arbete: labor. Kr. 9; B. 1: 3; 6: pr; 8: 3; 9: 7; sed perperam B. 9: 2. not. 21. °

Arvuþis lön, f. arbetslön: praemium laboris. Æ. 12: 1. °

Aslat (*aslætt*), f. (vide VGL. v. *Aslata*.) *gæra manni a.*, B. 21: 2. Locc., Ver. et Ih. perperam credunt h. v. significare pecorum in alienum pratum immissionem; quem errorem fovit comma in cod. B. male positum. Vide not. 32. l. c.

At, praep. c. dat. 1) åt, till: ad (locum). *ganga at andrum*, Eþs. 27: pr; Vaþ. 13: pr. *ganga at bium*, d. ä. för att taga dem: apes venari. B. 35: 1. *riþa at hiorþ mans*, B. 24: 1. *hugga at manni*, Vaþ. 1: pr; 17: pr. *hyggia at*, egentl. vända tanken till en sak, gifva akt på: animadvertere. ES. 8; B. 51. *at koma*, vide *Koma*. 2) åt, för: ad. *raþa lasum at (husum)*, Vaþ. 32: 3. *halda fæst at (gæf)*, Æ. 4. Cfr. *Gilder*, *Saker*. 3) på, i: in. *at vatne*, *lande*, Dr. 11: pr. *sætia garþ at ræt-*

tum skialum, B. 1: 6. *riþa at vægh*, B. 4. pr. &c. *at sialfs sins (sc. heme)*, ES. 3: pr. *ut at akre*, Kr. 9; B. 9: 6. *at paskum, höste, kvælde*, Kr. 10: pr; ES. 9: 1. not. 100; B. 25: 2. *at stæmnu, þingi, fæmt*, Vaþ. 1: pr. not. 53; ES. 14: pr; 15: 1. &c. *eþer fals at næmd* v. *ræfst*, vide *Fælla*. *at hvarre (sialamæssu)*, Kr. 7: 2. *at enu drape*, Dr. 8. *byr ligger at raþu skipti*, B. 2: 1. *se man at osiþum*, Kr. 21. *mæla at þingstæmnu sinne*, vide *þingstæmna*. *stæmna* &c. *at sak*, R. ind. 26. Cfr. *Leþsn*. 4) vid: iuxta, ad &c. *at kirkiu*, B. 37: pr. *takin at (sc. gærþ)*, Eþs. 31: 2; Vaþ. 39: pr. *taka at æg ok egh at fotum*, B. 2: pr. 5) hos: apud. *liggia, dö at bonda*, Kr. 12: pr. *lik stander inne at (bonda)*, ibid. 6) framför adjectiver och participier utmärker denna præp. ett visst tillstånd: adiectivis v. participiis praeposita h. v. indicat statum quendam (Cfr. VGL. v. *At 6.*). *at ypnum durum*, Kr. 5: pr. *at osurnu*, Vins. 6: 2. 7) genom: per. *inkasta at vindögha, inganga at gluggi*, Vaþ. 32: 4. 8) med: cum. *at vitnum leta*, Eþs. 17. *byrias at þy höghsta ok lyktas at þy læghsta*, B. 51. *öka sak sina at fiuratighi markum*, Kr. 23; Vaþ. 11: pr; 14: pr. &c. Cfr. *Væþia fæst*. 9) till, som, i egenskap af: ad, ut, loco v. nomine (rei) &c. *havi (kvighuna) at botum*, Dr. 18: 1. *at botinne*, B. 31. *at lækis gæf, hindradags gæf*, Vaþ. 18: pr; G. 10: pr, 1. *bulster at (enu) hofþe*, G. 1. *væria fang at ærfþa malum, köpum*, ES. 6. *at minstu*, åtminstone: minimum, saltem. Æ. 10: 1, 2; B. 9: pr. Cfr. *Lan, Panter*. 10) till, i afseende på: habita ratione (rei). *malsæghande at male*, Dr. 5: pr. *bani at manni*, Dr. 11: pr. *þiuver at (fæ)*, Eþs. 32; Vins. 6: 3. *iak var at þy* v. *andru vin*, Vins. 3: pr; 6: 4. *sva skal at ægh vara*, B. 1: 6. Cfr. *Brista, Fælla, Sander*. *

At (æt, Vaþ. 15: 4. not. 99; R. ind. 12. n. 15.*)*, conj. 1) att: quod, ut. *at han sat, at han förþe, at þe vildu*, Kr. 13: pr. *firi þy at*, vide *þæn. firi (sc. þy) at*, B. 16. 2) på det att: (eum in finem) ut. *at synin bryti egh* &c. R. 4: 1. 3) att (framför infinitiver): nota infinitivi. *gript, lik at vighia*, Kr. 7: 1; 12: pr. *til hafs at visa*, Dr. 5: pr. *et at sværia*, Vaþ. 1: pr. *ægha at taka* &c. vide *Ægha*. 4) för att, till att: ad (faciendum), ut (faciat). *skaþa at gæra*, Eþs. 1: pr, 8. *

Ater (attær, Æ. 4.*)*, adv. 1) tillbaka: retro. *a. in* v. *hem til sin*, Kr. 27: pr; Eþs. 5: 1. *kasta a. ivir axl sær*, B. 28: 3. *hugga a. vægh*, förhugga viam caesis arboribus obstruere. B. 5: 2. *(sc. givi* v. *gialdi) a. þæt sum han tok, snattaþe, stal, sum þær spiltis ginum, styldina, spiællin* &c. Eþs. 31; Vaþ. 39: 1; 40; B. 14: 1; 17: pr; 18. &c. Cfr. *Bryta, Bæra, Böta*, &c. 2) åter, å nyo: denuo, iterum. Kr. 15: 1; 24: 1; ES. 16: 2 (nisi h. v. ibi delenda sit); B. 9: 4; 23, 26: pr. *a. dela*, vide *Dela*. 3) qvar: residuus. *stander hans (röker) uti a.*, B. 19: pr. *han haver* v. *hafþe a.*, Kr. 24: pr; ES. 7. *af þy sum a.ær*, Dr. 7: pr. *

Ater biuþa, v. a. 1) erbjuda en sak åt egaren till lösen, eller förre egaren till återköp: rem praesenti vel priori domino redimendam offerre. Vins. 5; B. 17: 1. 2) hembjuda till lösen åt sina slägtingar jord som man vill sälja: fundum v. agrum, antequam vendatur, cognatis suis redimendum offerre. G. 14: 2; ES. 1: pr; 3: pr.

Aterbuþ, n. jords hembjudande åt egarens slägtingar innan hon säljes: actus, quo fundus v. ager, antequam vendatur, cognatis domini redimendus

offertur. *iorþ* v. *eghn hörer egh til -þs,* d. ä. bör ej hembjudas: talis ager cognatis non est offerendus. ES. 3: 2; 20: 1.

Ater driva, v. a. (egentl. drifva tillbaka), förkasta: reiicere, reprobare. *næmd a.,* i. q. *ater döma,* Kr. 16: pr. not. 55.

Ater döma, v. a. döma ogild: irritum iudicare. *næmd a.,* Kr. 16: pr; 18: pr.

Ater ganga, v. n. 1) återgå: redire. Eþs. 1: 7. 2) återgå, förklaras ogild: irritus fieri. *köp ganger ater,* G. 14: 2, 3; 18; ES. 20: pr; Vins. 5, 9: pr. *eþer g. a.,* Kr. 15: 2; 18: 1; Vaþ. 17: 1; R. 11: 1; 26: pr. *næmd g. a.,* Kr. 18: pr; R. 16: pr. °

Atergangs næmd, f. nämnd som förklaras ogild: nemda irrita. Kr. ind. not. 2. xxxiv. coll. cap. 18.

Ater gialda, vide *Gialda.*

Ater lösa, v. a. återlösa: redimere; 1) ur fångenskap: e captivitate. G. 14: 1. 2) intaget fäkreatur: pecus suum in alieno agro captum. B. 17: 1.

Ater ryva, v. a. rifva, uphäfva: rescindere. *a. köp,* ES. 21: 1.

Ater standa, v. n. återstå: restare. B. 9: 1. Cfr. *Ater 3.*

Atletan, f. undersökning: inquisitio. Eþs. 21.

Atlöp, n. anfall (derigenom, att man springer eller rusar på en annan): incursus, adgressio. *gæra manni a.*)(*forsæte,* Vaþ. 27: pr.

At mæla, vide *Mæla.*

Atmæle, n. tilltal inför rätta, talan: actio, petitio. *a. gæra,* utföra sin talan: petitionem suam pronuntiare. ES. 14: pr; R. 21: 1.

Atta, num. åtta: octo. Kr. 12: pr; Vaþ. 16: 1; G. 23; B. 25: pr; 49. Cfr. *Pænninger, Örtugh.* °

Attatighi, num. åttatio: octoginta. Eþs. 33. °

Attundi, num. åttonde: octavus. R. 10, 26: 1. *a. dagher* (sc. post festum pentecostes), förste söndagen efter pingst, H. Trefaldighets söndag: dominica Trinitatis. Kr. 22. *a. dagher æptir tolfta dagh (*sc. *iula),* (vide VGL.) ibid. *a. dagher æptir första dagh (*sc. *paska),* förste söndagen efter påsk: dominica quasi modo geniti. Ibid. °

Attunger, m. (vide VGL.) ES. 24; B. 2: 1; 6: pr; 9: pr, 1.)(*fiarþungs byr,* B. 6: 1.)(*halver byr,* B. 2: pr. *attungs tompt, aker,* B. 10. *a. (a) -gs broþir vara,* d. ä. alla attungar taga lika lott i byns egor: inter partes pagi *attungar* dictas aequaliter dispertiuntor agri (pariter ac bona hereditaria inter fratres). B. 6: pr. *siattungs a.,* sjettedelen af en *attunger:* sexta pars praedii *attunger* dicti. G. 3; ES. 3: 2; B. 1: 1; 3: 2. *siatta luts a.,* idem. ES. 3: 2. not. 17. °

Avund, f. ovänskap: inimicitia. Eþs. 3: 1. °

Avundas, v. dep. mistycka, förtryta (afundas): indignari, invidere. B. 30: 1.

Aværk, n. pl. bygnader, (vatten-) verk: opera (aquaria). B. 8: 2, 4. et nott. 44, 49. ibid.

Aværka, v. a. bruka, nytja (lofligt eller olofligt, jord, skog &c.): colere, usurpare (iure vel illicite, terram, silvam &c.). Vaþ. 30: 2; ES. 4: 2; 15: 3, 5; 19: 1; B. 1: 2; 9: 9; 29, 30: pr; 47. °

Aværkan, f. 1) (olofligt) bruk af (annans) jord &c., åverkan: (illicita) usurpatio (alieni) agri &c. ES. 15: 3. Cfr. *Iorþa aværkan.* 2) (vatten-)verk: opus (aquarium). B. 8: 2, 4. nott. 41, 44.

Ax, n. ax: spica. *korn ær i axe,* seges spicata est. B. 17: pr.

Axl, f. axel: humerus. B. 28: 3.

Aþal fæst, f. (vide VGL. v. *Köpfæst.*))(*væþia fæst,* ES. 16: pr, 2. Ratio nominis *aþal fæst* (ad verbum: perfecta confirmatio),)(*væþia fæst,* ea est, quod pignus olim fuit emtio venditio imperfecta v. conditionalis. Cfr. C. I. Schlyter, Diss. *Tentamina ad illustrandam historiam Iuris Scandin.* p. 20. not. 42.

Aþalkunu barn, n. äkta barn: legitimus filius v. filia. G. 5: pr; Æ. 8: 1.)(*huskunu barn ok horkunu barn,* Æ. 13.*

Aþalkunu son, m. äkta son: filius legitimus. G. 9: pr; Æ. 8: pr.)(*friþlu son,* Dr. 7: pr.*

B.

Bak, n? rygg: tergum. *þiufnaþ a bak manni binda,* Vaþ. 32: 1. *hanum ær fulder þiufnaþer a bak bundin,* formula iurisiurandi. Eþs. 32; Vaþ. 32: 1. Cfr. *Byrla.**

Bak arf, n. (vide VGL.))(*bryst arf,* Æ. 3: 2.)(*firi arf,* Æ. 3: 1.*

Bak arve, m. bak- (och sido-) arfvinge: heres in linea adscendenti aut collaterali mortuo cognatus.)(*bryst arve,* Æ. 3: 2.

Balker, m. balk (i lagboken): liber v. sectio codicis iuris (cfr. VGL.). *kristnu b., kirkio b.,* Kr. rubr. et not. 1. *eþsöris b.,* Kr. 31. not. 86. *drapa b.,* &c. Dr. &c. rubr.*

Ban, n. (vide VGL. v. *Bann.*) *sætia man i ban,* Kr. 25: 1. *sitia i banni,* ibid. *lösa af banni,* Kr. 30: pr. *böta firi ban,* ibid.*

Band, n. band: vinculum. Kr. 8: 1, 2; Eþs. 28; Vaþ. 33: 1; 34: pr. *binda man fullum -dum,* Eþs. 7: 1. *sökia* v. *vitna b. sin,* tilltala, öfverbevisa den som bundit honom: appellare, convincere eum qui vinxit. Vaþ. ind. 33; cap. 33: 1. Cfr. *Hatta-, Ærmaband.**

Bang, n. bång, buller: tumultus (Isl. pulsatio, BH.). Cfr. *Brut.*

Bani, m. 1) bane: nex (cfr. VGL.). *fa bana af (spiuti &c.),* Vaþ. 1: pr, 2, 5; 2; B. 14: pr; 15, 27: 1. *hunder biter man til b.,* Vaþ. 2. *værk halda til b.,* vide *Halda.* 2) baneman: interfector. *sander b. at manni,* Dr. 11: pr. *þit fæ var mins fear b.,* formula iurisiurandi. B. 25: 3. *gange æ b. först i bot,* d. ä. kreaturet som dödat en menniska, tillfaller målseganden, och dess värde inberäknas först i böterna: pecus, quod hominem interfecit, cedito actori, et pretium eius prima pars mulctae esto. Vaþ. 2.*

Banz mal, n. (vide VGL.) Kr. 13: 3. not. 80; cap. 29: pr.*

Bardaghi, m. (vide VGL.) Kr. ind. not. 2. xliii. Cfr. *Hælgha-, Hælghudagha bardaghi.**

Barn (pl. *barn, börn*), n. 1) barn: infans. Kr. 6: pr; 26: pr; Eþs. 18, 19. &c. Cfr. *Ughurmagha börn.* 2) barn, son eller dotter: filius v. filia. Kr. 26: pr; Eþs. 9, 18, 19, 21, 23. &c. *mæþ -ne digher,* Eþs. 33: pr. *fa b.,* G. 23. *döia af -ne,* Æ. 15. *vara -num saman bundin,* vide *Binda. ganger husfru i kirkiu æptir b. sit,* d. ä. efter barnsbörd: post puerperium. Kr. 31. *bær b. vitni,* d. ä. det födda barnet är bevis derpå, att lägersmål skett: nato filio v. filia apparet stuprum esse commissum. Kr. 27: 2; Æ. 16: pr. *dylia -ns,* d. ä. att han är dess fader: negare se patrem esse infantis. Æ. 15, 16: pr. Cfr. *Afla, Aþalkunu-, Bruts-, Frillu-, Fæstakunu-, Horkunu-, Huskunubarn.**

Barnlös, adj. barnlös: orbus, liberis carens. *döia b.,* G. 7: pr, 1; 10: pr, 1; Æ. 20: 1.

Barn siang, f. barnsäng: (proprie, lectus puerperus), puerperium. *döia i b.*, Æ. 6: pr.

Barþe, barþer, vide *Bæria.*

Bater, m. båt: cymba. B. 23, 26: 2; 43: 1.*

Baþi (buþe), conj. både: et (.. et). Kr. 1, 9, 10: 1; 11, 13: 3. &c.*

Baþir (baþe), pron. båda: ambo. Kr. 6: pr; 13: 3; 14: pr; 30: pr. &c. n. *baþin*, Kr. 28. &c. *bæggia* (gen.) *þerra*, Eþs. 19, 23: 1; Dr. 1; Vaþ. 33: pr. — Pro *þæt ær bæggia mankyns*, Æ. 3: 1, legendum videtur: *þer æru baþir* v. *baþir þerra æru mankyns.**

Baþitiggia (pro *baþir tviggia* v. *tvæggia*, proprie, pron. båda två: ambo), conj. både: et (.. et). *mange* ... *b. malsæghande ok kunungs soknare biskups soknare* &c. Kr. 19: pr.

Ben, n. 1) ben: os. Vaþ. 19. 2) ben: crus. Vaþ. 15: 4; 21: pr; B. 24: 2.

Bet, f. bete: pastus. B. 4: pr. Cfr. *Mula bet.*

Beta, v. a. et n. beta: pascere. *b. ængia ok lindur*, B. 16. *b. i ængh*, B. 4: pr.

Beta, v. a. egentl. jaga: proprie, venari. *man mæþ vitnum b.*, d. ä. förfölja, öfverbevisa: persequi, convincere. Dr. 5: 1. *sottir ok bettir*, lagsökt och förjagad ur landet: accusatus et e provincia expulsus. Dr. 4: 3. not. 62. *þæn (a) annars bo b. sum sinu haver viþ hætta*, d. ä. sätta i fara: ei licet aliena bona in discrimen vocare &c. Dr. 3: pr.*

Beþas, v. dep. c. acc. v. gen. 1) begära: petere. *b. ransak, vixla stæmnu, gruþ, urgæf*, Vaþ. 32: 4; G. 8: pr, 2; Æ. 9: 2. *b. værþa sinna*, B. 9: 3. *b. at ransaka*, ut liceat inquirere. Vaþ. 32: 4. *b. til (lagha)*, fordra ed af den tilltalade: iusiurandum a reo petere. Kr. 19: pr. *han laghlika beddis ræt ok fik egh*, iurisiurandi formula. R. 26: 1. 2) bedja: rogare. *b. ater iorþina anvarþa sik*, ES. 16: 2.*

Bigarþer, m. bigård: apiarium. B. 35: pr.

Bikar, m. (Isl. item) begare; här tillåfventyrs bikupa: poculum, calix; hic forte alveare. B. 35: 1. Cfr. *Bland.* Locc. uno loco vertit: vasculum, alio vero (in *Lex. Iur.*), pariter ac Ver., bistock: apiarium. Ih. contra (*Gl.* v. *begare*) hac voce "intelligi putat instrumentum aereum vel aheneum, quod pulsant qui apum examina insectantur; phrases enim *fara, gånga med bikare* neutram priorum significationum admittere videntur." At certe utraque istarum significationum locum habere potest, ac Ihreanae interpretationi, nulla ratione nixae, longe praestat. Ih. quoque alio loco (v. *bland*) sequitur Locc:i sententiam hic primum allatam.

Biltugher, biltugha, adj. (vide VGL.) Eþs. 10: pr. et not. 80; §. 1; 11, 12, 15: pr, 2. *man b. læggia*, Eþs. 11. *b. fara*, Eþs. 15: pr. not. 23; §. 2. et not. 25. *b. vara um alt rikit*, Eþs. 8.*

Binda (impf. *bant*, Vaþ. 33: 1. *bindran* pro *bindær han*, Vaþ. 31: 2.), v. a. 1) binda: ligare. Dr. 13: 2; B. 9: 6. *b. man (um arma* &c.*)*, Eþs. 30; Dr. 2: 1; Vaþ. 31: 2; 32: 1, 3, 4; 33: 1; 35. *b. þiuf mæþ (þiuft)*, Vaþ. 32: 1. *b. sær byrþe*, Eþs. 32. *vara barnum saman bundin*, hafva barn tillsamman (om makar): liberis aucti esse (de conjugibus). G. 14: 3. Cfr. *Bak, Band, Up binda.* 2) stadfästa, bekräfta: confirmare. *hionafælugh b.*)(*lösa*, de episcopo. Kr. 28. 3) bevisa: probare. *sak sina (mæþ þingstæmnum) in b.*, rem in iudicium deductam probare. Dr. 14: pr.*

Biorn, m. björn: ursus. B. 36: 1. ☉

Biskuper, m. biskop: episcopus. Kr. 2: pr, 1; 4: pr; Dr. 14: 2; ES. 20: pr, 2, 3. &c. *til -ps stæmna*, G. 6: pr. *-ps þing*, Kr. ind. not. 2. XXXII. *-ps man*, Dr. 14: 8; Vaþ. 12: 1, 4. Cfr. *Bryti, Næmd, Ræfst, Rætter, Sak, Soknare, þukke.* ☉

Biti, m. (Isl. trabs, transtillum, transtrum, BH.) bjelke: trabs. In locutione: *innan borþs ok bita*, allitt. om bord: in navi, Eþs. 33: 1, *bitar* sine dubio sunt trabes transversariae, quibus connexa firmantur latera navis; non vero, ut statuit Ih., *biti* significat malum. Cfr. GotlL. h. v.

Biug, n. bjugg, korn: hordeum. Kr. 2: pr. ☉

Biur, m. bäfver, bjur: castor. B. 36: pr. *nu a b. sæ böle sum bonde*, allitt. Ibid.

Biuþa (*byþa*, B. 33. impf. *böþ*, Kr. 13: pr. &c. *böþan* pro *böþ han*, R. 26. pr. not. 66.), v. a. 1) erbjuda: offerre. Vaþ. 6: 3; Æ. 17; ES. 16: 1, 2; B. 9: 6; 33. *b. ræt*, vide *Rætter*. *b. rættum arva* (sc. *goþs sit*), Æ. 12: pr. *b. manni mungats gærþ, bruþlöpi*, bjuda till gille &c.: invitare ad convivium. G. 8: pr, 1. *b. landslagh firi sik*, R. 23: 1. *b. sik til reps ok ramarka*, vide *Ramarkar*. *væþ* &c. *til b.*, B. 17: 1. et not. 61; 34: 1. *tiunda ut b.*, Kr. 13: pr. Cfr. *Ater-, Vanbiuþa*. 2) påbjuda: indicere. *hælgþ b. ok fastudagha*, Kr. 20: pr. ☉

Biþa, 1) v. a. c. acc. v. gen. afbida: exspectare. *b. kunungs ræfst*, Eþs. 17, 25; Vaþ. 1: pr; 31: 4; ES. 15: pr. *b. ræfst*, R. 3: 2. *b. kunungs* v. *hæraþs næmd*, ES. 12: 1. et not. 68. *b. mans*, Dr. 4: 2. 2) v. n. bida: exspectare, morari. Kr. 13: 2; R. 26.

Biþia (impf. *baþ*, Vins. 6: 2. &c.), v. a. 1) bedja: rogare, precari. Kr. 16: 2. not. 76; 21; Vaþ. 6: 6; G. 14: 1; Æ. 10: 2; ES. 8; R. 10, 12: 2; B. 5: 2; 8: 3; 33. *b. firi manni*, Eþs. 1: 8; 10: 1; Dr. 5: 1. *i friþ b.*, Eþs. 1: 8. *b. man i vins orþ* v. *borghan*, vide *Vins orþ, Borghan*. *biþi sik sva gudh hialpa* &c. Vins. 6: 1. *þæn sum egh biþer klokkarin til* (sc. *at ringia*), quem aedituus non rogat, ut pulset campanam. Kr. 8: 2. 2) begära: petere, expetere. *nu biþer þæn sum þorf*, G. 1. (*sær*) *kunu b.*, G. 1, 29: pr, 1. ☉

Biærgh, n. berg: mons. B. 33. ☉ (*biargh*)

Biærgha (sup. *burghit*), v. a. c. dat. 1) inbärga: fruges foenumque colligere. *b. korne*, Kr. 9. *b.*, absolute, B. 20, 21: pr. *i sata b.*, B. 18. Cfr. *Inbiærgha, Oburghit*. 2) afbärga (marken): metere, caedere (agrum v. pratum). *æng b.*, B. 18. 3) hjelpa: iuvare. Kr. 6: pr. ☉

Bland, n. blandning: mixtura. *fara mæþ b. ok bikare*, allitt. d. ä. antingen, såsom Locc. och andre trott, med ett kärl hvaruti fanns en blandning af honing och vatten, att dermed locka till sig bin, eller med en med någon blandning invändigt besmord bikupa, såsom ännu brukas, för att deri fånga bin: secum ferre aut, ut crediderunt Locc. aliique, vas, in quod inditum erat mel aqua mixtum, aut alveare intus mixtura quadam litum, ut hodieque solent, qui apes capere volunt. B. 35: 1. Veteres, apes capturos, usos esse "vasis, dulcibus ac odoriferis herbis et melle interius litis," narrat Olaus Magnus, *hist. gentt. septentt.* Lib. XXII. cap. X.

Blea, blöia, f. lakan, sängtäcke: lodix. *bulster ok b.*, Eþs. 26. *þön koma baþin a en bulster ok undir ena b.*, G. 10: 2. ☉

Bloþ, n. blod: sanguis. *sla man til bloþs*, i. q. *sla bloþviti*, Vaþ. 20: pr.)(*hugga*, Eþs. 1: 2.*

Bloþugher, adj. blodig: cruentus. B. 15: 1.*

Bloþviti, n. 1) blodsutgjutelse: effusio sanguinis. *komber egh b. innan*, Eþs. 1: 2; 3: 1. *gæra b.*, Eþs. 27: 1. *gær ængum b.*, Eþs. 7: 1. 2) mindre sår, blodvite: levius vulnus.)(*fullsære*, Eþs. 1: 1.)(*skena*, Vaþ. 15: 3; 22.)(*(full) sar* et *skena*, Eþs. 1: pr, 8; 12; Vaþ. 8: pr.)(*svarta slagh*, Vaþ. 24: pr. *fa b.*)(*varþa sar*, Eþs. 1: 3. *sla b.*)(*sargha*, Eþs. 3: 1; 5: 1, 2. *sla b.*)(*hugga*, Eþs. 3: 2. *sla b.*)(*sla skenu*, Vaþ. 21: 1. *sla b.*)(*hugga* et *sla skenu*, Vaþ. 13: pr. *sla b.*)(*sargha* et *sla skenu*, Vaþ. 16: 1.*

Blöia, vide *Blea*.

Bo, n. 1) boskap, fäkreatur: pecora. Vaþ. 31: 1. 2) egendom (lös och fast i allmänhet); gård, hemman, med deri befintlig lös egendom: bona (generatim, mobilia et immobilia); praedium ubi aliquis habitat, una cum bonis mobilibus quae ibi sunt. *boa, sitia, vara i bo (saman* v. *mæþ andrum)*, G. 14: 2; 24, 27; Æ. 10: pr; 26; ES. ind. 22; cap. 22, 23; Vins. 10, 12; B. 12: 1. *vir takum han i bo mæþ os*, eum in nostram familiam recipimus. Æ. 20: 1. *ægha i bo mans* v. *mæþ manni*, Kr. 27: pr; Eþs. 9. *ægha* v. *taka þriþiung, tva lyti af bo*, G. 15, 29: 1, 2; Æ. 9: pr. *oskipt bo*, G. 15. *bo ganger til skiptis*, Vaþ. 41: 1. *firi barna bo raþa*, G. 19. *bo skal i takum standa*, Dr. 3: 2. *til bos skal tilseu man vara*, Vins. 12. *halda bo sinu*, R. 26: 1. Cfr. *Afla 2, Beta, Firihugga, Skipta, Spana.* 3) gård, hemman: praedium. *bruþ til bos varþa*, d. ä. till brudgummens gård: ad domicilium mariti. G. 9: 1. *bo byggia*, Dr. 5: pr. *byght bo*, Dr. 5: pr; G. 22. *upsala bo*, Upsala ödes gods: praedium regium. Dr. 14: pr. *roþs bo, stafs bo ok stols*, §§. 1, 2. ibid.*

Boa, v. n. 1) bo: habitare. *b. a (kirkiu bole, iorþ, eghn*, &c.*)* Kr. 5: 1; G. 11: 1; Æ. 2: pr; ES. 4: pr; 5, 11: 1; 19; B. 3: pr; 9: 6; 11: 1. *b. i bo (saman* v. *mæþ andrum)*, G. 24, 27; Æ. 26; ES. ind. 22; cap. 23. *b. i by*, B. 16. *b. næmir havi*, B. 28: pr. *b. ovan firi, uppe, niþærmer*, &c. bo ofvanför eller nedanför vid en ström: fluvium superius vel inferius accolere. B. 8: pr. Cfr. *Boandi.* 2) bo tillsammans (om makar): cohabitare (de coniugibus). *b. saman*, G. 16: pr; 29: 1. *b. mæþ bonda sinum* v. *kunu sinne*, G. 18; Æ. 7. 3) v. a. reparera: reparare. *bro b.*, B. 4: pr. Cfr. *Oboin.**

Boandi, adj. (part. a *boa*) boende, bofast: fixam sedem v. habitationem habens. Dr. 10: 1; R. 11: pr. *b. mæn*, Eþs. 30, 31: pr; Vaþ. 1: pr; 37; R. 6: pr.)(*löska mæn* et *leghu drængiar*, Vaþ. 8: 1. *bönder ok b. mæn*, allitt. (cfr. VGL. v. *bokarl*), Dr. 3: pr. Cfr. *Boans mæn.**

Boans mæn, m. pl. bofaste män: viri fixam sedem habentes. B. 33.

Bo fæ, n. bohag, kreatur och annan lös egendom som hör till en viss gård: supellex, pecora aliaque bona mobilia, quae ad praedium quoddam pertinent.)(*eghn*, G. 16: pr.)(*hus*, G. 22. Cfr. *Bolfæ.*

Bogher, m. bog: armus. Vide *Skut bogher.*

Bok, f. bok: liber. Kr. 1. *i bokinne*, d. ä. i denna lagbok: in hoc iuris codice. Æ. 3: 1; 10: 2. *ræna b. af andrum*, neml. Biblen eller någon annan andelig bok, hvilken bars från kyrkan till tinget eller fämten af den som skulle emottaga *(seia)* eden (och

hvilken af dylik orsak i VGL. säges *hælghumdome valda*), och vid edgången vidrördes af den svärjande: eripere alii librum, sc. Biblia aliumve sacrum codicem, quem e templo ad conventum litigantium portavit adversarius iurantis (qui parem ob caussam *hælghumdome valda* dicitur in VGL.), quemque in iurando tetigit alter. R. 8: 1. (Cfr. HelsL. et SkL. h. v.) Locc. vertit: "si rapiatur codex legum, super quem iurari debet." *b. ok stol,* (vide VGL.) Kr. 6: 1. Cfr. *Laghbok.* *

Bol, n. gård, landtgods: praedium. R. 24; B. 3: 1; 9: pr, 1, 3—7; 30: pr. *böle* pro *bole,* B. 9: 1; at contra *bool* pro *böle* (q. vide), B. 36: pr. not. 83. Cfr. *Kirkiu-, Landboa bol, Tvæböla.* *

Bolagh, n. bolag: societas. Sic, at perperam, B. 9: 1. not. 93; §. 5. n. 48; etsi dici possit h. v. quoque habuisse significationem locationis-conductionis, ut testari videntur vocabula *bolags stæmna, bolags tækia,* in aliis iuris codicibus occurrentia.

Bolags man, m. bolagsman: socius.)(*bryti,* Dr. 14: 5.

Bolbyr, m. bolby, den egentliga byn, som utgöres af särskilda tomter, med dertill hörande bestämda andelar i byns egor: pagus, constans ex areis, ad quas pertinent mensae portiones agrorum pagi.)(*umeghn,* Æ. 9: pr. *i bolbynum*)(*i allum þem til liggia bolbysins,* Æ. 10: 1.

Boldiur, n. pl. så kallas, af förakt, inhysesman med sin hustru: animalia cohabitantia; ita per contemtum appellantur tugurii incola, una cum uxore. *æru tu saman b.,* Kr. 10: pr. Sive prior h. v. pars sit *bol,* domicilium, sive Isl. *ból,* lectus, sive "*bola,* vox olim honesta, consuetudinem coniugalem vel lectum aut thorum signans," ut verba facit Locc., cui adsentit Ih., res eodem redit.

Bolfæ, n. i. q. *bo fæ.*)(*eghn* et *lösörar,* G. 23.

Bolgift, f. i. q. *bolgæf.* B. 9: 1. not. 6.

Bolgæf, f. städja för arrenderad jord: arrha pro praedio conducto. B. 9: pr, 1. Cfr. *Gæf.*

Bolstaþer, m. (vide VGL.))(*byr,* B. 21: 2. *

Bolstaþs ren, f. ren emellan två gårdars eller byars egor: margo inter agros duorum praediorum vel pagorum confinium. B. 4: pr; 6: 1; 7: 1.

Bonde, m. 1) bonde, jordegare: vir proprium fundum habens. Kr. 1, 2: pr, 1; 4, 5: 1; Eþs. 1: pr; G. 8: 2; B. 4: 1; 6: pr; 36: 4; 44: 1. &c. *bönder ok boande mæn,* vide *Boandi.*)(*hærra,* vide *Hærra.*)(*bryti,* vide *Bryti.*)(*þræl,* Eþs. 16; Dr. 3: pr; 13: 2; Vaþ. 3: pr; 16: pr, 2; 23: 1; 32: 3; 41: pr; (Æ. 17;) Vins. 1, 8: 1; B. 34: pr.)(*fostre,* Vaþ. 23: 1; 41: 1; ES. 23.)(*drænger,* vide *Drænger. mællum tvæggia -da,* d. ä. mellan två gårdar eller hus: inter duas villas v. domos. B. 1: 6. — Detta ord förekommer ock om landbo: h. v. quoque occurrit de colono. B. 9: 6. 2) (gift) man: maritus. Kr. 31; Eþs. 18; Dr. 9: pr; Vaþ. 33: pr; G. 14: 1; 15, 18, 23. *laghgipter b.,* Dr. 9: pr. *ganga i kirkiu æptir b. sin,* d. ä. efter bröllopet: post nuptias. Kr. 31. — Cfr. *Husbonde.* *

Borgha, v. a. gå i borgen för: fideiubere. *b. (andrum,* sc. creditori &c.) *böter, pænninga,* &c. Eþs. 2: 1; G. 10: 1; B. 39. *hin sum han -aþi,* is, cui spopondit. B. 39: 1. *

Borghan, f. 1) borgen: fideiussio. *biþia man i b.,* B. 39. *viþ b. taka,* B. 39: pr. 2) qvarstad, taka händer: sequestrum. *pænninga i b. sætia,* R. 4: 1. *pænningar standa til b.,* B. 33. *

Borghari, m. löftesman: fideiussor. Eþs. 2: 1; B. 39. *vara b. at (pænningum &c.)*, B. 39: pr. *

Bortu, adv. borta: alibi, procul. *vara b.*, abesse. Dr. 5: 1; Vaþ. 32: 4. *þa ær vixl af kirkiu b.*, consecratio templi abolita est. Kr. 25: pr. not. 44.

Borþ, n. 1) bord: mensa. *öl, hveti &c. til sins -þs hava*, Kr. 2: pr. *þry b.*, tre måltider: tria prandia. Kr. 2: pr; ES. 1: 1, 2. *firi kunungs b.*, coram rege mensae adsidente. ES. 1: 1. 2) skeppsbord: latus navis. *innan borþs ok bita*, allitt., vide *Biti*. *firi -þe ælla bryggiu sporþe*, allitt., vide *Bryggiu sporþer.* *

Boskaper, m. i. q. *bo fæ*. Hanc significationem olim consuetam, h. v. quoque habet Dr. 5: pr; nam sequentia: *þæt æru kviki kuste* non definiunt v. *boskaper*, sed tantum determinant genus bonorum mobilium, quod hoc loco respicitur. *

Boskipti, n. (*boskipt*, f. occurrit quidem Eþs. 1: 8, at forte lapsu calami; vide not. 83. ibid.) 1) förverkad egendoms delning: divisio bonorum damnati. *raþa (sc. goþs) undan b.*, Dr. ind. 5. *fæmt til -is læggia*, Vaþ. 33: pr. *taka lut af b. mans*, d. ä. af den förverkade egendomen: partem bonorum damnati capere. Vaþ. 41: 1. 2) målsegandens andel af den förverkade egendomen: ea bonorum damnati portio, quae actori competebat. *ægha v. taka b.*, Eþs. 1: 8; Dr. 9: pr. *

Bospanan, f. i. q. *bospænd*. Æ. 17. not. 99.

Bospænd, f. (a *spana*) en annans husfolks lockande till hustjufnad: delictum eius, qui aliquem ex aliena familia ad furtum domesticum pellicit. *full b.*, Vaþ. 38: pr. Cfr. *Bospanan*.

Bos ran, n. (vide VGL.) Vaþ. 31: 3. *

Bot, f. bot, böter: mulcta. Eþs. 1: 8; 2: 1; 18; Dr. 7: 2; 9: pr; 11: pr. &c. *lagha böter*, Kr. 30: pr. not. 64; §. 1; Vaþ. 6: 5; R. 19, 26: pr. *half bot*, vide *Halver*. *öris bot*, Vaþ. 19. *sum skils firi i botum*, d. ä. i Vaþ., der böter för vådadråp utstakas: in libro *Vaþa mal*, ubi de mulcta homicidii involuntarii sermo est, Eþs. 22, ubi tamen pro *botum* forte legendum est *uaþa botum*, ut in capp. 20, 24. ibid. *standa, ganga först i bot*, vide *Bani*, *Standa*. Cfr. *Fea-*, *Lytis-*, *Oran-*, *Sialf-*, *Snattara-*, *Ughurmagha-*, *þukka bot; Drapa-*, *Halds-*, *Sara-*, *Vaþa böter.* *

Botolfs mæssa, f. (vide VGL.) B. 28: 2. *

Boþ, f. bod: cella, casa. Vaþ. 32: pr. *

Brander, m. eldbrand: titio. Eþs. 31: pr. Cfr. *Hand*.

Bran stuþ, f. brandstod: collecta ad levandum damnum incendio factum. B. 44: 1. *hel, half b.*, ibid.

Brat, adv. hastigt, snart: repente, cito. *sva b.*, Eþs. 1: 8; ES. 11: 1. *

Braþlika, adv. hastigt: repente. Vaþ. 13: pr. *

Bref (bræf), n. skriftligt förordnande eller betyg: litterae, decreta vel testificationes continentes. *b. taka*, ES. 1: 2. *b. ok previlegium*, Æ. 4; ES. 1: 1. *mæþ -vum ælla fullum skiælum*, Æ. 22. *

Breþer, adj. bred: latus. *fæmtan alna, þriggia stanga, tvæggia næfna &c. b.*, B. 2: pr; 4: pr; 5: 1; 9: pr. *

Brinna, v. n. upbrinna: comburi. Kr. 5: pr; B. 26: 1. *inne b.*, in ardente domo flammis consumi. Æ. 6: 2. *

Brista, v. n. 1) brista, gå sönder: frangi. Kr. 8: 1; Vaþ. 15: 4; 19, 23: pr. 2) brista (i fullgörande): peccare (omittendo quod faciendum est), non per-

ficere. *b. at eþe ( )(gita eþ gangit),* Kr. 18: 2; 21; Eþs. 17, 31: 2; 32. &c. *b. at eþe osvurnum,* R. 5: 2. *ganga eþ ok b. siþan,* neml. derigenom att eden blir förklarad ogild: iuramentum dare, quod postea irritum iudicatur. Ibid. *b. firi olagh,* iuramentum illegitimum, ideoque nullum, dare. Ibid. 3) brista, fattas: deficere, deesse. ES. 7, 9: pr. not. 99. *eþer brister (manni),* i. q. *maþer brister at eþe;* egentl. honom fattas vitnen eller edgärdsmän: proprie, testes vel sacramentales ei deficiunt, ut iuramentum dare nequeat. Eþs. 29; Vaþ. 32: 1; 39: 1. not. 52; Vins. 6: 1, 2; R. 8: 2; 16: 1. *þa briste hanum iamnaþa skiptit,* aequa divisio ei deficito v. ne conceditor; lusus verborum, qui respicit praecedentia: *brister at eþe,* B. 1: 3. ° *(bræsta)*

Bro (broua pro *broa* v. *broar,* B. ind. 4.*),* f. bro: pons. Vaþ. 1: 2; R. 4; B. 4, 5: pr, 1; 6: pr. °

Broa, v. a. anlägga väg och broar: viam munire et pontes sternere. *b. okomu,* B. 4: 2. *b. almænning,* B. 5: pr. *b. vægh,* B. 5: pr, 1. °

Broa fiol, f. förstugubro, eller bro öfver landsvägsgropen utanför gårdsporten: tabulatum v. ponticulus ante portam. Vins. 7: 2.

Broa næmd, f. nämnd, förordnad att besigtiga en bro: nemda, ad inspectandum pontem nominata. *b. gæra,* förordna en sådan nämnd: talem nemdam constituere. R. 4: pr.

Broa syn, f. besigtning af en bro: inspectio pontis. B. 14: 1. *b. seia,* hålla sådan syn: talem inspectionem habere. R. 4: pr.

Broþir (dat. def. *bröþrinum,* Æ. 3: 1.), m. broder: frater. G. 9: pr; 13, 16: pr. &c. Cfr. *Attunger, Fæþrini; Faþur-, Frillu-, Moþur-, Sambroþir; Skiptis bröþer.* °

Broþur dottir, f. brordotter: fratris filia. Æ. 3: pr. °

Bruni, m. vådeld: incendium. Vide *Eldbruni.*

Brut, n. 1) brytande: fractio. Vide *Husbrut.* 2) öfverträdande: violatio. Vide *Dom-, Friþ-, Gislinga-, Hælghudagha-, Oþul-, Skripta brut.* 3) delning: divisio. *ganga til -ts manna mællum,* B. 28: pr. 4) (a *brytas*) brottande: luctatio. *afla barn i bruti ok bange,* allitt. d. ä. i våldtägt: violento stupro. Æ. 8: 1. °

Bruts barn, n. (a *brut 4.*) barn, afladt i våldtägt: filius v. filia violento stupro *(i bruti ok bange)* conceptus v. concepta. Æ. 8: 1.

Bruttu mö (bryttumö; pro *bruþu mö.* Isl. *brúda,* sponsa, BH.*),* f. brudsäta, qvinna som kläder bruden: pronuba. G. 8: 2.

Bruþ, f. brud: sponsa, vel nova nupta, ipso die nuptiali. G. 8: 2; 9: 1. °

Bruþfærþ, f. (egentl. brudens afhämtning till brudgummens gård: proprie, sponsae deductio ad domum sponsi) brudskaran, sällskapet, som hämtar bruden hem till brudgummen, prov. brufära: comitatus, sponsam ad domum sponsi deducens. (Ita quoque in Iure VG. h. v. est vertenda.) *b. gen bruþ sænda,* G. 8: 2. *rænis bruþ af b.,* G. 9: 1. °

Bruþlöpi, n. (vide VGL. v. *brullöp.*) *frændum b. biuþa,* G. 8: 1. °

Bryggia, f. brygga, skeppsbro: pons litoreus. Inde:

Bryggiu sporþer, m. ändan af en brygga: extremitas pontis litorei. *firi borþe ælla -þe,* allitt. d. ä. på bryggan hvarvid skeppet ligger, eller på det vid bryggan liggande skeppet: in ponte, cui adiacet navis, vel in navi ponti adiacente. Dr. 14: 6.

Bryst arf, n. bröstarf: hereditas descendentibus relicta. Æ. 3: 2.

Bryst arve, m. böstarfvinge: heres in linea descendenti. Æ. 3: 2.

Bryta, v. a. 1) bryta, sönder-, nedbryta: frangere, perfringere &c. *b. bat ur lase,* B. 43: 1. *b. klokku, tinda, værk mans, hiþi (biurs),* Kr. 8: 2; B. ind. not. 51; cap. 8: 4; 36: pr. Cfr. *Las, Ælle brutin.* 2) upbryta: effringere. *b. hus,* Eþs. 1: 2; 7: 1; cfr. *Husbrut. b. dyr ivir manni,* Dr. 2: 2. 3) bryta, öfverträda, ej iakttaga: violare, non servare. *bryter bonde (hælghþ),* Kr. 20: pr. *bryta kunungs* &c. *dom,* Vaþ. 31: pr. Cfr. *Eþsöre, Friþer, Gislinga lagh, Manhælghþ, Obrutin.* 4) förbryta sig, begå brott: peccare, delinquere. *hvar sum þöm (sc. þy mal) -ter,* Eþs. 8. *b. viþ man,* Eþs: ind. 10. *b. til mans,* Eþs. 10: 1. Cfr. *Gislinga brut.* 5) upphäfva: rescindere. *eþ ater b.,* Kr. 18: 2; R. 4: 1. 6) *brytas,* v. dep. brottas: luctari. *b. viþer kunu,* Eþs. 3: pr. *

Bryti, m. (vide VGL.) *b. siter i bo mans,* Vins. 12.)(*bolags man,* Dr. 14: 5.)(*bonde,* Kr. 9. *bonda b.,* Dr. 14: 5. *laghmans b.,* ibid. §. 3. (cfr. *Lænsman*). *biskups b. i stafs bo ok stols,* ibid. §. 2. *iarls b. i roþs bo,* ibid. §. 1. *kunungs b. i upsala bo,* ibid. pr. *

Brænna, 1) v. a. bränna: cremare. *hæria land ok b.,* Eþs. 30. *man inne b.,* Eþs. 31: pr. *up b.,* Vaþ. 1: 4. *b. ek, sviþu,* B. 30: pr. *stulit ællas brænt,* B. 26: 1. not. 31. 2) v. n. brinna, upbrännas: flagrare, comburi. B. 44: 1. *up b.,* B. 44. *

Brænna, f. brand: incendium. Eþs. 31: pr. *

Bröt, f. anlagd väg: via strata. Vide *Reþ bröt.* *

Bröt reþ, f? i. q. *reþ bröt.* B. 5: pr. not. 35.

Bröþlungi, bröþringi, comm. brylling: patruelis. Æ. 3: 1. * *(bröþungi)*

Bröþra arf, n. bröders arf (efter syskon): hereditas fratribus relicta, fratrum successio in bona fratrum v. sororum. G. 21: 1.

Bulli, m. (Isl. *bolli*) rund flaska, skål, (bål), prov. bolle: rotunda lagena, patera. *ganga mæþ pik ok ringaþum b.,* Dr. 18: pr. Locc. vertit: "tintinnabulum;" Ih. contra *(Gloss. v. bulla)* hunc locum interpretatur "de monachis mendicantibus, quorum insolentia iam intolerabilis evasit, quorumque tonsura circularis, placentae non absimilis, hic vocatur *ringad bulla* per contemtum." At alio loco *(Gl. v. lurk)* citata verba ita vertit: "circumire cum baculo et rotunda lagena (ad excipiendum potum datum)." Notum est eos qui, ex Romano-Catholicorum religione, sacras peregrinationes faciunt, scipione eique adnexa rotunda lagena e cucurbita plerumque confecta (Gall. *calebasse,* Ital. *zucca*), esse instructos.

Bulster, m. bolster: culcita. G. 4, 16: pr; 18. Cfr. *Blea.* *

Bunulægger, m. arm (eller ben): brachium (v. crus). Vaþ. 33: 1. Locc. et Ver. vertunt: "stora benpipan: os tibiae vel brachii maius." At l. c. sermo est de brachiis vinculis constrictis. Quid significet prior h. v. pars, ignoramus. Apud Angermannos *bun,* teste Ih. *(Dial. Lex.),* appellantur pedes vel inferior pars mensae; Isl. *buna* vero, secundum BH., est pes bovis vel ursi.

Burt, bort, adv. bort: aliorsum, e medio. *b. lata, föra, ælta, vræka,*

ganga, &c. Eþs. 26, 30; Dr. 2: 2; Vaþ. 31: 3; G. 12: 1. &c. *b. köpa*, vide *Köpa*. *

Butn, m. botten: fundus. Inde

Butn fynd, f. bottenfynd: res in fundo maris inventa. B. 37: 2. H. v. in manuscriptis codicibus deformata quidem est, at *butn fynd* legendum esse, ut habet cod. B, testantur Codices Magnaeanus et Christophorianus, in quos hic Iuris OG. locus transiit.

Buþ, n. 1) bud: nuntius. Vaþ. 11: pr; G. 14: 1; Æ. 23: pr. *fa manni b.*, vide *Fa*. *fa manaþa. b. firi sik*, skicka bud om sin ankomst en månad förut: nuntium de adventu suo mense ante mittere. Kr. 2: 1; 13: 2. *fa b. (af manni)*, nuntium accipere. Kr. 5: 1; 6: pr; 12: pr. &c. *b. ok* v. *ælla buþkafli*, Vaþ. 31: 2; B. 36: 4. Cfr. *Næmda-, Skal-, þingbuþ*. 2) befallning: mandatum, iussus. Eþs. 7: 1. not. 60. 3) tillbud, erbjudande: oblatio. Vide *Aterbuþ, Buþs eþer*. *

Buþi, m. (a *buþa*, denuntiare. Isl. *bodi*, index, praeco, BH.) sändebud: nuntius. Cfr. *Ölbuþi*.

Buþkafli, m. (vide VGL.) *b. up skæra*, Dr. 2: 2; 1; Vaþ. 32: 4; B. 36: 4. *leþis ran mæþ ope ok* v. *ælla b.*, Vaþ. 31: 2—4. Cfr. *Buþ 1*. *

Buþs eþer, m. (a *buþ* 3) ed derom, att ed i hufvudsaken, eller böter blifvit vederparten lagligen tillbudna: iuramentum, quo quis probat se iusiurandum in caussa principali aut mulctam actori legitime obtulisse. *b. ganga*, Vaþ. 20: 1. *i b. standa*, R. 26: pr. *b. sea*, ES. 18: 1.

By, vide *Byr*.

Bya mark, f. bys gemensamma mark: silva v. pascuum pagi commune. B. 28: 2. *

Bygd, f. 1) bebygd ort: regio habitata. *-dir manna*, B. 44: pr. 2) landtbruk: cultura terrae. *bygda balker*, B. rubr. *

Byggia, v. a. 1) bygga: exstruere (aedificia &c.). *b. kirkiu, bro*, &c. Kr. rubr. not. 1; ind. not. 2. 1; cap. 1. not. 18; R. 4; B. 4: 1, 2; 8: pr, 2—4. *by (up) b.*, B. 1: pr, 6; 5: 1. *bygder byr, byght bo*, vide *Byr, Bo 3*. *ær þæt ivir* (öfver rätta gränsen: trans iustos terminos) *byght*, B. 8: 4. *byggias gen*, bygga emot eller bredvid hvarandra (om grannar): aedificia confinia exstruere (de vicinis). B. 1: 6. Cfr. *Obygder*. 2) bebygga: aedificiis instruere. *b. kværna strom*, B. ind. 8. *han bygde hans* (sc. *kværna staþ*), B. 8: 3. 3) fullborda, göra färdig: parare, perficere. *vægh broa ok b.*, allitt., B. 5: 1. *vægh ryþia ok b.*, ibid. §. 2. *þæn sum* (sc. *hionafælagh*) *b. vil*, som vill fullborda äktenskapet: qui nuptias vult conficere. G. 8: pr. 4) odla, bruka (jord): colere (terram). B. 1: 3; 28: 2; 32. *kvikir kuster sum bo skal mæþ b.*, Dr. 5: pr. 5) v. n. bo: habitare. *b. a bol*, B. 9: 4. not. 42. *

Bygning, f. landtbruk: cultura terrae. B. 11: 2. *bygninga balker*, R. 26: 1. not. 24. *

Byr, by, m. by: pagus. Dr. 11; ES. 7, 15: 5; R. 4: pr; B. 1: 1, 4, 5. &c.)(*hæraþ*, Dr. 11: pr. *halver b.*, B. 2: pr. *fiarþungs b.*, B. 6: 1. *by byggia*, B. 1: pr, 6. *i bygdum by*)(*i humpe ælla hapi*, G. 3; ES. 3: 2. *gör byr ok gamal*, B. 28: 2, 4. *byr gærs af by*, d. ä. anlägges inom en äldre bys egor: recentior pagus conditur intra fines antiquioris. B. 28: 5. Cfr. *Afgærþis byr*. — Cfr. *Almænninger, Eghn; Bol-, Heþnu-, Högha byr*. *

Byrghþ, f. (a *biærgha*) hö- och sädesbärgning: messis. Inde

Byrghþa timi, m. bärgningstid: tempus messis et foenisecii. Vaþ. 13: pr.

Byria, v. a. börja: incipere. *hær byrias* &c. Kr., Eþs. &c. rubr. *(laghsagha) byrias at þy höghsta,* leges recitatae incipiunt a summis rebus (cum in principio agant de aedificando templo). B. 51. *sæþ sina b.,* sementem incipere; non: "segetem suam horreis inferre," ut perperam vertit Ih. *(Gloss. v. berga).* B. 13: 1. *kirkiu b.,* incipere aedificationem templi. Kr. 1. Cfr. *Up byria.* °

Byrla, v. a. (a *byrþe*) binda i packor (för att bära): in fasces colligare (ad portandum). *byrlar ok a bak lægger,* allitt. Vaþ. 31: 3. Ita quoque vertunt Locc., Ver. et Ih. Isl. *byrla (birla,* BH.*),* miscere, infundere, huc non pertinere videtur.

Byrþe, f. börda: onus. *b. binda,* Eþs. 32. Cfr. *Fætillös.* ° *(byrdi)*

Bækker, m. bäck: rivus. B. 6: pr. °

Bæra (biæra, Eþs. 25; Æ. 16: pr. not. 33. &c. *bara,* ES. 4: pr.*),* v. a. 1) bära: portare, ferre. Kr. 6: 1; 9; Eþs. 32; B. 9: 2. *garþer sum man bær,* d. ä. som håller då en man klifver up derpå: saepes, quae virum adscendentem sustinet. B. 14: pr. *ater b.,* neml. till skiftes, omynd &c.: dotem &c. instante bonorum hereditariorum divisione, restituere. Æ. 10: pr, 2. Cfr. *Fialster, þanbrika, Ut bæra.* 2) framföra: proferre &c. *b. eþa* v. *mal til næmd* v. *kunungs ræfst,* Kr. 13: 2; Eþs. 10: pr; R. ind. 3; cap. 16: 1. *b. til værþa ... mæþ fæstum ok köpum,* d. ä. medelst bevisning af köpet, återfordra köpesumman: emtionem factam probando, pretium repetere. ES. 14: 1. *vitne, fæst, tak mal b.,* vide *Vitne* &c. *sum þer bæra (*sc. *vitne),* ut illi testantur. ES. 7. *han bar sva (tak mal),* R. 8: 2. *forfall b.*)(*sværia,* vide *Forfall. sum han skulde b. (*sc. *forfall),* R. 9: pr. Cfr. *Garþ-, Inbæra.* 3) föda, framföda: gignere, partum edere (de vacca). Dr. 16: 2. °

Bæranz træ, n. fruktbärande träd: arbor fructifera. B. 31.

Bæria (impf. *barþe,* part. pass. *barþer*), v. a. slå: verberare. Vaþ. 14: 1; 23: pr, 1.)(*sargha,* Eþs. 3: 1. *bærias,* dep. slås: verberibus pugnare. Kr. 22, 24: 1; 30: pr. °

Bæter, adv. bättre: melius. B. 1: 3. Superl. *bæst (bazst). þæn sum b. vil,* quicumque velit. G. 4: 1.

Bætra, v. a. bättra: meliorem reddere. Æ. 10: 2. *þaghar han -aþi kununa þa -aþi han ok barnit,* G. 5: pr.°

Bætri, adj. bättre: melior. *köpa* v. *skipta til bætra,* G. 14: 1; ES. 20: pr; 21: pr. *varþer hanum bætra,* blir det bättre med honom: si melius ei fiat. Vaþ. 15: 4. Cfr. *Alf.* Superl. *bæster (bæzsster),* B. 30: 1. °

Böle, n. (Isl. *bœli*) bo, boning: habitaculum. Vide *Biur.* Sed *böle* pro *bole,* B. 9: 1. Cfr. *Tvæböla.*

Bön, f. 1) begäran: rogatio, preces. Vide *Böna vin.* 2) förbön för en som begått brott: deprecatio pro alio qui crimen commisit. *hava bönina,* d. ä. rättigheten att göra förbön: habere ius deprecationis pro alio faciendae. Eþs. 1: 8. °

Böna vin, m. (a *bön 1*) anmodad eller tillkallad mäklare: proxeneta rogatus. *iak var at þy sum ir delin um baþi b. ok lagha v.,* formula iuramenti. Vins. 3: pr.

Böta, v. a. 1) ersätta: rependere. *böte ater þæt sum han stal, skaþan,* &c. Vaþ. 32: pr, 1—3; B. 5: pr; 7: 1; 8: 4; 49. *böte ater fullum gialdum,* B. 25: pr. *böta ut gialdit,* betala skulden: debitum solvere. R. 5: 2. 2) försona sitt brott genom böter, böta: delictum mulcta expiare, mulctam solvere. *b. malsæghanda* &c. Dr. 3: 2; Vaþ.

8: 2; R. 9: pr; 10. *b. (manni) þrea marker* &c. Kr. 6: pr; 7: pr, 1; 8: 1. &c. *b. firi sak, bann, band,* &c. Kr. 27: pr; 30: pr; Eþs. 28; Vaþ. 6: 2. *böte firi niu marker* &c. Kr. 3: 1; 7: 1; 8: 2; 13: pr. *b. viþ kunungin* &c. Eþs. 1: 8; Dr. 4: 1; 5: 1; Vaþ. 28, 39: 1; G. 6: 1; R. 10. *b. sak (sina),* Kr. 17. *hvar skal ensamin sina sak b.,* Eþs. 9. *b. lyti, sar, skenu,* Vaþ. 25: pr; 26. Cfr. *Halver. man, þræl (sc. dræpnan) (ater) böttan vita,* Dr. 20: 1; 21; R. 11: 1. *b. oran bot, morþgiald,* Dr. 7: pr; 10: pr; 12. *böttins þa (böter) egh,* Eþs. 2: 1. *b. firi annan,* Eþs. 16; Dr. 4: 3; Vaþ. 4, 35 — 37. Cfr. *Fasta, Fæ, Höta, Sætta, Ut böta.* — *Bötas,* dep. idem. *vil han egh b. firi,* Kr. 25: 1. *

D.

Dagher, m. 1) dag: dies. Kr. 2: pr, 1; 5: 1; 13: 3; 14: pr. &c. *þa daghrin ær dövaster,* B. 28: 2. *d. taker at liþa fram,* R. 26: 1. *daghrin ær urþinga,* Kr. 19: 1. *um dagh,* interdiu. B. 49. *um daghin,* uno die. R. 21: 1. *i dagh,* hodie. ES. 13: pr. *a sama dagh ok sama döghni,* Eþs. 26; Dr. 3: pr. Cfr. *Aptan 2, Helagher, Sökn, Sör; Dymbil-, Hælghudaghar* &c. 2) bestämd, förelagd dag eller tid: dies praefinitus, spatium concessum. *dagh undi taka,* Eþs. 11. *læggia (manni ruman) dagh,* Eþs. 2: 1. not. 98; B. 8: 4; 21: pr. *manaþa d.,* en månads tid: menstruum spatium. Kr. 2: 1. not. 48. Cfr. *Iamlanga-, Stæmnu dagher.* 3) *daghar,* pl. lifsdagar, lifstid: tempus vivendi. *i kunung eriks, knuts daghum,* Dr. 14: 6; R. 3: 2. *af daghum taka,* afdagataga: interficere; vide *Dræpa.* Cfr. *Lifdaghar.* *

Daghliker, adj. daglig: quotidianus. Vide *Hiona.*

Dagsværke fullan, f. ersättuing för dagsverken: compensatio operarum diurnarum. Æ. ind. not. 16.

Dagsværki, n. dagsverke: opera diurna. Vaþ. 16: pr; 23: 1; Æ. 14; B. 9: pr. *

Daghvarder, m. frukost: ientaculum. Eþs. 10: pr. not. 80. *(daghurþer)*

Dana arf, n. (vide VGL.) Æ. 22. *

Dela, 1) v. a. göra tvistig, väcka tvist om: in controversiam vocare, litigiosum reddere. *d. arf (æptir man),* tvista om arf: litigare de hereditate. Æ. 3: 1; 5. *d. dult (arf),* vide *Dylia. æn þe d. alli et mal,* om de föra gemensam talan: si communem caussam agant. ES. 17. *til skiptis, iamkarr, iamnaþa d.,* yrka skifte &c.: de re dividenda &c. agere. Æ. ind. 10; cap. 10: pr, 2; B. 1: 5. *d. by til lagha læghis,* B. 1: 1. not. 58; §. 4, 5. not. 20. *delis þæt til kunungs ræfst,* si lis deducatur ad iudicium regium. R. 15. *þa havir han vitsorþ ater d.,* G. 14: 2. 2) v. n. tvista: litigare. *mæn d. (um skötninga, hemfylghþ,* &c.*),* Kr. 3: pr; 14: 1; 24: pr; G. 11; Æ. 3: 1; 6: pr; 8: pr; 10: pr, 2; ES. 2, 19: 1; Vins. 3: pr; R. 7; B. 1: 4; 9: 1; 28: pr. *mæn d. sin i mællum,* Æ. 3: 1. *d. viþer man,* G. ind. 20; Æ. 5; R. 12: 1. *nu delis þær um,* Æ. 6: 1. — *Delas,* dep. tvista inbördes: inter se litigare. *d. viþer,* Kr. 13: 2. not. 63; Æ. 3: 1. et not. 100; §. 2; ES. 19; R. 1: pr; B. 2: 1; 28: pr, 4. *

Dela, f. tvist: lis. B. 28: pr. Cfr. *Eghna-, Iorþa dela.* *

Delu maþer, m. vederdeloman: adversarius. G. 20. Cfr. *Viþerdelu maþer.*

Dia, v. a. dia: mammam sugere. *(han) diþi miolk ok moþur spina,* formula iuramenti. Vins. 6: 7. *

Digher, adj. (egentl. tjock: crassus) hafvande: gravida. Kr. 15: pr. et nott. 27, 30; Æ. 7. not. 26. *mæþ barne d.*, Eþs. 33: pr. *gæra kunu dighra*, Æ. 26. *

Diki, n. dike: fossa, incile. B. 3: pr; 25: 2. *

Dikia, v. a. dika: incilia fodere. B. 1: 3.

Diup, n. djup, djupt vatten: profundum, altum. Vaþ. 39: pr; B. 28: 3.

Diur, n. villdjur: fera. B. 29, 36: 2, 3. *ra ær kunungs diur*, i. e. fera, quam non nisi regi licet venari. B. 36: 5. Cfr. *Bol-*, *Ælghdiur*. *

Diurs horn (dyshorn), n. (vide VGL.) G. 18. *

Domari, m. domare: iudex. Kr. 3: 1; ES. 8, 14: pr; R. 21: 1; 22: 1; B. 21: pr. *

Domber, m. 1) tillstånd: status, conditio. Vide *Annöþugher*. 2) dom: iudicium, sententia. *guþs d.*, vide *Guþ*. *kunungs d.*, Kr. 13: 2; 16: pr; Eþs. 7; Vaþ. 30: 2; 31: pr; G. 4: 1; 8: pr; R. 4: 1. *laghmans d.*, Kr. 13: 2; 16: pr; Vaþ. 31: pr; G. 4: 1; 8: pr; R. 4: 1. *hæraþs höfþinga d.*, Vaþ. 31: pr. *fiarþungs höfþinga d.*, ibid. *þings manna d.*, B. 8: 3; 33. *mæþ lagha domum*, Kr. 27: pr; Vaþ. 33: pr; ES. 14: pr; R. 19. not. 50; 26: pr. *dom (til) taka*, Dr. 13: 2; Vaþ. 39: 1; G. 4: 1; 8: pr; ES. 15: 4; 16: 1; 21: pr; B. 8: 3, 4; 21: pr; 33. *lagha doma koma a man*, B. 47. *synia manni dom*, B. 21: pr. *vitna firi kunungs dom*, Eþs. 7: pr. Cfr. *Domi*. 3) domsrätt: iurisdictio. *kunungs dom hava*, Eþs. 7: 1. *

Dombrut, n. (a *bryta 3*) dombrott, olydnad mot en fäld dom: latae sententiae violatio. Vaþ. ind. 31. *kunungs d.*, R. 2, 17.

Domi, m. dom: sententia iudicialis. *doma (til) taka*, G. 8: pr. not. 31; ES. 15: 4. n. 94; 16: 1. n. 58; 21: pr. n. 37; B. 16. Cfr. *Domber*, *þings domi*. *

Doms hærra, m. domare: iudex. *doms hærrar skulu syn til næmna*, sc. aut iudex territorialis, aut legifer, aut rex; qui in sequentibus nominantur. B. 8: 4.

Doraþer, adj. (a *dyr*) försedd med dörrar: foribus munitus. Cfr. *Læsa*, *Odoraþer*.

Dottir (dotir), f. dotter: filia. Kr. 27: 2; Vaþ. 5; G. 12. &c. pl. *dötær*, G. 21: pr; Æ. 9: 1. Cfr. *Broþur-*, *Sona dottir*. *

Dottur son, m. dotterson: nepos ex filia. Æ. 3: pr, 1. *

Dragha, v. a. draga: trahere. *dragher (hæster) mæþer sik tiuþer hæl*, B. 17: pr. *d. næt ælla miarþa*, Vaþ. 39: pr; B. 29, nisi utroque loco legendum sit: *draghær (man) not læggær næt* &c. ut habent codd. B. et F, B. 29. not. 39. *sum þrea vare haver draghit*, neml. plogen: qui tres annos vere traxit aratrum. Dr. 16: 2. *d. spiut*, upställa spjut såsom sjelfskott till vilda djurs dödande: hastam ita collocare, ut in praetereuntem feram ipsa se eiaculetur (cfr. VGL. v. *Ælgstokt*), Vaþ. 1: 2. Ita quoque Locc. haec intellexisse videtur, cum in Lex. Iur. vertit: "fert vel erigit hastam in alcem," etsi in versione Iuris OG. habet: "gestet hastam." — *Draghas*, dep. hårdragas, luggas: capillis alium vellicare. B. 13: pr. *

Drap, n. dråp: caedes, homicidium. Eþs. 12, 18, 29; Dr. 2: 2; 3: pr, 1, 2, 4; 9: 1, 2; 10: pr; 11: 1; 17: pr; Vaþ. ind. 9; cap. 1: pr; 3: pr; 6: 1, 2; 8: pr, 1; Æ. ind. 23; R. 24. *fa d.*, Eþs. 1: 8; 3: 1. *ær alt at v. i enu drape fræls man ok annöþugher* &c. Dr. 8. *man til draps taka*, Dr. 3: pr; 8. *vitna man*

til draps, Kr. 13: 3; Dr. 19. *drapà balker,* Dr. rubr. Cfr. *Mandrap.* ⁰

Drapa böter, f. pl. dråpböter: mulcta homicidii. *sva sum skils i drapa botum,* d. ä. i Drapa-balken: ut sancitur in libro de homicidiis. Eþs. 28.

Drapamal, n. dråpmål: caussa, ubi de homicidio quaeritur. R. 26: 1. *sum i -lum skils, sum för var skilt i -lum,* Eþs. 1: 8; 28. not. 50; 29; Dr. 3: 1; Vaþ. 29. *dråpmåla balcher med willia,* Eþs. 34. not. 12. ⁰

Drapari, m. dråpare: homicida. Eþs. 1: 8; Dr. 2, 3: pr, 1. not. 7; §. 2, 4; 5, 7: pr, 2; 9: pr; 21. ⁰

Dravel, n. (Isl. *drabb, draf, drafl*) drafvel; tokigt, förvirradt tal: sermo delirus, confusus. Talis est hodierna h. v. significatio; at verisimile est eam olim generatim denotasse stoliditatem, insaniam; *drafla,* apud Dalekarlos, teste Ih. *(Dial. Lex.),* est "stolide et stulte se gerere." — Inde

Dravels fulder, adj. full af drafvel, den som ej talar och gör annat än det som är tokigt och förvirradt: stoliditate plenus; qui non nisi delira et confusa loquitur et agit. *drukkin ok d.,* allitt. ursinnig af dryckenskap: ebrietate amens. B. 6: 1; 23.

Driva, v. a. drifva: pellere. Vide *Ater driva.*

Drotin, m. herre: dominus. Vide *Land drotin.* ⁰

Drukkin, adj. drucken: ebrius. Vide *Dravels fulder.*

Drukna, v. n. drunkna: in aqua casu perire. Æ. 6: 1. ⁰

Drup, n. dropp: stillicidium. Inde

Drups rum, n. rum för takdropp (vid ett hus): spatium stillicidii (iuxta aedificium). B. 1: 6.

Drusi, m. hög, prov. dråse: acervus. *ganger a drusa aldin full svin,* B. 41: pr. Etsi obscurus est hic locus, id tamen patet, sermonem esse de damno quodam a suibus glandibus saginatis dato; non vero v. *aldin full* ad v. *drusa* esse referendam, ut crediderunt Ver. et Ih. Locc. vertit: "si glandibus pleni porci etiam acervo frumenti impleti vadant."

Drykkia, f. dryckslag: compotatio. *lagha d.,* G. 9: pr. Cfr. *Vakna drykkia.*

Drænger, m. dräng: minister, servus mercenarius.)(*bondi,* Vaþ. 1: 3; B. 12: pr. Cfr. *Leghu drænger.* ⁰

Dræpa (drapær, drapin, pro *dræpær, dræpin,* Eþs. 1: 8; 18, 27: pr.), v. a. dräpa: occidere. Kr. 23; Eþs. 1: pr, 2, 3, 5—7. &c. De pecoribus vel feris occisis, B. 24: pr, 2, 5, 6; 36: pr, 4. *d. ok af daghum taka,* allitt. Dr. 11: 1. Cfr. *Arf.* — *Dræpas,* dep. begå dråp: homicidium facere. Kr. 25: pr. ⁰

Duker, m. duk, ett stycke tyg: pannus. Vide *Huvuþ duker.*

Dylia (praes. *dull* pro *dyl,* Kr. 21; ES. 14: 1.), v. a. c. acc. v. gen. 1) neka, förneka: negare, infitiari. *nu dyl han, vil han d. at* &c. Kr. 21; Vaþ. 25: pr; 39: 1; ES. 4: 1; 14: 1; 15: 3. *d. sar,* Vaþ. 11: 1. *d. barns,* Æ. 15. *dela dult (arf),* tvista om arf, då den ene nekar det factum, hvarpå den andres påstådda arfsrätt grundar sig: litigare de hereditate, ubi ius actoris pendet a re, quam alter infitiatur. Æ. ind. 5; cap. 5, 6: 1. 2) inför domstolen med ed bekräfta sitt nekande: in iudicio iuramento negatorio firmare infitiationem suam. Kr. 24: pr; Eþs. 10: pr; 11; Vaþ. 1: 5; 2, 6: 6; 9, 11: 1; 32: 1; 33: 1; ES. 15: 5; Vins. 3: 1; 4; B. 4: 1; 5: 1; 23: pr; B. 17: 1; 39. *d. ran, vins orþ,* Vins. ind. 4; cap. 6: 4. *d. barns ok hæfþar, ransins,* Æ. 16: pr; Vins. 4. *d. firi akomu, sak,* Vaþ. 26; R. 20. *d. firi ughurmagha* &c. Dr. 19; Vaþ. 15: 2; R. 12: 2; 20. *(egh) gita dult,* Vaþ. 1: 5; 2,

39: 1; Vins. 4; R. 8: 1. *d. mæþ eþe (þæs at* &c.*)*, Eþs. 12; Vins. 5, 6: 2; B. 15: 1; 30: pr. *d. mæþ tolf manna eþe*, Kr. 8: 2; 18: 2; 22, 27: pr; Eþs. 1: 2; 3: 1; 10: pr. et not. 80; Dr. 4: pr; 5: pr; 7: pr, 1; 17: pr; Vaþ. 1: 2; 6: 6; 11: 1; 15: 2; 22, 27: 2; 28, 32: 3; 33: 1; 35, 39: 1; G. 8: 1; Æ. 17; ES. 7, 15: 3; R. 10, 21: 1; B. 7: 1; 15: 1. not. 23; 17: 1; 21: 2; 24: 5; 27: 1; 35: pr; 38, 41: 1; 44: pr. *d. mæþ tolf mannum*, Dr. 5: pr; Vaþ. 29. *d. mæþ tvætylftum eþe*, Æ. 16: pr. *d. mæþ tvætylftu*, B. 24: 6. *d. mæþ þrætylftum eþe*, Eþs. 10: pr; 17, 26. not. 35; 29; Dr. 13: 2; 19; Vaþ. 30: pr. not. 71; §. 1; 31: 4; 33: 1; 34: pr; G. 4: pr; 9: pr. *d. mæþ þrætylftu*, Vaþ. 30: pr; B. 24: 6. not. 97. *d. mæþ sokna-, fiarþungs-, hæræþs næmdinne*, d. ä. med nämndens ed, om hon kunde svärja att socknen &c. var oskyldig: defendere se iuramento quod dedit nemda, si haec posset iurare paroeciam &c. esse insontem. Dr. 4: pr; cui loco conferantur quae de simili fere casu dicuntur: *þa skal hæræþs næmd þæt vita at han do af sylt* &c. *ok orkar egh þy þa skal hæræþ morþgiald ut fæsta*. Dr. 12. *

Dymbil daghar, m. pl. dagarne i dymmelveckan: dies septimanae sanctae. Inde

Dymbil dagha vika, f. i. q. *dymbilvika*. Kr. 22. not. 98.

Dymbilvika, f. dymmelvecka: septimana sancta, proxima ante pascha. Kr. 22. Plerique, inter quos Ih., deducunt h. v. "a *dum*, mutus, silens, idque ex ea ratione, quod tum silere olim iuberentur campanae, eiusque loco pistillo vel tudite pulsabatur tabula lignea ad convocandum membra ecclesiae, v. du Fresne, in *tabula* et *tabustellus*." At hanc ipsam ob caussam vix dubium est quin h. v. originem debeat Isl. *dymbill*, crotalo ligneo, BH. (vel secundum Gudmundum Andreae ab Ih. cit., *þumbol*), i. e. pistillo nuper memorato. Gram, quoque ab Ih. citatus, derivat h. v. ab Isl. *dimmr*, obscurus, quoniam "non tantum grandiores cerei die Mercurii huius hebdomadis exstincti sunt, non accendendi ante vesperam festum paschatos praecedentem, ... sed etiam, inde ab antiquis temporibus, cultus sacer, qui sub hoc intervallo peragebatur, vocatus fuit *tenebrae*." Cfr. *Stockholms-posten*, 1820, N:ris 72, 73.

Dyna, f. (a *dun*, pluma) dyna, kudde: pulvinar, culcita. Vide *Hofþa dyna*.

Dyr (dat. *durum*), n. pl. dörr: ianua. Kr. 5: pr; Dr. 2: 2; Vaþ. 32: 4. Cfr. *Kirkiu dyr*, *Doraþer*. ᵘ

Döghn, n. dygn: dies civilis, dies cum nocte. *um d.*, dygnet om: per integrum diem cum nocte. B. 41: pr. Cfr. *Dagher 1*.

Döia, v. n. dö: mori. Eþs. 18; G. 21: pr; 25, 29: 2; R. 6: 1. praes. *dör*, Kr. 7: pr; 12, 17; Eþs. 22. &c. *dor*, Eþs. 23: 1. impf. *do*, Dr. 4: 3; 12; Æ. 5, 6: pr. *þa dör biskups sak* v. *döia alla sakir mæþ hanum*, Kr. 17; Dr. 4: 3. *

Döma, v. a. 1) döma: iudicare. Eþs. 28; Vaþ. 32: 1; R. 4: 1; B. 5: 2; 33. *manhælghþ dömis af manni*, Æ. 17. *lata af (skoghi) döma hælghþ*, B. 30: 1. Cfr. *Ogilder*, *Ater-*, *Ut döma*. 2) tilldöma: adiudicare. *þa dömis þem iorþin sum* &c. ES. 12: 1. *lata döma sær bran stuþir*, B. 44: 1. ᵘ

Döver, adj. döf: surdus. R. 13. *þa daghrin ær dövaster*, den tid på dagen då luften minst fortplantar ljudet: surdissima diei hora, i. e. quando aër minime propagat sonum. B. 28: 2. Ih. hoc intelligit de "medio die, quando echo omnium minime responsat vocife-

rantibus. Novimus quippe sub vesperam editum clamorem fortius resonare." Stiernhöök contra citata verba vertit: "tranquilla nocte." *De Iure Sv. Got. vet.* p. 269.

Döþer, adj. död: mortuus. Kr. 1; Eþs. 23: 1; 26; Dr. 2: pr; Vaþ. 9, 14: pr. &c. *d. ok dræpin,* allitt. R. 11: 1. *giva döþum sak,* i allmänhet, anställa rättegång emot någon efter hans död: actionem contra mortuum instituere (idque non illo speciali sensu, quem haec locutio habet in Iure VG.). R. 20. Cfr. *Fæst, Sitia.* °

Döþer, m. död: mors. *fa döþ,* Eþs. 1: 1; 18; Dr. 3: 3; Vaþ. 1: 2, 4; R. 3: 2; B. 4: 1. *sla man til döþs,* Kr. 8: 2. not. 38. °

Döþi, m. död: mors. Æ. 15. *sla man til döþa,* Kr. 8: 2. not. 38. °

E.

E, vide *Egh, Æ, Ær.*

Egh, adv. ej: non. Kr. ind. 16; cap. 2: pr. &c. Scribitur *eigh,* Kr. 8: 1; 12: pr; 14: 1; Dr. 2: 2. *ægh,* B. 14: 1. *ey,* Kr. 6: pr. not. 36; 7: pr. n. 59; 13: pr. n. 29. *e,* G. ind. not. 24; Æ. 2: pr. n. 64; 12: pr. n. 73, 76. ES. ind. n. 5; cap. 8. n. 55. &c. *soknare, bondin* &c. *sigher egh (*sc. *bondan skriptaþan vara* &c.*),* Kr. 14: 1; Vaþ. 1: pr; 11: 1. &c.°

Eghin, adj. egen: proprius. B. 24: 3.°

Eghn (æng, Kr. 25: 1. not. 60; B. 9: pr. n. 63; §. 5; 27: 1; 36: pr; at contra, *egn* pro *æng,* B. 18: pr. not. 89.*),* f. 1) eganderätt: dominium. *læggia a (iorþ) e. sina,* taga i besittning, tillkännagifva sin eganderätt: occupare, dominium suum indicare. B. 9: 6. 2) egor, jord som man eger: solum, fundus quem aliquis habet. Kr. 24: pr; Eþs. 30, 31: pr, 2; 32; Dr. 3: pr; 11: pr; G. 1, 3. not. 46; 7: 1; 11: 1; 14: 1; 15, 16: pr; 17, 18; Æ. 9: pr; ES. 1, 3: pr, 2. et not. 14; 6, 9: 1; 13: 1; 15: 5; 20: pr, 1, 2; Vins. 10; B. 1: pr; 3: 2; 9: pr, 5, 6; 27: 1; 29, 36: pr; 47.)(*lösörar,* Kr. 25: 1; G. 12: 1; 23. *byar e.,* Dr. 11: pr; B. 4: 2. *þriggia marka e.,* G. 3; ES. 3: 2. *egna balker,* ES. rubr. not. 53. Cfr. *Köpu-, Omyndu-, Umeghn.* °

Eghna dela, f. jordatvist: lis de rebus immobilibus. Vaþ. 30: 2.

Eghna sala, f. jordaköp: emtio venditio rerum immobilium. *eghna salu (*pro *-lur),* liber de talibus emtionibus. ES. rubr. *eghna salu balker,* ibid. not. 3.

Eigh, vide *Egh.*

Ekia (ökia), f. (vide VGL.) B. 27: pr; 43: 1. °

Eki viþia, f. ekvidja: vimen querneum. Dr. 13: 2.

Ekke, vide *Ækki.*

Eldbruni, m. vådeld: incendium. *e. komber lös,* Kr. 8: 2.

Elder, m. 1) eld: ignis. Eþs. 31: pr; B. 44: pr. Cfr. *Lös, Stiala, Ærin.* 2) vådeld, brand: incendium. *þæn sum eldinum vulte,* B. 44: 1. °

En, 1) num. en: unus. *en þyn,* Kr. 2: pr. *en man,* Eþs. 14; Dr. 4: pr; Æ. 3: pr. *enum (bonda) i garþe,* B. 1: 1. *en lagha sokn,* ES. 15: 5. *et sin,* Kr. 11. *et fullsære,* Vaþ. 13: 1. *en þerra,* Kr. 24: pr; Æ. ind. 26. &c. *taka slikt et (þær af* v. *af þem þrim) sum han vil,* Æ. 14, 17. *en þæn lut,* den ena lotten: unam illam portionem; nisi *en* pro *æn,* sed, scriptum sit. R. 3: 2. 2) samme: idem. *a enum dagh,* Kr. 13: 3; 14: pr. *ægha ena kirkiu, et þing,* Dr. 7: 1. *baþe aghu þe et at sværia,* Vaþ. 1: pr. *firi ena þiuft,* Vaþ. 32: 5. *firi et mal,* R. 19. 3) articulus indefinitus. *en sin broþur,* Æ. 10: 4. °

Ennæt þing, n. ett ting, der ett mål efter en enda stämning afgöres, såsom förhållandet är med dråp: iudicium, in quo caussa post unicam citationem ad finem perducitur; quod fit, ubi de homicidio agitur (aliae vero caussae, reo contumaciter absente, non nisi re quater vel octies in ius vocata, ad finem perduci potuerunt; vide R. 26: 1.). *stæmna (manni) e.*, Dr. 3: pr; 9: 1; 10: pr; quibus locis addendum videtur Eþs. 1: 8, ubi *annat þing* scriptum est. Locc., Ver. et Ih. derivant h. v. ab *en natt*, unus dies; credunt vero eam significare "iudicium, quod eodem die convocatur, quo crimen aliquod atrox perpetratum est;" quam sententiam luculenter refellit locus primum citatus. Si h. v. a *nat* derivanda sit, ratio nominis ea videtur esse, quam nos supra attulimus; at verisimile est v. *ennæt* significare unicum, solum (Isl. *einastr*). Pron. *ennor*, aliquis (vide VGL.), huc non pertinere videtur.

Ensak, f. ensak: mulcta, quae uni tantum cedit. *kunungs e.*, Eþs. 10: 1; Dr. 15; Vaþ. 11; R. 3: 2. *þær fylghir* v. *bötis egh e.*, sc. mulcta illa, quae alias in certis casibus regi soli cedit. Dr. 9: 2; Vaþ. 3: 2. *

Ensamin, adj. ensam: solus. Eþs. 9; B. 44: 1. *sik e.*, idem. Kr. 13: 2. *

Entima, adv. en gång: semel. Vins. 6: 1. *

Enust, adv. endast: solum. *þy e. at* &c. endast i den händelse, att &c.: eo solum in casu, si &c. Æ. 9: pr.

Eriks gata, f. eriksgata: novi regis solemne iter per potissimas regni partes. *kununger riþer e.*, Dr. 5: 1. Utrum, secundum Ih. sententiam, hoc iter ita dicatur pro "*æriksgata*, iter per universum regnum;" an fortuitam originem debeat verbis Iuris Uplandici: *nu a han erix gatu riþæ*, ubi *erix gatu* ab *e rikis gatu* contrahi potuit, an demum nomen acceperit a Rege quodam Erico, quem hoc iter primum fecisse nonnulli fingunt, hic non est disquirendi locus. Narrat quidem Lund. "in antiquis manuscriptis codicibus scribi *e rikzgatu*," Diss. *de obligatione civis Suionici*, Ups. 1686, p. 55, 56; quantam vero fidem ille mereatur, est quaestio, ad quam illustrandam locus erit nonnulla afferendi in gloss. ad Ius Sudermannicum.

Eþataki (edhz taki), m. löftesman, som går i borgen för en ed, som en annan skall gå: fideiussor, qui spondet de iuramento ab alio dando. Kr. 19: pr. et not. 43; R. 7.

Eþer, m. ed: iuramentum. *lagha eþar*, Vaþ. 33: pr; R. 19, 26: pr. *eþ fæsta, taka, ganga, föra, giva, fulla, stava, sea, sætta*, vide *Fæsta* &c. *eþ* v. *i eþe swæria, mæþ surnum eþe*, vide *Swæria*. *sighia til eþa*, vide *Sighia*. *standa mæþ eþum* v. *i eþe* v. *innan eþum*, vide *Standa*. *brista* v. *fællas at eþe, eþer brister manni*, vide *Brista* 2, 3; *Fælla*. *eþ fælla, væria, ater bryta*, vide *Fælla, Væria, Bryta*. *eþer ganger ater*, vide *Ater ganga*. *eþum a mote ganga*, vide *Ganga*. *eþer ganger up*, vide *Up ganga*. *koma til eþsins*, de adversario iurantis, Vaþ. 1: pr. *mæþ hvarium (sc. tylftar) eþe*, Dr. 20: 1. *ræt gæra mæþ eþe ælla botum*, R. 26: pr. *dylia, vita, væria mæþ eþe*, vide *Dylia* &c. *frænda e., lösa (eþ) mæþ eþe*, vide *Lösa*. *hans sialfs e.*, R. 5: 2. *hans sialfs e. ok annars mæþ hanum*, ibid. *tvæggia manna e.*, B. 17: 1. Cfr. *Ganga, Vita, Vitsorþ*. *tvæggia miætans manna e.*, Vaþ. 6: 2. *tvæggia* v. *siu præsta e.*, vide *Præster*. *tolf manna e.*, Kr. 30:

1; Eþs. 1: 2; 11; Dr. 6; Vaþ. 1: pr; 23: pr; 27: pr; 31: 4; 32: 2, 3; 38: pr; 39; ES. 3: 1; 7, 9: pr. not. 99; 11: pr. n. 29; R. 5, 6: pr; 8: 1; 9: pr. not. 87; 11: 1; 26: pr; B. 7: pr; 17: 1; 19, 24: pr, 4. et not. 92; 29, 42, 43: 1; 44: pr. Cfr. *Dylia 2, Sværia, Væria. tvæggia manna e. ok tolf æftir,* Æ. 5; Vins. 7: 5. Cfr. *Vita. fiughurtan manna e.,* Kr. 15: 2; Dr. 17: 2; Vaþ. 20: pr; G. 11: 1; Æ. 17, 20: 1; ES. 10, 11: pr. not. 29; 16: 2; R. 6: pr, 2; 8: 2; 11: 1; 15; B. 29. Cfr. *Lösa, Sværia, Vita, Vitsorþ, Væria. fæmtan manna e.,* ES. 4: pr; 11: pr; R. 6: pr; 11: 1. Cfr. *Vita, Væria. siaxtan manna e.,* Æ. ind. 8; R. 11: 1. *tvætylfter e.,* vide *Tvætylfter. tvænne fiughurtan manna eþar,* ES. 4: 1; R. 16: 1. Cfr. *Sværia, Vita. þrætylfter e.,* vide *þrætylfter. þrænne tolf manna eþar,* vide *Væria. þrænne fiughurtan manna eþar,* vide *Vita.* — Cfr. *Buþs-, For-, Forfalls-, Göþslu-, Hemföþu-, Hemuls-, Huvuþs-, Hæfþa-, Iamnaþa-, Lufs-, Men-, Niþiar-, Stæmnu manna-, Sætis-, Tylftar-, Vaþa-, Vilzs-, Vins-, Upprættar-, þiufs eþer; Bæra 2, Falla, Læggia, Ofæster, Olagha, Orka, Taki, Tilsæghn, Up sætia, þiggia.* *

Eþsöre, n. 1) ed, edgång: iusiurandum. *vita -rit,* R. 8: pr; cfr. *Vita. -rit niþer sværia,* R. 8: pr, 2; cfr. *Sværia. skil þem a um -rit,* R. 8: pr. *þæn dagher sum e.ær a,* d. ä. då ed i rättegångsmål får aläggas: dies, quo iuramentum iudiciale dare licet. Kr. 19: pr; nisi *eþsört* legendum sit. 2) edsöre: iusiurandum regis &c. (vide VGL.). *för æn -rit gafs,* Eþs. 14. *bryta -rit,* Eþs. 1: pr, 1, 7; 2—4, 5: pr, 1; 6, 7, 14—16; Dr. 2: 1. *bryta e. kunungs,* Eþs. 2: 1, 2; 27: 1; Dr. 2: 1; Vaþ. 34: 1. 3) edsöresbrott, edsöresmål: crimen, quo illud iusiurandum violatur, v. caussa, ubi de eiusmodi crimine agitur. Eþs. 1: 2; 10: 2; 12, 13; R. 2. *kunungs e.,* Eþs. rubr; cap. 1: pr; 8. *þær fylghir egh e.,* d. ä. edsöresstraff: poena violati iurisiurandi regii. Dr. 9: 2. *eþsöris balker,* Kr. 31. not. 86; Eþs. 34. n. 12. *

Eþsört, adj. n. (vide VGL.) Kr. 19: pr. *

F.

Fa, v. a. 1) få: accipere. *fa þreia marker,* Vaþ. 37. *fa kunu, skaparva,* G. 6: 1; 16: 1. *fa sar,* Eþs. 1: 5, 6, 8, &c. *at þer fa (sc. af þöm) tvælytina* &c. Dr. 7: 2. *þæt* (sc. infans nondum baptizatus) *haver egh af kristnu fangit,* Kr. 6: pr. *fa skript ælla oling,* ibid. *haver han fangit,* bona in manus accepit. G. 11: pr. *fa fiæt,* d. ä. finna: invenire. B. 36: 2. *sliku sum han kan fa,* quos sibi potest comparare. G. 11: 1; 16: pr. *þæt sum han fa (sc. drap, sar,* &c.*),* Eþs. 1: 3, 4; 27: pr; Vaþ. 13: pr. *far han siu mæn af næmdinne,* neml. på sin sida: si septem &c. cum eo stent. Kr. 16: 2. *mæssu fall sum þer fa,* quod iis accidit. Kr. 24: 1. *æn han far egh han,* si eum capere nequeat. Dr. 2: 2. *fa friþ mans,* d. ä. få den andre dömd fredlös: efficere ut alius pace v. securitate publica privatus iudicetur. R. 26: 1. *ater fa,* recipere. G. 13. Cfr. *Akoma, Bani 1, Barn 2, Buþ 1, Drap, Döþer, Skaþi.* 2) förvärfva: adquirere. ES. 1: 1; 3: 1; 4: 2; 6, 7. not. 22; 8, 11: 1; 12: 1; 15: 5; 16: 2. &c. *fa agha (fæ, eghn),* idem. G. 14: 1; 16: pr; 17; R. 4: 1. not. 42; B. 9: 6. Cfr. *Fæst, Luter, Vin.* 3) fasttaga, fånga: capere, deprehendere. *fa drapara,* Dr. 2: pr, 1. *hara (a) þæn handum far,*

B. 36: 5. not. 26. 4) gifva, lemna: dare, tradere. *fa hanum boskap, pænningana,* Dr. 5: pr; B. 33. *fa bondanum annan, olyttan, föran (þræl &c.),* Vaþ. 16: pr; 23: 1; Æ. 21; B. 24: 3. *ater fa manni,* reddere. Vaþ. 38: 1; B. 34: 1. *fa (manni) buþ,* d. ä. sända: nuntium mittere. Kr. 2: pr, 1; 9, 12: pr; 13: 2; Dr. 2: 2; 11: pr; Vaþ. 1: pr; 32: 4; ES. 13: 1; Vins. 6: 6. *fa svin a sin skogh,* d. ä. släppa eller skicka dit dem: mittere sues in silvam. B. 41: pr. *fa eþ,* göra ed: iusiurandum dare. Kr. 19: 1. Cfr. *Ut fa.* 5) skaffa: parare, in medium afferre &c. *fa (virþning) af þem* &c. Vins. 6: 2. *fa sik mals man,* R. 12: 2. *fa hemuld,* vide *Hemuld.* 6) framför en infinitivus beteknar *fa* att något sker händelsevis: ante aliud verbum in infin. positum h. v. indicat fortuitam actionem. *fa raþa kunu of harþlika, man at dræpa, gæra akomu,* Eþs. 18; Dr. 10: 1; Vaþ. 15: 4. *fa mæþ lönda laste köpa,* Vins. 5. *han fa sva stæmna,* ES. 12: pr. *fa höra,* Æ. 7. 7) (framför ett supinum) kunna: (ante aliud verbum in supino positum) posse. *fa haldit, ytærst kastat,* Dr. 18: 1; B. 28: 3. *fa eþ gangit, inburit fæstina,* Kr. 6: pr; ES. 4: 2. *(han) far skipat,* han har hunnit att utarrendera jorden: iam colono locavit praedium. ES. 4: pr; 5. *far han egh baþum burghit,* Kr. 6: pr. *þæt (barn) fa egh faþir löst,* kan eller får fadren ej lösa: patri non licet redimere. Æ. 15. Huc quoque pertinet: *þit sum op far höra,* B. 28: 2, ubi pro *höra* forte legendum est *hört.* *

Faghnaþer, m. fägnad: gaudium, laetamen. Dr. 18: 1.

Fal, adj. fal: venalis. G. 14: 2. *f. skipan,* legofal: qui conductioni patet. *bol ær falt skipan,* B. 9: 4.

Fall, n. 1) fall, händelse: casus, eventus. Kr. 20: 1. Cfr. *Misfall.* 2) (a *fælla,* negligere) försummelse: neglectus. *firi fallet,* d. ä. om han ej godvilligt utbetalar det, hvartill han är dömd: si non ultro solvat iudicatum. R. 26: 1. *firi all fallin,* d. ä. för de ting och fämter, då han försummat att inställa sig: ob citationes ab eo neglectas. Ibid. *þa ganga all fallin in a han,* ansvaret för försummelserna träffar honom: contumaciae poenam dato. B. 39: 1. Cfr. *Mæssu fall.* *

Falla (impf. *fioll,* Eþs. 1: 4.), v. n. 1) falla: cadere. Kr. 8: 1; Eþs. 1: 4; Vaþ. 1: 2—4; B. 4: 1; 27: 1. *falder (sc. træ),* Vaþ. 1: 5. *falder (fæ) af (handværkum),* pecus mortuum decidit ex. c. a saepe. B. 15: 1. *f. i synd,* Kr. 15: 1. *vægher falder* (går: ducit) *gynum ængia,* B. 4: pr. *sakin falder in a han,* d. ä. han är fäld åt saken: ille condemnator. R. 26: 1. *lagha soknin falder in til þerra,* d. ä. ansvaret (nio markers böter) för lagsökningen faller på dem: illi mulctam (novem marcarum) ob contumaciam v. factam exactionem solvunto. B. 1: 4; cfr. R. 26: 1. not. 94, ubi tamen *soknin* mendosum esse videtur. 2) fällas i rättegång, brista i bevisning &c.: caussa cadere, probatione deficere &c. *f. at eþe,* Kr. 21. not. 85. *vara fallin,* Vaþ. 20. *heta fallin,* Kr. 19: 1; Vaþ. 17: 1; R. 9: 1; 23: 1. *þa vari hans eþer fallin,* d. ä. förfallen: defecit in iurando. R. 8: 1, 2; 9: pr. et not. 83. *vaþa eþer falder kununge til fear,* Vaþ. 17: 1; cfr. *Fæ.* *

Fallin, adj. fallen, beskaffad: comparatus, cuiusdam indolis. *sva fallit mal,* talis caussa. Æ. 5. *fallit til at ryþia,* aptum, idoneum ad excolendum. B. 33. *

Famn, m. famn (mått): orgyia, mensura trium ulnarum (vel proprie, amborum brachiorum porrectorum). *famns grimu skapt, priggia -na vargha næt*, B. 4: pr; 36: 4. pl. *fæmpnar*, B. 6: 1. not. 76.

Fang, n. 1) laga fång, i synnerhet köp: adquisitio, praesertim per emtionem.)(*fæþrini*, ES. 9: 1; 19: pr. *væria f. sin at ærfþa malum* &c. ES. 6. *han fik (þa iorþ) mæþ fæstum (ok köpum) ok (allum) lagha -gum*, formula iuramenti. ES. 4: pr; 5, 9: 1. Cfr. *Fanga fæþrini*. 2) pl. bygnadsvirke &c.: materiatio &c. (vide VGL.). *f. ok fear ganger*, B. 28: 5. Cfr. *Garþa fang*. °

Fanga, v. a. fånga, gripa: comprehendere, capere. Eþs. 17, 25. °

Fanga fæþrini, n. jord, som man ärft af sin far, i hvars hand den varit aflingejord: fundus paternus, quem pater non acceperat hereditate.)(*forna fæþrini*, ES. 19: 1.

Far, n. (vide VGL.) *bygder af forna fari*, B. 1: 6. °

Fara, v. n. 1) fara, gå, springa: proficisci, ire, currere. Kr. 23; Eþs. 4: pr; Vaþ. 32: 4; R. 14: 1. &c. *af landi f.*, B. 43: pr. *til þings f.*, Eþs. 12, 32; Dr. 3: 4; 11: 1. &c. *til f.*, Dr. 11: pr; G. 8: pr; Æ. 7. &c. *friþlös, biltugher f.*, vide *Friþlös, Biltugher*. *f. at vægh*, B. 37: pr, 1; 41: 1. *f. vægh*, B. 5: 2; cfr. *Væghfarande*. *f. a fiskia*, fiska: piscari. B. 29. *f. æftir diure*, jaga: venari. B. 36: 2, 3. *æfte, firi f.*, d. ä. springa: currere. Eþs. 1: 1, 4. *hundar fara æftir hundsimu*, B. 51. *i akra, ur (akrum) f.*, de pecore, B. 15: pr. *i klæþe f.*, kläda sig: vestem induere. G. 15. Cfr. *Bland, Flöghia*. 2) flytta: migrare. *f. af (iorþ, bole, tompt)*, ES. 4: pr; 5; B. 9: 1, 4, 7; 11: 1. *f. fran bole*, R. 24. *f. til (iorþ)*, ES. 15: 5. *f. a (iorþ)*, ES. 5. Cfr. *Af 5, Firi fara*. 3) göra, handla: agere. *mæþ (mali) f.*, R. ind. 14. °

Farunöte, n. resesällskap, följe: societas itineris, comitatus. Vide *Flokker*. °

Farunöter, m. (Isl. *förunautr*, a *för*, iter, et *nautr*, socius), reskamrat, följeslagare: socius itineris, comes. Æ. 5.

Farvægher, m. farväg: via curribus apta. B. 3: pr.

Fasta, f. 1) fasta: ieiunium. Vide *Fastudagher*. 2) fastan före påsk: quadragesima. ES. 12: pr. *niu vikna fasta*, R. 12: pr. Cfr. *Miþfasta*, et VGL. v. *Fasta*. °

Fasta, v. n. fasta, undergå penitens: ieiunare poenitentiae loco. *f. ok (egh fæ) böta*, Kr. 14: pr; 21; Eþs. 28; Dr. 3: 2; Vaþ. 8: 2; R. 9: pr. °

Faster, adj. fast: firmus. Vide *Hand-, Staþfaster*. °

Fastudagher, m. (allmän) fastedag: dies ieiunii (communis). R. 12: pr. *f. biuþa*, Kr. 20: pr. °

Fat, adj. n. det som fattas: quod deficit. *þæt sum fat ær*, Vaþ. 1: 5. °

Fatöker, adj. fattig: pauper. Kr. 9; Eþs. 23: pr; ES. 21: pr. ABRAHAMSSON, in notis ad LL. Æ. 12, credit h. v. illo loco et ÖGL. Eþs. 23, significare paucos; quam sententiam id confirmare videtur, quod in RAGVALDI INGEMUNDI versione Codicis Magnaeani a MESSENIO edita, idem locus sic explicatur: "sin tot non habeat mulier sibi sanguine iunctos." At haec verba tantum in editione MESSENII inveniuntur; manuscripti codices operis RAGVALDI illorum loco in Cap. 33. EþsB. habent: "si adeo pauperes consanguineos habet;" idque sine dubio recte. Cum enim in illo iuramento, de quo l. c. sermo est, non cognati feminae soli iurarent (cfr. Vaþ. 31: 5.), numerus eorum hic nihil ad

rem fecit; ideoque nulla est caussa cur, a consueta et certa h. v. significatione recedentes, aliam et dubiam et ineptam eligeremus. *

Faþir, m. fader: pater. Kr. 26: pr; Eþs. 24. &c. dat. *fæþær*, Vaþ. 33: pr; B. 12: 1. Cfr. *Moþur-*, *Stiupfaþir*. *

Faþurbroþir, m. farbroder: patruus. Æ. 3: 1. *

Faþur moþir, f. farmor: avia paterna. Æ. 3: pr. *

Faþur systir, f. faster: amita. Æ. 3: pr. *

Fea bot, *fæbot*, f. böter: mulcta (pecuniaria).)(*skript*, Kr. 20: 1.

Fea garþer, m. fägård, ladugård: villa pecuaria, cohors. *fa akomu af f. mans*, per metonymiam i. q. *af fæ mans*. Vaþ. 25: 2.

Fea giald, *fægiæld*, n. i. q. *fea bot*.)(*skript*, Kr. 15: 1; 25: 1; 29: 1.

Fear foter, m. fäfot: pes pecoris. *læggia (iorþ) ater undir f.*, d. ä. göra den till betesmark: solum excultum iterum pedibus pascentium pecorum subiicere, i. e. in pascuum convertere. B. 28: 5.

Fear ganger, m. (vide VGL. in *Fæar ganger*). Cfr *Fang* 2. *

Fiala, v. a. (Isl. *fela*), dölja, göma: occultare, condere. Vaþ. 32: 4.

Fialster (fiælster), n? (a *fiala*) gömställe: latebra. *dræpa fæ ok bæra i f.*, B. 24: 6. Cfr. *Myrþa*.

Fiarþi, num. fjerde: quartus. Kr. 7: 2; Dr. 11: pr; Vaþ. 6: pr; 20: pr. &c. Cfr. *Stæmna*. *

Fiarþunger, m. 1) fjerdedel: quadrans. *-gs byr*, B. 6: 1. 2) fjerding, fjerdedelen af ett härad: quadrans territorii (*hæraþ*). R. 3: pr; 4: pr. *fiarþungs hæræþe*, idem. Eþs. 10: pr; Dr. 4: pr; B. 4: 2; 44: 1. *

Fiarþungs höfþingi, m. fjerdingshöfding: iudex v. praeses quadrantis territorii. Dr. 2: 2; R. 3: pr. *-ga domber*, Vaþ. 31: pr.

Fiarþungs næmd, f. 1) vide VGL. *kunungs soknare vil f. sea*, R. 3: pr. *nu komber f.*, R. 23: 1; 26: pr. *f. viti hvat þær ær sant um*, R. 3: 1. *dylia mæþ f.*, Dr. 4: pr. *þat komber egh til f.*, R. 3: 1. 2) tinget, der denna nämnd sitter: iudicium, in quo considet haec nemda. *mal aghu a f. slitas*, R. 3: 1. *

Fiarþungs ræfst, f. fierdings ting: iudicium quadrantis territorii. R. 4: pr.

Fiol, f. (Isl. *fiöl*, Dan. *fjæl*) bräde, prov. fjöl, fjäl: assis, tabula. Vide *Broa fiol*.

Firi (fore, Kr. 9. *for*, Eþs. 25. &c. *firin*, pro *firi han*, Dr. 14: 6. *firina*, pro *firi hana*, Vaþ. 36. not. 98; R. 12: 2. n. 55, 56.*)*, praep. c. dat. v. acc. 1) framför (ställe): pro, ante (locum). *f. kirkiu durum*, Vaþ. 36. *f. kirkiu dyr*, Kr. 13: pr. *f. borþe ælla bryggiu sporþe*, Dr. 14: 6. *f. kunungs borþe*, ES. 1: 1. *hugger maþer at manne ok varþer annar f.*, Vaþ. 1: pr; 17: pr. *ovan f.*, *niþan f.*, supra, infra. B. 8: pr, 1. *f. utan*, vide *Utan*. 2) inför: coram. *f. biskupe*, *malsæghandanum*, &c. Kr. 14: 1; Vaþ. 26; G. 19; B. 37: pr. *f. næmd*, Eþs. 11. *kæra*, *giva manni sak f. kunungs ræfst ( )(egh vilia biþa kunungs ræfst)*, Eþs. 21, 25; Vaþ. 32: 6. *f. samfundum*, Kr. 27: pr. *f. soknaran*, Vaþ. 37. *flya ut f.* (till, ibland: ad, inter) *hins (frænder)*, Dr. 10: pr. *varþer man f. skall*, är man med i skall: si quis publicae venationi intersit. B. 36: 3. 3) före (tid): ante (tempus). *f. paska*, *iul*, *annina*, Kr. 13: pr; B. 1: 1, 2. *f. biskups tilkvæmd*, *næmda buþ*, Kr. 14. *þæn dagher sum forhælghþ ær f.*, Kr. 5: 1. *vitna f. kunungs dom*, Eþs. 7: pr. *fa buþ f. sik*, Kr. 2: 1. *buþ komu f. han*, Vaþ. 11: pr. *sitia f. andrum*, vide *Sit-*

ia. hvat sum inne ær f. þöm, d. ä. innan de inkomma: ante eorum adventum. Vaþ. 32: 4. 4) i stället för: pro, loco (alterius). *fulla eþ, taka ok böta, sökia ok svara f. annan,* Vaþ. 3: 1; 4; G. 20; R. 12: 1, 2. *f. þæn annan kustin,* Kr. 2: pr. *fa (v. gialda bondanum) olyttan, annan f.,* Vaþ. 16: pr, 2; 23: 1; B. 24: 3. *biþia f. manni,* vide *Biþia.* Cfr. *Böta 2, Dylia 2.* 5) såsom: pro, ut. *f. þukka, lækis gæf,* Vaþ. 12: 1; 18: pr. *f. ensak sina,* R. 3: 2. *þæt löstis firi rantakit,* Vins. 13. 6) för, för ... skull: ob, propter. *næmd, eþer ganger ater* v. *up f. osannind, olagh, men,* Kr. 18: pr, 1; R. 8: 2; 11: 1. *brista (at eþe) f. olagh,* R. 5: 2. *taka skript f. mandrap,* Kr. 15: 1. *böte f.* (sc. *gærþ) niu marker* &c. vide *Böta 2. böta f. man,* sc. pro homicidio. Dr. 4: 3. *humper ris egh up f. lagha læghi,* B. 3: pr. *fly f. lagha sokninne,* R. 24. *f. ovinum sinum,* Eþs. 1: 1. *f. þy, þær f.,* vide *þæn, þær. f. at,* propterea quod. B. 16. 7) om, angående: de. *giva andrum sak firi hor, morþgiald, manhælghþa mal, þiuft,* Kr. 27: pr; Dr. 12; Vaþ. 28, 32: 5, 6. *stæmna, sökia, laghsotter firi hor, drap, aværkan, sanna gærþ, iorþadelu,* Kr. ind. 27; Dr. 3: pr, 2, 4; ES. 15: 3, 4. *vitna man firi drap, dylia f. akomu, væria f. horsiang,* &c. vide *Vitna, Dylia, Væria. sum (*sc. *þær) f.* (de ea re) *hemföþu vil vita,* Vins. 7: 4. *f. rætlösu,* Vaþ. ind. 20. *sum skils f. biltugha mæn* &c. vide *Skilia.* 8) i afseende på: respectu habito (rei). *hæræþ ær sakt f. morþgialdit,* Dr. 3: 1. *saklös f. friþlösuna, knifs laghit,* Eþs. 1: 8; Vaþ. 11: 1. *saklös f. biskupe* &c., vide *Saklös. laghlika vunnin f. biskupe,* i. e. *firi biskups sak,* Kr. 25: pr. *fari friþlös f. hans arvum,* Eþs. 1: 8. 9) för: pro. *þrea marker f. vixl giva,* Kr. 2: pr. *ænkte f.* (sc. pro consecratione funeris et vigilia) *taka,* Kr. 7: pr. *sælia iorþ* v. *goþs f. lösöra,* G. 14: 2, 3. *fulla f. omynd,* G. 13. *biuþa* v. *gæra ræt f. sik,* Kr. 21; Vaþ. 20: 1; R. 22: pr. *giva lagh, koma laghum, biuþa landslagh f. sik,* Kr. 21; Vaþ. 32: 3; R. 23: 1. *tiunda f. sik ok sin hion,* Kr. 9. *vingæva taka f. kunu,* Vaþ. 14: 1. *sea f. barna goþs* &c. vide *Sea. f. barna bo raþa,* G. 19. *lönda skript hialper (egh) firi biskups sak* v. *fea bot,* vide *Hialpa. i þöm vitnumin sum fals f.,* Dr. 3: 2. *klanda (iorþ* &c.*) f. manni,* litem possessori intendere, vide *Klanda. intaka fæ f. andrum,* B. 13: 2. *taka f. manni,* taga ifrån honom: bona alicuius capere (cfr. Magni Lagab. GulaþL. KaupB. 1.). R. 3: 2. 10) emot: contra. *væria f. manni,* Eþs. 7: pr; ES. 17, 18: pr. *dylia f. kununge* &c. R. 5: 1. *vara stadder* v. *sitia f. sokn,* R. 3: 1; 23: 1; cfr. *Stadder. þæn sum f. siter,* d. ä. svaranden: reus. Æ. 16: 1. *f. standa,* R. 3: 1. not. 64. *ganga eþ f. malsæghandan,* Vaþ. 11: 1. *humper ligger f.* (ligger i vägen för: impedit) *lagha mali,* B. 3: pr. *handvirki ganger f.,* idem. B. 28: 4. *han hofþar halft f. allum,* Dr. 7: pr. 11) i sammansättningar med verber utmärker *firi* ofta en förlust, som vållas genom den handlingen som verbum beteknar: cum verbis composita, h. v. saepe indicat iacturam, quam aliquis, actione per verbum significata, patitur. Vide *Firi fara, Firi giva,* &c.

Firi, adv. före, förut: ante (loco v. tempore). *f. löpa, fara,* Eþs. 1: 1, 4. *hini sum f. svoru,* Æ. 8. pr.

Firi arf, n. i. q. *bryst arf.*)(*bak arf,* Æ. 3: 1.

Firi fara, v. a. c. dat. (a *fara* 2) genom flyttning förlora: migrando per-

dere. *f. arvuþe sinu,* d. ä. ersättningen för sitt nedlagda arbete: ius petendi compensationem laboris sui migrando perdere. B. 9: 7.

Firifaras, v. dep. förfaras, förskingras: perire, dilapidari. G. 14: 1. *

Firi ganga, vide *Ganga.*

Firi giva, v. a. c. dat. bortgifva, förlora (genom efterlåtenhet &c.): (liberalitate v. negligentia &c.) amittere. *f. van sinne, sinum ræt* v. *lut,* G. 29: pr; R. ind. 17; cap. 17.

Firigæra, v. a. c. dat. 1) förverka: crimen committendo perdere. Eþs. 8. not. 68; Dr. 3: pr. n. 92; Æ. 1: 1. 2) förgöra genom förgift eller trolldom: veneficio interimere. *f. livi annars mæþ ogærningum,* Æ. 7. *

Firihugga, v. a. c. dat. genom huggande (d. ä. dråp, sår &c.) förverka: caedendo (i. e. occidendo, vulnerando &c.) perdere. *f. fiuratighi* v. *atta markum* v. *bo sinu,* Dr. 9: 1; 16: pr. *f. friþi sinum* &c. Dr. 3: pr. *f. sær ok sinu gildi,* Vaþ. 16: 1.

Firihægþa (forhægþa, förhägha), v. a. c. dat. (cfr. VGL. v. *Hægha*) förskingra, förslösa: disperdere, dilapidare. *f. gærsimum, sinu goþs,* G. 18, 19. Cfr. K. Rosenvinge, nott. ad Eriks SelL. p. 347.

Firi koma, v. a. c. dat. förstöra, förgöra: disperdere, interficere. *f. livi annars,* Æ. 7.

Firiköpa, v. a. c. dat. genom köp (eller skifte) förverka: emendo (vel permutando) amittere. *f. virþning sinne,* Vins. 8: pr.

Firilata, v. a. förlåta: ignoscere. *f. manni sar* &c. Vaþ. 6: 5; Æ. 1: 1.

Firi liggia, v. a. c. dat. (egentligen genom liggande förlora: proprie, cubando perdere). *f. sik (sær),* låta lägra sig: stuprum committere (de femina). Vaþ. 14: 1; Æ. 1: 1.

Firi næma, v. a. c. dat. förlora genom att göra *nam;* pignus *(nam)* capiendo perdere. *f. sakinne ok sinum þrim markum,* R. 3: 2.

Firisitia, v. a. c. dat. försitta: sedendo v. negligentia amittere. Vins. 6: 6.

Firistiæla, v. a. c. dat. genom stöld förverka: furando amittere. *f. frælsi sinu,* Vaþ. 37.

Firi vraka, v. a. c. dat. förlora (svin) genom att drifva (dem till skogen): amittere (sues, eos in silvam) agendo. *f. sinum svinum,* B. 41: pr.

Firi æria, v. a. c. dat. genom plöjning förverka: arando amittere. *f. sæþ sinne,* B. 9: 8.

Fisker, m. fisk: piscis. Kr. 2: pr; B. ind. 29.

Fiske værk, n. (vide VGL.) ES. 24. *

Fiski, f. 1) fiskevatten: fluvius v. lacus piscosus. B. 1: 1; 2: 1; 8: pr, 1; 29. 2) i. q. *fiske værk,* ES. ind. 24; B. 8: 4.

Fiughurtan, num. fjorton: quatuordecim. Dr. 20: 1; Æ. 8: 1; 10: 2. *f. ok tiughu,* trettiofyra: triginta quatuor. Eþs. rubr. Cfr. *Eþer.* *

Fiuratighi, num. fyratio: quadraginta. *f. marker,* Kr. 23, 26: pr; 27: pr; Eþs. 10: pr, 1; 17, 23: 1; 25, 26. not. 35. &c. *

*Fiure (*pro *fiurir),* num. fyra: quatuor. ES. rubr; B. 9: pr; 44: 1. f. *fiurar,* Vaþ. 1: 1. *fiura,* Dr. 7: pr; G. 16: pr. n. *fiughur,* Vaþ. 18: pr; Æ. 14, 17; B. 18. gen. *fiughurra,* B. 6: 1. dat. *fiurum,* Eþs. 16; Vaþ. 1: 5. &c. acc. m. *fiura,* Kr. 2: pr; B. 6: 1; 49. f. *fiura,* Kr. 12: pr; Vaþ. 6: 5. &c. n. *fiughur,* Kr. 2: pr; Dr. 16: 2. &c. *

Fiælster, vide *Fialster.*

Fiærmir, adv. fjärmare: remotius. *f. solu,* d. ä. längre åt norr: versus septemtrionem. B. 1: 6. Stiernhöök *(de Iure Sv. G. vet.* p. 294.*)* vertit ver-

ba: *næmir* v. *fiærmir solu*, "vicinior vel remotior a sole sive oriente." *

Fiærrin (fiærran), adv. fjärran: procul. ES. 8; R. 14: 1; B. 16.

Fiæt, n. 1) fjät, spår: vestigium. *fa f.* (sc. *af diure*), *ganga a f.*, *fiæts göma*, *lata f. löst*, *slæppa -ti*, B. 36: 2. *vara a -ti fear sins*, söka ett bortlupet fäkreatur: pecus errans vestigare. R. 1: 1; 9: pr; 23: pr. 2) fot (mått): pes (mensura). B. 6: 1; 14: pr. *

Fiætra, v. a. fjätra: compede vincire. Eþs. 26; Dr. 2: 1.

Fiætur, m. fjätrar: compedes. *hæster i fiætre*, tjudrad häst: equus in pastu compeditus. Vaþ. 32: 2. *

Fiæþær skipter, adj. fyrdelad: quadripartitus. B. 1: 4. Cfr. *Fiæþær skötter*, *Raþu skipti*.

Fiæþær skötter, adj. (a *sköt*, angulus) fyrhörnig: quadrangularis. B. 1: 4. not. 9.

Fiæþærtiugher, adj. 1) som består af fyratio: quadragenarius. *-gh sæssa*, B. 43: pr. 2) för hvilken bötas fyratio marker: pro quo solvitur mulcta quadraginta marcarum. Vaþ. ind. 7. *-ght iorþa ran*, *sar*, *-gh akoma*, *skena*, Vaþ. ind. 30; cap. 7: pr; 15: 4; 19. *þæt ran ær fult ok -ght*, Vaþ. 30: 2; 31: 2—5; G. 9: 1; B. 47. *-gh sak*, Vaþ. 31: pr. not. 82; §. 2. et not. 1; G. 6: pr. n. 83; B. ind. 47. *-ght mal*, R. 2, 26: 1. *þæt ær -ght*, *firi -ght* (sc. *mal*), Dr. 6. not. 9; Vaþ. 31: pr, 2, 4; R. 26: 1. *sökia sar* v. *band sin til (fulz ok) -ghs* (sc. *mals*), Vaþ. 6: pr; 33: 1. *þæt sar var miætit*, *þæt ran var sot til fulz ok -ghs*, Vaþ. 6: pr; Æ. 8: 1. *fæsta eþ firi fult ok -ght*, R. 5: pr. 3) *fiæþærtiught*, n. absolute, fyratio markers böter: mulcta quadraginta marcarum. *fællas til -ghs*, Vaþ. 31: 5. *böta -ght*, Eþs. 31: 2. not. 88; 32; Dr. 11: 1. n. 28; Vaþ. 29. n. 64 (ubi scribitur *fiæþertiug*); 31: 3. n. 13; B. 43: pr. n. 35. *böta fult ok -ght*, Vaþ. 30: 1. *hætta viþ -ghu*, Æ. 17. not. 96. *gilder at -ghu* (vel, minus recte, *-ght)*, Dr. 10: pr. not. 80; 13: 1. n. 53. *þriþiunger af -ghu*, Dr. 13: 2. not. 58; 18: 2. n. 28.

Flokker, m. 1) flock, sällskap: coetus hominum, caterva. *vara mæþ i f. ok farunöte*, allitt. Eþs. 1: pr; Dr. 2: 1, 2; Vaþ. 34: 1; B. 8: 4. 2) capitel: caput, titulus. Kr. &c. rubr. *

Floþgiuta, f. stigbord, damlucka: emissarium. B. 8: pr.

Flut land (flucland), n. (Isl. *flótti*, fuga; *flótta-madr*, profugus) landsflykt: exsilium. *vara a -de*, Vins. 7: 3. Locc. vertit: "peregrinatio vel exsilium;" Ver. vero: "locus incertus."

Flya (flyia, impf. *fluþi)*, v. n. et a. fly: fugere. Eþs. 1: 1, 4; 5: pr; Dr. 5: 1; 10: pr; Vaþ. 32: 6; R. 24, 26: 1. *f. firi sak*, ob commissum crimen in exsilium abire. Dr. 5: 1. *friþ f.*, vide *Friþer*. *

Flytia (impf. *flutte*), v. a. föra: ducere, ferre. Dr. 2: 1; B. 19: 1. *f.* sc. *eþ*, i. q. *eþ föra*, gå ed: iusiurandum dare. R. 8: 2. *

Flöghia, v. n. (vide VGL.) *far ok flöghir*, allitt., pecoris instar circumvagatur; dicitur de homine, B. 35: 1. *

Folas, vide *Fölas*.

Folk, n. 1) menniskor: homines. *f. færma*, allitt. Kr. 13: 1. *binda f. ok bort föra*, allitt. Eþs. 30. *f. ælla fæ*, allitt. B. 4: 1; 27: 1; 50. 2) en i slagtordning upstäld krigshär; äfven strid, fältslag: exercitus in acie instructus; quoque proelium. Vide *Folkfræls*, *Folkvakn*. Exempla hanc significationem probantia nonnulla invenimus: *í fólk vaða*, in aciem ruere, *Niála-Saga*, Hafn. 1772, p. 277, ubi tamen alii codices habent *flock*; et vocabula

fölk-diarfr, in acie audax; *fölk-vitr,* pugnandi peritus; *fölk-víg, fölk-orrusta,* proelium; vide Gloss. ad Eddam Saemund. Havn. 1787, 1818. Maximi vero momenti sunt quae de h. v. attulit P. Vidalin: *fölk heitir orusta, þar sem bariz er med fylktu lidi, alldregi færra enn med fernum 40 edr fimmsinum 40, því fylkingin skylldi vera í lengdina 40 manz, en á þyktina fiór- eda fimmsett, og hetu þat fölk-orustur, er fylkin hádu. Rit þess Isl. Lærdóms-lista felags,* II. 138. His conferatur quod statuit Edda, *fölk* esse nomen quadraginta hominum catervae. — Ih. tribuit quidem h. v. significationem bellatoris; at exempla ab ipso allata nihil probare nobis videntur. °

Folkfræls (Anglo-Sax. *folc-fry*), adj. fri (menniska), som är berättigad att bära vapen, och med andra fria män gå i krig: liber (homo), qui "armorum ius habet, vel eius conditionis est, ut in aciem prodire queat," ut recte, ni fallimur, h. v. explicat Ih. *f. hion,* Dr. 12. *han (sc. þrælin) var egh f.,* Dr. 17: 1. Cfr. *Folk* 2.

Folkvakn (folkvapn), n. stridsvapen: arma bellica. Vaþ. 6: 1; G. 15; B. 14: pr. Cfr. *Folk 2, Folkfræls.* H. v., quae occurrit in R. Magni Lagab. GulaþL. LandvB. 12. in nott., vertitur ibi: "arma popularia," et in glossario: "arma in defensionem patriae unicuique praescripta." Cfr. K. Anchers *saml. Jurid. Skrifter,* I. 281. Quod Ih. dicit *(Gloss.* v. *lifa), f.* esse arma "quibus offensive agitur," id lapsui calami tribuendum videtur; scribere sine dubio voluit *hogvakn.*

For, f. fåra (i jorden), prov. for (cfr. Cod. Fred. B. 6: 2.): sulcus. Vide *Vaþe.*

For, fore, vide *Firi.*

Forbuþ, n. mindre bann: excommunicatio minor. *sætia man i f.,* Kr. 25: 1. *sitia i -þi,* ibid. °

Fordæþa (fördæþa), f. (Isl. *fordæda, fordæduskapr,* veneficium, a *dædi, dæda,* Germ. *that,* Sv. *dåd,* unde *misdådare* &c., actio, opus; cfr. *Firigæra.)* trollpacka: venefica. B. 38.

Foreþer, m. (vide VGL., et ad explicationem h. v. ibi datam adde, in Iure OG. occurrere exempla iuramenti quindecim v. sedecim virorum, quorum tres v. quatuor in praevio iuramento iurarunt; immo, commemorari iuramentum quatuordecim virorum, post sex testium iuramentum sequens, Vaþ. 20: pr.) ° Inde

Foreþis maþer, m. vitne som svär i föreden: testis, in iuramento praevio iurans. Kr. ind. 15; R. ind. 6; cap. 15.

Forfall, n. pl. förfall, hinder: impedimentum. Kr. 7: pr; ES. 12: pr; 14: 1; 15: 4; R. 3: 2; 9, 26: 1. *san f.,* Dr. 2: 2; ES. 12: pr; Vins. 6: 1. *lagha f.,* Kr. 5: 1; 6: pr; 7: 1; Vins. 6: 1; R. 1: 1; 9: pr; 23: pr; B. 36: 4. *vara i v. a lagha -lum,* Vins. 2; R. 1: 1. *ryva mæþ lagha -lum,* d. ä. genom bevisning af laga hinder mot äktenskapet: promissum de matrimonio revocare, iustum impedimentum probando. G. 8: pr. *sæghia sin f.,* R. 14: 1. *f. koma,* d. ä. anmälas: impedimentum nuntiatur. Vins. 6: 2; R. 8: pr. *f. bæra,* intyga en annans förfall (om vitnen): alius impedimentum adserere (de testibus). R. 9: pr. *f. sværia,* med ed styrka detta intyg: istam nuntiationem iureiurando firmare. ES. 14: pr; R. 8: pr. not. 26. *f. bæra ok sværia,* ES. 15: 4; R. 9: pr. *f. bæra ok egh sværia,* R. 9: pr. *f. sværia ok egh bæra,* d. ä. icke endast anmäla: impedimentum alius non sola narratione, sed etiam iuramento

adfirmare. Vins. 6: 2; R. 9: pr. *komber þriþi fæmt i f.*, d. ä. inträffar då svaranden har förfall: si reus impeditus sit a conventu in quintum diem tertio condicto. ES. 14: pr. °

Forfals eþer, m. ed, hvarigenom laga förfall bestyrkes: iusiurandum, quo adfirmatur alicuius impedimentum. Kr. 13: 3; Vins. 6: 1, 3; R. 9.

Forfængta, v. a. (a *fang*, adquisitio, *fængta*, comparare) förstöra, förskingra: perdere, disperdere. *hinum f. sit*, B. 30: 1. *hanum hans aldin skogh f.*, B. 33. Locc. et Ih. minus recte vertunt, ille: "impedire vel denegare;" hic: "praeripere."

Forgærning, f. (a *firigæra* 2) förgörning genom förgift eller trolldom: veneficium. *sanna -gar*, Vaþ. 31: 1.

Forhægþa, vide *Firihægþa*.

Forhælghþ, f. (vide VGL.) *þæn dagher sum f. ær firi*, Kr. 5: 1; 20: 1. °

Forman, m. förman, hufvudman: princeps, dux (in actione quadam). Dr. 2: 1; Vaþ. 34: 1. °

Forn, adj. gammal: antiquus. Vide *Far.* °

Forna fæþrini, n. fädernejord, som ifrån äldre tider tillhört slägten: fundus avitus. Cfr. *Fanga fæþrini.*

Fornæmis sak, f. (vide VGL. v. *Fornæmi.*) B. 27: pr; 43: 1. °

Fors, m. fors, vattenfall: cataracta. B. 1: 1; 8: 2. °

Forsat, n. i. q. *forsæte*. Vaþ. ind. 27.

For sea, v. a. (a *eþ sea*, et *firi 11*) förlora derigenom att man emottager vederpartens ed: iuramentum ab adversario accipiendo amittere. *f. sin* (rectius, ut videtur, *sinum*) *ræt*, neml. till böter, om eden blef uphäfven: amittere ius suum mulctae pro irrito iuramento capiendae. R. 15: pr.

Forsæte, n. (a *sitia firi andrum*, vide *Sitia*) försåt: insidiae. *gæra f. andrum*, Vaþ. 27: pr. Cfr. *Forsat.*

Forvist, f. (vide VGL.) Dr. 6. *veta manni f.*, Eþs. 10: pr. °

Forvista man, m. hjelpare; så kallas den man, som anförer en brudskara: adiutor; ita appellatur vir, cuius est sponsam ad domum sponsi deducere. G. 8: 2; 9: 1.

Forværka, *firiværka*, v. a. c. dat. förverka: crimen committendo perdere. Kr. 27: pr; Eþs. 8, 9, 18, 20, 24, 26, 30, 31: pr; 32; Dr. 5: pr; Vaþ. 31: 1; 32: pr; Æ. 1: 2. *engin ma annars lut f.*, Eþs. 9. *stiæla ok f. sær*, genom stöld förverka sin frihet: furtum committendo libertatem amittere, v. in servitutem poenae redigi. Vaþ. 4. coll. capp. 35, 37; cfr. *Inne.* °

Forþing (*fur þing*), n. pl. hustrus fördel af oskift bo: praecipua uxoris ex bonis coniugum communibus. G. 16: pr. (ubi cod. C. habet *förning*) coll. cap. 15. Locc. vertit: "res quas vel in coniugio vel ante coniugium habuit domuique mariti intulit uxor."

Forþum, adv. fordom: quondam, antiquitus. Æ. 22.

Fostra, f. (vide VGL.))(*fræls kona*, G. 29. °

Fostre, m. 1) hemmafödd träl: verna. G. 29; B. 38.)(*bonde*, vide *Bonde.*)(*fræls man*, Dr. 16: pr, 1; 17: pr; G. 29: pr, 1.)(*þræl*, Dr. 13: 2; Vaþ. ind. 3; cap. 16: pr, 1; 23: 1.)(*annöþugher*, vide *Annöþugher*. 2) upfostrare: nutricius. Vide *Kalfs fostre.*

Foter (dat. *föte*, pl. *föter*), m. 1) fot: pes. Eþs. 1: 4; 6, 28; Dr. 2: pr; Vaþ. 15: 4; 16: 2. &c. *ær han föte utan þriskulda*, d. ä. med ena foten: si altero pede egressus sit extra limen. ES. 1: 1. 2) den kanten af en bytomt, som stöter till gatan: ille mar-

go areae in pago, qui confinis est plateae. Vide *Æg.* *

Foþer, n. foder: pabulum. Kr. 2: pr. Cfr. *Hæsta foþer.* *

Foþer fæ, n. (vide VGL.) B. 26: pr. *

Fram, adv. fram: in medium &c. *læggia f.,* ES. 16: 2; B. 17: 1. not. 79; cap. 25: 3; 39: pr. *þer sum f. æru komnir af manni,* d. ä. afkomlingar: descendentes. Æ. 3: 1, 2. *dagher taker at liþa f.,* dies inclinatur in vesperum. R. 26: 1. *f. um,* framom, förbi: praeter. B. 37: 1. *

Fram aleþe, vide *Framleþis.*

Fram ganga, v. n. framgå: prodire. Dr. 11: pr; Vaþ. 6: pr; 37; R. 26: 1.

Framleþis, adv. framdeles: in posterum, posthac. *sum f. skils,* ut in sequentibus statuitur. Eþs. 10: pr; 18; Dr. 2: 1. not. 58; Vaþ. 20: 1; G. 14: 2. Scribitur *fram aleþe,* Dr. 2: 1. *

Framme, adv. framme: praesto. R. 8: pr; 22: pr; B. 25: 3. *

Fram sæghia, v. a. säga fram: proloqui. *þa ma han fram sæghia* (v. *næmpna,* ut in not.), då (när fämten skall läggas) må presten offentligen säga brottslingens namn: tunc (quando conventus, quinto post die habendus, est condicendus) praedicet sacerdos nomen peccatoris, antea reticendum. Kr. 21. Locc. vertit: "pro se suaque caussa loquetur." *

Fram tælia, v. a. säga fram: enarrare. Vide *Vætti.*

Fran, praep. c. dat. från: a, de, ex. *heman f. sin* (nisi pro *sin* legendum sit *sik* v. *sær* v. *sinu*), från sitt hem: a domicilio suo. Eþs. 5: 1. *til þings ok f.,* Dr. 11: pr. *flya f. sinum frændum,* Dr. 10: pr. *koma hundi f. sær,* B. 24: 2. *æltir þiuvin f. (sc. fæ),* Vaþ. 38: 1. *fiæts f. garþe,* B. 14: pr. *lutskipter f. sik,* Dr. 5: pr. *dör bondin f. hænne,* Æ. 7. *f. miþfastu,* B. 22. *f. þy aptunsanger ær sungin,* Kr. 22. Cfr. *Ganga.* *

Frilla (friþla; vide *Friþlu son),* f. frilla: concubina. Æ. 4. *

Frillu barn, n. (vide VGL.) Æ. 4. *

Frillu broþir, m. broder, född af en frilla: frater a concubina natus. Æ. 8: pr.

Friþbrut, n. (vide VGL.) Vaþ. 13: pr; 15: 1. *

Friþer, m. 1) fred, lugn: pax, tranquillitas. *hasl a friþ hava,* i. e. ne caedatur. B. 30: pr. 2) allmän fred och säkerhet &c.: publica securitas &c. (vide VGL.). Eþs. ind. 4; cap. 3: 2; 4: pr. not. 25; 5: 1; Dr. 9: 1. *hæmnas obrutnum -þinum,* d. ä. utan att bryta någon fred: nullam peculiarem pacem violans ulcisci. Dr. 9: 1. *firihugga -þi sinum,* Dr. 3: pr. *i f. taka,* Dr. 11: 1. *halda -þi sinum,* Dr. 5: 1; Vaþ. 6: pr; R. 26: 1. *sökia f. (mans) af hanum,* G. 6: 1; R. 26: 1. not. 15. *fa f. mans,* R. 26: 1; cfr. *Fa 1. f. flya* (vide VGL.), Eþs. 1: 6; Dr. 9: 1; 10: pr; 13: pr, 1; R. 26: 1. et not. 23. *i f. biþia,* Eþs. 1: 8. *f. giva,* Eþs. 10: 1; Dr. 5: 1. *koma (ater) i f.,* Dr. 4: 3; 5: 1. *kunungs f.,* den allmänna fred som egde rum då konungen vistades inom landskapet: publica pax, dum rex in provincia erat. Vaþ. 11: pr. *bryta kunungs f.,* Vaþ. 21: 1. Cfr. *Iula-, Kirkmæssu-, Paska-, Pingizsdagha friþer.* 3) frihet för lagsökningar på vissa tider af året: immunitas ab actionibus iudicialibus, certis anni temporibus concessa. B. 22. Cfr. *An-, Varfriþer.* *

Friþ gærþi, n. 1) fredadt gärde: ager consaeptus &c. (vide VGL.). B. 23. 2) gärdsgård omkring sådant gärde: saepimentum talis agri. *varþa f. (viþ annan),* B. 20; nisi *friþ gærþe* ibi

scriptum sit pro *friþ garþe;* dat. a *friþ garþer.* °

Friþlu son, m. (a *frilla*) frilloson: filius naturalis. Dr. 7: pr. °

Friþlös, adj. (vide VGL.) Eþs. 10: pr. not. 90; Dr. 2: 2; 3: 4; 4: pr, 2—4; 11: 1; R. 11: pr; 26: 1. *f. fara,* Eþs. 1: 8; Dr. 10: pr; Vaþ. 6: 3. *f. fara* v. *man friþlösan læggia um alla þa laghsaghu,* Dr. 3: 4; Vaþ. 32: 6. *f. fara um alt þæt þingunötit,* Dr. 3: 4. *f. fara um alt landit,* R. 26: 1. °

Friþlösa, f. fredlöshet: publicae securitatis privatio. Eþs. 1: 8; Dr. 4: 2, 3.°

Friþsökia, v. a. vid domstolen tilltala den brottslige så att han kan bli dömd fredlös: actionem instituere, ut reus publicae securitatis expers iudicetur. *f. man,* (i. q. *sökia friþ mans af hanum;* vide *Friþer 2*), Dr. 3: pr; Vaþ. ind. 6.

Friþætta, adj. indecl. (a *friþer,* libertas, vide Ih., et *æt*) af fri ätt, friboren: ingenuus. *fræls ok f.,* allitt. Æ. 24. Stiernhöök (*de Iure Sv. G. vet.* p. 223.) male vertit: "pileus pacis."

Fru, f. fru: domina. Vide *Husfru.* °

Fræls, adj. fri: liber. Dr. 14: 6, 7; Vaþ. 3: 1; 25: 1; 30: 1; 39: 1; G. 1, 2, 29: pr, 1; Æ. 14, 17, 20: 1; 23: 1; 24, 26.)(*þræl,* Dr. 13: 2; 17: 1; Vaþ. 16: 1; 32: 3.)(*annöþugher,* Dr. 8, 16: 2; 17: pr, 1; Æ. 6: pr, 1; 15.)(*fostre,* vide *Fostre. hon a frælsa omynd hava,* d. ä. full *omynd* såsom fri qvinna: plena dos, qualem accipere solet ingenua femina, illi dator. G. 29: pr. Cfr. *Friþætta, Folkfræls.* °

Frælsi, n. frihet: libertas. *giva (annöþughum) f.,* frigifva: manumittere. G. 16: pr; Æ. 20: pr; 25: pr. *sværia annan til -sis,* d. ä. gå den ed, som egde rum då man löste en slägting ur träldom: illud iuramentum dare, quod necessarium erat si quis vellet cognatum, e servitute redimere. Kr. 13: 3. coll. Æ. 14, 17. *lösa til -sis,* Æ. 14. *firistiæla f. sinu,* Vaþ. 37. °

Frælsis kona, f. i. q. *fræls kona.* G. 2. not. 43.

Frælsisman, m. i. q. *fræls man.* Dr. 8. not. 54.

Fræmia, v. a. främja: perficere. *giter egh sin vilia framt,* Eþs. 3: pr. °

Frændi, m. frände, slägting: cognatus. Kr. 26: pr. not. 64; Dr. 2: 1; 5: pr; 10: pr; 13: pr. &c. Cfr. *Fæþrini, Möþrini, Lösa.* °

Frænkona, f. fränka: cognata. Kr. 27: 2. °

Frökin, adj. (Isl. *frækinn*) rask: strenuus, alacer. Cfr. *Æmfrökin.*

Fulder, adj. full, fullkomlig, verklig: plenus, verus, in quo nihil deficit. *böte þreia marker fulla,* R. 5: 1. *f. ok fiaþærtiugher,* allitt., för hvilken bötas fulla fyratio marker: pro quo solvitur plena quadraginta marcarum mulcta; et absolute: *fult ok fiaþærtiught,* fulla fyratio markers böter: plena quadraginta marcarum mulcta; vide *Fiaþærtiugher 2, 3.* Cfr. *Band, Bospænd, Giald, Lösn, Niþiar eþer, Rætter, Sannind, Sar, Skena, Skial, Skuld, Tiuþer, Viþergiald, þiufnaþer, þiuft; Aldin-, Dravels-, Iam-, Kviþa fulder; Laghfult.* — *Fult,* n. absolute, full betalning, ersättning: plena solutio, compensatio. *f. ær ut lukit, aterguldit,* Vaþ. 6: 2; Vins. 6: 5. *nu ær f. framme,* B. 25: 3. °

Fulla (fylla, Vaþ. 8: 2; G. ind. nott. 24, 25; Æ. 14. n. 94*),* v. a. 1) fullgöra: perficere, peragere. *f. eþ,* Dr. 3: 3. not. 31; Vaþ. 3: 1; 8: 2. 2) till fullo ersätta, betala: plene solvere v. compensare. *f. manni öre firi ar hvart,* B. 9: 1. *f. bröþrum firi kust, broþær firi omynd,* G. ind. 26; cap. 13. *f. þreia marker, sina iorþ firi,* G. 16: pr. *f. ater dags-*

værkin, kust, værþ, viþerlags öre, Vaþ. 23: 1; G. ind. 27; Æ. 12: 1; 14; ES. 3: 1. Cfr. *Up fulla.* °

Fullan, f. (a *fulla* 2) full ersättning: plena compensatio. Vide *Dagsværke fullan.*

Fullsære, n. fullsår: plenum vulnus. Kr. 30: pr; Vaþ. 6: 1, 3, 5, 6; 7: 1; 12: 4; 13: 1; 15: 2; 17: pr.)(*skena,* Kr. 13: 3. not. 89; Vaþ. 1: pr; 10.)(*skena ælla vreþs værk,* Kr. 30: 1.)(*bloþviti,* Eþs. 1: 1. *hugga f.,* Eþs. 7: 1. *hugga f.*)(*sla,* Eþs. 7: pr. °

Fulnaþer, m. fyllnad, ersättning: complementum, compensatio. G. 27; Æ. 26; B. 9: 7. *þæt ganger egh til -þar, þær ganger egh f. firi,* derför lemnas ingen ersättning: id non compensatur. G. 16: pr; 26. Cfr. *Gifta fulnaþer.*

Fur þing, vide *Forþing.*

Fyl, n. föl: pullus equinus. B. 25: pr; 45. Cfr. *Hæst-, Mar-, Skiut fyl.* °

Fylghia (impf. *fulghþe*), v. a. c. dat. 1) följa, efterfölja: sequi. *f. sinum bium,* B. 35: pr. *her epter fölier* &c. Kr. 31. not. 86; Eþs. 34. not. 12. &c. 2) medfölja: sequi, comitari. *f. manni til þings* v. *byar,* Dr. 11; B. 34: pr. *manni, liki til iorþar f.,* Kr. ind. 12; cap. 7: 1. *hundar fylghia* (sc. *mannum*), B. 36: 3. *f. skal,* B. 36: 4. *þingi f.,* vide *þing. omynd, viþermund* &c. *-ghir kunu,* neml. då hon gifter sig: quando nubit. G. ind. 3; cap. 3, 15. *böter, hus* &c. *-ghia omynd,* neml. då den efter hustruns död återgår till hennes slägtingar: quando dos, femina mortua, ad cognatos eius redit. Vaþ. ind. 10; G. 16: pr; 22. *goþsl, tompta garþer a bole f.,* d. ä. blifva qvar: maneto in praedio. B. 9: 1, 3. *þa a half æng* (pro *egn*) *f. til træþis æriu,* d. ä. om hösten lemnas till den som skall tillträda egendomen följande våren: dimidius ager auctumno arandus cedit ei, qui sequente vere usum praedii adibit. B. 9: 5. *barn f. þem* (illi parenti) *fræls ær,* G. 29: 1. *þæn væria skal ok þer* (sc. testes) *f.,* Æ. 5. *f. egh vitne,* Æ. 5, 6: 1. *oranbot* &c. *-ghir* (*drape* v. *sare*), Dr. 9: 2; 10: pr; Vaþ. 7: pr; 12: 4; 19. *þa f. siax öra* (sc. mulcta), Vaþ. 19. *þær -ghir egh vaþa eþer,* Dr. 18: 2. 3) hålla med: stare, facere cum aliquo. *þer sum hæræþs höfþingin -ghir,* B. 1: 4. not. 12; 2: 1. *þæn sum fæstir f. ok köpa,* ES. 7. *þæn* (*sum*) *hemuld -ghir,* ES. 14: 1; Vins. 7: 5. 4) fullfölja: prosequi, persequi. *f. taki sinu,* Vins. 6: 3. *þy rane var fylght,* målet var fullföljdt inför rätta: de illo stupro in iudicio actum est. Æ. 8: 1. °

Fylghþ (*fylgh*), f. hemföljd, som gifves åt qvinna vid hennes giftermål af hennes närmaste slägtingar: dos, bona, quae feminae nubenti a proximis cognatis dantur. G. 4: pr; 11: pr. not. 90; 28 (ubi *omynd ok f.* abundanter, ut videtur, dicitur). Cfr. *Hemfylghþ, Omynd.*

Fylla, vide *Fulla.*

Fynd, f. fynd: inventio, res inventa. *hitta f.,* B. 37: 1. *þa a han halva f.,* §. 2. ibid. Cfr. *Butn fynd.*

Fyndar luter (*fyndu luter*), m. andel af fynd, som tillfaller den som hittat det; hittelön: portio rei inventae, inventori cedens; praemium inventionis. B. 37: pr.

Fæ (*fa,* Kr. 14: pr. not. 6. &c. gen. *fear, feia, fea*), n. 1) fä, fäkreatur: pecus. Vaþ. 2, 25: pr; 32: pr, 1; B. 13: 2. &c. Cfr. *Fiæt 1, Folk; Foþer-, Leghufæ.* 2) gods, saker (af hvarjehanda slag): bona, res (cuiuscumque generis). Vaþ. 38: 1; Æ. 17. *bondin sum fæt a,* egaren till de saker, hvilka man genom *nam* tagit eller vill taga: domi-

nus illorum bonorum quae, eo invito, alius pignoris nomine cepit v. vult capere. Dr. 14: 4. coll. R. 3: 2. *fæ föra, köpa mæþ fæ,* pecunia aliaque bona mobilia. ES. 3: pr; 9: 1. *fæ biuþa,* Æ. 17. *lösas mæþ fæ ok frænda eþe,* vide *Lösa. fæ böta,* Vaþ. 1: pr. *fæ böta*)(*fasta* v. *skript taka,* Kr. 14: pr; 20: pr; 21. *vaþa eþer falder kununge til fear* &c., d. ä. till böter för upsåtlig gerning: iuramento non legitime dato, mulcta laesionis voluntariae penditor regi &c. Vaþ. 17: 1. *insat fæ,* B. 26: 1. *lokka ælla spana bo ælla fæ mans,* Æ. 17; cfr. *Spana.* — Cfr. *Bo-, Bolfæ.* 3) egendom i allmänhet: bona (alicuius, universaliter). Eþs. 26. not. 40; G. 14: 1. *kyrkiona fæ,* Kr. 8: 1. not. 14. Cfr. *Kirkiufæ.* *

Fæ fylinger, m. fädöljare; så kallas den som dräper en annans fäkreatur, och gömmer den döda kroppen: occultator pecoris; ita appellatur is, qui, occiso alieno pecore, occultat occisum corpus. B. 24: 6. Cfr. VGL. v. *Fæarföling.*

Fælagh, n. bolag, gemenskap: societas, communio. Vide *Fælags gærþ, Hionafælagh.* *

Fælags gærþ, f. gemenskap, sällskap: communio, societas. *ganga at bium mæþ f.,* d. ä. efter öfverenskommelse med skogens egare: consensu dominorum silvae. B. 35: 1. Locc. vertit: "collatio vel pensio pecuniaria pro usu silvae alienae."

Fælla (praes. pass. *fællis* v. *falzs*), v. a. 1) fälla, göra att något faller: deiicere, facere ut aliquid cadat. *f. diur,* B. 36: 2. *havi öxamala sin* (sc. *þæn*) *sum fældi* (sc. *skoghin*), B. 32. Cfr. *Fætillös.* 2) hindra, uppehålla: impedire. *falzs færþ hans,* B. 5: pr. 3) förklara ogild, oduglig &c.: irritum, inutilem &c. pronuntiare. *f. bro, garþ,* R. 4. *vita til (huru) mykils hon* (sc. *næmdin*) *fælde brona, huru höght hon fælde garþin,* i. e. quanti essent defectus in ponte vel saepe, ratione quorum mulcta est pendenda. R. 4: pr. *f. eþ,* Kr. 13: 2, 3. *eþer fællis* v. *varþer fælder,* Kr. 17. *kalla eþ fældan vara,* d. ä. förfallen: dicere alium non dedisse iuramentum, nec amplius ad iurandum esse admittendum. R. 9: pr. *maþer falzs at eþe* ( )(*giter eþ gangit*), Kr. 21; Vaþ. 6: 6; 39: 1; R. 5: 1. *falzs* v. *fællis eþer,* d. ä. blir den ej gången: si iuramentum non detur. Kr. 6: pr; Vaþ. 17: 1; R. 5: 1. *eþer falzs til gialds,* d. ä. då eden ej blifvit gången, skall skulden betalas: iuramento non dato, debitum solvitor. R. 5: 1. *þön vitni sum* (sc. *eþer*) *falzs firi,* vitnen, hvilkas föred blir ogild, derigenom att tylftareden, som skulle följa derpå, uteblir: testes, quorum iuramentum praevium, non sequente iuramento duodenario, irritum fit. Dr. 3: 2; Vaþ. 8: 2. *eþer falzs at næmd* v. *ræfst,* d. ä. blir upphäfven: irritum pronuntiatur. R. 5: 1; 16: 1. 4) sakfälla, ogilla kärandens påstående, eller förklara svaranden skyldig: reiicere petitionem actoris, vel reum noxium pronuntiare. R. 3: 1, 2; 4, 23: 1. *hæraþs næmdin fællir hin sum sot haver,* Dr. 3: 2. *maþer falzs ælla værs,* Kr. 27: 1. *vara* v. *varþa fælder* (*a næmd*), Kr. 14: pr; 16: 2; Vaþ. 20: pr. not. 91; 30: 2. *sva mykit, sva margha pænninga sum han ær fælder at,* R. 3: 2. not. 98; 4: 1. *heta fælder,* R. 9: 1. not. 2. *þön mal fæld varþa* v. *sum fællas,* i. e. in quibus rei sontes pronuntiantur. Kr. 14: pr; R. 3: 2. *falzs eþer* v. *at eþe ... þa fællis (ut) sakin,* den som brustit åt eden, är fäld åt saken, och måste böta för sitt brott: reus, iuramento non dato, noxius censetor,

mulctamque pro delicto pendito. R. 5: 1. *giter egh eþ gangit fællis til fiæþærtiughs*, si in iurando defecerit, solvito mulctam quadraginta marcarum. Vaþ. 31: 5. Cfr. *Hæræþs næmd, Næmd; Lagh-, Næmd fælder.* *

Fælla, f. fälla, fäld skog: concaedes, silva caesa. B. 32.

Fæmnatta tak, n. vide *Tak*.

Fæmt, f. (a *fæm*, quinque; Isl. *fimt*, numerus quinarius) (1) fem dagars tid: quinque dierum spatium. *innan -tar* (gen.) *ater biuþa*, Vins. 5.
2) (2) en enskild sammankomst, som på tinget utsattes att hållas emellan de tvistande på femte dagen efter det att målet förevarit vid tinget (så att, då detta skett om lördagen, fämten inträffade följande thorsdagen): privatus litigantium conventus, in iudicio constitutus, ac quinto die habitus postquam res in iudicium delata erat, (ut adeo, cum hoc die Saturni factum esset, conventus sequenti die Iovis haberetur). Eþs. 5: 1; R. 7, 24. *f. komber a söran dagh, i fastu* v. *forfall*, ES. 8, 12: pr; 14: pr. *læggia manni f.*, förordna en sådan sammankomst: talem conventum constituere. Kr. 21; R. 22: pr. *læggia f. til kirkiu garþs*, d. ä. att hållas på kyrkogården: conventum in area templi habendum constituere. Kr. 3: 1. *læggia f. hem til mans*, R. 23: pr. *læggia f. til boskiptis*, d. ä. för att förrätta boskifte: conventum constituere, in quo dividantur bona (damnati). Vaþ. 33: pr. *domarin læggi (hanum) f.*, Kr. 3: 1; ES. 8. *domarin læggi f. til hans*, R. 21: 1. *domarin vil egh læggia f. til þæs mals* &c. R. 22: 1. *þingsmæn læggin hanum f.*, Kr. 19: pr. *biskuper skal hanum fæmtir læggia*, Kr. 25: 1. *f. sökia*, R. 7. *a* v. *til f. koma*, ES. 8, 14: pr; R. 8: pr. *a fæmtinne, fæmt, fæmtum*, Kr. 3: 1; Dr. 3: 2—4; Vaþ. 6: 2; 8: 2; 20; ES. 4: 1; 14: pr; R. 22: pr. not. 82; cap. 23. *at (þriþiu, yværstu) f.*, ES. 4: pr; 15: 1; B. 3: pr. *sitia f.*, vara tillstädes på fämten (om käranden): in conventu adesse (de actore). Eþs. 5: pr; Vaþ. 6: pr; R. 22: pr. *sitia f. at sialfs sins (sc. heme)*, ES. 3: pr. *þing ok* v. *ælla fæmtir*, Vaþ. 20: 1; ES. 18: 1; B. 39: 1. *stæmna tu þing ok sitia tua -tir*, R. 18. *stæmna (manni) þry þing ok (sitia) þrea -tir*, Dr. 11: pr; ES. 3: pr; 4: pr; 15: pr; 16: 2; R. 23: pr; 26: 1; B. 8: 3; 39: 1. *stæmna (första,) annat, þriþia þing ok sitia (förstu,) andra, þriþiu f.*, Vaþ. 6: pr; R. 23: 1; 26: 1. *sitia tva -tir, þriþiu f.*, ES. 14: pr. not. 4. *a* v. *i första, andru, þriþia þingi ok förstu, aþre, þriþiu f.*, R. 23: 1; 26: pr. *þriþi f.*, ES. 4: pr; 8, 12: pr; 14: pr; 15: pr, 5; R. 14: 1; B. 1: 3; 30: 1; 39: 1. *yværsti f.* (i. q. *þriþi f.*, ES. ind. 12. coll. cap. 12: pr.), Æ. 10: pr; ES. 8, 12: pr; 15: 1, 3—5; B. 1: 1, 4; 3: pr; 28: 4. *biuþa manni giald mæþ þrim þingum ok þrim -tum, halda (eghn) i þrim þingum* &c. B. 33, 47. *f. af lionga þingi til mans næmna* v. *læggia*, Vaþ. 20: 1. *læggia (manni) lionga þings fæmt hem til hans*, R. 26: 1; B. 39: 1. *a lionga þings f.*, Vaþ. 6: pr, 3; Æ. 14; R. 26. *böta innan fiurum lagha þingum ok fiurum lagha -tum* (cfr. R. 26: 1.), Eþs. 16. *böta i lagha þingum ok lagha -tum*, Dr. 10: pr. *böta, luka* &c. *i* v. *innan þingum ok* v. *ælla -tum*, Dr. 13: 1, 2; ES. 4: pr; B. 1: 5; 9: 3. *böta, byggia i lagha -tum*, Dr. 5: 1; 9: 1; B. 8: 3. (3) en sammankomst, dervid en tvistig sak, som blifvit satt i qvarstad *(tak)*, efter en kortare eller längre tids förlopp, på en utsatt dag skulle framhafvas: conventus, in quo res litigiosa, apud seque- 3)

strem deposita, breviori vel longiori post tempore, stato die erat exhibenda. *förste f.*, ubi spatium quinque dierum (*fæmnatta tak*) definitum erat, Vins. 6: pr, 1. *annan* v. *höghste fæmtan natta f.*, ubi *fæmtan natta tak* datum erat, Vins. 6: 1, 6. *þæt ær þön högste f. nat ok iamlangde*, B. 26: 1. *manni til f. koma*, Vins. 6: 6. *i tak lata i alla lagha -tir*, B. 26: 1. *koma þer* (sc. *vinin ok salin*) *innan lagha -tum* (sc. secundum Vins. 6.), Vins. 2. *lösa æftir lagha -tir*, Vins. 7: 3. *alla -tir innan*, vide *Ætla*. — Ih., h. v. a *fem nattu* (sic!) *ting* contractam esse autumans, repetit quae a Ver. aliisque de illa perperam sunt allata.

Fæmta, v. n. hålla *fæmt*: conventum *fæmt* dictum habere. Eþs. 5: 1.

Fæmtan, num. femton: quindecim. Kr. 2: pr. not. 36; Eþs. 15: 1. not. 24; Dr. 12; G. 16: pr. &c. *f. manna eþer*, vide *Eþer*. *f. natta fæmt* v. *tak*, vide *Fæmt* 3, *Tak*. *

Fæmta vitne, n. (a *fæmt*) vitnesmål, eller vitnens ed, hvarigenom svaranden styrker att han förut på tre ting och fämter erbjudit käranden rätt: testimonium vel iuramentum testium, quo reus probat se in tribus conventibus iudicialibus et tribus privatis conventibus in iudicio constitutis, obtulisse actori quae illi debuit. R. 26: pr. *ganga f.*, ibid.

Fæm tighi, num. femtio: quinquaginta. B. rubr. *

Fængta, v. a. i. q. *forfængta* (alias: comparare), B. 30: 1. not. 73; nisi h. v. illo loco negligenti scribae debeatur.

Færma, v. a. (vide VGL.) *folk f.*, Kr. 13: 1. *

Færre, pron. pl. färre: pauciores. Æ. 17. not. 76; ES. 16: 2. * (*fair*)

Færþ, f. färd, resa: iter. B. 5: pr. Cfr. *Bruþfærþ*. *

Fæst (*fæste*, ES. 4: pr, 2. *fastum* pro *fæstum*, G. 10: pr.), f. 1) fästning, trolofning: sponsalia. *afla barn i f.*, G. 5: 1. *þaghar f. komber a malit*, G. 10: 2. 2) stadfästelse af köp, skifte, gåfva eller förpantning af jord, med föreskrifna formaliteter: solemnis emtionis venditionis, permutationis, donationis vel pignerationis de fundo contractae confirmatio (cfr. ES. 8.). *halda f. at* (*gæf*), högtidligen stadfästa gåfvan (om gifvare): donationem solemniter confirmare (de donatore). G. 10: pr; Æ. 4. *halda f. ivi* (*skipti*), Æ. 10: 3. *halda a fæst* v. *fæstum*, om säljare: de venditore. ES. 22; Vins. 10. *halda a fæstum ok köpum*, om gifvare: de donatore. Æ. 4; cfr. *Köp. f.* (*at eghn*) *taka*, om köpare: de emtore. ES. 1: 1, 2. *skilia firi f.*, säges om en tredje man, som i närvaro af contrahenterne och två vitnen, förrättade denna handling: dicitur de tertio quodam viro (*fæsta maþer*), qui, praesentibus personis contrahentibus duobusque testibus, haec solemnia peragebat. ES. 4: pr, 2; 8; R. 11: 1. *sva manga fæste taka sum* &c. d. ä. taga särskild fäst för hvar hemmansdel som är inbegripen i köpet: pro quaque parte divisi fundi in facta emtione comprehensa, peculiari actu confirmationem accipere. ES. 4: pr. *köpa hump mæþ fæstum*, B. ind. 3. *giva, skipta, fa* (*iorþ*) *mæþ fæstum ok köpum*, d. ä. med lagligen stadfästadt contract: contractu legitime confirmato. G. 10: pr; Æ. 10: 3; ES. 5, 8; B. 3: pr. *fa iorþ mæþ fæstum ok lagha fangum*, ES. 4: pr. *fa* (*eghn*) *mæþ fæstum ok köpum ok allum lagha fangum*, ES. 5, 9: 1. *bæra f. in til mans*, med ed öfverbevisa säljaren &c. om den skedda, med fäst bekräftade förytringen: iuramento convincere venditorem &c. factae alie-

nationis. ES. 4: 2; cfr. *Inbæra. bæra f. a man,* idem. ES. ind. 11. *bæra in til mans fæsta ok köpa* (pro *fæstir ok köp*) *mæþ fæmtan manna eþe,* ES. 4: pr; 11: pr; cfr. cap. 8. *bæra en fæst* v. *flere fæste in til mans* (cfr. supra de verbis: *sva manga fæste* &c.) ES. 4: pr. *f. ok köp ær in burit til mans,* ES. 4: pr. *bæra fæst* v. *fæstir*, absolute, ES. 4: 2; 8; R. 11: 1. *bæra f. a föter döþum,* föra dylik bevisning mot en redan död person: talem probationem contra iam mortuum hominem afferre. ES. 10. *þæn sum fæstir fylgkia ok köpa* (pro *köp*), den som genom sådan bevisning kan styrka att han köpt jorden: qui emtionem ita probare potest. ES. 7. *bæra til værþa . . . mæþ fæstum ok köpum,* vide *Bæra* 2. *böta firi hvaria f.,* d. ä. för hvar med särskild fäst bekräftad hemmansdel, som var inbegripen i det ryggade köpet: pro quaque parte iam revocatae emtionis venditionis, peculiari actu confirmata, peculiarem mulctam solvere. ES. 4: pr. — Ett fall förekommer, då samma högtidlighet vid köp erfordrades, oaktadt det ej angick jord: unus occurrit casus, ubi eadem solemnis emtionis venditionis confirmatio locum habuit, quamvis non de fundo actum est. *fostra mæþ fæstum köpa,* ES. 23. — Cfr. *Aþal-, Oþol-, Væþia fæst.* ◦

Fæsta, f. arrende: locatio conductio (fundi). *hava iorþ at fæstum (af andrum),* B. 9: 9. ◦

Fæsta (part. pass. *fæster*), v. a. 1) fästa, stadfästa: firmare, confirmare. *lutrin fæster þæt han haver fangit,* Æ. 10: 1, 2. 2) fästa, trolofva sig med: despondere sibi. *f. kunu,* G. 5: 1; 8: pr. Cfr. *Fæster.* 3) fästa, trolofva med en annan (om giftoman): despondere alii (de sponsore). *f.* (*manni*) *kunu,* G. 4: pr; 5: 1; 6: 1 (ubi verba *fæstir* et *trolovar* non opposita sed synonyma sunt). *fæsta,* absolute, G. 4, 6: pr. 4) städja (till tjenst): locare operas. *sik til leghu f.,* B. 12: 1. *annan til leghu f.,* ibid. Cfr. *Leghu fæster.* 5) utarrendera: locare (fundum). *f. manni* (*iorþ*), ES. 15: 3; B. 9: 1. 6) utfästa: promittere. *f.* (*manni*) *eþ* (*firi sak*), *æller var fæster,* Kr. 19: pr; 21; Vaþ. 17: 1; 39: 1; R. 5: pr, 1; 6: pr, 1; 7, 9: 1; 12: pr; 14: pr; 26: pr; B. 48. *f. lagh,* Kr. 19: pr. *f. lagha böter ælla lagha eþa,* R. 26: pr. *eþ* &c. *f. ok taka,* Æ. 10: 2; ES. 15: 1; R. 9: 1; 14: pr. *f. ok taka iorþadelu,* d. ä. ed i sådant mål: iuramentum in tali caussa promittere &c. ES. 15: 1. *f. manni rætt,* R. 8: pr. *f. manni leghu,* B. 12: pr. Cfr. *Fæster, Ut fæsta.* ◦

Fæsta kona, f. fästeqvinna: femina desponsata. G. 8: pr. ◦

Fæsta kunu barn, n. barn afladt i fästom: filius v. filia in sponsaliis procreatus v. procreata. G. 5: 1.

Fæsta maþer (*fæstnaþa maþer,* ES. 16: 2. not. 89.), m. den man, som vid köp och andra contracter om jord, förrättar *fæst:* vir, qui in emtione venditione aliisque contractibus de bonis immobilibus peragit solemnem confirmationis actum (*firi fæst skil*). ES. 8, 13; 1; 16: 2. ◦

Fæster, adj. (part. pass. a *fæsta*) 1) trolofvad: desponsatus. *kona ær fæst manne,* Vaþ. 36. 2) stadd (i tjenst): conductus. Vide *Leghu fæster.* 3) utfäst: promissus. *hæmnas æptir böter fæsta,* Eþs. 2: 1. Cfr. *Fæsta 6, Ofæster.* ◦

Fæstnaþa stæmna, f. (vide VGL.) G. 11: pr. Cfr. *Fæstninga stæmna.* ◦

Fæstnaþa val, n? i. q. *fæst* 2. Æ. 10: 3. Quid in hac compositione significet v. *val* (alias electio; vel forte pro *vald*, potestas, ut cod. F. l. c. habet *wålld*), nobis latet. Forte pro *ual* legendum est *mal*; in quo casu *fæstnaþa mal* proprie esset sermo, qui in solemni emtionis venditionis confirmatione (*fæst*) habitus est a viro *fæsta maþer* v. *fæstnaþa maþer* dicto. Utcumque haec sint, id tamen non dubium est, quin verba: *komber f.* ... *mællum þerra*, respiciant quae supra dicuntur: *þa skulu þer skipta mæþ fæstum ok köpum*. Locc. vertit: "firmatorum delectus."

Fæstning, f. 1) (a *fæsta* 2, 3) fästning, trolofvande: desponsatio. Vide *Fæstninga stæmna*. 2) (a *fæsta* 6) utfästande, löfte: promissio. *malsæghande lite at f. sinne*, sedan han nöjt sig med tillbudet af vådaed, kan han, då denna fälles eller återgår, likväl för sin del ej fordra mer än vådabot: privatus actor, qui accipere voluit promissum iuramentum de laesione casu facta, hoc non iuste praestito, pro sua tamen parte non nisi mulctam pro laesione casu facta debitam potest petere. Vaþ. 17: 1. *

Fæstninga stæmna, f. i. q. *fæstnaþa stæmna*. Dr. 5: pr; G. 1, 11: pr. not. 100; §. 1.

Fætil, m. band: vinculum. Inde

Fætillös, adj. obunden eller med lossade band: non vinctus, v. solutis vinculis. *þa falzs f. byrþe*, då banden lossnat, faller bördan; säges om fored som blir ogild, då tylftareden ej följer derpå: solutis vinculis onus decidit; dicitur de iuramento praevio, quod, iuramento dodecadis secuturo non confirmatum, irritum fit. Dr. 3: 2; Vaþ. 8: 2.

Fæþringar, m. pl. slägtingar på fädernet: cognati paterni generis. G. 18; Æ. 6: pr.)(*möþringar*, Dr. 7: 2; G. 14: 2.

Fæþrini (*faþrini*, Dr. 7: pr.), n. 1) fäderne (slägt): paternum genus.)(*möþrini*, G. 9: pr; Æ. 3: 1; 8: pr. *vara* (sc. *skylder*) *a -it*, G. 9: pr; Æ. 3: 1. *þæn sum næster ær a -it*, Dr. 7: pr; G. 4, 9: pr; R. 12: 1. *-is frændi* v. *frænder*, Eþs. 19 (ubi posteriori loco sermo est de mariti cognatis, liberis non exsistentibus), 28; Dr. 7: pr, 2. &c. *broþir a -it* (-)(*sunderkulla broþir a möþrinit*), G. 9: pr; 21: 1. not. 18. *-is bröþer*)(*möþrinis bröþer*, Æ. 3: 1, 2) fäderne-arf: hereditas a patre relicta. Eþs. 7: pr; Æ. 8: pr; 9: 1; 10: pr, 1, 3; ES. 9: 1; 19: pr; 20: 2; 22; B. 9: 4.)(*möþrini*, Æ. 10: pr; ES. 3: pr. Cfr. *Fanga-*, *Forna fæþrini*. *

Fölas (*folas*, B. ind. 51.), v. dep. (a *fol*, stolidus) vara löpsk: catulire. *hundsima fölas*, B. 51.

För, adj. skicklig, duglig, i (godt) stånd: habilis, vegetus, bene comparatus. *fa hanum föran* (*hæst* &c.) *til syslu sinna*, B. 24: 3. *f. at væria*, ES. 13: pr. *til ængsins för*, G. 16: pr; R. 13. Cfr. *Iam-*, *O-*, *Værknaþa för*. *

För (*for*, Eþs. 12, 14.), adv. 1) förr: prius. *f. æn*, antequam. Kr. 14: pr; 15: pr; 17; Eþs. 1: 1, 2; 3: 1; 4. &c. 2) förr, förut: antea. Kr. 6: pr; 9, 13: pr; 27: 2; Eþs. 10: 1; 12, 14; B. 32. &c. 3) förrän: antequam. Eþs. 12. Cfr. *Förra*. *

Föra, v. a. föra: vehere, ducere. Kr. 2: 1; 7: 1; 12: pr. &c. *han förþe han* (sc. *tiundan*), Kr. 13: pr. *man til þings f.*, Eþs. 26, 32. not. 96; Dr. 2: 1, 2. &c. *han förþe hanum kununa*, Vaþ. 37. *gifta fulnaþ manni i garþ f.*, B. 9: 1. *fæ f.*, ES. 3: pr. *i sælder f.*, d. ä. sälja: vendere. Æ. 25: 1. not. 81. *f. in*

(sc. *sæþ)*, B. 19: 1. *f. (þrætylftan, hemföþu) eþ*, gå ed: iusiurandum dare. Dr. 3: 3; Vaþ. 8: 2; Vins. 6: 3; R. 7, 8: 2. *f. eþ sik af handum*, idem. Kr. 19: pr. *f.*, absolute, idem. R. 8: pr, 1, 2. not. 53. *eþ förþan vita*, Æ. 10: 2. Cfr. *Af 5, Garþer, Ut föra.* *

Förning, f. gåfvor emellan fästehjon: dona inter sponsum et sponsam. Sic, at vitiose, ut videtur, pro *forþing*, habet cod. C, G. 16: pr. not. 13. Cfr. VGL. v. *Forneghæ fæ.*

Förra (forra, Kr. 6: pr. not. 38; 7: 1.*)*, adv. 1) förr: prius. *f. æn*, Kr. 7: 1; Vaþ. 1: 1; G. 10: 2. &c. 2) förr, förut: antea. Kr. 6: pr. not. 38; 27: pr, 2. not. 26; Eþs. 1: 2, 8; Dr. 2: pr; 9: pr; Vaþ. 8: 2. &c. Cfr. *För.* *

Förri, adj. comp. förre: prior. Eþs. 21. superl. *förster*, Kr. 9; Vaþ. 35; ES. 4: pr; 8. &c. cfr. *Gæf. försti dagher (sc. paska)*, vide *Attundi. at förstu*, adverbialiter, först: primum; nisi *hofþe* addendum aut subintelligendum sit, G. 16: pr. *

Först (forst, Eþs. 17.*)*, adv. först: primum. Kr. rubr; cap. 19: pr; Dr. 9: 1; 14: 6. &c. *

Förster, vide *Förri.*

Förstu (forstu), adv. i. q. *först.* Dr. 9: 1. not. 73; Vaþ. 6: 4; B. 1: 4.

Föþa, v. a. föda, framföda: gignere, parere. *f. döt barn*, Vaþ. 14: pr. *af broþor* v. *systur föþas* v. *födder*, d. ä. hafva sin härkomst af: a fratre v. sorore originem ducere. Æ. 3: 1. *föþis (sc. fyl, kalver* &c.*) af (hors ælla ko* &c.*)*, B. 45. 2) föda, upföda, underhålla: nutrire, alere. Eþs. 10: pr; Vaþ. 16: pr; Æ. 12; ES. 21: pr. *up f.*, B. 45. Cfr. *Hema, Hemföþa.* *

Föþa, f. föda: alimentum, victus. Kr. 2: 2; 3: pr; Æ. ind. 12. *þa ær föþan leghan*, d. ä. då kreaturet födes, betales ingen lega derför att det begagnas: qui pecus alit, nullam mercedem pendit pro usu eius. B. 26: pr. *

G.

Gaghn, n. gagn, nytta: usus, utilitas. *taka g. af kældu*, uti fonte. B. 27: 1.

Galdviþer, m. (a *gald*, sterilitas, vel *galder*, sterilis; unde *gallko*, vacca sterilis; *gallstrand*, prov., litus arenaceum, non piscosum; *gælda*, castrare) träd som ej bär frukt: arbor non fructifera.)(*ek*, B. 31. Cfr. B. 33. not. 15.

Galghi, m. galge: patibulum. Vaþ. 32: 1.

Galin, adj. (proprie incantatus, part. pass. a *gala*, canere, incantare, unde *galldr*, incantatio) galen, rasande: furiosus, rabiosus. *hunder varþer g.*, B. 50.*

Gamal, adj. gammal: vetus, antiquus, aetate provectus. Vaþ. 32: 1; G. 19. def. m. *gambli*, vide in[illegible]. f. *gambla*, B. 8: 2; 11: 1. gen. m. *gambla*, Æ. 9: 2. dat. f. *gamble*, B. 8: 2. def. *gamblu*, B. 1: 2; 10, 11: 1. acc. f. *gambla*, Dr. 18: 1; B. 25: 1. pl. nom. m. *gamblir*, B. 28: 4. n. *gamul*, G. 16: pr. dat. *gamblum*, B. 11: 1. def. *gamblu*, Æ. 2. pr. *þriggia iamlanga g.*, Dr. 18: 1. *gör byr ok g.*, B. 28: 2, 4. *gambli karlin*, d. ä. fadren: pater. Æ. 9: 2; 10: pr; B. 12: 1. *

Ganga (gar pro *ganger*, Kr. 22. not. 92; G. ind. nott. 14, 22.*)*, (1) v. n. gå: ire. *koma gangande*, Kr. 8: 2. *g. til þings, af þinge (mæþ gruþum)*, Dr. 7: 1. *g. hælgra manna mællum*, Dr. 13: pr. *g.*)(*rinna*, (om häst,) gå passgång, d. ä. på en gång uplyfta de fram- och bakben som äro på samma sida: tolutim incedere (de equo). B. 25: pr. *þær -ge horn gen horne*, vide *Gen. g. i kirkiu æftir barn* &c., Kr. 31. *g.* (1)

a mat ok mala, vide *Mali*. *g. at bium, æftir ælghium*, B. 35: 1; 36: 2; *g. æftir kunu (ok gæra dighra hana)*, G. 29: 2; Æ. 26. *g. a andra giptu*, vide *Gipta*. *-gi ater in*, återkomme i landet: redito in provinciam. Dr. 5: 1. *handvirki -ger firi*, möter, hindrar: impedit. B. 28: 4. *g. af raþe annars*, vide *Af 3*. *kulder -ger a kull*, d. ä. syskon som äro af en kull, ärfva dem som äro af en annan: qui ex uno coniugio nati sunt, succedunt in bona eorum, qui ex altero coniugio sunt. G. 21: 1. *til urgæf g. til ælstu broþranna*, d. ä. begära det af dem: donum illud a maioribus natu fratribus petere. Æ. 9: 2. *g. til vins* v. *salans*, Vins. 7: 3; 13. *g. til sins*, återfå sin egendom: rem suam recuperare. Vins. 6: 3; 7: pr, 3; 8: pr. *g. til værþa, eghn, virþning sinna*, &c. ES. 3: 1; 6, 8, 9: pr; Vins. 7: 3, 4; 13. *g. ater til sinna viþer gialda, til vingæf*, G. 14: 2; B. 9: 1. *til (hols) g.*)(*af fara*, B. 9: 4. *til (arfs) g.*, accipere hereditatem. Æ. 3: 1. *fran (arvi &c.) g.*, Æ. 3: 1, 2; 7; B. 36: 2. *i tak g.*, vide *Tak*. *i (næmd) g.*, R. 1: 2. *-gin i gialdit mæþ hanum*, deltage i böternas betalning, neml. med den döde; ty här hafves afseende på den händelse, att den döde sjelf egt del i qvarnen, och derför äfven måste deltaga i böterna; eller ock möjligtvis på den händelse som i B. 27: 1. omtalas: mulctam pro rata parte pendunto, sc. una cum occiso; hic nempe respicitur is casus, cum occisus ipse unus ex dominis molinae mulctam soluturis fuit; vel forte casus ille, qui B. 27: 1. commemoratur. Vaþ. 1: 2. (coll. §. 5.). *ængin sokn skal þær æptir g.*, d. ä. ske: sequitor. Eþs. 10: pr. not. 80; ES. 12: 1. *hvat af hans goþs &c. gik um arit*, d. ä. inflöt: quanti proventus redierint. Æ. 12: 1. *-ge ut virþningen*, värdet utbetales: pretium solvitor. B. 45. *illa friþer* &c. *-ger in*, begynnes: incipit. Kr. 22. *-ga ut þrea nætter*, förlida: praeterlabuntur. B. 36: 2. *g. til skiptis*, om egendom: de bonis. Eþs. 32; Vaþ. 41: 1; Æ. 10: pr; ES. 24. *i skipti g.*, Vaþ. 33: pr. *g. til bruts, iamkan, iamnaþar, iamnaþa skiptis, mals*, vide *Brut* &c. *eghn -ger til omynd*, G. 16: pr. *g. til fulnaþar, fulnaþer -ger firi*, vide *Fulnaþer*. *þæt -ge aldrigh hanum til arfs*, Eþs. 18. *undi möþringa g.*, om dräpen hustrus qvarlåtenskap: de bonis occisae uxoris. Ibid. *bani -ge först i bot*, vide *Bani 2*. *egh lif hans þær firi gangi*, i. e. perito, ei adimitor. Eþs. 29. *at lepsnum g.*, vide *Lepsn*. *lagha soknin -ge in til hans*, i. q. *falder in* (vide *Falla 1*), ES. 14: 1; 15: 4. et not. 96; B. 1: 4; 13: pr. *fallin -ga in a man*, vide *Fall 2*. *viþer g.*, vidgå, bekänna: fateri; vide *Viþer ganga*. *til g. mæþ (sannum iartighnum ok) tvæggia manna eþe*, d. ä. framträda och svärja: prodire et iuramentum dare. Vins. 6: 1; 7: 3; B. 37: pr. *til g. mæþ surnum eþe vita* &c. B. 26: 1. *(mæþ) vitnum a man g.*, Vaþ. 20: pr; R. 26: 1. *vitne skulu g. a man*, Eþs. 26, 32; Vaþ. 35. *g. vitnum a (mal)*, Eþs. 12. *eþum a mote g.*, G. 14: 2, 3. *g. laghum up a*, R. 3: 1. *laghum firi g.*, i. q. *eþum a mote g.*, Vaþ. 35. *firi g.*, med ed bevisas: iuramento probari,)(*standa*, ES. 19. — Cfr. *Alf*, *Arfgænger*, *Ater-*, *Fram-*, *In-*, *Up ganga*. 2) v. a. verkställa (vissa juridiska handlingar): facere (actus quosdam iudiciales). *eþ g.*, Kr. 6: pr; 13: 2. not. 63; §. 3; 16: pr; 17, 18: 2; 19, 21; R. 11: 1. &c. Cfr. *Buþs eþer*, *Tvætylfter*, *Þrætylfter*. *g. vitne*, R. ind. 26. Cfr. *Fæmta vitne*. *g. iorþa værn*, ES. 15: pr. *iorþa dela ... hon a ofæst* &c.

gangas, d. ä. ed i sådant mål: iuramentum in lite de fundo. ES. 15: 1. *pa skal han g.* (sc. *epin*), R. 9: 1. *gen g.* (sc. *ep*, i. e. *sværia* v. *vita*) *at* &c. ES. 14: 1. *laghfult g.* (sc. *ep*), R. 11: 1. (*ep*) *amote næmd g.*, R. 4: 1. *hin -ger* (sc. *ep*), R. 8: 2. *pæt* (i. e. *per epar*) *sum han -ger*, R. 14: pr. *firi andrum* (sc. *ep*) *g.*, ibid. *-ger han* (sc. *vitne* v. *ep*), R. 26: pr. *pa skal g.* (sc. *iorpa værn* v. *ep*), ES. 15: 1. Cfr. *Laghgangin.* — Aliam, eamque insolitam activam significationem haberet hoc verbum in locutione *g. skogh mans,* B. 29, nisi, ut nobis verisimile videtur, praep. *i* illo loco addenda esset, ut habet cod. F, et infra in eodem capite ipse textus. "

Ganga, f. gång: itus. *taka hæst* &c. *a gangu,* d. ä. en som gått ifrån sin egare och lös drifver omkring: errantem equum deprehendere. B. 34: 1. Cfr. *A-, Kirkiu-, Sianga-, Viper ganga.*

Gap, n. gap, öpning: hiatus, apertura. *g. ligger a garpe,* B. 14: 1. Cfr. *Sörgap.* °

Gapa syn, f. (a *gap*) besigtning af gärdsgårdar, eller egentligen af de der befintliga bristfälligheter: "inspectio saepium, ad videndum aliquaene sint lacunae sarciendae," ut recte, nobis iudicibus, vertit Ih. *ganga a g.,* B. 35: 1. Locc. ita explicat l. c.: "si se conferat eo, ubi videt hiatum vel foramen cavatae arboris;" Ver. autem, v. g. sine dubio derivans a verbo *gapa,* hiare v. circumspicere, sic vertit citata verba: "huc illuc oberrare et circumspicere, nullius rei inquirendae caussa."

Garpa fang, n. pl. gärdsle: materia saepium. B. 16. not. 51.

Garpa næmd, f. nämnd, förordnad att besigtiga en gärdsgård: nemda, ad inspectandam saepem nominata. *g. gæra,* förordna en sådan nämnd: talem nemdam constituere. R. 4: pr.

Garpa syn, f. besigtning af en gärdsgård: inspectio saepis. B. 14: 1.

Garpbæra, v. a. föra till någons gård eller hem: ad domicilium alicuius afferre. *han garpbar hanum pa sak mæp stæmdu pinge,* d. ä. han begynde rättegången dermed, att han infann sig i hans gård och stämde honom till tinget: actionem instituendam ei denuntiavit, cum ad domicilium eius venit eumque in ius vocavit. R. 20.

Garper (*gærpin, gærp, gærpi,* pro *garpin* &c. R. 4: 1; 7; B. 3: pr.), m. 1) gärdsgård: saepes. R. 4; B. 3: pr; 6: pr; 9: 1, 3, 7; 14: pr, 1; 15: pr; 16, 17: 1; 23, 28: 2, 4, 5; 31. not. 92; 44: pr. *gærpa garp,* vide *Gærpa. sætia garp,* B. 1: 6. Cfr. *Rans-, Tompta garper; Half girpi.* 2) inhägnad plats: locus circumsaeptus. Vide *Bi-, Kirkiu garper.* 3) gård, bygnader, hus och hem: villa, aedificia (ubi aliquis habitat), domicilium. Eps. 1: pr, 1, 4, 5, 7, 8; 7: 1; Dr. 2: 2. *kunungs g.,* Vap. 21: 1. *i garpe*)(*utan garps,* Dr. 14: 4; R. 3: 2. *i garpe*)(*i pinge,* B. 9: 6. *ater biupa* v. *vara by til lagha læghis enum i garpe ok allum a pinge* v. *gatu,* hembjuda eller tillsäga endera (af slägtingarne eller bymännen) hemma i hans gård, och alla, då de (af den ene underrättade,) tillstädeskommit på tinget eller byns gata: offerre v. indicare uni (cognatorum v. pagi incolarum) domi suae, omnibus vero (ab isto convocatis,) in iudicio v. pagi platea. ES. 3: pr; B. 1: 1. *i garp mans ganga,* allitt. R. 7, 21: pr; B. 17: 1. *mæp grupum til garps ripa,* G. 8: 2. *gifta fulnap manni i garp föra,* B. 9: 1. *vara gæster til garps,* G. 22. *innan* v. *utan garps ok grinda stolpa,* allitt. G. 12: pr; R. 3: 2; B. 37: pr. *pæt bonden före sik*

innan garþs ok grinda stolpa, det som mannen förer (från hustruns) till sin gård: ea (bona mobilia) quae maritus (e praedio uxoris) ad suum domicilium transfert. G. 22. Cfr. *Fea-, Hirþ garþer.* °

Garþs liþ, n. gårdsport: ostium areae. Eþs. 1: 4; 16. °

Garþ sto, f. (Isl. *stó*, statio, locus) stället för en gärdsgård: locus saepimenti. *læggia g. æftir æng*, bestämma den rymd, der hvardera af grannarne i byn bör sätta gärdsgård, efter hans andel i ängen: locum, ubi quisque vicinorum in pago saepes struere debet, secundum cuiusque portionem prati determinare. B. 2: 1. *tompt haver mæþ sik g.*, fördelningen af tomterna och gärdsgårdarne stämmer öfverens: partitio arearum convenit cum saepium distributione. Ibid. not. 71. Sermo hic non est de veris limitibus probandis, nec de inveniendo vestigio constitutae antea saepis, ut innuit Ih. *(Gloss. vv. gård, sto)*. Ver. vertit: "locus et longitudo saepimenti, cum ipso saepimento."

Gas, f. gås: anser. Vaþ. 32: 1; Vins. 1; B. 25: 1. °

Gata, f. (a *ganga?*) 1) gång, resa: iter. Vide *Eriks gata.* 2) väg: via; B. 3: pr; 11: pr; i synnerhet gata genom by: speciatim platea per areas in pago ducens. B. 1: 1; 2: 1. *gatu gynum by læggia* v. *gæra*, B. ind. 2; cap. 2: pr. et not. 50. Cfr. *Hiorþ-, Horn gata.* °

Gava, f. gåfva: donum. *skiptas gavum viþer*, Vins. 9: 1. Cfr. *Gæf 1.* °

Gen, 1) praep. c. dat. a) till möte: obviam. *ringia g. like*, d. ä. då lik föres till kyrkan: campanas movere cum funus ad templum vehitur. Kr. 8: pr. Cfr. *Bruþfærþ.* b) emot: exadversus. *hiorþlöt ligger g. hiorþlöt* v. *hægnaþe*, B. 13: 2. et not. 69. *byr ligger g. almænninge, skial g. almænninge*, B. 28: 2. *þær ligger maþer g. manne*, d. ä. målsegandernes böter qvittas mot hvarandra: ambobus occisis, neutrius heres mulctam petere potest. Dr. 1, 2: pr; 11: 1. *þær gange horn g. horne* &c. d. ä. bägge byarnes kreatur få opåtaldt gå om hvarandra i båda betesmarkerna: pecora amborum pagorum in contiguis pascuis promiscue pascant. B. 13: 2. *gialde kvikt (sc. fæ) kviku g.*, betale lefvande kreatur med lefvande: pro vivo pecore vivum reddito. Vins. 6: 5; B. 24: pr. *ryþia g. ryddu* &c. pro: *giva rydda iorþ g. ryddi*, B. 1: 3. c) (stridande) emot: contra. *g. hans vilia*, Eþs. 18. *g. laghum*, R. 3: 1. not. 70. *þær g.*, deremot: e contrario. G. 15. 2) adv. emot: exadversus, contra. *byggias g.*, vide *Byggia 1. g. sværia*, Eþs. 29; Dr. 10: pr. *g. væria*, ES. 14: pr. *g. ganga*, vide *Ganga 2. sighia ne g.*, Kr. 18: 2; Eþs. 23: 1. *þæn sum iorþ* &c. *galt g.*, den af contrahenterne som lemnat den andre jord (mot penningar &c.): is, qui (in emtione venditione) alteri fundum cessit. G. 14: 2; ES. 8, 12: 1. °

Gen, adj. gen, rak: brevis, rectus. Cfr. *Æmgen, Gensta.*

Gensta (ginsta, genstan, ginstan), adv. (proprie acc. superl. ab adj. *gen*) genast: illico. Dr. 2: 1. et nott. 38, 39; §. 2. Scribitur *genast, ginast*, B. 5: 1. et not. 42. ° *(gestan)*

Giald, n. 1) betalning, ersättning: solutio, compensatio. Æ. 12: 1; B. 9: 9. *half g.*, B. 4: 1. not. 19. *fult g.*, B. 33. *gialde ater fullum -dum*, Kr. 8: 2; Vaþ. 16: 2; B. 24: pr, 1, 4; 25: pr; 1. *ok (sc. gialde) þæt ater fullum -dum sum* &c. B. 24: 5. *ganga i -dit mæþ manni*, deltaga i (böternas) betalande: par-

tem mulctae ab alio solvendae pendere. Vaþ. 1: 2; cfr. *Ganga 1.* Cfr. *Aker-, Klokkara-, Viþer-, Ængia giald.* 2) gäld, skuld: aes alienum, debitum. R. 3: 2; 5: 1; 26: 1.)(*sak,* R. 3: 2; 5: 1. *öris* v. *örtugh g.,* R. 5: 2. *böta ut g.,* ibid. cfr. *Böta 1. eþer fulzs til -ds,* d. ä. till skuldens betalande (men ej till böter): iuramento a debitore non dato, debitum (non vero mulcta) solvitor. R. 5: 1. Cfr. *Korngiald.* 3) böter: mulcta. Vide *Fea-, Morþgiald.* °

Gialda (*giælda;* impf. *galt,* conj. *gulde),* v. a. 1) erlägga, betala, ersätta: pendere, solvere, rependere. G. 16: pr. not. 39; Æ. 14; ES. 7, 9: pr. not. 99; Vins. 6: 5; B. 12: pr; 17, 21: 1; 25: 2. not. 17; 41: pr; 51. *ater g.,* Kr. 9; Vaþ. 39: 1; G. 14: 1; Vins. 6: 5; B. 5: pr. not. 39; 19: pr; 21: 1. not. 26; 26: 1; 50, 51. *-di ater fullum gialdum,* vide *Giald 1. gen g.,* vide *Gen 2. ut g.,* Vins. 6: 2; B. 17: 1. not. 79; cfr. *Priskuldi. g. annars at* (vide VGL.); *þæt (fæ) fik egh þy bana at hans at gulde ælla hans fear,* d. ä. genom hans eller hans fäkreaturs vållande: se vel pecus suum non esse caussam necis alieni pecoris. B. 15: 1. *g. huþ sina,* Vaþ. 39: 1. *lif sit firi (sc. gærþ) g.,* Eþs. 22. 2) böta: mulctam solvere. Dr. 7: pr; Vaþ. 1: 2, 5; 3: pr. *g. siax öra, fiuratighi marker* &c. Kr. 8: 2. not. 26; Vaþ. 5; ES. 3: 1; 4: pr; 6, 7, 9: pr. not. 99; B. 4: pr; 6: 1; 14: 2; 18, 23, 24: 2; 31, 35: pr; 43: 1; 49. *fæ g.,* Kr. 21. not. 91. *g. karle ok kununge,* R. 10. *g. mæþ halvu,* böta (kreaturets) halfva värde: mulctam dimidio (pecoris) pretio parem pendere. B. 15: 1. *g. halfgildi,* vide *Halfgildi.* 3) gälla (i värde eller böter): valere (certo pretio vel mulcta). B. 25: 2. *þa -din þön (sar) egh mera all æn et fullsære,* d. ä. det bötes ej mera för dem: omnia illa vulnera non maiori mulcta luuntor &c. Vaþ. 13: 1. °

Giarna, adv. gärna: libenter. Eþs. 15: 2.

Gift (*gipt,* B. 9: 6.), f. 1) städja för arrenderad jord: arrha pro praedio conducto. B. 9: 1. nott. 5, 13; §. 6. *g.ær half int* v. *ut int,* jordegaren har till hälften eller helt och hållet förvärfvat eller förtjent städjan, d. ä. halfva eller hela legostämman är förliden; ty jordegaren hade ej rätt att behålla fulla städjan som han emottagit, om landboen i förtid blef skild från jorden: dominus fundi dimidiam v. omnem arrham adquisivit v. meruit, i. e. dimidium vel integrum locationis conductionis tempus praeteriit; nam dominus fundi non totam arrham a colono acceptam adquisivit v. meruit, si colonus ante constitutum tempus e fundo emigrare cogeretur. B. 9: 1, 4. *lagha g.,* B. 9: 5. *g. giva,* B. 9: 4. *af eghn g. giva ok afræþe,* G. 17. *taka af (eghn) g. ok afræþe,* G. 11: 1. *nu stander undi g. hans,* arrendet går under, eller brytes genom köpet: locatio conductio quasi superatur, i. e. dissolvitur facta emtione venditione. B. 9: 6. Locc. credit verba *undi gift* hic unum esse vocabulum, et vertit: "si sistatur obreptitia cuiusdam arrha." Cfr. tamen *Lex. Iur.* v. *vndi.* — Cfr. *Bol-, Vingift, Gæf.* 2) giftermål, äktenskap: nuptiae, coniugium. *gipta balker,* G. rubr. °

Gifta, vide *Gipta.*

Gifta fulnaþer, m. (a *gift 1*) ersättning för städjan till landbo, som i förtid skiljes från den arrenderade jorden: compensatio arrhae, data colono, qui, tempore conductionis nondum finito, e praedio conducto eiicitur. B. 9: 1.

Giftandi, m. (part. a *gifta*) i. q. *gipta maþer,* Æ. 16: 1.

Gilda, v. a. (a *gilder*) göra gild, bestämma böter för någon dräpen: mulctam pro caede alicuius determinare. *huru höght sum hon ma gildas*, d. ä. huru mycket som skall bötas för henne: quanta pro caede eius solvenda est mulcta. Eþs. ind. 33 (ubi cod. B. habet *giäldas*).

Gilder (comp. *gildane*, Vaþ. 27: 1. not. 58; Æ. 15. n. 30.), adj. 1) gällande, giltig: valens, ratus. R. 14: pr; 21: pr. Cfr. *Köp-*, *Laghgilder*. 2) i godt stånd (om gärdsgård &c.): rite exstructus (de saepe &c.). R. 4: pr; B. ind. 5; cap. 4: 1; 13: 1; 14: pr; 15: pr; 17: 1. Cfr. *Ogilder*. 3) för hvilken skall bötas: pro quo mulcta penditur. Eþs. 1: 4; Dr. 11: 1; 17: 1; Æ. 25: pr. *han* (den dräpne: occisus) *ær g. at þrim* &c. *markum*, Kr. 8: 1; Eþs. 33, 34; Dr. 10: pr; 13: pr, 1; 14: pr, 1 —3, 5; 17: 2; 18: pr; Vaþ. 1: 4; 5; B. 25: 2. *g. at þukka*, Dr. 14: 6. *g. at halvre bot*, Vaþ. 1: 4, 5. *vari (sva) g. sum* &c., så mycket böttes för honom: tanta mulcta pro eo solvitor. Dr. 14: 4—9; Vaþ. 3: pr. *huru g. han varþer um drap sar ælla skenu*, Æ. ind. 23. *þæn annöþugha varþer gildare æn* &c. Æ. 15. *klokka* v. *kværn ær gild at þrim markum*, *iliþ ær gilt at siax örum*, Kr. 8: 1; Vaþ. 1: 4; B. 23. *þön gærþ ær gild at hundraþ markum*, Vaþ. 31: 2. *þæt ær gilt at half siundu mark* &c. Vaþ. 1. *þæt ær sva gilt* &c. Eþs. 33: pr; Dr. 10: 1; Æ. 17, 20: pr. *þön (mal) æru sva gild ... ok egh gildare*, Vaþ. 27: 1. Cfr. *Iam-*, *O-*, *Tvægilder*.

Gildi, n. den egenskap, att någon är gild, eller att böter ega rum för honom (om han dräpes): conditio eius, pro quo (si occidatur) mulcta solvitur. *han haver þini huggit sær ok sinu g.*, d. ä. han kan saklöst dräpas: (servus qui liberum hominem vulnerat &c.) impune occidi potest. Vaþ. 16: 1. *um brytia g.*, d. ä. huru mycket som böttes för dem: quanta mulcta pro villicis (occisis) penditur. Dr. ind. 14. *hvat hænna g. ær*, Æ. ind. 15. Cfr. *Half-*, *Tvægildi*.

Gingærþ, f. (vide VGL.) detta ord förekommer här om det underhåll som borde lemnas biskopen, då han kom till sokuen: h. v. hic occurrit de cibariis, quae episcopo paroeciam visitanti debebantur. *biskupe g. gæra*, Kr. ind. 2. *tvæggia natta g.*, Kr. 13: 1.

Ginsta, *ginstan*, vide *Gensta*.

Ginum, vide *Gynum*.

Gipta, *gifta*, v. a. 1) bortgifta qvinna: feminam nuptui dare; in pass. *giptas*, blifva bortgift (om qvinna): nubere (cfr. VGL. v. *Gift* 2). G. 9: pr. *g. kunu*, G. 6: 1; 16: pr; 28. *g. kunu manni*, G. 29: 2. *kona -tis*, Eþs. 23: 1; G. 2, 16: pr; 23. *kona -tis manni*, G. 23. *kona ær gipt*, Vaþ. ind. 36. *gipt ok givin (manni)*, in hac formula duo vocabula, hoc loco idem significantia, allitterationis caussa connectuntur; non enim vertenda sunt: "desponsata et nupta," ut credit Ih. G. 9: 1. Cfr. *Gipter 1*. 2) i vidsträcktare bemärkelse brukas detta ord äfven om mannen som gifter sig: latiori sensu h. v. quoque usurpatur de viro, cui uxor adiungitur. *bonde -ter son sin*, G. 26; Æ. 9: pr. *maþer -tis*, G. 27; Æ. 7. *-tas mæþ* v. *viþ kunu*, G. ind. 5. et not. 2. *maþer ok kona -tas*, G. ind. 29. *siþan þön æru vighþ ... æ hvat hælder þön -tas ælla egh*, ehvad den högtidliga handling, hvarigenom giftomannen öfverlemnar qvinnan åt mannen, förrättas eller ej: sive solemnis actus, quo femina nuptui datur, celebratus fuerit, sive non. G. 7: pr, ubi Ih. perperam credit v. *giptas* significare copulam con-

iugum carnalem. *siþan vighT ær ok gipt,* Vaþ. 36. 3) detta ord har äfven afseende på den vid qvinnans bortgiftande bestämda egendomsgemenskapen emellan makarne: h. v. quoque respicit communionem bonorum inter coniuges, a sponsore in collocando determinatam. *rætter þriþiunger sum hon giptis til,* Eþs. 18. *þæn rætter sum hon var gipt til ælla givin* (cfr. supra sub 1), Eþs. 19. 4) arrendera: conducere (praedium). Cfr. *Gipter* 2. °

Gipta, f. gifte, äktenskap: nuptiae, coniugium. *ganga a andra -tu,* G. 19, 25; Æ. 9: pr. °

Gipta kvælder, m. (vide VGL. in *giftar qvælder.*) Dr. 5: pr; G. 11. °

Gipta mal, n. (cfr. VGL. in *Giftar mal.*) 1) qvinnas bortgiftande, förrättande af *gift:* feminae solemnis collocatio in matrimonium. *vara næmir -lum,* vara (i anseende till slägtskap med qvinnan) närmare att förrätta denna handling: feminae collocandae (cognationis nomine) propior esse. G. 9: pr. *ræna (man) -la,* säges om prest, som viger qvinna (och troligen äfven om den som förrättar *gift*) utan giftomans tillstånd: dicitur de sacerdote coniuges sacro ritu copulante (et quoque, ut videtur, de eo, qui feminam nuptui dat) sine venia sponsoris. Vaþ. 14: 1; G. 6: pr. (His collatis, locutio: *ræna man fæstninga mala,* in Iure Vestrogotico occurrens, non ad nominat. *fæstninga mali* referenda videtur, sed ad *fæstninga mal,* desponsatio; proprie sermo a sponsore in desponsando habitus). 2) giftermål, äktenskap: nuptiae, coniugium. *giptomåla* v. *giptamåla balker,* Vaþ. 41: 1. not. 69; G. 29: 2. n. 65. Sed *gipthamåll* perperam pro *þiupta mal,* Kr. 13: 3. not. 79. °

Gipta maþer (*gipta man, giptar maþer*), m. (vide VGL.) Vaþ. 10, 14: 1; 35, 36; G. 4: pr; 6, 9: pr; 10: 1; 11: pr; 14: 4; Æ. 8: pr. °

Gipter (gifter), adj. (part. pass. a *gipta*) 1) gift: matrimonio iunctus. G. 25; B. 13: pr. Cfr. *Lagh-; Ogipter.* 2) arrenderad: conductus (de praedio). *gipt bol,* B. 9: 4, ubi codd. B. F. habent *giptat.* °

Gisl, f. gissel, piska: flagrum. Dr. 18: 1. ° *(gesl)*

Gisling, f. en menniskas förvarande såsom gislan eller fånge: custodia obsidis vel captivi. Inde

Gislinga brut, n. brott emot *gislinga lagh,* derigenom, att gislan eller fånge med våld tages från sina vaktare: violatio iuris custodiae *gislinga lagh* dicti, qua obses vel captivus manibus custodum vi eripitur. R. 3: 2. *bryta g.,* Dr. 2: 1, 2. not. 65; Vaþ. 34: 1. Ih. h. v. tantum de "homicida aut alius gravioris delicti convicto, captivo et in custodia retento" interpretatur; at eam latius patuisse, etymologia testatur. Ab altera parte quoque Locc. nimis restricte vertit: "violatio iuris obsidum;" etsi haec sit propria h. v. significatio. Perperam vero Ver. credit hoc delictum committi "cum vindex neglecto iudicis auxilio homicidam ipse capit vel interficit;" *gislinga lagh* enim erat ius in favorem custodum statutum, non vero "privilegium quoddam homicidae, ne a vindice capi vel interfici posset extra iudicium," ut de illa voce confusim disserit Ver.

Gislinga lagh, n. pl. den säkerhet som lagen stadgade för dem som emottagit gislan, eller ock fångat eller höllo vakt öfver en brottsling, att gislan eller fången ej fick med våld tagas ifrån dem: ius custodientium obsides

vel captivos, quo prohibitum erat ne hi manibus illorum vi eriperentur. *bryta g.*, Dr. 2: 2. Cfr. *Gislinga brut.*

Gita (impf. *gat*, Vaþ. 32: 4. pl. *gatu*, ES. 8; B. 1: 4. conj. *gate*, Vaþ. 32: 4.), v. a. gitta, kunna, förmå: posse. Eþs. 1: 2; 3: 1; Æ. 9: pr; R. 14: 1. *g. eþ gungit, sin vilia fræmt, dræpit, dult, sik vart, sak sot*, &c. Kr. 18: 2; Eþs. 3: pr; 5: 2; Vaþ. 1: 5; 33: 1; R. 14: 1. &c. Cfr. *Kunna.* *

Giva (gæfs, pro *gifs* v. *gafs*, Kr. 18: 1. impf. pl. *gaw* pro *gavu*, G. 16: pr.*)*, v. a. 1) gifva: dare. *g. þrea marker, örtugh*, &c. Kr. 2: pr; 7: pr; 8: pr; Æ. 12: 1. *g. tiunda, hemfylghþ, omynd, vingæf, urgæf*, Kr. 9; G. 11: pr; 12: pr; 26, 27; Æ. 9: pr. *fyndar lut af (fynd) g.*, B. 37: pr. *iamt arvuþe a mote iamnu g.*, B. 1: 3. *gipt ok givin*, allitt., de femina, vide *Gipta 1, 3. g. ut*, pendere, solvere. G. 11: pr; cfr. *Ut giva. g. (sc. gift) til (bols)*, B. 9: 4. et not. 46. *g. manni sak, horsak, þiufsak*, vide *Sak* &c. *g. sik til gæfþræls*, Æ. 11. *eþ g.*, gå ed: iuramentum dare. Vaþ. 23: pr; ES. ind. 3. *lagh firi sik g.*, idem. Kr. 21. *g. manni ur* v. *af eþe*, gifva någon tillstånd att gå ur eden, eller ej svärja: veniam alicui dare discedendi e iuramento. Kr. 18: 1; Vaþ. 1: pr; R. 17. *g. manni ur næmd*, Kr. 18: 1. Cfr. *Friþer, Frælsi, Gift, Gruþ, Firi giva.* 2) skänka: donare. Kr. 1, 2: 2; 3: pr; 24: pr; Æ. 4, 12: 1; 22; Vins. 9: 1; B. 46. *g. (iorþ* &c.*) til omynd, at hindradags gæf*, Dr. 5: pr; G. 10: pr, 1. *g. (iorþ* &c.*) undan rættum arvum*, Æ. 4, 11. 3) medgifva, eftergifva: concedere. *g. manni vitsorþ*, Vaþ. 11: 1. *g. kunu lif*, Vaþ. 35. *fiura (marker) gaf han af*, efterskänkte: remittebat. Vaþ. 6: 5. 4) gifva lag, stadga: legem sancire, statuere. *lagh g.*, Vaþ. 35. *sva gaf birghir iarl i lagh*, Dr. 3: 3; 14: pr, 6; Vaþ. 6: 5. *nu gaf þæt sva birghir iarl*, R. 3: 2. *þa gafs þæt sva*, Dr. 14: 6. *g. af*, afskaffa (en lag): abrogare (legem). *þæt gaf birghir iarl af, þæt gafs af*, Æ. 11; R. 3: 2. *birghir iarl gaf af iarn byrþina*, Eþs. 17. 4) *givas*, gifvas, vara till: dari, exsistere. *för æn eþsörit gafs*, Eþs. 14. *

Giurþer, adj. omgjordad: cinctus. *huvuþ duki g.*, G. 15.

Glugger, m. glugg, hål: foramen (in pariete vel muro). Vaþ. 32: 4. Scribitur *glugga*, not. 97. ibid.

Glöma, v. a. glömma: oblivisci. Kr. 20: pr; G. 16: pr.

Gor, m. (vide VGL.) Inde

Gorkætti, m. gömställe, der stulen boskap af tiufven förvaras: locus occultus, ubi abacta pecora a fure includuntur. Vaþ. 32: pr.

Gorþiuver, m. boskapstjuf: abactor. Vaþ. 32: pr, 3. *

Goþer, adj. god: bonus. Kr. 11; B. 6: pr; 31, 33. *þa ær þæt got, þa ær got æn* &c. Vaþ. 37; G. 1, 8: pr. &c. Cfr. *Æmgoþer.* *

Goþs (gozs), n. gods, egendom (i allmänhet, fast eller lös): bona (generatim, mobilia vel immobilia). Eþs. 8, 18, 19, 26, 30; Dr. 5: pr; Vaþ. 15: pr; 33: pr; 35, 37; G. 7: pr; 14: 3; 18, 19; Æ. 11, 12; R. 3: 2; B. 39: pr. *

Goþvili, m. fri vilja, samtycke: liberum arbitrium, consensus. Æ. 20: 1. * *(godvili)*

Graf, f. graf, grop: fossa. Vaþ. 32: pr.

Granni, grænni, m. granne, en af innevånarne i samma (eller närmaste) by: vicinus, unus ex incolis eiusdem (v. proximi) pagi. Vaþ. 32: 4; R. 4: pr; B. 3: pr; 9: 6; 11: pr; 13: 2; 17: 1; 19: 1; 21: pr; 37: pr. *

Grava, v. a. gräfva: fodere. g. *gript, kældu, diki,* Kr. 12: pr; Vaþ. 1: 2; B. 25: 2. *

Grima, f. (Isl. persona, larva) grimma: capistrum. Inde

Grimu skapt, n. grimskaft: funis capistro alligatus. B. 4: pr.

Grind, f. grind: porta clathrata. B. ind. 23. *

Grinda stolpi, m. grindstolpe: fulcrum portae clathratae. Vide *Garþer 3.*

Gripa, v. a. gripa, fånga: comprehendere, capere. *varþa -pin viþ* v. *mæþ (þiufnaþe),* Vaþ. 35, 37. *(iorþ) garþe g.,* allitt., d. ä. intaga: circumsaepire. B. 28: 5. *

Griper, m. (Isl. res pretiosa) en sak af något värde, som hör till någons lösa egendom: res mobilis cuiusdam pretii. B. 37: pr. *

Gript, ? grift, graf: sepulcrum. Kr. 7: 1; 12: pr.

Gruþ, f. fred och säkerhet, som lofvas åt den, som förbrutit sig emot en annan, eller annars af någon befarar fiendtlighet: pax v. incolumitas ei promissa, qui alium laesit, vel alias metuit hostilem acceptionem. (Sic quoque in Iure VG. v. *griþ* 2 explicanda est.) *beþas g. af manni,* G. 8: 2. *manni g. giva,* ibid. *man i g. taka,* Dr. 11: 1. *mæþ -þum (til þings, af þinge) ganga, til garþs riþa,* Dr. 7: 1; G. 8: 2. *

Gruþspiæll, n. pl. kränkning af lofvad säkerhet: promissae incolumitatis violatio. Dr. 11: 1. Pro *-lin* scribitur *grudspillan;* not. 28. ibid.

Grænni, vide *Granni.*

Græsfari, m. (a *græs,* gramen, et *fara* 2) husvill; egentl. en som flyttar ut på gräset eller bara backen: domicilii expers; proprie, qui in gramen v. nudam humum migrat. *gæra man -ra,* B. 9: 6. Locc. et Ver. perperam credunt verba: *gæra -ra* significare: emigrare in aestate, ut adeo v. g. esset nomen migrationis. Ih. credit colonum, ante tempus legibus constitutum, expulsum, appellari *g.,* quia "messem in herba deserit." At h. v. non respicere migrationem aestate faciendam, inde apparet, quod l. c. id beneficium conceditur colono, ut ne demigret consueto migrationis tempore, vere nempe proxime instante, ut sancitum est §. 1. eiusd. Cap.; sed liceat ei, arrham *arsgæf* dictam dando, sibi comparare ius remanendi usque ad sequentem auctumnum (cfr. §. 5. ibid.).

Gull, n. guld: aurum. G. 1, 18; B. 37: pr. *giort g.,* vide *Gæra 3.* *

Guþ, gudh, m. Gud: Deus. Kr. 21, 31. not. 86; B. 51. n. 52. *guþs domber,* Guds dom; så kallas järnbörden, eller egentligen det utslag, som grundades på detta förmenta medel att utröna sanningen: iudicium Dei; sic appellatur portatio candentis ferri, vel potius decisio caussae, hoc modo eruendae veritatis superstitiose ficto, nixa (cfr. Gr. p. 908—937. Spelmanni *Gloss. Archaiol.* vv. *iudicium Dei, ordalium.* Du Fresne *Gloss.* v. *ferrum*). *væria sik mæþ iarne ok guþs domi,* Eþs. 17. *guþs las,* vide *Las.* Cfr. *Biþia 1.* *

Gynum (ginum), praep. c. acc. genom: per. *gata g. miþian by, vægher g. ængia* &c. B. 2, 4: pr; 17: 1; 18; 41: 1. Cfr. *Þær.* * *(gönum)*

Gæf, f. 1) gåfva: donum, *skiptas gævum viþer,* gifva hvarannan gåfvor (hvilket ej, såsom skifte och köp, skedde med biträde af *vin*): sibi invicem munera dare (quod non, ut permutatio et emtio venditio, adsistente proxeneta factum est). Vins. ind. 9; cap. 9: 1, not. 86; B. 46; cfr. *Löna,* et VGL. v. *Gæf 1.* — Cfr. *Hindradaghs-, Lakis-, Urgæf.* 2) städja för arrenderad jord:

arrha pro praedio conducto. *första gæf*, städja som gafs då någon aldraförst stadde ett visst hemman: arrha quam dedit is, qui primum conduxit tale praedium, quod non iam antea conductionis iure tenuerat. B. 9: pr, 1. *lagha g.*, B. 9: pr, 5, 6; var dels *bolgæf*, egentlig städja, som bestod i ett sex års gammalt nötkreatur för hvar *attüng;* dels *vingæf*, vängåfva, af sex öre, som gafs *i förstu gæf:* legitima arrha erat *bolgæf*, arrha proprie sic dicta, pro conducto fundo data, nempe bos sex annorum pro quoque *attunger;* et *vingæf*, donum amicitiae nomine datum, sex orae, quae datae sunt cum primum ab aliquo conduceretur praedium quoddam *(i förstu gæf).* B. 9: pr. Cfr. *Ars-, Bol-, Vin-, Undi gæf; Vara.* *

Gæfþræl, m. en träl, som sjelf gifvit sig i träldom; så kallas äfven den, som gifvit en annan sin egendom, mot det vilkor att den andre skall föda honom till hans död: servus dedititius; sic quoque appellatur is, qui bona sua pro perpetuo victu alii cessit (cfr. VGL. v. *Flat*). Dr. 17: 2; Æ. 12: 1. *sik til -ls giva*, Æ. 11. Non "per contumeliam" tantum, vel quia "huius conditio aeque habebatur inhonesta, ac mancipiorum", ut credit Ih. (*Gloss.* I. 498. II. 948.) talis homo ita appellatus est; sed quia dicta bonorum cessio antiquissimis temporibus revera cum deditione in servitutem coniuncta erat; at vero hac a Duce Birgero prohibita (Æ. 11.), illa tamen sub certis conditionibus in usu remansit (Æ. 12.). Ubi autem de caede servi dedititii statuitur mulcta, Dr. 17: 2, quae, ut recte observat Ih., duplo minor erat illa, quae pro alius servi caede pendebatur, id certe, ante Birgeri tempora scriptum, non valuit de eo, qui postea nomine magis quam re fuit *gæfþræl* (Æ. 12: 1.).

Gælda (part. pass. *gælder*), v. a. gälla, snöpa: castrare. Vaþ. 5, 7: pr. Nobis vix dubium videtur quin h. v. derivanda sit a *gald* v. *galder* (vide *Galdviþer*), potius quam a *gæll*, quod Ih. credit significare testiculum. *

Gældinger, m. (a *gælda;* prov. *gälling*, eunuchus; Isl. *geldingr*, spado, vervex, BH. Angl. *gelding*, equus castratus.) till äfventyrs i allmänhet snöpt kreatur; här galt: forte generatim animal castratum; hoc loco maialis.)(*uren*, B. 25: pr.

Gæra (göra, Kr. ind. not. 4; cap. 5: pr. *gera*, Kr. 11. impf. *gærþe*, Vaþ. 34: pr. *giorþe*, Eþs. 2: 2. &c. sup. *giort*, Kr. 11; 27: 1. part. pass. *gör, giorþer*, Kr. 1, 16: 1. &c.*)*, v. a. 1) göra: facere. *g. kirkiu, kværn, bro, hus*, Kr. 1; Vaþ. 1: 2; Vins. 7: pr; B. 4: 1; 23. *þorp gærs af nyu up*, B. 10. *byr gærs af by*, anlägges inom en gammal bys gränsor: pagus intra fines antiqui pagi conditur. B. 28: 5. *gör byr ok gamal*, allitt., en i äldre tider anlagd by: pagus antiquitus conditus. B. 28: 2, 4. *gæri ut (gatu) af sialfsins (sc. iorþ)*, B. 11: pr. *næmd g.*, vide *Næmd, Broa-, Garþa-, Hæræþs næmd. hemult, ræt g.*, vide *Hemul, Rætter. æftir sva giort*, sedan så är gjordt: postquam ita factum est. Æ. 1: 1. Cfr. *Gærning, Gærþ, Hemsokn, Firigæra, Laghgiorþer.* 2) gifva, erlägga: dare, pendere. *g. tiunda, pænninga, morþgiald, viþermund*, Kr. ind. not. 4; cap. 10: pr; Dr. 12; G. ind. 3; cfr. *Omynd. g. biskupi öl, præsti korn ok kvika*, &c. Kr. 2: pr; 10: 1; 11. *g. æftir sinum vilia*, Kr. 31. Cfr. *Ut gæra.* 3) arbeta (metall): facere (opus ex metallo), formare. *giort gull ok silver*, Vins. 1. *

Gærning, f. 1) görande: factio. Vide *Forgærning*. 2) gerning; förekommer här endast om brott: actio; hic tantum de delictis occurrit. Eþs. 31: 1; Vaþ. 15: 3; G. 6: pr; Æ. 17. *gæra g.*, Eþs. 1: 8; 2: 2. nott. 100, 3; 10: 2. n. 95; 12. n. 15; B. 13: pr. *gæra g. a man*, Æ. 17. *gæra g. til mans*, Eþs. 4: pr; Æ. 24. Cfr. *Ogærning*. *

Gærsimi, f. dyrbarhet: res pretiosa. G. 18. *

Gærþ, f. 1) görande: factio. *hæræþs næmd (skal leta) lagha g.*, d. ä. undersöka om ed i anseende till formen är lagligen gången: territorii nemda inquirito an iuramentum respectu habito formae v. iudicialis regulae legitime sit factum. Kr. 16: 3. Vide *Fælags-*, *Gin-*, *Mungats-*, *Raþa-*, *Ölgærþ*. 2) gerning; förekommer här endast om brott: actio; hic tantum occurrit de delictis. Kr. 21; Dr. 3: pr, 4; 9: 1; 11: 1; Vaþ. 31: 2; G. 6: pr. not. 87; R. 13; B. 29. *gæra g.*, *-þin var gör*, Kr. 16: 1; Eþs. 2: 2; 10: 2; 12; Dr. 5: pr; Vaþ. 9, 15: 3; 21: 1. not. 15; B. 13: pr. not. 40. *gæra g. a man*, Eþs. 2: 2. *

Gærþa, v. a. gärda, bygga gärdsgård: saepire. B. 1: 6; 14: pr; 16. *garþ g.*, Vaþ. 1: 2; B. 16. not. 35. *ater g.*, gärda igen, åter upsätta gärdsgården der man gjort en öpning för att kunna köra igenom: saepem, ubi apertura transeuntis currus caussa facta est, iterum exstruere. B. 18. *

Gærþe, n. gärde: ager vel pratum consaeptum. B. 5: 2; 14: 2; 32. *vara i g. mæþ andrum*, hafva del i samma gärde, hafva åker eller äng inom samma hägnad: agrum vel pratum eodem saepimento circumclusum habere. R. 4: pr. Cfr. *Friþ gærþi*, *Afsgærþis byr*, *Ingærþis*. *

Gærþer, vide *Garþer*.

Gærþsla, f. gärdsle, här gärdsgårdar: materia lignea saepimenti. Ita proprie vertenda videtur h. v., quamvis hoc loco ipsa saepimenta denotat; nisi corrupta sit, et *garþsto* legendum. B. 2: 1.

Gæslinga torva, f. en torfva, hvilken, då dike gräfdes, skulle upskäras, och förmodligen läggas vid sidan af diket, för att hindra gäslingar och andra småkreatur att falla i diket: glaeba, quam is, qui incile fodit, humo excidit, ac, ut videtur, ad latus incilis posuit, ne anserculi aliaeque parvulae pecudes in fossam caderent. B. 25: 2. Rustici Scanenses solent primo vere excidere viridem caespitem, quem teneris anserculis apponunt, ut gramen depascant; quod tamen ad rem, de qua l. c. sermo est, illustrandam non conferre videtur.

Gæslinger, m. gäsling, gåsunge: anserculus. B. 25: 2.

Gæsta, v. a. gästa: hospitari. *þæn sum ... gæst* (sup.) *haver*, Eþs. 1: pr. *

Gæster, m. gäst: hospes. *g. til garþs*)(*husbonde*, G. 22. *

Gæta (impf. *gætte*), v. a. c. acc. v. gen. vårda, vakta: custodire. *g. kirkiu fæ*, Kr. 21. not. 82. *vraker ok gætir* (sc. *fæ*), B. 21: 2. *g. (svin) a (skoghi)*, B. 42. *fiæts g.*, följa djuret på spåren: vestigia ferae persequi. B. 36: 2. not. 92. *

Göma, v. a. c. acc. v. gen. 1) förvara: custodire. Kr. 21; Eþs. 18, 19, 24; Dr. 2: 1. *g. sik*, taga sig till vara: cavere. *gömi sik (þær firi) at han* v. *þær egh* &c. Eþs. 23: 1; Vins. 6: 1; B. 30: pr. *fiæts g.* (cfr. *Gæta*), B. 36: 2. Cfr. *Kirkiu gömari*. 2) bevara: conservare. Kr. 31. not. 86. 3) iakttaga, gifva akt på: observare. *gömin þær at bönder*, R. 14: pr. *göme at hon egh* &c. R. 23: 1. *

Göma, *f.* förvar: custodia. *gærsima i g. hava*, G. 18. *taka bro i sina g.*, åtaga sig att underhålla henne: pontem reparandum suscipere. B. 4: 1. Cfr. *Vangöma.* *

Gör, vide *Gæra.*

Göþa, v. a. (a *goþer*) 1) göra god: bonum facere. *g. eþ mæþ eþe*, med ny ed bekräfta lagligheten af en förut gången ed: novo iuramento antea datum iusiurandum bonum facere, i. e. defendere v. probare illud legitime esse factum. R. 16: 1. Cfr. *Göþslu eþer. halver byr skal halvan g. ok attunger attung*, tomterna på den sidan af byn, der icke alla tomterna stöta till gatan, måste, då detta fel skall afhjelpas, sinsemellan jämka, så att den ene attungen får lika stor tomt som den andre: ubi areae in pago non omnes contingunt plateam, illudque vitium emendandum est, illae areae, quae ab eodem latere secundum viam iacent, inter se solum aequabiliter dividunto, ut quodcumque praedium *attunger* dictum habeat aream ceterorum parem. B. 2: pr. Locc. vertit: "dimidius pagus additamentum vel meliorationem ad alterum dimidium pagum dabit, et octans agri ad octantem." 2) göda, gödsla: stercorare. B. 1: 3. *

Göþning, f. det hvarigenom en brist fylles; fyllnad, förbättring: id quo expletur defectus; complementum, melioratio. B. 2: pr.

Göþsl (goþzsl), ? gödsel: stercus, laetamen. B. 9: 1. Sed *gödzslo*, perperam pro *goþo*, B. 6: pr. not. 68.

Göþslu eþer, m. (a *göþa 1*) ed, hvarigenom lagligheten af en förut gången ed bekräftas; iuramentum, quo adseritur iusiurandum antea datum, legitime esse factum. Kr. 13: 3; R. 16: 1; 17. *g. fiughurtan manna*, R. 16: 1.

H.

Ha, vide *Har.*

Haf, n. haf: mare. B. 37: 2. not. 52. *boa nærmir havi*, B. 28: pr. *han a egh hanum til hafs at visa ok egh i hirþgarþ*, d. ä. bondens son är icke skild från fadrens bo derigenom, att han reser till sjös eller gifvit sig i hoftjenst, utan han skall likväl hafva sin andel af fadrens bo: filius, qui navigationi vel ministerio aulico se commisit, ne ideo destituitor sua portione paternorum bonorum. Dr. 5: pr.

Haf vrak, n. vrak; ett genom skeppsbrott eller på annat sätt förloradt fartyg eller annat ting, som flyter på hafvet: navis aliave res naufraga vel aliter perdita, mari natans. B. 37: 2.

Hagh, ? (Anglo-Sax. *hage*) gärdsgård, prov. hag (unde hage, hagtorn); här gärdsel: saepes; hic materia saepimenti. *hugga hagha*, B. 29.

Haka skapt, n. skaftet af en båtshake: manubrium harpagonis. B. 28: 3. De ratione definiendorum terminorum l. c. constituta, cfr. Gr. p. 55—68.

Haki, m. hake, båtshake: uncus, contus, harpago. Vide *Haka skapt.*

Hald, n. (a *halda*) hållande: retentio. *vitna man til halds*, i. e. *halds bænd*, Kr. 13: 3. not. 89.

Halda (impf. *hiolt*, pl. *hioldu*, Vaþ. 1: 2; ES. 15: 5.), v. a. c. dat. v. acc. 1) hålla: tenere. Dr. 5: 1; 18: 1. *h. a sokn sinne*, fortsätta, utföra sin talan: actionem persequi. Æ. 17. *h. a fæst, fæstum ok köpum*, fullborda köp genom *fäst:* venditionem solemni ritu confirmare; cfr. *Fæst 2. hunger halder a*, håller i, fortfar: durat. G. 14: 1. *up h.*, undanhålla: arcere, prohibere. *mans reþskape up h.*, Kr. 13: pr; 29: 1. *man-*

ni up h. a paska dagh, neml. från den H. Nattvarden: a S. Coena. Kr. 15: 1. *h. (manni) hemult,* vide *Hemul. þæt barn sum sva ær til -dit,* d. ä. likasom framhållet (genom bevisningen om dess tillkomst): infans ita (probata violenta procreatione) quasi in medium productus. Æ. 8: 1. 2) innehafva, besitta: possidere. G. 12: pr. 3) qvarhålla: retinere. G. ind. 8; Æ. 14, 17; ES. 15: 5; B. 17: 1; 39: 1; 47. *h. ok hæfta,* allitt. G. 8: pr. *halda egh værk, kværn sum halder, værk sum hioldu,* neml. liket: opera (non) retinent mortuum corpus iis adhaerescens. Vaþ. 1: 2. *halda værk til bana þön haldin til halfra bot,* d. ä. då de fasthålla menniskan som fått död af dem, så nödga de ock sin egare att betala halfva (våda-) böter: opera, quae retinent hominem ab ipsis necatum, quoque cogunt dominum ad pendendam dimidiam mulctam (homicidii casualis). Ibid. *inne h.,* Kr. 7: pr, 1; 12: pr; G. 12: pr; Æ. 17; B. 17: 1; 26: 1. 4) behålla: tenere, habere. G. 17; Æ. 10: 2; ES. 21: 1; B. 9: 6. *h. friþi sinum (ok bo sinu),* Dr. 5: 1; Vaþ. 6: pr; R. 26: 1. 5) underhålla: sustinere, habere. *h. biltugha mæn,* Eþs. 10: pr. et not. 80. *h. halfgirþi,* B. 13: 2. et not. 67. Cfr. *Uppe halda.* 6) hålla, förrätta: habere, celebrare. *ivir huse* &c. *varþ h.,* Dr. 2: 1, 2; Vaþ. 32: 4. *h. fæst,* vide *Fæst* 2. 7) hålla i bet (kreatur): pascere. *fæ sinu h. mæþ hund ok hirþa,* B. 21: 2. *h. svinum a skoghi,* B. 42. 8) hålla, iakttaga: servare, observare. *h. köp,* ES. 4: pr. *h. ælla ryva (sc. köp),* ES. 9: pr. 9) v. n. hålla hel: integer manere.)(*brista,* Vaþ. 23: pr. *

Halds bani, m. (vide VGL. v. *Haldbani.*) Dr. 5: 1. *

Haldsbænd, f? (vide VGL. v. *Haldbænd 1.*) *kunu til h. vitna,* Dr. 8. *

Halds böter, f. pl. böter för *haldsbänd:* mulcta eius, qui occidendum tenendo interfectorem adiuvat. Dr. ind. 5.

Half, vide *Alf.*

Half friþer, vide *Half girþi.*

Half gildi (halft gilde, vitiose, ut videtur, B. 14: pr. not. 87.*),* n. ersättning af halfva värdet för dräpt fäkreatur, eller halfva vådaböter för en genom våda omkommen menniska: compensatio dimidii pretii occisi pecoris, vel dimidia mulcta pro homine casu interfecto. *gialde (ater) h.,* B. 14: pr; 15: pr; 25: pr, 1; 27: 1. *böte h.,* B. 4: 1; 15: 1. *

Half girþi (half giærþe), n? (vide VGL. v. *Halfgærþi.*) B. 13: 2. *varþa* v. *halda h. viþ annan* v. *mæþ* v. *a mote andrum,* ibid. Vitiose sine dubio cod. A. duobus locis habet in dat. *half friþi,* etsi talis vox eandem significationem habere posset. Ibid. nott. 60, 61. *

Half inter, adj. till hälften förvärfvad eller förtjent: dimidia ex parte adquisitus. *gift ær half int,* neml. derigenom att halfva legostämman förflutit: dimidiam arrham pleno iure adquisivit dominus fundi, i. e. dimidium locationis conductionis tempus praeteriit. B. 9: 1. Cfr. *Gift 1.*

Halfiämpnlånge, m. halfår: dimidius annus. Vins. 7: 3. not. 24.

Half mark, f. half mark: dimidia marca. Kr. 12: pr; Vaþ. 18: pr; 32: 1; 38: 1; B. 25: pr; 34: 1. *h. pænninga* v. *vaþmala,* vide *Mark.* *

Halfnaþer, m. hälft: dimidium. Inde *Halfnaþa træþe,* n. sådant åkerbruk, då halfva åkren besås, och andra hälften ligger i träde: illa agricultura, qua dimidius ager seminatur, altero dimidio quiescente. *tolf þynia sæþe a h.,* en åker, på hvars ena hälft tolf tunnor säd kunna sås, då den andra hälf-

ten ligger i träde: ager in quo, dimidio quiescente, duodecim orcae (tonnae) frumenti seminari possunt. Kr. 1. Cfr. *Half træþe.*

Half træþe, n. i. q. *halfnaþa træþe.* B. 11: 2.

Hali, m. svans, prov. hala: cauda. Dr. 18: 1; B. 24: 4. ☉

Halmber, m. 1) halm: stipulae, culmi. Kr. 9. 2) skörd: messis. *taka* v. *hava (af* sc. *iorþ) en halm* v. *þrea halma,* B. 1: 3; 28: 5; 32. 3) år: annus. *vita sik til ens halms,* bevisa sin rätt att sitta qvar på den arrenderade jorden ett års tid: probare ius suum in praedio conducto unum annum remanendi. B. 9: 1; cfr. §. 6. *nöt um siax halma,* sex år gammalt: bos sexennis. B. 9: pr. ☉

Halver, adj. half: dimidius. Kr. 2: pr; 10: 1; 24: pr. &c. *h. annar,* unus cum dimidio. B. 1: 6. *h. fæmte,* Vaþ. 39: 1; R. 5: 2. *h. siunde,* Dr. 7: pr; Vaþ. 1: 1, 5; 2. *halft,* n. absolute, hälften: dimidium. Dr. 7: pr; Vaþ. 14: 1; Æ. 3: pr; 9: pr; B. 35, 37: 2. Cfr. *Hofþa, Næmna. lyti mæþ halvu böta,* egentligen med tredjedelen, neml. af såraboten; ty för lytet böttes till målseganden lika mycket som för såret, men intet till konungen och häradet: pro mutilatione dimidiam mulctam pendere; proprie trientem mulctae vulnerationis; nam pro mutilatione tanta mulcta actori pendebatur, quanta pro ipso vulnere; regi vero et territorio nulla. Vaþ. 15: 2, 3, 4 (ubi haec locutio explicatur); 23: 2; 24: pr; 25: 1. *half (*sc. *vaþa) bot,* Vaþ. 1: 2, 4, 5; 2; egentl. tredjedelen af tjugo marker: proprie, triens viginti marcarum, sc. *half siunde mark ok fiura örtugher,* Vaþ. 1: 1, 5; 2. *gialda mæþ halvu,* i. q. *gialda halfgildi,* B. 15: 1. *halvu værre,* dubbelt sämre, d. ä. endast hälften så mycket värd som förr: duplo vilior, i. e. dimidium tantum prioris pretii habens. G. 16: pr. *halvi vilia annat ok halvi annat,* d. ä. hälften af grannarne: dimidia pars vicinorum. B. 1: 4. not. 12; 2: 1. Cfr. *Byr, Hand, Hæræþ.* ☉

Hamar siangh, f. så kallas den hemgift som gafs till en hemmafödd träl och trälinna då de gifte sig: ita appellatur donum vernis contubernium ineuntibus a dominis eorum datum. G. 29: 2. Quid significet prior h. v. pars, nobis latet; *hamar,* locus petrosus, huc non videtur pertinere, etsi *hamar siangh* posset verti: cubile durum, quasi sub dio in lapidoso loco stratum. Multo minus ex Anglo-Sax. *hamora,* domestici, a *ham,* Sv. *hem,* domus, sequitur v. *hamar* significasse domesticum, servum, ut pro certo habet Ih.

Hambla, v. a. (egentl. hindra: proprie impedire) genom lemmars stympande göra någon ofärdig: membris mutilare. Vaþ. 16: 2.

Hamna, f. (a *hamn,* portus) ett visst distrikt, hvars inbyggare stodo i gemensam ansvarighet för krigstjenst till sjös, och de dit hörande utskylder: regio, cuius incolae respectu militiae navalis et tributorum illuc pertinentium communione quadam inter se erant connexi. Cfr. *Har,* et UplL. h. v.

Han, pron. han: ille. Kr. 2. &c. gen. *hans; biþa hans,* afbida honom, d. ä. hans återkomst: exspectare eum, i. e. reditum eius. Dr. 4: 2. *til hans,* till, emot honom: ad v. contra eum. Kr. 7: pr; 12: pr; 15: pr; 21; Eþs. 4: pr; Dr. 16: pr, 1; Vaþ. 8: 2; 20: 1; 28. &c. dat. *hanum,* Kr. 2: pr, 1. &c. acc. *han; han* (honom: eum) *skal* v. *skulu vitna,* Eþs. ind. 26; cap. 30. *vil h. dræpa,* Eþs. 3: 1. *sum h. a,* Eþs. 16. *þa*

skul h. sökia v. væghia, Eps. 16, 21. sum h. vitnaþu, dömde, drap, Eps. 16; Dr. 11: pr. sum h. vil vita, Dr. 18: 2. h. (sc. servum) a egh, Vaþ. 25: 2. þæn h. atte, G. 29: 1. han (sc. eþin) skulu frænder hans ganga, Æ. 2: pr. sum ... h. vil föþa, Æ. 12: pr. h. skal æt leþa, sum h. æt ledo, Æ. 20: 1. þa ærvir h. kirkian, ES. 20: 2. þæn sum h. baþ i vinsorþit, Vins. 6: 2, 5. þa skulde h. næma, R. 3: 2. h. fælla þer, R. 4: 1. sum h. (sc. væghin) skulu fara, B. 5: 2. þæn sum h. baþ i borghan, B. 39. þæn sum h. a, sc. þæn galna hundin, B. 50. Cfr. Olovandis.

Hand, f. hand: manus. Eþs. 6; Vaþ. 1: pr; 15: 4; 16: 2; 18: 1. *þumul finger ær half h.*, Vaþ. 18: pr. *varþer alt takit saman h. ok brander*, gripes mordbrännaren å bar gerning med brand i handen: si incendiarius in ipso facinore, titionem manu tenens, deprehendatur. Eþs. 31: pr. *sætia (kirkiu nykil, byght bo* &c.*) i hænder manni*, Kr. 4: 1; Dr. 5: pr; Vaþ. 37; G. 8: pr; Æ. 12: pr; R. 14: 1; B. 9: 6; 33. *sætia i hand manni*, Dr. 18: 1. *nu a ... hæra þæn sum handum taker* v. *far*, allitt. B. 36: 5. *hava sik i hande haka skapt*, d. ä. i sin hand: in manu sua. B. 28: 3. *taka fæ i þiufs handum*, Vaþ. 38: 1. *taks (þiufnaþer* &c.*) i handum (manni)*, Dr. 6; Vaþ. 31: 4; 32: pr, 1, 3. et not. 67; §. 5; 38: pr. *hava handa mællum*, besitta: possidere. B. 46. *af handum sik (sær)*, från sig: a se. *leþa af handum sær (þiufnaþ)*, Vaþ. 32: 3; cfr. *Leþa. föra eþ sik af handum*, Kr. 19: pr; cfr. *Föra. a hænder manni*, i. q. *a man. leþis a hænder manni sander þiufnaþer*, Vaþ. 32: 3. *han vær egh iorþina sik til handa*, han vinner ej genom bevisningen rättigheten att behålla jorden: probatione non id efficit, ut fundus ei adiudicetur. ES. 4: 2. Cfr. *Vreþs hand*; *Afhænda*.

Handavirke, *Handaværk*, vide *Handvirki*, *Handværk*.

Handfaster (handfæster), adj. fast, fästad, som ej med blott handkraft kan flyttas: fixus, qui non sola manu demoveri potest. *handfast værk*)(*lanur*, Vaþ. 39: pr. Locc. vertit: "opera piscatoria manu defixa;" et Ib.: "decipulae, piscibus capiendis adaptatae, et in fundo lacus manu defixae."

Handlös (handalös), adj. handlös, ej styrd af hand: non manu directus. *h. vaþe*, en vådelig händelse som sker på det sätt, att t. ex. ett kastadt spjut gör skada sedan det nedfallit och genom studsning fått en annan rigtning än handen gifvit det, eller ock blifvit kastadt öfver ett hus, utan att den som kastat det, ser hvar det faller ned: damnum fortuitum, quod facit ex. c. hasta, aut non in ipso iactu, sed, postquam in locum quendam decidit, inde repercussa, aut si iaculator non videat ubi hasta, super aedificium iacta, decidat. Vaþ. 1: 1. Locc., Ver. et Ih. haec verba nimis late interpretantur de iactu imprudenti vel temerario; non enim quicumque imprudens iactus huc relatus est. Ius Danicum utitur hoc termino de damno, quod non faciunt hominum manus. Cfr. K. Rosenvinge, nott. ad Eriks SelL. pag. 371.

Hand ran, n. (vide VGL.) *gæra manni h.*, Vaþ. 31: 4.

Handski (hanzski), m. handske: chirotheca. Dr. 18: 1.

Handvirki (handavirke), n. 1) i. q. *handværk 1.* B. 26: pr. 2) i. q. *handværk 2.* B. 15: 1. *utan laghhæfþat h. gangi firi*, d. ä. vattenverk: opus aqua-

ritum. B. 28: 4. Cfr. Har. 1° (handa-varki).

Handviti, m. handveta, plogstyre: stiva. B. 9: 6. Locc. et Ver. perperam vertunt: "testes ad manum v. praesentes."

Handværk (handaværk), n. 1) gerning som verkställes med händerna: actio quae manibus fit. *döia* v. *fa bana af mans -kum*, Dr. 12; Vaþ. 1: 5. *varþa (fæ firi sær ok) sinum -kum*, B. 17: 1; 26: pr. not. 22; etsi quoque altera h. v. significatio hic locum habere potest. *liggia ogilder af (v. a) sialfsins -kum*, Vaþ. 1: 3. *synis þæt a likinu ... mans h.*, d. ä. tecken till våldsam behandling: vestigium violentae contrectationis. Eþs. 29. 2) ett med händer gjordt verk, t. ex. en qvarn, en gärdsgård: opus manu factum, ex. c. molina v. saepes. Vaþ. 1: 2; B. 15: 1. not. 17. *fa döþ* v. *bana* v. *akomu af mans -kum*, Vaþ. 1: 2; 25: 1; B. 15: 1. — Cfr. *Handvirki.*

Hanker, m. hank: annulus v. vinculum vimineum, quo in saepe continentur perticae. B. 14: pr.

Haper ? i. q. *humper*, q. vide.

Har, n. hår: crinis. *synis alt saman ... h. ok handvirki*, d. ä. finnes hår af det döda kreaturet fastnadt på gärdsgården: si crines mortui pecoris ad saepem adhaerentes inveniantur. B. 15: 1. °

Har, m. (egentl. årtulle: proprie scalmus [cfr. BH. vv. *háborur*, *háir*, *háseti*, *hástockr*]; sic quoque Ver. Latine vertit h. v., at Suethice minus recte: "tullbord;" Locc. vertit: "scalmus v. remus," et Ih.: "suprema pars lateris in nave, scalmus.") i. q. *hamna* (cfr. HelsL. v. *Har*). Vocabula synonyma *har* et *hamna* allitterationis caussa connectuntur in his formulis: *byr ligger til ha ok hamnu*, d. ä. är, i afseende på krigstjensten till sjös, anslagen till en viss *hamna*: pagus, respectu militiae navalis, adscriptus est certae cuidam regioni *hamna* dictae. B. 28: 5. *iam full (eghn) til h. ok h.*, underkastad lika stora utskylder för krigstjensten till sjös, och således varande af lika värde som förut: praedium paribus oneribus respectu militiae navalis obnoxium, ideoque aeque magni aestimatum ac antea. G. 16: pr.

Harva, f. harf: occa, pecten occatorius. B. 49.

Harva, v. a. harfva: occare. B. 49.

Harvu kialki, m. kälke, på hvilken harfven föres: traha, qua fertur occa. B. 49.

Harvu tindi, m. harfpinne: dens occae. B. 51; cfr. cap. 49.

Harþlika, adv. hårdeligen: dure, severe. Vide *Ofharþlika*.

Hasl, f. hassel: corylus. B. 30: pr.

Hasla, f. hasselqvist: ramulus e corylo. *sætia i (sc. iorþ) haslu*, neml. såsom tecken till förbud: talem ramulum humi figere, in signum interdicti. B. 19: 1; cfr. VGL. I. J. 20. et Gr. p. 133. *föra in* v. *flytia (sc. sæþ) undan h.*, neml. då en sådan qvist blifvit satt i jorden: segetes (in agro litigioso messas), tali vimine interdicti nomine humi fixo, devehere. Ibid. Ih., qui de hoc loco nihil habet, refert "in glossis antiquis Latino-Barb. *hasla* notare ramum aridum" (*Gloss.* v. *hassel*). Locc. et Ver. vertunt: merges, fascis.

Hasskaper (hærskaper), m. en mängd af menniskor; förekommer här om ett härads innevånare: caterva v. multitudo hominum; hic occurrit de territorii (heredae) incolis. *alder h.*, i. q. *alt hæræþ*, Dr. 12. Ita h. v. nobis explicanda videtur, etsi Ragvaldus Ingemundi eadem verba in Codice Magnaeano vertit: "omnes de una curia,"

ut Ih.: "tota familia;" quae significatio l. c. non conveniens videtur. Iam pridem dubitatum esse de ih. v., inde apparet, quod prima eius syllaba in Codd. Iuris Magnaeano et Christophoriano manuscriptis varias induit formas; at, etsi multi codd. habeant *hu-, hi-, hiidskapen* &c.; quod parum abest ab Isl. *hiúskapr*, Anglo-Sax. *hiv-skipe*, familia; in antiquissimis tamen codd. scribitur *hæ-* v. *hærskaper*, quod, pariter ac *hæræþ*, ab *hær* derivatum, significat catervam hominum, exercitum; Franc. *heriscaf*; vide Schilter, *Gloss. Franc. et Alem.* cfr. Ih. *Gloss.* I. 822; unde Suecus S. Bibliorum interpres dicit: *himmelens härskap*, στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, Act. 7: 42, eodem sensu quo ingens stellarum copia alias plerisque locis appellatur *himmelens här*, צבא השמים, Deut. 4: 19. 17: 3. &c.—Si *hasskaper* l. c. non pro *hærskaper*, ut habet cod. F, scriptum, sed propria sit illius vocis forma, potissimum dicendum est illam significare incolas regionis *har* dictae.

Hatta band, n. hattband: spira pilei. B. 41: 1.

Hatter, m. (mans-)hatt: pileum (virile). B. 41: 1. *hvarte hyl h. ælla huva*, allitt. Vaþ. 15: 4. *h. ganger til (sc. arfs) ok huva fran*, i. q. *maþer taker arf ok kona ganger fran*, Æ. 3: 1.

Hava (sup. *havat* pro *haft*, B. 3: pr.), v. a. 1) hafva: habere. Kr. 9, 24: pr; G. 1, 6: 1; Vins. 7: 5; B. 3: pr; 9: 4, 5. *h. ok hæfþa*, allitt. Æ. 2: pr. Cfr. *Inne, Til.* 2) hålla: habere, celebrare. *þing h.*, Dr. 11: 1. *broa syn h.*, R. 4: pr. not. 16. 3) framhafva, föra: adducere, afferre. *sea hvat þe h. in*, Vaþ. 32: 4. 4) v. aux. hafva (gjort &c.): supino praepositum hoc verbum indicat praeteritum tempus. *h. laghhæfþat, gæst*, &c. Kr. 3: pr; Eþs. 1: pr. &c. °

Hel, adj. hel:)(half &c.: totus. *h. huvuþ luter, branstuþ*,)(*halver*, Kr. 24: pr; B. 44: 1. °

Helagher, adj. 1) helig: sanctus. *ganga hælgra manna mællum*, gå omkring i prestgårdarne och klostren för att tigga: mendicans visitare sacerdotes et monachos. Dr. 13: pr; cfr. HelsL. v. *Helagher*. Ita quoque Ih. intellexit vv. *hælghir mæn*. Locc. vertit: "Christiani homines, qui in pauperes benefici sunt." Cfr. *Aptan*. 2) helig)(söcken: festus. *h. dagher*, ES. 12: pr; R. 12: pr. °

Hem, n. 1) hem, boning: domus. Dr. 21: 1, 2; B. 1: 2. *husit ok hemit*, allitt. Eþs. 1: 8; 10: 1. 2) verld: mundus. Kr. 1. °

Hem, adv. hem: domum. Kr. 21; Eþs. 1: pr, 2, 5; 4, 5: 1; 7: 1. &c. °

Hema, adv. hemma: domi. Vaþ. 37; Æ. 5. not. 67; Vins. 3: 1; 6: 1; R. 7, 24. *han atte ok h. födde* &c., formula iuramenti. Vins. 6: 7. °

Heman, adv. hemifrån: domo. Eþs. 5: 1; Vins. 7: 3; B. 23. not. 47. °

Hemfylghþ, f. i. q. *fylghþ*. G. 11: pr. °

Hemföþa, f. bevisning derom, att en träl eller ett fäkreatur blifvit födt hemma hos någon viss person: probatio, qua aliquis adserit servum v. pecus domi suae esse natum. Vins. 7: pr. *-þu vita*, Vins. 6: 1; 7: 4. *man a egh -þu sina i tak lata*, d. ä. då denna bevisning skall ske, skall kreaturet ej sättas i qvarstad: qui talem probationem debet proferre, ne deposito litigiosum pecus apud sequestrem. Vins. 7: 2.

Hemföþu eþer, m. (vide VGL.) Vins. 6: 3. °

Hemsokn, f. hemgång: securitatis domesticae violatio. *h. ok husbrut*, Eþs. ind. 1. *gæra h.*, Eþs. 1: 3, 4, 6, 14. *gæra manni h.*, Eþs. ind. 27. *h.*

giera til manz, Eps. 1: 8. *varþa thæ-þæt i h.*, Eps. 33: pr. *sum för var skilt i h.*, i. e. in illo Capite, ubi de hoc crimine actum est. Ibid. °

Hemul, adj. (Isl. *heimill*) tillegnad, försvarad (om en rättighet): appropriatus, defensus (de iure quodam). *-lt gæra*, försvara sin besittning eller förytring af en sak, då klander skett och fångesmannen blifvit upgifven: possessionem vel factam alienationem rei, lite mota et auctore laudato, defendere; a) säges i fråga om jord både om innehafvare och om fångesman: dicitur, ubi sermo est de rebus immobilibus, tam de possessore, quam de auctore; ES. 6, 8, 11: 1; 12: 1. b) förekommer i fråga om lösören endast om fångesmannen, som försvarar förytringen genom ed derom, att han sjelf låtit förfärdiga den tvistiga saken, eller att den är hemmafödd: occurrit, respectu bonorum mobilium, tantum de auctore, qui factam alienationem defendit iuramento, quo probat se rem litigiosam fabricandam curasse, vel illam domi esse natam. Vins. 6: 1; 7; 7: pr. *halda (manni) -lt*, försvara förytring (af jord): factam alienationem (fundi) defendere, v. evictionem avertere. ES. 6, 7 (ubi, pariter ac in cap. 6, sermo est de auctore ius possessoris defensuro). *varþer hanum egh skogher h.*, kan han ej bevisa sin rättighet att hugga i skogen: si ius suum caedendarum arborum in silva nequeat probare. B. 34: pr. De significatione et etymologia h. v. cfr. Schlyter, Diss. supra p. 242. cit., p. 21, 22, et not. 45. Cfr. *Ohemult*.

Hemula, v. a. 1) i allmänhet, försvara sin eller annans eganderätt eller annan rättighet: generatim, dominium v. aliud ius, suum v. alienum, defendere. *sialver h. sær*, sjelf bevisa sin eganderätt: ipse dominium suum probare. Kr. 3: pr; ES. 10, 11: 1; 13: pr. *þa skal þæn h. sum gaf*, d. ä. säga åt hvilkendera han gaf: donator indicato utri dederit. Kr. 3: pr. *h. hvarium þerra* &c., afgöra åt hvilkendera han sålde: decidere utri vendiderit. Vins. 7: 5. *þæn sum han -laþe*, åt hvilken han upgaf sig först hafva sålt: is, cui dixit se prius vendidisse. ES. 14: 1. *vil han (sc. iorþæghandin) h.*, d. ä. försvara landbon derigenom, att han tillstår att han åt honom arrenderat den omtvistade jorden: si locator, confitendo se agrum litigiosum colono locasse, illum defendat. ES. 15: 3. 2) i synnerhet, försvara förytrad jord emot klander eller åverkan: speciatim, praedium alienatum contra vindicationem v. iniustam usurpationem defendere, v. eius evictionem, mota lite, avertere. *h. manni iorþ*, ES. 12: pr. *h.*, absolute, ES. ind. 8; cap. 3: 1; 7, 9: pr; 10, 11: pr. *han skal ... h.* (emtoris ius defendere) *ok (sc. þæn sum aværkaþe skal) egh lufs eþ ganga*, ES. 15: 5. Ordet *hemula* förekommer någon gång, likasom *hemult gæra*, äfven om innehafvaren af jord, hvilken leder till sin fångesman: h. v. nonnumquam, pariter ac *hemult gæra*, etiam occurrit de rei immobilis possessore, qui, lite ad auctorem deducta, ius suum defendit. ES. 11: 1. nott. 35, 42. °

Hemuld, f. hemul, försvar för eganderätt (till jord eller lös egendom) eller någon annan rättighet, hvilket vinnes genom rätt fångesmans upgifvande: defensio dominii (rei immobilis vel mobilis) vel alius cuiusdam iuris, quae iustum auctorem laudando efficitur. *(ganga) til höghs at h. (leta)*, söka sådant försvar vid grafhögen, d. ä. genom att leda till en numera död fångesman: talem defensionem in tumulo

quaerere, i. e. auctorem iam mortuum laudare. ES. 10; cfr. Ih. *Gloss: v. hög. leta -ls þæs* &c., söka hemul hos den &c.: defensionem dominii petere ab eo qui &c. Vins. 9: 1. *leta h. sinna,* skaffa sig försvar af den som tillåtit honom att hugga i skogen: defensionem quaerere apud eum, qui veniam caedendi arbores dedit. B. 34: pr. *a h. lita, til -ls lita,* vide *Lita. stæmna h. sinne,* i. e. *hemuls manne sinum.* ES. 15: 5. *egh na h. sinne,* vide *Lepsn. fa h.,* dominium suum aliudve ius auctorem laudando probare. ES. ind. 20; cap. 15: 5; B. 34: pr. *þæn h. fylghir,* d. ä. den som hemulsmannen säger att han sålt till: is cum quo stat auctor, v. cui ille dicit se vendidisse. ES. 14: 1; Vins. 7: 5. *hvar egh kumber h. innan lagha lepsnum,* då saken ej blir hemulad sedan den blifvit ledd till fångesmannen, d. ä. då fångesman brister åt hemul: ubi, lite ad auctores delata, auctor factam alienationem defendere v. evictionem avertere nequit. Vins. 6: 3. coll. 7: 4.

Hemuli, m. i. q. *hemuls man.* Vins. 7: 5. not. 56.

Hemuls eþer, m. ed, hvarigenom säljaren bestyrker den skedda förytringen, och försvarar köparens rätt: iuramentum, quo venditor adserit factam venditionem, et defendit ius emtoris. *biþia han sea -eþ at sær (sc. hemuls manninum),* d. ä. emottaga sådan ed af hemulsmannen: rogare alium ut tale iuramentum a se (sc. venditore) accipiat. ES. 15: 5.

Hemuls man, m. hemulsman, den som till en annan förytrat en sak, och vid upkommet klander skall försvara den skedda förytringen: auctor; is qui rem (immobilem vel mobilem) alienavit, cuiusque est, factam alienationem, mota lite, defendere. ES. 6, 8, 12: pr; 15: 5; Vins. 7: 5.

Heta (impf. *hæt,* Æ. 22. not. 42.) v. n. heta, kallas: appellari. *h. skriptabrut, hamar siangh, dana arf,* &c. Kr. 15: 1; G. 29: 2; Æ. 22. not. 42; B. 3: 1; 11: 1; 27: pr. *h. saklös, fallin, saker, laghgangit,* Kr. 19; R. 8: pr; B. 1: 4. *h. kasna vargher, aghnabaker, hæræþs piækker,* &c. Eþs. 31: pr; 32; Dr. 13: pr; G. ind. 22; Æ. 8: pr; B. 24: 6; 28: 4. *þæt (sc. vingæf) hetir siax öra,* B. 9: pr.

Heþin, adj. odöpt (om barn): non baptizatus (de infante). Kr. 26: pr; Æ. 6: pr; 7. *heþit morþ,* barnmord: clandestina interemtio infantis sui recens nati, ac nondum baptizati. Kr. 26: pr. *

Heþna, f. (vide VGL.) * Inde

Heþnu byr, m. i. q. *högha byr,* q. cfr.

Hialp, f. hjelp: auxilium. Eþs. 1: 7. *sökia (man) til -pa,* Eþs. 1: 1. *öpa* v. *löpa sik til h.,* Vaþ. 31: 2. *

Hialpa, v. a. c. dat. hjelpa: opem ferre. Eþs. 10: pr. *biþi sik sva guþ h.* &c., formula iurisiurandi. Vins. 6: 1. *sialver h. sik ok föþa sik,* Æ. 12: pr. *h. manne i hem ok ur heme,* neml. med dop eller den H. Nattvarden: recens nato v. morituro baptismum v. sacram coenam impertire. Kr. 1. *lönda skript -per (egh) firi (biskups sak* v. *fea bot),* d. ä. böterna undgås (ej) genom enskild penitens: privatam poenitentiam subeundo (non) evitatur mulcta. Kr. 15, 18: pr; 20. *forfals eþer -per tysvar,* R. 9: 1. *þa -per hanum egh forfals eþer* v. *vilzs eþer,* Vins. 6: 3; B. 21: 1. *

Hin (pl. *hinir, hini, hinne,* Dr. 3: 2; Vaþ. 6: 2; 20: pr. n. s. *hit, hint,* Æ. 3: 2; R. 18. pl. *hin,* G. 16: pr.), pron. 1) den andre: ille, alter. Eþs. 5: pr; 12; Dr. 2: 2; 3: 1—4. &c. *hin — hin,*

den ene, den andre: alter—alter. Dr. 3: 2; 7: 1; R. 8: 2. *annar—hin*, idem. Dr. 7: 1. *h. ene — hine flere*, Æ. 3: pr. 2) den (som): is (qui). *h. sum*, Kr. 27: 1; Eþs. 1: 1; 25, 27: pr; 29; Dr. 3: 2. &c. *h. ær*, Vins. 6: 3; R. 3: 1. 3) artic. def. *h. frælsa, gambla*, Æ. 15. not. 31; B. 11: 1. °

Hindersmæssa, f. Henrics messa: festum Henrici, dies XIX Ianuarii. B. 13: 1. not. 57.

Hindra dagher, m. (vide VGL.) G. 10: pr. et not. 79. °

Hindradaghs gæf, f. morgongåfva, så kallad deraf att den gafs på *hindradagher*: donum a marito postridie nuptiarum uxori datum. Eþs. 19; G. 10: pr. 1; 16: pr. (Hic apparet vera origo huius nominis; in Iure Vestro-Gotico autem donum ita appellatum non nisi improprio sensu s. ex analogia hoc nomine insignitur.) °

Hinna, vide *Inna*.

Hion, n. pl. (in sing. occurrit Vaþ. 32: 3, nisi *annöþugh hion* v. *annöþught hiona* ibi legendum sit.) 1) man och hustru: maritus et uxor. Vide *Hionafælagh*, *Hionalagh*. 2) husfolk, tjenstfolk: servi aliique homines ad domum pertinentes. Kr. 9; Eþs. 27: pr; Vaþ. 13: pr; 31: 1; 37, 38: pr; R. 7; B. 34: 1. *annöþugh h.*, Vaþ. 32: 3; G. 16: pr; 18. 3) i allmänhet, personer, menniskor: generatim, homines. *all folkfræls h.*, Dr. 12. Cfr. *Hiona*. °

Hiona, n. en af någons husfolk: unus ex familia alicuius. Eþs. 1: pr, 8; Vaþ. 13: pr. not. 32. *frælst h.*, Vaþ. 32: 3. *daghlikt h.*, R. 14: pr. — H. v. occurrit quoque in Iure VG. I. K. 15: pr; II. K. 30; Add. 7: 1, 8. etsi in glossario confunditur cum v. *hion*.

Hionafælagh, n. hjonalag, äktenskap: coniugium (ad verbum: societas coniugum). Kr. 29: 1. *h. binda, lösa, at skilia*, Kr. 28.

Hionalagh, n. i. q. *hionafælagh*. Kr. 28. not. 31; 29: 1. not. 44. °

Hiorþ, f. hjord (egentl. af nötkreatur): grex (proprie, bovum).)(*stoþ*, B. 24: 1. *vraka bort hund ok h.*, allitt. Vaþ. 31: 3.

Hiorþ gata, f. fägata: actus, via pecorum. *horn gata ok h.*, allitt. B. 4: pr.

Hiorþ hunder, m. fähund, vallhund: canis pecuarius. B. 24: 2.

Hiorþ töt, f. betesmark: pascuum. B. 13: 2.

Hirþgarþer, m. (a *hirda*, custodire; *hird*, satellitium) hof: aula. Dr. 5: pr. Scribitur *härgärd*, not. 87. ibid. Cfr. *Haf*.

Hirþi, m. (a *hirda*, cfr. *Hirþgarþer*) herde: pastor. *halda fæ* v. *gæta mæþ hund ok h.*, allitt. B. 21: 2; 42. °

Hitta, v. a. 1) hitta, finna: invenire. Eþs. 17; Vaþ. 30: 1; 32: 4; 33: pr; G. 19; Æ. 7; R. ind. 23; B. 35, 37. *hittas*, pass. finnas, vara till: inveniri, esse. Eþs. 17, 30; Dr. 11: 1; B. 4: 2. *hittas til*, idem. Eþs. 25; Æ. 7, 8: pr. not. 58. Cfr. *Nyhitter*. 2) råka, träffa: offendere, convenire. B. 16. not. 41. *hittas*, dep. råkas, stöta tillsammans: convenire, concurrere, collimitare. Eþs. 1: 7; Dr. 17: 1; B. 4: 2. *hittas viþer*, idem. Dr. 17: 1. not. 14. 3) besöka, gå till: adire, visitare. Kr. 21. *h. at (bonda)*, idem. Dr. 11: 1. *h. man hema*, R. 7, 24. °

Hiþi, n. (Anglo-Sax. *hydan*, Angl. *hide*, celare) hide, ide: lustrum, latibulum ferae. B. 36: pr.

Hiælt, n. (Isl. *hialt*), svärdsknapp: globulus capuli ensis. *mæþ hornum ælla -tum*, allitt. Vaþ. 19.

Ho, vide pron. *Hvar*.

Hofþa, v. a. (a *hovuþ*) för sitt hufvud d. ä. sin person göra eller ansvara för något: pro suo capite v. sua persona aliquid facere v. praestare. *þa -þar han halft firi allum*, d. ä. han betaler eller tager för sin person halfva summan, eller så mycket som alla de andra: pro suo capite v. sua persona dimidiam mulctam solvit v. accipit, vel tantum, quantum ceteri omnes. Dr. 7: pr. ⁰

Hofþa dyna, f. hufvuddyna: cervical. G. 29: 2.

Hon, pron. hon: illa. Kr. 3: pr. &c. gen. *hænna*, Kr. 26: pr; 27: pr. &c. dat. *hænni*, *hænne*, Kr. 18: pr; 27: pr. &c. *hanne*, B. 4: 1. acc. *hana*, Kr. 16: pr; 17, 26: pr. (ubi tamen not. 83. cod. H. rectius, ut videtur, habet dat. *henne*) &c. *þa skal (sc. malsman) hænna (sc. goþs) först böta*, Dr. 9: 1. ⁰ *(hun)*

Hor, n. hor: adulterium. Kr. 13: 3; 15: pr, 1; 25: pr; 27: pr; Vaþ. rubr. *gæra h. undir man*, d. ä. med annan mans hustru: adulterium facere cum aliena uxore. Kr. 27: 1; Eþs. 26. not. 35; Vaþ. 30: pr. ⁰

Horkona, f. qvinna som begått hor: adultera. Eþs. 26. not. 28. ⁰

Horkunu barn, n. barn afladt i hor: liberi adulterini. Æ. 13.

Hor mal, n. mål som angår hor: caussa ubi de adulterio agitur. Kr. ind. 27.

Horn, n. 1) horn: cornu. B. 24: 4. *kviki sum h. ok hof haver*, allitt. Vins. 1. *þær gange h. gen -ne ok hof gen hof*, d. ä. båda egarnes nötkreatur och hästar beta om hvarandra i båda betesmarkerna: amborum dominorum boves et equi promiscue pascunto in collimitantibus pascuis. B. 13: 2. 2) dryckeshorn: vas potatorium e cornu confectum. *sla annan mæþ -num ælla hiæltum*, allitt. Vaþ. 19, ubi v. *horn* a Ver. et Locc. vertitur: "ferrum capuli instar cornu prominens;" quae explicatio si vera sit, verba *horn* et *hiælt* hoc loco sunt synonyma. Cfr. *Diurs horn*.

Horn gata, f. i. q. *hiorþ gata*, q. vide.

Hors, n. 1) sto: equa.)(*hæster*, B. 24: 3.)(*ko*, B. 45. 2) häst eller sto: equus aut equa.)(*nöt*, Vaþ. 6: 1. ⁰

Hor sak, f. (vide VGL.) *giva manni* v. *kunu h.*, Kr. 27: pr. et not. 91; §. 2; Vaþ. ind. 30. *vinna þöm til h.*, Kr. 27: pr. *fællas ælla værias firi h.*, Kr. 27: 1. not. 20. ⁰

Hor siang, f. egentl. säng, der hor begås; äfven sjelfva brottet: proprie lectus, ubi committitur adulterium; quoque ipsum crimen. *varþa dræpin i h.*, Eþs. 26. *taka man inne mæþ kunu i h.*, Kr. 27: pr. *fællas ælla værias firi h.*, Kr. 27: 1.

Hover (hof), m. hof: ungula solida. Vide *Horn*.

Hvar (har, B. 51. not. 48. *harr*, R. 4: pr. not. 19. n. *hvart)*, pron. hvar, hvarje: quisque. Kr. 7: pr, 2; 11, 17, 18: pr; 24: 1; 31. &c. *h. þerra*, Kr. 28, 31. &c. *h. þriþi*, Kr. 13: 1; R. 3: 2. *h. tiundi*, Kr. 9. *þo hvaru*, vide *þo*. ⁰

Hvar (hva, Eþs. ind. 10; cap. 10: pr; 27: 1; Dr. 4: pr; G. ind. 9. &c. *hvarr*, ES. 14: 1; Vins. 6: 4. *ho*, Kr. 23. not. 11; Eþs. 10: pr. n. 85; 27: 1. n. 43. &c. n. *hvat)*, pron. hvilken: quis. gen. m. et n. *hvas*, Vaþ. 12: pr; B. 30: pr. dat. m. *hvem*, Kr. ind. 19; ES. 16: 1; R. 14: pr. *hvarium*, Vins. 7: 5. *hvar þerra*, ES. 14: 1; 15: 4. &c. *hvar* v. *hvat sum*, a) hvilken, hvilket som: quis, quid. Eþs. ind. 1; Dr. 3: pr; 11: pr; Vaþ. 32: 4; G. ind. 19. &c. b) eho, ehvad som: quicumque, quodcumque. Kr. 22, 23; Eþs. 8, 10: pr; 11, 27: 1; B. 17: 1. &c. *hva*, omiss. *sum*, R. ind. 3.

hvat, hvem hon vil hælder, Kr. 3. *hvarn sum* (sc. *malsæghandin*) *hælder vil,* Dr. 3: pr. *hvat (sum) þæt hælst* v. *hælder ær,* Vaþ. 6: 2; B. 21: 1; 45. *æ hvem hælst* &c. R. 14: pr. *hvat eþum, dagh, male, eþ,* Kr. ind. 13; cap. 2: 1; Dr. 4: 4; R. 6: 1. Cfr. *Æ.* °

Hvar, adv. hvar: ubi. Vaþ. 1: 1; Æ. 5; B. 1: 4. Cfr. *Æ.* °

Hvarghin (n. *hvarte; hvazke, hvatte,* Kr. 16: 2. et nott. 75, 79.), pron. ingendera: neuter, nullus. Kr. 16: 2; Vaþ. 37. *h. þerra,* ES. 14: 1; 15: 4; 19: pr; R. 8: pr. °

Hvarghin, adv. ingenstädes: nusquam. Dr. 13: pr; Vaþ. 1: 1; 31: 1. °

Hvart, adv. hvart, hvarthän: quorsum. Vaþ. 32: 4; B. 12: pr.

Hvarte, n. a pron. *hvarghin,* q. vide.

Hvarte (hvatske; hvarcke, hvaske, hvadke, Kr. 16: 2. not. 83. *hvatke, hvatte,* ES. 9: pr. not. 99; 15: 1. n. 59. B. 22. n. 44.*),* conj. (proprie n. a pron. *hvarghin,* ex. c. *vil næmdin h. gæra fælla ælla væria,* Kr. 16: 2.) hvarken: neque. *h. ... ælla,* Eþs. 5: 2; Dr. 2, 3: 1, 4; 18: 2; Vaþ. 8: 2; 15: 3, 4. &c. *h. ... ok egh,* R. 3: 1; B. 39: 1. *h. ... egh ... ok egh,* Eþs. 1: 6; Dr. 3: 1. °

Hvat (hva þæt, pro *hvat þæt,* Æ. 3: 1.*),* conj. (proprie n. a pron. *hvar,* quis; ex. c. *þa ma bondin h.* [hvilketdera: utrumcumque] *han vil hælder hana agha ælla burt lata,* Eþs. 26; cfr. ES. 4: pr; 9: pr. *hvat þerra hon fælde allan byn ælla* &c. R. 4: pr. n. 22.) 1) antingen: utrum. *h. ... ælla,* Dr. 2: 2; Vaþ. 35. not. 88; ES. 13: 1. *h. hælder ... ælla,* Kr. 2: 2; 3: 1; 18: pr; Eþs. 2: pr, 2; 5: pr; 7: pr; 23: pr; R. 4: pr. &c. 2) ehvad: sive. *h. ... ælla,* Dr. 18: 2; Vaþ. 17: pr; G. 21: pr; R. 3: 2; B. 30: pr. *h. hælder ... ælla,* Kr. 27: 1; Eþs. 12, 22. &c. *h. sum* (*hælder*) ... *ælla,* Dr. 7: pr; B. 15: pr; 30: pr. Cfr. *Æ.* °

Hvatske, vide *Hvarte.*

Hug, n. 1) hugg, huggning: caesio, ictus (gladii &c.). Vaþ. 1: pr; 17: pr. Cfr. *Afhug.* 2) slag: ictus (flagri &c.), plaga. Dr. 18: 1. °

Hugga (impf. *hiog,* pl. *hioggu,* Vaþ. 1: pr, 5. &c.) v. a. 1) hugga: (securi, gladio &c.) caedere. *h. næsa* &c. *af andrum,* Vaþ. 18: 1. *h. bat ur lase,* B. 43: 1. *(træ) af stumne h.,* Vins. 7: pr. *træ, skogh up h.,* B. 33. *hugger för niþer* (sc. *prælin*), si, vimen amputando, demittat servum suspensum. Dr. 13: 2. *h. sunder,* B. 6: 1; 23. *h. ater vægh,* vide *Ater 1. h. annan,* Kr. ind. 22. *h. annan sar,* Vaþ. 6: pr. *h. at manne,* Vaþ. 1: pr; 17: pr. *til h.)* Vaþ. 17: pr. *h. man niþer,* Dr. 2: pr. *h. fæ i hæl,* B. 24: 1. *annar hugger,* d. ä. dräper: occidit. Dr. 5: 1. not. 97. *h. i skoghi,* hugga träd i skogen: ligna in silva caedere. B. 30, 31. Cfr. *Af-, Firihugga.* 2) hugga ned, fälla (träd): caedere (arbores). *h. træ, ek,* &c. Vaþ. 1: 5; B. 31. *h. skogh,* B. 33. 3) tillhugga: materiam ligneam formare. *h. hagha,* B. 29. 4) sönderhugga: ictibus conscindere. *h. klæþe ælla vakn annars,* Eþs. 3: 1. *h. garþ, hus, bat,* B. 23. 5) såra: vulnerare; Vaþ. 1: pr; 8: 2 (ubi verba *h.* et *sargha* sunt synonyma); 14: pr. *h. fæ*)(*sla,* B. ind. 24. i synnerhet hugga fullsår: praesertim plenum vulnus infligere. Vaþ. 11: pr; 12: 3.)(*sla,* Kr. 23; Eþs. 1: 5, 7.)(*dræpa,* Kr. 23; Eþs. 1: 2, 5, 7; 3: 2; Vaþ. 9; B. 24: 3. coll. pr. Cfr. *Bloþ, Bloþviti, Fullsære, Sar.* 6) slå: ferire. *til h. (mæþ gisl),* Dr. 18: 1; Vaþ. 23: pr. 7) bitas (om fargalt): mordere (de verre). Vaþ. 2. °

Hvi, adv. hvi, hvarför: cur, Kr. 8: 2; Eþs. 23: pr; Vaþ. 37; G. ind. 22; R. 23: 1; B. 1: 2. *

Hvilikin (hulikin, hulkin), pron. 1) hvilken: quis. Dr. ind. 8. *h. þerra*, G. ind. 28; Æ. 6: 1; ES. 10; Vins. 7: 5. not. 58. 2) hvilken som hälst: quicumque. Vaþ. 2; G. 6: 1; B. 23. *h. hælder*, Kr. 3: 1. *æ h. (þerra)*, ES. 15: 4; R. 14: pr. *

Huld, n. hull, kött: caro.)(*huþ*, Vaþ. 19, 23: pr. *

Hulikin, hulkin, vide *Hvilikin*.

Huma mal, n. (a *humi*) mål som grundar sig på osäker mistanka: caussa quae incerta suspicione nititur.)(*yppinbar mal, ok laghvunnin*, Kr. 26: 1.)(*laghkallaþ mal*, Kr. 13: 3.

Humi, m. (Isl. *húm*, n. crepusculum) hum, dunkelt begrepp, mistanka: obscura idea, suspicio. Vaþ. 32: 4. Cfr. *Huma mal*.

Humper, m. urfjäll, ett ifrån en bys öfriga egor skildt jordstycke: solum a communi pagi agro separatum, et extra communionem vicinorum positum. B. 3: pr, 1; 8: 1; 11: pr. *i -pe ælla hapi*, v. *i -pum ælla hapum*)(*i byg-dum by*, G. 3; ES. 3: 2; ubi duo vocabula synonyma allitterationis caussa discriminantur, ut recte observat Ver. *-pum af sælia*, afsöndra och förytra särskilda jordstycken: agros a praedio separare ac alienare. B. 6: pr. Ih. (in *Dial. Lex.*) refert v. *hump* hodieque apud Ostrogotos ac Sudermannos notare portiunculam terrae: "ett stycke jord, ex. gr. *skogshump, ängshump*."

Hunder, m. hund: canis. Vaþ. 2, 25: pr; 32: 1; Vins. 1; B. 24: 2; 36: 3; 50, 51. Cfr. *Hirþi, Hiorþ, Hiorþ hunder*. *

Hundraþ (hundraþa), num. hundrade (och tjugo): centum (et viginti). Eþs. 33: pr; 34; Vaþ. 31: 2. *

Hurruka, hurraka, f. dörrhake, gångjärn: cardo. B. 23. In prima h. v. syllaba facile agnoscitur Isl. *hurd*, ianua; posterioris vero partis origo sine dubio quaerenda est in verbo *vræka* v. *vraka*, Isl. *reka*, pellere, unde *reka aptr hurd*, ianuam claudere; neque enim haec terminatio ab *haki* derivanda videtur, ut crediderunt Locc., Ver. et Ih., nec ab Isl. *oki*, m. iugum, subscus, unde *hurdar-oki*, subscus ianuae. Si vero prior h. v. pars non esset derivanda ab *hurd*, quod tamen dubium non videtur, potius esset ab Isl. *hiör*, Anglo-Sax. *horr*, cardo, quam ab *hurra* (cum impetu circumagi, Ih., strepere per induratam nivem v. congelatam terram, BH.), ut statuunt Locc. ceterique.

Hurvit, vide *Hværva*.

Hus, n. hus: domus. Eþs. 1: 8; 31: pr; Dr. 2: 1. &c. *ur* v. *i husum taka (þiufnaþ* &c.*)*, Eþs. 7: 1; Dr. 5: pr; Vaþ. 32: 3. *læst h. ok dorat*, hus försedt med dörrar och lås: domus ianuis et seris munita. Vins. 1; B. 23. *odorat h.*, B. 23. Cfr. *Bryta 2, Hem 1, Nöthus*. *

Husa, v. a. bygga hus: aedificia exstruere. B. 11: pr. *

Husbonde, m. 1) i. q. *bonde 1.*)(*gæster*, G. 22. 2) i. q. *bonde 2.* Vaþ. 36. *

Husbrut, n. (ab *hus bryta*) upbrytande af hus, inbrott: effractura. Cfr. *Hemsokn*.

Husfru (husfröa, Æ. 9: pr. not. 76. *hustru*, Kr. 31. nott. 70, 76, 84; Eþs. 9. n. 73. &c. *huströ, hoströ, hustro*, G. 10: pr. not. 75; 14: 1. n. 49; §. 2. n. 52; 22. n. 23.), f. husmoder, (bondes) hustru: materfamilias, uxor. Eþs. 9; Dr. 5: pr; G. ind. 21—23; cap. 5: pr; 10: pr; R. 3: 2; 7.)(*bonde*, Kr. 31; Vaþ. 10, 33:

pr; G. 12: pr; 14: 1, 2; 15, 16: pr; 17, 22; Æ. 9: pr. *

Huskona, f. trälinna: serva. Æ. 14, 25: 1; 26. *

Huskunu barn, n. barn afladt med trälinna: filius v. filia e serva procreatus v. procreata. Æ. ind. 14; cap. 13.

Hussætu maþer, m. husman, inhyseshjon, som ej har del i byns egor: tugurii dominus v. incola, qui non est particeps agrorum pagi. Kr. 10: pr. Cfr. VGL. v. *Græssæti*.

Huva, f. hufva, qvinnomössa: calantica, pileum muliebre. Vide *Hatter*.

Huvuþ (dat. *hofþe*), n. 1) hufvud: caput. Eþs. 1: 4; Vaþ. 1: pr; G. 15. 2) hufvuddel (af *omynd*): principalis pars (dotis). *þry h.*, G. 1. *mæla kunu bulster at (sc. enu) hofþe at andru (sc. hofþe) eghn at þriþia gull*, ibid. *þæt ena -þit*, G. 16: pr. *at andru, þriþia hofþe*, ibid. 3) ytre kanten af en by, som går längs efter alla tomterna, parallelt med gatan: exterior pagi margo, terminum universarum arearum, plateae parallelum, constituens. Vide *Æg*. * (*hovoþ*)

Huvuþ duker, m. hufvudkläde: supparus, amictorium. G. 15.

Huvuþ luter, m. (vide VGL. in *Hovoþloter*) Kr. 24: pr; G. 21: pr. *hel, halver h.*, Kr. 24: pr. Interpretatio h. v. quae datur Kr. 24: pr., respicit illum casum, ubi filii filiaeque una capiunt hereditatem; non vero illum, ubi hereditas *iamn arf* dicta in duas principales partes primum est dividenda (Æ. 3: pr.). *

Huvuþ ramarkar, m. pl. hufvudråmärken, råmärken som utvisa omkretsen af alla tomterna i en by: limites principales, ambitum universarum arearum in pago terminantes. B. 1: 4; 2: pr.

Huvuþs eþer, m. ed angående hufvudsaken: iuramentum de caussa principali. ✝ (*huvuþs forfulle eþer*, R. 9: pr. ✝ *huvuþs eþer*, R. 26: pr.

Huvuþs mal, n. hufvudsak: caussa principalis. R. 26.

Huvuþs mal, n. det mått eller indelning, hvarigenom bys egor äro fördelade emellan grannarne: mensura v. norma, secundum quam agri inter vicinos in pago dispertiuntur. *humper utan h.*, ett jordstycke som någon eger utom denna räkning eller gemenskap med grannarne: portio terrae, quae extra illam mensuram separatim ad aliquem pertinet. B. 11: pr. Locc. vertit: "principalis limes;" Veri et Ih.: "ea fundi pars, cui aedes insistunt." *

Huvuþs maþer, huvuþs man, m. hufvudman: princeps; 1) i brott eller ansvarighet: in reatu. Dr. 2: 2; B. 8: 4. *þær ær hvar h. firi sialvan sik*, Kr. 18: pr. 2) i edgång: in iureiurando. Kr. 14: pr; 15: 2; R. 5: 1; 15. Scribitur *höffwitz man*, Kr. 18: pr. not. 9. *huusmander*, Dr. 2: 2. not. 65. * (*hovoþs maþer*)

Huvuþs sak, f. hufvudsak: caussa principalis. Vaþ. 20: 1. *þa fællis ut -kin*, R. 5: 1; cfr. *Fælla* 4.

Huþ, f. hud: cutis, pellis. Vaþ. 32: pr. *giælda h. sina*, blifva hudstrukern: flagellari. Vaþ. 39: 1. *þæt æru öra tva ælla h. hans*, duarum orarum mulctam solvito, aut flagellator. Vaþ. 41: pr. Cfr. *Huld*. *

Hværva, v. n. komma bort, förloras: disparere, amitti. *lysa hvat hanum ær hurvit*, Vaþ. 32: 4. *slikt ær mik hvurvit*, B. 37: pr.

Hyggia (impf. *hughþe*), v. a. tänka: cogitare, credere. B. 7: pr; 19: pr. *h. at*, besinna, komma ihåg: reputare, meminisse. ES. 8; B. 51. *

Hylia, v. a. hölja, betäcka: tegere. Vaþ. 15: 4. *

Hyndsima, f. hynda: canis femina. B. 51. Scribitur *hundsima, hynsöma,*

hynsoma, hynda, ibid. nott. 36, 44, 49; *hyndsim mans,* ut videtur, pro *hyndsima mans,* B. ind. 51.

Hyrna, f. hörn, prov. hörna: angulus. G. 16: pr. *

Hæfta, v. a. 1) qvarhålla: retinere. B. 8: pr. *halda ok h.,* allitt. G. 8: pr. 2) innestänga, fängsla: includere, vincire. Dr. ind. 2; B. 51. *inne h.,* B. 51. Cfr. *Laghhæfta.* *

Hæfte, n. fängsel: vincula. *lagha h.,* Dr. 2: 1.

Hæfþ, f. 1) häfd, eganderättens förvärfvande genom besittning: usucapio. *(lagha) hæfþ* v. *hæfþum a koma,* neml. genom tre års besittning: (trima possessione) usucapere. G. 11: 1; ES. 24; B. 28: 2, 5. *dela (um eghn) innan -þar,* d. ä. innan laga häfd åkommit: de terra nondum usucapta litigare. Kr. 3: pr; 24: pr; G. 11: 1. *lagha h.,* äfven jorden, hvarå någon har häfd: quoque terra usucapta. B. 3: 1; 28: pr, 2, 4. Cfr. *Laghhæfþ.* 2) lägersmål: stuprum, concubitus. Æ. 16: pr. *

Hæfþa, v. a. häfda, besitta och bruka (jord), vinna häfd: possidere et colere (terram), usucapere. G. 11: 1; ES. 16: pr. not. 52; B. 3: 1. *haft ok hæfþat,* allitt. Æ. 2: pr. Cfr. *Laghhæfþa.* *

Hæfþa eþer, m. ed, hvarigenom någon bestyrker att han besuttit den omtvistade jorden: iuramentum, quo quis probat se terram litigiosam possedisse. Æ. 2: pr; 10: 3; ES. 5. et not. 96; 10, 16: 2.

Hæfþa mal, n. mål, der fråga är om besittning: caussa, ubi de possessione agitur. *væria (iorþ) at -lum* (*) *at köpum* v. *köpmalum),* i. q. *at ærfþa malum,* ES. 11: 1. nott. 33, 35. coll. cap. 6.

Hæghna, v. a. hägna, göra gärdsgård: saepire. B. 16. *

Hæghnaþer, m. 1) hägnad, gärdsgård: saepimentum. B. 22. *stæmna manni til -þa,* d. ä. för att förmå honom att hålla gärdsgård: actionem contra aliquem instituere de saepibus struendis. B. 16. 2) gärde: ager consaeptus. B. 13: 2; 21: 2.

Hæl, n. död: mors. *sla* v. *bita til hæliar,* Kr. 8: 1, 2; Vaþ. 1: 2; B. 25: pr. *liggia, stenka, hugga i hæl,* Eþs. 23: pr. nott. 92, 95; Vaþ. 31: 1; 35; B. 24: 1. *sla i hiæl,* Kr. 8: 1. not. 11. *sla* v. *liggia hæl,* Kr. 8: 1. et not. 20; Eþs. 23: pr. *

Hæl, m. (Isl. *hæll*) pinne, plugg: paxillus. Vide *Tiuþer hæl.*

Hælda, f. (vide VGL.) B. 17: pr. *

Hælder (haldær, Vaþ. 23: 1. &c. *eller,* Vaþ. 17: pr. not. 37.), adv. häldre: potius. *hvat sum flere vilia h.,* B. 1: 4. *hvat h. . . . ælla,* vide *Hvat. hvilikin h.,* vide *Hvilikin* 2. *egh h.,* ej heller: nec. Dr. 17: pr. — *Hælzst,* superl. hälst: potissimum. *æ huru mange . . . h.* &c. Eþs. 8. Cfr. pron. *Hvar.* *

Hælgh, f. i. q. *hælghþ.* * Inde

Hælgha bardaghi, m. i. q. *hælghudagha bardaghi.* Kr. 13: 3. not. 70.

Hælghapton, m. i. q. *hælghi aptan* (vide *Aptan*). B. 1: 1. not. 72.

Hælghi þorsdagher, m. Christi himmelsfärdsdag, prov. helig thorsdag: dies adscensionis. B. 14: pr; 16. *

Hælghudaghar, m. pl. helgdagar: dies festi. * Inde

Hælghudagha bardaghi, m. slagsmål på helgdag: verber die festo alii illatum. Kr. 13: 3. Cfr. *Hælgha bardaghi.*

Hælghudagha brut, n. sabbatsbrott, arbete å helgdag: violatio sabbati, labor die festo factus. Kr. ind. not. 2. xxxv (coll. cap. 20.); cap. 13: 3. Cfr. VGL. I. Br. 4. &c.

Hælghþ, f. 1) helg, högtid: festum. Kr. 20: pr; 22. Cfr. *For-, Kirkmæssu-, Pingz dagha-, Skærdags hælghþ, Lafrinzs-, Pætars mæssa.* 2) fred, säkerhet: pax, securitas. *lösa (þræl) i h. manna,* Æ. 17. not. 82. *læggia h. a skogh,* fredlysa: interdicto defendere. B. 30: 1; 41: pr. *þæt sum i -þina ær laght,* B. 30: 1. *af (skoghe) döma -þina,* uphäfva fredlysningen: tollere interdictum. B. 30: 1. Cfr. *Manhælghþ.* *

Hælvan, f. (a *hæl*) förmodan om nära förestående död: exspectatio appropinquantis mortis. *liggia i -num,* Kr. 24: pr.

Hæmd (hæmpd), f. hämnd: vindicta privata. *taka h. a man,* Dr. 11: 1. not. 27. *

Hæmna, v. a. hämnas: ulcisci. Dr. 3: 1. — *Hæmnas*, v. dep. idem. Eþs. 2: 1; 7: pr; Dr. 9: 1. *h. a man,* Eþs. 2: 2; 7: pr; Dr. 9: 1; 11: 1. *h. a annan æn annar gær gærþina,* Eþs. 2: 2. *h. a mal,* Eþs. 27: 1. *h. a kunungs dom,* Eþs. 7: pr. *h. æptir böter fæsta,* Eþs. 2: 1. *h. a sæt mal ok böt,* Eþs. 2: pr. *

Hænda, v. a. hända: accidere. *misfall, hunger, vanmæt, siukdomber -der (man),* Kr. 25: 1; G. 14: 1; Æ. 12: pr.

Hængia, v. a. uphänga: suspendere. Eþs. 28; Vaþ. 32: 6; 33: 1. *up h.,* vide *Up hængia.* *

Hænta, v. a. hämta, taga, skaffa sig: adducere, capere. *h. sik hialp ælla vapn,* Eþs. 1: 7. *h.* (sc. nuces) *i hat sin,* B. 41: 1. H. v., quae ll. cc. in nott. scribitur *hämpta,* et VGL. II. Add. 7: 7. *hæmta,* Isl. *heimta,* ab Ih. perperam confunditur cum v. *hænda,* manu capere.

Hær, m. här: exercitus. Eþs. 30; G. 14: 1.

Hæri, m. hare: lepus. *hæra (a) þæn sum handum taker,* allitt. B. 36: 5. *

Hæria, v. a. 1) anfalla med krig, härja: bello infestare, populari. *h. land,* Eþs. 30. 2) med våld borttaga eller bortföra: vi auferre, abducere. *h. bonda, kunu, alt þæt bondin a,* G. 14: 1. *

Hærra, m. herre; i allmänhet en som anses hafva högre värdighet än en bonde: dominus; generatim qui dignitate antecellit rustico.)(*bonde,* Dr. 3: pr.)(*man,* pariter ac *bonde*)(*þræl,* Dr. 3: pr; Vaþ. 15: 1. *þæs hærra man sum haver stallara* &c. Dr. 14: 9; Vaþ. 12: 3. *þæs hærra man sum þukka a taka,* Vaþ. 12: 4. *hærrum þukka böta,* Vaþ. 15: 1. *hærra þukke,* vide *þukke.* Cfr. *Doms-, Ivi hærra.* *

Hærskaper, m. vide *Hasskaper.*

Hærtughi, m. härtig: dux. Dr. 14: 7. *-gha man,* Dr. 14: 7; Vaþ. 12: 2, 4. *-gha þukke,* Dr. 14: 7; Vaþ. 12: 2.

Hærþar, f. pl. härdar, skuldror: humeri. Inde

Hærþa mattul (hærda mantol), m. mantel, slängkappa: pallium. G. 15.

Hæræþ (hæræþe, hæraþ), n. härad: territorium (cfr. VGL.). Kr. 3: 1; 12: pr; 18: pr, 1; Eþs. 1: 8; 10: pr, 2; 32. &c. *halft h.,* B. 44: 1. *fiarþungs h., þriþiungs h.,* vide *Fiarþunger, Þriþiunger.* *af -þinu,* i. q. *af hæræþs mannum,* Dr. 2: 2. *mæþ h. þit koma* v. *til riþa,* Dr. 2: 2. not. 62; Vaþ. 32: 4; B. 8: 4. *h. skal syn til næmna,* B. 8: 4. not. 36. Pro: *innan lands ok hæraþe* legendum est: *i. l. o. laghsaghu,* Vins. 6: 3. Cfr. *Malsæghandi, Rætter, Sak, Soknari, Utan, Inhæræþis.* *

Hæræþshöfþingi (hærazs höþingi, Dr. 2: 2.), m. häradshöfding: iudex territorialis, praetor heradae. Eþs. 11; Dr. 2: 2; 5: pr; 11: pr; 12; Vaþ. 32: 4; 37; G. 6: 1; 8: pr; R. 1: pr. not. 36; cap. 3: 2; 4: pr; B. 1: 4. not. 12; 2: 1; 5: 2. et not. 53; 8: 4; 14: 1; 28: 2; 33, 44: 1. *-ga domber,* Vaþ. 31: pr. Cfr. *Soknari.* *

Hæræþs mæn, m. pl. häradsboar: territorii (heradae) incolae. Dr. 2: 2.

Hæræþs næmd, f. (vide VGL.) *h. næmna,* R. 1: pr. *h. gæra,* ibid. not. 37. *h. af þy hæræþe sum gærþin var gör i,* Eþs. 10: 2. *þæt ligge til -dinna,* Eþs. 23: 1; B. 21: pr. *læggin þæt til -dinna,* Eþs. 23: pr. *þæt skal standa til -dinna,* Eþs. 10: pr. not. 80; Dr. 2: 2; ES. 10, 13: 1; 14: 1. *þæt skal biþa h.,* i. q. *biþa kunungs ræfst* (vide *Biþa*), ES. 12: 1. not. 68. *h. skal vita hvat þær ær sant um,* Eþs. 3: pr; 5: pr. not. 41; 10: pr, 2; 29; Dr. 3: 2; Vaþ. 1: pr; 8: 2; 11: 1; 20: pr; 26, 31: 4; 32: 6; ES. 4: 1; 7, 15: pr, 3; 16: 2; Vins. 6: 4. not. 35; R. 15, 16: 1; B. 1: 5; 9: 1; 28: 4; 30: pr. *h. skal vita hvat hælder ... ælla* &c. Eþs. 2: 2; 5: pr; 7: pr; ES. 15: pr. *h. skal vita hvar þerra sum sannare haver (svurit),* ES. 15: 4; Vins. 6: 4. *h. skal þæt vita at* &c. Dr. 12. *h. skal (hvat hon vil hælder) væria ælla fælla,* Kr. 26: pr; Eþs. 10: pr. not. 80; 23: pr. *h. vær, fællir,* Dr. 3: 2; (Vaþ. 32: 6;) ES. 15: 4. *þæt a h. slita,* Kr. 13: 3; 26: pr. *h. sliter tvæsvære,* Vaþ. 30: 2. *dyli mæþ -dinne,* Dr. 4: pr. *h. skal sant leta,* Kr. 16: 1. *h. skal leta lagha gærþ* v. *lagh giort,* Kr. 16: 3; B. 16: 1. *h. sægher at* &c. ES. 12: 1; B. 21: pr. *

Hæræþs piækker, m. tiggare som stryker omkring i häradet: mendicus in territorio circumvagans. Dr. 13: pr. Cfr. *Piækker.*

Hæræþs þing, n. häradsting: iudicium territoriale. Dr. 12. not. 34. *

Hæsta foþer, n. hästfoder: pabulum equarium. Kr. 2: pr. not. 36. *

Hæsta korn, n. hafre: avena. Kr. 2: pr. Cfr. Ih. *Gloss.* v. *hafra.*

Hæster, m. 1) häst: equus v. equa. Vaþ. 2, 25: pr; 32: 2; Vins. 1. &c. 2) häst: equus.)(*hors,* B. 24: 3.)(*skiut,* vide *Skiut.* Cfr. *Hæst fyl.* *

Hæst fyl, n. hästföl, fåle: equulus.)(*marfyl,* B. 25: pr. et not. 6.

Hætta, v. a. 1) hålla up, afstå: cessare, desistere. *h. i sokninne*)(*halda a sokn,* Æ. 17. 2) äfventyra, våga, förlora: periclitari, perdere. *þæn sum sinu (bo) haver viþ h.,* Dr. 3: pr. *h. viþ fiuratighi markum* &c., d. ä. böta: muletari. Dr. 13: 2; Vaþ. 33: 1; G. 8: pr; 9: pr; Æ. 17; R. 1: 2; 22, 23: pr; B. 4: 1; 9: 1, 2; 17: 1; 36: 5. *

Hævia, v. a. häfva, lyfta: tollere, levare. B. 23. *

Höfþingi, m. höfding: praefectus. Vide *Fiarþungs-, Hæræþshöfþingi.* *

Högha byr, m. (vide VGL.))(*afgærþis byr,* B. 28: 5. *h. ok heþnu byr,* allitt. §. 2. ibid. *

Högher, m. 1) hög, kulle: collis. Dr. 18: 1. 2) grafhög: tumulus sepulcralis. ES. 10. Cfr. *Högha byr.*

Högher, adj. 1) hög: altus. B. 14: pr. 2) stor, vigtig: magnus, gravis. *höghre þiuft,* Vaþ. 39: 1. *höghre eþar*)(*læghre,* d. ä. de som bestå af större antal edgärdsmän: iuramenta e maiori numero iuratorum constantia. R. ind. 11. *högh sak,* Vaþ. 4. *höghre* v. *höghsta sak*)(*læghre* v. *læghsta,* Vaþ. 17: pr; R. ind. 26. *höghre tak þæt æru fæmtan næter,* Vins. 7: 3. not. 12. *höghsta fæmtan natta fæmtin,* Vins. 6: 6. *höghste fæmt (ær) nat ok iamlangde,* B. 26: 1. *höghste vaþe, sar, ran,* Vaþ. 1: pr; 5, 31: 2. *laghsagha ... byrias at þy höghsta ok lyktas at þy læghsta,* lagboken börjas med de vigtigaste ämnen, och slutas med de ringaste: codex iuris incipit a maximis rebus, et finitur vilissimis. B. 51. Cfr. *Of högher.* *

Höghinde, n. (Isl. *hægindi*) hyende, bolster: pulvinar, culcita. G. 29: 2.

Högh mæle, n. högmål, grof lagsak: gravis caussa capitalis, parricidium. R. 2.

Höght, adv. högt, mycket: alte, magne, multum. *huru h. han ma vitna sik*, d. ä. huru stora böter han genom bevisning af blodvitet kan yrka: quantam mulctam vulnus probando petere potest. Vaþ. ind. 20. *huru h. hon (sc. næmdin) fælde garþin*, R. 4: pr; cfr. *Fælla 3.* Cfr. *Gilda.* — *Höghra*, compar. Vaþ. 4.

Höns, n. höns, tupp eller höna: gallus vel gallina. Kr. 2: pr; Vaþ. 32: 1; Vins. 1.

Höra, v. a. 1) höra: audire. Eþs. 3: pr; Æ. 7; B. 28: 2. *skila mannin skal h. æn* &c., d. ä. höra efter, gifva akt på: attendito. R. 22: pr. 2) tillhöra: pertinere (ad aliquem v. aliquid). *höre hænne halft til, lüter þæn sum til hænna höre*, Vaþ. 14: 1; G. 14: 2. *þön mal sum til skript, friþlös mans, lionga þings höra*, Kr. 29: 1; Dr. 4: 4; Vaþ. 20: 1. *minne iorþ* &c. *hörer egh til aterbuþs*, ES. 3: 2; 20: 1. *þær til hörer* &c. Kr. 11; Vaþ. 15: 3; ES. ind. 16; B. ind. 9; cap. 13: 2.

Höster, m. höst: auctumnus. Eþs. 27: pr; Vaþ. 13: pr; B. 9: pr; 25: 2.

Höta, v. a. höta, hota: minari. *þa ær hötter mæþ ængu (v. litlo) bötter, þær ær hötter sköt bötter*, Eþs. 1: 2; 3: 1; 5: 2.

Höta, v. a. sätta störar i jorden: palos in humo defigere. *stafrum h.* v. *stafra um h.*, B. 16. Ih. testatur v. *hot* apud Ostrogotos significare palum in humo defixum, et *höta* non solum, ut refert Ver., "ferreo cuspide in terra foramina facere, quibus pali infiguntur," sed etiam palum humo figere, pariter ac: *höta nålen*, acum panno cuidam impingere.

Hötsl, f. hotelse: minae. Eþs. 5: pr.

I.

I, praep. cum dat. v. acc. 1) i: in. *vara i lundi*, Dr. 15: pr; Vaþ. 11: pr. *i þingi*, Dr. 11: pr; Vaþ. 6: pr. &c. *i þrim arum*, ES. 21: 1. not. 42. *dræpa* &c. *i vaþa*, vide *Vaþe. i (sokn* &c.) *ægha*, vide *Ægha. vara i garþe mæþ andrum*, vide *Garþe. hava laghhæfþat* v. *ærft i gamblu* v. *nyu laghum*, d. ä. i den tiden då den gamla lagen (om döttrars arfsrätt) gälde, eller sedan den nya blef antagen: eo tempore quo valebat antiquum ius, v. iam receptum erat novum ius (sc. de filiarum successione). Æ. 2: pr. *sum för var skilt i kemsokn* v. *kiolsvarvinu*, vide *Hemsokn, Kiolsvarf. hvar (sc. maþer) i þriþia knæ*, inom tredje led: intra tertium cognationis gradum. Æ. 8: pr; 17. 2) i, till: in, ad. *hialpa manne i hem*, Kr. 1. *koma i sokn* v. *land*, Kr. 2: pr; Dr. 15: pr; Vaþ. 11: pr. *koma, ganga, föra i garþ (mans)*, Eþs. 1: pr; R. 7; B. 9: 1; 17: 1. *taka (þræl) i manhælghþ, lösa han i lagh manna*, Æ. 17. *skipta i þrea lyti* v. *i þry*, vide *Skipta.*

Ia, 1) interj. ja: omnino, certe. *ne ok ia*, B. 51. not. 52. *sighia* v. *kvæþa ia viþer*, Kr. 13: 2; B. 39: pr. 2) ut subst. n. ja, bifall: adsensus. *mæþ æghandans ia ok hans goþvilia*, Æ. 20: 1.

Iak, pron. jag: ego. Kr. 13: 3; 21; Dr. 11: 1 &c. dat. *mær*, Vins. 6: 7. not. 83; 7: pr. n. 92; R. 23: pr. nott. 1. 4. *mæ*, Vins. 7: pr. not. 97; cap. 13. n. 108. *mik*, ll. cc. in textu; Kr. 13: 3; B. 37: pr. acc. *mik*, Kr. 21; B. 19: 1.

Iaka, v. a. jaka, samtycka: affirmare, adsentire. *i. þem sum næmnas*, vara nöjd med dem; contentus esse iis &c. R. 1: pr.

Iakvæþi, n. (a *ia kvæþa*) ytradt bifall: adsensus pronuntiatus. *mæþ lu-*

vi v. vilia ok i. mans, Æ. 25: pr; B. 1: 2, 4.

Iamfulder, adj. jämnstor, jämngod &c.: aeque magnus v. bonus &c. G. 16: pr.

Iamgilder, adj. (vide VGL.) Vaþ. 16: pr. ✿

Iamka, v. a. c. dat. 1) jämka (arfslotter): aequare (partes hereditatis). *i. viþ annan,* Æ. 10: 2. *i.,* absolute, Æ. 10: 2, 4. 2) qvitta: par pari compensare. *-kin baþe sarum sinum,* d. ä. målsegandernes rätt till böter förfaller genom qvittning: pars mulctae actoribus utrinque debita compensatione exstinguitur. Kr. 30: pr; Vaþ. 13: 2.

Iamkan, f. jämkning: aequatio. *(skipti) ganger til i.,* Æ. 10: 2, 3. *til i. dela,* Æ. ind. 10. Cfr. *Dela 1.*

Iamkunder, adj. i. q. *iamskylder. knæm -nne,* Æ. 3: 1.

Iamlanga dagher, m. (vide VGL.) Kr. 7: 2. ✿

Iamlangi (iamlangde, Vins. 2; B. 26: 1.*),* m. år: annus. *-gin ær ute,* Dr. 3: 1. *þriggia -ga gamal,* Dr. 18: 1. *nat ok i.,* Kr. 25: 1; Vaþ. 15: 4; R. 11: pr; B. 26: 1. *um nat ok i.,* Kr. 25: 1; ES. 13: 1; Vins. 2. *innan nat ok i.,* Dr. 3: 1; 11: pr; 12; Vaþ. 15: 4; 17: 1; G. 14: 2; Æ. 22, 23: pr; ES. 12: 1; 14: 2; 21: 1. *firi nat ok i.,* Dr. 3: 1. nott. 2, 4; B. 37: pr. *natta tak ok -ga, halfs -ga tak,* vide *Tak.* De formula *nat ok i.* cfr. Gr. p. 222—225. Cfr. *Halfiämpnlånge.* ✿

Iammykit (æmmykit, æmmukit), adv. lika mycket: tantumdem. G. 23; B. 30: 1. ✿

Iamn (iæmn), adj. 1) lika, enahanda: par, aequus. B. 1: 3; 6: pr; 25: pr, 1. *i. akoma,* Kr. 30: pr; Vaþ. 13: 2. *i. i arve,* lika i arfsrätt: aequum ius hereditarium habens. Æ. 3: pr. 2) i. q. *iamskylder.* Æ. 3: 1. not. 16, 22. *iamne ok knæm iamkunne,* allitt. Æ. 3: 1. Cfr. *Iam nær.*✿ *(iamner,* at *iamn* legendum.)

Iamnarf, n. arf som i vissa fall delas i lika hufvudlotter, då fars och mors föräldrar eller syskon ärfva: hereditas, quae certis in casibus in partes primarias aequales dividitur, cum amborum parentum parentes aut fratres et sorores heredes sunt. Æ. 3: pr, 3.

Iamn arva (iämpn arffwa), adj. indecl. (vide VGL.) Æ. 3: pr. not. 73. ✿

Iamnaþa eþer, m. ed derom, att jämkning af arfslotter blifvit rätt verkställd: iuramentum de aequatione portionum hereditatis iuste facta, vel, secundum formulam, *at þer kunnu egh iamnare skipta æn nu ær skipt.* Æ. 10: 2. ✿

Iamnaþa skipti, n. jämn delning, då lotterna anses jämngoda: aequa divisio, ubi portiones aequales esse censentur. *ganga til -tis,* B. 1: 3. Cfr. *Brista 3.*

Iamnaþer (iæmnaþer), m. 1) jämnlikhet: aequalitas. *skipta iorþ til -þa,* d. ä. så, att man får lika god jord igen, som den man bortskiftar: tali permutatione fundum alienare, ut par fundus accipiatur. ES. 21: pr. *köpa goþs* v. *eghn til -þa,* idem. G. 14: 3; ES. 20: pr. *þa skal (sc. köp) til -þa (sc. ganga),* d. ä. skiftet skall så rättas, att kyrkan får lika god jord igen, som den bortskiftade: facta permutatio ita emendator, ut templum fundum alienato parem accipiat. ES. 20: pr. *ganga til -þa,* i. q. *til iamnaþa skiptis,* B. 1: 3. Cfr. *Oiæmnaþer.* 2) i. q. *iamkan. (skipti) ganger til -þa,* Æ. 10: 3. et not. 45; §. 4; B. 1: 6. *til -þa dela,* Æ. 10: pr, 2. — *Iämpnada* perperam pro *iämpna,* Kr. 30: pr. not. 59. ✿

Iam nær (æm nær), adj. lika när (i slägt): aeque propinquus (respectu cognationis). Æ. 3: 1. et not. 83; §. 2.

At *iamnær*, Æ. 3: 1. nott. 13, 16. forte est pl. a *iamn*, pro *iamner* v *iæmner*, ut scribitur nott. 16, 22. ibid.

Iamnærvingar, m. pl. arfvingar som äro jämnskylde med den döde: heredes eodem gradu mortuo cognati. Æ. 3: 1.

Iamskylder, adj. (vide VGL.) Æ. 3: 1. *

Iamt, adv. jämnt, lika: aequaliter. *i. ærva, ægha*, Æ. 9: 1; B. 6: pr. *i. viþer broþor sin hava*, Æ. 8: pr. *i. skipta*, Æ. 3: pr. *iamnare*, comp. Æ. 10: 2. *iamnast*, superl. Æ. 9: pr. Cfr. *Æm iamt*. *

Iamvæl (æm væl), adv. lika väl: aeque bene, pariter. Kr. 9; B. 26: pr.

Iarl (iärill, Eþs. 17. not. 34.*)*, m. (Angl. *earl*) jarl, konungens högste ämbetsman, som äfven var befälhafvare öfver rikets sjömagt, och upbar de dit hörande utskylder: summus regis minister, qui, praeter alia, militiae navali erat praefectus, et publica vectigalia illam spectantia accipiebat. Dr. 14: 1. *iarls bryti i roþs bo*, ibid. *annat (hæraþ*, sc. *þæt sum næmir bor havi) skyldar baþe kununge ok iarle*, B. 28: pr. *birghir iarl*, vide ind. nomm. propr.

Iarn, n. järn: ferrum. *væria sik mæþ -ne ok guþs domi*, vide *Guþ*. *

Iarn byrþ, f. järnbörd: portatio candentis ferri, innocentiae probandae gratia. Eþs. 17. Cfr. *Guþ*.

Iartighni, n. kännetecken, vårtecken, (järtecken): indicium, tessera. *sann i.*, Æ. 5; B. 37: pr. * *(iærtingni)*

Ilder, adj. ond: malus. Eþs. 10: pr; B. 6: pr. *

Illa viliaþer, adj. illvillig: malevolus. G. 4: 1.

In, adv. in: intro. Kr. 27: pr; Vaþ. 32: 4; B. 15: pr. not. 14; 19: 1. &c. *gangi ater in*, Dr. 5: 1; cfr. *Ganga 1*. *iula friþer* &c. *ganger in*; vide *Ganga 1*. *sak in binda*, vide *Binda 3*. *sværia (sak)* v. *bæra fæst in til mans*, vide *Sværia*, *Fæst 2*. *fallin ganga in a han*, *sakin falder in a han*, *lagha sokn ganger* v. *falder in til hans*, vide *Fall 2*, *Falla 1*, *Ganga 1*. Cfr. *Mæþ*. *

In biærgha, v. a. c. dat. inbärga, införa grödan i ladan: segetem foenumque in horrea invehere. *korne, tvem lutum, sinu i.*, Kr. 9; B. 21: pr. *i.*, absolute, Kr. ind. 9; B. 21: 1. * (in v. *biærgha)*

Inbæra, v. a. inbära, införa: importare, inferre. Kr. 9. *fæst i.*, i. q. *bæra fæst in til mans* (vide *Fæst 2*), ES. 4: 2.

Inganga, v. n. ingå: introire. Vaþ. 32: 4. *omynd skal þær i.* &c., d. ä. återgå: redire. G. 16: 1. Cfr. *Ganga 1*, *In*. *

Ingærþis (ingiardis), adv. inom hägnad: intra saepimentum. *vara i. mæþ andrum*, i. q. *vara i gærþe* &c. (vide *Gærþe*). R. 4: pr. nott. 14, 15. *

Inhæræþis, adv. inom häradet: in (illo) territorio. R. 6: pr.

Inkasta, v. a. inkasta: inicere. *þyliku matte i., þiufnaþrin gat þit -ats*, Vaþ. 32: 4.

Inlas, m. det som är inläst: res sera clausa.)(*utlas*, Vaþ. 32: 2; G. 18.

Inlænding, f. (egentl. en nyligen vald konungs inträde i landskapet och hyllning under sin eriksgata: proprie, regis recens electi ac solemne iter per regnum suum facientis, adventus in provinciam, fidesque ei a provinciae incolis data; cfr. VGL. v. *Inlænder*.) en skatt som erlades till en nyligen vald konung, då han under sin eriksgata kom till landskapet: tributum, quod novo regi, solemne iter per regnum facienti, et in provinciam adve-

menti, a provinciae incolis pendebatur. Dr. 5: n.

Inlændinger, m. inländning, inom landet (Östergötland) född eller boende person: indigena, homo intra provinciam (Ostrogotiam) natus vel habitans. Dr. 3: pr.)(*utlændinger*, Dr. 18: 2; Vaþ. 14: pr.

Inlændis, adv. inom landskapet (Östergötland): intra provinciam (Ostrogotiam). Vins. 6: pr. not. 70.

Inlændsker, adj. inländsk, inom landskapet (Östergötland) född eller boende: indigena, intra provinciam (Ostrogotiam) natus vel habitans. Æ. 23: pr.

Inna (hinna, G. 10: 2. not. 85; B. 9: 1. n. 11.*)*, v. a. vinna, förvärfva: dominium rei assequi, adquirere. G. 16: 2. *inne up mala sin*, om han (genom tre års besittning) åtnjuter fulla lönen för odlingen: si (trimo usu) integrum culturae praemium reportet. B. 9: 7. Cfr. *Half-*, *Ut inter*, *Oint.*

Innan, praep. c. gen. dat. v. acc. 1) i: in. *þæn garþer sum han ær i.*, Dr. 2: 2. *i. smalandum*, B. 39: 1. *i. hæræþe* v. *hæræþs*, Dr. 14: 6; B. 26: 2. *i. lands ok laghsaghu*, vide *Land*. *i. rikis*, vide *Innanrikis*. *taks (sc. þær) i.*, si in facto deprehensus fuerit. B. 21: 2. *rinder i. (sc. aker) hiul*, B. 18. *han haver köpt i. (sc. skoghi ælla æng)*, B. 8: 1. *i. barnum*, *skoghi ægha*, G. 29: 2. not. 64; B. 30: 1. *sak sum biskups sak ær i.*, Kr. 17. *i. eþum standa*, Æ. 20: pr. *i. (næmd) ganga*, B. 1: 2. not. 48. *lata i. natta tak ok iamlanga*, Vins. 7: 3. not. 29. *komber egh bloþviti i.*, Eþs. 4: 2; 3: 1. Cfr. *Þær*, *Æt*. 2) inom: intra. *i. garþslips*, *borþs ok bita*, *garþs ok grinda stolpa*, &c. Eþs. 1: 4; 33: 1; G. 12: pr; ES. 21: 1; B. 2: pr, 1. not. 60. &c. *i. þriþia knæ*, vide *Knæ*. *i. þry* v. *siu ar*, Kr. 3: pr, not. 67; G. 14: 2; Æ. ind. 14; ES. 21: 1. *i. manaþ*, Eþs. 29. *i. hæfþar*, inom den tid som fordras för att vinna häfd, d. ä. tre år: intra tempus (trimum) ad usucapiendum necessarium; vide *Hæfþ* 1. *i. þingum ok fæmtum*, vide *Fæmt* 2. *alla fæmtir innan*, vide *Ætla*. *hvar egh kumber hemuld i. lagha leþsnum*, vide *Hemuld*. *vara i. fæmtan ara*, a) ännu ej vara 15 år gammal: nondum XV annorum aetatem assecutus esse. Vaþ. 15: 3. b) vara 15 år gammal: XV annos natus esse. Dr. 12; nisi forte v. *innan* hoc loco delenda sit. 3) innan, före: ante (tempus). *i. þæn dagh*, Eþs. 2: 1. *i. nat ok iamlanga*, vide *Iamlangi*. 4) adverbialiter, innantill: intrinsecus. *brister huld i.*, Vaþ. 23: pr.

Innanrikis, adv. inrikes: intra (hoc) regnum. G. 9: pr; 14: 2. Cfr. *Inrikis*.

Inne, adv. inne: intus. Dr. 7: 1; Vaþ. 32: 4; ES. 1: 1. not. 66; B. 9: 5; 22. *lik ligger* v. *stander i. (at manni)*, Kr. 7: 1; 12: pr. *i kirkiu i.*, Kr. ind. 25. *hava man i.*, Dr. 2: 2. *sitia i. firi sak*, *hava annan i. mæþ sær*, vara hos en annan eller hafva en annan i träldom för begånget brott: in servitute poenae esse v. alium habere. Vaþ. 4; cfr. *Forværka*, et Ih. *Gloss.* I. 988. *taka man i. mæþ kunu*, Kr. 27: pr. *(hemfylghþ) ær i. mæþ gipta manninum*, G. 11: pr. *arf* v. *pænninga i. hava*, Dr. 17: 2; B. 9: 1. *stiæla i. unde lase*, Vaþ. 32: 1. *amfriþer ær i.*, adest. B. 22. Cfr. *Brinna*, *Brænna* 1, *Halda* 3, *Hæfta* 2, *Sitia*, *Standa*.

Innitakin, adj. 1) gripen å bar gerning (i lägersmål): in ipso facinore (sc. stupro) deprehensus. Kr. 27: 2; Æ. 16: pr. 2) stulen ur läst rum: e clauso loco sublatus. *i. þiufnaþer*, Vaþ. 32: 1, 3. not. 67.

Inrikis, adv. i. q. *innanrikis*. G. 14: 2. not. 62; Æ. 22; Vins. 7: 4. °

In sattia, v. a. insätta, inlägga: deponere. B. 26: 1. *in satt fæ*, inlagsfä: depositum. Ibid.

In taka, v. a. 1) emottaga: accipere. Vap. 10; G. ind. 16; cap. 16: pr. 2) intaga andras kreatur som man finner på sina egor: aliena pecora in agro suo capere. B. 13: 2; 17: 1; 41: pr. 3) intaga jord, inhägna mark: solum saepire. B. 28: 4; 32. *i. til gærþis sik af skoghi*, B. 32. °

Iorþ, f. 1) jord: terra. Æ. 7; ES. 1: 1. Cfr. *Fylghia* 2. 2) jord, mark: ager, solum. Kr. 7: 1; B. 4: 1, 2; 14: pr; 33. *allu þy sum þe aghu* v. *hon a ovan iorþinne*, d. ä. all lös egendom: omnia bona mobilia. Eps. 8; 26. 3) jord, fast egendom: fundus, bona immobilia. Kr. 3: 1; Eps. 26; Vap. 30: 2; G. ind. 3; cap. 6: 1. &c. Cfr. *Landboa iorþ*. °

Iorþa, v. a. jorda, begrafva: humare, sepelire. Kr. 7: 1; 12: pr; Æ. 7. °

Iorþa awærkan, f. åverkan å annans jord: illicita usurpatio alieni agri. ES. 15: 8. °

Iorþa dela, f. jordatvist: lis de bonis immobilibus. Kr. 13: 3; ES. 12: pr; 14: 2; 15: 1, 4; 18: 1; R. 2, 3: 1; 14: 1; 17; 24, 25; B. 22. Cfr. *Ganga* 2.

Iorþa köp, n. köp eller skifte af jord: emtio venditio v. permutatio rerum immobilium. G. 4: 2. °

Iorþa ran, n. inkräktning af annans jord: occupatio alieni agri. Vap. 30: 2; B. 47. °

Iorþa skipti, n. jordaskifte: permutatio rerum immobilium. ES. ind. 8, 21. °

Iorþættari, m. i. q. *iorþæghandi*. ES. 14: 2; B. 11: 4.)(*landboe*, Eps. 1: 8; B. 1: 5.

Iorþa wærn, f. ed, hvarigenom klandrad jord af innehafvaren försvaras: iuramentum, quo ager litigiosus a possessore defenditur. *i. fæsta ok taka*, ES. 15: 1. *i. ganga*, ES. 15: pr. *i. i standa*, ES. 14: 2.

Iorþæghandi, m. jordegare: dominus fundi. B. 1: 2.)(*landboe*, Eps. 1: 8; ES. 15: 3; B. 9: 1, 6, 8. Scribitur *iondur* v. *iorþa æghande* in nott. ll. cc. °

Ipin, vide *Ypin*.

Ir, pron. (Germ. *ihr*) I (två eller flere): vos (duo v. plures). Vins. 3: pr; 6: 4. Cfr. *It*.

Ismugs klæþe, n. pl. (a *smyghia*, repere, irrepere) klädning som man drager på sig öfver hufvudet, eller likasom kryper in i: vestis quae per aperturam colli inicitur. G. 15. Sic h. v. quoque explicant Locc. Ver. et Ih. Anglo-Sax. *smoc*, quod Benson vertit: "colobium." a *smugan*, serpere, deducendum esse, idemque vestimenti genus denotare videtur.

It, pron. I (två): vos (duo). Vins. 3: pr. not. 40; 6: 4. n. 39. Cfr. *Ir*.

Ivi hærra, m. (Isl. *yfirherra*) öfverherre, förnäm herre: magistratus, optimas. Dr. ind. 14; nisi *ivi hærra* sint duo diversa vocabula; cfr. *Ivir* 2.

Ivir, *ivi*, praep. c. dat. v. acc. 1) öfver: super. *kasta i. hus* v. *axl*, Vap. 11: 1; B. 28: 3. *föra lik i. iorþ*, *bæra skiold i. þang ok þanbriko*, *æria*, *aka* v. *föra harvu i. aker*, Kr. 7: 1; Eps. 30; B. 9: 6; 18, 40. *vægher ligger i. almænning*, B. 5: pr. *i. þriskulda*, B. 19: 1; 21: 1. *sitia i. siukum* v. *döþum*, B. 1: 1; 9: pr; 23: pr. *i. (liki) vaka*, Kr. 7: pr; 12: pr. *varþ i. huse* v. *garþe halda*, Dr. 2: 1, 2. *hus i. manni lykkia*, Dr. 2: 1. *dyr i. manni bryta*, Dr. 2: 2. 2) utöfver: trans, ultra. *a vækaþi. skial sin*, *skæra i. bolstaþs ren*, *i. ramarka ganga*, ES. 15: 5; B. 7: 1; 28: 5. *ganga ut i. aker*, B. 7: 1. *ær þæt i.* (sc. ultra iustum terminum) *byght*, B. 8: 4. *hugger i. þry* (sc. træ)

v. *þrea* (sc. *ekar*), B. 31. 3) angående, om: de. *atletan i. morþ*, Eþs. 21. *halda fæst i.* (*skipti*), Æ. 10: 3. *i. hærra þukka*, Dr. ind. 14; cfr. *Ivi hærra. þa skal hanum* (sc. *þær*) *ivi* (angående den saken: de illa caussa) *fæmt læggia*, Kr. 21. 4) adverbialiter, derutöfver: insuper. Dr. 14: 6; B. 31.

Iul, n. pl. jul: festum nativitatis Christi. Kr. 11; G. 17; B. 9: 6; 13: 1. *firi i. ok hælgha aptan*, vide *Aptan*. Cfr. *Tolfti*.

Iula aptan, m. julafton: vigilia nativitatis Christi. Kr. 22.

Iulu friþer, m. (vide VGL.) Kr. 22.

Iþar, pron. eder: vester. f. *iþur*, B. 51.

Iþras, v. dep. c. gen. ångras: poenitere. *i. köps*, ES. 4: pr. Nomen *idraköp*, a Lore, miro errore fictum, Ver. et Ih. quoque adoptarunt.

Iæmför, adj. lika duglig eller skicklig: par, aeque habilis. Æ. 21. not. 36.

Iæmngoþer, vide *Æmgoþer*.

Iæþer, m. kant, ren: margo (agri). B. 28: 2.

K.

Kalfs fostre, kalva fostre, m. en som uppföder kalfvar: nutricius vitulorum. *ængin man ma annars mans k. vara*, B. 45.

Kalker, m. (vide VGL.) Kr. 1, 13: 1.

Kalla, v. a. 1) kalla, tillkalla: vocare. *k. man*, Kr. 8: 2. *aater k.*, återkalla: revocare. Æ. 4. not. 50. Cfr. *Akallan, Laghkallaþer*. 2) säga: dicere. *k. sik egh faldan vara, k. egh givit vara, k. annan frælsan v. præl v. annöþughan v. egh aþalkunu son vara, k. barnit hava ærft, k. lutat vara*, &c. Kr. 16: 2; G. 11: pr; 29: pr; Æ. ind. 24; cap. 5, 8: pr; 10: 1; 25: pr. &c. Verbum *vara* interdum omittitur: *-lar annar brytia* v. *ughiftma gha* v. *fæstakunu barn* (sc. *vara*); *k. vight*, &c. Dr. 14: 5; 18: 2; G. 5: 1; 7: 2; Æ. ind. 25; cap. 8; ES. 19: 1. *kallas*, pro *kalla sik*; *-las baþe köpt hava*, Vins. 7: 5. 3) kalla: appellare. *k. kunu fördæþu*, B. 38. *þæt kalla* v. *kallar skripta brut, svarta slagh; viþerlags öre, strætis köp, undi gæf, opul brut*, Kr. 15: 1; Vaþ. 23: pr; ES. 3: 1; Vins. 8: pr; B. 9: 4; 29. *þæt -laþis forþum dana arf*, Æ. 22. *þæt kalla lagha tilmæle* v. *væggia köp vara*, Eþs. 5: pr; G. 14: pr. *innan hæfþar þæt -lar innan þry ar vara*, Kr. 3: pr. not. 67. 4) kalla inför rätta, stämma: in ius vocare, citare. *k. man firi kirkiu dyr*, Kr. 13: pr; 29: 1. *nu kallar han æftir*, R. 9: pr. His locis addi potest ES. 3: 2. not. 20, ubi tamen h. v. scribae negligentiae tribuenda videtur.

Kalver, m. kalf: vitulus. Dr. 16: 2; B. 25: 1; 45. Cfr. *Kalfs fostre*.

Kar, n. (Isl. *kör*, Dan. *kaar*) vilkor, förhållande: conditio. G. 9: pr; nisi forte dicendum sit v. *kar* ibi significare vas, sermonemque esse de certo quodam numero doliorum cerevisiae et mulsi, quem transgredi non licuit. Ih. (*Gloss*, I. 1134.) vertit: "libertas agendi, et cum illa coniuncta pax domestica, qua quis plena securitate fruitur." Cfr. *Vakna drykkia*.

Karl, m. 1) karl: vir. *gambli -lin*, vide *Gamal*. Cfr. *Staf-, Ænda karl*. 2) enskild man: privatus vir.)(*kununger*, ES. 2. *karls vægher ok kunungs*, allitt., d. ä. allmän landsväg: via publica. B. 4: pr. *þær a i* &c. *hvarte k.* (d. ä. häradet: territorium) *ælla kununger*, Dr. 18: 2; Vaþ. 15: 3, 4; 16: 1, 2; 18: 2; 24: 2; 41: 1; Æ. 16: pr; ES.

4: pr. *baþe k. ok k.*, Vaþ. 39: 1; R. 10; B. 14: 1. *þær ligger niþri karls sak ok kunungs*, Dr. 13: 2; 18: 2. *þæt skiptis mællin karls ok kunungs* &c. Dr. 16: pr. *

Kasna vargher, m. mordbrännare: incendiarius. Eþs. 31: pr. *

Kasta, v. a. kasta: iacere, coniicere &c. *k. ælla skiuta æftir manni*, Eþs. 1: 1. *k. (hakaskapt) ater ivir axl sær*, B. 28: 3. *k. stene*, Vaþ. 1: 1. *k. up a værkum*, nedrifva: deiicere, demoliri. B. 8: 4. Cfr. *Inkasta*. *

Katter, m. katt: felis. Vaþ. 32: 1; Vins. 1.

Kialki, m. kälke: traha. Vide *Harvu kialki*.

Kinpuster, m. kindpust, örfil: colaphus. *sla (annan) k.*, Vaþ. 22, 27: 2.

Kiolsvarf (kiöl svarf), n. så kallas den olyckshändelse, då man, hustru och deras barn på sjöresa på en gång drunkna: ita appellatur illa calamitas, cum pater, mater illorumque liberi naufragio simul pereunt. Æ. 6: pr, 1. *sum skilt ær i -vinu*, i. e. in §. 1, ubi de illo casu actum est. §. 2. ibid. Non dubium est, quin h. v. priorem partem debeat v. *kiol*, köl: carina; at origo posterioris partis, quae etiam occurrit in vv. *kullsvarf* et *kulsvarf*, nobis latet. Locc. hanc deducit a "*huerfa*, dispalescere (lege disparere) vel *suerfua*, aboleri" (? descobinari, minutim auferri, BH.); quorum prius videtur placuisse Ih., qui, pariter ac Locc., scribit h. v. *kiolshvarf*.

Kipla, v. a. lägga kafvel i munnen på en menniska, att hon ej må kunna tala eller skrika: paxillo obturare os hominis, ne loqui vel clamare possit. *kiplaran han*, pro *kiplar han han*, Vaþ. 31: 2. Ih. refert (in *Dial. Lex.*) *kippla* v. *kjeppla* apud Iemtlandiae Helsingiaeque incolas significare "sätta kjeppler, hett i munnen på lamm och föl &c. att de ej kunna dia:" paxillum immittere ori pulli equini, agni &c. ne mammas matris sugere possit; et *kippel*, apud Vermlandos, "bacillum, qui ori haedi immitti solet, ne lac exsugat."

Kippa, v. a. rycka, draga: vellere, trahere. Vide *Up kippa*. — *Kippas*, dep. dragas, brottas, tvista: luctari, litigare. ES. 19. *

Kirkia, f. 1) kyrka: aedes sacra. Kr. rubr. not. 1; cap. 1, 2: 1, 2 &c. *ganga i k. æftir barn sit ælla bonda sin*, *kunu i k. leþa*, Kr. 31. *standa utan k.* (de excommunicato), R. 11: pr. 2) kyrka, församling: ecclesia. Kr. 6: pr. not. 40. *kirkiunna rætter*, G. 7: 2; cfr. *Kirkiu rætter, kirkio balker*, Kr. rubr. not. 1. *

Kirkiu bol, n. (vide VGL.) Kr. 2: 1; 5: 1. *

Kirkiu dyr, n. pl. kyrkdörr: ostium aedis sacrae. Kr. 9: 1; 8: 1; 13: pr; 21, 29: 1; Vaþ. 36. *

Kirkiufæ, n. kyrkans egendom: bona aedis sacrae. Kr. 8: 1; 21.

Kirkiu ganga, f. (nygift qvinnas eller barnsängshustrus) kyrkegång: (feminae post nuptias vel puerperium primus) itus in templum. Kr. 31.

Kirkiu ganger, m. i. q. *kirkiu ganga*. Kr. 31. not. 81.

Kirkiu garþer, m. kyrkogård: area templi consaepta, coemeterium. Kr. 3: 1; 24: 1; 25: 1; Eþs. 26. *

Kirkiu gömane, m. kyrkvärd: curator vel oeconomus aedis sacrae. Kr. 3: 1; 8: 1.

Kirkiu nykil, m. kyrknyckel: clavis aedis sacrae. Kr. 4: 1. *

Kirkiu ran, n. kyrkorån, kyrkostöld: sacrilegium. Kr. 13: 3.

Kirkiu rætter, m. kyrkans rätt, kyrkolag: ius ecclesiasticum. Kr. 31. not. 86. Cfr. *Kirkia* 2.

Kirkiu sokn, f. kyrksokn: paroecia. Eps. 10: pr.

Kirkiu vægher, m. kyrkväg: via ad aedem sacram ducens. Eps. 3: 1; B. 5: 1, 2.

Kirkmæssu friþer, m. (vide VGL.) Kr. ind. 22; cap. 22. not. 3.

Kirkmæssu hælghþ, f. kyrkmessohelg: festum dedicationis templi. Kr. 22.

Kiþ, n. kid, kidling: haedus, capella. B. 25: 1.

Klanđ, n. klander: actio in rem, lis de re immobili vel mobili. Cfr. *Raþa*.

Klanda, v. a. klandra: in rem agere, litem de re immobili vel mobili alicui intendere. *k. omynd, eghn, torþ*, G. ind. 14; ES. 6, 8, 9, 11: 1; 14: pr; 15: 2. *k. tompt, i akrum* &c. ES. 15: 2. *k. hus, fæ*, Vins. 2; B. 45. *k. (iorþ &c.) firi manni*, G. 11: pr; ES. ind. 13; cap. 8: 1; 11: pr; 13: pr; 14: pr; 15: 2. Vins. 6: pr; 7: 1; 8: pr; 13. B. ind. 45; cap. 46. *k.*, absolute, G. 13. ES. 1; 12; 3: 2; 5, 9: 1; 10; Vins. 3: pr; 6: 1; 7: pr, 1, 3, 4; 9: 1. Cfr. *Oklandaþer*.

Klokka (klukka), f. klocka: campana. Kr. 1: 8: 1, 2; 22.

Klokkara giald, n. det som skall betalas till klockare, klockarelön: pensio aedituo debita. Kr. ind. 19.

Klokkare (klokare, klukkare), m. klockare: aedituus. Kr. 4: 1; 5: pr; 6: 1; 8; 10. 11.

Klaster (klöster), n. kloster: coenobium. Kr. 24: pr; Æ. 4; ES. 20: 1, 3.

Klæmpta, v. n. klämta: campanam pistillo pulsare. Kr. 8: 2.

Klæpper, m. klapp: pistillum campanae. Kr. 8: 2.

Klærker, m. klerk: clericus. Kr. 13: 1.

Klæþe, n. pl. kläder: vestimenta. Eps. 3: pr, 1; Vap. 27: pr, 2; Vins. 7: pr; B. 5: pr; 37: pr. *skapaþ, oskapaþ k.*, Vap. 6: 1; G. 15; Vins. 1. Cfr. *Ismugs-, Mæssu klæþe*.

Klöster, vide *Kloster*.

Kna, vide *Knæ*.

Knek, f. bakbog: armus posticus.)(*skut bogher*, B. 36: 3.

Knifs lagh, n. (a *læggia*, pungere) knifstyng: ictus cultri. Vaþ. 11: 1; 15: 1; R. 2.

Kniver, m. knif: culter. Dr. 15: 1; Vaþ. 11: 1.

Knæ (kna), n. (egentligen knä: proprie genu) slägtled: gradus consanguinitatis. *innan þriþia k.*, intra tertium gradum. G. 5: 1; 7: 2; 8: 1; 16: pr; Æ. 2: pr; 8, 10: 2; 17. not. 73; 24. *i þriþia k.*, idem. Æ. 8. pr; 17. *han ær þem sva knæm kunnugher*, allitt. d. ä. i så nära slägtled: illo gradu iis cognatus est. Æ. 17. *þæn sum knæm ær kunnaster, þaþer æru knæm iamkunne*, Æ. 3: 1.

Koma (kuma, kumbær, &c. Kr. 8: 2; 13: 3; Eps. 6; Vaþ. 30: 4 &c. 1) v. n. komma: venire. Kr. 2: pr, 1; 6: pr. &c. *maþ koma a biskups næmd*, Kr. 13: 3. *til sins lut komin*, qui suam portionem (bonorum hereditariorum) accepit, et ad eius administrationem accessit. B. 12: 1. *haver han huma a hvart kumit ær*, d. ä. hvart det bortstulna tagit vägen: quorsum lata sit res surrepta. Vaþ. 32: 4. *fæmt komber* (inträffar: incidit) *i fastu*, ES. 10: pr. *þær sum han* (sc. *hvar tiundi röker*) *komber*, Kr. 9. *ramarkar æru niþer komnir*, d. ä. nedsatte: in terra positi. B. 1: 4. *vægher ær laghlika niþer kumin*, d. ä. anlagd: via legitime strata est. B. 5: 1. *þæt af*

þem komber, d. ä. födes: nascitur. G. 29: pr. *fram komin af manni*, d. ä. född: natus. Æ. 3: 1, 2. *hit ær bakarf sum mannin kom af*, Æ. 3: 2. *(iorþ) komber af manni til þriþia mans*, d. ä. genom arf eller förytring: hereditate v. alienatione transit. Æ. 10: 4. *ater k.*, Æ. 5; B. 26: 1; 27: pr; 43: 1. *til k.*, Kr. 12. pr; Dr. 2: pr; Vaþ. 32: 4; B. 30: 1; 36: 2. *huru þæt (sc. barn) ær til kumit*, quacumque ratione (stupro &c.) procreatus sit infans. Æ. 13. *sægher egh vara at daghinum kumit*, dicit constitutum diem nondum adesse. ES. 16: pr. *nu ær at (sc. þem tima) kumit at* &c., si iam venerit tempus, quo &c. B. 9: 6. *hvat sum at þy kan k.*, komma åt, hända: accidere. B. 17: 1. *k. a (iorþ) mæþ elde ok ærne*, ES. 5, 16: 2. *vara a köp sit kumin*, vide *Köp*. *lagha doma koma a man*, B. 47. *komber ængin akoma a*, Eþs. 5: pr. *(han) komber egh hinum viþ*, kan ej träffa honom: alterum invenire nequit. Vins. 8: pr. *han komber egh laghum* v. *vilzs eþe viþ*, han får ej gå ed: ei non licet iurare. Vaþ. 32: 3; B. 7: 1. *þiufrin ær viþer vitsorþ kumin*, Vaþ. 33: 1. *han komber egh ... at sitia*, non potest, locus ei non erit &c. ES. 14: pr. not. 4. Cfr. *Hemuld, Lös, Laghkumin, Okoma, Sam-, Tilkvæmd.* 2) tillkomma, hända: accidere. *kumber (sc. þæt) i vaknaskipte*, Eþs. 6. *fæstnaþa val* &c. *komber mællum þerra*, Æ. 10: 3; cfr. *Oran, Skialnaþer*. *komber egh bloþviti innan*, Eþs. 1: 2; 3: 1. *sæld, köp, þingbuþ komber i*, ES. 8; Vins. 7: 3, 4; R. 3: 1. not. 63. *siþan kom þæt sva*, d. ä. blef så stadgadt: ita sancitum est. R. 3: 2. 3) v. a. c. dat. göra att något kommer eller sker, skaffa &c.: facere ut aliquid veniat vel fiat, efficere &c. *han matte hanum (sc. salanum) til fæmt k.*, Vins. 6: 6. *koma til ... fæmtinna þæn sum sætte*, ibid. (si verba *sum hokor* delenda sint). *k. hundi fran sær*, B. 24: 2. *k. (sc. by) til lagha læghis*, B. 3: 2. *k. um (sik diki ælla) garþi*, B. 3: pr; 28: 4. *k. a (sc. eghn) (lagha) hæfþum* v. *hæfþ (sinne)*, G. 11: 1; ES. 24; B. 28: 2, 5. *k. laghum firi (sik)*, i. q. *vægha vitsorþ*, Vaþ. 27: pr; 32: 3. Cfr. *Firi koma*.

Kona (gen. dat. et acc. *kunu*), f. 1) qvinna: femina. Kr. 15: pr; 26: pr. &c.)(*maþer*, vide *Maþer*. *taka kunu mæþ vald*, vide *Taka*. Cfr. *Löska, Malsman, Frælsis-, Fræn-, Fæsta-, Hor-, Hus-, Trull kona.* 2) hustru: uxor. Kr. 27: pr, 1; 31; Eþs. 17. &c. Cfr. *Aþalkunu barn, -son.*

Kopenschath, vide *Köpskatter*.

Korn, n. säd: seges, frumentum. Kr. 2: pr. not. 36; cap. 9, 10: 1; Eþs. 32; B. 4: pr; B. 9: pr; 17: pr; 21; 1; 41: pr; 44: 1. Cfr. *Kviki, Hæsta korn.*

Korngiald, n. spannemålsskuld: debitum frumentarium. B. 22. Cfr. *Sæþ*.

Kornskamma, f. sädesbod: cella frumentaria. B. 9: pr.

Krisma, f. invigd olja: chrisma, oleum consecratum. Kr. 13: 1. (gloss. Lat.)

Kristin, adj. döpt: baptizatus. Eþs. 21; Æ. 6: pr; 7, 14.

Kristindomber, m. dop: baptismus. Kr. ind. not. 2. 11.

Kristna, f. 1) christendom: christiana religio. *barn haver egh af -nu fangit*, det odöpta barnet har ej emottagit något af christna kyrkans förmåner: infans nondum baptizatus ex beneficiis christianae ecclesiae nihil accepit. Kr. 6: pr. *kristnu balker*, Kr. rubr. 2) dop: baptismus. *barn þorf -nu viþer*, Kr. 6: pr.

Kristna, v. a. christna, döpa: baptizare. Kr. 6: pr; Æ. 14. not. 96.

Krumpin, adj. krumpen, ofärdig: membris contractus. Vaþ. 23: pr.

Krumpna, v. n. krumpna, blifva ofärdig: contrahi, contractione marcescere. Vaþ. 15: 4.

Krykkia, f. (egentl. krok: proprie uncus) krycka: baculum uncinatum, fulcrum subalare. Vaþ. 23: pr. not. 24.

Krævia (kræfia), v. a. c. acc. v. gen. 1) tillsäga: admonere. Vide *Laghkrævia*. 2) kräfva, fordra: appellare, exigere. *k. lösöra, virþning*, &c. G. 10: 1; Vins. 6: 2. not. 7; B. 9: 9; 22, 26: 1. *k. borghara*, B. 39: pr. *k. borgharan bötrina*, Eþs. 2: 1. *man kræfs giald*, R. 5: 2. *k. þer alli sins*, d. ä. hvar sin andel af böterna; eller, alla på en gång: si quisque suam portionem mulctae exigat; vel: si omnes simul instituant actionem. ES. 15: 5; cfr. *Sænder. k. viþergangu mans*, Dr. 11: pr. *k. þem ater alla til sin*, d. ä. återkalla dem till de gamla tomterna, der han sjelf bor qvar: omnes vicinos ad priscas areas, ubi ipse habitat, revocare. B. 11: 1. *ater k.*, B. 9: 6. *ut k.*, G. 10: 1. not. 84. *kræfs almænning at broa*, d. ä. behöfves [illegible] opus sit via &c. B. 5: pr. 3) kära, åtala: agere, caussam ad iudicium deferre. Kr. 19: pr. not. 36; B. 33. n. 32. [illegible] *k. lokan* &c. Æ. 17. not. 98. *mals k.*, B. 1: 11.*

Kval, n. (Isl. *qvöl*, f.) (egentl. qval, ond: proprie tormentum, vexatio) tvist, klander: lis (de rescindenda emtione &c.). Cfr. *Rapa*.

Kvar, adj. qvar: reses, quietus. Cfr. *Sitia, Standa*. * (in *Q*).

Kviker, adj. lefvande: vivus. Kr. 1; Æ. 7. *k. tiundi*, Kr. 9. *gialde kvikt (sc. fæ) kviku gen*, Vins. 6: 5; B. 24: pr. Cfr. *Kuster, Kviþa fulder*.*

Kviki, m. (lefvande) kreatur: (vivum) animal. Vins. 1, 6: 7. *gæra v. tiunda korn ok kvika*, allitt. Kr. 10: 1; 11.

Kvik tiundi (qvik tyundhe), m. qvicktionde: decimae pecorum. Kr. ind. not. 2. XVII. *

Kvildna, v. a. (Isl. *kynda*) upptända eld, prov. kölna, kölla: ignem accendere. B. 44: pr. Scribitur *kvindla*, B. ind. 44. et *qvilla*, B. 44: pr. not. 43.

Kviþer, m. (Isl. *qvidr*) buk, prov. qvid: venter. * Inde

Kviþa fulder, adj. som har full buk: qui plenum ventrem habet. *kviker ok k.*, allitt., d. ä. lefvande och frisk: vivus ac vegetus. R. 20.

Kulder, m. kull, barn af samma gifte: unius coniugii proles. G. 21: 1; 23; Æ. 3: 3; 19. *taki sva manga af enum kulle sum han kan fa*, Æ. 2: pr; 8, 10: 2; 17, 24. Verba; *man af kulle*, unus tantum ex cuiusvis coniugii prole, Æ. 8, (vel, ut alio loco dicitur: *egh tva bröþer*, G. 16: pr.) sine dubio scribae errato ex antiquiore codice huc translata sunt; denegant enim libertatem recentiori tempore, ni fallimur, iuramentum *niþiar eþer* dictum facienti concessam, ac verbis supra citatis: *taki sva manga* &c. indicatam. Cfr. *Niþiar eþer*. Rem ita se habere quoque testantur fragmenta cod. C. Æ. 17. nott. 72, 74; cap. 24. not. 60. — Cfr. *Ganga 1, Sam-, Sunderkulla*. * *(kolder)*.

Kullsvarf (kuldsvarf), n. den händelse, då moder och barn dö vid förlossningen: ille casus, cum mater et infans in puerperio moriuntur. Æ. 6: pr. Prior h. v. pars sine dubio derivanda est a *kulder*. Cfr. *Kiolsvarf*.

Kulsvarf (kolsvarf), n. den olyckshändelse, då man, hustru och deras barn på en gång blifva innebrända: illud infortunium, cum pater, mater illorumque liberi incendio simul pereunt. Æ. 6: pr, 2. Prior h. v. pars,

kul, carbo, omnibus patet. Cfr. *Kiolsvarf.*

Kuma, vide *Koma.*

Kunder, adj. (part. pass. a *kunna*, non a *kyn*, genus, ut credidit Ih.) 1) känd: cognitus. Vide *Valinkunder.* 2) beslägtad: cognatus. *til kyns ok kundra manna*, allitt. Æ. 17. *þæn sum knæm ær kunnaster, han ær þem sva knæm kunder*, Æ. 3: 1; 17. not. 81. *næmna* v. *taka kunna* (sc. *mæn*) *ælla valinkunna*, Vaþ. 31: 5; 32: 1. Cfr. *Iam-, Okunder.*

Kunna, v. a. 1) känna: cognoscere. Vide *Kunder.* 2) kunna: posse. *misfall kunnu hænda*, Kr. 25: 1. *han kan egh*, de fatuo,)(*han giter egh*, de sene, G. 19. 3) framför ett annat verbum utmärker *kan* stundom en hypothes: alii verbo praeposita v. *kan* interdum indicat hypothesin. *nu kan præster þrætta, kunnu þer koma, æn bonde kan raþa kunu sinne, kan man varþa sar, kunnu þer firi fara, kan þæn löpa, æn han kan bryta epsörit, utan moþir kunni* (praes. conj.) *liggia hæl barn sit, utan hon kunne firi liggia sik, kan han egh fa svin*, &c. Kr. 11: pr; 19: 1; Eps. ind. 18; cap. 1: 3—5; 16, 23: pr; Vaþ. 14: 1; B. 41: pr. &c. *

Kunnugher, adj. (proprie i. q. *kunder* 1) beslägtad: cognatus. *han ær þem sva knæm k.*, Æ. 17. *

Kunungær, m. konung: rex, Kr. 1, 3: 1; 12: pr; 13: 3; 18: pr; 23, 25: 1; 26: pr; 27: 2. &c. Cfr. *Borþ, Bryti, Diur, Domber, Dombrut, Ensak, Epsöre, Friþer 2, Garþer 3, Karl 2, Malsæghandi, Maþer, Næmd, Ræfst, Rætter, Sak, Soknari, Vald, þukke.* * (*kononger*)

Kuska, v. a. (vide VGL.) *k. ælla lokka*, Eps. 25. *

Kuskan, f. nödgande (med öfvertalande eller hotelser): compulsio (exhortationibus v. minis facta). Eps. 17.

Kusta, v. a. bekosta, bestå: praebere, sumtus rei suppeditare. Kr. 1. * (*kosta*)

Kuster, koster, m. 1) kost, spis, föda: cibus. Kr. 1: pr. et not. 35; §. 1. 2) kostnad, bekostnad: impensa. G. ind. 26, 27; cap. 8: pr; Æ. 12: 1; B. 8: 3. *hava stallara* &c. *a sialfs sins k.*, Dr. 14: 3, 9; Vaþ. 12: 3. 3) egendom: bona. Kr. 12: pr. 4) pl. saker, egodelar: res, utensilia. Vaþ. 32: 2; B. 26: 2; 37: pr. *kviki kuste*, d. ä. kreatur: pecora. Dr. 5: pr. 5) sätt, vilkor: modus, conditio. *at þriþia kuste*, Vaþ. 35. Cfr. *Annurkust.* * (*koster*)

Kvælder, m. afton, qväll: vespera. ES. 9: 1. Cfr. *Gipta kvælder.* *

Kvælia, v. a. (a *kval*) 1) oroa, besvära (med rättegång): vexare, molestiam alicui offerre (litem ei intendendo). B. 22. 2) klandra, väcka tvist om: litem de re movere, rem litigiosam reddere. Vide *Okvalder.* *

Kværn, f. qvarn: molina. Vaþ. 1: 2, 4; B. 8: pr, 3, 4; 28: 4. *uraka bort k.* (handqvarn: molam manuariam) *ok kætil*, allitt., d. ä. alla bohagsting: omnia supellectilia abripere. Vaþ. 31: 3. *

Kværna staþer, m. qvarnställe, ställe der en qvarn kan anläggas eller blifvit anlagd: locus, ubi exstructa est vel exstrui potest molina. B. 8: 3.

Kværna strömber, m. ström, der en qvarn kan anläggas eller blifvit anlagd: flumen, ubi exstructa est vel exstrui potest molina. B. 8: pr.

Kværna vægher, m. qvarnväg: via ad molinam ducens. B. 5: 1. *

Kvæþa (impf. *kvaþ*), v. a. säga: dicere. *k. ia viþer*, B. 39: pr. Cfr. *Iakvæþi, Okvæþis orþ.* *

Kyn, n. 1) slägt: cognatio. *vir lösum han til kyns ok kundra manna,* d. ä. att han må vara (såsom fri) bland våra slägtingar: ut sit (in libero statu) inter nostros cognatos; formula iurisiurandi. Æ. 17. 2) kön: sexus. Vide *Mankyn.* ☉

Kyndil massa, f. kyndelsmessa: festum purificationis Mariae. B. 13: 1. * *(kyndilsmæssa)*

Kæfsir (kæpsi), m. den som lefver tillsammans med frilla: concubinus. *kona sum han ær k. til,* Æ. 18. *þa a egh k. i barnum,* d. ä. då träl utom äktenskap aflat barn med trälinna, har han och hans egare ingen del i barnen, utan de tillhöra modrens egare ensamt: liberi a vernis, contubernio non inito, procreati, non ad patrem eiusque dominum, sed ad dominum matris solum pertinent. G. 29: 2. Ita fortasse quoque in Iure VG. haec formula est explicanda. ☉

Kælda, f. källa, brunn: fons, puteus. Vaþ. 1: 2; B. 27: 1. ☉

Kænna, v. a. 1) känna, igenkänna: noscere, agnoscere. Vide *Ræt kænna.* 2) tillvita, beskylla: obiicere, accusationem criminis intendere. *k. andrum lægher,* Æ. 16: pr. *kænnis kunu morþ, trulldomber; kænnis manne drap, valruf,* Kr. 26: pr; Eþs. 29; Dr. 6; Vaþ. 31: 1. *kænnis manne (þæt) at han haver* &c. Eþs. 10: pr. not. 80; B. 24: 5. *þæn sum* (cui) *drapit* v. *sarit kænnis,* Dr. 3: 4; Vaþ. 8: 2. 3) *kænnas,* v. dep. *k. viþ,* a) igenkänna: recognoscere. *kænnis viþ at slikt ær mik hvurvit,* B. 37: pr. b) vilja tillegna sig, påstå något vara sitt: velle sibi appropriare, rem suam esse contendere. *k. v. iorþ* &c. Vaþ. 30: 2; ES. 14: 1; 17, 18: pr; Vins. 6: 3; B. 37: 2. *tver kænnas viþ et köp,* vide *Köp.* ☉

Kæra, v. a. kära, anställa åtal eller rättegång: agere, actionem instituere. *k. a man,* Vins. 6: 2; R. 8: 2. *k. til mans,* Kr. 15: pr; 18: 2; 27: 1. &c. *hin kærir til,* B. 33. *kæris þæt til hans,* Eþs. 15: 1. *kæris þæt,* ES. 20: pr. *kærir þæt bondi,* Vins. 11. *k. lokan ælla spanan,* Æ. 17. *æftir (sc. sak) k.,* Kr. 19: pr; 26: pr; 27: 1. &c. *k. æptir þukkabot,* Æ. 16: 1. *han sum æptir kære (vil egh sökia* v. *ma hvatske sökia ælla stæmna),* d. ä. målseganden: actor, occisi heres. Dr. 3: 1. *k.,* absolute, G. 14: 2; R. 10; B. 19: pr; 43, 47. *til þings fara ok k.,* G. 19; B. 8: 4; 30: 1. *k. firi kunungs ræfst* v. *kununge ælla laghmanne,* Eþs. 21, 25; G. 19. *nu kære han at han gærþe* &c. R. 23: pr. *kærir kunungs soknarin hvi han* &c. Vaþ. 37. ☉

Kætil, m. kettil: ahenum, cacabus. Cfr. *Kværn, Kætilhöd.*

Kætilhöd (kiättill hydde),? hjelm: galea. Vaþ. 6: 1. Galea sine dubio ob similitudinem formae nomen accepit a *kætil,* cacabus, nisi v. *kætil,* pariter ac Lat. ahenum, et Graec. χαλκεῖον, proprie sit (vas) aereum; posterior vero pars h. v. deduci potest aut ab Anglo-Sax. *hydan* (vide *Hiþi*), aut ab *hatter,* Isl. *höttr,* pileum, ut credit Ih., aut ab *huvuþ,* quasi aereum caput. Cfr. K. Ancher nott. ad Ius Iut. p. 328.

Kætti, m. ett litet rum: cellula. Cfr. *Gorkætti.* Hodieque *kätte* v. *kitte* apud rusticos significat saeptum in stabulis et ovilibus, ubi vituli, pulli equini vel agni includuntur.

Köp, n. köp och skifte: emtio venditio et permutatio. G. ind. 7, 18; cap. 14: pr, 2—4; ES. 3: 1; 4: pr; 6, 8, 20: pr; 21: 1; Vins. 5, 7: 3; 8: 1; 9: pr; 12, 13. *lagha k.,* G. 14: pr; 18. not. 94. *olagha k.,* G. 18. *gæra k. viþ man,*

G. 14: pr; ES. 14: 1. *köpit ær (minna æn) mark vært*, Vins. 9: pr. *alle þe sum i agha köpinu*, alla de som köpt samma sak, den ene af den andre: omnes qui eandem rem, alter ab altero, emerunt. ES. 8. *vara a k. sit kumin*, hafva kommit i besittning af den genom skiftet förvärfvade jorden: venisse in possessionem fundi permutatione adquisiti. Æ. 10: 3. *tve kænnas viþ et k.*, två påstå sig hafva köpt samma sak af samma säljare: duo dicunt se eandem rem ab eodem venditore emisse. Vins. 7: 5. *standa a sinu köpe*, ES. 8, i. q. *standa a samu iorþinni sum han fangit haver*, ES. 4: 2; 5, 15: 2; cfr. *Standa. fæst ok köp*, betekna de till stadfästelsen ej allenast af köp och skifte, utan ock af andra kontrakter om fast egendom hörande formaliteter; och således har *köp* i detta sammanhang fått en vidsträcktare betydelse: haec verba denotant solemne confirmationis non tantum emtionis venditionis, sed etiam aliorum contractuum de rebus immobilibus; ideoque v. *köp* in hoc nexu ad latiorem significationem translata est. *giva, skipta, fa (iorþ) mæþ fæstum ok köpum* (i. q. *mæþ fæstum ok lagha fangum*, ES. 4: pr.), *fa mæþ f. ok k. ok allum lagha fangum, halda a f. ok k.* (de donatore), *bæra til værþa ... mæþ f. ok k., bæra in til mans fæsta ok köpa* (pro *fæstir ok köp*) *mæþ fæmtan manna eþe, fæste* (pro *fæst* v. *fæstir*) *ok köp ær in burit til mans, þæn sum fæstir fylghia ok köpa* (pro *köp*), vide *Fæst* 2. Quod in his formulis *köpa* interdum dicitur pro *köp*, id sine dubio numeri v. rhythmi caussa fit; non enim *köpa* istis locis derivandum est a *köpi*, etsi cui videatur respicere testes in confirmatione contractuum praesentes. — Cfr. *Iorþa-, Mattul-, Strætis-, Væggia köp.* °

Köpa, v. a. 1) i allmänhet, afsluta köp eller skifte, och således äfven föryttra: generatim, emtionem venditionem v. permutationem facere, ideoque etiam alienare. *k.* (bortskifta: permutando alienare) *til bætra*, ES. 20: pr. *eghn* v. *fæþrini ur staþ k.*, d. ä. sälja eller bortskifta: vendere vel permutatione alienare. G. 14: 1; ES. 20: pr; 22. *eghn sælia ælla ur staþ köpa*, d. ä. bortskifta: permutando alienare. G. 18. *k. bort eghn*, sälja eller bortskifta: vendere vel permutando alienare. G. 16: pr. *k. (goþs* v. *eghn) til iamnaþa*, bortskifta mot jämngod jord: fundum ita permutando alienare, ut par accipiatur. G. 14: 3; ES. 20: pr. *k. viþ man*, afsluta köp eller skifte med en annan: emtionem venditionem vel permutationem cum alio contrahere. Æ. 10: 4; Vins. 9: pr. *viþer köpas*, dep. afsluta köp eller skifte sins emellan: emtionem venditionem vel permutationem inter se contrahere. Æ. 10: 3; Vins. 6: 4; 9: pr; 11. *köpas iorþum viþer*)(*skiptas iorþum viþer*, ES. 8. 2) i synnerhet köpa eller tillskifta sig: praesertim emtione vel permutatione adquirere. Kr. 1; Dr. 18: 1; G. 7: 1; 14: 2—4; 15; ES. 3: pr, 1; 4: pr; 5. &c. *k. iorþ mæþ lösörum*, ES. 5. *k. eghn mæþ fæ* ( )(*skiptas iorþum viþer*, ES. 11: 1.), ES. 9: 1. *mæþ vin ok vitni k.*, Vins. 1, 7: 1, 5. *mæþ fæstum k.*, ES. 23. Cfr. *Firiköpa.* 3) i inskränktaste bemärkelse, köpa: strictissimo sensu, emere. *k. eghn ælla skipta*, B. 9: 6. °

Köpamal, vide *Köpmal.*

Köpari, m. köpare: emtor. ES. 4: pr. not. 44.

Köpgilder, adj. berättigad att afsluta köp: qui ratam emtionem venditio-

nem facere potest. Æ. 20: pr; ES. 22; Vins. 8: 1; 9: pr; 10, 11.

Köpi, m. 1) i allmänhet en som deltager i ett köp; således äfven a) säljare, och b) köpvitne: generatim, qui emtioni venditioni interest; ideoque etiam a) venditor; *stæmni hvar sinum köpum* (i. q. *sinum hemuls manne* in antecedentibus), *köpin kan fiærrin vara*, ES. 8. b) testis emtionis venditionis. Vins. 3: pr. Cfr. *Köp.* 2) i synnerhet köpare: praesertim emtor. ES. 4: pr; 10; Vins. 6: pr, 1—3; 7: 3, 4. *

Köpmal, köpamal, n. mål som angår köp: caussa, ubi de emtione venditione agitur. ES. 11: 1; Vins. 7: 4. X *hæfþa mal*, ES. 11: 1. not. 33. *köpmala balcher*, Vins. rubr. not. 1.

Köpskatter, m. (egentligen handelsvaror: proprie mercimonia) köpenskap, handel: mercatura. Æ. 10: pr. Scribitur *kopenschath*, not. 99. ibid.

Köpu eghn, f. köpt jord: fundus v. ager emtus. G. 16: pr.

Köpunger, m. stad: urbs. Vide ind. nomm. propr. vv. *Liong-, Suþurköpunger.* *

Köværne, n. (Isl. *kovarni* v. *kovan*) liten hund, knähund, prov. kövan, kevan: canis pusilli generis, melitaeus. B. 24: 2. Ita hoc canum genus describitur in R. Haquini FrostuþL. XIII. 24. *"þad er kovan, ef madr tekr hendi sinni um hálsinn, so at saman taki fingurinn."*

L.

Lafrinzs mæssa, f. Larsmessa: festum Laurentii, die X Augusti celebratum. Kr. 23. *-su hælghþ*, not. 10. ibid.

Lagh, n. pl. 1) lag: lex, ius. *giva l.* v. *i l.*, vide *Giva 4. sum l. sighia*, Eþs. 26. &c. *sva sum (sc. han) a ok l. sighia*, G. 11: 1. *sum atte ok l. varu* v. *saghþu*, Dr. 3: pr; Æ. 8: 1; 25: pr; R. 8: 2. *sum þem baþum samde ok l. varu*, Æ. 16: 1. *han hafþe laghhæfþat i gamblu laghum, haver ærft i nyu -um*, Æ. 2: pr; cfr. *I. þæt var sva först i -um, sum för var i -um*, Eþs. 17; Æ. 11; B. 2: 1. *sva æru nu l.*, R. 3: 2. *sum landsins æru l.*, G. 7: 2. *i -um manna*, enligt lag: secundum leges. Vins. 7: pr. *lösa (þræl) i l. manna*, d. ä. till åtnjutande af medborgerliga rättigheter: civilia iura servo redemtione conciliare. Æ. 17. *gen -um*, R. 3: 1. not. 70. *hvat þæt ær hælder l. ælla olagh*, d. ä. lagligt eller olagligt: utrum legitimum sit an illegitimum. ES. 15: pr. *þer tver* v. *hinir (sum för svoru þer) svoru baþe sant ok l.*, d. ä. enligt med sanningen och i laga ordning: duo illi (qui in iuramento praevio iurarunt) et vere et legitime iurarunt; formula iuramenti duodenarii. Dr. 3: 2; Vaþ. 6: 2; 8: 2; 20: pr; Æ. 8: pr; ES. 9: 1; Vins. 3: pr; 4, 6: 1; R. 9: pr. not. 87. *þæt iær höghst i -um ne ok ia* &c. B. 51. not. 52. *hygge hvar at lut sinum i -um*, B. 51. Cfr. *Gislinga-, Lands-, Olagh.* 2) ed: iuramentum. *l. fæsta, firi sik giva, laghum up a* v. *firi ganga, l. taka*, vide *Fæsta 6, Giva 1, Ganga 1, Taka. koma -um firi (sik), han komber egh -um viþ*, vide *Koma 2, 3. taka viþer -um ælla botum*, R. 14: 1. *ræt gæra maþ -um*, B. 39: 1. *

Lagha, adj. indecl. laga, laglig: legitimus. Vide *Afræþe 1, Bot, Domber 2, Drykkia, Eþer, Fang 1, Forfall, Fæmt, Gift 1, Gæf 2, Gærþ 1, Hæfte, Hæfþ 1, Köp, Leþsn, Læghi, Lösn, Mal, Omynd, Skipt, Skipti, Sokn, Tak, Tilmæli, Vin, Vitne, Þing, Olagha.* *

Laghbiuþa, v. a. 1) i allmänhet, lagligen erbjuda: generatim, legitime offerre. *vita -buþit (*sc. *afræþe),* B. 9: 2. 2) i synnerhet, lagligen hembjuda jord åt sina slägtingar, innan den säljes: speciatim fundum v. agrum, antequam vendatur, cognatis suis redimendum legitime offerre. *l. ater,* ES. 3. *

Laghbok, f. lagbok: codex iuris. *östgöta l.,* Kr. rubr. et not. 1; B. 51. not. 52. *

Laghfult, adv. fullt enligt lag: plene, perfecte secundum iuris praeceptum. *l. ganga (*sc. *eþ),* R. 11: 1.

Laghfælder, adj. lagligen sakfäld: legitime damnatus. R. 8: 3. *

Laghgangin, adj. lagligen gången (om ed): legitime factus (de iuramento). *hete* v. *vari -git,* R. 8: pr; 14: 1.

Lagh gilder, adj. gild, lagligen gällande: ratus. ES. 8. *

Lagh giorþer, adj. lagligen gjord: legitime factus. G. 14: 4; ES. 8. not. 94; 14: pr; 15: 1. *hæræþs næmd (skal leta) -rt,* R. 16: 1; cfr. *Gærþ 1.*

Laghgipter, adj. lagligen gift: matrimonio legitime iunctus. *l. bonde,* Dr. 9: pr. *

Lagh hæfta, v. a. lagligen innestänga eller fängsla: legitime includere v. vincire. B. 51.

*Laghhæfþ (*pl. *-þi* pro *-þir),* f. i. q. *lagha hæfþ (*vide *Hæfþ 1).* B. 28: 4.

Laghhæfþa, v. a. lagligen vinna häfd (å jord, genom tre års besittning): legitime usucapere (fundum, trima possessione). Kr. 3: pr, 1. not. 76; 24: pr; G. 12: 1; Æ. 2: pr; ES. ind. 24; cap. 4: 1; 10, 15: pr. not. 51; B. 28: 4.

Laghkallaþer, adj. lagligen kallad: legitime vocatus. *-þ mal, mal -þ til,* lagligen instämda mål: caussae legitime in iudicium vocatae. Kr. 13: 3; R. 3: 1. *

Laghkrævia, v. a. lagligen tillsäga: legitime admonere. B. 9: 6. not. 70.

Laghkumin, adj. lagligen kommen: qui legitime venit. *l. niþer,* lagligen anlagd (om tomt): legitime determinatus v. constitutus (de area). B. 11: 1. Cfr. *Æmlaghkumin.*

Laghlika, adv. lagligen: legitime, legi convenienter. Kr. 25: 1; Eþs. 7: pr; 32; Dr. 3: pr. &c. Cfr. *Olaghlika.* *

Laghliker, adj. 1) laglig: legitimus. ES. 12: pr. not. 61. 2) ordentlig, vanlig: iustus, ordinarius. *l. man,* en fullvuxen man, af vanlig växt: vir adultus, ordinariae staturae. B. 14: pr. *

Laghlysa, v. a. lagligen kungöra: legitime denuntiare v. indicere. B. 50. et nott. 28, 32. *

Laghlysning, f. laglig kungörelse: legitima denuntiatio v. promulgatio. *siþan l. kom æptir hanum,* sedan det blifvit lagligen kungjordt, att han är fredlös: postquam legitime denuntiatum est publicam securitatem ei esse ademtam. Dr. 4: pr.

Laghman, m. lagman: iudex provincialis, legifer. G. 19; Æ. 4; R. 3: 2; 4: 1; B. 8: 4. Cfr. *Bryti, Domber, Skila.* *

Laghsagha, f. 1) lagarnes upläsande för folket af lagmannen: legum recitatio coram populo a legifero facta. *nu ær l. iþur lyktaþ,* B. 51. 2) lagsaga, lagmans jurisdiction: iurisdictio iudicis provincialis, provincia. *land ok l.,* vide *Land. utlændis ok utan l.,* i. q. *utan lands ok l.,* ES. 13: 1. Cfr. *Friþlös.* *

Laghsighia, v. a. lagligen säga: legitime dicere. *þa ær laghsaght til (*sc. *eþar),* R. 7; cfr. *Sighia.*

Laghskilder, adj. lagligen skild: legitime separatus. ES. 15: 5. not. 38. *viþer bol l.,* B. 9: 1, 3. not. 24; §. 5.

Laghskipta, v. a. lagligen dela: legitime dividere. B. 31. nott. 81, 82. *

Laghskipter, adj. lagligen delad: legitime divisus. *l. iorþ*, ES. 15: 5. *vara l. viþer faþur* v. *son sin*, d. ä. genom delning af fadrens egendom vara åtskild: divisione bonorum a patre v. filio separatus esse. Dr. 5: pr. coll. Æ. 9: pr.

Laghstæmder, adj. lagligen instämd: legitime in ius vocatus. *-d mal*, R. 3: 1.

Laghstæmna, v. a. lagligen bestämma, tillsäga någon om: legitime condicere v. denuntiare. *l. lionga þing*, B. 39: 1.*

Lagh surin, adj. (a *sværia*) lagligen svuren: legitime iuratus. *byr ær l. niþer*, d. ä. dess råmärken, som utvisa omkretsen af tomterna, äro lagligen nedsatta och med ed stadfästade: limites pagi, ambitum arearum terminantes, legitime sunt positi et iuramento confirmati. B. 1: 6.

Laghsökia (part. pass. *laghsökter* v. *-sotter)*, v. a. lagsöka, lagligen tilltala: legitime convenire, appellare. Dr. 3: 4.

Laghvara, v. a. lagligen tillsäga: legitime monere v. denuntiare. Kr. 8: 1; B. 1: 1. *l. til skiptis*, B. 1: 1. *-raþer af* (sc. *bole)*, tillsagd att afflytta: iussus demigrare. B. 9: 1, 6. *

Laghvinna, v. a. 1) lagligen sakfälla: legitime damnare. *man varþer -vunnin (firi sak)*, Kr. ind. 17; cap. 25: 1. not. 48; R. 3: 2. 2) afdöma: lata sententia decidere. *ræfst haver -vunnit malit*, R. 3: 2. *-vunnit mal*, *-vunnin sak*, Kr. 17, 26: 1. *

Laghværia, v. a. lagligen försvara (inför rätta): legitime defendere (in iudicio). Kr. 3: 1 (ubi tamen pro *-vart* legendum videtur *laghhæfþat*); ES. 15: pr. *han gik laghvarþer af lionga þingi*, d. ä. sedan han hade fullgjort det, som i det föregående är föreskrifvet: praestitis iis, quae in antecedentibus sanciuntur. R. 26: pr.

Laghþing, n. laga ting; så kallas fyra årligen på bestämda dagar hållna ting, antingen derför att ingen stämning till dessa ting egde rum, utan folket borde sjelfmant der infinna sig, eller derför att lagen troligen då uplästes för folket: legitimus conventus iudicialis; ita appellantur quatuor conventus iudiciales quotannis statis diebus celebrati; sive (a *lagha*) quod ad illos nulla citatio facta est, sed universus populus ultro convenit, quamobrem tales conventus in antiquo Iure Germ. dicuntur *ungeboten* v. *echte ding*, Lat. placita legitima; sive (a *lagh*) quod in his conventibus leges coram populo recitatae sunt, quod olim factum esse notissimum est, ac de iisdem conventibus disserte testantur monumenta Germanica (*dri gerichtsdage*, nempe dies lunae, pariter ac apud Ostrogotos nostros, *söllint alle jar sin, da man der herrn recht erzele. Bacharacher Weisthum*, saec. XIV, apud Gr. p. 825.), quae etiam transferunt nomen *echteding* ad leges in istis conventibus recitatas (vide HALTAUS *Gloss. Germ. medii aevi* v. *echtding*). — Inde

Laghþings manadagher, m. en af de fyra måndagar i året, då lagting hölls: unus ex quatuor lunae diebus, quibus celebrati sunt conventus *laghþing* dicti, quorumque tres inciderunt in illa tempora, quibus, post finitas ferias vernas, auctumnales et hiemales (*iulafriþer)*, iterum incepit iudiciorum celebratio; quartus vero, isque forte recentior (cfr. Gr. p. 826.), in tempus mediae quadragesimae, quo inceperunt feriae vernae. B. 1: 2; 30: 1; 51. not. 52.

Lam (dat. *lambi)*, n. lamm: agnus, B. 25: 1.

Lan, n. 1) lån: commodatum. *hava hus lani (takit* forte addendum*)*, Eþs. 1: 8. 2) den lånta saken: res

commodata. B. 26: pr. 3) försträckning: mutuum. *tuka* (sc. segetem vel foenum) *lani*, B. 21: 1. *taka pænninga at lane*, ES. 16: pr. °

Lana, v. a. 1) utlåna: commodare. *l. andrum skogh*, lemna åt en annan sin rätt att bruka skogen: ius suum utendi silva alii concedere. B. 30: pr. 2) försträcka: mutuo dare. *l. pænninga a iorþ*, i. e. fundo pignori accepto. ES. 16: 1. Cfr. *Ut lana.* °

Lana, f. (Fenn. item) lana, ett slags fisknät som brukas i strömmar: genus retis piscatorii, in fluminibus usitatum. Vaþ. 39: pr.

Land, n. 1) land, jord: terra, solum.)(*vatn*, Dr. 11: pr. 2) landskap: provincia. Eþs. 30; G. 14: 1; B. 43: pr. *i -di* v. *-dinu*, Dr. 15: pr; Vaþ. 11: pr; 15: 1; 21: 1; Æ. 4. *koma i l.* v. *-dit*, Dr. 15: pr; Vaþ. 11: pr. *innan -ds*, Vins. 6: pr. *innan -ds ok laghsaghu*, Eþs. 30, 31: pr; Dr. 3: pr; Vaþ. 37; Vins. 6: 3 (ubi pro *laghsaghu* perperam scriptum est *hæraþe*); R. 11: pr; 12: 2. *utan -ds*, G. 14: 2; ES. ind. 13; cap. 21: 1; Vins. 6: 3. *utan -ds ok laghsaghu*, ES. 12, 13: 1. not. 93; Vins. 2, 6: 1, 3. *alt -dit*, R. 26: 1. *-dsins lagh*, G. 7: 2. Cfr. *Aflænda*, *Flut land*, *Inlændinger* &c., *Utlændinger* &c. °

Landafæghir (landafæghi), m. (a *fæghia*, purgare?) landstrykare: erro, qui per provinciam circumvagatur. Vide *Lurker*.

Landamæri, n. gränsort emellan landskap: locus in confinio provinciarum. Vins. 6: 1—3. °

Landboa bol, n. utarrenderad gård: praedium colono locatum. ES. 4: pr; 5.

Landboa iorþ, f. i. q. *landboa bol.* ES. ind. 5.

Landboe (lanboe), m. landbo, arrendator: colonus. Eþs. 1: 8; ES. 5; B. 9: pr, 2, 3, 9. Cfr. *Iorþattari*, *Iorþæghandi*, *Land drotin.* °

Land drotin (landzdrotin), m. jordegare: dominus fundi.)(*landboe*, B. 9: 1. H. v. ita sine dubio scribitur pro *lan drotin* v. *lanar drotin* (Isl. *lánar -drottinn*), quod falsae etymologiae tribuendum est. °

Lands lagh, n. pl. 1) landskapets allmänna lag: commune provinciae ius. *mæla*, *böta*, *dylia æftir -um*, Kr. 29: 1; 30: pr; Eþs. 1: 5; 12. 2) ed: iuramentum. R. 23: 1. °

Langer, adj. lång, långvarig: longus (loco v. tempore). *alna*, *famns* &c. *l.*, B. 4: pr. not. 10; 14: pr; 24: 2; 28: 3. *lang avund*, Eþs. 3: 1. Cfr. *Ændlanger.* °

Las, m. lås: sera. Vaþ. 32: 1; G. 8: 2; B. 43: 1. *raþa lasum (at husi)*, Vaþ. 32: 3. *raþa (husum ok) lasum ok nyklum*, ES. 4: pr; 5; B. 13: pr. *taks (þiufnaþer) undi lase*)(*i olæstum husum*, Vaþ. 32: 3. *bryta guþs l.*, säges om den som skär och bortstjäl andras säd på åkren: dicitur de eo, qui alienas segetes furtim secat et aufert. Eþs. 32. Cfr. *In-*, *Utlas.* °

Lass, *las*, n. lass: vehes, plaustrum onustum. Kr. 2: pr; Vaþ. 1: 3; B. 34: pr. *tolf lassa æng*, Kr. 1. °

Laster, m. last, fel: vitium. Vide *Lönda laster.*

Lata (læta, G. 16: pr. not. 40. *letha*, Vaþ. 15: 3. not. 86; G. 16: pr. nott. 36, 40; ES. 14: 1. n. 25; R. 6: pr. n. 81. impf. *læt*, Vins. 7: pr.), v. a. 1) lemna, öfverlemna: tradere, relinquere. *l. þem virþningina* &c. Vins. 6: 2. *þrea (sc. mæn) i val l.*, föreslå: eligendos proponere. Kr. 4: pr, 1. not. 14; R. 6: pr. n. 81. *man i forbuþ l.*, Kr. 25: 1, not. 50. *i sældir l.*, Æ. 25: 1. *i tak l.*, vide *Tak.* *un staþ l.*, förytra: alienare. Vins. 10. *l. ater*, Vaþ. 40, 41: pr; ES.

7; B. 9: 1; 29, 34: pr; 36: pr. *l. ut*, Vaþ. 15: 3. not. 86; G. 11: pr. not. 92; 16: pr. n. 36, 40; ES. 14: 1. n. 25; B. 31, 47. 2) släppa: dimittere. *l. fiæt löst*, B. 36: 2. *burt l.*, Eþs. 26. Cfr. *Firi-, Up lata.* 3) mista: perdere. *l. lif sit*, Vins. 6: 2. 4) v. aux. a) låta (ske), tillåta: sinere (ut fiat). *l. af hugga (træ)*, B. 33. b) låta (göra), föranstalta: curare (faciendum). *l. byria* v. *vighia kirkiu, siunga sialamæssu, ringia, skira kirkiu garþ, halshugga*, &c. Kr. 1, 7: 2; 8: pr; 24: 1; 25. &c. °

Laþa, f. lada: horreum. Eþs. 32. not. 90; B. 9: pr; 44: 1. Cfr. *Læþia.* °

Lefs sufl, n. sofvel till en kaka bröd: obsonium ad unam placentam panis. Vide *Lever.*

Legha, f. 1) lega, hyra (kontrakt): locatio conductio (rerum v. operarum). *sik* v. *annan til leghu fæsta*, B. 12: 1. 2) lega, hyra, lön: merces (qua conducuntur res v. operae). B. 26: pr. *fæsta manni leghu*, B. 12: pr. °

Leghia, v. a. lega, hyra (annans ting eller arbete): conducere (res v. operas). *l. manni lækir, l. sær drœng*, Vaþ. 16: pr; B. 12: pr. *l. hus, l. sær bol*, Eþs. 1: 8; B. 9: pr. ° *(legha*, lege *leghia.)*

Leghu drænger, m. legodräng: mercenarius. Kr. 10: pr; Dr. 3: pr; Vaþ. 8: 1; B. 34: pr. °

Leghu fæ, n. legdt fäkreatur: pecus conductum. B. 26: pr. °

Leghu fæster, adj. stadd i tjenst: mercede conductus, qui operas suas alii locavit. *l. mæþ manne*, B. 13: pr. not. 41.

Leghu stadder, adj. (a *stæþia*) i. q. *leghu fæster. l. mæþ manne*, B. 13: pr.

Lekare, m. spelman, gycklare: fidicen, ludio. Dr. 18: 1. °

Leta, v. a. c. acc. v. gen. eftersöka, undersöka: quaerere, inquirere. *sant, sannind, þæt sannasta l.*, Kr. 16: 1, 3; Eþs. 11; R. 16: 1. *l. at vitnum, l. þæt at mæþ samnum vitnum*, Eþs. 17, 25. *þæt skal hæraþs næmd l.*, Kr. 26: pr. not. 82. *l. hemuld* v. *hemuls*, vide *Hemuld.* Cfr. *Atletan.* °

Letha, vide *Lata.*

Lever, m. brödkaka, lef: placenta panis. *l. ok lefs sufl*, Kr. 11. *en svænsks pænnings l.*, ett bröd som är värdt en Svensk penning, eller $\frac{1}{8}$ örtug: panis valens numulo Suecano, i. e. octava parte ortugae. Ibid. °

Leþ, f. 1) väg: via. Vide *Framleþis.* 2) sätt: modus. Vide *Annurledz, Samuleþ, Sin-, Særleþis.* °

Leþa, v. a. 1) leda: ducere. Kr. 31; Eþs. 6, 30; Dr. 18: 1. *l. hæst*)(*riþa*, B. 17: 1. *l.* (sc. rem litigiosam) *til vinsins, salans, hins sum salde, þæs sum han fik þæt af*, Vins. 6: pr, 4; 7: 1, 4. *þy leþir han egh (sc. til vinsins)*, Vins. 6: 1. *nu a egh rantakit l.* (sc. *til vinsins ok salans*; etenim dominus rei rapina ablatae ius habebat illam, in alienis manibus inventam, statim recipiendi), Vins. 13. *l. til landamæris*, Vins. 6: 3. *l. til þriþiu sæld*, leda den klandrade saken till säljaren, derifrån till den, af hvilken denne köpt, och slutligen till den säljaren af hvilken den sistnämnde köpt: rem litigiosam ad venditorem deducere, inde ad illum a quo hic emerat, et denique ad tertium venditorem, i. e. eum a quo alter venditor emerat. Vins. 7: 4. *l. af handum sær (þiufnaþ)*, leda ifrån sig till fångesman: rem furtivam ad auctorem deducere, exhibere illum, a quo ipse rem accepit. Vaþ. 32: 3. *l. man (mæþ) ope*, d. ä. binna honom med ropet, så att han hör det: hominem abeuntem clamore quasi assequi v. attingere, ut clamantem audiat. R. 7; B. 27: pr; 43: 1. Cfr. *Æt leþa.* 2) bevisa: probare. *leþis ran mæþ ope (ok*

akallan ok buþum) ok v. *ælla buþkafla,* d. ä. om brottslingen på sådant sätt genast efter brottets begående ertappas, och gerningen sålunda blir bevist: si auctor ita, statim post commissum crimen deprehensus fuerit, ut adeo factum probetur. Vaþ. 31: 2—4. *l. mæþ (sannum) vitnum,* Eþs. 30; Vaþ. 31: 1; B. 25: 3. *leþes a man* v. *a hænder manni sander þiufnaþer,* d. ä. bevises det att han innehaft tjufgodset: si quis probet eum rem furtivam possedisse. Eþs. 7: 1; Vaþ. 32: 3.*

Leþsn, f. en klandrad saks ledande till fångesmannen, till bevisande af åtkomsten: rei litigiosae deductio ad auctorem, iustae adquisitionis probandae gratia. *ganga at -num,* ledas till fångesmannen, och derifrån till hans fångesman, och vidare till tredje man: deduci ad auctorem, illiusque auctorem, et porro usque ad tertium venditorem (*til þriþiu sæld,* Vins. 7: 4.). Vaþ. 30: 1; Vins. 2. *hvar egh kumber hemuld innan lagha -num,* d. ä. då saken blifvit ledd till tredje säljaren, eller dessförinnan: etsi res usque ad tertium venditorem deducta sit. Vins. 6: 3. *han nar egh hemuld sinne ok egh -num,* han får ej försvara sin eganderätt genom sådan ledning till fångesmannen (utan måste utgifva saken, och får endast vända sig till fångesmannen för att återfå hvad han derför betalt): ei non licet defendere dominium suum rem ad auctorem deducendo (sed rem actori cedere debet, etsi pretium a venditore repetere potest). Vins. 13. *

Lif, n. lif: vita. *firiværka livi sinu,* Eþs. 30, 32; Vaþ. 31: 1; 32: pr. *böte . . . ok egh lif sit,* Eþs. 25, 31: 1, 2. *ok egh lif hans (þær firi gangi),* Eþs. 17, 29. Cfr. *Firigæra 2, Firi koma, Gialda 1, Giva 3, Lata 3.* *

Lifdaghar, m. pl. lifsdagar, lifstid: vivendi tempus. Vaþ. 23: pr. *

Liggia (impf. *la,* Eþs. 23.), v. n. 1) ligga: iacere. *l. siuker, sar, i sot, i sotta siang, i hælvanum,* Kr. 5: 1; 12: pr; 24: pr; Vaþ. 16: pr; ES. 13: pr. &c. *l. i löska læghi,* Kr. 15: 1. *l. hæl barn sit,* Eþs. 23: pr. *lik ligger inne,* Kr. 7: 1. *l. ogilder,* vide *Ogilder. þær ligger maþer gen manne,* vide *Gen 1 b). l. niþri,* vide *Niþri. gap ligger a garþe,* vide *Gap. byr ligger i lagha læghe* v. *at raþu skipti,* är anlagd: conditus v. dispositus est, B. ind. 1; cap. 2: 1. *byr ligger til lagha læghis,* d. ä. skall läggas: disponendus est. B. 1: 5. *alt ligger æftir tompt,* B. 2: 1. *ligger byr sva sum* &c. B. 1: 6. Cfr. *Firi liggia.* 2) vara belägen: situs esse. *þær sum þæt ligger,* ES. 15: 2. *humper, bro, vægher, strömber* &c. *ligger,* B. 3: pr; 4: 1; 5: pr; 8: 1. &c. Cfr. *Saman.* 3) *liggia til,* tillhöra: pertinere. *byr ligger til ha ok hamnu,* vide *Har. l. til bolbysins,* Æ. 10: 1. *þæt til tomptinna ligger,* ES. 15: 2. *bolstaþs ren skal til byar l.,* B. 4: pr. *præste til föþu l.,* de fundo, Kr. 2: 2. *þæt liggi til hæræþs næmdinna,* Eþs. 23: 1; B. 21: pr. *

Liker, adj. (egentl. lik: proprie similis, aequus) billig, rätt: aequus, iustus. B. 9: pr. *

Liknilse, f. likhelse: species, quod rei cuidam simile est. *l. til barns,* i. e. fetus. Æ. 7.

Lin, n. linne: linteum. *þorf viþ lin ok lækir,* allitt. Vaþ. 6: pr. *

Linda, f. (Isl. *linna,* cessare) åker som ligger i linda, trädesåker: ager cessans. B. 16.

Lionga þing, n. (a *liongköpunger,* vide ind. nomm. pr.) Östergötlands allmänna ting, som troligen hölls i Linköping: commune Ostrogotiae iudici-

um, Lincopiae, ut videtur, celebratum. Kr. 16: 2; Dr. 3: 4; 11; pr; Vaþ. 6: pr, 3; 20; Æ. 4, 14, 17; R. 26; B. 33. *stæmna, l., l. ær stæmt,* Vaþ. 6: pr; 20: pr. not. 84; ES. 18: 1; R. 3: 1; 23; 1; 25, 26; B. 39: 1. *han haver laghstæmt l.,* B. 39: 1. *fæmt af -ge næmna* v. *læggia, lionga þings fæmt,* vide *Fæmt* ¤. — Loco. tamquam rem certam narrat hunc conventum habitum esse in paroecia Liung, territorii Gullberg; quod tamen nominum tantum similitudine niti videtur.

Lita, v. n. (egentl. se, beskåda: proprie adspicere; cfr. *Anlite.*) 1) *l. at* (c. dat.), nöjas med: contentus esse. Kr. 9; Vaþ. 17: 1; G. 15; Æ. 9: pr; 10: 2; B. 5: 1. 2) *l. a* v. *til,* lita på, stödja sig på: confidere, niti. *l. a hemuld,* taga sin tillflykt till hemul: auctorem in subsidium vocare. ES. 11: 1; 14: 1. *l. til hemuls,* idem. ES. 20: 3; Vins. 9: 1. not. 92. ¤

Litil, adj. liten: parvus. *litit mal,* ringa mål: levis, exigua caussa. R. 26: 1. *litils vitande,* litet vetande oförståndig: insipiens, inops mentis. G. 19. *mæþ litlo bötter,* Eþs. 1: 2. not. 41. ¤

Liva, v. n. lefva: vivere. G. 14: pr, 2; 21: 1; Æ. 14; ES. 9: 1; 10, 11: 1. *æftir l.,* G. 7: 1; Æ. 1: 1. ¤

Livande (livandis), adj. lefvande: vivus. Kr. 17; Eþs. 24; Vaþ. 32: pr; G. 9: pr. *hanum l., l. faþur,* medan han lefver: illo vivo. Kr. 17; Æ. 1: 1. ¤

Liþ, n. grind, prov. led: porta clathrata. B. 13: 1; 14: 2; 18, 23. Cfr. *Garþs liþ.* ¤

Liþa, v. n. lida, förlida: praeterlabi. *dagher taker at l. fram,* det begynner att lida till aftonen: dies vergit ad vesperam. R. 26: 1. Cfr. *Af liþa.* ¤

Liþ skeþ, f. en af de horisontala sparrar, hvaraf en grind är sammansatt: unus ex asseribus cum terra parallelis, e quibus constructa est porta clathrata. B. 23.

Liþstolpi, m. i. q. *grinda stolpi.* Dr. 13: 2. ¤

Liþ tæppa, v. a. täppa eller hägna med gärdsgård och grind: saepe et porta claudere v. munire. B. 13: 1.

Liþugher, adj. ledig, fri: liber, immunis. Kr. 2: pr. ¤ *(lidugher)*

Lof (dat. luvi, lufi), n. lof, tillåtelse: venia. *hava* v. *taka l. af manni,* Kr. 7: pr; R. 11: pr. *mæþ luvi (mans),* Kr. 8: 2; 13: pr; Vaþ. 34: pr; G. 4: pr. &c.

Lof, n. lof, pris: laus. *se guþs l.,* sit Deo laus. B. 51. not. 52.

Lokka, v. a. locka: pellicere.)(*kuska,* Eþs. 25. *at han egh -aþe,* neml. den andres husfolk till hustjufnad: se non ad furtum domesticum pellexisse aliquem ex alterius familia; vel ut eadem res mox amplius exprimitur: *ælla spanaþe bo hans ælla fæ hans,* Æ. 17.

Lokkan (lokan, lukkan), f. lock: illectatio.)(*kuskan,* Eþs. 17. not. 36. *kæra lokan ælla spanan,* tilltala någon derför, att han lockat hans husfolk till hustjufnad: actionem instituere contra eum, qui aliquem ex alterius familia ad furtum domesticum pellexit; etenim verba *l.* et *spanan* non opposita sunt, sed synonyma. Æ. 17.

Lova, v. a. 1) tillåta: permittere. Vide *Olovandis.* 2) lofva: promittere. Vide *Trolova.* ¤

Lufi, Luvi, vide *Lof.*

Lufliker, adj. loflig, tillåten: licitus. Kr. 28. Cfr. *Olofliker.*

Lufs eþer, m. (a *lof*) ed, hvarigenom någon bestyrker att han erhållit en annans tillstånd att göra något (förekommer i frågor om åverkan): iura-

mentum, quo quis adserit sibi ab alio concessam esse veniam aliquid faciendi (occurrit in caussis de usurpatione alieni soli). ES. 15: 3, 5. *vita -eþ,* B. 7: 1; 30: pr. Cfr. *Hemula 2.*

Luk, n. (a *luka,* claudere, finire), (egentl. lock: proprie operculum) slut, fullbordan: finis, consummatio. *til lukins* (rectius *luks* v. *luksins),* till slut: ad finem. *kirkiu t. l. gæra, sa t. l.,* templum exaedificare; sementem perficere. Kr. 1; B. 9: 6. Isl. *at lokum* v. *loksins* a BH. vertitur: "tandem."

Luka (part. pass. *lukin),* v. a. utgifva, erlägga: pendere, alii cedere (res mobiles v. immobiles). Kr. 26: pr; Dr. 20: 1; G. 14: 2. et not. 77; 17; Æ. 12: 1; 14; ES. 4: pr; B. 9: 1, 3, 6; 12: pr; 39. *ater l.,* G. 14: 2; B. 39: pr. *ut l.* (*bot, eghn,* &c.), Vaþ. 6: 2; 15: 3; 20: 1; G. 16: pr; ES. 4: pr; 14: 1; 16: 2; Vins. 6: 5; B. 39. *

Lund, f. sätt: modus. *þæssum -dum,* sålunda: ita, hoc modo. Æ. 10: 2, 3; ES. 4: pr; R. 14; B. 28: 4. *andra l.,* annorlunda: aliter, alio modo. Dr. 7: 1. not. 42; ES. 20: pr. n. 16. Cfr. *Annur-, Sinalund.* *

Lunnar, m. pl. (Isl. *hlunnar*) rullar, på hvilka ett fartyg updrages på landet, och sedan hvilar, till dess det åter utskjutes i vatnet: cylindri, qui subiiciuntur navi ex aqua in aridum trahendae, quibusque nititur navis donec retrorsum deducatur in aquam. *skipi af -num ut skiuta,* B. 43: pr. Ih. (*Dial. Lex.*) refert apud Sudermannos *luna* appellari eiusdem generis cylindri, super quibus trahuntur trabes ad aedificandum destinatae.

Lurker, m. (egentl. påk, stör: proprie fustis; Isl. *lurkr*) en duglös menniska, prov. lurk: homo nequam. *l. landafæghir,* så kallas en tiggare som stryker omkring i landet: ita appellatur erro, qui mendicans per provinciam circumvagatur. Dr. 18: pr. Significatio h. v. a fuste ad hominem nequam pari metaphora translata est, cuius exempla praebent Latinorum truncus, stipes, caudex, pluraque vocabula Suecana, ex quibus nominasse sufficiat *drumber* (hodie *drummel,* Isl. *drumbr,* caudex, metaph. homo agrestis, incivilis, BH.), unde v. *nokkadrumber* in Iure VG.

Lusna, v. n. (a *lös*) lossna: laxari, solvi. Kr. 8: 1. Scribitur *lösna,* Kr. ind. not. 2. XIV.

Luta, v. a. lotta: sortiri. Æ. 10: 1. * (*lota*)

Luter (acc. pl. *lyti,* Eþs. 8. &c.), m. 1) lika del, lott: pars aequalis. Kr. 9, 24: pr; Eþs. 8; R. 3: 2. *tver lytir,* två tredjedelar: bes, ✕ *þriþiunger,* Kr. 9; Dr. 7: pr, 2. not. 51; G. 14: 2; 15, 22. &c. Cfr. *Tvælyti. siatti l.,* en sjettedel: sextans; vide *Attunger.* Cfr. *Huvuþ luter.* 2) del i allmänhet: pars (qualiscumque). Vaþ. 1: 4; G. 14: 2; ES. 9: pr; B. 36: 1; 51. Cfr. *Fyndar luter.* 3) andel: portio rata, ad aliquem pertinens. Eþs. 9; Dr. 5: pr; Vaþ. 1: 5; 33: pr; 41: 1; Æ. 2: pr; 9: pr; 10: 2; ES. 15: 5. not. 38; R. 3: 2; 17. Cfr. *Koma 1, Mans luter.* 4) lott: sors. Æ. 10: 1, 2. *fa mæþ lut ok lagha skipti,* Æ. 10: 1; B. 32. 5) sak: res. *alla lyti ater bæra,* d. ä. allt hvad man erhållit: omnia, quae quisque acceperat. Æ. 10: pr, 2. not. 18. *i þæmma lutum,* i dessa händelser, eller på dessa vilkor: in his casibus, v. his conditionibus. G. 14: 1. * (*loter*)

Lutskipt, f. andel: portio rata. B. 6: pr.

Lutskipter, adj. delad (i lotter): divisus, dispertitus. ES. 4: pr; 15: 5. *l. viþer faþur sin* v. *fran bondanum*

(sc. *faþrinum*), i. q. *laghskipter viþer faþur sin*, Dr. 5: pr.

Luþa, v. n. låda: cohaerere. *l. alla fiura hyrnur saman*, d. ä. bolstren hänger tillhopa: si quatuor anguli cohaereant, ut adeo culcita non sit dilacerata. G. 16: pr.

Luþna, *liþna* (pro *lyþna*), f. lydnad: obedientia. *gær ænga -nu*, lyder ej det som blir honom befaldt: non obedit iis quae iubentur. B. 36: 4.

Lykkia, v. a. lycka, stänga: claudere. *hus l.*, Dr. 2: 1.

Lykt, f. slut: finis. *stava eþ til -ta*, R. 15: pr. H. v. hodieque superest apud Smalandos, qui, pariter ac Islandi, dicunt *til lykta*, till slut, slutligen: postremo.

Lykta, v. a. lykta, sluta: finire. B. 51.

Lysa, v. a. 1) kungöra, tillkännagifva: publicare, indicare. Vaþ. 32: 4; ES. 3: pr; B. 34: 1; 35: 1; 37: pr, 2; 50. *l. manhælghþ a man*, vide *Manhælghþ*. *þiufnaþer sum laghlika ær lyst æftir*, Vaþ. 32: 6. *undi soknari a þingi til lyster*, R. 14: pr. Cfr. *Laghlysa*. 2) stadga, påbjuda: sancire, statuere. Dr. 12. not. 45. *

Lysn, f. uplysning, underrättelse: illustratio, indicium. Ita verti potest h. v., etsi forte *syn* legendum sit, R. 4: 1.

Lyti, n. lyte: deformitas corporis v. membri. Vaþ. 18: pr, 1.)(*sar*, Vaþ. 5, 18: pr; 25: pr. *l. mæþ halvu böta*, vide *Halver*.

Lytis bot, f. lytesbot: mulcta ob alienum corpus vulnerando deformatum. Vaþ. 7: pr; 15: 4; 25: 2.

Lytter, adj. lytt: deformatus (corpore v. membris). Vaþ. 10, 15: 2—4; 16: pr; 23: 1, 2; 24: pr; 25; B. 24: 3. Cfr. *Olytter*. *

Læa, v. a. försträcka: mutuo dare. Vide *Ut læa*. *

Lægger, m. 1) lägg, ben: os. Vide *Arm-*, *Bunulægger*. 2) sida: latus. Vide *Ætta lægger*. 3) slägtled: gradus consanguinitatis. *innan þriþia -giar*, G. 5: 1. not. 71. *

Læggia, v. a. 1) lägga: ponere, collocare. *l. a altaran . . . lef* &c. Kr. 11; cfr. *Altara læghi*. *l. man utan kirkiugarþ*, d. ä. begrafva: sepelire. Kr. 25: 1; Eþs. 26. *kan hær til lands l.*, neml. med sina fartyg: si hostilis exercitus navibus appellatur in provinciam. G. 14: 1. *eghn i tu sunder l.*, Æ. 9: pr. *bot til omynd l.*, Vaþ. 10. *l. ater (iorþ) undir fear fot*, B. 28: 5. *l. (iorþ) undir (þriggia) ara stæmnu*, B. 9: 7. *l. eþa undir kunungs dom*, Kr. 13: 2. *þrea* (sc. *mæn*) *i val l.*, föreslå: eligendos proponere. Kr. 4: 1; R. 6: pr. *l. lagha mal a (by)*, vide *Mal*. *varþnaþ mans a l.*, vide *Varþnaþer*. *l. eghn sina a (iorþ)*, vide *Eghn 1*. *l. a lön*, vide *Lön*. *fram l.*, vide *Fram*. *l. ut*, utgifva, utbetala: pendere. R. 3: 2; B. 17: 1. *l. af*, afskilja: seponere. R. 3: 2. *sar lægs af firi drapi* &c., såret bortlägges, d. ä. lemnas utan afseende, så att derför ej bötes, då dråp å andra sidan skett: vulnus quasi removetur v. disparet, i. e. nulla mulcta pro eo penditur, caede ab altera parte commissa. Vaþ. 8: pr. *l. vaþa a annan*, vide *Vaþe*. *l. gatu*, *vægh*, B. ind. 2; cap. 2: pr. not. 50; 5: 1. *l. bolstaþs ren til byar*, B. 4: pr. not. 3. *l. halftræþe a (iorþ)*, B. 11: 2. not. 17. Cfr. *Læghi*, *Öþi*. 2) bestämma, förordna: statuere, constituere. *l. (manni) dagh*, *stæmnu dagh*, *fæmt*, vide *Dagher* &c. *l. (mal) til hæræþs næmdinna*, Eþs. 23: pr. *man biltughan* v. *friþlösan l.*, Eþs. 11; Vaþ. 32: 6. *l. manhælghþ a man*, *l. hælghþ a skogh*, vide *Manhælghþ*,

Hælghþ. l. tompt niþer, d. ä. utstaka: determinare aream. B. 10. *l. (aker) æftir tompt* &c. B. 2: 1; 10. *l. (iorþ) præste til föþu,* Kr. 2: 2. not. 61. *sum laght ær,* såsom det är bestämdt (neml. i afseende på antalet af svin som hvar bonde får hafva i skogen): ut constitutum est (sc. de numero suum, quos cuique vicinorum licet in silvam mittere). B. 41: pr. 3) sticka: pungendo vulnerare. *l. man mæþ knivi,* Vaþ. ind. 11. Cfr. *Knifs lagh.* *

Lægher, n. lönskaläge: stuprum. Æ. 16: pr. *

Læghi, n. läge: situs. *lagha l.,* laglig anläggning af en bys tomter och fördelning af dess egor: legitima dispositio arearum et agrorum pagi. B. 2: 1; 3: pr. *vara, koma, læggia by til lagha læghis,* B. 1: 1; 3: 2. *dela by til l. l.,* vide *Dela 1. byr ligger til l. l.,* d. ä. skall läggas i laga läge: pagus in legitimum situm est disponendus. B. 1: 5. *byr ligger* v. *ær i l. l.,* B. ind. 1; cap. 1: 4; 2: pr.

Læghri, adj. compar. lägre, ringare: inferior, minor. Superl. *læghster.* Vide *Högher 2.* *

Lækia, v. a. läka, bota: mederi, sanare. Vaþ. 23: 1; B. 24: 3.

Lækir (læki), m. läkare: medicus. Vaþ. 16: pr; 18: 1. Cfr. *Lin.*

Lækis gæf, f. läkarelön: merces medico data. Vaþ. 18: pr. *

Længi, længe, adv. länge: diu. Kr. 7: 1; Eþs. ind. 4; R. ind. 9; B. ind. 20; cap. 1: 3. Compar. *længer,* Vins. 6: 1, 3; 7: 4; R. 16: 1; B. 3: pr; 4: 1; 17: 1; 28: 5. *

Længra (længre), adv. compar. (a *langt*) längre (i afseende på rum): longius. Vins. 6: 3; B. 8: 1. *

Lænsman, m. länsinnehafvare: vasallus. Dr. 14: 3. not. 70, ubi, si *lænsmans,* non *laghmans* (ut textus habet), legendum sit, nomine *lænsman* idem sine dubio insignitur, qui §. 9. ibid. appellatur *hærra.* *

Læript, n. lärft: pannus linteus. Vaþ. 6: 1.

Læsa, v. a. läsa, stänga: claudere. *læst hus ok dorat,* försedt med låsar och dörrar: domus seris ac foribus munita. Vins. 1; B. 23. Cfr. *Olæster.* *

Lætia, v. a. (a *later,* tardus, piger; Anglo-Sax. *lætan, lettan, alættan,* impedire, a *late* v. *læte,* serus, tardus; Moeso-Got. *latian,* tardare, morari.) fördröja, hindra: tardare, impedire. *læts færþ hans,* B. 5: pr. not. 38.

Læþia, f. i. q. *laþa.* Eþs. 32.

Löghurdagher, m. (a *lögha,* lavare, ut Isl. *þvottdagr,* a *þvottr,* lavatio) lördag: dies Saturni (proprie dies lavationis). Kr. 3: 1; ES. 8; B. 16.

Lön, f. betalning: pretium, compensatio. Æ. 14. not. 6. Cfr. *Arvuþis lön.* *

Lön, f. döljande: occultatio. *læggia a l.,* dölja: occultare. Eþs. 25. *

Löna, v. a. löna, vedergälla: remunerare.)(*giva,* Vins. 9: 1; B. 46. Cfr. VGL. v. *Gæf 1.* *

Lönd, f. döljande: occultatio. * Inde

Lönda laster, m. fördoldt fel: occultum vitium. Vins. 5.

Lönda skript (lönd skript), f. hemligt kyrkstraff: privata poenitentia. Cfr. *Hialpa.*

Lönlika, adv. lönligen: clam. Vaþ. 28. Cfr. *Skripta.* *

Lönskalæghe, vide *Löska læghi.*

Löpa, v. n. 1) löpa, springa: currere. Kr. 27: pr; Eþs. 1: 5; G. 16: pr. &c. *firi l.,* Eþs. 1: 1. Cfr. *Hialp, Atlöp.* 2) rinna: fluere. B. 8: pr. et not. 8. *

Lös, adj. 1) lös: solutus, liber. *ganga l.* (de pecore), B. 17. *lata fiæt löst,* släppa spåren: deserere vestigia. B. 36: 2. *elder* v. *eldbruni komber lös,* Kr.

8: 2; B. 44: pr. *vari l.*, fri från böter: a mulcta immunis esto; nisi *saklös* legendum sit. B. 49. 2) i sammansättningar, den som är utan: substantivis suffixum, carens. Vide *Barn-*, *Frip-*, *Fætil-*, *Hand-*, *Saklös*; *Skapa löst*. *

Lösa, v. a. 1) lösa, lossa: solvere, dissolvere. *ben lösis ur skenu*, Vaþ. 19. *lösas baþir ændar*, d. ä. styckena af benet gå alldeles åtskilda: fragmenta ossis dissolvuntur. Vaþ. 21: pr. *l. hiona fælagh*, Kr. 28. *af (banni) lösa*, Kr. 30: pr. 2) medelst bevisning af sin eganderätt återtaga sin egendom &c.: dominium probando recipere rem suam &c. (cfr. VGL.) Vins. 7: 3, 4; B. 45. *l. mæþ eþe*, Vins. 13. *þæt löstis af mik firi rantakit*, ibid. 3) befria en i träldom såld fri menniska, genom bevisning af dess fria börd: ingenuum, venditione in servitutem redactum, ingenuitatem probando liberare. Vaþ. 30: 1. 4) lösa med penningar: pecunia redimere; ex. c. a) lösa ett fäkreatur som af en annan blifvit intaget: pecus suum in alieno agro captum redimere. B. 17: 1. not. 88. Cfr. *Ater lösa*. b) lösa ur fångenskap: e captivitate redimere. Vide *Ater lösa*. c) lösa ur träldom: e servitute redimere. Dr. 16: 2; 21; Vaþ. 32: 3; G. 16: pr; Æ. 14, 15, 17—19, 20: 1; 21, 25: pr; 26. *l. mæþ eþe fiughurtan manna*, Æ. 14. *lösas* v. *löster mæþ fæ ok frænda eþe*, Dr. 10: pr; 13; 1; Æ. 20: 1; 25: pr. *ut l.*, Æ. ind. 14, 19. d) lösa från straff medelst böters erläggande: mulcta solvenda a supplicio redimere. Vaþ. 35, 41: 1. *l.* (forte addendum *sik*) *viþ kunung*, Eps. 10: 1. *l. (kunu) viþer tva* v. *til sin*, säges om t. ex. målseganden, då han, i brist af egentlig lösen, genom erläggande af konungens och häradets andelar i böterna, löser ifrån dem qvinna som stulit, och behåller henne såsom trälinna: feminam a (ceteris) duobus v. ad se redimere; dicitur ex. c. de actore, qui, vera redemtione non facta, partem mulctae regi et territorio debitam pendendo, ab illis redimit feminam furti condemnatam, servaeque loco habendam. Vaþ. 37. 5) befria ifrån edgång: se liberare a necessitate iurandi. *l. eþ mæþ siu örum*, R. 10. *l. eþ mæþ eþe*, genom ed derom, att förlikning skett, befria sig från en annan ed: iuramento de facta compositione a necessitate dandi alius iuramenti se liberare. B. 48. *

Löska, adj. indecl. 1) ledig, ogift: innuptus. *l. kona*, Vaþ. ind. 35; cap. 37; G. ind. 5. 2) lös, som ej har viss boningsplats: vagus, qui non habet certum domicilium. *l. maþer*, Dr. 3: pr; Vaþ. 8: 1; B. 13: pr. *

Löska læghi, n. lönskaläge: stuprum. Kr. 15: 1. *liggia i l.*, ibid. Scribitur *lönskalæghe*, not. 42. ibid. *

Lösn, f. lösen: redemtio; 1) hvarigenom någon löses ur träldom: qua aliquis e servitute redimitur. *full l.*, Æ. 14, 15, 19. *lagha l.*, Æ. 17. 2) hvarigenom en tjuf köpes fri från straffet; qua fur a supplicio liberatur. Vaþ. 41. — Sed *lösn* perperam pro *leþsn*, Vaþ. 30: 1. not. 76; Vins. 2. n. 26. *

Lösna, vide *Lusna*.

Lösörar (lösöra), m. pl. lösören: bona mobilia. Eps. 18; Vaþ. 32: pr; G. 7: pr; 16: pr; Vins. 9: 1.)(*iorþ*, Eps. 26; G. 10: 1; 14: 2; Æ. 22; ES. 8.)(*eghn*, Kr. 25: 1; G. 12: pr; 23.)(*bolfæ*, G. 23. Cfr. *Köpa 2*, *Sælia*. *

Löt, f. betesmark: pascuum. Vide *Hiorþ löt*. *

M.

Magha (praes. *ma*, 2. pers. *mat*, Æ. 7. pl. *mughu*; in inf. non occurrit), v. n. 1) kunna: posse. Kr. 9; Eþs. 9, 14, 15, 24; Vaþ. 5, 32: 4; Vins. 6: 6 &c. 2) måga, vara berättigad (at göra): ius habere (aliquid faciendi). Kr. 2: pr; 16: 5, 21, 24: pr; 25: 1; 27: pr, 2. &c. 3) skola, böra: debere, oportere. *egh ma kona friþ flya, kunu drape ma egh oranbot fylghia*, Dr. 9: 1, 2. 4) må: v. aux. optativae significationis. *at han matte biltugha vara*, Eþs. 15: 2. *

Maghandi (maghanda), adj. mogande, till mogen ålder kommen: adultus. Dr. 9: pr. *m. man*, G. 9: pr; 14: 3.)(*ughurmaghi*, Vaþ. 15: 3; 27: 1; Æ. 9: pr; ES. 21: 1; B. 12: 1. *

Maklika, adv. (a *mak*, commoditas, otium). på beqvämt eller lämpligt sätt: commode. Eþs. 28.

Mal, n. 1) tal; sermo. Vide *Gipta mal*. 2) mål, (rättegångs- eller annan) sak: res, caussa (forensis vel non forensis). Kr. 13: 3; 14: pr; 16: 1; 17, 20: 1; 21, 26: 1; 29: 1. &c. Cfr. *Banz-, Drapa-, Hor-, Huma-, Huvuþs-, Hæfþa-, Köp-, Manhælghis-, Rans-, Sara-, Sæktar-, Sætta-, Tak-, Trulldoms-, Vaþa-, Þiufs-, Þiupta-, Þræmærkis-, Ærfþa mal.* *

Mal, n. 1) mått: mensura. *æftir male ganga*, B. 1: 4. *lagha m.*, B. 3: pr, 1. *lagha m. a (by) læggia*, B. 3: pr; 10. *ganger skogher til mals*, d. ä. skall mätas och fördelas emellan delegarne: si silva mensuranda sit ac inter participes dominii dividenda. B. 3: 1. Cfr. *Aker-, Huvuþs-, Vaþmal.* 2) gräns: terminus. *mæli stang i m. sætia*, B. 6: 1. *vilder mals ok mærkia*, allitt. B. 7: pr.

Mal, n. mattimme, måltid: tempus cibi capiendi. Eþs. 10: pr. *

Mali, m. (egentl. gåfva, afgift: proprie donum, pensio; Anglo-Sax. *male*, vectigal.) 1) lön för odling, bestående uti tre års besittningsrätt: culturae praemium, constans iure trimae possessionis. *intaka skogh undir mala*, B. 32. *inna up mala sin*, vide *Inna*. Cfr. *Öxa-, Öþs mali.* 2) lega, lön: merces. *ganga a mat ok mala*, allitt., arbeta hos en annan för kost och lön: operas alimento et mercede conductas facere. B. 12: pr. *

Mali stang, vide *Mæli stang*.

Mals man, m. målsman: tutor, curator. Dr. 9: pr.)(*kona*, Kr. 26: pr; Dr. 9: 1; Vaþ. 3: 1; 15: pr, 2; 22, 35, 37; R. 12: 1, 2.)(*ughurmaghi*, Dr. 19; Vaþ. 3: 1; 15: 3; ES. 21: pr; R. 12: 1; B. 12: 1.)(*barn*, G. 18, 20. Sed *m.* perperam pro *hemuls man*, ES. 12: pr. not. 60. *

Malsæghanda rætter, m. målsegandërätt: ius actoris, i. e. mulcta ei debita. Dr. 11: 1; Vaþ. 15: 2; ES. 15: 5; R. 15; B. 9: 9. *ægha m. af manni*, Vaþ. 39: 1. *

Malsæghandi, m. målsegande: privatus actor. Vaþ. 11: 1; R. 3: 2; 16: pr.)(*kununger* et *hæræþ*, Eþs. 8; Dr. 2: 2; 4: 1; Vaþ. 6: 5, 6; 7: 1. &c.)(*kununger* et *allir mæn*, Kr. 27: 2; Vaþ. 17: 1.)(*karl ok kununger*, Dr. 18: 2; Vaþ. 15: 3; 39: 1.)(*kunungs soknare* et *hæræþshöfþingi*, Dr. 5: pr; Vaþ. 37; G. 6: 1.)(*kununger, hæræþ* et *biskuper*, Kr. 18: pr, 1; Dr. 3: 2; Vaþ. 8: 2; R. 9: pr.)(*kunungs soknare, biskups soknare* et *hæræþs soknare*, Kr. 19: pr.)(*kununger, biskuper, laghman* et *hæræþshöfþingi*, R. 3: 2.)(*kunungs sokharin*, Vaþ. 39: 1; R. 10.)(*soknarin*, Vaþ. 26, 28. — Detta ord förekommer i ett särskildt fall äfven om dem som utsöka konungens och häradets rätt: h. v. in speciali quodam casu quoque occurrit de exactoribus re-

gis et territorii. *þer æru alle -da at þy male,* Dr. 5: pr. °

Mal varþer, m. ett mål mat: cibus, quo homo semel saturatur. Eþs. 10: pr.

Mal þing, n. härads- eller fjerdings-ting: iudicium totius territorii v. quadrantis.)(*lionga þing,* Dr. 3: 4; Vaþ. 20: pr; Æ. 14, 17; R. 26: pr. Difficile est dicere, cur minores conventus iudiciales hoc nomine fuerint insigniti, nisi *m.* sit genus, cui *lionga þing* tantum speciei nomine opponitur. Dubitari tamen nequit, quin prior pars h. v. sit v. *mal,* res, caussa, cui etiam originem debent vocabula medii aevi Latinitatis *mallum* v. *mallus,* publicus conventus; *mallare,* in ius vocare; *mallobergium* (Isl. *lögberg*), collis, ubi publici conventus habebantur. Cfr. Haltaus, *Gloss.* vv. *mal-ding, mal-gericht.*

Manadagher, m. måndag: dies lunae. ES. 8; R. 21: pr; B. 1: 2; 30: 1; 51. not. 52. Cfr. *Laghþings manadagher.*

Manaþer, m. månad: mensis. Kr. 14: pr; Eþs. 29. *-þa buþ, dagher, tak,* vide *Buþ* &c. °

Mandrap, n. dråp: homicidium. Kr. 13: 3; 15: 1. °

Mangir (mange), pron. pl. månge: multi. Kr. ind. 11; cap. 2: pr; 19: pr; 24: pr. &c. *mangra,* gen. pl., R. 8: pr. Cfr. *Æmmangir.* °

Manhælghi, n. i. q. *manhælghþ.* ° Inde

Manhælghis mal, n. i. q. *manhælghþa mal.* Kr. 13: 3; R. ind. not. 27; cap. 5: 1; B. 22.

Manhælghþ, f. personlig fred och säkerhet: uniuscuiusque (liberi hominis) publica securitas. *bryta m. a manni, m. mans skarþas,* Vaþ. ind. 27; cap. 27: 2. *m. a man lysa* v. *læggia, man i m. taka,* om träl, som slägtingarne vilja lösa: de servo, quem cognati e servitute redimere volunt. Æ. 17. *taka* v. *döma m. af hanum,* neml. då slägtingarne förlora eller ej fullfölja sin talan angående trälens lösen: servum ingenuorum conditione orbum iudicare, sc. cum cognati, actionem de eo redimendo instituentes, caussa cadunt. Ibid.

Manhælghþa mal, n. mål som angår brott emot allmänna säkerheten, t. ex. dråp, sår, m. m.: caussa, ubi agitur de violatione publicae securitatis, ex. c. de homicidio, vulneratione &c. Kr. 13: 3. not. 78; Vaþ. 1: pr; 6: 2; 27: 1; 28; R. 17, 24.

Mankyn, n. mankön: virilis sexus. *vara -ns,* Dr. 12; Æ. 3: 1, 2. Cfr. *Baþir.*

Mans luter, m. mans lott: portio viro competens. *hunder a halvan m.,* B. 36: 3.

Mantal, n. antal af menniskor: numerus hominum. *æptir -li,* Dr. 12. *m. næmna,* upräkna menniskorna (som skola deltaga i böternas erläggande): enumerare homines (qui pro rata portione mulctam pendere debent). Ibid. °

Mantul köp, vide *Mattul köp.*

Mar, f. märr, sto: equa. (Isl. *mar,* equus; sed Anglo-Sax. *mære,* equa. Cfr. VGL. v. *Mæri.*) Inde

Marfyl, n. stoföl: equula. B. 25: pr.

Marghir, pron. pl. månge: multi. Kr. 2: pr. not. 45; Æ. 2: pr; R. 4: 1. °

Mark, f. mark, skog: solum, silva, pascuum. Vide *Bya mark.* °

Mark, f. 1) mark (vigt): marca librata. *böte þrea marker* (proprie tres marcas argenti vel earum pretium) *slika sum han* (sc. servum) *skal lösa mæþ* (sc. ex servitute; vide infra) *þæt æru siax marker pænninga* (vide infra sub 2) *ælla þrea marker vaþmala* (i. e. pannum laneum, tribus libris argenti aestimatum) *tolf alna (sc. vaþmala) til öris* (ideoque XCVI ulnas

pro quaque libra, et CCLXXXVIII pro tribus libris) *ælla fiughur nytia nöt* &c. Dr. 16: 2; 21. *full* v. *lagha lösn* (pecunia qua homo ex servitute redimitur) *þæt æru þrea marker vaþmala* (i. e. CCLXXXVIII ulnae) *ælla siax marker pænninga ælla fiughur nytia nöt*, Æ. 14, 17. *half m. vaþmala*, igitur XLVIII ulnae, B. 9: pr. not. 58. Häraf är klart, att en sådan mark, som räknades vid träls lösen (hvaraf benämningen *karlgild* i UplL. förmodligen härrörer), och som troligen var en mark silfver, var lika med en *mark vaþmala*, hvilken utgjorde 96 alnar vadmal; och att en *mark pænninga*, eller en vanligt gångbar myntmark (i UplL. kallad *köpgild*), svarade emot en half mark af förra slaget: ex his constat marcam, quali redimendus erat servus (unde, ni fallimur, appellatur *karlgild* in Iure Upl.), quaeque, ut videtur, erat marca argenti librata, parem fuisse *mark vaþmala*, quae effecit XCVI ulnas panni lanei; et marcam monetalem, *m. pænninga*, qualis in vulgari usu erat (in Iure Upl. *köpgild* appellatam), tantum effecisse dimidiam prioris generis marcam. 2) mark penningar; en summa, ursprungligen svarande mot en mark silfver, men här endast innehållande hälften af detta värde: marca monetalis, summa pecuniae primitus continens vel aequiparans argenti libram, hic vero tantum dimidium primigenii pretii. Kr. 2: pr; 3: 1. &c. *m. pænninga*, vide supra sub 1). *tald m.*, räknad mark: marca numerata ( )(*væghin m.* in VGL.). Dr. 17: 2. *half m. pænninga*, B. 9: pr. not. 58. *þriggia -ka eghn i humpe ælla hapi* (solum eiusdem fere pretii ac *siattungs attunger i bygdum by*), G. 3; ES. 3: 2. Cfr. *Fiuratighi, Half mark, þræmærkis mal.* ᵘ

Marka nöt, n. ett nötkreatur af en marks värde: bos marcam valens. Kr. 2: pr.

Markar, m. pl. (a *mark*, n? vide VGL.) märken: signa. Vide *Ramarkar.*

Martins mæssa, f. (vide VGL.) B. 20. *martins mæssu dagher*, G. 8: pr. ᶜ

Mater, m. mat: cibus. Vide *Mali:* 2. ᵘ

Mattul, m. (Isl. *möttull*) mantel: pallium. G. 15. Scribitur *mantul*, not. 89. ibid. Cfr. *Hærþa mattul.* ᶜ *(mantul)*

Mattul köp, mantul köp, n. köp af mantel: emtio pallii. G. ind. 3; cap. 3.

Maþer, man, m. 1) menniska: homo. Kr. 1; Dr. 12; Vaþ. 2. &c. *utan hunder ok m.*, d. ä. träl, som begått dråp: servus qui homicidium commisit. Vaþ. 2. *þriþi m.*, tredje person, ifrån eller till hvilken en sak har kommit: tertia persona, a qua v. ad quam res quaedam translata est; *til þriþia mans*, a) till den, af hvilken den aflidna eller hennes moder hade fått omynden: ad eum, a quo femina mortua, eiusve mater, acceperat dotem. G. 16: 1; cfr. *Af liþa.* b) till dess ettdera syskonets andel genom köp (eller arf?) kommit i tredje mans hand: donec una ex portionibus hereditariis fratrum v. sororum emtione (v. hereditate?) transierit ad alium dominum. Æ. 10: 3, 4. *æ til þ. m., för æn til þ. m. ær kumit*, innan den förytrade jorden två gånger gått i arf: antequam fundus, post factam alienationem, duobus dominis mortuis, hereditate pervenerit ad tertium dominum. ES. 6, 11: 1. *þriþi mannin ma væria*, d. ä. den som fick jorden då den för andra gången gick i arf: tertius dominus, ad quem fundus, duobus prioribus dominis mortuis, hereditate pervenit, proprio iuramento dominium suum probato. Ibid. *siundi m.*, en i sjunde led beslägtad: septimo gradu cognatus. Dr. 7: pr. *allir mæn*,

d. ä. häradet: omnes territorii incolae. Kr. 27: 2; Eþs. 30, 31: pr; Dr. 18: 2. not. 36; Vaþ. 17: 1; 20: pr; 41: 1. 2) man: vir. Kr. 2: pr; B. 14: pr. &c.)(*kona*, Kr. ind. 31; Eþs. 21, 25; Dr. 8, 9: pr, 1. &c.)(*kona* et *ughurmaghi*, vide *Ughurmaghi*. Cfr. *Alf*. 3) (gift) man: maritus. Eþs. 17; G. 18. not. 74. 4) tjensteman, tjenare: minister. *kunungs man*, Dr. 14: 6; Vaþ. 12: pr, 4. *biskups, hærra, hærtugha man*, vide *Biskuper* &c. Cum de ministeriali occiso dicitur: *han ær sva gilder sum för var skilt firi frælsan man ok ivi* &c., i. e. pro eo non solum illa mulcta penditor, quae antea de caede ingenui hominis sancita est, sed insuper &c., Dr. 14: 6, 7, non opponuntur *kunungs m.* et *fræls m.*, nec ex his concludi potest ministeriales "antea in servorum numerum relatos," et demum a Duce Birgero "ingenuis exaequatos" esse, ut credidit vir alias acutissimus, Calonius, in Diss. *de prisco in patria servorum iure*, §. 10, et §. 31. not. (*Opera*, edit. Stockh. Vol. I. p. 169, 170, 290.) Cfr. *Skilia*. *

Men, n. osanning i ed, mened: falsum in iureiurando, periurium.)(*olagh* (pariter ac *osannind*)(*olagh*, et *sant*)(*lagh*), R. 5: 2. *eþer ganger ater firi m.*, Kr. 18: 1. *

Mena, v. a. (a *men*, impedimentum) förmena, förhindra: impedire, prohibere. B. 8: pr.

Menedhare, m. menedare: periurus. Kr. 13: 3. not. 67.

Meneþer, m. mened: periurium. Kr. 13: 3; 15: 1. *

Mera, adv. mera: magis. Kr. 10: pr; 12: 1; 24: pr. &c. Scribitur *mer*, ES. 14: 1; Vins. 6: 1. *

Mere, adj. större: maior. Dr. 5: pr; Vaþ. 26 (ubi *mera* quoque potest esse adv.); Vins. 6: 5; 8: 1. *at meru* (sc. *köp*), Vins. 8: 1, ubi tamen *mera*, sive adj. sive adv. sit, legendum videtur. *

Miarþi, m. mjärde, ryssja, af garn eller pinnar: decipula piscatoria e filis viminibusve contexta; "retis genus, quod angusto foramine introeuntes pisces accipit, negato exitu;" ut h. v. recte explicat Ih. Vaþ. 39: pr; B. 29. Scribitur *miarþri*, in nott. ibid.

Mik, vide *Iak*.

Mikials mæssa, f. (vide VGL.) B. 20, 51. not. 52. *

Min, pron. min: meus. Kr. 19: pr. neutr. *mit*, B. 19: pr; 26: 1; 37: pr. gen. *mins*, B. 25: 3. *

Minna, adv. mindre: minus. Kr. 13: pr; 31; Vaþ. 6: 5; 32: 1; 39: 1. &c. *

Minne, adj. mindre: minor. Dr. 5: pr; Vaþ. 12: 4; 15: 4; ES. 3: 2; R. 3: 2; B. 3: 2; 40. superl. *minster; -ste finger*, Vaþ. 18: pr. *at -stu*, vide *At* 9. *

Miolk, f. mjölk: lac. Vide *Dia*. *

Miolka gris, m. mjölkgris: porcus lactens. B. 25: 2.

Misfall, n. olycklig händelse: infelix v. funestus casus. Kr. 25: 1, ubi de peccatis sermo est.

Miskunna man, m. (vide VGL.) Æ. 8: pr. *

Mista, v. a. c. acc. v. gen. mista: perdere, amittere. ES. 8; Vins. 6: 3; 7: 3; 8: pr. *þæn sum sins haver mist*, B. 34: 1. *m. arf*, vide *Arf*. *sum han mistir* (sc. *arvit*), Æ. 1: 2. *

Mistaka, v. a. genom förseelse taga, mistaga sig på: errato capere. B. 19: pr.

Mistinge (*mistninge, mistings*), adj. (a *mista*) förlustig: orbatus, qui perdit. *varþa m. sinna iorþ*, gå miste om: amittere. Kr. 3: 1.

Miþer, adj. (vide VGL.) *gynum -þian by, a -þian vægh*, B. 2, 4: pr. *

Miþfasta, f. (vide VGL.) B. 9: 1; 22. *

Miþfastu sunnudagher, m. midfastosöndag: dominica Laetare. B. 51. not. 52.

Miþ munda, n. (a *miþer,* et *mund,* tempus) midt på dagen (räknad från klockan $7\frac{1}{2}$ om morgonen till kl. $7\frac{1}{2}$ på aftonen), eller kl. $1\frac{1}{2}$ e. m.: hora sesquialtera p. m. *fæmt a m. sökia,* sesquialtera hora p. m. se conferre ad conventum *fæmt* dictum; non, ut perperam vertit Ih., "iudicium ordinarium, quinto die habendum, die tertio postulare." R. 7. — Ratio denominationis ex Islandorum chronologia illustratur. Dividunt enim illi diem civilem in sedecim partes, secundum situm solis in octo principalibus plagis mundi, vel in confiniis inter has plagas *(i midmundastad landnordurs ok austurs, sudurs ok utsudurs* &c.*)*. Tempus meridianum appellant *mid-degi* v. *hádegi;* horam tertiam p. m., cum sol a libonoto lucet, *nón;* meditullium huius spatii, sive horam sesquialteram p. m. hodieque insigniunt nomine *midmunda.* Ex allatis patet primitus octo numerata esse *midmunda,* quae tamen omnia, praeter hoc unum, obsoluerunt; hoc vero retinuerunt Islandi, quoniam est "meditullium diei stricte sic dicti, ab hora matutina $7\frac{1}{2}$ ad vespertinam $7\frac{1}{2}$ determinati, imprimis autem quoniam ad hoc momentum diei alligatum est commune operarum prandendi tempus." *Horolog. Island.* §. 16. coll. §§. 4, 5, 27, 29. *Rymbegla,* ed. Steph. Biörnonis, Hafniae 1780. Cfr. Sturluson, Historia Olavi Sancti, Cap. 248.

Miþsomar, n. (vide VGL.) B. 13: 1; 28: 2. *

Miþ strömber, m. medlersta delen af en ström: medium flumen. *i -ma* v. *-m* (rectius *-mi*) v. *-mom,* B. 8: pr; 28: 4.

Miæta, v. a. 1) värdera: aestimare, taxare. Vaþ. 20: pr; B. 7: 1; 17: 1; 33. *m. sar, sar var -tit til fulzs ok fiæþærtiughs,* Vaþ. 6: pr. 2) utmäta: bona damnati, non ultro solventis, publica auctoritate aestimare pecuniaeque loco capere. R. 3: 2. not. 97. *m. ut sak mans,* ibid. in textu. *

Miætans mæn, m. pl. mätismän, värderingsmän: aestimatores. Vaþ. 6: 2; 20: 1; B. 7: 1; 17: 1; 33. Scribitur *miätzmän, mäthes män,* ll. cc. in notis. Sed *mætis maþrin* perperam pro *uætis maþrin,* R. 5: 1. not. 62. *

Morghun, m. morgon: tempus matutinum. ES. 9: 1.

Morþ, n. mord: homicidium occultum. Eþs. 21. *heþit m.,* vide *Heþin.* Cfr. *Myrþa.* *

Morþare, m. (vide VGL.) Dr. 2: 1. * *(mordari)*

Morþgiald (morgiald), n. dulgadråpsböter: mulcta pro homicidio cuius auctor latet, a territorio pendenda. Dr. 3: 1, 2; 11: pr; 12; R. 2. Cfr. *Myrþa.*

Mot, n. egentl. möte: proprie occursus. Inde 1) *a mote, amote, a mot, amot,* a) ut praep. c. dat. emot: contra. Kr. 16: pr; Eþs. 7: pr; R. 4: 1; B. 1: 3. et not. 87; 13: 2. nott. 67, 74. *þær a mote,* Eþs. ind. 11. *þær i mot,* till mötes: obviam. Vins. 6: 3. b) adverbialiter, *a mote, amote,* emot: contra. *a m. sværia,* Dr. 3: 2, 4. not. 34; cap. 5: 1; 9: 1; 10: pr. &c. *a m. vitna,* Vaþ. 26. *eþum a m. ganga,* G. 14: 2, 3. *a mot,* idem. B. 13: 2. 2) abiecta praep. *a* v. *i,* a) praep. *mote,* till mötes: obviam. Kr. 2: 1. *mot,* emot: contra. B. 1: 3; 13: 2. b) adv. *mote, mot,* emot: contra. *mote sværia,* Dr. 3: 4; Vaþ. 8: 2; 20: pr. not. 85. *sighia ne mot,* Dr. 5: pr. *

Moþir, f. moder: mater. Kr. 26: pr; Eþs. 23: pr. &c. Cfr. *Faþur moþir.* *

Moþur broþir, m. morbror: avunculus. Æ. 3: pr, 1. *

Moþur faþir, m. morfar: avus maternus. Æ. 3: pr. *

Mula bet, f. (a *muli*, rostrum) mulbete: pastus. B. 16.

Mulslagha, muslagha, f. vocabulum nobis incognitae significationis. *taker -ghu man*, B. 34: 1. Ih., pariter ac ceteri interpretes, credit *muslaghu man* unum esse vocabulum, quod, derivatum a *musla*, abscondere, vertit: "murcus, qui operi et labori sese subducit."

Mund, f. hand, handsbredd: manus, palmus. *bolstaþs ren skal vara fiæts ok fiughurra -da*, allitt., d. ä. en fot och fyra händer bred: pedem et quatuor palmos latus; quae mensura ulterius describitur adiectis verbis: *alnar ok spannar* (gen. sing.), en aln och en spann: unam ulnam ac spithamam. B. 6: 1. Per pleonasmum igitur hoc loco adhibentur duae diversae definitiones eiusdem fere mensurae. Haec a Locc., Ver. et Ih. confunduntur; quorum hic vertit: "passum unum, quatuor palmos ulnae et spithamam unam;" illi vero fingunt vocabulum *munda alnar*, quod vertunt: "mediocres ulnae." Quocumque vero modo haec mensura explicetur, non convenit cum illa, quae definitur B. 4: pr.

Mund, n. viss tid: temporis momentum. Vide *Miþ munda*.

Mungat, n. (vide VGL.) * Inde

Mungats gærþ, f. gille, gästabud: convivium (cfr. *Ölgærþ*). *biuþa hanum m.*, d. ä. bjuda honom till det i det föregående omtalade stora soknegillet som kallades *mungats tiþir*; invitare eum ad solemne convivium *mungats tiþir* dictum, quod in antecedentibus commemoratur. G. 8: pr. Falluntur tam Ih., qui credit v. *mungats gærþ* hoc loco respicere aliud convivium quam *mungats tiþir*; quam Locc. et Ver., qui ambas has vv. pro nuptiis accipiunt.

Mungats tiþir, f. pl. (vide VGL.) G. 8: pr. *

Muslagha, vide *Mulslagha*.

Mykil (mykyl, mykin), adj. 1) stor: magnus. Vaþ. 15: 4; 32: 4; G. 3, 15; ES. 3: 2; 7, 9: pr. not. 99; B. 17: 1. 2) mycken: multus. Kr. 11; Vaþ. 20: pr; R. 4: pr; B. 28: 4. Cfr. *Mykit*. *

Mykit, adv. (n. a *mykil*) mycket: multum. *sva m.*, tantum. Dr. 5: pr; G. 11: pr; Æ. 3: pr; B. 8: 1; 12: pr; 17: 1; 25: 3; 28: 5. Cfr. *Iammykit*. *

Myrþa (impf. *myrþi*, part. pass. *myrþer*), v. a. (egentl. nedgömma, prov. myra, myla, möla: proprie abscondere; Isl. item.) mörda: occulte interficere. Kr. 26: pr; Eþs. 17, 21, 24, 25; Dr. 12. Propria huius criminis nota exponitur Eþs. 25, ubi homicida dicitur *bæra i fiælster ok læggia a lön*, i. e. celare factam caedem et occisum corpus abscondere; at quodcumque homicidium cuius auctor latuit, ad hoc genus relatum fuisse, testatur tam usus huius verbi loco supra cit. Dr. 12, quam nomen mulctae *morþgiald* dictae. *

Mæ, vide *Iak*.

Mæla, v. a. (a *mal*, sermo) 1) föra talan, tilltala: agere, iure experiri. *m. til (mans)*, Kr. 3: 1; 5: pr; 29: 1; ES. 8. *m. at (manni)*, Kr. 3: 1. not. 80; Vaþ. 1: 2; 31: 3; ES. 8. not. 67; R. 8: pr, 3. Cfr. *Þingstæmna*, *Æpti mæla*, *Atmæle*. 2) säga: dicere. B. 38. 3) lofva, utfästa: promittere, spondere. Dr. 5: pr; G. 1, 11: 1. not. 5. Cfr. *Til mæla*. *

Mæla, v. a. (a *mal*, mensura) mäta, prov. måla: metiri. B. 6: pr.

Mæli stang (mali stang), f. mätstång: pertica, decempeda. B. 6: 1.

Mællum, praep. c. gen. emellan: inter. *manna, þerra* &c. *m.,* Eþs. 2: pr, 2; 3: 1; 5: pr; Dr. 1, 5: pr. &c. *m. sin, sin i m.,* vide *Sin. handa m.,* vide *Hand. m. þæs,* emedlertid, under tiden: interea. G. 14: 2. *ganga* v. *koma m.,* neml. gärdsgårdsstörarne: inter palos saepis se intrudere (de pecore). B. 14: pr. — Scribitur *mallum,* Eþs. 6; B. 1: 6. *mællin,* Eþs. 3: 1. not. 15; Dr. 4: 2; 16: pr; B. 30: pr. *mællu,* B. 14: pr. *millom,* Eþs. 6. not. 49; B. 1: 6. n. 31. *mällan,* R. 4: pr. not. 17. ⁰

Mæn (men, männ), conj. medan: dum. Kr. 26: pr. not. 65; Dr. 9: 1. n. 74; Vaþ. 35. n. 72, 84; cap. 36. n. 93; B. 36: 1. &c. *æ m.,* vide *Æ.* Cfr. *Mæþan.* ⁰

Mær, vide *Iak.*

Mærke, n. (vide VGL.) B. 7: pr. Cfr. *Ramærke.* ⁰

Mærkia, v. a. märka: signare. B. 35: 1. ⁰ *(mærka,* lege *mærkia.)*

Mæssa, f. 1) messa: missa. Kr. 7: 2. not. 85.)(*ottusanger* et *aptunsanger,* Kr. 5: 1; 8. pr. Cfr. *Siala mæssa.* 2) högtid: festum. Vide *Botolfs-, Hinders-, Kyndil-, Lafrinzs-, Martins-, Mikials-, Olafs-, Pætars mæssa, Kirkmæssu friþer.* ⁰

Mæssu fall, n. messfall: intermissio publicorum sacrorum. Kr. 5: 1; 24: 1.

Mæssu klæþe, n. pl. messkläder: vestimenta liturgica. Kr. 1, 13: 1.

Mæþ (maþ, Eþs. 7: 1; Dr. 13: 1; Vaþ. 30: 1. *mæþær,* G. 21: 1; B. 17: pr. *maþær,* Vaþ. 33: pr. *mæt,* Kr. 16: pr; B. 51. not. 40.), praep. c. dat. 1) med: cum, per (notat instrumentum v. modum, quo aliquid fit). *sla annan m. hornum* v. *stang* &c. Vaþ. 19, 23: pr. *m. vaþa,* Eþs. 3: 2. &c. *eþer ær ater brutin m. næmd,* Kr. 18: 2. Cfr. *Þær.* 2) jämte, tillika med: una cum. *koma m. mannum tolf,* Kr. 2: pr. *fiætra man m. kunu,* Eþs. 26. *vara i styld m. fæþær sinum,* Vaþ. 33: pr. *þe sum m. hanum hioggu,* Vaþ. 1: 5. *ærva m. barnum sinum* v. *moþur sinne, taka arf m. syskinum sinum,* G. ind. 21; cap. 21: 1; Æ. 1: 1. *þæt sum hvart þerra atte m. andru at taka,* den egendom som den ena makan skulle få med den andra: bona quae alter coniugum una cum altero, i. e. coniugii caussa acciperet. Eþs. 20. *bæra bok* &c. *m. præste,* Kr. 6: 1. *vara mæþ (manni* v. *i flok ok fårunöte),* Eþs. 1: pr, 1. &c. *boa m. bonda sinum,* G. 18. 3) hos: apud. *hema m. bonda,* Vins. 3: 1. *leghu stadder m. manne,* B. 13: pr. *m. huvuþs manninum,* R. 5: 1. *inne m.,* Kr. 27: pr; Vaþ. 4; G. 11: pr. 4) utmed: iuxta, secundum. *gata (ligger) m. by ændlangum,* B. 2: 1. *in* v. *ut m. ramarkum ganga,* gå innan- eller utanför rätta gränsen: intra v. extra iustum terminum progredi. B. 1: 6. 5) jämnlikt, enligt: convenienter, secundum. *m. þy,* derför: ideo, eam ob caussam. Æ. 2: pr. *m. þy at,* a) så att: ita ut. *m. þy at hon visse,* vetande: sciens. Vaþ. 33: pr. b) derför att: quoniam. B. 19: pr. 6) detta ord förekommer någon gång öfverflödigt: h. v. nonnumquam fere otiosa occurrit. *þry pund m. smör,* Kr. 2: pr. *hæraþ skyldar egh utan m. kununge,* B. 28: pr. 7) adverbialiter, derjämte, tillika: praeterea, simul. *gialde* v. *böte ater* &c. *ok m. þrea marker* &c. Vaþ. 16: 2; 32: pr, 1—3; ES. 7. &c. *ok m. vaþa eþ,* B. 24: 4. *hana (sc. hyndsimu) inne hæfta ok hund mæþ,* B. 51. ⁰

Mæþ, conj. vide *Mæþan.*

Mæþan, conj. medan: dum. Kr. 26: pr. not. 65; Dr. 9: 1; Vaþ. 16: pr; 35, 36. &c. *æ m.,* vide *Æ.* — Scribitur *maþan,* Æ. ind. 17. *mæþ,* G. 16: pr.

not. 9; Æ. 14. n. 14; Vins. 6; 3. n. 18. Cfr. *Mæn.* °

Möllari, m. mjölnare: molendinarius. Vaþ. 1: 4. ° *(myllari)*

Möllu værk (mollu værk), n. qvarn: molina. ES. 24.

Möta, v. a. c. dat. möta: obviam venire. *m. manni,* B. 37: pr. *vaghn möter vaghne,* B. 4: pr. *ansvar möta manni,* R. 23: pr: *vatn möter,* B. 28: 4. *æng möter akre,* collimitat. B. 13: 2. *mötas,* dep. concurrere, collimitare. B. 4. 2. not. 28; 28: 3. °

Möþringar, m. pl. slägtingar på mödernet: cognati materni generis. Eþs. 18 (ubi sermo est de uxoris cognatis, liberis non exsistentibus); Dr. 7: 2; G. 14: 2; 20.

Möþrini, n. 1) möderne (slägt): maternum genus. Eþs. 18. not. 61. *þæn sum næster ær a -nit,* Dr. 7: pr; G. 4: 1; R. 12: 1. *frændrinir a -nit,* Dr. 7: pr. *-nis frændi* v. *frænder,* Eþs. 18; Dr. 7: pr, 2; Æ. 8: 1; ES. 3: pr. Cfr. *Fæþrini 1.* 2) mödernearf: hereditas a matre relicta. Vide *Fæþrini 2.* °

N.

Na, v. a. c. dat. ernå, åtkomma: assequi. Vide *Leþsn.* °

Nakvar (nokor, Kr. 18: 1; Vins. 6: 6.*),* pron. någon: aliquis. Kr. 13: 2; 23; Eþs. 1: pr, 8; 10: pr; 12; Vaþ. 13: pr. &c. *nakvar* v. *nakvat þerra,* Vaþ. 32: 1; Æ. 9: pr. *n. þæn,* vide *þæn.* Cfr. *Nakvat.* ° *(nokor)*

Nakvat, adv. (n. a *nakvar*) något: aliquid. Eþs. 2: 1; Vaþ. 36; Æ. 4; R. 3: 2. et not. 85.

Nam, n. (vide VGL.) R. ind. 3. *n. gæra,* Dr. 14: 4; R. 3: 2. Cfr. *Aker nam.* °

Nasin, nasinna, f. beqvämlighet: commoditas. Æ. 10: 3. not. 37. Ih. *(Gloss.* v. *nå)* affert ex Laur. Petri *praef. postillae, nåsint,* commodum; ac testatur (in *Dial. Lex.*) *nåsynt* hodieque apud Sudermannos parem habere significationem. Conferri potest Isl. *naudsyn,* necessitas.

Nat, f. 1) natt: nox. Kr. 7: pr. *um n.,* Kr. 7: pr, 1; 12: pr; ES. 9: 1; R. 12: pr. 2) dygn: dies civilis, dies cum nocte. Vins. 6: pr; 7: 3; R. 7; B. 1: 1. not. 69; cap. 9: 2; 30: 1; 36: 2; 51. et not. 52. *n. a þæt siunda (arit),* Æ. 14. *n. ok iamlangi,* vide *Iamlangi. tvæggia natta gingærþ, fæmtan natta fæmt, fæm natta* &c. *tak,* vide *Gingærþ* &c. °

Natvarder, m. nattvard, aftonmåltid: coena. Eþs. 10: pr. not. 80. °

Navist, f. (Isl. praesentia, BH.) närhet: propinquitas, vicinitas. *skiptas viþer firi -sta (v. nasinno) skyld,* d. ä. i anseende till jordens närmare eller beqvämligare belägenhet: ob propiorem vel commodiorem agrorum situm. Æ. 10: 3.

Ne, interj. nej: neutiquam. *sighia ne,* Æ. 6: pr. *sighia ne gen* v. *mot,* Kr. 18: 2; Eþs. 23: 1; Dr. 5: pr. *koma laghum firi sik ne ok tolf manna eþ,* d. ä. värja sig med egen och tolf mäns ed: se defendere proprio et duodecim virorum iuramento. Vaþ. 32: 3. Cfr. *Ia.* °

Niu, num. nio: novem. Kr. 3: 1; 25: 1; 29: pr; 30: pr. &c. °

Niundi, num. nionde: nonus. B. 49. °

Niþ, f. slägt: genus, cognati. *hava vitsorþ mæþ tvem af niþinne ok tolf valinkunnum,* G. 11: pr; Æ. 10: 2. *vita mæþ tvem af niþinne ok tolf æftir,* G. 16: pr. *han ær þem sva niþium*

nær &c., allitt. Æ. 17. *þæn sum niþium ær næster*, Æ. 3: 1.

Niþ, adv. vide *Niþer*.

Niþan, adv. nedifrån: ab infero. *n. firi*, nedanför: infra. B. 8: 1.

Niþer (*niþ*, R. 8: pr, 2.), adv. ned: deorsum. *n. falla, sænkter*, &c. Kr. 8: 1; Eþs. 34; Dr. 2: pr; 13: 2; Vaþ. 1: 1. I vissa talesätt beteknar *niþer* att något, likasom på en fast grund nedsatt, göres fast och orubbeligt: in quibusdam dicendi formulis h. v. indicat rem aliquam, quasi in stabili loco positam, firmam et ratam reddi. Vide *Koma, Laghkumin, Lagh surin, Læggia* 2, *Osvurin, Sværia, Vita, Æmlagh kumin*. *

Niþiar (*niþia*), m. pl. slägtingar: cognati. Æ. 8: pr; 10: 2. *vita mæþ fiughurtan manna eþe tve af hænna niþium ... ok tolf æftir*, G. 16: pr.

Niþiar eþer, niþia eþer, m. (a *niþ*) slägted; ed hvari vitnen eller både vitnen och tylft bestodo af hufvudmannens slägtingar: iuramentum cognatorum, in quo testes, et, in quibusdam casibus, quoque duodecim viros post illos iurantes, cognatos personae principalis esse oportuit. *sva skal um alla þa vara*, sc. fratres una iurare possunt; quod antiquiori tempore non fuerat permissum (cfr. *Kulder*). Æ. 17. Dici non potest libertatem illam, quam respiciunt citata verba, illi tantum iuramento, ubi cognati soli iurarunt, esse concessam, ut adeo hoc solum iuramentum, non vero illud ubi non nisi testes cognatos habere necesse fuit (vide *Niþ, Niþiar*), nomine *niþiar eþer* l. c. insigniatur; evidens enim est, id quod de testibus dicitur: *taki slika sum han kan fa*, G. 16: pr, haud aliud significare, quam quod Æ. 8. aliisque locis plenius exprimitur: *taki sva manga af enum kulle sum han kan fa*; nec igitur minus certum est verba: *egh tva bröþer*, G. 16: pr, continere abrogatam iuris sanctionem, scribae errato ibi repetitam, quam idem dicendum esse de verbis: *man af kulle*, Æ. 8: pr. Ubi vero *fulder n.* dicitur (vide infra), ibi, ut videtur, respicitur illud quatuordecim (*fiughurtan niþia*, Æ. 10: 2.) vel sedecim (Æ. 8: pr.) virorum iusiurandum, in quo omnes iuratores fuerunt cognati personae principalis. *komber fæstnaþa val ælla n.* (sc. iuramentum quatuordecim cognatorum in §. 2. commemoratum) *mællum þerra*, Æ. 10: 3. *fullan n. ganga*, Æ. 17. *vita* v. *hava vitsorþ mæþ fullum n.*, G. 11: 1; Æ. 8: 1; 10: 1; ES. 3: 2. *hava vitsorþ mæþ f. n. fiughurtan manna*, G. 11: 1. *vita mæþ eþe fiughurtan manna mæþ n.* (forte legendum: *vita mæþ fiughurtan manna n.*, ut habet cod. B.), Æ. 25: pr.

Niþinger, m. (vide VGL.) B. 38. *

Niþiungar, m. pl. i. q. *niþiar*. Æ. 10: 2. not. 29.

Niþri, adv. nere: in imo, ex. c. humi. *liggia n.*, a) i egentlig bemärkelse, om gärdsgård: proprio sensu, de saepe collapsa. B. 23. b) i oegentlig bemärkelse, förfalla, ej ega rum: improprio sensu, non valere v. exsistere. *þær ligger n. karls sak ok kunungs*, Dr. 13: 2; 18: 2.

Niþærmer, adv. längre ned, nedanför: inferius, infra. B. 8: pr.

Nokor, vide *Nakvar*.

Norþan, 1) adv. i norr: a septemtrione. *n. ok östan*, i nordost: ab euroaquilone. *væstan ok n.*, i nordvest: a iapyge. B. 1: 4. 2) praep. norr om: a parte septemtrionali loci cuiusdam. *n. kirkiu*, Dr. 7: 2. *

Not, f. not: verriculum. *dragha n.*, B. 29. not. 39.

Nu, adv. 1) nu: nunc. *sva ær þætta nu stat, sva æru ok nu lagh,* ES. 8; R. 3: 2. *nu hygge hvar* &c., *nu ær laghsagha* &c. B. 51. 2) (vide VGL. sub 2.) *nu ær kirkia giorþ, nu þa biskuper* &c. Kr. 1, 2: 1. et fere ubique. °

Nut, f. nöt: nux. Inde

Nuta skogher, m. nötskog, hasselskog: nucetum, coryletum. B. 41: 1.

Nyhitter, adj. nyss funnen: recens inventus. Eþs. 29.

Nykil (nuklum pro *nyklum,* ES. 4: pr.*),* m. nyckel: clavis. Cfr. *Las, Kirkiu nykil.* °

Nyr, adj. ny: novus. Dr. 18: 1; Æ. 2: pr; B. 1: 2; 8: 2; 11: 1. *han atte nyt ok onöt,* formula iurandi, Vins. 7: pr. *af nyiu byggia, skipta* &c., från början: ab initio, novum (ex. c. templum exstruere). Kr. ind. not. 2: 1; Æ. 10: 2; B. 5: 1; 10.

Nyta, v. n. duga, vara nyttig: usui esse, aptus esse. *sum nytir broa, sum hvarte nytir til aker ælla æng,* B. 5: 1; 33. *siþan nytir egh længer forfals eþer,* Vins. 6: 1. *þön (sc. hus) nytir egh at leþsnum ganga,* Vins. 2. *æn sva nyti,* om det behöfves, eller är till någon nytta: si id opus v. usui sit. B. 6: pr.

Nytakin, adj. nyligen antagen: recens acceptus. *n. til kunungs,* Dr. 5: 1.

Nytiar, f. pl. nytta: usus, utilitas. Inde

Nytia nöt, n. fullvuxet, nyttigt nötkreatur: bos adultus, utilis. Dr. 16: 2; 21; Æ. 14, 17. Scribitur *nyttige nööth,* H. cc. in nott.

Næma, v. a. (egentl. taga, i allmänhet: proprie capere, generatim; Isl. *nema,* Anglo-Sax. *niman,* Germ. *nehmen;* cfr. *Af nam*), (vide VGL.) *n.,* absolute, R. 3: 2. *n. man,* R. 3: 2; B. 22. not. 38. Cfr. *Firi næma, Nam.* °

Næmd (næmnd, Kr. ind. 13, 16. *namd,* Kr. 16: 1; Vins. 6: 4; R. 1: 2.*),* f. 1) (vide VGL.) *n. næmna,* B. 28: pr, 1; cfr. *Næmna 3. næmna mæn* v. *mæn næmnas i n.,* R. 1: pr, 2. *n. gæra,* Kr. 13: 2; R. ind. 1; cap. 3: pr; B. 33; cfr. *Broa-, Garþa-, Hæræþs næmd. mæn i n. sætia,* Kr. 13: 2. *sitia i n.,* ibid. *vara i n.,* Kr. 16: 2. *sværia i n.,* Kr. 18: pr; R. 16: pr. *giva manni ur n.,* Kr. 18: 1; cfr. *Giva 1. n. sea,* Kr. 13: 1, 2; cfr. *Sea. n. skal sitia sik ensamin ok talas viþer,* Kr. 13: 2. *n. skal hem fara til þerra,* R. 3: 2. *hæræþshöfþingi skal firi n. a þingi þöm up tælia,* Eþs. 11. *eþa til n. bæra,* Kr. 13: 2. *n. skal vita hvat hælder* &c. Eþs. 2: pr; R. 4: pr. *n. skal han sværia egh ughurmagha vara,* Eþs. 15: 1. *n. vær* v. *fællir,* Kr. 13: 2; 16: 1, 2; Eþs. 1: 2; 12, 23: 1; R. 3: 1, 2; 4; B. 47. *þer (sc. n.) skulu slita þa delu,* B. 28: pr. *fa siu mæn af -dinne,* Kr. 16: 2. *n. lægger eþa undi kunungs dom ælla laghmans,* Kr. 13: 2. *stæmna -dinne,* Kr. 16: 2. *ganga (eþ) a mote n.,* R. 4: 1. *n. ater döma, n. ganger ater,* vide *Ater döma, Ater ganga. n. böte,* R. 4: 1. *olagha -dir,* R. 2. *kunungs n.,* häradsnämnd som vid konungsräfsten skulle ransaka: nemda e territorio quodam, quae in iudicio regio de caussa aliqua inquisivit. Kr. 16: pr; 18: 2; ES. 12: 1. *biskups n.,* Kr. 13: 3; 16: pr, 1, 3; 18: 2; R. 16: 1. *mal æger för biskups n. slitas,* Kr. ind. not. 2. XXVI. Cfr. *Atergangs-, Broa-, Fiarþungs-, Garþa-, Hæræþs-, Sokna næmd.* 2) nämndens sammanträde för att ransaka, eller det tillfälle då nämnden är samlad: concilium nemdae. *maþer varþer fælder a n.,* Kr. 16: 2. *mal koma* v. *varþa fæld* v. *eþer ganger ater* v. *fals a* v. *at biskups næmd,* Kr. 13: 3; 14: pr; 15: 2; R. 5: 1.

mal skulu slitas a kunungs n., R. ind. 2; cap. 2. not. 50. Cfr. *Fiarþungs næmd 2.* °

Næmda buþ, n. bud (som biskopen sände till en socken en månad före sin ankomst) angående förordnande af nämnd: nuntius de nemda constituenda (ab episcopo ad paroeciam missus mense ante quam ipse adventurus esset). *firi n.,* före detta budets ankomst till soknen: ante illius nuntii adventum. Kr. 14: 1. coll. 13: 2; 14: pr.

Næmda fall, n. nämndens ytrande hvarigenom någon fälles: sententia nemdae damnatoria. *firi n.,* i. q. *för æn han fælder varþer,* Kr. 14: 1. not. 15. coll. 14: pr. Ita explicari quidem posset h. v., etsi, ceteris codicibus repugnantibus, errato scribae cod. A. originem debere videtur.

Næmda maþer, m. ledamot i nämnd: unus ex illis viris, e quibus constabat nemda. R. 3; 2. °

Næmd fælder, adj. fäld af nämnd: qui secundum nemdae sententiam litem perdidit vel noxius pronuntiatus est. B. ind. 47.

Næmir, vide *Nær.*

Næmna (*namder,* pro *næmder,* Æ. 3: 1.), v. a. 1) nämna, namngifva: nominare. Vaþ. 31: 5; Æ. 3: 1; R. 4: 1; 6: 2; 11: 1. *n. fylghþ,* G. 4: pr. *næmna tvætylftan* &c. *eþ,* i. e. eos qui iurabunt. R. ind. 6. *þa skal halft -as,* hälften af de svärjande skall förut nämnas (troligen af hufvudmannen i eden): nomina dimidiae partis iurantium antea enumerantor (idque, ut videtur, ab ipso reo; etsi primitus actoris fuerit nominare socios iurantis ex ipsius cognatis, ut apud Danos in iuramento *kyns nefnd* dicto factum est, Jyd. L. I. 1; et in iure quoque Germanorum antiquo statuitur; cfr. ROGGE, *über das Gerichtswesen der Germanen,* p. 170. seq.). Vaþ. 31: 5. *(þa skal) halft næmt (vara) ok halft onæmt,* Vaþ. 32: 1; Æ. 16: pr; R. 5: pr; 6: 2. *þe sum i* (sc. *eþe) varu næmde,* R. 11: 1. Cfr. *Mantal, Onæmder.* 2) utnämna, förordna: designare, eligere. Vaþ. 32: 4; ES. 14: pr; B. 36: 4. *n. til mæn af hæræþinu,* B. 8: 4. *n. mæn i næmd,* R. 1: pr, 2. 3) förordna, utsätta: constituere. *n. fæmt* v. *þing hem til mans,* Vaþ. 20: 1; R. 3: 2. *n. (hæræþs) næmd,* R. 1: pr; B. 28: pr, 1. *syn (til) n.,* B. 5: 2; 8: 4; 33. °

Nær, adj. när: propinquus. *han ær þem sva niþium n.,* allitt. Æ. 17. *nærmer, næmir,* compar. B. 51. not. 52. *n. arvi, gipta malum,* G. 9: pr. *næster (naster,* G. 9: pr.*),* superl. G. 8: pr; B. 1: 2; 16, 28: pr, 1; 51. not. 52. *þæn sum niþium ær næster,* allitt. Æ. 3: 1. *þæn sum (hanum) ær næster (a fæþrinit* v. *möþrinit),* Eþs. 18, 24; Dr. 7: pr; G. 4. &c. *næste fæþrinis* v. *möþrinis frændi,* Eþs. 18, 19; G. 18, 19; Æ. 6: pr. *þer sum hænna næste* (sc. *frænder) æru,* G. 5: 1. *þa ær þæn næster,* närmast berättigad: is iure est proximus, v. praerogativa fruitur. B. 9: 4. Pro *næster* scribitur *næst,* Kr. 19: pr; Dr. 7: pr; B. 51. not. 52; quod tamen potest esse adv. — Cfr. *Iam nær.* ° *(nærmer)*

Nær, adv. nära: prope. *halva rost n.,* B. 35: pr. *n. vara,* vara tillstädes: adesse. Dr. 3: 2; 5: pr; Vaþ. 1: pr; 8: 2; 20: pr. &c. *n. stadder,* närvarande: praesens. Dr. 2: 2. *næmir (nærmer, nærme, næmmer),* compar. *n. havi, almænninge, bigarþe,* B. 28: pr, 2; 35: pr. *n. solu,* d. ä. längre åt söder: versus meridiem. B. 1: 6; cfr. *Fiærmir. næst,* superl. *n. iulum,* G. 17; B. 9: 6. °°

Nær, adv. när: quando. Æ. 5. Scribitur *nar,* B. ind. 14. °° *(nar)*

Næsar (næsa), f. pl. (vide VGL.) Vaþ. 18: 1. °

Næt, n. (fisk- eller jagt-) nät: rete (piscatorium v. venaticum). B. 29; 36: 4. *læggia* v. *sætia n.*, B. 29. not. 39; 36: 4. *dragha n.*, Vaþ. 39: pr; B. 29. Cfr. *Vargha næt.*

Nævi (gen. pl. *næfna, næmna*), m. näfve, hand; äfven spann: manus; quoque palmus maior, spithama. B. 9: pr.

Nöt, n. nöt, oxe eller ko: bos. Cfr. *Halmber 3, Hors 2, Marka-, Nytia nöt.* °

Nöta, v. a. bruka, förtära: uti, consumere. Vaþ. 33: pr; G. 14: 1, 2; 16: pr; B. 21: pr; 41: pr. Cfr. *Onötter.* °

Nöter, m. (Isl. *nautr*) stallbroder, kamrat: socius. Vide *Farunöter.*

Nöt hus (nöta hus), n. fähus: bovile. B. 9: pr. °

Nöti, n. sällskap: societas. Vide *Faru-, þingunöti.* °

Nöþugher, adj. ovillig, som ej vill: invitus. *vil n. arvit mista*, Æ. 7. ° *(nödogher)*

O.

O, part. insep. negativae significationis, hic non solum adiectivis et participiis, sed etiam supinis praefixa occurrit. Vide *Oburghit, Oint, Orænt.*

Oboin, adj. (a *boa 3*) bristfällig (om bro): ruinosus (de ponte). B. 4: pr, 1; 5: 1.

Obrutin, adj. (a *bryta 3*) obruten: non violatus. Cfr. *Friþer 2.*

Oburghit, sup. (a *biærgha 1*) ej inbärgat: non collexit (fruges v. foenum). *hava o.*, pro *egh hava burghit*, B. 20, 21: 2.

Obyghþer, adj. obygd: non exstructus v. aedificiis instructus. ES. 24.

Odorøþer, adj. ej försedd med dörrar: non munitus foribus. B. 28.

Offer, n. (vide VGL.) Kr. 3: 1. °

Offra, v. a. (vide VGL.) Kr. 7: 2. °

Ofharþlika, adv. alltför hårdt: nimis duriter. Eþs. 18, 22.

Of högher, adj. alltför hög eller stor: nimis gravis v. magnus. B. 32.

Ofsökia, v. a. förfölja med lagsökning; säges om den som fortfar att lagsöka en annan, oaktadt han ej velat emottaga sin rätt, då den blifvit honom erbuden: actione iudiciali persequi v. vexare; dicitur de eo, qui institutam actionem contra alium continuat, etsi noluit accipere rem sibi debitam et a reo oblatam. R. 22: pr. *æn vanbuþit varþer ælla ofsot*, R. ind. 23. *fælla man firi ofsot*, R. 3: 1; 23: 1.

Ofæfle, n. (vide VGL.) B. 25: pr. Cfr. *Uræfle.* °

Ofæster, adj. ej utfäst eller lofvad (om ed): non promissus (de iuramento). *sværia mæþ -stum eþe*, Vins. 7: 2. *eþ -stan ganga, eþer gangs o.*, Æ. 10: pr; 17, 20: 1. *eþa -sta ok otakaþa ganga*, ES. 15: 3; B. 1: 3. *iorþa dela a -st ok otakaþ gangas*, ES. 15: 1; cfr. *Fæsta 6.* °

Oför, adj. ej i godt stånd (om bro): male comparatus, ruinosus (de ponte). B. 5: pr.

Ogilder, ugilder, adj. 1) ogild, ej gällande: irritus. ES. 14: 2; R. 21: pr; 24. 2) ogild, oduglig, ej i godt stånd (om gärdsgård &c.): non rite paratus v. exstructus &c. (de saepe &c.) R. 4: pr; B. 4: 1; 14: pr; 15: pr; 17: 1. 3) ogild (gerning), för hvilken ej bötes: impunitus, (factum) pro quo nulla mulcta solvitur. Eþs. 1: 3, 4, 6; 27; Dr. 2: 2; Vaþ. 10, 13: pr; R. 3: 2. 4) ogild, för hvilken ej bötes (om han dräpes eller omkommer): (homo v. bestia) pro quo,

(si occidatur vel pereat) nulla mulcta solvitur. Eþs. 1: 4. not. 54; cap. 31: pr; Dr. 17: 1. *o. firi rættum arvum,* Dr. 5: 1. *man -dan döma,* Eþs. 26. *ligge o.,* Kr. 8: 1, 2; Dr. 9: 1; 14: 4; Vaþ. 1: 2, 3; B. 4: 1; 14: pr; 15: pr; 24: 2; 25: 2; 36: 4. *(klokka) ligge ogild,* campana rupta, nulla mulcta solvitor. Kr. 8: 1. *(skruver) vari o. firi þem sum hitte,* i. e. ab inventore impune destrui v. auferri potest. B. 35: pr. *

Ogipter, adj. ogift: innuptus. Vaþ. 36; G. 18, 25. not. 36. *

Ogærning, f. ogerning; förekommer här om förgörning genom förgift eller trolldom: malefactum; hic occurrit de veneficio. *firigæra livi annars mæþ -gum,* Æ. 7.

Ohemult, adv. ohemult, utan att kunna försvaras mot klander: iniuste, ita ut (facta alienatio postea) non possit defendi. *o. sælia,* ES. 3: 1; 6. *

Oint, sup. (ab *inna*) ej förtjent eller förvärfvat: non adquisivit. *þæt sum bol haver o.,* pro *egh haver int,* det som egaren genom den utarrenderade jorden ännu ej förtjent af städjan (då landboen i förtid blifvit skild från jorden): ea pars arrhae, quam dominus fundi nondum meruit (cum colonus ante constitutum tempus e fundo emigrare coactus sit). B. 9: 1. Cfr. *Gift 1.*

Oiæmnaþer, m. olikhet: inaequalitas. ES. 20: pr. not. 13. Cfr. *Iamnaþer 1.*

Ok, conj. 1) och: et. Kr. 1. &c. 2) ock, också: quoque. Kr. 8: 2; 16: 2; 17. not. 95; Eþs. 3: 1. &c. *ælla ok,* Kr. 13: pr, 3; 23. not. 14; 24: pr; Eþs. 4: 1; 5: pr; 29. &c. *sva ok,* Kr. 13: 3. not. 74; 18: 1; Eþs. 19; Dr. 7: pr; B. ind. 9; cap. 9: 6; 25: 1. *ok sva ok,* et sic quoque. Kr. 13: 3. not. 74; Vaþ. 16: 1. *

Oklandaþer, adj. (vide VGL.) Cfr. *Okvalder.* *

Okoma, f. (a *koma*) ett ställe der man ej kan komma fram utan bro: locus impervius, ubi pons necessarius est, ut homines permeare possint. B. 4: 2.

Okvalder, adj. (a *kvælia* 2) i. q. *oklandaþer. han atte oklandat ok -lt,* allitt. ES. 9: 1.

Okunder, adj. oskyld: non cognatus. Vaþ. 32: 1. not. 49.

Okvæþi, n. något som är otillbörligt att säga: nefas dictu. Vide *Okvæþis orþ.*

Okvæþins orþ (oqvæþings orþ), n. oqvädinsord: convicium. B. ind. not. 40; cap. 38. * *(uqvæþings orþ)*

Okvæþis orþ, n. i. q. *okvæþins orþ.* B. ind. 38.

Olafs mæssa, f. Olofsmessa: festum Olavi, d. XXIX Iulii. Kr. 23; R. 4: pr; B. 13: 1; 22.

Olagh, ulagh, n. pl. olaglighet (i rättegång): factum iuri (iudiciario) contrarium. Eþs. 12; ES. 8; R. 3: 1. *næmd* v. *eþer ganger ater* v. *up firi o.,* Kr. 18: pr. (ubi *o.*)(*osannind*); Vaþ. 17: 1; R. 8: 2; 11: 1. *þa æt eþrin o.,* R. 8: 2. not. 72. *brista (sc. at eþe) firi o.,* R. 5: 2. *han gær* v. *þa gær han o.,* Vaþ. 6: 4; 26; G. 14: 2; ES. 15: 2; R. 8: 2; 26: pr. *böta firi o.,* Eþs. 11; ES. 15: pr; R. 14: 1; 16: 1. Cfr. *Lagh 1, Men.* * *(ulagh)*

Olagha, adj. indecl. olaga: illegitimus, iuri contrarius. Dr. 7: 1; G. 18; B. 21: 2. *o. eþer,* Vaþ. 1: pr; R. 2, 13, 14, 16: 1. Cfr. *Næmd 1.*

Olaghlika, ulaghlika, adv. olagligen: illegitime, iniuste. Kr. 15: 1; Eþs. 28; Vaþ. 29; ES. 15: pr; B. 8: 4; 9: 8.

Olia, v. a. (vide VGL.) Kr. 6: pr; 12: pr. *

Oling (olning), f. (vide VGL.) Kr. 6: pr. *

Olofliker, adj. olofl ig: illicitus. Kr. 28.

Olovandis, adv. olofvandes: non data venia. B. ind. 43. *hans* (pron. pers.) *o.,* utan hans lof: sine venia eius; nisi v. *hans* delenda sit, aut *hanum* legendum. B. 26: 2. * *(ulovandis)*

Olytter, adj. helbregda, ej lytt: incolumis, non deformatus. Vaþ. 16: pr; 23: 1; B. 24: 3.

Olæster (olester), adj. oläst: non clausus v. obseratus. Vaþ. 32: 3.

Omynd (ormynd, Vaþ. ind. not. 15; G. ind. 1, 2; cap. 12: pr. *omund,* G. 16: pr. *omynd,* G. 12: 1. not. 25; 14: 2. not. 57. *urmynd,* G. 16: pr. not. 32.), f. i. q. *fylghþ.* Eþs. 26; Dr. 5: pr; Vaþ. 10; G. 3, 7: pr; 12, 13, 14: 1, 2; 15, 16, 22, 23, 29: 1, 2; Æ. 3: 3.) (*urgæf,* Æ. 9: pr; 10: pr. *o. ok fylghþ,* abundanter, ut videtur, G. 28. *tagha o.,* G. 2. *gæra o.,* G. 1, 2, 28. *gæra (eghn &c.) til o.,* G. 12; 16: pr. *fræls o.,* vide *Fræls.* Cfr. *Viþer mund.*

Omyndu eghn, f. jord som är gifven till *omynd:* praedium dotale. G. 12: 1.

Onæmder, unæmder, adj. onämnd: non nominatus. Vide *Næmna 1.*

Onötter, adj. ej brukad eller nött: integer, non usurpatus v. tritus. Vins. 7: pr. * *(unötter)*

Op, n. rop: clamor. B. 28: 2. *op ok akallan,* Eþs. 3: pr; Vaþ. 31: 2. Cfr. *Leþu, Öpa, Rop.* *

Optarin, adv. compar. ofta re: saepius. Vaþ. 35. * *(opta)*

Ora, v. n. söka tillfälle eller ega rätt att hämnas en slägtings dråp: quaerere occasionem v. habere ius ulciscendi caedem cognati. *o.,* absolute, Dr. 7: 1. *o. viþ annan,* Dr. 7: 1, 2. *o. æptir bot,* d. ä. till dess böterna blifva erlagda: vindictam minitando mulctam exigere. Dr. 7: 2.

Oran, f. fejd, blodshämnd, förhållandet emellan blodshämnaren och den, på hvilken han eger hämnas: vindicta sanguinis, privatum bellum inter vindicem et eum, qui vindictae est obnoxius. *o. komber manna mællum,* Dr. 7: 1.

Oranbot, f. böter, som af dråpares slägtingar erlades till den dräpnes: mulcta, quam cognati homicidae pendebant occisi cognatis. Dr. 2: pr; 7: pr, 2; 9: 2; 10: pr. Cfr. VGL. v. *Ættarbot.*

Orka, v. a. c. dat. orka, förmå: posse (facere). *o. at hialpa sik,* Æ. 12: pr. *o. at dylia, gen at sværia,* Eþs. 29; Vaþ. 15: 2. *o. eþ ganga, dylia, hemult halda,* &c. Eþs. 23: pr; Dr. 13: 2; ES. 6, 14: pr; 15: 5; 21: pr. *o. eþe,* i. q. *o. eþ ganga,* Kr. 13: pr; Dr. 3: 2; Vaþ. 8: 2; 15: 2; 20: pr; 33: pr. &c. *orkar (han) egh (þy),* sc. *vita* v. *dylia,* Dr. 4: 3. not. 62; 12, 13: 2; Æ. 8: pr. *

Ormynd, vide *Omynd.*

Orsaker (ursaker), adj. saklös, oskyldig: insons. R. 4: 1. Cfr. *Ursaka.* *

Orþ, n. ord: verbum. Vide *Okvæþis-, Sæktar orþ.*

Orænt, sup. vide *Rænna.*

Orætlika, adv. orätt, orättvist: iniuste. Vaþ. 33: 1; R. 4: 1. * *(urætlika)*

Osaker, adj. 1) oskyldig: insons. Vaþ. 8: 2; R. 4: 1. nott. 35, 36. 2) fri för straff eller ansvar: a reatu v. poena immunis. Kr. 20: pr; ES. 15: 3; Vins. 11, not. 97; B. 9: 8; 34: pr. not. 46; 43: 1. n. 39; 49. n. 18.

Osander, adj. (vide VGL.) Vaþ. 8: 2. not. 91. * *(usander)*

Osannind, f. osanning: falsum, mendacium. *nämd gik ater firi o.,* d. ä. för oriktigt ytrande i saken, om hon fält en oskyldig eller tvärtom: propter

falsam sententiam, si insontem condemnaverit, vel contra.)(*firi olagh*, Kr. 18: pr. Cfr. *Men*.

Osatter (osater, osæther), adj. oense; discors, inimicus. Vide *Satter*. * *(usatter)*

Osini, adv. olyckligtvis; infeliciter. Vins. 7: 3; 8: pr. not. 75. Cfr. *Osinum*. * *(usini)*

Osinum, adv. i. q. *osini*. Vins. 8: pr.

Osiuker, adj. ej sjuk: non aegrotus. Kr. 24: pr. * *(usiuker)*

Osiþer, m. osed, last: pravus mos, flagitium. Kr. 27: pr. *sea man at -þum*, d. ä. då han begår lastbar gerning: alium videre flagitium quoddam committentem. Kr. 21. * *(usiþer)*

Oskapaþer, adj. (vide VGL.) Vaþ. 6: 1. *

Oskilder, adj. oåtskild: non separatus. ES. 15: 5. not. 20.

Oskipter, adj. oskift, odelad: non divisus. Dr. 4: 2; G. 15; ES. 15: 5; B. 30: pr. *o. viþer man (sc. faþur sin)*, Vins. 8: 1; cfr. *Laghskipter*. * *(uskipter)*

Oskirder, oskærder, adj. oskärad: pollutus. Kr. 24: 1. not. 36.

Oskriptaþer, adj. som ej undergått kyrkstraff: qui non subiit poenam ecclesiasticam. *-tat mandrap*, d. ä. sådant, för hvilket dråparen ännu ej blifvit skriftad: homicidium, cuius auctor nondum subiit poenam ecclesiasticam. Kr. 13: 3.

Oskylder, adj. oskyld: non cognatus. Æ. 3: 1; 10; 4: 26. *

Oslaghin, adj. (vide VGL.) B. 18. * *(uslæghin)*

Osniælder, adj. oklok, litet vetande: insipiens, stultus. G. 19.

Ostæmder, adj. ej instämd för rätta: non in ius vocatus. *at -du*, utan att tvist om saken blifvit instämd: lite non in ius vocata. ES. 15: 5.

Osvurin, osurin, adj. (a *sværia*) ej svuren: non iuratus. *at osurnu*, utan att ed blifvit gången: non dato iuramento. Vins. 6: 2. *ægli þerra mællum osurin (v. osurnir) æru niþer*, d. ä. äggen emellan tomterna, der råmärkena ej med ed fastsattes: confinium arearum, ubi limites non confirmabantur iuramento. B. 1: 6; cfr. *Sværia*. — Cff. *Brista* 2.

Otakaþer, adj. för hvilken borgen ej är städ: pro quo non est satisdatum. Vide *Ofæster*.

Ottu sangær, m. ottesång: sacra matutina. Kr. 5: 4; 8: pr.

Ovan, adv. ofvan: superne. *o. a*, ofvanpå: super. *alt þæt þe aghu o. a iorþinne*, d. ä. lös egendom: bona mobilia. Eps. 8, 26. *o. firi*, ofvanför: supra, superne. B. 8: pr. *

Ovighþer, adj. oinvigd: non consecratus. *þa ær kirkia garþer o.*, d. ä. oskärad, dess förra invigning gäller ej mer: coemiterium pollutum est, ac denuo consecrandum. Kr. 24: 1. *-ght lik*, Kr. 7: 1; cfr. *Vighia*. * *(uvighþer)*

Ovili, m. ond vilja, ovilja: malevolentia, malitia. B. 21: pr. not. 17.

Oviliandis, adv. emot (sin eller andras) vilja: contra (suam v. alius) voluntatem. *taka ... o.*, d. ä. emot den andres vilja: contra alterius voluntatem; nisi forte pro *oviliandis* legendum sit *olovandis*. B. ind. 29.

Ovin, m. ovän: inimicus. Eps. 1: 1; 4: 1. * *(uvin)*

Ovistan, f. oenighet, som vållar att menniskor ej kunna vara tillsammans: discordia, qua convictus hominum impeditur. Kr. 27: pr. Ita quoque Locc., Ver. et Ih. h. v. intellexerunt.

Oxe, vide *Uxe*.

Oþinsdagher, m. onsdag: dies Mercurii. Kr. 22. *

Opolfæst, opalfæst, f. i. q. *opal fæst.* ES. 16: 2. not. 91.

Opul (acc. pl. *opla*), m? (vide VGL.) B. 8: 1; 28: pr. * *(opal)*

Opulbrut, n. åverkan, ingrepp i annans egānderätt till jord eller vatten: usurpatio alieni soli v. fluminis, qua alius dominium violatur. Non tamen omnis illegitima usurpatio alieni soli v. fluminis *(aværkan)*, sed gravior tantum, trium marcarum mulcta vindicata, hoc nomine notata est. B. 29. *gæra o.,* ES. 15: 5.

P.

Panter, m. pant: pignus. *iorþ sina (at væþia fæst) at -te (ut) sætia,* ES. 16: pr, 1.

Paska dagher, m. påskdag: dies paschae. Kr. 15: 1; 29: 1. *

Paska friþer, m. allmän fred från onsdagen före påsk till 8:de dagen efter påsk om aftonen: publica pax, a die Mercurii festum paschae proxime praecedente, ad vesperam octavae diei post diem paschae (domin. quasi modo geniti). Kr. 22. *

Paskar, m? pl. påsk: festum paschae. Kr. 10: pr; 11, 13: pr; 29: 1. *

Paska skuld, f. (vide VGL. v. *Paska pænningar.*) Kr. ind. 10.

Piker?, käpp, staf: baculum. *p. ok skræppa,* Kr. 12: 1. *p. ok ringaþer bulli,* Dr. 18: pr. *

Pingizs dagha friþer, m. allmän fred från pingstafton till 8:de dagen efter pingst om aftonen: publica pax a vigilia pentecostes ad vesperam octavae diei post pentecosten (domin. Trinitatis). Kr. ind. 22. Scribitur *pysdaga frydher,* Kr. ind. not. 2. xxxix.

Pingz dagha hælghþ, f. pingsthelg: dies sancti circa festum pentecostes, quibus valuit publica pax *pingizs dagha friþer* dicta. Kr. 22.

Pingizs daghar (pinkizs daghar), m. pl. pingst: festum pentecostes. Kr. 11; R. 4: pr; B. 1: 2; 22. *annar dagher -gha,* B. 30: 1; 51. not. 52. *

Piækker, m. (prov. *fjäcka,* vagari; *pjäck,* lepus) kringstrykare: erro. Vide *Hæræþs piækker.*

Previlegium, n. (privilegium) i. q. *bref,* q. vide.

Provaster, m. kontraktsprost: praepositus territorialis. Kr. 14: 1; ES. 20: pr; R. 11: pr. *stæmna manni til -star,* G. 6: pr. *

Præster (praster, Kr. 7: pr. &c.), m. 1) prest: sacerdos.)(*vighþer maþer, pæplinger,* vide *Vighia, Pæplinger. vita mæþ tvæggia -ta eþe,* Kr. 6: pr. *siu -ta eþer,* G. 6: pr. 2) kyrkoherde: curatus. Kr. 2: 2; 3, 4. &c. *

Pænninger (panninger, Kr. 26: pr. &c.), m. 1) pl. penningar: pecunia. Kr. 10: pr; 26: pr; ES. 16; Vins. 6: 5; R. 4: 1; B. 33, 36: 4; 39: pr. *reþa -gar,* Vaþ. 6: 1. *mark -ga,* vide *Mark. haver land drotinnin flere hans* (sc. *landboans) -ga inne,* sc. partem aliquam arrhae, *sum bol haver oint,* ut infra dicitur, B. 9: 1. 2) ett mynt: monetae genus (vide VGL. h. v. sub 3). *atta -gar,* en half örtug: dimidia ortuga. Vins. 8: 1.)(*örtugh,* Kr. 10: pr; B. 6: 1; 25: 2. coll. §. 1. *fiurir -gar,* B. 6: 1; 17: 1. not. 65; 25: 2; 44: 1; 49. *þrætiughu -gar,* Kr. 7: 2. *svænsker p.,* numulus in Suecorum regionibus usitatus, octantem ortugae continens, ac aequiparans duos Goticos numulos, ideo *sma -gar* appellatos; quamobrem *en svænsks -gs lever* et *tvæggia sma -ga lever* unum idemque est. Kr. 11. et not. 84. *

Pænnings öl, n. (vide VGL.) *riþa til p.,* Eþs. 4: 1. *

Pæplinger, m. (dim. ab Anglo-Sax., Fris. &c. *papa*, sacerdos [proprie pater, Sv. &c. *pappa*], unde Dani iocose appellant puerum scholarem *pebling*) en ung man som ämnar att blifva eller nyligen blifvit prest: vir iuvenis, sacris ordinibus initiandus vel nuper initiatus. *præster ok egh p.*, sacerdos maturae aetatis, non vero iuvenis. Kr. 4: pr.

Pætars mæssa, f. S. Petri och Pauli dag, Persmessa: festum S. Petri et Pauli, d. XXIX Iunii. Kr. 23. *-su hælghþ*, not. 7. ibid.

Q.

Vocabula ab hac littera alias incipientia, hic quaerantur in *K*.

R.

Ra, f. rå, rådjur: capreolus. B. 36: 4, 5. H. v. forsan olim latius patuit, ut et cervos complexa sit. Cfr. Ih. *Gloss.* II. 385.

Ramarkar, m. pl. råmärken: limites. B. 1: pr, 4, 6; 2: pr, 1. not. 60; 6: pr; 28: 1, 4, 5. *biuþa sik til reps ok -ka*, allitt., erbjuda sig att genom mätning bevisa att råmärkena äro rätt nedsatta: offerre mensuram, qua probetur limites iuste positos esse. B. 1: 4. Cfr. *Huvuþ ramarkar*.

Ramærke, n. råmärke: limes. B. 1: pr. not. 55. *hete r. ok egh lagha hæfþ hans*, d. ä. innehafvaren beropar sig endast på råmärken, utan laga häfd: possessor non trima possessione, sed limitibus tantum se defendit. B. 3: 1.*

Ran, n. 1) rån: rapina. Vaþ. rubr; cap. 31: 2—5; G. 9: 1; Vins. 4; R. 2. *hoghsta r.*, Vaþ. 31: 2. Cfr. *Bos-, Hand-, Iorþa-, Kirkiu ran.* 2) våld emot qvinna, våldtägt: vis feminae illata, stuprum violentum. Æ. 8: 1. *taka kunu rane*, ibid. *

Ransak (randzsak), ? (vide VGL.) Eþs. 7: 1; Vaþ. 32: 4. *

Ransaka, v. a. 1) (vide VGL.) Vaþ. 32: 4. 2) undersöka: inquirere. *þa skal þem r.*, ibid. *

Ransakan, f. i. q. *ransak*. Eþs. 7: 1. not. 64; Vaþ. 31: 4; 32: 4. nott. 86, 2.*

Rans garþer, m. egentl. en gärdsgård genom hvars upsättande man vill åtkomma något af grannens jord; så kallas en gärdsgård som af någon som odlat i skogen, blifvit upsatt utöfver byns rätta gräns: saepes in fraudem vicini erecta (ut recte vertit Ih.); ita appellatur saepes, quam is, qui in silva novale excoluit, ultra iustos pagi terminos exstruxit. *rishofþe ok r.*, allitt. B. 28: 4.

Rans mal, n. mål som angår rån: caussa, ubi de rapina agitur. Kr. 13: 3; R. 17. *sum skils i -lum*, i. e. in capite de rapina (sc. Vaþ. 31.). R. 3: 2.

Rans man, m. rånsman: raptor. *aldrigh var iak r. at (sc. þerre iorþ)*, formula iuramenti. ES. 8. *

Ransværk, n. rån, våldsam inkräktning (af jord): rapina, violenta usurpatio (rei immobilis). ES. 4: 2.

Rantakin, adj. (vide VGL.) Vins. 13.*

Raþ, n. 1) råd: consilium. G. 14: 4; 18. Cfr. *Af 3.* 2) föranstaltande: procuratio (cfr. VGL. v. *Hælraþ*). Dr. 6.*

Raþa (impf. *ræþ*), v. a. c. dat. v. acc. 1) skaffa, tillskynda: parare, maturare. *r. (sc. goþs) undan skipti*, Dr. 5: pr. *en raþer* (sc. *fæ i hænder þiuvi*, cfr. VGL. I. Þ. 4: pr, 2.), Vaþ. 32: 5. *r. annan til gærning*, med råd eller på annat sätt gifva en annan anledning till ett brott: consiliis aliove modo caussam crimen quoddam patrandi alicui dare. Eþs. 31: 1. *han (sc. sum sal-*

del rap egh kland ælla kval a pæt köp, d. ä. klandret var ej tillstäldt af honom, i afsigt att få köpet att återgå: ipse non, ut factam venditionem irritam redderet, machinatus est litem emtori intentam. ES. 3: 1. 2) hafva om hand, förestå: in sua potestate tenere, praeesse. *r. kirkiufæ,* Kr. 21. *r. husum ok lasum ok nyklum,* vide *Las. r. inlasum, utlasum,* G. 18. *firi (bo) r.,* G. 19. 3) råda, vara rådande (i en sak): potestatem v. ius rei decidendae habere. *vali r.,* Kr. 4: pr. *r. flopgiutum,* d. ä. hafva rättighet att updraga en annans damlucka: ius habere tollendi alienum emissarium. B. 8: pr. 4) aga, slå: castigare, verberare. Eps. 18, 22; Vap. 10; Æ. 17. Cfr. *Arapa.* *

Rapa gærp, f. (Isl. *ráð,* coniugium, vel proprie deliberatio de coniugio ineundo; cfr. Ver.) äktenskap: coniugium. G. 19.

Rapu skipti, n. en sådan belägenhet af tomterna i en by, att endast en gata går igenom byn, och alla tomterna ligga i en rad å ömse sidor om gatan; då deremot byn kallas *fiæpærskipter,* fyrdelad, då två gator gå korsvis genom byn, hvarigenom tomterna delas i fyra qvarter: talis arearum in pago dispositio, qua una tantum via per pagum ducit, omnesque areae secundum illam continua serie iacent; cum contra pagus dicitur *fiæpærskipter,* quadripartitus, ubi duae viae transversae pagum in quatuor partes dividunt. B. 1: 4; 2: 1.

Ren, f. (vide VGL.) Vide *Bolstaps ren.* *

Rep, n. rep (som brukades vid mätning): funis (quo metientes usi sunt). *biupa sik til reps ok ramarka,* allitt. B. 1: 4. et not. 14; cfr. *Ramarkar.*

Resa, v. a. drifva up (djur i jagt): excitare (feram e latibulo). *r. diur,* B. 36: 2. *pæn a ræf sum resir,* allitt. B. 36: 5. *

Repa, adj. (a *repa,* parare) reda, beredd: paratus. *r. pænningar,* i. e. pecunia)(merces. Vap. 6: 1.

Rep bröt, f. (a *bröt,* via, et *repa,* parare, aut *rypia*) anlagd, rödjd väg: via strata. B. 5: pr.

Repskaper, m. i allmänhet, redskap, medel; förekommer här om den heliga Nattvarden: generatim instrumentum; hic occurrit de sacra coena. *mans -pe up halda,* Kr. 13: pr; 29: 1.

Riker, adj. rik: dives. Kr. 9.

Riki, n. rike: regnum. *um alt rikit,* Eps. 8. *vara i rikisins pianist,* ES. 12: pr. *utan rikis,* G. 14: 2. not. 59; Vins. 7: 3. Cfr. *Innan-, In-, Utrikis.* *

Rinda, v. a. c. dat. stöta, drifva (tillbaka, ifrån sig): repellere, removere. *han -der sik ransværkum,* han afskuddar sig mistanka och ansvar för våldsam inkräktning: removet a se suspicionem ac reatum violentae usurpationis. ES. 4: 2. *pa -da fang fæprini, pær -der fanga fæprini forna fæprini,* d. ä. gäller framför, så att bevisningsskyldigheten åligger vederparten: emtoris &c. adquisitio praevalet, ut onus probandi incumbat adversario. ES. 19. *garper rinder a* (*a* forte delendum) *synrættu, laghhæfpir rinda synrættu,* d. ä. den raka rågången måste vika undan för gärdsgården eller den vunna häfden: saepes v. solum usucaptum in ipsum terminum incidens, curvat lineam terminalem. B. 28: 4. — H. v. occurrit quoque in Iure VG., etsi in glossario confunditur cum v. *rinna* (vide VGL. v. *Rinna* 5).

Ringaper, adj. (a *ringer,* circulus) rund: rotundus. Dr. 18: pr. Male scribitur *ringande,* quasi tinniens, not. 21. ibid.

Ringia, v. n. ringa: movere campanam. Kr. 8: pr, 2.

Rinna, v. n. 1) springa, löpa: currere. Eþs. 1: 1. not. 31; R. 7.)(*ganga,* om häst med vanlig gång: de equo vulgari modo pedes alternante. B. 25: pr. *hiul rinder innan* v. *ivi (sc. aker),* B. 18. *tomptir r. a gatu,* stöta eller gränsa till: attingunt viam. B. 2: pr. *hægnaþer rinder a tompt,* B. 13: 2. 2) rinna: fluere. B. 8: pr. 3) gå (om väg): ducere (de via). B. 2: 1. *

Risa, v. n. resa sig: surgere. *humper ris (egh) up firi lagha læghi* v. *mali,* d. ä. likasom flyttas undan, så att egaren får ersättning på annat ställe: agellus separatus ita quasi removetur, ut dominus alio loco accipiat compensationem. B. 3: pr, 1. Cod. F. in nott. ibid. pro *ris* habet *riffz (a ryva),* quod eodem redit.

Rishofþe, m. en af sammankastadt ris i hast gjord gärdsgård: saepes tumultuaria, coniectis sarmentis constans. Ita nobis explicanda videtur h. v., qua ludibrio notatur saepes ultra iustos terminos exstructa. Cfr. *Rans garþer.* Sensu longe diverso, eoque ab originaria significatione, ni fallimur, multo magis alieno, h. v. alias occurrit. *

Riva, vide *Ryva.*

Riþa, v. n. et a. rida: equitare. Kr. 8: 2; Eþs. 1: pr, 1, 2, 5; 4: 1. &c. *r. hæste,* B. 26: 2. *r. eriks gatu,* Dr. 5: 1. *r. vaþa,* ES. 1: 2. *

Roa, v. a. ro: remigare. B. 27: pr; 43: 1. et nott. 38, 42.

Rop, n. 1) rop: clamor. Eþs. 3: pr. not. 8. 2) vanrykte: malus rumor, infamia. Vide *Ropa, Röpa.*

Ropa, v. a. (a *rop* 2) vanrykta: diffamare. Kr. 27: 2. not. 22. Cfr. *Röpa.*

Rost, f. (Isl. *röst*), (vide VGL.) *r. at lande)(vika at vatne,* Dr. 11: pr. *half r.,* B. 35: pr. Si nostratium *rost,* pariter ac Germanorum, aequiparaverit duas Gallicas *leugas,* quarum quaeque plerumque sive bis mille sive mille et quingentos passus, i. e. decem millia pedum sive septem millia et quingentos pedes, continuisse fertur (vide Ih. *Gloss.* v. *rast;* Spelmanni *Gloss. archaiol.* vv. *leuca, rasta*), una *rast* aut viginti aut quindecim millia pedum, ideoque plus minusve dimidium hodierni milliarii Suecani continuit. * *(rast)*

Rova, f. rofva: rapa. B. 32. *ryþia (iorþ) undi rughi ok* v. *ælla -vum,* allitt., d. ä. för att der så råg eller rofvor: rude solum excolere, ibique secale vel rapas seminare. B. 28: 5; 32.

Roþer, m. (a *roa;* egentl. rodd: proprie remigatio) den delen af landet som gränsar till hafvet, och som i krigstider skulle utrusta fartyg: ora maritima, cuius incolae belli tempore classem instruere debuerunt (unde pars Uplandiae olim *ropin,* hodie *roslagen* appellatur). *rops bo,* ett i Roden beläget, åt jarlen anslaget boställe: praedium in ora maritima situm, usuique ducis copiarum navalium addictum. Dr. 14: 1. Cfr. *Iarl.*

Ruf, n. (a *ryva*) upref, uphäfvande: diruptio, rescissio. B. 1: 6.

Rugher, m. råg: secale. Kr. 2: pr; B. 32. Cfr. *Rova.* *

Rumer, adj. rymlig: spatiosus. *r. dagher* (vide VGL.), B. 21: pr. *

Runi, m. fargalt: verres. Vaþ. 2. Cfr. *Uren.* *

Rutna, v. n. rutna: putrescere. Eþs. 28; Dr. 13: 2; Vaþ. 29; B. 28: 4.

Ryva (riva, impf. *ref,* sup. *ruvit),* v. a. 1) rifva: scindere. Eþs. 3: pr; B. 8: 2. *r. man,* Vaþ. 16: 1, i. q. *r. klæþe hans,* Vaþ. 27: 2. *r. man af hemi sinu,* B. 1: 2. *up r.,* (aedificia) destruere. B. 8: 2. not. 23; §. 4. 2) återkalla, uphäfva: rescindere. *r. (köp),* ES. 4:

pr; 9: pr; 16: 2; 21: 1. Cfr. *Forfall, Ater ryva, Risa.*

Rypia, v. a. rödja (jord): solum arboribus excidendis lapidibusque removendis purgare, ut terra excoli, vel via sterni possit. *r. iorþ, skogh*, B. 33. *r. gen ryddu*, B. 1: 3. *vægh r.*, B. 5: pr, 2. Cfr. *Rova.*

Rypsl, ? rödjning (af mark): soli excolendi purgatio ab arboribus lapidibusque. *skipta skogh til -la*, i. e. ut postea quisque suam portionem excolere possit. B. 32. Cfr. *Vægha rypsla.*

Ræfst, f. 1) domstol, ting: iudicium, conventus iudicialis. *kununger vil r. sina seia*, R. 1: pr. *kunungs r.*, ting som hölls i konungens (eller någon af honom dertill förordnad persons) närvaro: iudicium praesente rege (vel alia persona ab eo constituta) celebratum. Eps. 10: pr; 12, 13, 17, 21, 25; Vaþ. 1: pr; 31: 4; 32: 6; ES. 15: pr; R. ind. not. 1; cap. 1: 1; 2, 3: 2; 15, 16: 1. *þa skulde þæt r. biþa; r. skulde hvart þriþia ar vara* &c., sc. *kunungs ræfst*, R. 3: 2. *biskups r.*, R. 16: 1. *ræfsta balker*, ita appellatur liber de iudiciis, eam forte ob caussam, quod in principio agit de iudicio regio, *kunungs r.*, pariter ac liber *ut giærþæ bolker* in Iure VG. a vocabulo in principio occurrente nomen accepit. Cfr. tamen V. G. Lagus, Diss. *de remediis iuris* &c. Ab. 1823, p. 53. not. 134. Cfr. *Fiangþungs ræfst*. 2) böter hvartill någon blifvit dömd på konungsräfsten: mulcta in iudicio regio alicui irrogata. *r. skiptis i þry*, R. 3: 2.

Rækkia, v. a. räcka, sträcka: tendere, extendere. *kumper -kir sik egh længra* &c. B. 8: 1.

Rækna, v. a. räkna, beräkna: computare. Æ. 12: 1.

Ræna (*rænir an* pro *rænir han*, G. 6: pr. not. 81.), v. a. 1) råna, med våld taga: rapere, vi capere. Dr. 2: 1; Vins. 3: 1; 4. *r.* (*þiuf, bok* &c.) *af manni*, Vaþ. 31: 4; 34: 1; R. 8: 1; B. 17: 1. *r. bruþ af bruþfærþ*, G. 9: 1. *man ma aldrigh sik r. til vitsorþa*, d. ä. vinna bevisningsrätt derigenom, att man med våld satt sig i besittning af den omtvistade saken: rem litigiosam vi in possessionem suam redigendo, nemo adsequitur ius probandi. Vins. 4. 2) röfva (person): spoliare. *r. man*, Dr. 2: 1; Vaþ. 31: 2, 5. *r.* (*man*) *gipta mala*, vide *Gipta mal* 1.

Rænna, v. a. c. dat. sätta en dörr på hakar, så att den kan öpnas och tillslutas: portam cardinibus adfigere, ut aperiri et claudi possit. *r. liþum*, B. 13: 1. *r. liþi til gærþis ok egh fran*, d. ä. sätta grinden så, att den, när den tillslutes, går in åt gärdet, och ej utåt vägen: portam ita ponere, ut, cum claudatur, agro, non viae advertatur. B. 14: 2. *hava liþi orænt*, pro *egh hava liþi rænt*, ibid. Ih., h. v. a *ren*, palus, deducens, vertit: "palum ad portam ponere, ut ita impediatur, ne nimium patula et adaperta maneat." Melius Locc., qui *r.* consuetam currendi significationem habere credit, h. v. interpretatur: "apposita pertica propellere ianuam aut portam saepimenti, ita ut sponte claudatur, quando aperitur." Nec tamen haec interpretatio satis commoda videtur.

Ræt, adv. rätt, lagligen: recte, iuste. R. 26: pr.

Ræt kænna, v. a. känna igen: agnoscere, noscitare. B. 45. *þætta ær mit ok iak haver -nt*, iuramenti formula. Vins. 7: 3; B. 26: 1; 37: pr.

Rætlika, adv. (vide VGL.) Eps. 26; ES. 12: 1. et not. 72. Cfr. *Orætlika.*

Rætlösa, f. tredska eller försummelse att fullgöra det, som man är en annan skyldig: contumacia eius, qui non vult solvere ea, quae alii debet. Vaþ. ind. 20. coll. cap. 20: 1. Cfr. SkL. h. v. *

Rætta sik, v. rec. i. q. *ræt gæra* (vide *Rætter* 2). *r. s. (viþ guþ)*, neml. genom undergående af kyrkestraff: poena ecclesiastica subeunda expiare peccatum. Kr. 21, 25: 1. *r. s. firi huvuþs malit*, R. 26: 1. not. 82. Addondum videtur: *vil egh r.*, R. 7, etsi pron. rec. ibi desideratur; nisi forte v. *r.* illo loco habeat insolentem subsistendi v. remanendi significationem.

Rætter, m. 1) rätt, lag: ius. *kirkiunna r.*, G. 7: 2. Cfr. *Kirkiu rætter*. 2) rätt, det som är rättvist eller lagligen bör göras: ius, quod iustum v. faciendum est. *givin hanum þæn sama ræt* &c. Dr. 2: 2. *gæra (manni, þæn sama, ængin) ræt*, Kr. 5: pr; 19: pr; R. 6: 1; 23, 26; B. 28: 1; 39: 1. *ræt gæra firi huvuþs malit (mæþ eþe ælla botum)*, R. 26. *gæra ræt firi sik*, Vaþ. 20: 1. *gæra* v. *böta kununge* &c. *fullan ræt*, Vaþ. 6: 5, 6. *gör næmdin egh ræt*, i. e. *vær ælla fællir*, Kr. 16: 2. *biuþa manni ræt*, R. 23, 26: pr. *ræt til biuþa*, B. 17: 1. et not. 61. *biuþa ræt firi sik*, erbjuda sig att undergå kyrkestraff eller gå ed: poenam ecclesiasticam subeundam v. iuramentum dandum offerre. Kr. 21; R. 22: pr. *biuþa ræt til fear sins*, d. ä. erbjuda lösen: pecuniam pro pecore redimendo offerre. B. 17: 1. *han beddis ræt ok fik egh*, formula iuramenti. R. 26: 1. *alder þæn r.* (sc. iuramentum) *sum þik var fæster þa var þær framme*, formula iuramenti. R. 8: pr. 3) rätt, rättighet (till det som tillkommer någon, t. ex. böter): ius (quod alicui competit, ex. c. mulctae capiendae). Eþs. 19; Dr. 4: 1; Vaþ. 6: 5; G. 29: 1; R. 14: pr; 15, 17. *þæn r. sum hon var gift til*, Eþs. 19. *kumin til als ræts mæþ manni*, G. 7: pr. *kunungs r.*, Dr. 1; Vaþ. 6: 5; 7: 1. *hæræþs r.*, Vaþ. 7: 1. *biskups r.*, Kr. 13: 3. Cfr. *Malsæghanda rætter*. 4) rättighet att göra något: ius aliquid faciendi. *þæt ær biskups r.* &c. Kr. 28. *

Rætter, adj. 1) rätt, rättvis: iustus. *æftir þy sum ræt ær*, R. 22: pr. *viþ -tu taka*, emottaga det som rätteligen erbjudes: accipere quae iuste offeruntur. R. 23: 1. *þæn sum iorþ a mæþ -tu*, ES. 12: 1. *r. þriþiunger sum hon giptis til*, Eþs. 18. 2) rätt, laglig, verklig: iustus, verus. *r. arvi, skaparvi, gipta man, æghandi*, Kr. 25: 1; Eþs. 18; G. 4: pr; Æ. 25: pr. &c. *ræt skial*, B. 1: 6. *fara at sinum -tum vægh*, B. 41: 1. *

Ræver, m. räf: vulpes. Vide *Resa*. *

Röghta, v. a. sköta, vårda, laga om: curare. *r. barn*, Eþs. 18, 19. *r. hæghnaþ*, B. 22. *

Röker, m. skyl, träfve, prov. rök: strues mergitum frumenti. Kr. 9; B. 9: 5; 18, 19: pr; 22.

Röþa, v. a. i. q. *ropa*. Kr. 27: 2.

Röra, v. a. röra: movere. B. 36: 1. *

S.

Sa, v. a. så: seminare. B. 1: 2; 9: 6, 8; 16. *

Sagha, f. (a *sighia*) berättelse, (saga): narratio. *gæra manni sanna saghu*, Vaþ. 38: 1.

Sak, f. 1) sak, mål, i synnerhet brottmål: caussa, praesertim criminalis. Kr. 27: pr; Eþs. 31: pr. not. 80; Dr. 5: 1; Vaþ. 36. &c.)(*giald*, R. 3: 2; 5: 1. *fiurætighi, þriggia* &c. *marka s.*, Dr. 6; Vaþ. 7: pr; 17: pr. &c. *værka s.*, vide *Værka*. *giva manni s.*, Kr. 8: 2; 27: pr,

2; Eþs. 17. &c. cfr. *Stæmna. giva kunu s. firi hor,* Kr. 27: pr. *giva manni s. firi kunu sina,* Kr. 27: 1. *giva flerum s. firi et mal,* R. 19. *gifs hæraþe s. firi morþgiald,* Dr. 12. *giva döþum s.,* vide *Döþer. ægha i s.,* ius habere mulctam capiendi in aliqua caussa. Kr. 19. *s. vænis manni* v. *til mans* &c., vide *Væna. garþbæra manni s., sökia s., sværia s. in til mans, svara s. sinne, böta s.;* vide *Garþbæra* &c. Cfr. *Fiæþærtiugher, Högher; Fornæmis-, Hor-, Huvuþs-, þiufsak.* 2) böter: mulcta. *biskups, kunungs, hæraþs, malsæghanda s.,* mulcta episcopo &c. debita. Kr. 15: 2; 17, 18: pr; 27: pr; Vaþ. 24: 1. *karls s. ok kunungs,* vide *Karl* 2. *miæta ut s.,* R. 3: 2. *ok (lati ut) sakina ivir at botinne,* B. 31. *öka s. sina* v. *þa ökis sak hans (at* v. *mæþ fiuratighi markum* v. *til fiuratighi marka),* Kr. 23, 25: 1; Dr. 15; Vaþ. 11, 14: pr; 21: 1; 29. Cfr. *Ensak.* 3) pl. *sakir,* skull: caussa. *firi gærþis sins saka (*rectius *sakir),* B. 5: 2. °

Saker, adj. 1) saker, brottslig: noxius. Kr. 20: pr; R. 4: 1. *þa ma egh s. sakan væria,* R. 19. *s. at gærþ,* Kr. 21. not. 84. 2) skyldig till straff: poenae obnoxius. *þa a egh þæn s. vara, þa aghu þer egh saki heta,* R. 23: pr; B. 1: 4. *s. at þrim* &c. *markum,* Kr. 5: 1; 6: pr; 12: pr; 18: pr; 20: 1; 25: 1; 26: pr. &c. *s. til fiuratighi marka,* Vins. 6: 2. *sva mykit sum han ær s. til,* R. 3: 2. *s. viþ biskup* v. *kunung (at þrim* &c. *markum),* Kr. 15: pr, 1; 22; Dr. 3: 1; R. 10. — Cfr. *Orsaker, Osaker.* °

Saki, m. (a *sak* v. *saker*) svarande, den anklagade: reus, is cui lis intenditur. *taki ok s. (ok þæn sum at mælir),* R. 8: pr, 3.

Saklös, adj. fri för straff eller ansvar: a reatu v. poena immunis. Kr. 6: pr; 7: 1. not. 71; 8: 2. &c. *s. firi knifs laghit,* Vaþ. 11: 1. *s. firi friþlösuna,* Eþs. 1: 8. *s. firi feagialdit,* Kr. 15: 1. *s. firi biskupe* v. *kununge ok hæraþe,* Kr. 18: 1; Eþs. 1: 8; Vaþ. 17: pr. *þa vari s.,* d. ä. då kan ej mera fordras af honom: plus ab eo peti non potest. Kr. 11. *saklösu,* adverbialiter, pro *at -su,* Vaþ. 32: 4; Æ. 17; ES. 3: pr; B. 4: pr; 9: 6 (ubi *-sum* pro *-su um*); 16, 21: pr; 26: 1. °

Saklösa, f. oskuld: innocentia. *a sina -su,* då han är oskyldig: etsi innoxius est. Eþs. 28.

Saklöst, adv. saklöst, utan ansvar eller straff: impune. Kr. 7: 1; 12: pr; Dr. 2: 1; 7: 1; 11: 1; Vaþ. 32: 4. &c. °

Sala, f. försäljning: venditio. *alla salu,* pro *alsalu,* ES. 7. not. 20. Cfr. *Al-, Eghna sala.*

Sali, m. säljare: venditor. ES. ind. 10; cap. 4: pr; 5, 9: pr; 11: pr; 13: 1; Vins. 2, 6: pr, 1, 3, 4. not. 42; 7: 3, 4; 13; R. 8: pr. not. 24. °

Saman, adv. samman: una, coniunctim. Kr. 10: pr; Eþs. 8, 18, 19. &c. *ganga* v. *koma i siang s.,* de coniugibus. G. 7: pr, 1. *byar liggia s.,* d. ä. gränsa intill hvarannan: pagi collimitant. B. 28: 1. Cfr. *Alder, Binda 1, Luþa.* °

Sambroþir, m. sambroder, helbroder: frater germanus. Dr. 7: pr.

Samfunder, m. sammankomst, samqväm: conventus, coetus. *hava s. (mæþ manni),* Eþs. 10: pr. not. 87; Dr. 7: 1. *æn han giver hænne sak firi -dum,* i. q. *i kirkiu ælla i annare samkvæmd,* si maritus in coetu hominum adulterii infamet uxorem (et postea actor episcopi actionem instituat). Kr. 27: pr. Locc. et Ver. credunt v. *s.* hoc loco significare adulterium. °

Sami, pron. samme: idem. Kr. 12: 1; 13: 3. not. 91; 15: 1. &c. *þæn s.,*

Kr. 13: 2. not. 63; Eþs. 2: 2; Dr. 2: pr, 2. &c.

Samkulla, adj. indecl. (vide VGL.) G. 21: 1; Æ. 19. *s. broþir*, G. 13, 28.

Samkvæmd, f. (a *koma*, Isl. impf. *qvam*, pr. conj. *qvæmi*; cfr. *Til kvæmd.*) sammankomst, samqväm: conventus, coetus. Kr. 27: pr.

Samsyþkini (samsyþini, samsydhskini), n. samsyskon, helsyskon: frater germanus v. soror germana. Eþs. 24.

Samvist, f. (vide VGL.) *hava s. mæþ manni*, Eþs. 19: pr; Dr. 4: pr, 1. 4; 5: 1; R. 26: 1.

Samvistas, v. dep. (vide VGL.) *s. mæþ manni*, Dr. 4: 4. not. 66.

Samuleþ, adv. likaledes, likaså: similiter. Dr. 1, 2: 2; G. 6: 1; ES. 20: 2.

Sander, adj. 1) sann: verus. *vita hvat þær ær sant um*, vide *Hæræþs næmd*, *þer svoru baþe sant ok lagh*, vide *Lagh 1*, *sant leta*, undersöka sanna förhållandet: veritatem exquirere. Kr. 16: 1. *þæt sannasta leta*, Eþs. 11. *hittis sant þær til at &c.*, om det af sanna skäl kan slutas &c.: si ex veris rationibus appareat &c. G. 19. *han haver sant*, han har rätt: justam caussam habet. R. 4: 1. *hulkin v. hvar þerra sum sannare (in nott. scribitur sannaren v. sannanne) haver*, v. *haver svurit*, ES. 10, 14: 1; 15: 4; Vins. 6: 4. *mæþ sannu*, enligt sanningen, i sanning: vere, re vera. Kr. 27: 2; Æ. 7. *s. þiuver, drapare, bani*, Eþs. 32; Dr. 3: 2; 11: pr. &c. Cfr. *Forfall, Forgærning, Iartighni, Vissa, Vitne, Þiufnaþer.* 2) uphofsman till, eller delaktig i brott: verus criminis auctor, v. socius (cfr. VGL.). *s. at gærþ v. drape v. þær at*, Kr. 21; Eþs. 30; 31: pr; Dr. 3: pr, 1; Vaþ. 20: pr; B. 24: 5. *giva sannum sak*, Dr. 12; Vaþ. 6: 1. *æn þer sannan drapu*, Dr. 2: pr. Cfr. *Osander.* 3) sannfärdig, rättskaffens: verax, probus. Kr. 13: 2.

Sanger, m. sång: cantus. Vide *Aptun-*, *Ottu sanger.*

Sanka, v. a. samka, samla: colligere, congregare. B. 8: 4.

Sannind, f. sanning: veritas. *næmd skal s. leta*, Kr. 16: 1. not. 62; §. 3; B. 16: 1. *hittir man þær fulla s. til*, finnas omständigheter som fullt bevisa sanningen deraf; si adsint rationes veritatem plene probantes. Eþs. 17. Cfr. *Osannind.*

Sannindaman, m. (vide VGL.) Kr. 13: 2. not. 49; R. 1: pr.

Sar, n. sår: vulnus. Eþs. 1: 5, 6, 8; Dr. 2: 2; Vaþ. ind. 9; cap. 1: pr; 5, 6: pr, 2, 5; 8, 11: 1; 12: pr; 13: 1; 15: 2, 3; 17: pr; 18: pr; 25: pr; B. 4: 1.)(*skena*, Eþs. 1: 8; Æ. ind. 23.)(*skena* et *bloþviti*, Eþs. 1: 8; 12; Vaþ. 8: pr. *hugga annan fullum sarum*, Vaþ. 11: pr; 12: pr, 1, 2; 15: pr; 16: pr. *hugga f. s.*)(*sla skenu*, Æ. 23: 1. *hugga f. s.*)(*sla skenu* et *gæra bloþviti*, Eþs. 1: pr. *sargha f. s.*, Vaþ. 11: 1; 14: pr; 15: 3. *sargha f. s.*)(*sla skenu*, Vaþ. 10. *hugga man sar*, Vaþ. 6: pr. *varþa sarghaþer högstu sarum*, i. e. *varþa gælder*, Vaþ. 5. *fiæþærtiught s.*, Vaþ. 7: pr. *sökia s. sin*, Vaþ. 6: pr. Cfr. *Iamka 2*, *Lyti*, *Miæta 1*, *Fullsære.*

Sar, adj. sårad: vulneratus. Kr. 30: pr; Eþs. 1: 3; Vaþ. ind. 6; cap. 14: pr. not. 49; §. 1; 16: pr; B. 24: 3.

Saraböter, f. pl. saraböter: mulcta vulnerationis. Eþs. 1: 8; Vaþ. 12: pr.

Saramal, n. (vide VGL.) Vaþ. rubr. cap. 16: pr.

Sargha, v. a. såra: vulnerare. Eþs. 4: 1; Vaþ. 8: 2; 11: 1; 15: 1; 16: 1.)(*sla bloþviti*, vide *Bloþviti.*)(*sla skenu*, Vaþ. 16: 1.)(*sla*, Kr. 30: 1.)(*bæria*, Eþs. 3: 1. Cfr. *Sar.*

Sarþuli, m. (a *sar* et *þula*) den som blifvit sårad: is qui vulnus accepit. Vaþ. 18: 2; 19, 24: 2.

Sate, m. *sata*, f. (Isl. *sáta*, f.) höstack, såte: meta foeni. B. 9: 5; 18, 19: pr; 22.

Satter *(sater, sáther)*, adj. (vide VGL.) *hittas satte ok skilias at osatte*, Eþs. 1: 7. *

Saþir, m. pl. sådor: furfures a farina excreti. *þæt at hvarte suþ ælla saþa*, allitt., de cane, B. 24: 2.

Saþul *(pl. saþlar)*, m. sadel: ephippium. G. 8: 2.

Se, vide *Vara*.

Sea *(seia; sean* pro *sea han*, R. 14: pr.*)*, v. a. se: videre. Kr. 21; Vaþ. 1: 1; 32: 4. *ater s.*, R. 7; B. 43: 1. *eþ s.* (vide VGL.), Eþs. 5: pr; R. 8: pr, 2; 9: 1; 12: 1; 13, 14: pr; 15; B. 9: 9; 22. *buþa eþ s.*, ES. 18: 1. *biþia annan s. hemuls eþ at sær*, d. ä. emottaga eden af honom: rogare alium ut illud juramentum a se accipiat. ES. 15: 5. *sea*, absolute, i. q. *eþ s.*, R. 8: pr, 1, 2; 14: pr. *næmd*, *fiarþungs næmd*, *bnoa syn s.*, d. ä. hafva den samlad (om biskop &c.): nemdam constitutam videre, sc. ut de re quadam inquirat (de episcopo &c.). Kr. 13: 1, 2; R. 3: pr; 4: pr. *ræfst sina s.*, de rege, R. 1: pr. *firi barnum s.*, d. ä. vårda dem: infantes tueri, curare. G. ind. 18, 19. *firi barna goþs* &c. *s.*, G. 18, 19; Æ. 9: pr. Cfr. *Forsea*, *Tilseu man*. *

Seia, vide *Sea*.

Sial, f. själ: animus. *giva annöþughum, frælsi* v. *gærd bro firi sial sina*, d. ä. för sin själs salighet: pro animi sui salute, Æ. 20: pr; B. 4: 1. *

Sialamæssa, f. (vide VGL.) *-su siunga*, Kr. 7: 2; 12: pr. *

Sialf bot, f. målsegandens andel af böter: portio mulctae actori cedens. Vaþ. 15: 4. not. 1.

Sialfsina, pron. indecl. pro *sialfs sins* (vide *Sialver*). Kr. 26: pr. not. 66; Vaþ. 1: 3; B. 9: 1. not. 88. *

Sialfsviliandis, adj. (vide VGL.) Eþs. 5: pr; Vaþ. 17: 1. *

Sialver, pron. sjelf: ipse. Kr. 2: pr; 3, 5: 1, 6: pr. &c. *sialfs sins*, sin egen: suus ipsius. Kr. 26: pr; Eþs. 30; Dr. 2: 2; 9: 1; 14: 3, 9. &c. *af sialfs sins (sc. iorþ)*, B. 3: pr; 11: pr. Cfr. *Sialfsins*, *At 3. sialfura sinna*, f. Dr. 9: 1. *hans sialfs* v. *sialfs hans*, R. 5: 2; 14: pr; B. 9: 8. *sialfs hans botin*, Vaþ. 15: 4; cfr. *Sialf bot*. *

Siang, f. säng: lectus. Eþs. 23: 1; Vaþ. 33: pr. Cfr. *Saman*, *Barn-*, *Hamar-*, *Hor-*, *Sotta siang*. *

Sianga ganga, f. sänglag, samlag: concubitus. Æ. 14.

Siatti, num. sjette: sextus. ES. 3: 2. not. 17. * *(sætti)*.

Siattunger, m. sjettedel: sextans. *-gs attunger*, vide *Attunger*. * *(sætunger)*

Siax, num. sex: sex. Kr. 8: 2; 16: 2; 20: 1. &c. Scribitur *siœx*, R. 5: pr. *

Siaxtan, num. sexton: sedecim. Vide *Eþer*. * *(sæxtan)*

Siaxtantighi, num. hundradesextio, (sexton gånger tio): sedecim decades, centum et sexaginta. Eþs. 33: pr; 34; Vaþ. 5.

Sighia, *sæghia* (impf. *saghþe*, part. pass. *saghþer*), v. a. säga: dicere. Kr. 2: 1; 11, 13: 3; 14: 1. &c. *s. ia viþer*, Kr. 13: 2. *s. sin forfall*, R. 14: 1. *aptunsanger ær saghder*, Kr. 22. not. 93. *s. (manni) til eþa*, tillsäga sin vederdelomans löftesman derom, att man på en viss dag vill emottaga den utfästa eden: denuntiare adversarii sui sponsori *(eþataki)* de juramento promisso, certo die dando. Eþs. 5: pr; R. 7, 23: pr. Cfr. *Tilsæghn*. *s. (manni) til (um fæmt)*, Vins. 6: 6; R. 7. *s. dagh*, *stæmnu dagh*, bestämma, utsätta: con-

dicere, constituere. Eþs. 2: 1; B. 44: 1. Cfr. *Egh, Lagh 1, Ne; Fram-, Lagh-, Til-, Ut sighia.* °

Silver, n. silfver: argentum. G. 1, 16: pr; 18; Vins. 1; B. 37: pr. °

Sin, n. gång: vicis. *et sin,* Kr. 11. *annat, þriþia sinne,* Vaþ. 35. not. 87; G. 16: pr. not. 33. Cfr. *Osini.* °

Sin, pron. pers. rec. gen. sig: sui. Kr. 27: pr; Eþs. 4, 5: 1; Dr. 5: pr; Vaþ. 37; Æ. 1: 1; R. 3: 1; B. 8: pr; 9: 3; 11: 1. *mællum sin,* G. 23. *sin i mællum,* Æ. 3: pr, 1. (scribitur *sina mællum,* Æ. 3: pr. not. 76.) dat. *sær,* Eþs. 32; Vaþ. 4. not. 30; 16: 1. n. 16. &c. *sæ,* B. 36: pr; ES. 4: 1. not. 66; 11: 1. n. 32. &c. *ser,* Vaþ. 39: 1. not. 48; R. 26: pr. n. 59. *se,* ES. 3: pr. not. 84; 15: 5. n. 6. *seär,* ES. 4: 2. not. 72; at cod. A. fere ubique habet recentiorem formam *sik,* Vaþ. 4, 16: 1. &c. *sær,* adverbialiter, för sig: separatim. *liggia þön all sær,* B. 2: 1. acc. *sik,* Kr. 2: 1; 3. &c. Cfr. *Ensamin.* °

Sin, pron. poss. rec. (n. *sit*) sin: suus. Kr. 2: pr; 3: 1; 5: 1. &c. *hvar þerra (firi) sin,* hvar (för) sin: quisque suum (unum) v. pro suo &c. Vaþ. 32: 4, 6. not. 19. *mæþ sinum vitnum hvarn þerra beta,* d. ä. med särskilda vitnen: peculiaribus testibus. Dr. 5: 1. *ganga til sins,* vide *Ganga 1.* Cfr. *Fiæt, Sialfsins, Sialver.* °

Sinaleþis, vide *Sinleþis.*

Sinalund, adv. (egentl. på sitt sätt: proprie, suo modo) för sig, särskildt: separatim. ES. 18: pr.

Sinleþis (sinaledhis), adv. i. q. *sinalund.* ES. ind. 18.

Sins, vide *Sænder.*

Sinunger, adj. särskild, hvar för sig: peculiaris. *mæþ -gum vitnum,* Dr. 5: 1. not. 99; cfr. pron. poss. *Sin.*

Sitia (impf. *sat*), v. n. 1) sitta: sedere. *s. i næmd, næmdin skal s. sik ensamin,* Kr. 13: 2. *s. ivi siukum* v. *döþum,* i. e. aegrotum vel mortuum domi habere. R. 1: 1; 9: pr; 23: pr. *s. firi andrum (a vægh),* Eþs. 3: 1; 4: 1; 5: 2; cfr. *Forsæte.* *s. firi sokn,* d. ä. blifva lagsökt: lite ab alio peti. R. 23: 1. *þæn sum firi siter,* den som blir sökt: is cui actio intenditur. Æ. 16: 1. *s. fæmt,* vide *Fæmt 2.* 2) förblifva, vara (i samma ställning): remanere, esse (in eodem statu). *s. a gamblu tompt,* B. 11: 1. *siti þær til daghrin ær urþinga,* Kr. 19: 1. *s. i forbuþi* v. *banne nat ok iamlanga,* Kr. 25: 1. *kvar s.,* a) blifva qvar: remanere. G. 14: 1; ES. 4: pr; B. 11: 1. not. 8. b) försumma (det som skall göras): negligere (quod faciendum est). Dr. 12; ES. 15: 4. et not. 96; Vins. 6: 6; R. 1: 1; 3: pr; B. 9: 2. *k. s. mæþ tiunda, um branstuþ,* Kr. 13: pr; 29: 1; B. 44: 1. — Cfr. *Firisitia.* 3) vistas, bo: commorari, habitare. *s. i sokn,* Kr. 10: pr. *s. i bo (saman),* Vins. 10, 12. *barn* v. *kulder siter inne (i annöþughum staþ),* d. ä. äro i ett främmande hus såsom trälar: vivunt in aliena familia sub servili iugo. Æ. 14, 19. *s. inne firi sak,* vide *Inne.* °

Siu, num. sju: septem. Vide *Næmd, Præster 1.* °

Siukdomber, m. sjukdom: morbus. Æ. 12: pr. °

Siundi, num. sjunde: septimus. Kr. 7: 2; Vaþ. 19; Æ. 14. Cfr. *Halver, Maþer 1.* °

Siunga (sionga, part. pass. *sungin),* v. a. sjunga: canere. *s. ottusang, sialamæssu* &c. Kr. 5: 1; 7: 2; 12: pr; 22. °

Siþan, 1) adv. sedan: postea. Kr. 2: pr. et not. 46; 7: pr, 1. &c. *s. ær,* postea quod, postquam. Kr. 2: 2. *s. sum,* B. 31, 51. 2) omissa part. relat. *ær* v. *sum,* conj. sedan: postquam. Kr. 3: 1; 8: 1. &c. °

Siþer, m. sed: mos. Vide *Osiþer.* °

Siþer, adv. mindre: minus. *egh þy s.*, icke dess mindre: nihilo minus. B. 39: pr. °

Siþvænia, f. sedvänja: mos. B. 44: 1.

Skal (dat. skalu), f. skål: patina. *skælla all (sc. benin) i -lu*, om alla benen äro så stora, att de klinga då man kastar dem i en skål: si omnia ossa tantae sint magnitudinis, ut clangor audiatur cum in patinam aeream iaciantur. Vaþ. 19. Idem experimentum occurrit in Iuris Danici Codicibus, ubi ossa dicuntur *skiældæ i mullugh* (Isl. *mundlaug*, malluvium). Cfr. P. K. Anchers *saml. jurid. Skrifter*, II. 107—109. et Gr. p. 77—79.

Skall (skal), n. skall, skalljagt: (proprie, sonor, unde *skælla*) ferarum venatio publice instituta (sic dicta ab edito strepitu, quo ferae e latibulis excitantur). *i s. ganga* v. *koma, s. fylghia*, B. 36: 1, 4. *varþa firi s.*, vide *Firi* 2. Cfr. *Vargha skall.*

Skal buþ (skalla buþ, skalz buþ), n. bud angående skallgång: nuntius de instituenda publica venatione. B. 36: 4.

Skalpa, v. a. (Isl. *skálpr*, vagina gladii) förse (svärd) med skida: vagina munire (gladium). *-pat swærþ*, Vins. 1. *skyggia ok s. (swærþ)*, allitt. Vins. 7: pr.

Skamma, f. kammare, bod: cella. Vide *Kornskamma.* °

Skapa, v. a. (vide VGL.) *s. ok skæra (klæþe)*, allitt. G. 15; Vins. 7: pr. *-paþ klæþe*, Vins. ind. 7; cap. 1. Cfr. *Oskapaþer.* °

Skaparvi, m. bröstarfvinge: heres in linea descendenti. Æ. 4, 20: 1; ES. 20: 2. *rætter s.*, Eþs. 18; G. 16: 1. Ita quoque in Iure VG. h. v. explicanda videtur. °

Skapt, n. 1) käpp, stake: baculum, fustis. *alna langt s.*, B. 14: pr; 24: 2. De mensura cap. 14. cit. constituta, cfr. Gr. p. 550. 2) skaft, handtag: manubrium. Vide *Grimu-, Haka skapt, Skæpta.*

Skarþa, v. a. (Isl. *skarda* v. *skérda*, a *skéra*, scindere; *skard*, incisura, ruptura), (egentl. göra skår uti: proprie, incisuram facere) minska, bryta: minuere, frangere, violare. *manhælghþ mans -þas*, Vaþ. 27: 2. ° *(skærda)*

Skatter, m. egendom, varor: bona, merces. Vide *Köpskatter.* °

Skaþa, v. a. c. dat. v. acc. skada: damnum inferre. Eþs. 3: 1. not. 11; Vaþ. 13: pr; B. 8: 2; sed perperam Vaþ. 27: 2. not. 60. *nu skaþar (sc. fæ) kalvi*, d. ä. skadar till lifvet: si pecus letiferum damnum inferat vitulo. B. 25: 1.

Skaþa löst, adv. oskadligt, utan att skada: innocue. *byggia s. andrum*, B. 8: 2.

Skaþi, m. skada: damnum. *-þa gæra*, Eþs. 1: pr, 2, 6, 8; 3: 1; 12. &c. *-þa fa*, Eþs. 12, 18, 30. &c. °

Skena, f. (vide VGL.) Vaþ. 19, 20: pr; 21: pr; 23: 1; 24: 1. *full s.*, Vaþ. 19, 21: pr; 23: 2. *sla annan fulla -nu*, Vaþ. 21: 1; 22. *fiæþærtiugh s.*, Vaþ. 19. *þriggia marka s.*, Vaþ. 26. coll. 22, 23: pr. Cfr. *Bloþviti, Fullsære, Sar, Sargha.* °

Skena, v. a. (vide VGL.) Eþs. 1: 2, de quo loco idem valet quod de VGL. II. Add. 7: 3. in glossario sub h. v. observatum est. °

Skeþ, f. (Isl. *skíd*, n.) sparre, läkte: asser. Vide *Liþ skeþ.*

Skial (skiæl; skil, Eþs. 19.*)*, n. 1) gräns: terminus. ES. 15: 5; B. 28: 2, 4. *at rættum -lum*, B. 1: 6. 2) urskilning, förstånd: ratio. *til -ls koma* v. *komin*, Eþs. 18, 19. 3) skäl, bevis: ratio, documentum. *mæþ fullum -lum*, Æ. 22. 4) vilkor: conditio. *mæþ þöm -lum*, B. 33. °

Skialghind, f? (a *skialgher*, obliquus) ett af de på skrå satta tvärträn i en grind: lignum portae clathratae transversarium, oblique positum. B. 23.

Skialnaþer (skilnaþer), m. oenighet, strid: rixa. s. *komber manna mællum*, Eþs. 2: pr, 2; 3: 1; 5: pr; 7: pr; Dr. 1; Vaþ. 13: pr, 2.

Skila, f. (a *skilia 3*) afgörande, förordnande, (om lagmannens dom): decretum, scitum, (de sententia a legifero lata). *mæþ laghmans -lum*, Vaþ. 30: 2.

Skila maþer, m. domare: iudex. R. 22: pr; ubi h. v. eundem notat hominem, qui mox infra, §. 1, et supra, cap. 21: 1, appellatur *domarin*. Si vero legendum esset *skila mænnin*, ut habent codd. B. F, h. v. respiceret viros in iudicio praesentes, quorum erat observare quae agerentur.

Skilia, v. a. 1) skilja: separare. *viþ bol -lder*, B. 9: 3. *s. (hion* v. *hiona fælagh) at*, Kr. 27: pr; 28. *skil egh undan*, neml. husen från lösörena: si non separet aedificia a rebus mobilibus. G. 16: pr. *skilias at*, Eþs. 1: 7. Cfr. *Lagh-*, *Oskilder*. 2) impers. c. acc. tvista, vara oense: litigare, dissentire. *skil þem a (sum i næmdinne æru, um bötrinæ, &c.)*, Kr. 16: 2; Dr. 5: pr; Vaþ. 20: 1; G. 5: 1; 7: 2. &c. *skil þem at*, G. 16: pr. not. 3; ES. 7. n. 11. *skil þem um bygning* &c. B. 11: 2; 28: 4. 3) stadga, förordna: statuere, ordinare. *sum skilt ær* v. *var*, *sum för var skilt*; *sum nu ær skilt*, *sum skils*, *sum framleþis skils*, &c. Kr. 18: 2; Eþs. 10: 1; Dr. 2: 1; 4: 4; 5: 1; Vaþ. 28. &c. *sum skils* v. *skilt ær* v. *för var skilt i drapamalum*, *vaþa botum*, *drapa botum*, *hemsokn*, *kiolsvarvinu*, *ransmalum*; Eþs. 1: 8; 20, 28, 33: pr; Æ. 6: 2; R. 3: 2. &c. *sum skils firi i botum*, vide *Bot.* *sum framleþis skils* v. *för var skilt firi drap* v. *biltugha* v. *friþlösa mæn* v. *frælsum mani*; Eþs. 10: pr, 18; Dr. 14: 6, 7 (ubi haec formula non, ut credidit Calonius, respicit mutationem quandam iuris factam; vide *Maþer 4*); R. 26: 1. *sum hær ær nu firi skilt*, Eþs. 20. *man ... skil sva firi*, G. 16: pr; ES. 16: pr. *utan sva se firi skilt*, Eþs. 2: 1. *s. firi fæst*, vide *Fæst* 2. *sum þær (sc. a þingi) skils*, Dr. 12. *hura ... um þokka (skal) s.*, quomodo de ista mulcta statuendum est. Æ. ind. 16. *þæn rætter sum hanum var skilder*, d. ä. tilldömd: ius quod ei erat adiudicatum. R. 23: pr.

Skilnaþer, vide *Skialnaþer*.

Skiolder, m. sköld: scutum. Vaþ. 6: 1. Cfr. *Þanbrika*.

Skip, n. skepp, fartyg: navis. Eþs. 33: 1; Æ. 6: 1; B. 28: 3; 43: pr. *i skipum ok i skærium*, allitt. Vaþ. 31: 5.

Skipa, v. a. 1) fördela: disponere, partiri. *mæn s. (skogh sin)*, d. ä. på det sättet fördela ållonskogen sig emellan, att det bestämmes huru många svin hvar bonde får hafva i skogen: ita dispertire silvam glandariam, ut statuatur numerus suum, quos cuique vicinorum in silvam mittere liceat. B. 41: pr. *-aþer skogher*, ibid. *s. a (skogh) svin*, B. ind. 41; cap. 41. not. 6. 2) utarrendera jord: fundum alii locare. *s.*, absolute, ES. 4: pr; 5, 16: 2. *s. andrum*, B. 30: pr.

Skipan, f. (a *skipa* 2) arrende, bortstädjande af jord: locatio fundi. *bol ær falt s.* (dat.), d. ä. legofalt: praedium conductioni offertur. B. 9: 4.

Skipt, f. andel, som genom delning tillfallit någon: portio, quae facta divisione alicui cessit. *sa varsæþ i gambli -tinne* &c., d. ä. den ègolott, som enligt det gamla skiftet tillhör en: seminare terrae portionem, secundum antiquam divisionem ad se pertinentem. B. 1: 2. *han aværkaþi þa iorþ i gamb-*

...-tinne sum han fik i nyu -tinne, d. ä. hvilken han enligt den nya delningen fått förlagd på ett annat ställe: usurpavit agrum secundum pristinam divisionem, etsi portionem suam nova divisione alio loco sibi adsignatam accepit. Ibid. *bol haver alla lagha -tir,* d. ä. del i alla byns egor: praedium particeps est omnium quae ad pagum pertinent. B. 30: pr. *alla þa -tir sum man vil hava,* hvad han än vill hafva deladt: quarumcumque rerum divisionem urget. B. 1: 1. Cfr. *Lut-, Ut skipt.* *

Skipta, v. a. c. dat. v. acc. 1) skifta, dela: dividere. Eþs. 26; Dr. 4: 2; 5: pr; Vaþ. 33: pr; G. ind. 29; cap. 23; Æ. 3: pr, 3; 10, 26; R. 3: 2; B. 1; 3, 5; 4: 1; 28: 2, 5; 30: 1; 31, 32, 41: pr. *s. viþer annan,* G. 15. *s. i þrea lyti,* Eþs. 8. *i þry s.,* Kr. 9; Vaþ. 11; R. 3: 2; 21: 1. *bo s.,* dela förverkad egendom: dividere bona damnati. Eþs. 1: 6; 29; Dr. 3: 4; 4: 2; 5, 9: 1; 10; pr; 13, 16: pr; Vaþ. 6: 3; 32: 6; 33: 1; R. 26: 1. Cfr. *Boskipti. man: æru -ti at,* Æ. 10: pr. *-ter fran bondanum (sc. faþrinum,* cfr. *Laghskipter),* Dr. 5: pr. not. 84. *æn han ær skipter viþ han,* si praedium inter eos sit divisum, alter vero portionem suam iumentorum nondum acceperit, vel forte divisio ea lege sit facta, ut ambo vicissim utantur iumentis. B. 22, qui tamen locus obscuritate, et forte mendis laborat. Cfr. *Laghskipta, Fiæþær-, Lut-, Oskipter.* 2) skifta, byta: permutando alienare v. adquirere. *s. iorþ* v. *eghn,* G. 14: 4; B. 9: 6. *s. (iorþ) til værra* v. *bætra,* G. 14: 2; ES. 21: pr. *eghn ur staþ s.,* G. 14: 1. not. 35. *s. mæþ fæstum ok köpum,* Æ. 10: 3. *skiptas viþer,* skifta med hvarandra: permutationem inter se facere. Ibid. *skiptas iorþum* v. *eghnum viþer,* ES. 4: pr; 6, 8, 11: 1. *skiptas gavum* v. *gævum viþer,* vide *Gæf 1.* *

Skipti, n. 1) skifte, byte: permutatio. Vide *Iorþa-, Vakna skipti.* 2) skifte, delning: partitio, divisio. Dr. 5: pr; Æ. 10: 3. *lagha s.,* R. 4: 1; cfr. *Luter 4.* Cfr. *Dela 1, Ganga 1, Laghvara, Stæmna, Sökia, Vara; Bo-, Iamnaþa-, Raþu skipti.* *

Skiptis bröþer, m. pl. sådane som ega lika rätt, likasom bröder då de skifta arf: qui pari iure fruuntur, perinde ac fratres in dividenda hereditate. B. 8: pr. Ver., quem sequitur Ih., vertit: "socii rerum communium."

Skira, v. a. rena: purgare, lustrare. Kr. 24: 1. Cfr. *Skæra, Oskirder.* *

Skiut, n. sto: equa.)(*hæster,* B. 25: pr. Quod equus equam mordens l. c. dicitur esse *ofæfle,* vis superior, eius rei caussa sine dubio haec est, quod veteres, ut hodieque mos est in borealibus Sueciae partibus, non castrarunt equos; quo factum est ut hi equabus longe fortiores fuerint. Eidem caussae tribuendum est, quod v. *skiut* quoque accepit significationem vilioris equi. *

Skiuta, v. a. c. dat. 1) skjuta, fösa: propellere, trudere. *manni i eld s.,* Eþs. 31: pr. *skiuva manni ælla s.,* Eþs. 1: 2. *s. ælla skiuva,* Eþs. 3: 1; Vaþ. 16: 1; 22, 27: 2. Cfr. *Lunnar.* 2) skjuta (med spjut eller båge): telo v. arcu iaculari. *s. spiute,* Vaþ. 1: 1. *s. æftir manni,* Eþs. 1: 1. *s. diur,* B. 29, 36: 3. *

Skiut fyl, n. stoföl: equula. B. 25: pr. not. 8.

Skiuva, v. a. c. dat. (vide VGL.) Vide *Skiuta.* *

Skiþa, f. i. q. *liþ skeþ.* B. 23.

Skogher, m. skog: silva. Eþs. 32; Dr. 11; Vaþ. 1: 3; 32: pr; ES. 15: 2; B. 1: 1. &c. Cfr. *Aldin-, Nuta skogher.* *

Skola, v. aux. skola: debere, nota futuri &c. praes. *skal,* pl. 3. pers. *skulu,* Kr. 1, 2. &c. impf. *skulde,* pl. 3. pers. *skuldu,* Kr. 11; Eþs. 17. &c. *

Skor, m. sko: calceus. Dr. 18: 1.

Skript, f. 1) skrift, skriftermål och den heliga Nattvarden: peccatorum confessio una cum sacrae coenae communicatione. *fa s.,* Kr. 6: pr. 2) kyrkestraff: poena ecclesiastica.)(*fea giald,* vide *Fea giald. s. taka ok egh fæ böta,* Kr. 20: pr; 21; cfr. *Fasta. taka sik s. af sinum præste,* submittere se poenae ecclesiasticae a sacerdote sibi impositae. Kr. 15: 1. *taka yppinbarlika* v. *yppinbara s.,* Kr. 15: 1. et not. 31. *þön mal sum til s. höra,* caussae in quibus locum habet haec poena. Kr. 29: 1. *man i forbuþ sætia firi s.,* d. ä. derför att han vägrat att underkasta sig kyrkestraff: interdicto coërcere eum qui poenae ecclesiasticae non vult se submittere. Kr. 25: 1. Cfr. *Lönda skript.* *

Skripta, v. a. 1) skrifta, emottaga bigt och meddela den heliga Nattvarden: peccatorum confessionem ab alio accipere, eique impertire sacram coenam. Kr. 6: pr; 12: pr. 2) belägga med kyrkestraff: poenam ecclesiasticam imponere. *maþer -as* v. *ær -aþer,* undergår eller har undergått kyrkestraff: subit v. subivit poenam ecclesiasticam. Kr. 14, 15: pr. *lönlika -aþer,* Kr. 17. *mal varþer -at,* Kr. 14: pr. *biskups rætte bort s.,* befria den som undergår kyrkestraff från böterna till biskopen: poenam ecclesiasticam subeuntem a mulcta episcopo debita liberare. Kr. 13: 3; cfr. *Fasta. s. sik,* bekänna sin synd för presten och undergå kyrkestraff: peccatum apud sacerdotem confiteri, poenamque ecclesiasticam subire. Kr. 15: pr. Cfr. *Oskriptaþer.* *

Skripta brut, n. så kallas här endast nytt begående af samma synd, för hvilken man förut undergått offentligt kyrkestraff: ita hic tantum appellatur iteratio eiusdem peccati, ob quod aliquis antea subiit poenam ecclesiasticam. Kr. 15: 1. Ius VG. latiorem huic voci tribuit sensum. *

Skrekvitne, n. (vide VGL.) Kr. 13: 3. *

Skruva, v. a. fånga bin med skruf: apes instrumento *skruver* dicto allicere. B. ind. 35; nisi *sætia* addendum sit, ut adeo *skruva* sit acc. pl. a *skruver.*

Skruver, m. skruf, så kallas ännu i vissa landsorter t. ex. tratten i en qvarn, en skäppa, strut, näfverkorg; här förekommer det om den bikupa eller det kärl *(bikar)* som brukades till bins fångande: ita hodieque quibusdam locis appellantur ex. c. infundibulum molae, vasculum corticeum &c.; hic occurrit h. v. de vase illo vel alveari *(bikar),* quo alliciebantur apes. *sætia skruf,* B. 35: pr. *þa ær s. þiuver,* ibid., sc. si nimis prope alienum apiarium ponatur; non enim ad ipsam rem pertinet, quod hoc vas sit "furtim expositum," ut perperam narrat Ver. Cfr. *Bland.*

Skruþer, m. (vide VGL.) H. v. etsi proprie, ut hodieque, significet vestem (Anglo-Sax. *scrud, scrit, scrydde,* vestis, *scrydan,* vestire), olim tamen latius patuisse, omniaque supellectilia elegantiora, sacro usui destinata, comprehendisse videtur. (Isl. *skrúd,* 1) ornatus; item vestitus v. pannus mollissimus, 2) omnes res mobiles, 3) instrumenta rustica, BH. *ornamenta öll, og daudt inventarium kirkna, hveriu nafni sem heitir,* Vidalin, I. pag. 265. c., VI. 141.). Kr. 1, 2: 2; 3: pr. *

Skræppa, f. (vide VGL.) Kr. 12: 1. *

Skuld, skyld, f. 1) skyldighet: officium, quod aliquem oportet facere. Kr. 5: 1; 6: 1; 8: pr; 12: pr; 20: pr. 2) af-

gift, t. ex. tionde, landskyld: pensio, ex. c. decimae, vectigal e praediis. *gæra præste fulla s.*, Kr. 11. *kippas um skyldir*, tvista derom, hvilkendera som skall upbära afrad af en utarrenderad jordegendom: litigare de iure capiendi vectigal e praedio colono locato. ES. 19. *delas viþ um skyldir*, B. 28: pr. not. 60 (at perperam). Cfr. *Paska skuld.* 3) (för ...) skull: (alicuius rei) caussa, gratia. *firi ovistan, osiþa, navista s.*, Kr. 27: pr; Æ. 10: 3. °

Skut, n. skott: ictus teli. ° *(skot)* Inde

Skut bogher, m. skottbog, frambogen af ett skjutet djur, hvilken tillfaller den som dödat djuret: anterior armus ferae telo occisae, qui praemii loco cedit occidenti. B. 36: 3.

Skuþa, v. a. (vide VGL.) Vaþ. 32: 4; R. 4: pr; B. 17: 1; 21: pr. °

Skyggia, v. a. (Isl. item) polera: polire. Vide *Skalpa*.

Skyld, vide *Skuld*.

Skylda, v. a. (a *skuld* 2) erlägga skatt: vectigal pendere. B. 28: pr, 5. *s. kununge* v. *mæþ kununge*, B. 28: pr. °

Skylder, adj. i. q. *skyldugher*. *han ær s. præsti atta pænninga*, &c. Kr. 10: pr; 11, 12; B. 3: pr; 11: pr.

Skylder (skulder, Æ. 3: 1.), adj. skyld, beslägtad: cognatus. Æ. 5; R. 11: 1; 12: 2. *s. manni*, Dr. 7: pr; G. 8: 1; Æ. 3: 1. *-dare, -daster*, Æ. 3: 1, 2. Cfr. *Iam-, Oskylder.* °

Skyldugher, adj. skyldig: obligatus ad aliquid dandum v. faciendum. Kr. 2: pr; 10: pr. not. 64; 11. n. 89; 12. n. 14, 19; 13: 1; Dr. 4: 3. °

Skælla, v. n. (a *skall*, sonor) gifva ljud ifrån sig, klinga, (skälla): sonum edere, clangere. Vide *Skal.*

Skæppa, f. skäppa: modius. Vide *Sæþis skæppa.* °

Skæpta, v. a. (a *skapt*) skäfta, sätta skaft på (t. ex. spjut eller pilar): manubrio munire (ex. c. hastam v. sagittam). *skæpt vakn*, Vins. 1. °

Skær (dat. pl. *-rium*), n. skär, skärgård: scopulus, taeniae. Vide *Skip.*

Skæra (part. pass. *skurin*), v. a. skära: secare. Kr. 9; Vaþ. 34: pr. not. 63; B. 7: 1; 25: 2. *lik up s.*, Æ. 7. *buþkafla up s.*, vide *Buþkafli*. *skapa ok s.*, allitt., vide *Skapa*. *aker up s.*, B. 7: 1. *s. a annan*, B. 7: pr; 19: 1. *s. vægh ginum aker*, segetibus secandis viam aperire. B. 18. *skær udder ok æg*, allitt., si cuspis hastae vel mucro gladii vulneret ( )(*sla annan mæþ hornum ælla hiæltum*, Vaþ. 19.). Vaþ. 6: pr. °

Skæra, v. a. i. q. *skira*. Kr. 24: 1. not. 41.

Skærdagher, m. (vide VGL.) ° Inde

Skærdags hælghþ, f. skärthorsdags helg: festum diei viridium. Kr. 23. Scribitur *skærtorsdagx helgd*, Kr. ind. not. 2. XLI.

Skærskuta, v. a. (vide VGL.) *þæt* v. *þa var rætlika* v. *laghlika -at*, Eþs. 26, 32; Dr. 3: pr; 11: pr; Vaþ. 6: pr; 32: 1. °

Sköt, n. 1) hörn: angulus (Anglo-Sax. *sceat, scyte*). Vide *Fiæþær skötter.* 2) sköte: sinus vestis, gremium. (*lut* &c.) *i s. læggia*, Æ. 10: 1; ES. 1: 1.

Sköt, adv. snart: cito. Eþs. 5: 2. °

Sköta, v. a. (vide VGL.) *s. eghn, iorþ*, ES. 1: 1. *laghlika sköt*, n. part. pass., ibid. At *skiöta* perperam pro *skipta*, Æ. 10: 4. not. 62. °

Skötning, f. jord som gafs genom skötning: fundus v. ager per symbolicam traditionem proprie *s.* dictam, donatus (cfr. VGL.). Kr. 1, 2: 2; 3: pr. De hac symbolica traditione, apud alias gentes in emtione venditione fundorum usitata, cfr. Gr. p. 116, seq. °

Sla (part. pass. *slaghin*), v. a. slå: ferire, percutere. Kr. 29; Eþs. 5: pr; Vaþ. ind. 14; cap. 19, 21: pr; 23: pr; B. 24: 4. *s. hæl man, s. man til hæliar,* Kr. 8: 1, 2; Vaþ. 1: 2. *s. bloþviti, kinpust, skenu, svartaslagh,* vide *Bloþviti* &c. *s. til bloþs,* vide *Bloþ. s.*)(*sargha,* Kr. 30: 1. *s.*)(*hugga fullum sarum,* i. q. *sla skenu ælla gæra bloþviti,* ut infra explicatur; haec enim verba non opponuntur v. *sla,* sed sensum eius determinant. Eþs. 1: pr. *s.*)(*hugga fullsære* vel *hugga* absolute, vide *Fullsære, Hugga 5. s. band af þiuve,* Vaþ. 34: pr, nisi *skær* pro *slar* legendum sit. *hæster slar,* equus ungula ferit. Vaþ. 2. *sla þæt först i gialdit,* d. ä. beräkna det såsom betalning: illud primum ut iam solutam pecuniam computare, v. deducere a solvenda summa. Æ. 12: 1. *s. æng,* vel *s.* absolute, pratum caedere. B. 7: 1; 16. *s. a annan,* B. 7: pr; 21: 2; cfr. *Aslat. s. vægh,* foeno caedendo viam facere. B. 18. Cfr. *Oslaghin.* — *Slas,* dep. slås: alium verberare. B. 13: pr. °

Slagh, n. slag: ictus, percussio. Vide *Svarta slagh.*

Sliker, adj. slik, sådan: talis. Kr. 24: pr; Dr. 16: 2; 21; Vaþ. 32: 3; G. 1; B. 37: pr. *til slikra gærning ælla þylikra,* per pleonasmum, Eþs. 31: 1. *taka slikan (præst* &c.) *sum han vil, taka slika* v. *sværia mæþ slikum sum han kan fa,* d. ä. hvilken, hvilka: quemcumque &c. Kr. 4; G. 11: 1; 16: pr; Æ. 2: pr; R. 6: pr. *taki slikt et þær af sum han vil,* hvilketdera: utrumcumque. Æ. 14, 17. *fulla iorþæghandanum slika öra* &c., d. ä. så många: tantas oras. B. 9: 1. °

Slippa, v. a. c. dat., vel v. n. slippa undan, undkomma: evadere, effugere. *s. manni,* Dr. 18: 1. *s.,* absolute, Vaþ. 33: 1. *s. undan,* Eþs. 26. not. 35; Vaþ. 30: pr.

Slita, v. a. 1) sönderslita: scindere. Eþs. 3: pr. 2) afgöra: decidere. Eþs. 13; Æ. 5; R. 2. Cfr. *Fiarþungs-, Hæraþs næmd, Næmd.* °

Slækka, v. a. släcka: exstinguere (ignem). part. pass. *slukin,* B. 44: pr. *slækter,* not. 47. ibid.

Slæppa, v. a. c. dat. släppa: dimittere, liberare, deserere. *s. þiuve,* Vaþ. 33: 1. et not. 47. *s. fiæti,* B. 36: 2. °

Slæt, adv. (a *slæter,* planus) slätt, platt, alldeles, helt och hållet: plane, omnino. Kr. 31. not. 86.

Slöghþ, f. (egentl. slughet: proprie calliditas; Isl. *slægd,* a *slægr,* slug: callidus) slöjd, yrke, näringsfång, t. ex. handel: ars (fabrilis &c.), ratio quaestus faciendi, ex. c. mercatura. Æ. 10: pr.

Smar, adj. liten, små: parvus. *sma pænningar,* Götiska penningar, hvilka endast voro hälften så stora som de Svenska: Gotici numuli, qui dimidio minores erant Suecanis. Kr. 11. not. 84. Cfr. *Pænninger* 2.

Smyria, v. a. smörja: ungere. Dr. 18: 1. °

Snatta, v. a. snatta: minus furtum committere. Vaþ. 39: 1; 41: pr.)(*stiala fulla þiuft,* Vaþ. 40.

Snattan, f. 1) snatteri: minus furtum.)(*þiuft,* Vaþ. 39: 1. 2) det snattade godset: res minoris pretii furto sublata. Vaþ. 41: pr.

Snattari, m. snattare: furunculus. Inde

Snattara bot, f. böter för snatteri: mulcta furti minoris. Vaþ. 32: 1.

Snimstu, adv. superl. (prov. *snima, snimen,* nuper. Isl. *snemma,* mane.) nyligast, senast: nuperrime. Æ. 6: 1; B. 18. Scribitur *snimst,* Æ. 6: 1. not. 100.

Sniælder, adj. klok: prudens. Vide *Osniælder.* °

Sokn, f. 1) socken: paroecia. Kr. 1, 2: pr, 1; 3: 1; 4: pr. &c. Cfr. *Kirkiu sokn*, *Ut sokna*. 2) lagsökning, neml. i den vanliga ordningen med tre ting och sämter: exactio iudicialis, sc. vulgaris iure agendi ratio, qua res ad conventum iudicii minorem ter delata est. Eþs. 10: pr. not. 80; Æ. 17; ES. 12: 1. *firi s. sitia*, blifva på sådant sätt lagsökt: tali exactione ab alio conveniri. R. 23: 1. *vara stadder firi s.*, idem. R. 3: 1. *lagha s.*, ES. 4: pr; R. 3: 1; 24; B. 39: 1. *ut sökia (alla) lagha -nina* v. *-nir (ok sva lionga þing æftir)*, d. ä. alla tre tingen och sämterna: litem ad tres iudiciales privatosque conventus deferre. Kr. 16: 2; R. 3: 1; 24. *stæmna l. -nir*, ES. 4: pr. *(alla) l. s. ut stæmna*, ES. 14: 1; 15: 4. not. 96; B. 13: pr. *gialda niu marker* v. *böta firi l. s.*, d. ä. derför att han ej utan lagsökning gjort rätt för sig: pro contumacia, qua alterum ad actionem instituendam coëgit. ES. 4: pr; B. 1: 4, 5. *böta l. s.*, idem. ES. 15: 5. *fallin firi l. s.*, skyldig att böta &c.: tali mulctae obnoxius. R. 23: 1. *l. s. falder* v. *ganger in til mans*, vide *Falla 1*, *Ganga 1*. *

Sokna man, m. pl. (vide VGL.) Kr. 24: 1. *

Sokna næmd, f. nämnd af soknemän: viri intra paroeciam habitantes, ad caussam inquirendam nominati. Kr. 3; Dr. 4: pr.

Soknari (söknari, R. 3; 2.), m. (vide VGL.) Kr. 13: 2; 14: 1; 16: 2; 18: 2; 19: pr; 21, 26: pr; 27: pr, 2; Dr. 5: pr; Vaþ. 26, 28; R. ind. 21; cap. 21: 1. not. 65; B. 22, 23. *kunungs s.*, Kr. 19: pr; Dr. 5: pr; Vaþ. 1: pr; 11: 1; 34: pr; 37, 39: 1; G. 6: 1; R. 3: pr, 2; 10, 21: 1. *biskups s.*, Kr. 15: pr; 19: pr; 26: 1; 27: pr, 2; R. 3; 21; 21: 1. *hæraþs s.* (i. e. *hæraþshöfþingi*, ut ex iis locis patet, ubi *hæraþshöfþingi*)(*kunungs soknari* et *malsæghandi*; vide *Malsæghandi*), Kr. 19: pr. Cfr. *Undi soknari*. *

Sol (dat. solu), f. sol: sol. R. 12: pr; 21: pr. *næmir* v. *fiærmir solu*, vide *Fiærmir*.

Sola sæter, n. solnedgång, prov. solsäter: occasus solis. B. 27: pr; 43: 1; 49. *

Somar, m. sommar: aestas. Vide *Miþsomar*. * (*sumar*)

Somartelnunger, *sumar tenlunger*, m. gris, lamm eller kidling som blifvit född samma sommar eller år: porcellus, agnus v. haedulus eadem aestate eodemve anno natus. B. 25: 2. Origo posterioris partis h. v. forsan quaerenda est in Belg. *teelen*, generare. Locc. et Ver. eam deducunt a *tann*, pl. *tænder*, dens, ut *s.* sit porcellus &c. qui nuper accepit dentes. Locc. vero credit h. v. porcellum tantum significare. Cfr. UplL. h. v.

Son, m. son: filius. Dr. 5: pr; Vaþ. 5. &c. pl. *synir*, *syni*, dat. *sunum*, G. 21: pr; 23—25. &c. Cfr. *Aþalkunu-*, *Dottur-*, *Friþlu-*, *Sona-*, *Systur son*. * (*sun*)

Sona dottir, f. sondotter: neptis ex filio. Æ. 3: pr. *

Sona son, m. sonson: nepos ex filio. Æ. 2: 1; 3: 1. *

Sot, f. sot, sjukdom: morbus. *liggia* v. *vara i s.*, Kr. 5: 1; ES. ind. 13. *han do af sylt ok sot*, allitt. Dr. 12. *

Sotta siang, f. sjuksäng, (sotsäng): lectus aegroti. ES. 13: pr.

Spaker, m. förståndig, hederlig: prudens, honestus. B. 96. *

Spana, v. a. (Anglo-Sax. *spanan*, suadere, *spanian*, allicere, inducere) locka: pellicere. *s. hion annars mans*, sc. ad furtum domesticum. Vaþ. 38: pr. *s. bo mans ælla fæ mans*, åtkomma en annans egendom genom *bospænd*: aliena

bona, familiam pelliciendo, surripere. Æ. 17, ubi verba *bo* et *fæ* fere synonyma sunt, nisi forte hoc imprimis respiciat pecora, illud vero alias res mobiles. Cfr. *Bospænd.*

Spanan, f. lockande: illectatio. Vide *Lokkan, Bospanan.*

Spander (pl. spæn), m. spann, halftunna: mensura aridorum, hodie dimidiam tonnam continens. *s. hvetis* v. *korns,* Kr. 2: pr. et not. 36; 10: 1; B. 41: pr; 44: 1. *gialde firi span* v. *þre spæn,* sc. *korns,* B. 17: pr. Si quid certi ex lectionum varietate Kr. 2: pr. not. 36. concludi posset, dicendum esset *s.* isto tempore quadrantem fere unius tonnae *(þyn)* continuisse.

Spann, f. spann (längd som mätes med utsträckta fingrar): spithama, palmus maior; ("spanna .... hoc est quantum index et pollex extendi possunt." L. Fris. 22: 65.) Vide *Mund.*

Spik, ? (vide VGL.) *þorf viþ s. ok spiær,* allitt. Vaþ. 6: pr. °

Spilla, v. a. c. dat. förderfva, förstöra: perdere. Kr. 9; B. 5: pr; 8: pr, 2; 14: 1, 2. not. 8; 17: pr. not. 54; §. 1; 35: pr. Cfr. *Spiæll.* °

Spini, m. spene: mamma, uber. Vide *Dia.* °

Spiæll (spiall), n. pl. skada, det som är förderfvadt: damnum, quod periit v. perditum est. *miæta s.,* B. 17: 1. *böte* &c. *ok ater -lin,* B. 8: 4; 14: 2; 17: pr; 18, 23, 49. Cfr. *Grup-, Vixla-, Ætsku spiæll.* °

Spiær, f. (Isl. *spiör*), (vide VGL.) Vide *Spik.* °

Sporþer, m. (Isl. *spordr,* proprie cauda piscium, BH.) ände, det yttersta af en sak: extremitas. Vide *Bryggiu sporþer.*

Stadder, adj. (part. pass. a *stæþia*) stadd, stående: stans v. constitutus in aliquo loco. *nær s.,* närvarande: praesens. Dr. 2: 2. *þæn sum firi var s. sokninne,* svaranden eller den anklagade: reus, is cui lis intenditur. R. 3: 1. *þæn sum firi ær stadder,* idem. Vaþ. 23: pr; R. 16: 1.

Stafkarl, m. (vide VGL.) Kr. 12: 1.°

Staki, m. stake: palus, pertica. B. 29.

Stallare, m. stallmästare, stalldräng: magister stabuli, stabularius. ES. 1: 2. *s. ok stekare,* allitt. Dr. 14: 3, 9; Vaþ. 12: 3. °

Stalli, m. (Isl. ara, abacus, BH.) ett bräde, bord, eller dylikt, hvarpå något ställes: tabula, abacus &c. in quo aliquid ponitur. Vide *Studh.*

Stamn, m. stamm (på fartyg), stäf: puppis, prora. B. 28: 3. *æftri s.,* bakstamm: puppis. Ibid.

Stampa, f. (a *stampa,* v. a. tundere) gillerstock, en träklabb som är uphängd till vilddjurs dödande, på sådant sätt att den af sig sjelf nedfaller på djuret då det kommer derunder: truncus ferarum occidendarum caussa in aëre ita suspensus, ut in praetereuntem feram decidat. Vaþ. 1: 2. Ita quoque h. v. explicant Locc., Ver. et Ih. Ratio nominis sive haec est, quod truncus decidens feram contundit, sive ea, quod fera tabulatum quoddam humi stratum calcans, a ruente trunco occiditur.

Standa (praes. *star* pro *stander,* Kr. 12: pr. not. 11; ES. 16: 2. impf. *stoþ,* pl. *stoþu,* Eþs. 1: 4; ES. 16: 2. &c.), v. n. 1) stå: stare. Kr. 8: 1; 21; Eþs. 1: 4; Dr. 7: 1. &c. *s. utan kirkiu,* vide *Kirkia* 1. *s. ok stava (sc. eþ),* allitt. ES. 14: pr. *hvar s.,* G. 22; B. 33. *s. mæþ eþum þær sum torþin ær* &c., stå på sjelfva den tvistiga jorden då eden gås: in ipso litigioso agro stans, iuramentum dare. ES. 15: 2; cfr. *Köp. s. i eþe,* vara ibland dem som (ståen-

de) göra ed: esse inter eos qui (stantes) dant iuramentum. Kr. 13: 2; 18: 2; Æ. 20: 1; R. 5: 1; 11: pr; 16: 1. *s. innan eþum,* idem. Æ. 20: pr. *s. i göþsluepum, buþsepum, iorþaværn, vitnum,* ES. 14: 2; R. 16: 1; 19, 26: pr. *lik stander iune at manni,* Kr. 12: pr. *huru mykit þön standa inne firi,* Vaþ. ind. 4; cfr. *Sitia 3. lytis bot skal inne s.,* innestå: solutio mulctae differtor. Vaþ. 15: 4. *sva manga pænninga sum iorþin stoþ firi,* d. ä. var pantsatt: tantam pecuniam, quanta oppigneratus erat fundus. ES. 16: 2. *i takum s.,* Dr. 3: 2. *gift -der undi,* vide *Gift 1. pænningar s. til borghan,* B. 33. *sva sum uppe -der i bokinne,* ut supra scriptum est. Æ. 10: 2. *þæt skal s. til hæræþs næmdinna,* vide *Hæræþs næmd. þæt -der a vitnum þerra* &c., d. ä. beror, ankommer på: id pendet ex illorum &c. testimonio. Æ. 6: pr; ES. 16: 2. Cfr. *Ater 3, Ater standa.* 2) förblifva i samma skick: in eodem statu remanere. Dr. 4: 2; Æ. 23: pr; ES. 12: 1; 13: 1; Vins. 2. *kvar s.,* idem. Eþs. 12. 3) gälla, vara beståndande: valere, ratus esse. Kr. 22. not. 100; G. 14: pr, 2, 3; Æ. 5; ES. 8; R. 8: 2; B. 2: 1. *kvar s.,* idem. G. 14: 2; ES. 8. et not. 63. *fæþrini skal s.)(firi ganga,* d. ä. bestå, om ej den andre bevisar sitt påståënde: hereditaria possessio firma esto, nisi alter ius suum probaverit. ES. 19. 4) inberäknas: computatione referri (ad summam aliquam). *i þerre bot stande hans luter först kvar,* i. e. portio mulctae, quam ipse solvere debuisset, primum deducitor a mulcta pro caede eius debita. Vaþ. 1: 5. *

Stang, f. 1) stång: pertica. *s. ælla staver,* allitt. Vaþ. 19, 23: pr. *nius alna lang s.,* B. 28: 3. not. 92. Cfr. *Mali stang.* 2) mätstång af en viss längd (fem alnar): decempeda, pertica geometrica (quinque ulnarum). *fæm alna s.,* B. 21: 1. *þriggia -ga breþer,* B. 4: pr.

Stanga, v. a. stånga: cornibus ferire. Vaþ. 2; B. 25: 1. *

Stava, v. a. förestafva (ed): praeire verba (iuranti). *s. eþ,* v. *s.* absolute, ES. 14: pr; R. 8: pr; 15. *s. manne,* R. 8: pr. *

Staver, m. 1) staf, stör: scipio, sudes. *bloþugher s.,* d. ä. gärdsgårdsstören hvarpå kreaturet fastnat: palus saepis, quo pecus se transfixit. B. 15: 1. Cfr. *Höta, Stang, Studh staver.* 2) biskopsstaf: pedum episcopale. *stafs bo ok stols,* gård, anslagen till biskopens underhåll: praedium usui episcopi addictum. Dr. 14: 2. Cfr. VGL. h. v. *

Staþer, m. 1) ställe: locus. *þæn sum i hans (sc. hæræþshöfþinga) s. ær,* Dr. 2: 2; Vaþ. 32: 4. *eghn* &c. *ur s. köpa* v. *skipta* v. *lata,* vide *Köpa* &c. *i hvarn s.,* allestädes: ubique. Æ. 1: 2. *sama staþ,* på samma ställe: eodem loco. R. 24. Cfr. *Bol-, Kværna staþer, Annarstaþ.* 2) tillstånd: status, conditio. Vide *Annöþugher.* *

Staþfaster, adj. bofast: stabile domicilium habens. B. 34: pr. *

Staþi, m. (Isl. *stedi,* städ: incus, fulcrum) stöd, stolpe (hvarpå bistocken sättes): fulcrum (cui imponitur alveare). Vide *Stokker.*

Staþnaþer, adj. stadnande, boende: remanens, habitans. Dr. 13: pr.

Stekare, m. (a *steka,* assare) kock: coquus. Vide *Stallare.*

Sten, m. 1) sten: lapis. *kasta -ne,* Vaþ. 1: 1. 2) gränssten: lapis terminalis. *-nar ælla stulpar,* allitt. B. 3: 1. *

Stenka, v. a. (a *sten*) stena: lapidare. *s. kunu (i hæl),* Eþs. 17, 21, 25; Vaþ. 31: 1; 35.

Stiala (stiæla, Vaþ. 35.), v. a. 1) stjäla: furari. Eþs. 32; Vaþ. 4, 32: pr, 1, 2. &c. Cfr. *Stulin, Firistiæla.* 2)

insmyga: furtim insinuare. *s. eld i hus annars,* om mordbrännare; de incendiario. Eþs. 31: pr. *

Stigha, v. n. stiga: exsurgere. *þaghar höghra -gher,* cum mulcta pro delicto commisso superat illam summam &c. Vaþ. 4. *

Stinga, v. a. stinga, sticka: pungere. *s. ögha ut a andrum,* Vaþ. 18: 1. *

Stiupfaþir, m. stjuffader: vitricus. Eþs. 23: 1.

Stokka, stukka, v. a. (vide VGL.) *s. man,* Eþs. 7: 1; 28; Dr. 2: 1; Vaþ. 29. *

Stokker, m. 1) stock: truncus. Eþs. 6. 2) bistock: alveare. *sætia s. ok staþa,* allitt. B. 35: 1. *

Stol, m. (vide VGL) Vide *Staver.* *

Stol, f. prestkappa: stola sacerdotalis. Vide *Bok.* *

Stolpi, stulpi, m. 1) stolpe: palus. Vide *Grinda-, Lipstolpi.* 2) gränspåle: palus terminalis. Vide *Sten* 2. *

Stoþ, n. (Angl. *stud*) flock af hästar: grex equorum.)(*hiorþ,* B. 24: 1. *

Strænger, m. (egentl. sträng, rep: proprie resticula) snara: laqueus. *sætia s. ælla stampu,* allitt. Vaþ. 1: 2.

Stræte, n. (Isl. *stræti,* Dan. *stræde,* Ital. *strada,* Germ. *strasse* &c.) gata, (apud Scanos *sträte,* via angustior inter duas saepes): platea. *köpa a s.,* Vins. 8: pr.

Strætis köp, n. köp som göres på gatan utan vitnen: emtio in platea sine testibus facta. Vins. 8. pr.

Strömber, m. ström: flumen. B. 8: 1. Cfr. *Kværna-, Miþ strömber.*

Stubbi, m. (vide VGL. v. *Stumber*) B. 31.

Studh, f. 1) stöd, stolpe: fulcrum. *sætia s. ok stalla,* allitt., sätta i skogen ett bräde på en stolpe, neml. för att derpå ställa *bikar:* tabulam fulcro nixam in silva ponere, ut in illa collocetur alveare v. vas *bikar* dictum. B. 35: 1. not. 75. 2) underståd, sammanskott: subsidium, symbola. Vide *Bran stuþ.* *

Studh staver, m. stör som sättes till stöd (vid gärdsgård): palus quo aliquid (ex. c. saepes) fulcitur. B. 14: pr.

Stukka, vide *Stokka.*

Stulin, 1) part. pass. a *stiala;* stulen: furto sublatus. Vaþ. 32: pr, 4; 38: 1. &c. Cfr. *þiufstulin.* 2) adj. bestulen: furto rebus suis orbatus. Kr. 5: pr; Eþs. 32; Vaþ. 32: 1, 4; 35, 38: 1. not. 20. *

Stulpi, vide *Stolpi.*

Stumn, m. (vide VGL. v. *Stumber.*) *af -ne hugga (*sc. *træ) ok gæra (hus),* Vins. 7: pr.

Stuva, f. (vide VGL.) B. 44: 1. *

Styld, f. 1) stöld: furtum. Vaþ. rubr. et ind. 32; cap. 33: pr. 2) den stulna saken: res furto sublata. Vaþ. 39: 1. *

Stæghla (part. pass. *stæghlder*), v. a. (Isl. *stegla,* f. rota; v. a. tormentis v. rota cruciare. BH.) rådbråka och stegla: rotae supplicio afficere; membra rota contundere, rotaque palo adfixa suspendere; ("rotis, ossibus confractis, innectere;" *"mit dem rade zerbrechen und dar uf binden; ihm sine beid arm .... auch sine beide bein ... dazu sinen rücken inmitten, mit einem rad zerstossen, demnach ihn in das rad flechten und damit ufrichten."* Gr. p. 688, 689.). Eþs. 17, 18, 21, 25, 28. Hoc supplicii genus apud nostrates in usu fuisse, testatur pictura linearis quam continet schedula membranacea ad codicem quendam Iuris communis Magnaeani deperditum olim pertinens, et codici Reg. Bibl. Stockholm. B 6. (vide VGL. praef. p. XXI) eadem manu, ni fallimur, scripto, ad-

nexa; quamque picturam delineatam exhibet Tab. IV. — Quod in hoc supplicio corpus rotae innecteretur, id ea ex ratione factum est, quod rota antea ad membra confringenda adhibita esset. Membrorum contusio, quae principalis pars erat huius supplicii, recentiori tempore prorsus fere obsoluit; quae vero sequebatur corporis rotae adfixi suspensio, eam post factam obtruncationem pluribus in casibus retinent hodiernae leges; quo factum est ut significatio v. *stæghla* hodie ad illud suspendium restricta sit.

Stækkia, v. a. förkorta, stympa, stäcka: curtare, mutilare. *vari æ þæn stækter sum för var stækter,* is, cuius praedium (agri *humper* dicti caussa) semel deminutum est, semper eandem diminutionem patitor. B. 3: 1. Pro *stækter* male scribitur *stackother,* brevis, not. 100. ibid.

Stæmma, v. a. c. dat. fördämma: molibus obstruere (aquam). *vatne s.,* B. 8: pr. *

Stæmna, v. a. bestämma, utsätta, stämma: condicere, constituere. *s. manni þing,* condicere alii diem, quo in conventu iudiciali adesse debet. Eþs. 5: pr; Dr. 3: pr; 7: 1. &c. *s. manni,* idem. Kr. 29: 1; Dr. 5: 1; Vaþ. 6: 6; 9, 15: 2. &c. *s. þing,* idem. Kr. 26: 1; 27: 2; Vaþ. 6: pr; 31: 3. &c. cfr. *Ennæt-, Lionga þing. s.,* absolute, idem. Kr. ind. 27; Eþs. 5: 1; Dr. 3: 1; 7: 2; Vaþ. 6: 4. &c. *s. manni til þings,* idem. R. 21: pr. *s. up a man,* idem. Eþs. 12. *stæmna tve mæn,* i. q. *stæmnir man andrum,* ES. 15: 4. *s. (et,) annat, þriþia þing,* Kr. 3: 1; R. 23: 1; B. 33. *s. fiarþa þing,* ES. 14: pr; 15: 4; B. 33. *s. tu þing ok sitia tva fæmtir, s. (manni) þry þing ok (sitia) þrea fæmtir,* vide *Fæmt 2. lagha sokn (ut) s.,* vide *Sokn 2. giva andrum sak mæþ stæmdu þingi,* Kr. 27: pr, 1; Dr. 12; Vaþ. 6: 4; 32: 6; R. 18. *utan (sc. han givi hænni sak) mæþ stæmdu þingi,* B. 38. *garþbæra manni sak mæþ stæmdu þingi,* R. 20. *s. næmdinne,* Kr. 16: 2. *s. by,* Dr. 11: pr. *s. manni til biskups ælla til provasta,* G. 6: pr. *s. sinum frændum til oranbot,* i. e. ut mulctam solvant. Dr. 7: 2. *s. manni til hæghnaþa,* vide *Hæghnaþer 1. s. skoghi til skiptis,* i. e. de silva dividenda. B. 30: 1. *stæmni um sunnudagh* v. *manadagh ok mæli til um löghurdagh,* Kr. 3: 1; ES. 8; cfr. R. 21: pr; B. 30: 1. *s. æptir lytis bot* v. *atta örtughum* &c. Vaþ. 15: 4; G. 6: 1. *s. æptir (sc. mali),* Kr. 26: pr. not. 81; Vaþ. 1: pr; 17: 1; 31: 4. &c. *s. ok sökia æptir,* vide *Sökia.* Cfr. *Lagh-, Ut-, þingstæmna, Ostæmder.* *

Stæmna, f. 1) sammankomst, som är utsatt att hållas på en viss dag: conventus ad certum diem constitutus. Kr. 19: pr; Eþs. 5: pr, 1; Vaþ. 1: pr; R. 8: pr, 3; 15. Cfr. *Fæstnaþa-, Fæstninga-, Vixla-, Ölstæmna.* 2) stämning: citatio, vocatio in ius. B. 23. not. 58. Cfr. *þingstæmna.* 3) bestämd tid; constitutum tempus. *ara s.,* quod legendum videtur *þriggia ara s.,* B. 9: 7. *

Stæmning, f. stämning: citatio, vocatio in ius. R. 24.

Stæmnu dagher, m. (vide VGL.) *a s., til -ghs,* ES. 16: 2; B. 9: 1. *læggia s.,* R. 3: 2; B. 44: 1. not. 69. *s. ær uti,* ES. 16: 2; B. 44: 1. *

Stæmnu manna eþer, m. ed, hvarmed män som varit närvarande vid en sammankomst, vitna om något som der förefallit: iuramentum, quo viri, qui conventui cuidam interfuerunt, testantur de re quadam ibi acta. Kr. 19: 1; R. 8: pr.

Stæmnu mæn, m. pl. män som äro eller varit närvarande vid en sammankomst: viri in conventu quodam praesentes. R. 8: pr.

Stæþia, v. a. göra att något stadnar, ställa: sistere, collocare. B. 28: 3. Cfr. *Stadder.* ☼

Stæþia (pass. impf. *staddis,* part. n. *stat),* v. a. 1) stadga, förordna: sancire, statuere. ES. 8; R. 3: 2; 9: pr. not. 95; B. 2: 1. 2) städja (till tjenst): conducere (operas). Vide *Leghu stadder.* ☼

Stör, m. stör: palus. *störa,* pro *störe,* ut videtur, occurrit de palo terminali, B. 28: 2. not. 80.

Sva (svo, B. 1: 6. *sa,* Æ. 1: pr. *su at* pro *sva at,* ES. 4: 1.*),* adv. 1) så: sic, ita. Kr. 7: 1; 9, 13: pr, 3; 15: pr. &c. *s. sum,* a) så som: sicut. Eþs. 29; Dr. 4: pr; 10: pr. &c. b) likasom: pariter ac. Kr. 17; ES. 20: 2; Vins. 7: pr. &c. c) såsom, till exempel: exempli caussa. Æ. 3: 1. *ok sva,* a) och likaså: et pariter. Kr. 8: 1; 13: pr, 3; 21, 27: pr. &c. b) och äfven (om motsatta): et quoque (de oppositis). Kr. 28; Æ. 1: pr. c) och derefter: et deinde. Kr. 16: 2; Eþs. 5: 1; 26, 32. &c. *s. ok,* vide *Ok* 2. 2) så: tam. Kr. 2: pr; 7: 1; 11. &c. ☼

Svar, n. (vide VGL.) R. 23: pr. nott. 93, 98. Cfr. *Ansvar.* ☼

Svara, v. a. c. dat. (vide VGL.) Vaþ 4; R. 26: pr. *s. firi kunu, ughurmagha, frænda,* Kr. 27: pr; Vaþ. 35, 36; Æ. ind. 17; R. 12: 1, 2. *sökia ok s. firi kunu* &c. Kr. 27: pr; Vaþ. 36; G. 7: pr; 20; R. 12: 1. *sökia ok s. firi sik,* Æ. 20: 1. *s. firi mans gærninga,* Æ. 17. *s. ok sökia firi mans værk,* Æ. 20: pr. *s. firi utlas* v. *inlas,* Vaþ. 32: 2. *s. sak sinne,* Dr. 7: 1. ☼

Svarta slagh, n. ett slag som medför blånad men ej blodvite: percussio, quae livorem affert, non vero sanguinis effusionem. Vaþ. 23: pr. *sla man s.*)(*gæra bloþviti,* Vaþ. 24: pr. Alium sensum h. v. tribuit Ius VG.; at illa significatio quam nuper attulimus, nobis videtur esse originaria. Tam orthographia, cum h. v. neque hic nec in Iure VG. scribatur *svarþa slagh,* quam sensus testatur, ni fallimur, illam esse derivandam a *svarter,* niger (pariter ac Isl. *svartabraud, svartablód* &c.), non vero a *svarþer,* Isl. *svördr,* cutis pilosa. ☼

Svet, f. flock, sällskap: coetus hominum, caterva. *s. ok svævia,* allitt. B. 8: 4. Edda insignit septem hominum coetum nomine *sveit.*

Sufl, n. sofvel: obsonium. Kr. 11. Scribitur *sugul,* not. 78. ibid. Cfr. *Lefs sufl.*

Sviþa, f. svedja, svedjeland: silva, ubi arbores caeduntur ac deuruntur. *brænna s.,* B. 30: pr. Scribitur *svidh,* not. 46. ibid.

Sum, part. relat. som: qui, ubi &c. *þæn s.,* Kr. 1, 2: pr, 2. &c. *sliker s.,* Kr. 4. *hvat s.,* Kr. 28. *hvar* (ubi) *s.,* Vaþ. 1: 1; B. 1: 4. *þær s.,* Kr. 9, 16: 1. &c. *þæþan s.,* Eþs. 1: 4. *þær til s.,* vide *Þær.* *huru s.,* Eþs. ind. 26, 33; B. ind. 14. &c. *hvi s.,* G. ind. 22. *nu* (sc. *þær) s. mange* &c. Kr. 19: pr. Cfr. *Hin, Hvar, Siþan, Þa.* ☼

Sum, conj. som, såsom: ut. *sva goþa* v. *mykla ... s.,* Kr. 11. *sum skilt ær* &c., vide *Skilia 3.* Cfr. *Lagh 1, Sva, Til 4 b.* ☼

Sumer, pron. (vide VGL.) B. 1: 4. ☼

Sunde, vide *Synia.*

Sunder, adv. (vide VGL.) *eghn i tu s. læggia,* skifta i två delar: in duas partes dividere. Æ. 9: pr. *sla* v. *hugga s.,* Vaþ. 21: pr; B. 6: 1; 23. ☼

Sunderkulla, adj. indecl. (vide VGL.) G. 21: 1. *s. arf,* G. ind. 21. *s. broþir,* G. 9: pr; 13, 21: 1. not. 18; cap. 28. ☼

Sunnan, 1) adv. i söder: a meridie. *s. ok væstan,* i sydvest: a libonoto. *östan ok s.,* i sydost: ab euronoto. B. 1: 4. 2) praep. söder om: a parte meridiana loci cuiusdam. *s. kirkiu,* Dr. 7: 1. °

Sunnudagher, m. söndag: dies solis. Kr. 3: 1; 8: 1; 20: pr; 21; G. 8: pr. Cfr. *Miþfastu sunnudagher.* °

Suþ, n. (Isl. *sod,* a *sióda,* coquere) soppa, sod, kokt supmat: iusculum. Vide *Saþir.*

Svænsker, adj. (vide VGL.) Kr. 11, ubi in gen. *svænks* pro *svænsks* scribitur. Cfr. *Pænninger* 2. °

Sværia (svaria, Dr. 9: 1. not. 70; Vaþ. 1: pr. impf. *svor,* part. pass. *surin),* v. a. svärja: iurare. Kr. 13: 3; 14: pr; 18: 1. &c. *eþ, hæfþa eþ* &c. *s.,* Kr. 13: 3; Vaþ. 1: pr; Æ. 2: pr; 6: pr. &c. *i eþe s.,* Kr. 15: 2; Vaþ. 1: pr; Vins. 6: 1. &c. *i næmd s., næmd skal s.,* vide *Næmd. i vitne s.,* vide *Vitne. i væti s.,* R. 15. *forfall s.,* vide *Forfall. mote* v. *gen s.,* vide *Mot, Gen* 2. *s. man til frælsis,* vide *Frælsi. s. (sak) in til mans,* med ed styrka sitt påstående emot en annan: iuramento firmare id, quod contra alium contenditur. Dr. 3: 2; Vaþ. 8: 2; Vins. 6: 2; 7: 1; B. 39: 1. *ramarka niþer s.,* nedsätta och med ed stadfästa råmärken: limites ponere ac iuramento confirmare. B. 1: pr, 4. *ægh þerra* (sc. *sum) surin (*v. *surnir) æru niþer,* d. ä. äggen vid ändarne af byn, der hufvudråmärkena med ed nedsattes: margo transversus in extremitate pagi, ubi limites principales iuramento confirmabantur. B. 1: 6. Cfr. *Lagh surin, Osvurin. eþsöre niþer s.,* med ed bestyrka beskaffenheten af den ed, för hvilken man är *take:* iurare de genere iuramenti a se pro alio sponsi. R. 8: pr, 2. *s. mæþ ofæstum eþe,* Vins. 7: 2. *ganga til sins* &c. *mæþ surnum eþe,* Æ. 10: 2; Vins. 7: pr, 3, 4; 8: pr; 13; B. 26: 1. *s. mæþ tvem,* Dr. 3: 4. not. 39; ES. 12: pr; Vins. 6: 3. *lata tva (mæn) s. (sin vitne),* ES. 12: 1; 13: pr; Vins. 6: 1; R. 26: pr. *tve (mæn) skulu s.,* ES. 13: 1; Vins. 6: 1. *þæt skulu tve (mæn) s. ... andre tve ... þriþiu tve,* Eþs. 32; Vaþ. 6: pr; 32: 1; R. 26: 1. *siax mæn skulu han vitna ok s.,* Eþs. 30, 31: pr. *s. vista vitni mæþ siax mannum,* Dr. 3: 2; Vaþ. 8: 2. *s. tolf manna eþ,* Dr. 3: 2; Vaþ. 6: 2; 8: 2. *s. tylftar eþ,* Dr. 3: 2, 4; Vaþ. 8: 2. *s. fiughurtan manna eþ,* Vaþ. 20: pr. et not. 85. *s. mæþ eþe fiughurtan manna,* Vaþ. 20: pr; ES. 15: 5; Vins. 7: 1. *fiughurtan skulu s.,* Æ. 10: 2. *tve aghu s. ok tolf æftir,* Vins. 4. *en* v. *vinin skal sva s. ... ok tve skulu sva s. ... ok tolf æftir,* ES. 4: pr; Vins. 3: pr; 6: 1. *s. tvænne fiughurtan manna eþa,* ES. 16: 2. *s. mæþ þrætylftum eþe,* Eþs. 29. *hvar takin* (sc. tredecim sponsores) *skal s. ok fiughurtan mæþ hvarium þerra,* Dr. 20: 1. Cfr. *Lagh 1, Eþsöre, Tvæsværi.* °

Sværþ, n. svärd: gladius. Vaþ. 6: 1; Vins. 1, 7: pr. °

Svæva, v. n. sväfva: fluctuante lentoque motu agi. *kværn -ver,* d. ä. genom vatnets updämning nedanför qvarnen, kan hjulet ej drifvas omkring, utan hålles likasom sväfvande: aqua infra molam obstructa, rota circumagi nequit, sed tantum huc et illuc paullulum convellitur. B. 8: pr. Conferri meretur Moeso-Got. *svaif,* cessavit, ab Ih. allatum; ac dictio Suecana, quam idem alio loco citat: "sväfva med årorna: inhibere remos, ut solent nautae, cursum navis sufflaminaturi." Credunt vero Locc. et Ih. in locutione *svæver firi þöm kværn* &c., v. *s.* habere supprimendi significationem, ut adeo v. *kværn* v. *kværnin* non esset subiectum,

sed in accusativo positum; quod si ita esset, *s.* esset v. a., cum quo conferendum esset aut Isl. *svæfa,* söfva: sopire, aut Isl. *svefia,* temperare, placare. Utrocumque vero modo haec explicentur, verba *firi þöm* non pertinent ad v. *kværn,* sed ad sequentia: *sum uppe boa.*

Svævia, f. (forte a *svæva,* quasi turba circumvaga) idem, ut videtur, ac *svet,* q. vide.

Syll?, (vide VGL.) Vaþ. 32: 4. *

Sylter, m. (vide VGL.) Vide *Sot.* * *(sulter)*

Syn, f. 1) syn: visus. *ær þær san s. til,* synes eller befinnes det vara sannt: si vere appareat. R. 4: 1. not. 33. 2) syn, besigtning; äfven nämnden som håller synen: inspectio; quoque nemda ad rem inspectandam nominata. R. 4: 1. *s. næmna,* vide *Næmna 3.* Cfr. *Broa-, Gapa-, Garþa syn.*

Syna, v. a. syna, besigtiga: inspectare. B. 1: 4. *synas,* 1) synas, visa sig: videri, apparere. Eþs. 3: pr; 29; Vaþ. 6: 5; 13: pr. &c. *þæt ær hvarghin synt,* nullibi apparuit. Vaþ. 31: 1. 2) synas, tyckas: videri, existimari. B. 5: 2. *

Syna mæn, m. pl. synemän: inspectores, viri rem quandam inspectantes. B. 33.

Synd, f. synd: peccatum. Kr. 15: 1. *

*Synia (*praes. *syn,* impf. *sunde),* v. a. vägra: negare, denegare. Vaþ. 32: 4; R. 1: 2; B. 21: pr. *

Syn ræt, adv. i rät linie, såsom man ser från den ena punkten rakt fram till den andra: recta linea, ut oculus ab uno puncto ad alterum prospicit. B. 28: 4.

Synrætta, f. rak linie (emellan två råmärken): recta linea (inter duos limites). B. 28: 4. Cfr. *Rinda.*

Sysla, f. sysla, göromål: negotium, operae. Æ. 21; B. 24: 3.

Systir, f. syster: soror. Kr. 27: 2; G. 28; Æ. 1: 2. &c. pl. *systær,* Æ. 8: pr. Cfr. *Faþur systir.* *

Systur son, m. systerson: sororis filius. Æ. 3: pr. *

Syzskini (suzskini, syþkini &c.*),* n. syskon: frater vel soror. Eþs. 24; G. 23; Æ. 1: 1; 3: 1; 10: 4. Cfr. *Samsyþkini.* *

Sæ, vide *Sin.*

Sæghia, vide *Sighia.*

Sækt, f. lagsökning, rättegång: actio iudicialis. Vide *Sæktar mal, -orþ.* *

Sækta, v. a. (vide VGL.) *s. ælla sökia,* allitt. Eþs. 5: pr. *

Sæktar mal, n. rättegångsmål: caussa iudicialis, caussa de qua iure agi potest. R. 22: pr. Locc. vertit: "conventio iudicialis;" alio vero loco: "caussa iure componenda;" utrumque male. Ih. vertit: "gravius delictum, ob quod lis institui potest." Perperam scribitur *sætta mal,* l. c. not. 81.

Sæktar orþ (sækta orþ), n. oqvädinsord, för hvilket man kan lagligen tilltalas: convicium, ob quod actio institui ac mulcta exigi potest. B. 38.

Sæld (sald), f. försäljning: venditio. *i -dir lata* v. *föra,* d. ä. sälja: vendere. Æ. 25: 1. *manga* v. *þrea -dir koma i,* ES. 8; Vins. 7: 4. *til þriþiu s. leþa,* vide *Leþa 1.*

Sælia (sæl, salde, salt), v. a. 1) förytra (genom köp eller skifte): alienare (venditione v. permutatione). G. 14: 1; ES. 1: 2; 3: pr, 1; 4: 1; 5—7. &c. *s. (iorþ) firi lösöra,* G. 14: 2, 3; ES. 21. *s. alsalu ur by,* ES. 7. *bort s.,* G. 16: pr. *af s.,* afsöndra och förytra: separatam partem alienare. B. 6: pr. 2) sälja: vendere.)(*skipta, skiptas viþer,* G. 14: 4; ES. 4: pr.)(*ur staþ köpa,* G. 18. *

Sæmbri, adj. compar. sämre: peior, vilior. G. 14: 1.

Sæmia, f. sämja, enighet: concordia. Vide *Sæt.*. *

Sæmia, v. impers. c. dat. åsämja: convenire (inter homines). *sæmber egh baþum, sum þem baþum samde,* Vaþ. 6: 2; Æ. 16: 1. *utan allum sæmi a, sæmber þöm (egh) a,* &c. Kr. 4: pr; G. 1, 8: pr; Æ. 16: 1. not. 49; ES. 15: 1; R. 8: pr; B. 1: 6; 2: 1. *sum þöm -ber um, -ber þöm um ramarka,* B. 2: 1; 28: 4. *

Sænda, v. a. sända: mittere. G. 8: 2.

Sænder, adv. på en gång: simul. Vaþ. 1: pr; 13: 1; Æ. 6: 1; ES. 15: 5. not. 33; B. 1: 2. n. 81. *i s.,* idem. B. 1: 2. not. 81; sed perperam Vaþ. 21: pr. not. 7. Scribitur, ut opinatur Ih., *sins,* ES. 15: 5; etsi illud potest esse gen. pron. poss. *sin;* cfr. *Krævia 2.* *

Sænkia, v. a. sänka: demergere. *-kter niþer,* Eþs. 34.

Sær, vide *Sin.*

Særdelis, adv. särskildt, för sig: separatim. B. 30: pr.

Særleþis (serlithis), adv. (a *leþ*) i. q. *særdelis.* ES. 18: pr. not. 95. *særlytis,* ibid. in textu, forte derivandum est a *luter.*

Sæssa, f. säte, bänk: sedes, transtrum. *fiæþærtiugh s.,* ett fartyg med bänkar för fyratio rodare: navis cuius transtra quadraginta remiges capere possunt, navis quadraginta remorum. B. 43: pr. Cfr. *Sæssar.*

Sæssar, m. pl. sådane som sitta tillsammans, t. ex. rodare: sessores, qui una sedent, ex. c. remiges. *hava fiuratighi sæssa a sialfs sins kust,* på sin bekostnad hafva fyratio rodare, d. ä. i krigstider utrusta ett fartyg med fyratio åror, jämte dess besättning: suis sumtibus sustinere quadraginta remiges, i. e. belli tempore instruere navem quadraginta remorum. Dr. 14: 3, 9; Vaþ. 12: 3. Locc. vertit: "remiges, vel convictores, consessores;" Ver., ex allatis duabus Locc:i explicationibus posteriorem probans, credit *s.* hic significare "servos, ministros." Ih. rem quidem recte explicat; mirabiliter vero hallucinatur cum credit v. *sæssa* ll. cc. "occurrere in singulari numero," ideoque significare ipsam navem. Cfr. *Sæssa.*

Sæt, f. 1) förlikning: litis compositio. *þæssa s.* (d. ä. lika böter i förlikning: parem mulctam pro re componenda) *vil iak taka af þik sum þu tokt nu af mik,* formula iuramenti. Kr. 13: 3. (cfr. VGL. v. *Iamnaþar eþer.*) *s. ok sæmia,* allitt. B. 51. not. 52. 2) öfverenskommelse, aftal: pactum, conventio. *þætta var s. ukur,* B. 9: 2. *

Sætia (impf. *satte*), v. a. 1) sätta: ponere. Vaþ. 1: 2; B. 1: 6; 6: 1. &c. *niþer s.,* B. 1: pr. not. 56. *s. af,* sätta undan: seponere. Kr. 9. *s. i hænder manni,* vide *Hand. man i forbuþ* v. *ban s.,* Kr. 25: 1. *þrea (sc. mæn) i val s.,* Kr. 4: pr. not. 8; cfr. *Læggia 1. solin sætzs,* sätter sig, d. ä. går ned: sol occidit. R. 21: pr; cfr. *Sola sæter. s. i borghan,* vide *Borghan. s. iorþ (at pante),* pantsätta: oppignerare. ES. 16: pr, 1; cfr. *Ut sætia. han satte hanum iorþina (at væþia fæst ok egh at aþal fæst),* d. ä. utfäste sig att afstå jorden såsom pant, och ej till full ego: fundum oppigneravit, non vendidit. ES. 16: 2. 2) förordna: constituere. *mæn i næmd s.,* Kr. 13: 2. Cfr. *In-, Up sætia.* *

Sætis eþer, m. (Isl. *sætti,* n. reconciliatio) tilläfventyrs ed derom, att ett mål är sätt och bött: forte iuramentum, quo quis probat caussam quandam iam esse compositam ac mulctam v. debitum solutum (cfr. *Sætta*). Kr. 13: 3. Ita quoque Ver. explicat h. v., etsi cum illa confundit Norvegicum ac Islandicum *settar eidr,* i. e. sex vi-

rorum iuramentum (vide ex. c. Magni Lagab. GulaþL., Þiófaв. 14.). Locc. vertit: "compositionis iuramentum;" at *sætis eþer* non potest esse illud iuramentum, quod in ipsa compositione transigenda dedit reus, cuiusque formula quoque in cit. §. occurrit (cfr. *Sæt*, et VGL. v. *Iamnaþar eþer*). Stiernhöök (*de Iure Sv. G. vet.* p. 110.) vertit: "sacramentum, quod super compositionibus et transactionibus praestabatur."

Sætta, v. a. förlika: componere. *s. sak viþer man*, Eþs. 7: pr. *hæmnas a sæt mal ok böt*, Eþs. 2: pr. *þæt var sæt ok böt*, Dr. 20: 1; Vaþ. 26; Æ. 16: 1. *han haver egh sæt ælla böt viþer malsæghandan*, R. 10. *vita fullsære sæt ok böt viþer malsæghandan*, Vaþ. 7: 1. *vita sak sætta ok bötta*, B. 40. *vita sæt mal*, probare caussam esse compositam. B. ind. 48. *kunungs ræt* &c. *sættan vita*, Vaþ. 7: 1. *eþa sætta vita*, bevisa att målet, för hvilket ederna skulle gås, blifvit förlikt: probare caussam, de qua iuramentum dandum fuisset, esse compositam. B. 48. *vita alt lukit ok sæt*, B. 39: pr. °

Sætta mal, vocabulum corruptum; vide *Sæktar mal*.

Sæþ, f. 1) såning: sementis, satio. *s. sina byria*, vide *Byria*. *sa s. sina*, B. 9: 6. *krævia korngiald til s. sinna*, d. ä. då man behöfver säden till utsäde: frumentum sibi debitum, et ad sementem necessarium, exigere. B. 22. Cfr. *Var sæþ*. 2) utsäde, säd som sås: sementis, semen. *firi æria s. sinne*, B. 9: 8. ° *(sæd)*

Sæþe, n. utsäde: sementis. Vide *Halfnaþa træþe*. °

Sæþis skæppa (sæþa skæppa), f. ett kärl, hvari såningsmannen bär säden som skall utsås: qualus satorius. *-þu ut bæra*, d. ä. börja såningen: sationem incipere. B. 9: 6; 13: 1.

Sökia (impf. *sotte*, part. pass. *soter*, *sotter*, sup. *sot*), v. a. 1) söka: quaerere. *biorn s.*, d. ä. jaga: venari ursum. B. 36: 1. 2) gå till, besöka: adire. *s. kirkiu, garþ mans*, Kr. ind. 20; Eþs. 1: pr, 8. *s. man til hialpa*, Eþs. 1: 1. *s. fæmt*, R. 7. Cfr. *Hemsokn*. 3) lagsöka, tilltala: convenire, appellare. *s. man, maþer ær soter*, Eþs. 12, 18, 26, 29; Dr. 10: pr; 13: 1; Vaþ. 6: 4. *hvatske þa han sökir han* (i. e. *a þinginu*) *ælla a fæmtinne*, Dr. 3: 4; Vaþ. 8: 2. *s. (man) firi drap* &c. Dr. 3: 2; 9: 1; 10: pr; Vaþ. 8: 1, 2. *s. a man*, Dr. 9: pr; Vaþ. 11: 1. *stæmna ok s. æftir (up a man)*, Eþs. 17; Vaþ. 1: pr. not. 62; 11: 1; R. 16: 1; 23: pr. *s. ælla stæmna up a man*, Eþs. 12. Cfr. *Beta, Friþ-, Lagh-, Ofsökia*. 4) anställa åtal, åtala, utsöka: agere, exigere. Dr. 3: 1, 2; Vaþ, 14: 1; 20: pr; R. 3: 1. *s. ælla stæmna*, Dr. 3: 1. *s. ok svara, sækta ælla s.*, vide *Svara, Sækta*. *s. sak sina*, utföra sin sak: caussam suam agere. R. 14: 1. *s. sik (sialver)*, a) utföra sin egen sak, om målsegande: propriam caussam agere, de privato actore. Kr. 3: 1; Eþs. 32; Vaþ. 20: pr; R. 24. b) bevisa sitt påstående: caussam probare (de actore,)(*dylia*, de reo). Vaþ. 6: 6; 25: pr. *s. kunu*, utföra qvinnas talan: caussam feminae agere; nisi *firi* addendum sit. Vaþ. 14: 1. *s. friþ mans af hanum*, vide *Friþer* 2. *s. sar sin* &c. *til (fulzs ok) fiæþærtiughs*, Vaþ. 6: pr; 33: 1; Æ. 8: 1. *s. skogh til skiptis*, agere de silva dividenda. B. 30: 1. *þær æftir s.*, Kr. 26: pr. Cfr. *Ut sökia*. °

Sökn, adj. (a *sökia*) söcken, då rättegångsmål kunna förehafvas: profestus, (dies) quo iure agere licet. *s. dagher*, ES. 8. not. 66. ° *(syknt)*

Sör, adj. (vide VGL. v. *eþfört.*) *s. dagher*, ES. 8. Cfr. *Eþsört*.

Sörgaþ, n. öpning på en gärdsgård, så stor att fäkreaturen kunna gå derigenom: foramen saepis, per quod pecora transire possunt. B. 14: 1. Cfr. VGL. v. *Sörgata.*

Söþer, m. får: ovis. B. 14: pr. °

T.

*Ta (*pl. *tær, tæ),* f. tå: digitus pedis. Vaþ. 18: 1. °

Tak, n. qvarstad och borgen: sequestrum ac fideiussio. *lagha t.,* Vins. 7: 3. *taka til t.,* Vins. 6: 1, 3. *i t. lata,* Vins. 6: pr, 1, 3; 7: 2, 3; B. 26: 1; 34: pr. *i t. ganga,* sättas i qvarstad: apud sequestrem deponi. Vins. 6: 1; 7: 3. not. 28. *i t. koma,* Vaþ. 38: 1; Vins. 6: 1. *i -kum standa,* Dr. 3: 2. *fylghia -ki sinu,* Vins. 6: 3. *lata i t. um fæm nætter,* d. ä. på fem dagars tid: rem, quinto post die exhibendam, apud sequestrem deponere. Vins. 6: pr. *fæmnatta t.,* Vins. 6: 1, 3. *fæmtan natta t.,* Vins. 6: 1, 3; cfr. Vins. 7: 3. *manaþa t.,* Vins. 6: 1, 3; 7: 3. *halfs iamlanga t.,* Vins. 6: 1; 7: 3. *natta t. ok iamlanga,* Vins. 6: 1; 7: 3. Cfr. *Fæmt 3.* °

Taka, v. a. (a *tak*) ställa borgen för: de re satisdare. *eþ* &c. *fæsta ok t.,* Æ. 10: 2; ES. 15: 1. *þæn sum* (cui) *eþer var fæster ok takaþer,* R. 9: 1; 14: pr. Cfr. *Otakaþer.*

Taka (impf. *tok,* 2. pers. *tokt,* Kr. 13: 3.), v. a. 1) taga: capere. *man taker a iorþ,* vidrör, når marken: vir tangit humum. B. 14: pr. *t. þrea marker, gingærþ, sæt, oranbot,* &c. Kr. 3: 1; 13: 1, 3; Dr. 7: pr. &c. *t. ok böta,* taga och erlägga böter: mulctam capere et solvere. Vaþ. 4. *t. firi manni, nu ma egh t.,* d. ä. uttaga böter: mulctam non ultro solutam capere. R. 3: 2. *af bonda t.,* neml. pant: pignus capere. B. 34: pr; cfr. VGL. I. FS. 2: 2; II. Forn. 5. *taks (þiufnaþer* &c.*) i handum (manni),* vide *Hand. ur* v. *i husum taka (þiufnaþ* &c.*),* vide *Hus. t. eþataka sin* &c. *ok koma* v. *ganga* &c., d. ä. taga med sig: secum ferre. Kr. 19: pr; 21; G. 29: pr; B. 17: 1. *sina arva mæþ sik t.,* Æ. 4. *arf, fæst, skript t.,* vide *Arf, Fæst, Skript. t. kunu sik til husfru,* G. 5: pr. *t. kunu mæþ vald,* feminam vi stuprare. Eþs. 3: pr. *t. kunu rane,* idem. Æ. 8: 1. *af daghum t.,* vide *Dræpa. bref, lof, dom til t.,* skaffa sig: impetrare. Æ. 4; R. 11: pr; B. 8: 4; 21: pr; cfr. *Domber. man til draps t.,* vide *Drap. taki þæn til (*sc. *draps),* Dr. 3: 1. *t. in til sin,* åtaga sig: suscipere. B. 4: 2. *hana (*sc. *soknina) til sin t.,* uptaga målet till pröfning: litem decidendam suscipere. R. 3: 1. *af t.,* undantaga: semovere, auferre. Kr. 9. *ater t.,* G. 12: 1; Æ. 4; ES. 1: 1. &c. Cfr. *Viþ, In-, Mis-, Up-, Ut taka, Arftöker.* 2) emottaga: accipere. Vaþ. 41: pr; ES. 16: 2. *lagh t.,* Kr. 21. Cfr. *Lan 3.* 3) antaga, bestämma: accipere, constituere. *præst, klokkara, umbuþs man t.,* Kr. 4; R. 14: 1. *dagh, ölstæmnu, fæmt, tak til t.,* Eþs. 11; G. 8: 2; Vins. 6: 1, 3. *mungats tiþir æru til taknar,* G. 8: pr. *hug* v. *gærning til vaþa taka,* Vaþ. 1: pr; 15: 3; 17: pr. *tva mæn til t.,* Vaþ. 32: 4. Cfr. *Nytakin, Undi taka.* 4) gripa, fasttaga: capere, deprehendere. Dr. 2: 2; Vaþ. 38: 1; 41: 1; B. 36: 5. *t. man viþ drap,* Dr. 2: 2. *varþa takin viþer,* Kr. 26: pr; Eþs. 25, 26. not. 35; cap. 32. &c. *takas* v. *varþa takin mæþ,* Eþs. 32; Vaþ. 32: 2; 35, 41: pr. *vara takin at,* Eþs. 31: 2; Vaþ. 39: pr. *takas innan,* B. 21: 2. *t. man inne mæþ kunu,* Kr. 27: pr; cfr. *Innitakin 1. t. man i skoghe sinum,* B. 34: pr. 5) borttaga: auferre. Vide *Inni-, Rantakin.* 6) träffa, råka

(om hugg &c.): ferire, tangere (de ictu). Eþs. 1: 1; Vaþ. 1: pr. 7) begynna: incipere. *nu taker þæt talas,* Æ. 7. *dagher taker at liþa fram,* R. 26: 1. 8) *takas,* pass. finnas: inveniri, adesse. *taks egh alt saman* (sc. *fæ ok bloþugher staver* &c.), B. 15: 1. °

Taki, m. löftesman: fideiussor. R. 6: pr, 1; 7, 8: pr, 2, 3. *t. at eþe* v. *til eþar,* Kr. 19: pr; R. 6: pr; 8: pr, 2. *t. at enne mark* &c. Dr. 20: 1. Cfr. *Træ, Vita, Eþataki.* °

Tak mal, taks mal, n. 1) *takes* förrättning eller fullgörande af den af honom ingångna förbindelse; tilläfventyrs så kallad i anledning af något dervid hållet tal: negotium fideiussoris, v. actus ille, quo praestat id quod spopondit; ita forte dictus a sermone aliquo tunc habito. *bæra t. sin,* R. 8: 2. 2) mål som angår *tak:* caussa ubi de fideiussione agitur. R. 17, ubi h. v. a praecedente *þiufs (mal)* separanda esse videtur; nisi forte v. *taks* sit delenda, et *þiufs mal* legendum, ut habet cod. F. Cfr. Kr. 13: 3.

Takvilla, f. oriktighet eller uraktlåtenhet i upfyllandet af den förbindelse *take* ingått (för edgång): error v. negligentia fideiussoris in eo praestando, quod (de iuramento) spopondit. R. 7. Cfr. *Vilder, Villa.*

Tal, n. tal, antal: numerus. Vide *Mantal.* °

Tala, v. a. 1) tala: loqui. *nu taker þæt talas,* rumor surgit. Æ. 7. *talas viþer,* inter se colloqui. Kr. 13: 2. 2) föra talan (vid domstol): iure agere. *t. til mans,* Vins. 6: pr; R. 22: pr. °

Tapa, v. a. c. dat. tappa: perdere, amittere (rem e manibus &c. decidentem). B. 37: pr. °

Tigher, m. (Isl. *tugr*) ett antal af tio: decas. Vide *Fiura-, Fæm tighi.*

Til, praep. c. gen. 1) till: ad. *til sins borþs, til föþu,* Kr. 2: pr, 2. *til kirkiu giva,* templo donare. Kr. 1. *þer sum þæt ær insat til,* d. ä. hos: ii, apud quos &c. B. 26: 1. Cfr. *Falla 1, Ganga 1, Höra 2, Kæra, Mæla 1, Tala 2.* 2) ända till: usque ad. *til lukins gæra,* Kr. 1. *mera æn til þriþiungs,* G. 14: 2. *þær til,* vide *þær.* 3) emot: erga, contra. *gæra væl til annars,* Æ. 1: 1. *gæra hemsokn, gærning* &c. *til mans,* Eþs. 1: 8; 4: pr; Vaþ. 14: 1; 16: 1; 27: 1. &c. Cfr. *Bryta 4, Værka.* 4) adverbialiter a) betecknar *til* att något finnes eller är tillstädes: notat rem adesse v. exsistere. *til vara,* exsistere, adesse. Kr. 19: pr; Eþs. 18, 19, 25; Vaþ. 32: 4; 37. &c. *haver hon iorþ til, haver egh bondin annat til,* G. 6: 1; 14: 1. b) utmärker det ett visst förhållande: indicat certam proportionem. *hvar sum (han) a til,* quisque pro sua portione dominii, v. pro rata parte. Vaþ. 1: 2; B. 1: 6. 5) conj. till dess: donec. *biþa til hin komber, til dagher taker at liþa fram,* R. 26. *tælia til tiughu æru,* B. 31. °

Til ganga, vide *Ganga 1.*

Tilkvæmd, f. (a *koma;* cfr. *Samkvæmd*) ankomst: adventus. Kr. 14: pr.

Til mæla, v. n. egentl. tilltala; begära qvinna till äkta och trolofva sig med henne: proprie adloqui; feminam sibi uxorem petere ac despondere. G. 9: pr; 10: pr. *at han* (sc. pater eius) *mælte til,* Æ. 8: pr.

Tilmæle, n. tilltal: adloquium. *ælta annan af lagha -lum,* Eþs. 5: pr, ubi enumerantur casus, qui nomine *lagha t.* comprehenduntur. °

Tilseu man, m. en som har tillsyn med något, upsyningsman: curator, custos. Vins. 12.

Til sighia (til sæghia), v. a. c. dat. tillsäga: adloqui, indicare, nuntiare. Kr.

8: 1; 21, 25: 1; Dr. 11: pr; ES. 6, 20: pr; 21: pr; Vins. 6: pr. not. 69; 7: 5; R. 7, 9: 1. *för æn til ær saght,* neml. om edens verkställande: antequam sponsori de iuramento dando nuntiatum est. R. 6: 1. *

Til sæghn, f. tillsägelse: denuntiatio, significatio. *þa a eþrin andra t.,* ny tillsägelse skall ske om edens verkställande en annan dag: nova denuntiatio de iuramento alio die dando, facienda est. R. 8: pr, 2; 9: pr. *eþ ganga i första v. at þriþiu t.,* d. ä. då tid till dess verkställande första eller tredje gången är utsatt: die primum v. tertium indicto iuramentum dare. R. 9: 1.

Til vara, v. a. tillsäga, underrätta: indicare, denuntiare. Kr. 8: 1; B. 1: 5.

Timber, n. (vide VGL.) B. 28: 5. * *(tymber)*

Timi, m. tid: tempus. Æ. 21. *annan, þriþia tima,* andra, tredje gången: iterum, tertium. Vaþ. 35; G. 16: pr. Cfr. *An-, Byrghþa-, Vartimi; Entima.* *

Timilika, adv. tidigt: mature. Vins. 6: 6.

Tindi, m. tinne, pinne: paxillus, dens (occae). B. 49. Cfr. *Harvu tindi.*

Tiu, num. tio: decem. Dr. 4: pr; B. 4: pr; 10. *

Tiughu (tiugh, B. 10.*),* num. tjugo: viginti. Kr. 23, 26: pr; Dr. rubr. &c. Cfr. *Fiughurtan, Ællivu.* *

Tiunda, v. a. gifva tionde: decimas dare. Kr. 9. *t. af korne,* ibid. *t. korn ok kvika,* Kr. 11. *

Tiundi, num. tionde: decimus. Kr. 9. *

Tiundi, m. tionde: decimae. Kr. 9, 13: pr, 1; 29: 1. Cfr. *Kviker, Kvik tiundi.* *

Tiuþer, n. (vide VGL.) *fæm alna t.,* B. 4: pr. *halft, fult t.,* utrum inter haec longitudo funis, an aliud quoddam intersit, nobis est incognitum. B. 17: pr. *

Tiuþer hæl, m. tjuderpinne: paxillus, qui pedicae *(tiuþer)* alligatus, in humo defigitur. B. 4: pr; 17: pr.

Tiuþra, v. a. (vide VGL.) B. 17: pr. *

Tiþir (tydher), f. pl. (vide VGL.) Kr. ind. not. 2. XIII; cap. 5: 1; 8: pr. not. 96. Cfr. *Mungats tiþir.* *

Tolf, num. tolf: duodecim. Kr. 1, 2: pr; &c. *t. æftir,* derefter (neml. efter vitnena) tylftared: postea (sc. post iuramentum testium) iuramentum dodecadis. Vaþ. 1: pr; G. 5: 1; 16: pr; Æ. 8: pr; R. 11: 1; 15, 23: 1. Cfr. *Eþer, Sværia, Vita.*

Tolfti, num. tolfte: duodecimus. *t. dagher iula* (vide VGL.), B. 51. not. 52. Cfr. *Attundi.* *

Tompt, f. tomt: area. Eþs. 1; 1, 4; ES. 4: pr; 15: 2; R. 7; B. 1: 1; 2, 6: pr; 10, 11: 1; 13: 2. Cfr. *Æggiar tompt.* *

Tompta garþer, m. (vide VGL.) B. 9: 3; 13: 1; 23. *

Torva, f. torfva: caespes. B. 25: 2. Cfr. *Gæslinga torva.* *

Trolova, v. a. i. q. *fæsta 3.* G. 6: 1; ubi h. v. superflua est, non vero opposita v. *fæsta.*

Troþ, f. vel *troþor,* f. pl. (Isl. *tradir,* saepimenta pascuorum) gärdsle, prov. troder: materia lignea saepimentorum. *timber ok t.,* allitt. B. 28: 5.

Trulldomber, m. trolldom: ars magica. Kr. 13: 3; Vaþ. 31: 1. * *(troldomber)*

Trulldoms mal, n. mål angående trolldom: caussa, ubi de crimine magiae agitur. R. 17.

Trull kona, f. trollkona: maga, venefica. B. 22.

Træ, n. träd: arbor. Vaþ. 1: 5; B. 33, 35: 1. *biuþa ... træ ok taka*, allitt. R. 22: pr; erbjuda sig att utfästa böter eller ed (hvilket troligen skedde med en viss ceremoni, då bägge parterna höllo i en käpp), och ställa borgen derför: offerre promissionem mulctae v. iuramenti ac satisdationem; illa enim sine dubio solemni quodam ritu facta est, reo actori porrigente baculum, ab hoc, consensum significaturo, simul capessendum; pariter fere ac Germani olim usi sunt culmo, unde formula: *mit mund, hand und halm*; quod etiam in Romanorum stipulationibus, si, quod vix dubium est, a stipula illae nomen habeant, primitus factum est. Cfr. Gr. p. 121—130, 604. Ih. *Gloss.* v. *skaft*. Locc. et Ver., quibus non refragatur Ih., vertunt v. *træ*: "tessera oblatae satisfactionis" v. "mulctae solvendae." — Cfr. *Bæranz træ*. *

Træþa, v. a. plöja om hösten: auctumno arare. B. 1: 2, 3; 9: 6. *

Træþe, n. (vide VGL.) Vide *Halfnaþa-*, *Half træþe*. *

Træþis æria, f. plöjning (och såning) om hösten: aratio (et satio) auctumnalis. B. 9: 1, 5. *halda varsæþ sinne ok sva t.*, behålla jorden till dess vårsäden blifvit sådd, och denna, så väl som den redan sådda höstsäden, skördad: agros tenere, tam vere seminandos, quam praeterito auctumno satos, donec utrique fuerint messi. G. 17. coll. B. 9: 1.

Trösta sik, v. rec. förtrösta sig eller lita på sig eller sin sak: sibi confidere. R. 4: 1.

Tve, num. två: duo. Eþs. 26, 32. &c. n. *tu*, Kr. 10: pr. *tug*, Kr. ind. not. 2. xix. g. *tvæggia*, Kr. 6: pr. *tviggia*, R. 8: 2. *tighie*, Kr. 27: 2. not. 28. d. *tvem*, Kr. 9. &c. Cfr. *Annättviggia*, *Baþitiggia*, *Sunder*, *Tvænne*. *

Tulder, m. (qvarn-) tull: vectigal (e molina). Vaþ. 1: 4.

Tvæböla, *tvæbola*, adj. som har två boningsställen: qui duo habet habitacula. R. 24.

Tvægilder (tvagilder), adj. (vide VGL.) Eþs. 27: pr; Vaþ. 13: pr; R. 3: 2. *

Tvægildi, n. dubla böter: duplex mulcta. *böta t.*, R. 3: 2. *

Tvælyti, m. pl. två tredjedelar: bes.)(*þriþiunger*, Dr. 7: 2 (ubi occurrit definite *-tina*); B. 28: pr; 37: pr. * *(tvælöte)*

Tvænne, num. två: duo. Dr. 11: pr; G. 9: pr. Cfr. *Sværia*, *Vita*.

Tvæsværi, n. stridiga eder som parterna gå emot hvarandra i samma mål: iuramenta contraria a litigantibus in eadem caussa facta (vide Eþs. 29; Dr. 3: 2; Vaþ. 8: 2. &c.). Kr. 13: 3; ES. 14: 1; R. 2; B. 28: 1. *slita t.*, afgöra hvilkendera af parterna som svurit sannt: decidere uter litigantium verum iuramentum dederit. Kr. 13: 3; Vaþ. 30: 2; R. 2. Cfr. VGL. v. *Tvæsöres eþer*.

Tvætylfter, adj. (vide VGL.) *t. eþer*, Vaþ. 32: 1; R. 5: pr; 6, 7, 16: 1. *ganga -tan eþ*, Eþs. 11; R. 11: 1. *dylia mæþ -tum eþe*, Æ. 16: pr. *dylia mæþ -tu*, i. q. *mæþ -tum eþe*, B. 24: 6. *

Tylft, f. de tolf män som svuro i tylftareden: duodecim viri, in iuramento *tylftar eþer* dicto una iurantes. *þrænne -ter*, i. q. *prætylfter eþer*. Dr. 3: 2; Vaþ. 8: 2. *væria sik mæþ þrænne -tum*, Vaþ. 11: 1. *þrættan -ter*, vide *Vita*. Cfr. *Tvæ-*, *þrætylfter*. *

Tylftar eþer (tylfta eþer), m. (vide VGL.) Dr. 3: 2, 4; Vaþ. 8: 2; R. 26: pr. Cfr. *tolf manna eþer* in v. *Eþer*. *

Tysvar, adv. två gånger, prov. tyser: bis. R. 9: 1.

Tælia, v. a. 1) räkna: numerare. Kr. rubr; cap. 9; Eþs. &c. rubr; B. 31. *tæl-*

ia sik (til) a fæþrinit, &c., räkna slägt: cognationem cum aliquo gradus numerando ostendere. Æ. 3: 1. *tald mark*, vide *Mark* 2. Cfr. *Up tælia.* 2) säga: recitare, dicere. Vide *Fram tælia.* *

Tæppa, v. a. täppa, stänga: claudere, praecludere. B. 8: pr. not. 99. *inne t.*, includere. B. 51. not. 38. Cfr. *Liþ tæppa.*

U, V.

Vaghn, m. vagn: currus. B. 4: pr. Cfr. *Vangs rum.* *

Vak, f. (Isl. *vök*, cfr. *Vækkia.*) vak: foramen glaciei. B. 26: pr. *v. ok vargher*, allitt. Ibid.

Vaka, f. vakt: vigilia, excubiae. Vide *Varþer.*

Vakn, n. vapen: arma. Eþs. 3: 1; Vaþ. 27: pr; G. 8: 2; Vins. 1. Scribitur *vapn*, ll. cc. in nott. et Eþs. 1: 7; B. 14: pr. not. 81. Cfr. *Folkvakn.* *

Vakna drykkia (vapna dryckia), f. brölloppsgästernes sista förplägning, sedan de af värden återfått sina vapen, och voro färdige att afresa: "convivarum, finitis nuptiis, itineri accinctorum et armatorum compotatio," ut recte h. v. explicat Ver., cui adsentit Ih. *þa* (sc. finito convivio) *skulu þer v. sina hava i samu karum* (i. e. eadem promissa pace fruentes) *sum þer för hafþu* (sc. cum arma eorum sub custodia hospitis erant). G. 9: pr. coll. 8: 2. Locc. perperam deducit h. v. a *vakna*, expergisci.

Vakna skipte (vapna skipte), n. vapenskifte: dimicatio, pugna. Eþs. 6. * *(vapnaskipti)*

Val, n. val: electio. *þrea (sc. mæn) i v. lata* v. *læggia* v. *sætia*, Kr. 4; R. 6: pr. *vali raþa*, Kr. 4: pr. Cfr. *Fæstnaþa val.*

Vald, n. 1) magt: potestas. *þæn sum kunungs þylikt v. haver*, is qui talem regiam habet potestatem. Eþs. 10: 1. 2) våld: vis, violentia. Eþs. 7: 1; Dr. 2: 1, 2. Cfr. *Taka 1.* 3) rättighet (att göra något): ius (aliquid faciendi). Kr. 2: 2; Vaþ. 35, 41: pr; Æ. 14, 17; ES. 1: 1. et not. 67; 14: 1; 15: 4. not. 96; Vins. 7: 5; B. 44: 1. *v. ok vitsorþ*, ES. 1: 1. not. 67. *þa haver han v. hvat þæt ær hælder* &c., idem ius habet sive &c. Vaþ. 20: pr. *

Valda (impf. *vulte* v. *valt*), v. a. c. dat. vålla, vara vållande till: in caussa esse. *v. vixla spiællum* &c. Kr. 15: pr; 25: pr; 28; B. 44. *þæs egh viliande ælla valdande*, allitt. Dr. 3: 3. *þu* &c. *vulte sialver at* &c. Kr. 13: pr; ES. 16: 2; R. 8: pr; 23: pr; B. 17: 1. *

Valder, m. vall, mark: campus. Vaþ. 32: 2. Cfr. *Vighvalder.* *

Valinkunder, adj. (Isl. *valinkunnr*, a *valinn*, delectus, optimus, et *kunnr*, notus) utvald, hederlig: electus, honestate insignis. *næmna* v. *taka* ... *kunna ælla -nna*, slägtingar eller (andra) hederliga män: cognatos aut (alios) honestos viros. Vaþ. 31: 5; 32: 1. *mæþ tvem af niþinne ok tolf -nnum*, G. 11: pr; Æ. 10: 2. Ih. male vertit: "alienigena, alienus."

Valruf (valdruf, vålldrooff, Dr. ind. not. 7; cap. 6. n. 9.*)*, n. (Dan. ant. *valrof*; Anglo-Sax. *veal-reaf*) plundring af lik, prov. valrof: mortui hominis spoliatio. Dr. 6. In prima h. v. parte facile agnoscitur Isl. *valr*, strages hominum, unde habemus vocabula *valplats*, *valhall*, et apud Gotlandos *valer* dicuntur hominum cadavera; *ruf* vero, hodie *rof*, unde *röfva*, praedari, proprie significare violentam vestium detractionem, docet linguarum analogia. Ut enim Latinum spoliare proprie est spolia i. e. vestes exuere, sic

Anglo-Sax. *reafian* dicitur a *reaf*, vestis; Gall. *derober* a *robe;* Hisp. *robar* a *ropa;* Ital. *rubare* a *roba*. Cfr. Gr. p. 635. In Legg. Baiw. XVIII. 3: 1. dicitur: "de vestitu utrorumque (mortuorum legendum videtur), quod *walaraupa* dicimus, si ipse abstulerit qui hos interfecit, dupliciter componat;" ubi, etsi verborum ordo turbatus videtur, *walaraupa* sine dubio est nomen criminis, non vestimenti, ut credit Lindenbrog, qui, nuda coniectura, ni fallimur, nixus, affert vocabulum quoddam *wala*, caput, nobis plane incognitum, cui ut fidem faciat, aliud vocabulum *wultworf* detorquet in *walaworf*. Meliora de h. v. habet Locc. in *Lex. Iuris*. In Legg. Anglo-Sax. hoc crimen ita describitur: "*weilref* dicimus, si quis mortuum refabit (i. e. spoliabit; non "resabit," ut perperam habet Wilkins) armis aut vestibus aut prorsus aliquibus, aut tumulatum aut tumulandum." Legg. Henr. I. cap. 83.

Van, f. 1) vån, förmodan: opinio, exspectatio. Vide *Hælvan*, *Væna*. 2) eganderätt till *fostre*, så kallad troligen i anseende till det hopp om arf eller annan vinst som tillkom egaren: dominium vernae, sic, ut videtur, dictum ob spem hereditatis aliusve lucri, quam habuit dominus. G. 29: pr; ES. 23. *ægha v. til fostra* v. *fostru*, Dr. 16: pr, 1; G. 29: 1, 2. °

Vanbiuþa, v. a. ej rätteligen erbjuda (käranden böter &c.): non iuste offerre (actori mulctam &c.). *æn vanbuþit varþer*, R. ind. 23. *fælla man firi vanbuþit*, R. 3: 1; 23: 1.

Vangs rum (pro *vagns rum*), n. så stort rum, som en vagn behöfver att stå på: spatium soli, quantum occupat vehiculum. *hava i by v. ok vægha*, allitt. ES. 7.

Vangöma, f. vårdslöshet: incuria. B. 26. pr. °

Vanmæt (*vanmecht*), f? vanmagt, svaghet: debilitas. Æ. 12: pr.

Vanter, vide *Vatter*.

Vapn, vide *Vakn*.

Var, f. vår: ver. Dr. 16: 2; cfr. *Dragha*. *um v.*, verno tempore. Eþs. 27: pr; Vaþ. 13: pr; Æ. ind. 21; B. 9: pr; 22. °

Vara, v. n. vara: esse. praes. *ær*, Kr. 1. &c. *æ*, Kr. 22. not. 95; Eþs. 24; Dr. 18: pr; Vaþ. ind. 13; cap. 18: 1. &c. *iær*, B. 51. not. 52. pl. *aru* pro *æru*, G. 8: pr. impf. *vær* pro *var*, Eþs. 10: 2; 33: pr; Dr. 2: 1. &c. *vast*, 2. pers., Vins. 6: 4. praes. conj. v. imperat. *se*, Kr. 15: pr; 18: 1; 19: 1; 27: 2. &c. pl. *sen*, Eþs. 2: 1; G. 7: pr; Æ. 3: 1. *sein*, Kr. 10: pr. *nær*, *til*, *viþer v.*, vide *Nær* &c. *v. i styld mæþ andrum*, vara delaktig i stölden: socius alii in furto esse. Vaþ. 33: pr. *v. i gærþe mæþ andrum*, vide *Gærþe*. °

Vara, v. a. tillsäga, underrätta (om något som skall göras): commonere, denuntiare (de eo, quod faciendum est). B. 1: 5; 8: 4. *v. man viþ at han* &c. Vaþ. 1: pr. *v. til eþa*, angående eds afläggande: de iuramento dando. R. 7. *v. by til lagha læghis*, *v. (by v.) skogh til skiptis*, B. 1: 1; 30: 1. *v. landboa af bole*, upsäga honom: colono denuntiare de migrando. B. 9: 6. *landboa bort v.*, B. 9: 1. not. 68. *v. af förstu gæf*, upsäga landbon då han blott en gång gifvit städja: colono, arrha semel tantum data, de migrando denuntiare. B. 9: 1, ubi *i* forte addendum est, ut habet not. 4. Cfr. *Af-*, *Lagh-*, *Til vara*. °

Varfriþer, m. vårfred, då det ej, utom i vissa mål, var tillåtet att lagsöka en annan: pax verna, tempus quo, nisi in certis quibusdam caussis, iure

agere non licuit. Æ. 21. nott. 38, 34; B. 22.

Vargha næt, n. (vide VGL.) B. 36: 4.

Vargha skall, n. vargskall: publica luporum venatio. B. 36: 4. et not. 97.

Vargher, m. 1) (vide VGL.) Vide *Kasta vargheri*. 2) varg: lupus. B. 26: pr.

Varlika, adv. varligen, försigtigt: caute. R. 4: 1.

Var sæþ (vær sæþ), f. såning om våren: seminatio vere facta. *sa v. sinne*, B. 1: 2. Cfr. *Træþis æria.*

Vartimi, m. vårtid: vernum tempus. Æ. 21; B. 1: 2.

Varþa, v. a. c. dat. 1) vårda: curare, custodire. *v. vægh, bro*, B. 4: 1; 5: pr. *v. manni til þings ok fran*, d. ä. föra honom i säkert förvar: alium ab inimicorum impetu tutum in iudicium ducere ac inde reducere. Dr. 11: pr. *bruþ til bos varþa*, G. 9: 1. 2) ansvara för: praestare (periculum rei, damnum &c.). Kr. 8: 2; Vins. 6: 2, 3. not. 27; B. 17: 1; 18, 26: pr; 44: pr. *værkum v. firi andrum*, Vaþ. 32: 3. *v. halfgirþi v. friþgærþi (viþ annan)*, B. 13: 2; 20. *iorþ skal iorþu v.*, den jord som man bortskiftat, skall ansvara för den som man tillskiftat sig, så att man återfår den förra, om man genom klander förlorar den senare: fundus permutatione alienatus, ad priorem dominum redeundo, praestato evictionem fundi, quem ille eadem permutatione acceperat. ES. 6.

Varþa, v. a. öfverlemna, gifva: tradere, dare. *hindradaghs gæf v.*, G. 10: pr. *ut v.*, G. 8: 2. Cfr. *Anvarþa.*

Varþa (impf. *varþ*, Eþs. 31: pr; Dr. 4: 2; 14: 6; Æ. 20: 1. n. part. pass. *vurþit*, Kr. 21.), v. n. 1) varda, blifva: esse, fieri. Kr. 3: 1; 5: pr; 13: 2. &c. *þæn sum firi varþ þerre brænnu*, d. ä. den, hvars hus blef antändt: is, cuius domus incensa est. Eþs. 31: pr. *varþer annar firi (hugger)*, om en annan träffas af hugget: si alius ictu percutiatur. Vaþ. 1: pr; 17: pr. *v. firi skall*, vide *Firi* 2. 2) ske: fieri, accidere. *þylikt mal ær vurþit*, Kr. 21. *nu kan sva v., nu varþer sva*, Eþs. 17, 23: 1; B. 1: 4. not. 12; 2: 1.

Varþer (vaarþer), m. vård, vakt: custodia. *varþ ivir huse* &c. *halda*, Dr. 2: 1, 2; Vaþ. 32: 4. *ælta mæn af þe*, Dr. 2: 2. *utan v. ok vaku*, allitt., d. ä. i öpna sjön, utanför de yttersta öar på hvilka vakt hålles: extra ultimas insulas excubiis munitas. Eþs. 34; cfr. SML. h. v.

Varþer, m. mat: cibus. Vide *Dagh-, Mal-, Natvarder.*

Varþer, part. pass. vide *Væria.*

Varþ hælde, n? vakthållning: excubatio. *utan v.*, i. q. *utan varþ ok vaku* (vide *Varþer*), B. 34: 1.

Varþnaþer, m. omvårdnad: cura, tutela. *v. mans a læggia*, öfverlemna till en annans vård: curam v. custodiam rei in alium transferre. B. 17: 1.

Vasi, m. vase, knippe; här något som lägges i vatnet för fisks fångande: fascis; hic res quaedam piscium capiendorum caussa in aquam demissa. *gæra vasa ok værkia*, allitt. B. 29. Ih. (in *Gloss.* et *Dial. Lex.*) refert piscatores nostros ita appellare congeriem ramulorum abiegnorum v. frondeorum in aquam demissam, qua pisces hamo capiendos alliciant. Locc. vertit: "saepta ex festucis ad insidiandum et includendum pisces; alias excipulae;" Ver. autem: "nassa ex vimine contexta."

Vass, m. vass, säf: iuncus. B. 28: 3.

Vatn, n. 1) vatten: aqua. B. 8: pr; 28: 4. 2) sjö eller ström: lacus v. flumen. B. 4: 1, 2; 28: 3; 37: 2.)(*land*,

Dr. 11: pr. *a vatnum ælla væghum*, allitt., på resa till sjös eller lands: in itinere maritimo vel terrestri. Kr. 20: pr. °

Vatter, vanter, m. (Isl. *vöttr*) vante, handske: chirotheca. B. 41: 1.

Vaþaböter, f. pl. (vide VGL.) *böte sum i botum skils*, i. e. in libro *Vaþa mal* inscripto. Eþs. 20, 24. °

Vaþa eþer, m. (vide VGL.) Dr. 18: 2; Vaþ. 1: pr, 1; 3: 1. not. 28; 15: 3; 17, 23: 2; 24: pr, 1; B. 24: 4. °

Vaþa mal, n. mål som angår våda: caussa, ubi de damno casu dato agitur. Vaþ. rubr. et ind. 1.

Vaþa værk, n. (vide VGL.) Vaþ. 18: pr. °

Vaþe, m. våda, vådlig gerning: casus, actio involuntaria. Vaþ. 1: pr; 3: 2; 18: 2; 24: 2. *mæþ vaþa*, Eþs. 3: 2; 20, 24; Vaþ. 1: 4. &c. *dræpa* &c. *i vaþa*, Vaþ. ind. 18; cap. 3: pr, 1; 24: pr. *höghste v.*, Vaþ. 1: pr. *handlös v.*, vide *Handlös*. Cfr. *Taka 3, Vili*. °

Vaþe (vel *vaþar*, pl.? alias *vaþ*, n.), m. (a *vaþa*, vadere) upgående af gränsen emellan egor, på det sättet att en menniska går i rät linie emellan de vid råmärkena upstälda stänger: finium inter duos agros determinatio, quam facit homo recta linea progrediens secundum ductum perticarum in terminis positarum. *vaþa riþa*, ES. 1: 2. *læggia vaþa a annan ælla for*, orätt upgå gränsen eller göra en fåra emellan sin och grannens jord, till den senares förfång: fines inter suum vicinique agrum progrediendo v. sulcando determinans, in illius detrimentum curvare lineam, v. transgredi verum terminum. B. 7: pr.

Vaþmal, n. vadmal: pannus laneus (vilior, olim vulgaris). Vaþ. 6: 1. *mark -la*, 96 alnar vadmal: XCVI ulnae panni lanei. Dr. 16: 2; 21; Æ. 14, 17; B. 9: pr. not. 58. *öre -la*, 12 alnar vadmal: duodecim ulnae talis panni. B. 9: pr. Cfr. *Mark 1*.

Udder, m. udd: cuspis. *skær u. ok æg*, allitt., vide *Skæra*. ° *(odder)*

Veta, v. a. göra: facere. Vide *Forvist*. °

Ughurmagha bot, f. böter för öfvermages brott: mulcta pro delicto ab impubere commisso. Vaþ. 15: 3.

Ughurmagha börn, n. pl, barn som äro öfvermagar: pueri v. puellae impuberes. ES. 21: pr.

Ughurmaghi, m. öfvermage, den som ej fyllt femton år: pupillus, impuber, qui nondum excessit quindecim annos. Eþs. 15: 1. coll. not. 24. ibid; Dr. 18: 2; 19; Vaþ. 15: 3; 24: 1; 40; Æ. 9: pr; ES. 20: pr; 21; R. 13.)(*maghandi man*, vide *Maghandi*.)(*man*, Dr. 18: 2.)(*man* et *kona*, Dr. 9: 2; 18: 2; Vaþ. 14: pr; 15: 3, 4; 16: pr; 27: 1. Cfr. *Mals man*. ° *(ovormaghi)*

Ugilder, vide *Ogilder*.

Vighia, v. a. 1) inviga (saker till heligt bruk): consecrare (res sacro usui destinatas). *v. kirkiu*, Kr. 2: 1, 2; 9, 25: pr. *gript v.*, Kr. 7: 1. *krismu* &c. *v.*, Kr. 13: 1. 2) ordinera: ordinare (clericos). *v. klærka*, Kr. 13: 1. *præster æller* (sc. *annar*) *vighþer maþer*, sacerdos aut clericus minorum ordinum. Kr. 29. 3) viga: nuptias conficientibus benedicere. Vaþ. 36; G. 6: pr; 7. *lata v. sik mæþ kunu*, Kr. 31. 4) förrätta en viss ceremoni med lik, som beständes med vigvatten: funus sacro ritu aqua consecrata conspergere. *lik v.*, Kr. 7: pr; 12: pr. — Cfr. *Ovighþer*. °

Vighvalder, m. (vide VGL.) Dr. 3: pr, 3. °

Vigsl et composs., vide *Vixl* &c.

Vika, f. 1) vecka: septimana. Vide *Fasta 2, Dymbil dagha vika, Dymbilvika*. 2) (Isl. *vika sióar*) ett visst

stycke väg till sjös, sjömil: certum spatium viae navigantium, milliarium maritimum. Dr. 11: pr. Hanc mensuram ita describit Th. Thorlacius: *Nordsk vika er einum fiordungi leingri enn þysk mila, sva 5 þyskar milr gori 4 Nordskar vikur.* *Landnama-Saga*, Skalholt, 1688. not. ad praef. — Cfr. *Rost.* °

Vild, f. veld: favor alterius partis. ° Inde

Vilda maþer, m. partisk man, som gynnar endera af parterna: vir alterutri partium favens. *þerra -mæn*, R. 1: pr.

Vilder, adj. vilsefarande, förvillad: errans, errore turbatus. *han var v. mals ok mærkia*, han mistog sig på gränsen och råmärkena: erravit de finibus limitibusque. B. 7: pr. *sværia vilt epsöre niþ*, R. 8: 2; cfr. *Sværia*, *Villa*. °

Vili, m. vilja: voluntas. Kr. 31; Eps. 18; G. 6; Æ. 4. &c.)(*vaþe*, Vaþ. 3: pr; 15: 3; 16: 1. *mæþ (sinum) vilia*, upsåtligen, godvilligt: volens. Eps. 23: pr; Vaþ. ind. 7; cap. 6: pr; 7: pr; 16: 2. &c. *mæþ vilia*)(*mæþ vaþa*, Eps. 22; Dr. 18: 2; Vaþ. 1: pr; 11: 1; 15: 2, 4. &c.)(*þrængder*, B. 9: 1; 21: pr. *utan mans vit ok vilia*, G. 18. *fræmia sin vilia (viþ kunu)*, Eps. 3: pr. Cfr. *Vreþs hand*, *Goþ-*, *Ovili*, *Illa viliaþer*. °

Villia, v. a. vilja: velle. impf. *vildi*, pl. *vildu*, Kr. 13: pr; Eps. 5: 1; ES. 16: 2. praes. conj. *vili*, pl. *vilin*, Kr. 8: 2; 13: 2; Eps. 3: 1; G. 10: pr; 1. &c. *þæs -andis* v. *-ande*, Eps. 1: pr; Vaþ. 8: 2; 13: pr. *þæs -ande ælla valdande*, alliti. Dr. 3: 3. Cfr. *O-*, *Sialfsviliandis*. °

Vilir, adj. partisk, som hyser veld: alterutri partium favens. Vins. 6: 5; R. 22: 1.

Villa, f. villa, förvillelse: error. Vide *Takvilla*.

Villa, v. a. villa, förvilla: in errorem inducere, turbare. *villir (taki sc. eþ) firi þöm sum flytia* v. *föra skal eþin* v. *firi þöm sum (eþin) skal seia*, om den som skall gå eden, eller hans vederpart, påstår att en viss ed skall gås, men *taken* säger att en annan skall gås, och med sin ed bestyrker en oriktig upgift härom: si is, qui dabit iusiurandum, vel eius adversarius, dicat certum quoddam iuramentum esse dandum, sponsor vero perperam statuat aliud dandum esse iusiurandum, idque suo iuramento firmet *(svær vilt epsöre niþ)*. R. 8: 2.

Vilzs eþer, m. ed derom, att man ej med upsåt utan af mistag skurit eller slagit på annans åker eller äng: iuramentum, quo quis probat se errore, non consulto, messuisse vel caesisse alienum agrum vel pratum, vel, secundum iurandi formulam: *at han var vilder mals ok mærkia hughþe vara sit ok egh annars*, B. 7: 1; 21: 1. coll. 7: pr.

Vin, m. 1) vän: amicus. Vide *Ovin*. 2) mäklare: proxeneta (cfr. VGL.). Vins. 2, 6: pr, 1—6; 7: 3, 4; 9: 1; 13; R. 11: 1; B. 46; *lagha v.*, Vins. 3: pr. *sælia, köpa, fa mæþ v. ok vitne*, Vaþ. 30: 1; Vins. 1, 3: pr; 7: 1, 5; 13. *urþinga gæra mæþ v. ok vitne*, Vins. 6: 1, 3. Cfr. *Böna vin*. °

Vindögha, n. (Dan. *vindue*, Angl. *window*) fönster, prov. vindue, vindauge, vinåfva: fenestra. Vaþ. 32: 4. H. (v. composita est a *vinder*, ventus, et *ögha*, oculus; primitus enim fuit foramen in tecto factum, quo exiret fumus, intraretque purior aër.

Vinga, v. a. (vide VGL.) *þa iak (þætta) -aþe*, *þa þætta -gaþis* (i. e.

saldis mæþ vin ok vitne), Vins. 6: 1, 2. *þæt sum han hanum -aþe,* §. 5. ibid. °

Vin gift, f. i. q. *vingæf.* B. 9: 1. not. 6.

Vingæf, f. vängåfva: donum amicitiae nomine datum; 1) skänker, som vid trolofning af fästemannen eller hans far gåfvos till qvinnans giftoman och andra slägtingar: dona, quae sponsus eiusve pater in sponsaliis dedit sponsori aliisque feminae cognatis. Vaþ. 14: 1; G. 10: 2; 26, 27. 2) en gåfva af sex öre som, utom den egentliga städjan, gafs till jordegaren, då någon första gången stadde ett hemman: donum sex orarum, quod, praeter arrham proprie sic dictam, dedit is, qui primum conduxit praedium quoddam. B. 9: pr, 1. Cfr. *Gæf* 2. °

Vinna, v. a. 1) vinna, förvärfva: adquirere. Æ. 10: pr. 2) vinna, segra: vincere. *han haver vunnit,* Æ. 5. *v. iorþ,* fundum iudicio sibi adiudicatum accipere. ES. 7. not. 34; 9: pr. n. 99. 3) öfverbevisa: convincere. *v. annan til horsak mæþ lagha vitnum ok lagha domum,* Kr. 27: pr. *vunnin mæþ lagha domum ok lagha eþum,* Vaþ. 33: pr. *varþa laghlika vunnin,* Kr. 25: 1; Eþs. 32. Cfr. *Laghvinna.* 4) *vinnas,* pass. finnas, vara till: exsistere, adesse. Kr. 26: pr. not. 65. *v. at,* Kr. 26: pr; Dr. 9: 1; Vaþ. 35; Æ. 9: pr. *v. til,* Vaþ. 35. °

Vins eþer, m. ed som gås af *vin,* två vitnen och tylft: iuramentum a proxeneta, duobus testibus ac duodecim aliis viris datum. Vins. ind. 3; cap. 6: 1. coll. 3: pr.

Vinsorþ, n. (vide VGL. v. *Vinord.*) *biþia man i v.,* Vins. 6: 2, 5. *dylia v., ganga viþ -þe, vita sik til -þs,* neka &c. att man vid ett visst köp varit *vin:* negare &c. se in emtione quadam proxenetae officio functum esse. Vins. 6: 4. *fa hus mæþ -þe,* i. q. *mæþ vin ok vitne,* Vins. 2. *vinsorþa balker,* d. ä. angående köp som skola ske med vin och vitnen: liber de emtionibus proxeneta ac testibus praesentibus faciendis. Vins. rubr. °

Vinter, m. vinter: hiems.)(*vartimi,* B. 1: 2. °

Vir, pron. vi: nos. Æ. 20: 1; Vins. 6: 1. dat. et acc. *os,* Kr. 31. not. 86; Æ. 20: 1. °

Virka, v. a. göra arbete: opus facere. *v. i skoghe,* i. q. *ryþia,* B. 28: 4.

Virþning (virþing; værning, Vins. 7: 4. not. 50; B. 45. n. 80.*),* f. värde, köpsumma: pretium quo res quaedam emta est. Vins. 6: 2, 3. not. 27; §. 5, 6; 7: 3, 4; 8: pr; 13; B. 45.

Visa, v. a. 1) visa: monstrare. Dr. 3: 2; B. 33. 2) skicka: mittere. *hülikin han visa til (sc. þings),* R. 14: pr. *utan han visi (sc. andrum) þit,* Eþs. 1: 8. *v. manni v. þræll sinum,* neml. till att dräpa någon: ad hominem occidendum. Dr. 3: pr. Cfr. *Haf.* °

Vissa, f. (vide VGL.) Vins. 6: 6. not. 74. *san v.,* Æ. 23: pr. °

Vist, f. vistande: mansio, commoratio. Æ. 10: 3. not. 37; ubi tamen *navist* legendum videtur. Cfr. *For-, Na-, Sam-, Viþer vist; Ovistan.* °

Vista vitni, n. bevisning med vitnen derom, att man då ett brott begicks, ej var der på stället närvarande: probatio per testes, qua aliquis demonstrat se non adfuisse ubi delictum quoddam commissum est, ex. c. *egh nær hava varit þa sum hin var dræpin, sværia v.,* Dr. 3: 2; Vaþ. 8: 2. Ih. perperam vertit: "testes, qui ibi, ubi accusatus es, testantur."

Vit, n. 1) vett, vetskap: scientia, notitia. *utan mans v. ok vilia,* allitt. G. 18. 2) vett, förstånd: ratio, mens. *til*

vits koma, d. ä. till mogen ålder: assequi aetatis maturitatem. Eþs. 24. *

Vita, v. a. veta: scire. Eþs. 11; Dr. 11: pr. praes. *vet*, G. 29: 1; Æ. 7. &c. impf. *visse*, pl. *vissu*, Kr. 15: pr; Dr. 4: pr. &c. *viste*, ibid. in nott. *tve (sc. sum) þæt vita ok nær varu at* &c. R. 26: pr. *þer tve sum þæt vissu ok a stæmnu varu*, R. 8: pr. *þer vissu ok viþer varu*, ES. 8; Vins. 3: pr; 7: 5. not. 60. *litils vitande*, litet vetande: parum intelligens. G. 19. *

Vita, v. a. 1) bevisa (med ed): probare (iureiurando). Eþs. 33: pr; Dr. 17: 2. &c. *v. forfall, fang, hemföþu*, &c. Kr. 5: 1; ES. 9: 1; Vins. 6: 1. &c. *firi* (angående den tvistiga saken: de re litigiosa) *hemföþu v.*, Vins. 7: 4. *v. (niþer) viþergiald*, d. ä. hvad han gifvit i byte för jorden: probare quid alter in permutatione fundorum acceperit. Æ. 10: 3; ES. 5. *v. man (sc. vara) skriptaþan* v. *böttan, fullsære sæt ok böt, skenu bötta, eþ förþan*, &c. Kr. 14: 1; Dr. 20: 1; 21; Vaþ. 7: 1; 26; Æ. 10: 2. &c. cfr. *Sætta*. *v. pænningana æmgoþa*, ES. 16: 2. *v. annan til ughurmagha*, probare alium impuberem esse. Dr. 18: 2. *v. sik til*, se esse dominum rei. Vins. 6: 3. *v. sik til ens halms*, vide *Halmber*. *v. sik til vinsorþs*, se in emtione proxenetae officio functum esse. Vins. 6: 4. *v. sik til værþa* &c. ES. 4: 2. not. 73. *þæn (sum) innan ætta vil vita*, qui contendit hereditatem ad mortui cognatos (non ad coniugem) pertinere. Æ. 5; 6: 1. *v. mæþ eþe*, ES. 1: 1; B. 9: 1, 2; 30: pr. not. 62; 39: pr; 46. not. 1. *v. mæþ eþe sinum*, Kr. 14: 1. *v. mæþ surnum eþe*, B. 26: 1. *v. mæþ enum (sc. manni)*, Æ. 8: pr. *v. mæþ tvæggia manna eþe*, Vins. 8: pr; B. 36: 4. *v. m. tvem mannum*, Dr. 3: 4; Vaþ. 25: pr; R. 26: pr; B. 25: 3. *v. m. tvem mannum ok sialver han þriþi*, Vins. 6: 3. *v. m. tvæggia præsta eþe ok sialver han þriþi*, Kr. 6: pr. *v. m. eþe tvæggia manna ok tolf æftir*, R. 8: 2; 9: pr; B. 46. *v. m. tvem (mannum) ok tolf æftir*, G. 7: 2; Æ. 10: pr; ES. 9: 1. *v. m. tvæggia manna vitne ok tolf æftir*, Vaþ. 38: 1. *v. m. tvem frændum ok tolf æftir*, ES. 3: 1. *v. m. tvem af niþinne ok tolf æftir* v. *tolf valinkunnum*, G. 16: pr; Æ. 10: 2. *v. m. fullum niþiar eþe*, Æ. 8: 1; 10: 1. *v. m. fiughurtan manna eþe*, Kr. 8: 2; 13: pr; 15: pr; Dr. 5: pr; 14: 5; 18: 2; 21; Vaþ. 1: pr; 7: 1; 15: 3; 26, 37; G. 5: 1. not. 68; 16: pr; Æ. 10: 3; 16: 1; 25: pr; ES. 15: pr, 3; 16: 2; Vins. 6: 5, 6; 9: 1; R. 1: 1; 15, 20, 23, 26: pr; B. 1: 1, 2; 9: 1; 17: 1; 33, 39: pr. nott. 64, 65; cap. 40. *v. m. fæmtan manna eþe*, G. 5: 1. *v. m. tvænne fiughurtan manna eþum*, B. 40. *v. m. þrænne fiughurtan manna eþum*, Dr. 4: 3; Vaþ. 7: 1; 34: pr; G. 4: pr; 9: pr; B. 40. *v. m. þrættan takum ok þrættan tylftum*, Dr. 20: 1; R. 11: 1. 2) intyga, utlåta sig öfver: affirmare, edicere. *þer skulu v. sum nær varu hvat þær ær sant um*, Æ. 6: pr. *v. nær han do* &c. Æ. 5. *v. hvat han gaf* &c. Kr. 24: pr. *v. eþsörit*, i. q. *v. huru han var taki at eþinum* &c. R. 8: pr. *næmdin skal v.* &c. Eþs. 2: pr; R. 4: pr; cfr. *Fiarþungs-, Hæraþs næmd*. *þæt ær biskups rætter ... vita hvat luflikt ær* &c. Kr. 28. 3) svärja: iurare. *v. lufs eþ*, B. 7: 1; 30: pr. *v. at han sik mæþ fæstum* &c. ES. 5. *(sværia ok) v. niþer ramarka*, B. 1: 4; cfr. *Sværia*. *þæt skulu tve mæn* (sc. testes) *v.*, *tve sum þæt v.* &c. Eþs. 26; Dr. 3: pr; 11: pr; Vaþ. 20: pr; 32: 1; G. 11: 1; R. 26: 1. *þæt skulu tve v. ok sværia*, Eþs. 32. *tve skulu þæt v. ok tolf æftir*,

Æ. 17. *þæt v. tve ok tolf,* ES. 9: 1. *tolf skulu v.,* Æ. 8: pr. *tolf æftir sum þæt v.,* G. 5: 1. *fiughurtan mæn skulu v.,* Æ. 8: 1. 4) tillvita, beskylla: accusare. *v. manni at han* &c. Kr. 30: 1; Eþs. 31: 1; Vaþ. 1: 5; 2. *sak* v. *mal vitis manni,* Kr. 26: pr. not. 84; Eþs. 30, 31: pr. *vitis han þæt,* Æ. 16: pr. *

Vitfærlinger, m. (a *færas,* minui; Isl. *vitfirringr,* a *firra,* privare.) vettvilling, avita menniska: homo mente captus. R. 14: 1. Locc. perperam vertit: "longe remotus aut profectus;" et Stiernhöök (*de Iure Sv. G. vet.* p. 73.), "peregre profecturus."

Vitna, v. a. 1) öfverbevisa (med vitnen eller såsom sjelf vitne); convincere (testibus v. proprio testimonio). *v.,* absolute, Dr. 11: pr; Vaþ. 26. *hin sum -aþe,* is cuius testes iurarunt. Vaþ. 20: pr. *v. þiuf, drapara, þræl,* &c. Kr. 13: 3; Eþs. 1: 8; 26; Dr. ind. 3; cap. 2: 1, 2; 13: 2; Vaþ. 9, 32: pr, 3; 37. *þa skulu han v. siax boande mæn,* Eþs. 30, 31: pr. *þe sum han -aþu,* Eþs. 28. *han* (acc.) *skal v.,* Eþs. ind. 26. *v. man til draps, kunu til haldsbænd,* Kr. 13: 3; Dr. 8, 19. *v. man firi drap* &c. Dr. 17: pr; Vaþ. ind. 9; cap. 15: 2; 22. *v. up a man,* Eþs. 12. *v. sik,* bevisa sin sak: caussam suam probare. Vaþ. ind. 6, 20; cfr. *Höght. v. band sin,* Vaþ. ind. 33; cfr. *Band.* 2) vitna: testari, testimonium dicere. Æ. 6: pr. et not. 91. *v. amot manni,* Eþs. 7: pr. *miætsmæn v.,* B. 33. not. 31. *

Vitni, n. 1) bevis, bevisning (egentl. genom vitnen); probatio (proprie, per testes). Æ. 6: 2; 7. *yppinbar v.,* Kr. 16: pr; Eþs. 25; Æ. 8: pr. *san v.,* Kr. 16: 1. not. 62; Eþs. 17, 25; Vaþ. 31: 1; B. 25: 3. *full sannind ælla v.,* Eþs. 17. *v. ganga,* R. ind. 26. *ganger han nakvarum -num a (sc. malit),* Eþs. 12. *mæþ lagha -num ok lagha domum,* Kr. 27: pr. Cfr. *Beta, Leta, Leþa* 2. 2) vitnesbörd: testimonium. Æ. 5, 6: pr; ES. 16: 2. *bæra v.,* Æ. 6: 1, 2; ES. 13: pr. not. 83; R. 6: 2. *bær barn v.,* vide *Barn* 2. *bær til v. bulster ok blea,* sc. adulterum in flagranti crimine esse occisum. Eþs. 26. *mæþ tvæggia boanda manna -num,* d. ä. i deras närvaro: iis praesentibus. Vaþ. 1: pr. *mæþ tvæggia præsta* v. *miætansmanna -num ok eþe,* Kr. 6: pr. not. 49; Vaþ. 6: 2. *lata tva mæn sværia sin v.,* ES. 13: pr. *(mæþ) -num a man ganga, v. skulu ganga a man,* vide *Ganga 1.* Cfr. *Skrok-, Vista vitni.* 3) vitnens ed: iuramentum testium. *i -num vara* v. *standa,* Vaþ. 8: 1; R. 19. *vita mæþ tvæggia manna v. ok tolf æftir,* Vaþ. 38: 1. *tylfta eþa æftir sin v. sværia,* Dr. 3: 4; Vaþ. 8: 2. *fiughurtan manna eþ æftir sin v. ganga,* Vaþ. 20: pr. *tylfta eþ æftir hvart -nit fæsta,* d. ä. efter hvarje af två vitnen aflagd föred: post quidque iuramentum praevium *(foreþer)* a duobus testibus datum. R. 26: pr. *sværia tolf manna eþ æftir hvart -nit,* Dr. 3: 2; Vaþ. 8: 2. *þe sum (för) svoro i -numin,* Dr. 3: 2; Vaþ. 8: 2; 20: pr. Cfr. *Fæmta vitne.* 4) vitne: testis. Dr. 11: pr; Vaþ. 6: pr; Æ. 5, 6: 1; ES. ind. 13; R. 26: 1. *köpa mæþ v.,* d. ä. i vitnens närvaro: praesentibus testibus. Vins. 8: pr. *vin ok v.,* vide *Vin.* *

Vitnis maþer, m. vitne: testis. Dr. 20: 1. *

Vitra, v. a. (Isl. *vitrast,* adparere) 1) kungöra, tillkännagifva: notum facere, indicare. ES. 21: pr. *v. ramarka,* B. 1: 4; 6: pr. 2) bevisa: probare. *v. sik til værþa* &c., nisi pro *vitra* legendum sit *viter,* ES. 4: 2.

Vitsorþ (vitzsorþ), n. 1) rättighet eller skyldighet att bevisa eller med ed värja sig: ius v. onus probandi v. iu-

ramento se defendendi. Vaþ. 6: pr, 2; 20: pr; 32: 4, 5; 33: 1; G. 14: 3; ES. 1; 2; 2, 3: 1; 7; R. 7. *giva manni v.*, concedere alii ius se defendendi. Vaþ. 11: 1. *þiufrin ær viþer v. kumin*, Vaþ. 33: 1. *vinin a þæssin v.*, ius habet hoc probandi. Vins. 6: 4. *han a sama v.*, ES. 8; Vins. 6: 1. *(þæt) kamber egh længer til hans v.-þa*, det tillkommer sedan ej den anklagade att värja sig med *göþslu eþ*: ius iuramento *göþslu eþer* dicto se defendendi postea non competit reo. R. 16: 1. *ræna sik til -þa*, vide *Ræna 1*. *þæn havir v. sum vil vita* &c. Dr. 18: 2; G. 5: 1; 7: 2. &c. *han a v. þæt ær hans v. (at) vita* v. *dylia* v. *væria* v. *giva eþ*, Kr. 18: 2; 24: pr; Eþs. 33: pr; Dr. 4: 3; 5: pr; 14: 5; Vaþ. 1: pr, 2, 5; 2, 15: 3; 23: pr; 33: pr. &c. *han a v. mæþ eþe*, B. 46. *han a v. mæþ tvæggia manna eþe*, B. 15: 1. *han a* v. *þæt ær hans v. m. fiughurtan manna eþe*, Æ. 2: pr; ES. 3: 2. not. 21; Vins. 6: 5; B. 1: 3, 4; 8: 3. *þæt ær hans v. m. göþslu eþe fiughurtan manna*, R. 16: 1. *han a v. m. tvem af niþinne ok tolf valinkunnum* v. *mæþ fullum niþiar eþe*, vide *Niþ*, *Niþiar eþer*. 2) rättighet att afgöra en sak: ius decidendi rem. Kr. 16: 1, 2; Vaþ. 20: 1; B. 1: 4. not. 12; 2: 1. *þæn a v. sum byggia vil, sum innan ætta vil vita, sum til iamnaþa vil dela*, &c. G. 8: pr; Æ. 5, 6: 1; 10: pr, 2; ES. 16: 2; B. 8: pr, 3; 10, 11: 2; 32, 33. 3) rättighet (i allmänhet) att göra något: ius (generatim) aliquid faciendi. *han a v. giva ut, inne halda*, &c. G. 11: pr; 12: pr; 14: 2; 18; ES. 1: 1; 4: pr; 21: 1; B. 11: 1; 17: 1; 25: 3. *þa aghu þer v. sum skaþalöst gita bygt andrum*, d. ä. rättighet att bygga qvarn; ius habent molinae struendae. B. 8: 2, *þön gambla aværkanin a v. nyu aværkum ryva*, ibid. *þa ær þæt hans v.* *ok vari varþer*, d. ä. han har samma rätt som om hela nämnden hade varit på hans sida: eodem iure fruitur, ac si tota nemda cum eo stetisset. Kr. 16: 2. *

Vixl (vigelse, Kr. 2: pr, not. 32.), f. 1) invigning (af kyrka): consecratio (aedis sacrae). Kr. 2: pr. *þa ær v. af kirkiu*, templum profanatum est. Kr. 25: pr. 2) vigsel: benedictio nuptialis. Vide *Vixla stæmna*. * *(vigsl)*

Vixla dagher, m. dag då en kyrka inviges: dies consecrationis templi. Kr. 2: 2; 9.

Vixla spiæll, n. kyrkas ohelgande, hvarigenom dess invigning spilles eller går förlorad: templi profanatio, qua consecratio antea facta inutilis redditur. Kr. 25: pr. Scribitur *vigzslospilld*, not. 46. ibid.

Vixla stæmna, f. sammankomst till förrättande af vigsel: conventus in quo fit benedictio nuptialis. *beþas -nu*, G. 8: pr.

Viþ, viþer, praep. c. acc. v. dat. 1) vid: iuxta, ad, in. *v. landamære, handvita*, Vins. 6: 3; B. 9: 6. *taka man v. drap*, Dr. 2: 2; cfr. *Taka 4*. *v. vara*, G. 6: pr; 14: 1; 29: 2; Æ. 10: 1; ES. 8, 15: 5; Vins. 3: pr; 6: 1; 7: 5. not. 60; R. 1: pr; 14: 1. *kvæþa* v. *sighia ia v.*, vide *Kvæþa, Sighia*. *kænnas v.*, vide *Kænna*. Cfr. *Hætta, Koma, Þorva, Þær*. 2) med: cum. *köpa, gæra köp, iamka, skipta v. annan*, vide *Köpa, Köp*, &c. *afhænda sær (iorþ &c.) viþ man*, ES. 10; Vins. 6: 7; 7: pr. *skipti v. annan*, Æ. 10: 1. *skipter, laghskipter, luttskipter, aflskipter v. annan*, vide *Skipta* &c. *iamt* ok *halft v. annan hava* v. *ægha*, Æ. 8: pr; B. 35: 1; 37: 2. *sunum sinum halft v. sik giva*, Æ. 9: pr. *ærva en huvuþlut v. barn sin*, G. 21: pr. *varþa v. halda halfgirþi v. friþgærþi v. annan*, B. 13

2; 20. *brytas v. kunu,* vide *Bryta* 6. *delas, hittas, köpas, talas, æghas v.,* vide *Dela* &c. Cfr. *Afla, Dela 2, Laghskilder, Skilia 1, þrætta.* 3) emot: contra. *bryta, ora v. annan,* Eþs. ind. 19; Dr. 7: 1, 2. *þæt ær v. han varþer giort,* Dr. 10: 1. *v. (botinne, manni, &c.) taka,* emottaga: accipere. Vaþ. 6: 1; Æ. 12: pr; R. 14: 1; 23: 1; B. 17: 1; 33, 39: pr; cfr. *Viþer taka.* 4) till, för, i förhållande till: ad, ratione (hominis v. rei). *böta v. kunungin* &c. vide *Böta 2. saker v. biskup* &c., vide *Saker 2. lösa viþ kunung* &c., vide *Lösa 4 d. sætta ok böta v. annan,* vide *Sætta. rætta sik v. guþ,* Kr. 21. *væghia v. annan,* vide *Væghia. vara man v.,* vide *Vara,* v. a.

Viþarin, adv. vidare: latius, ulterius. Dr. 3: 4.

Viþer, m. 1) trän (huggna eller ej huggna): arbores (caesae v. non caesae). B. 33, 34: pr. Cfr. *Galdviþer.* 2) skog: silva. *siþan sol ær undi viþi,* d. ä. nedgången: postquam sol occidit, v. quasi in silvam se abdidit. R. 12: pr. Ita quoque Locc. et Ver. explicant hanc locutionem, etsi Ver. observat eos, "qui in insulis vel terris planis maritimis habitant, cum dicunt *sol ganger undir viþ,* intelligere sub oceanum se condere solem." Ih. vero, etsi his adsentiens, ipseque adferens etiamnunc apud nostrates consuetam formulam: *solen går i skogen,* tamen perperam fingit vocabulum quoddam, *vide,* coelum, horizon, ut autumat, significans.

Viþerdelu maþer, m. vederdeloman: adversarius, qui cum alio litigat. Kr. 13: 2; R. 18 pr.

Viþer ganga, viþ ganga, v. a. c. dat. (vide VGL.) Eþs. 17, 25; Dr. 3: 1, 3; 11: pr; Vaþ. 8: 2; Æ. 15; ES. 16: 2; Vins. 6: 4, 7; B. 39: pr. *han ganger viþer drapinu, gærþ sinne,* &c. Dr. 3: 1; 11: 1; Vaþ. 11: 1; Vins. 6: 4.

Viþerganga, f. bekännelse: confessio. Dr. 3: 1; 12.

Viþergangu maþer, m. en menniska som bekänner (ett af henne begånget brott): homo qui confitetur (crimen a se commissum). Dr. 11: pr. *krævia mansins,* fordra att häradet skall framskaffa dråparen som bekänner gerningen: petere a territorio ut exhibeat auctorem caedis, facinus confitentem. Ibid.

Viþer giald, n. det som är gifvet i betalning eller byte för en sak som någon köpt eller tillskiftat sig, (vedergällning): pretium quo res emitur vel permutatione adquiritur. G. 14: 2; Æ. 10: 3; ES. 5, 9: pr; cfr. *Vita 1. fa maþ fullum -dum,* Vins. 7: 1. *þæt ær egh v. hans fear,* d. ä. köpt med hans egendom: non ab eo emtum v. eius bonis solutum est. Æ. 17.

Viþerlagh, n. vederlag: compensatio. Inde

Viþerlags öri, m. böter som erläggas af den som förytrat jord, men brister åt hemul, eller ryggar köpet eller skiftet: mulcta quam pendit is, qui fundum alienavit, at evictionem avertere nequit, aut rescindit factam venditionem vel permutationem. ES. 3: 1; 4: pr, 2. *tuku ut, mista* &c. *værþ ok v.,* allitt. ES. 3: 1; 4: pr, 2; 8, 11: pr; 14: 1. Ratio nominis ea esse videtur, quod possessor fundi, evictione facta, olim semper mulctam illegitimae usurpationis pependit, si vero auctorem laudasset, eumque factae venditionis convicisset, ab eo illius mulctae compensationem, *viþerlags öri* dictam, accepit; quod recentiori tempore, ni fallimur, ita mutatum est, ut possessor, si emtionem probare posset, a mulcta liber esset (ES. 4: 2; 15: 5.), at venditor tamen, si

evictionem non posset avertere, mulctam, retento nomine *viþerlags öri,* emtori fraudato solveret.

Viþer mund, f. en gåfva af två marker, som i visst fall gafs af brudgummen till bruden såsom ersättning för *omynden:* donum duarum marcarum, quod in certo casu sponsae dedit sponsus, nomine remunerationis dotis. G. 3, 15. In Lege Burgund. *vittemon* appellatur donum, quod sponsus dedit proximis sponsae cognatis. Cfr. HALTAUS, *Gloss.* vv. *widem, widemut* &c.

Viþer taka, viþ taka, v. a. emottaga: accipere. Kr. 13: pr; Vaþ. 6: 3; 32: 5; ES. 16: 2; R. 8: pr; 22: pr; 23: pr; B. 2: pr; 9: 6; 33, 48. *vil han egh v.,* d. ä. vidkännas att han sålt eller gifvit den klandrade saken åt den andre: si repugnet, negando se rem litigiosam alteri vendidisse v. dedisse. Vins. 7: 1; 9: 1. *ma egh v. at osurnu,* d. ä. vinen som ej framskaffat säljaren, skall med ed af köparen bindas, om han skall emottaga eller åtaga sig saken, d. ä. om ansvaret skall träffa honom: proxeneta, qui non in medium produxit venditorem, tamen reatui ne subiicitor antequam emtoris iuramento constrictus fuerit. Vins. 6: 2. Cfr. *Viþ 3.* *

Viþervist, f. (vide VGL. v. *Atvist.*) Dr. 6.

Viþia, f. vidja: vimen. Dr. 13: 2. Cfr. *Eki viþia.*

Ukar, pron. poss. dual. vår (bägges): noster (amborum). f. *ukur,* B. 9: 2. *

Ulagh, Ulaghlika, vide *Olagh, Olaghlika.*

Um, praep. c. acc. 1) omkring: circum. *binda um arma, ramarkar um by,* &c. Dr. 2: 2; Vaþ. 33: 1; B. 1: pr; 16, 20, 23. *koma um (sik diki ælla) garþ,* B. 3: pr; 28: 4. *bita um ben,* B. 24: 2. *sat um (sc. hump) stena,* B. 3: 1. 2) omkring, öfver: per. *um alt rikit, alla laghsaghu,* &c. Eþs. 8; Dr. 3: 4; R. 26: 1. 3) förbi: praeter. *fram um fara,* B. 37: 1. 4) om, angående: de. *um paskaskuld, hor,* &c. Kr. ind. 10, 15, 22; cap. 3: pr; 29: 1. &c. *um tomptir,* B. 6: pr. *sighia til um fæmt,* R. 7. *um huru, hvat, æn, at* &c. Kr. ind. 1, 2, 4—9, 16. &c. *biþa kunungs ræfst (sc. þær) um,* ES. 15: pr. Cfr. *þær.* 5) i afseende på: ratione (rei). *um lyti ok læki,* Vaþ. 18: 1. *um andra, þriþiu (nat),* Kr. 7: 1. *fa skaþa um sit korn* v. *fæ,* R. 4: pr; B. 25: 3. *kvar sitia um branstuþ,* B. 44: 1. 6) om, på, i (tid): in (tempore), per (tempus). *um vixla dagh, sunnudagh, siunda dagh, iul,* &c. Kr. 2: 2; 3: 1; 7: 2; 11, 23, 29: 1. &c. *um anfriþ, vartima, vinter,* &c. Æ. 21; B. 1: 2; 9: pr, 1; cfr. *Var. um nat* v. *nattina,* vide *Nat 1. um dagh,* interdiu; *um daghin,* uno v. eodem die; vide *Dagher 1. um arit,* quoque anno. Kr. 11; Æ. 12: 1. *giva um arit,* pro quoque anno. Æ. 12: 1. *um hvart ar,* Kr. 11. *um ar, nat ok iamlanga, þry ar, fæm* v. *niu næter, döghn,* ett helt år &c.: per integrum annum &c. Kr. 13: pr; 25: 1; Dr. 5: 1; G. 11: 1; 14: 2; Æ. 14; Vins. 6: pr; B. 41: pr; 51. &c. *nöt um siax halma,* i. e. qui vixit sex annos. B. 9: pr. 7) adv. omkring: in orbem. *vatn vænder um hiul,* B. 28: 4. not. 1. *

Um, conj. om: si. Kr. ind. 3; Vaþ. ind. 12; G. ind. not. 13. &c. *

Umbuþs maþer, m. (vide VGL.) R. 14. *

Umeghn, f. utjord, jordstycke som någon eger, utom sin andel i bys gemensamma egor: solum quod, praeter portionem communium pagi agrorum, ad aliquem pertinet.)(*bolbyr,* Æ. 9: pr.

Undan, 1) praep. c. dat. undan: a, seorsum a. *ganger undan þerre (kværn),* Vaþ. 1: 2. *raþa (goþs) u. skipti,* Dr.

5: pr. *giva (iorþ* &c.) *u. rættum arva, æria u. andrum,* d. ä. till den andres förfång: in alterius detrimentum. Æ. 4, 11; B. 9: 8. Cfr. *Hasla.* 2) adv. undan, bort: e medio, abhinc. *u. slippa, koma,* &c. Eþs. 26. not. 35; Vaþ. 30: pr; 31: 5; 32: 6; G. 16: pr; Æ. 6: 1; R. 7. *

Undir, undi, praep. c. dat. v. acc. 1) under: sub. *u. kværn, syll,* Vaþ. 1: 2, 4; 32: 4. *u. las læggia,* G. 8: 2. *stiala* v. *taka u. lase,* Vaþ. 32: 1, 3. *göma u. sinne værn,* Eþs. 18, 19, 24. *annan (sumbuþsman) u. sik taka,* R. 14: 1. *læggia eþa u. kunungs dom,* Kr. 13: 2. *sætia pænninga i borghan u. kunungs dom,* d. ä. till dess konungen dömt i saken: donec caussa a rege decisa fuerit. R. 4: 1. *ryþia (iorþ) u. rovum,* vide *Rova. læggia (iorþ) u. (þriggia) ara stæmnu, intaka skogh u. mala,* B. 9: 7; 32. 2) till: ad. *u. möþringa ganga,* de hereditate, Eþs. 18. 3) till förfång eller skada för en annan (om något som göres i hemlighet eller med svek): in alius detrimentum v. fraudem (de furtim v. dolose facto). *gæra hor u. man,* vide *Hor.* Cfr. *Undi gæf.* *

Undi gæf, f. städja gifven till förfång för en annan: arrha furtim, in alius fraudem data. B. 9: 4.

Undi soknari, m. under- eller vice-fiskal: exactor vicarius. R. 14: pr.

Undistanda, v. a. förstå: intelligere. *þæt ær sva -dande,* det är så att förstå: hoc ita intelligendum est. Eþs. 10: pr; Dr. 2: 2; Vaþ. 15: 4; Æ. 3: pr, 1; 10: 2; ES. 11: 1; R. 11: 1. *

Undi taka, v. a. (vide VGL.) Eþs. 11. *

Unger, adj. ung: iuvenis. Vaþ. 6: 1. *

Unæmder, vide *Onæmder.*

Up, adv. 1) up: sursum. *leþa up a högh,* Dr. 18: 1. *up at akre,* Kr. 9. *by up byggia,* B. 5: 1. *up a,* i. q. *a. up a þæn ætta læggin,* Æ. 1: 2; 3: pr. *vitna* &c. *up a man,* Eþs. 12; R. 23: pr. *ganga laghum up a (mal),* R. 3: 1. *up brænna, föþa, gæra, halda, hugga, risa, skæra,* vide *Brænna* &c. 2) genom en lika bild som *niþer* stundom beteknar motsatsen, betyder *up* att något uphäfves eller göres ogiltigt: pari figura, qua v. *niþer* contrarium significat, v. *up* indicat aliquid tolli v. irritum fieri. *up þiggia,* vide *þiggia.* Cfr. *Up ganga.* 3) *up* beteknar stundom att något är helt och hållet gjordt, så att intet återstår: h. v. interdum indicat aliquid plene ac usque ad finem esse factum, ut nihil restet. *ær alt up salt,* G. 14: 1. *up inna,* vide *Inna.* *

Up binda, v. a. upbinda: subligare. *þa -das klokkur,* Kr. 22; cfr. *Dymbilvika.*

Up byria, v. a. börja: incipere, initium facere. R. 26: 1; B. 1: 4.

Up fulla, v. a. fullt ersätta: plene compensare. G. 8: pr; B. 8: 3.

Up ganga, v. n. 1) upgå: oriri. *solin ær -gin,* R. 21: pr. 2) uphäfvas, förklaras ogild: irritus fieri. *eþer ganger up,* Vins. 6: 2; R. 8: 2.

Upgangs aker, m. en besådd åker, der säden håller på att sticka up: ager consitus, ubi germinant segetes. B. 49. Locc. vertit: "ager adsurgens."

Up hængia, v. a. uphänga: suspendere. Eþs. 16; Dr. 13: 2; Vaþ. 32: pr, 1, 3; 35, 41. * *(hængia)*

Up kippa, v. a. updraga: sursum trahere v. tollere. B. 8: pr.

Up lata, v. a. öpna: aperire. *hus u.,* Vaþ. 32: 4. *

Uppe, adv. uppe: superne. *sum u. stander i bokinne,* d. ä. ofvanför, i det föregående: ut supra (sc. in §. 1.)

dictum est. Æ. 10: 2. *þer sum u. boa,* i. q. *ovan firi,* B. 8: pr; cfr. *Boa 1.* °

Uppe halda, v. a. c. dat. v. acc. skaffa, bekosta: praestare, impendere. *þrim borþum* v. *þry borþ manni u.,* Kr. 2: pr; ES. 1: 1, 2. *dagsværkum u.,* Vaþ. 16: pr. °

Uprættar eþer, uprætu eþer, m. tilläfventyrs den ed, hvarigenom någon bestyrker att han i ett mål, för hvilket han varit tilltalad, gjort rätt för sig på *liongaþing,* eller att han i en jordatvist lagligen värjt sig: forte illud iuramentum, quo quis adserit se in caussa quadam contra se acta, in iudicio *lionga þing* se rite defendisse (*at han gik laghvarþer af lionga þingi mæþ lagha eþum ok lagha domum,* R. 26: pr.), vel in lite de re immobili ius suum legitimo iuramento defendisse (*at han haver þa iorþ laghvart,* ES. 15: pr.). Kr. 13: 3; R. 17. Locc. illo loco vertit: "praestitum iuramentum;" hoc vero: "restauratum iuramentum."

Up sætia, v. a. upsätta: statuere, exponere. *u. sin eþ,* framställa de män som äro beredde att gå ed: viros ad iurandum paratos in medium producere. B. 1: 4.

Up taka, v. a. 1) uptaga: tollere, promere. *kunu ur iorþ u.,* sepultum feminae cadaver eruere. Æ. 7. *lik u.,* Eþs. 29. 2) emottaga, uphära: capere, accipere. Kr. 9. not. 53; Eþs. 18; Dr. 11: pr; Æ. 14; R. 15; B. 9: 1; 32, 33, 44: 1. °

Up tælia, v. a. upräkna: enumerare. Eþs. 11. °

Ur, praep. ur: ex. Kr. 1; Eþs. 1: 5, 7; 7: 1. &c. *ur* (sc. *akre*) *fara,* B. 15: pr. *skær ur* (sc. *iorþ*) *gæslinga torvu,* B. 25: 2. Cfr. *Giva 1, Köpa 1, Lata 1, Skipta 2.* ° (*or*)

Vrakä, v. a. 1) drifva: agere, pellere. *bort v.,* Vaþ. 31: 3; Æ. 1: 1; B. 9: 1. *af v.,* B. 35: pr. *v.* (sc. *svin*) *a* (*skogh*), B. 41: pr. *-ker* (sc. *fæ a aker*) *ok gætir,* B. 21: 2. Cfr. *Firi vraka.* 2) drifva in, slå in: infigere. *v. þiuþerhæl a vægh,* B. 4: pr. *v. staka,* sätta gärdsgårdsstörar i jorden: palos in humo defigere. B. 29. — Cfr. *Haf vrak.* °

Vranger, adj. vrång, elak: pravus, malignus. B. 21: pr. °

Vrangt, adv. orätt: iniuste, perperam. Kr. 16: pr. °

Uren (acc. *urenan*), m. i. q. *runi.* B. 25: pr.

Vreþer, adj. vred: iratus. Eþs. 1: 7. °

Vreþs hand, f. (Isl. *hönd,* dat. *hendi*) en af vrede styrd hand: irata manus. *hugga annan mæþ vreþs hænde,* Vaþ. ind. 6. *mæþ vilia ok vreþs hænde,* allitt. Vaþ. 6: pr; 20: pr.

Vreþs værk, n. i vredesmod begången gerning: laesio irato animo facta. *skena ælla* (sc. *annat*) *v.,* Kr. 30: 1.

Urgæf, f. en gåfva utgörande halfva egendomen, som fadren skulle afstå åt sina söner, då en af dem gifte sig, eller fadren sjelf ingick nytt gifte: donum ex dimidio bonorum constans, quod pater universis filiis cessit, cum eorum aliquis uxorem duceret, vel pater ipse ad secunda vota migraret. Æ. 9: pr, 2; 10: pr.

Ursaka, v. a. göra saklös: insontem reddere. *u. sik,* B. 1: 4.

Ursaker, vide *Orsaker.*

Urþinga, adj. indecl. då ting ej hålles: quando non celebratur conventus iudicialis. *siti þær til daghrin ær u.,* till dess det är så sent på aftonen, att tiden för tings hållande är förliden, d. ä. till dess solen är nedgången: exspectato donec ingruerit vespera, qua non celebrantur iudicia, v. donec occiderit sol; (quam exspectationem barbara Latinitas notavit verbo *solsatire* [a *sola*

sæter]; vide DU FRESNE *Gloss.* h. v.) Kr. 19: 1. coll. R. 12: pr; 21: pr.

Urþiuva, adj. indecl. (vide VGL.) *gæra sik* v. *gæras u.* (*mæþ vin ok vitne*), Vins. 6: 1—3; 8: pr. * (*orþiuva*)

Uræfle, n. i. q. *ofæfle.* B. 25: pr. not. 4; 36: 1.

Ut, adv. ut: foras. *ganga ut i garþ,* Dr. 2: 2. *ganga ut ivir aker, ut at akre,* Kr. 9; B. 7: 1; 9: 6. *gange ut virþningin, ganga ut þrea næter,* vide *Ganga 1. ut a diup,* B. 28: 3. *sla ut ögha, skiuta ut skipi,* B. 24: 4; 43: pr. *byggia ut a annan,* d. ä. utöfver rätta gränsen: ultra iustos terminos. B. 8: 4. (sc. *gialdi* v. *givi*) *ut tiundan, arvit, morþgialdit,* Kr. 13: pr; Eþs. 23: 1; Dr. 12. *gæra ut (gatu) af sialfs sins* (sc. *iorþ*), B. 11: pr. *vænda ut hiul* (nisi pro *ut* legendum sit *um*), B. 28: 4. *ut biuþa, fælla, gialda, lata, luka, læggia, lösa, miæta,* vide *Biuþa* &c. Cfr. *Mæþ 4.* *

Utan, praep. c. gen. v. acc. 1) utanför, utom: extra. *u. soknar, kirkiugarþ, garþslipS, garþ, þriskulda, laghsaghu, huvuþ ramarka, hæræþs,* Kr. 20: pr; 25: 1; Eþs. 1: 4; Dr. 14: 4; ES. 1: 1; 13: 1; B. 2: pr; 26: 2. &c. *u. lands, rikis,* vide *Land, Riki. u. garþ ok lagha hæfþ,* B. 28: 2. *u. huvuþs mal,* B. 11: pr. *u. vargha skall,* cum non est instituta publica venatio. B. 36: 4. Cfr. *Kirkia 1, Varþer, Varþhælde, Æt.* 2) förutan: praeter. Eþs. 9; Vaþ. 15: 3; G. 7: pr; B. 5: 2. *for u.,* Kr. 26: 1. not. 86; Eþs. 26; Vaþ. 32: 1; G. 16: pr. &c. *firi u.* (sc. *þæt at*) *egh ma* &c. ES. 22. 3) utan: sine. Vaþ. 33: 1; G. 6: 1; Æ. 4; B. 5: 2; 35: 1. Cfr. *Vili.* 4) adverbialiter, utantill, utanför: extra. *halder huþ u.,* Vaþ. 23: pr. *þæt sum u. ær,* B. 28: 3. *

Utan, conj. om ej: nisi. Kr. 4: pr; 5: 1; 6: pr; 8: 2; 13: 2; Vaþ. 3: 1; B. 4: 1. (*u. þer takin*) &c. *firi* v. *for u.,* idem. Kr. 27: 2; Dr. 3: pr; Æ. 3: 1; B. 17: 1. *u. hunder ok maþer, tompta garþrin,* Vaþ. 2; B. 9: 3. *u. þæssum lundum,* R. 14: pr. *u. til klostra, um tomptir, mæþ stæmdu þingi* v. *þing stæmnu,* Æ. 4; B. 6: pr; 38. *

Utan, conj. utan, men: sed. Kr. 13: pr; 26: 1; Eþs. 12, 31: 2. &c. *

Ut bæra, v. a. utbära: exportare. Vide *Sæþis skæppa.*

Ut böta, v. a. utbetala böter: mulctam expendere. Dr. 12. et not. 44; Vaþ. 10; ES. 15: 5. Cfr. *Böta 1.*

Ut döma, v. a. (vide VGL.) B. 44: 1. *

Ute, vide *Uti.*

Ut fa, v. a. i. q. *ut giva.* G. 16: pr; B. 26: 1.

Ut fæsta, v. a. utfästa: promittere. *u. böter, morþgiald,* Eþs. 2: 1. not. 95; Dr. 12.

Ut föra, v. a. utföra (lik): efferre (funus). Kr. 7: 1, 2.

Ut giva, v. a. utgifva, utlemna: tradere, dedere. Dr. 17: 2; Æ. 7, 14; ES. 12: pr; 15: 5; Vins. 2; R. 14: 1; B. 1: 4; 17: 1.

Ut gæra, v. a. gifva, utgifva: dare, pendere. Dr. 12. et not. 40; G. ind. 16, 28; cap. 16; Vins. 6: 5. *

Uti, ute, adv. 1) ute: foris. Dr. 7: 1; B. 19: pr; 21: 1. *a væghum* v. *diupe, i skoghe* v. *vatne u.,* Vaþ. 31: 4; 32: pr; 39: pr. not. 32; B. 37: 2. *stiala korn af akre u.,* Eþs. 32. *þa ær u. huvuþs sakin,* i. q. *sakin dömis ut* v. *falder in a han,* Vaþ. 20: 1. coll. R. 26: 1. 2) ute, förliden: finitus. *iamlangin, stæmnudaghin ær u., þrea næter æru u.,* Dr. 3: 1; Vaþ. 15: 4; ES. 16: 2; B. 36: 2; 44: 1. *

Ut inter, adj. helt och hållet förvärfvad eller förtjent: plene adquisitus. *gift ær -t,* B. 9: 4. Cfr. *Gift 1.*

Ut lana, v. a. i. q. *ut læa.* ES. 16: 2. not. 84.

Utlas, m. det som är utom lås, ej inläst: res non sera clausa. Vide *Inlas.*

Ut lata, Ut luka, vide *Lata 1, Luka.*

Ut læa, v. a. utlåna, försträcka: mutuo dare. ES. 16: 2.

Utlændinger (utlandinger), m. utländning, utom landet (Östergötland) född eller boende person: alienigena, homo extra provinciam (Ostrogotiam) natus v. habitans. Dr. 10; Æ. ind. 22; R. 11: pr. Cfr. *Inlændinger.*

Utlændis, adv. utom landskapet (Östergötland): extra provinciam (Ostrogotiam). ES. 13: 1; Vins. 6: pr. not. 70; 7: 3.

Utlændsker (utlandzsker), adj. utländsk, från annat landskap (än Östergötland): exoticus, extra hanc provinciam (Ostrogotiam) natus, factus, &c. Æ. 23: pr. et not. 46; R. 12: 2; 14: 1. *u. hær, mattul,* Eþs. 30; G. 15. *

Ut lösa, vide *Lösa 4 c.*

Utrikis, adv. utrikes: extra regnum (Sueciae). Vins. 7: 3. not. 22.

Ut sighia, v. a. säga till slut: usque ad finem dicere v. recitare. B. 51.

Ut skipt, f. (vide VGL.))(*tompt, aker, æng* et *gærþsla,* B. 2: 1. *

Ut sokna, adv. utom soknen: extra paroeciam. Kr. 20: pr. not. 62.

Ut stæmna, v. a. 1) genom förnyade stämningar (till tre ting) bringa en rättegång till slut: litem iteratis citationibus (quibus ter ad iudicium defertur) ad finem perducere. *þry þing u.,* ES. 14: pr; B. 1: 2. *lagha sokn u.,* vide *Sokn 2. iorþadelu u.,* ES. 14: 2. *u.,* absolute, R. 14: 1. 2) stämma, instämma: caussam ad iudicium deferre. R. 24, ubi tamen v. *ut* delenda videtur, ut habet not. 52. ibid.

Ut sætia, v. a. utsätta: exponere. *at pant u.,* pantsätta: pignori ponere. ES. 16: 1.

Ut sökia, v. a. 1) i. q. *ut stæmna 1. lagha sokn u.,* vide *Sokn 2. malit ær ut sot,* R. 18. 2) utsöka: exigere. *u. pænninga,* B. 36: 4. *þæt* (sc. *mal*) *skal hænna gipta maþer u.,* i. e. actionem instituere et mulctam exigere. Vaþ. 10, 14: 1. not. 57. *

Ut taka, v. a. (vide VGL.) B. 31. not. 86. *u. man* (sc. *ur huse*), Dr. 2: 2. *u.* (sc. *goþs*) *mæþ ransakan,* Vaþ. 31: 4. *

Uxe (oxe), m. oxe: taurus castratus. Dr. 16: 2; Vaþ. 2; B. 24: 3; 25: 1; 34: 1. * *(oxi)*

Vægger, m. vägg: paries. Vaþ. 32: 4. Cfr. *Vægher.*

Væggia köp, n. köp (af jord) emellan man och hustru: emtio venditio (fundi) inter coniuges facta. G. 14: pr. Cfr. VGL. h. v. *

Vægha ryþsla, f. vägrödjning: viarum munitio v. reparatio. B. 14: 1.

Vægher, m. 1) väg: via. Eþs. 5; Vaþ. 31: 4; B. 4: pr, 1. &c. *dör han a þöm vægh,* i. e. in illo itinere. Æ. 5. *hava i by vangs rum ok vægha,* allitt. ES. 7, ubi tamen *vægha* pro *vægha rum* scriptum esse potest, etsi illud nullum idoneum sensum praebere nobis videtur; nisi dicendum sit *vægha* (in not. *væghar*) pro *væggia* v. *væggiar* esse scriptum; ut adeo *vangs rum ok væggiar* esset agellus, quantus vehiculum capiat, et segmentum areae, in quo paries stare possit. Monumenta antiquioris Iuris Germanici loquuntur de praediolo, ubi tripus poni possit. Gr. p. 80. Cfr. *Karl, Vatn;*

Almænnings-, Far-, Kirkiu-, Kværna-, þings-, þiuþ vægher. 2) sida: latus, pars. *annan vægh,* Dr. 7: 1. not. 38. Cfr. *Annanvagh.* *

Væghfarande, adj. resande: iter faciens. Kr. 12: pr. *

Væghia, v. a. 1) vika undan, väja, undfly: vitare, recedere. *v. skaþa,* B. 15: pr. *humper vil egh firi (lagha mali) v.,* i. e. loco cedere. B. 3: pr. 2) söka någons gunst: favorem alicuius captare. *v. viþ hin ... mæþ ars gæf,* skaffa sig tillstånd att bo qvar ett år: impetrare veniam manendi unum annum. B. 9: 6. Cfr. VGL. h. v. *

Vækkia, v. a. (Isl. *vökvi,* humor; *vökva,* irrigare, madefacere; *vök,* foramen glaciei, cfr. *Vak.*) väcka (is), göra vak: foramen in glacie facere. B. 26: pr. H. v. generatim, ut recte observat Ih., denotat: aperturam facere, qua humor elicitur.

Vælia, v. a. välja: eligere. *v. taka,* R. 6: pr.

Væna, v. a. (a *van*) mistänka, på mistankar tillvita: suspicari, suspectum criminis accusare. *vænis hana* v. *hænne þön sak,*)(*varþer takin viþer,* Kr. 26: pr; Vaþ. 31: 1. *vænis sak til þerra,* Eþs. 17. *þön vænas þa sak, han vænis þerre sak,*)(*ær takin at, varþer gripin viþ,* Eþs. ind. 17; cap. 31: 2; Vaþ. 35.

Vænda, v. a. et n. vända: vertere. *v. vægh, vatn,* B. 5: 2; 8: pr. *vatn -dir ut* v. *um hiul,* B. 28: 4. *ater v.,* a) vända tillbaka: reverti. B. 27: pr; 37: pr; 43: 1. b) återvända, uphöra: desinere. R. 18.

Væria (impf. *varþe,* sup. *vart,* part. pass. *varþer*), v. a. 1) värja, försvara: defendere. Dr. 2: 2; R. 3: 2. 2) i synnerhet, försvara inför rätta: speciatim, in iudicio defendere. *v.,* absolute, G. 12: pr; 14: 2, 4; Æ. 5. &c. *v.*)(*hemult gæra,* i. q. *sialver hemula sær,* ES. 6, 11: 1. *v. ælla fælla, næmd vær,* vide *Fælla* 4, *Hæræþs næmd, Næmd. v. fiæþrini sit, iorþ,* &c. Eþs. 7: pr; Vaþ. 33: pr; ES. 14: 1. &c. *v. iorþ sik til handa,* vide *Hand. sokna næmdin vær iorþ præsti ælla kirkiu,* Kr. 3: 1; *v. eþa,* de nemda, Kr. 13: 2. *v., v. sik* v. *værias firi horsiang, eþsöre, knifslagh, þiufsak,* &c. Kr. 27: 1; Eþs. 11: 2; 12; Vaþ. 11: 1; 32: 6; 33: 1; G. 12: pr; Vins. 7: 4. not. 48. *gen v.,* ES. 14: pr. *v. mæþ lagha domum,* ibid. *v. sik mæþ lagha eþum (ælla lagha domum) ælla lagha botum,* R. 19. *v. sik mæþ iarne ok guþs domi,* Eþs. 17. *v. (sik) mæþ eþe* v. *eþum,* Vaþ. 32: 6; 33: pr; B. 3: pr. not. 79; 36: 4. *v. (sik) mæþ tolf manna eþe,* Vaþ. 31: 1; 32: 4; 33: pr; B. 15: 1. *v. (sik) mæþ fiughurtan manna eþe,* Kr. 24: pr; Æ. 24; ES. 5; Vins. 7: 1. *v. mæþ fæmtan manna eþe,* Vins. 3: pr. *v. (sik) mæþ þrætylftum eþe,* Eþs. 23: pr; 31: 1; Vaþ. 31: 1. *v. sik mæþ þrænne tolf manna eþum,* Vaþ. 11: 1. *v. sik mæþ þrænne tylftum,* ibid. — Då fråga är om jordatvister brukas ordet *væria* både om kärandens och svarandens bevisning: ubi agitur de litibus circa res immobiles, h. v. tam de actore quam de reo ius suum iuramento defendente occurrit. ES. 14: 1; 15: 4; B. 28: pr, 4. — Cfr. *Laghværia.* *

Værk, n. 1) verk, gerning: actio. Vaþ. 32: 3; Æ. 20: pr. Cfr. *Hand-, Rans-, Vaþa-, Vreþs værk, Dagsværki.* 2) verk (bygnad &c.): opus. Vaþ. 1: 2; 25: 1, 2; B. 8: 3. not. 34; §. 4; 35: pr. *falder (sc. annar) af -kum,* si quis de his operibus, sc. molina v. ponte decidat (verba enim proxime antecedentibus sunt accommodata, attamen intelligenda sunt de nece a quocumque antea memoratorum operum homini il-

lata). Vaþ. 1: 2. Cfr. *Handfaster, A-, Fiske-, Hand-, Möllu værk.* °

Værka, v. a. 1) göra: facere. Vide *Aværka.* 2) i synnerhet, begå brott: speciatim, crimen committere. Vaþ. 35. *v. sak,* Kr. 17; Dr. 4: 3; 5: pr. *þæt sum til annars -kas,* brott som emot en annan är begånget: crimen contra alium commissum. R. 14: pr. *v.,* perperam pro *virka,* B. 28: 4. not. 4. Cfr. *Forværka.*

Værki, m. i. q. *værk* 2. Vide *Vasi.*

Værknaþa för, adj. arbetsför: par operi faciendo. B. 24: 3.

Værknaþer, m. arbete: opus, labor. Vide *Værknaþu för, Þværa værknaþer.* °

Værn, f. 1) förvar: custodia. *göma (goþs) undi sinne v.,* Eþs. 18, 19, 24. 2) försvar inför rätta: defensio iudicialis. *i v. standa,* d. ä. i eden: in iuramento. ES. ind. 14. Cfr. *Iorþa værn.* °

Værre (være), adj. compar. sämre: deterior, minoris pretii. Æ. 10: 2; ES. 16: 2. not. 82; B. 27: pr. *skipta til -ra,* G. 14: 2. *halvu v.,* vide *Halver. værster,* superl., B. 30: 1. °

Værþ, n. (pl.) köpskilling, värde, hvarmed något betales eller hvaremot det bortbytes: pretium (quo res emitur v. permutando adquiritur). ES. 3: 1; 4: pr, 2; 7, 8, 9: pr. not. 99; 11: pr; 12: 1; 14: 1; B. 33. et not. 43. *beþas -þa sinna,* neml. husens värde: pretium aedificiorum petere. B. 9: 3. °

Værþer, adj. 1) värd (i penningar &c.): qui certo quodam pretio constat. B. 25: 2; 33. *mark v.,* Vins. 9: pr. 2) värd: dignus. Eþs. 23: pr. *þy ær iak v. til virþning minna (at) ganga, han ær v. til iamnaþa at ganga,* Vins. 7: 3; 13; B. 1: 3. °

Væstan, adv. i vester: ab occidente. Vide *Norþan, Sunnan.* °

Vætis maþer, m. (vide VGL. v. *vætti,* m.) R. 5: 1.

Vætti, væti, n. (egentl. vitnesbörd, bevisning genom vitnen: proprie testimonium, probatio per testes) ed. i rättegångsmål: iuramentum iudiciale. *sværia i v.,* R. 15. *v. fram tælia,* förkunna hvad det är för ed som af parten skall gås (om *taken,* som för öfrigt ej hade någon befattning med sjelfva eden): pronuntiare quid iuramentum a reo dandum sit (dicitur de sponsore, cui praeterea nihil negotii erat cum ipso iuramento). R. 8: pr. °

Væþ, n. pl. pant: pignus. B. 17: 1. *(iorþ) at væþium hava,* ES. 16: 2. *væþ,* perperam pro *værþ,* ES. 7. not. 30. °

Væþer dagher, m. dag, då vädret är vackert: dies bonae tempestatis. Kr. 9. *i -ghum,* d. ä. den tid på året då vädret är vackert: amoeno anni tempore. B. 1: 2.

Væþia fæst, f. stadfästelse af jords förpantning, med föreskrifna formaliteter: solemnis pignerationis de fundo contractae confirmatio. *sætia (manni) iorþ at v. (at pante),* ES. 16: pr, 2. Cfr. *Aþal fæst, Sætia.*

Y.

Ykil dagher, m. en mindre helgdag, som ej hade *forhælgþ:* dies festus minor, quem non praeivit vigilia (*forhælgþ*).)(*þæn dagher sum forhælgþ ær firi,* Kr. 20: 1. Origo prioris partis h. v. non constat. Forte deducenda est ab *enka,* ensam, prov. ynka: unicus, solitarius (cfr. VML. v. *Enstöþings dagher*). Ih., h. v. deducens ab *yrkia,* operari, eam uno loco sic explicat: "feria minor, qualis est Apostolorum, et in qua post peracta sacra operi rustico vacare fas est;" at in

mox sequenti pagina, oscitanter omnino ita: "dies vulgaris, quo operari fas est."

Ypin (ipin, upin), adj. öppen: apertus. Kr. 5: pr. ° *(opin)*

Yppinbar (ippinbar, opinbar), adj. uppenbar: manifestus. Kr. 26: 1; Eþs. 21; Æ. 7. Cfr. *Skript 2, Vitni 1.* ° *(openbar)*

Yppinbara, v. a. (vide VGL.) Eþs. 12, 21. not. 83. ° *(openbara)*

Yppinbarlika (ippin-, upinbarlika), adv. uppenbarligen: palam. G. 7: pr. Cfr. *Skript 2.* ° *(openbarlika)*

Ytærst, adv. ytterst: extremo loco, ad extremum locum. B. 28: 3. Cfr. *Öytarster.*

Yværmer, adv. längre up, ofvanför: superne, supra. B. 8: pr. et not. 1.

Yværster (yvæster, överster), adj. superl. (egentl. öfverst: proprie supremus) sist: ultimus. *-sti fæmt,* vide *Fæmt 2.*

Þ.

Þa, 1) adv. då: tunc. Kr. 1. &c. *þa sum,* då när: cum. Kr. 9; Dr. 3: 2; 15: pr. *æn þa,* vide adv. *Æn. þa æn,* men om: si vero. Kr. 17, 20: pr; 26: pr; 27: pr, 2; Eþs. 10: pr; 16, 25; Dr. 2: 1, 2; 9: pr; Vaþ. 23: pr; G. 12: 1; B. 5: 2. 2) *þa* förekommer stundom utan betydelse: h. v. interdum fere otiosa occurrit; ex. c. *þa förin,* Kr. 2: 1. *þa gæri,* Kr. 10: pr. *þa takin,* Eþs. 18. *þa böte,* Dr. 2: 1. &c. 3) conj. då, när: cum. Kr. 2: 1; 7: 2; 13: 2; 22. &c. °

Þa, vide *þiggia, þæn.*

Þaghar, 1) adv. då: tunc. Dr. 2: 2; 9: 1; ES. 15: 5. 2) conj. då, när: quando, cum. Eþs. 1: pr; 7: 1; 10: 1; Vaþ. 4; G. 2, 5: pr. &c. °

Þanbrika (thangbrykka, tångbrinckia), f. (vide VGL.) *bæra skiold ivir þang ok þ.,* allitt., d. ä. öfver sjöstranden eller genom skogen: per maritimam oram vel silvam hostiliter invadere in regnum. Eþs. 30. ° *(þangbrækka)*

Þang, n. tång, sjögräs: alga, fucus. Vide *Þanbrika.*

Þiana, v. a. tjena: servire. Dr. 14: 9. °

Þianist (þiænista, ES. 12: pr. not. 50.*),* f. tjenst: ministerium. Kr. 9, 11, 12: 1; Æ. 10: pr; ES. 12: pr. °

Þiggia (impf. *þa; thå,* Vins. 6: 7. not. 82. sup. *þighat*), v. a. emottaga (till skänks eller för intet): accipere (dono v. gratis).)(*giva,* G. 11: pr; Vins. 9: 1. not. 94; B. 46. et not. 96. *þ. miolk,* dia: mammam sugere. Vins. 6: 7. not. 82; de quo loco non audiendus est Ih., qui hanc locutionem in aliis Iuris Codicibus occurrentem explicaturus, credit Ius Vestmannicum, quod pro *þa* habet *dhag* (in manuscriptis codicibus *þæg* v. *þagh*), meliorem praebere lectionem *(Gloss.* v. *dæggja)*; neque enim, ut pro certo habet Ih., imperf. *þag,* magis quam *þa,* referri potest ad infin. *dæggia,* lactare, nec *dæggia* "in antiqua lingua idem significavit ac sugere, lactere;" etsi verba *dägga* et *dia* ab hodiernis nostris lexicographis, patriam linguam parum callentibus, confunduntur. *þ. up (eþ),* underlåta att gå ed, som af vederparten blifvit efterskänkt: omittere iusiurandum ab adversario remissum. R. 5: 1; 10. *þ.*)(*sværia,* Vaþ. 1: pr. °

Þin, pron. poss. din: tuus. n. *þit,* B. 19: pr; 25: 3. °

Þing, n. 1) ting, sak: res. Vide *Forþing.* Hanc significationem h. v. cum sequentibus, ad quas per metonymiam translata est, connectendam esse, non dubium videtur, si conferatur v.

mal, res, caussa; quae apud Germanos accepit significationem iudicii (vide Ihre-Aus, *Gloss.* h. v.), cuique medii aevi Latinitas debet suum *mallum* &c. (cfr. *Mal þing*). 2) ting: conventus iudicialis. Kr. 3; 1; 19: pr; Eþs. 3: 1; 4: pr. &c. *lagha þ.*, *stæmna manni þ.* v. *til -gs*, *þ. ok fæmtir*, vide *Fæmt 2*, *Stæmna*, *Ut stæmna*. *biskups þ.*, vide *Biskuper*. Cfr. *Ennæt-*, *Hæræþs-*, *Lagh-*, *Lionga-*, *Mal þing*; *Urþinga*. 3) (vide VGL. h. v. sub 2.) *næmna þ. hem til mans*, *fylghia -gi*, R. 3: 2. *

þingbuþ, n. bud angående tings hållande: nuntius de conventu iudiciali habendo. R. 3: 1. not. 63.

þingmöti, vide *þingunöti*.

þings dagher, m. tingsdag: dies quo celebratur conventus iudicialis. Æ. 17.

þings domi (tingz domi), m. (vide VGL.) B. 8: 3. nott. 29, 32. *

þings mal, n. rättegångsmål: caussa iudicialis. *tingzmåla balcker*, R. 26: 1. not. 24.

þingsmæn, m. pl. (vide VGL.) *þ. læggin hanum fæmt*, Kr. 19: pr. *-manna domber*, B. 8: 3; 33. *

þing stæmna, v. a. instämma till ting: in ius vocare. *þæt (sc. mal) var laghlika -mt*, Dr. 11: pr; Vaþ. 20: pr.

þingstæmna, f. stämning till ting: citatio, vocatio in ius. Eþs. 5: pr; R. 21: pr; B. 23. *mæþ -nu*, i. q. *mæþ stæmdu þingi*, B. 38. *mæla at -nu sinne*, utföra sin talan i mål som han instämt: caussam a se in iudicium delatam agere. Eþs. 5: pr; Dr. 7: 1. *sak sina mæþ -num in binda*, vide *Binda 3*. *ælta man af -nu*, d. ä. då han kommer för att stämma: virum in ius vocandi caussa advenientem, vi repellere. Eþs. 5: pr. Ita quoque in Iure VG. h. v. est explicanda. *

þing stæmnu man, m. man som verkställer stämning: vir qui alium in ius vocat. R. 14: 1.

þings vægher, m. (vide VGL.) Eþs. 3: 1, 2. not. 22; Dr. 2: 1; B. 4: pr. *

þingunöti, n. (a *nöti*, q. cfr.) en landsträcka, hvars invånare hafva gemensamt ting: regio, cuius incolae in eundem iudicii locum conveniunt. Dr. 3: 4. Scribitur *thingmöti*, *tingomöthe*, not. 38. ibid.

þit, adv. dit: illuc. Kr. 23; Eþs. 1: 8; Dr. 2: 2. &c. *

þit, n. a *þin*, q. vide.

þiufnaþer, m. tjufnad, stöld; äfven det stulna godset: furtum; quoque res furto ablata. Vaþ. 32: 1, 3. not. 67; §. 4, 6; 35, 41: pr. *sander þ.*, Eþs. 7: 1; Vaþ. 32: 3; sed perperam pro *sander þiuver*, B. 22. not. 43. *fulder þ.*, Eþs. 7: 1. not. 62; cap. 32; Vaþ. 32: 1, 6; 35, 41: 1. *

þiufsak, f. (vide VGL.) Vaþ. 33: 1. *giva manni þ.*, R. 2. *

þiufs eþer, m. (vide VGL.) R. 9: 1. *

þiufs mal, n. mål angående stöld: caussa ubi de furto agitur. R. 17. not. 34. In textu l. c. pro *þiufs* legendum videtur *þiufs mal*; verba *þiufs taks mal* enim vix possunt unum efficere vocabulum.

þiufstulin, adj. stulen: furto ablatus. Vins. 6: 1—3; 7: pr. not. 97; B. 46. *

þiuft, f. 1) tjufnad, stöld: furtum. Vaþ. 32: 5; 39: 1. *full þ.*, Vaþ. 40. Cfr. *Snatta*, *Snattan*. 2) den stulna saken: res furto ablata. Vaþ. 35. not. 74; 38: 1. *

þiupta mal, n. mål angående stöld: caussa ubi de furto agitur. Kr. 13: 3.

þiur, m. tjur: taurus. B. 25: 1. *

þiuver, m. tjuf: fur. Kr. 13: 3; Vaþ. 32: 1, 5. &c. *sander þ.*, Eþs. 32; Vaþ. 32: 1; 38: 1; B. 22. *tiuffwa balcher*,

Vaþ. 32: pr. not. 30; 41: 1. n. 69. Cfr. *Skruver, Gorþiuver.* *

þiuþ, f. (Isl. *þióð*) folk: populus. Inde

þiuþ vægher, m. (Isl. *þióðvegr*) allmän landsväg: via publica. *þings vægher ok þ.,* allitt. B. 4: pr.

þo (þö, vide infra), adv. dock, likväl: tamen. Kr. 13: pr. not. 29; Eþs. 1: 8; 22, 24. &c. *þo at,* om ock, fastän: etiamsi, quamvis. Kr. 12: 1; Vins. 9: 1; B. 46. *æn þo at,* idem. Kr. 19: pr; Eþs. 1: 2; 3: 1; 5: pr; 7: 1. &c. *æn þö at,* idem. ES. 15: 5; R. 24. *þo hvaru,* likväl: tamen. Dr. 5: 1. °

þokke, vide *þukke.*

þora, v. a. töras, våga: audere. B. 37: pr. *þörþe* pro *þorþe,* Eþs. 5: pr. °

þorp, n. (vide VGL.) detta ord förekommer här, som det synes, om afgärdaby: h. v. hic, ut videtur, de pago alias *afgærþis byr* dicto occurrit. B. 10. °

þorsdagher, m. thorsdag: dies Iovis. Kr. 3: 1; ES. 8. Cfr. *Hælghi þorsdagher.* °

þorva, v. a. 1) behöfva, tarfva: egere, opus habere. G. 1; B. 4: pr; 5: pr. not. 32. *viþ þ.,* idem, vide *Kristna 2, Lin.* 2) *egh þ.,* ej behöfva eller vara nödsakad (att göra): non necesse habere (aliquid facere). Vins. 6: 3. °

þotti, vide *þykkia.*

þrang, f. (vide VGL.) Eþs. 1: pr. *

þri, num. tre: tres. Vaþ. 32: 5, 6. &c. f. *þrea, þreia,* Vaþ. 18: 1; 20: pr. n. *þry,* ES. 14: pr. gen. *þriggia,* Kr. 2: pr; Dr. 18: 1. dat. *þrim,* Kr. 2: pr; 5: 1. acc. m. *þrea,* Kr. 2: pr; 4. *þre,* Kr. 13: pr. f. *þrea,* Kr. 2: pr; 3: 1. *þreia,* Vaþ. 22; 31: 1, 4. *þria, þre,* Vaþ. 35. n. *þry,* Kr. 2: pr; 3: pr. not. 67. *i þry skipta,* vide *Skipta 1.* Cfr. *þrænne.* * *(þrir)*

þriska, v. a. tröska: triturare. Kr. 9; Eþs. 32.

þriskuldi, m. tröskel: limen. ES. 1: 1. *gialda ut (sc. korn v. hö) ivir -da,* återbetala säd eller hö, som man af mistag skurit på annans åker eller äng, först sedan det blifvit infördt i ladan, och således måste utgifvas genom ladudörren: segetem v. foenum, in alieno agro v. prato errato secatum, iamque in horreum illatum, rependere, v. per portam horrei reddere. B. 19: 1; 21: 1. °

þriþi, num. tredje: tertius. Kr. 3: 1; 6: pr; 7: 1, 2. &c. Cfr. *Fæmt 2, Knæ, Maþer 1.* °

þriþiunger, m. tredjedel: triens. Kr. 9; Eþs. 18, 30, 31: pr; 32. &c. *þriþiungs hæraþe,* B. 44: 1. Cfr. *Luter 1, Tvælyti.* °

þræl (þræll), m. träl: servus. Eþs. 15: 2; Dr. 21; Vaþ. 25: 2; Æ. 17, 20: pr; 24; Vins. 12. Cfr. *Annöþugher, Bonde, Fostre, Fræls, Gæfþræl.* °

þræmærkis mal, n. mål, hvaruti tre markers böter egde rum: caussa, in qua trium marcarum mulcta exigi potuit. R. 3: 1.

þrængia, v. a. (vide VGL.) Eþs. 5: pr; G. 14: 2; B. 9: 1; 21: pr. °

þrænne, num. tre: tres. Vide *Tylft, Vita 1, Væria 2.* °

prætiugh, n? trettionde dagen (efter en menniskas död): trigesimus dies (post mortem hominis). Kr. 7: 2; 8: pr. Recte forsan Kr. 7: 2. not. 89. habet *þrætiught,* adj. n. proprie (tempus) quod triginta (diebus) constat, a *þrætiugher (cfr. Fiæþærtiugher);* nisi verba *þrætiugh, þrætiux* ad nomin. *-gher (sc. dagher)* sint referenda, quod tamen minus verisimile nobis videtur.

þrætiughu, num. trettio: triginta. Kr. 7: 2. ° *(þrætighi)*

þrætta, v. n. träta: rixari, verbis concertare. Eþs. 23: 1. *þ. viþ man*, Kr. 11. *

þrættan, num. tretton: tredecim. Vide *Vita 1*, *Örtugh*. *

þrættande, num. trettonde: decimus tertius. Kr. 2: pr; 13: 1; Dr. 20: 1. *

þrætylfter, adj. (vide VGL.) *þ. eþer*, Eþs. 31: 2; 32; Dr. 3: 3; Vaþ. 8: 2; 31: 3, 5; 32: pr, 3; R. 5: pr; 6, 7, 17; B. 43: pr. *ganga -tan eþ*, Kr. 30: 1; Eþs. 11, 23: pr; 25; R. 11: 1. *dylia* v. *væria (sik) mæþ -tum eþe*, *dylia mæþ -tu*, vide *Dylia 2*, *Væria 2*. Cfr. *Sværia*. *

þu, pron. du: tu. Kr. 13: 3; Æ. 7; Vins. 6: 4 &c. dat. *þær*, *þer*, Vins. 7: 5. not. 61; R. 8: pr. n. 32. *þik*, Kr. 13: 3; ES. 7. &c. acc. *þik*, Kr. 21; Æ. 10: 1. &c. *

þukka bot, f. 1) böter för det förakt som blifvit visadt konung, hertig, m. fl. då någon deras *man* hade blifvit dräpen eller sårad: mulcta ob contemtum, quo laesus est rex, dux, &c. ministeriali occiso vel vulnerato. Vaþ. 12: 4. 2) böter för den skymf som blifvit tillfogad en ogift qvinnas slägtingar, då hon blifvit lägrad: mulcta ob contumeliam cognatis virginis stupratae illatam. Æ. 16: 1. — Cfr. *þukke*.

þukke (þokke), m. 1) skymflig gerning: contumeliosa actio. *i -ka aflaþer*, d. ä. af oäkta börd: stupro procreatus, Æ. 16: pr. Varie h. v. ab interpretibus explicatur. Cfr. P. K. Anchers *saml. jurid. Skrifter*, I. 118. K. Schildener, *Guta lagh*, *Greifswald*, *1818*, p. 205—207. Ih., h. v. deducens ab Anglo-Sax. *þincðe*, *geþincð*, dignitas, honor, talem illi tribuit significationem, etsi ipse affert locos ad contrarium probandum sufficientes. Recte omnino Andreas Sunonis v.v. *thucki*, *thucka böter* in Iure Scanico occurrentes vertit: "pretium" v. "emendatio contemtus." Isl. *þocki*, favor, huc non pertinere videtur. 2) i. q. *þukka bot 1*. *(hærrum) -ka böta*, Vaþ. 3: 2; 15: 1. *-ka taka*, Dr. 14: 6; Vaþ. 12: pr, 1, 4. *kunungs þ.*, Dr. 14: 6. *hærtugha þ.*, Dr. 14: 7; Vaþ. 12: 2. *biskups þ.*, Dr. 14: 8. *hærra þ.*, Dr. 9: 2; 14: 9; 18: 2. not. 37; Vaþ. 12: 3. 3) andra ensaksböter som i vissa fall tillföllo den, hvilken en skymf blifvit tillfogad: mulcta in aliis nonnullis casibus ei soli cedens, qui contemtum v. contumeliam passus est; a) böter till den, hvars träl upsåtligen blifvit stympad: mulcta quae pendebatur ei, cuius servus consulto mutilatus erat, Vaþ. 16: 2. b) böter till lägrad qvinnas fader eller giftoman: mulcta patri v. sponsori stupratae virginis debita. Æ. 16: pr. *-ka böta*, *taka*, ibid. Cfr. *þukka bot 2*. c) böter till konung, då han på sin resa lidit skada af bristfällig bro: mulcta regi debita, cui iter facienti pons ruinosus damnum attulit. *þ. kunungs*, B. 5: pr.

þula, v. a. tåla: pati. Vide *Sarþuli*. * *(þola)*

þumi, m. tumme, tum: pollex. *þuma langer*, B. 14: pr.

þumul finger, m. tumme: pollex. Vaþ. 18: pr; B. 41: 1. *

þvær, adj. tvär: transversus. *vinin ma aldrigh dylia vinsorþit um -rt*, tvärtom, d. ä. enkelt neka att han varit *vin*: proxenetae, cui actio intenditur, non permittitur simplex negatio; (licet vero ei iurare: *þa ir viþer köptins þa var iak at andru vin ok egh at þæssu*). Vins. 6: 4. *þværu*, adverbialiter, *(ut at akre)*, på tvären: transverse. B. 9: 6.

þværa værknaþer, m. (vide VGL.) Kr. 20: 1. *

þy, adv. (vide VGL.) Dr. 11: pr; G. 8: pr; Æ. 6: pr; 7. &c. *egh þy mera at* &c. Kr. 10: pr. *þy at*, derför att,

ty: propterea quod, nam. Kr. 6: pr; 16: 1; 18: pr; 27: pr. &c. Cfr. *Enust, Siþer.* *

þykkia, v. impers. tyckas: videri. *nu þotti* (scriptum est *þottit, þottis*) *allum* &c. R. 9: pr. *

þyliker, pron. dylik, sådan: talis. Kr. 21; Eþs. 10: 1, 21, 30, 31: pr; Vaþ. 32: 4; G. 18. Scribitur *þylikin, þolik, tylchit,* ll. cc. in nott. Cfr. *Sliker.* *

þyn, m. tunna: orca, (tonna). Kr. 2: pr; B. 9: pr. *þriggia þynia öl,* pro *þri þynir öls,* Kr. 2: pr. Cfr. *Halfnaþa træþe.*

þæn (n. þæt), pron. dem. den: is. Kr. 1, 2. &c. f. *þön,* Kr. 9, 16: 1. gen. m. *þæs,* Kr. 12: pr. dat. m. *þöm,* Kr. 2: pr; 5: 1. f. *þerre,* Kr. 5: 1; Dr. 11: pr. n. *þy,* Kr. 27: pr. acc. f. *þa,* Kr. 7: 1; Eþs. ind. 17. pl. m. *þer,* Kr. 18: pr; Dr. 5: pr. *þe,* Kr. 13: 2, 3. f. *þa,* Kr. 2: 2; Vaþ. ind. 10. n. *þön,* Kr. ind. 29; cap. 14: pr. dat. *þöm,* Kr. 4: pr; 7: 1. acc. m. *þa,* Dr. 4: 1. *þem,* R. ind. 17. — *þæt æru, varo, skulu vara,* Kr. 5: 1; 6: pr; Dr. 3: pr; 14: pr, 6. &c. *mællum þæs,* vide *Mællum. til þæs,* dertill: ad id. Dr. 13: 2. *þæt þerra,* den af dem: is eorum. Kr. 28; Eþs. 21; G. 7: 1. *þæs þerra arve,* Dr. 2: pr. *i þerre,* deri, dervid: in eo. R. 7. *i þy sum* &c., i det att, då: in eo cum &c. Eþs. 1: 3. *firi þy at,* derför att, ty: propterea quod, nam. Kr. 27: pr; Eþs. 3: 2; Æ. 7. not. 36; ES. 20: pr. *mæþ þy,* vide *Mæþ 5. æptir þy sum,* vide *Æptir.* — Addimus exempla ad observationes syntacticas, quas in gloss. ad Ius VG. attulimus. 1) Post hoc pron. part. rel. *sum* saepe omittitur. *þæn sik sökir,* Kr. 3: 1. *þöm i sokn aghu,* Kr. 4: pr. *þöm mannum þa iorþ aghu,* Kr. 7: 1. *þöm raþer þræl,* Vaþ. 32: 3. *þæn væria skal,* Æ. 5. *þæs hanum gaf,* Vins. 9: 1. &c. 2) *þæn* additur post pron. *nakvar, ængin,* &c. *nakvar þ. sum* &c. Kr. 19: pr; Vins. 6: 6. *ængin þæn, ængte þæt, ængsins þæs,* Eþs. 9, 18, 19; Vaþ. 32: 3; R. 16: 1; B. 37: pr, 2. *hvar þ. (sum),* Kr. 17; Dr. 2: 1, 2; Vaþ. 34: 1; B. 8: 4. *annar þ. sum,* Eþs. 1: pr; 7: 1; 10: 1. *enum þöm i atte sakinne,* Kr. 19: pr. 3) gen. n. *þæs* occurrit loco acc. *þæt. þæs viliandis,* vide *Vilia.* — Cfr. *þæt.* *

þæn, art. def. den: Graec. ὁ, ἡ, τὸ. *þæn sari,* Vaþ. ind. 6. *þön annöþugha, frælsa,* Æ. 15. *þæs döþa, annoþugha,* Dr. 2: pr; 17: pr. *þy höghsta, læghsta,* B. 51. *þæn annan kustin* (acc.), Kr. 2: pr. &c. *

þænni, pron. denne: hic. n. *þætta,* ES. 8. &c. dat. m. *þæssum,* ES. 14: 1. *þæmma,* Vins. 7: 5; B. 22. f. *þæsse,* Kr. 22. n. *þæssu,* B. 39: pr. acc. m. *þænna,* Vaþ. 1: pr. f. *þæssa,* Kr. 13: 3. n. *þætta,* Kr. 24: pr. pl. m. *þæssi,* Æ. 17. *þæsse,* Dr. 5: pr. n. *þæssin,* Kr. 13: 3; Eþs. 1: pr. dat. m. *þæmma,* G. 14: 1. f. *þæssum,* Æ. 10: 2, 3. n. *þæssum,* Æ. 6: 2. *þæmma,* R. ind. 23. acc. m. *þæssa,* Kr. 10: pr. n. *þæssin,* Kr. 29: 1; Vaþ. 35. *

þær (þer), adv. der: ibi. Kr. 9; 16: 1; 18: pr; 23. &c. *þ. af,* deraf: de eo. Kr. 23; Vaþ. 32: 1; G. 1. &c. *þ. at,* deruti, dertill &c.: in eo, ad id &c. Eþs. 25; 30, 31: pr; Dr. 2: 1, 2. &c. *þ. firi,* a) för det: pro eo. Kr. 15: pr, 1; 20: pr; Eþs. 11, 22, 29. &c. b) derför: eam ob caussam. Eþs. 5: 1; 7: pr. *þ. gen,* G. 15. *þ. ginum,* B. 14: 1. *þ. i,* Vaþ. 15: 3; 16: 1; Æ. 16: pr. &c. *þ. innan,* R. 11: pr; B. ind. 32; cap. 30: pr. *þ. i mot,* Vins. 6: 3. *þ. mæþ,* a) dermed: cum eo. Dr. 2: 1, 2; Vaþ. 32: 1; 34: 1. b) derigenom: eo. Vins. 6: 2. c) derjämte: praeterea. Kr. 2: pr. *þ. til,* a) dertill: ad illud. Kr. ind. 13; cap. 11; Eþs. ind. 31; cap. 17; Vaþ. 15: 3.

&c. b) dittills, till dess: usque ad id tempus, donec. Kr. 13: 2; 19: 1; 22; Eþs. 10: 1; 18; Æ. 17; B. 26: 1; 39: 1. &c. *þ. t. at,* Eþs. 19; Dr. 7: 2; Vaþ. 37. &c. *þ. t. sum,* Eþs. 1: 8; B. 8: 3. &c. *þ. t. ær,* G. 6: 1. not. 93; Æ. 23: pr. *alt þ. t.,* ända till dess: usque dum, donec. Kr. 27: pr; Vaþ. ind. 36. *æ þ. t.,* idem, vide *Æ.* c) till den ändan: eum ad finem. Eþs. 15: 2. *þ. viþ,* Vins. 6: 3. *þ. um,* Dr. 9: pr; Vaþ. 41: pr; Æ. 6. &c. cfr. *Hæræþs næmd. þ. æftir,* a) derefter: postea. Vaþ. 6: 2; B. 32. b) derefter, derom: de eo. *þ. æ. sökia, stæmna* &c. Kr. 26: pr; Eþs. 10: pr. not. 80; cap. 21; B. ind. 25, 39; cap. 23. *

þær, part. relat. som: qui. *þæn* &c. *þ.,* Kr. 2: pr. not 43; 12: pr. n. 95; 25: pr. n. 45. &c. *i þy þ.,* Eþs. 1: 3. not. 49. *

þæt, pron. pers. n. (m. f. *han, hun*) det: illud. Eþs. 24. gen. *þæs,* ibid. dat. *þy,* Kr. 15: pr. acc. *þæt,* Dr. 4: 2. pl. m. *þer,* Kr. 14: pr. *þe,* Kr. 13: pr. *þön,* Kr. 24: pr. f. *þa,* Kr. 2: 2; Vaþ. ind. 11. n. *þön,* Kr. ind. 11. gen. *þerra,* Kr. 13: 3. *þera,* Eþs. 9. dat. *þöm,* Kr. 11. acc. m. *þem, þöm,* Kr. 16: 2; 27: pr. f. *þem, þöm,* Kr. 5: 1; 26: pr. n. *þöm,* Kr. 21. — *þerra mællum,* vide *Mællum. þæt þerra, bæggia þerra,* vide *þæn, Baþir. annar, en, hvar; hvarghin, hvilikin, nakvar, ængin þerra,* vide *Annar* &c. — Cfr. *þæn.* *

þæþan, adv. dädan, derifrån: illinc, inde. Kr. 23; Eþs. 1: 4. *

þö, vide *þo.*

þöghine, adv. likvät icke: non tamen. Kr. 13: pr.

Æ.

Æ (a, Vaþ. 33: 1; G. 9: pr. &c. *e,* Vaþ. 33: 1. not. 59. &c.*),* adv. alltid: semper. Vaþ. 2, 15: 4; 35. &c. *æ mæþan,* så länge (som): quamdiu. G. 14: 3; 18; Æ. 10: pr. &c. *æ mæn,* idem. Ibid. in nott. *æ þær til,* ända till dess: usque dum, donec. Dr. 5: 1; 7: 2; Æ. 10: 3; 20: pr; B. 9: 4. *æ til,* ända till: usque ad. G. 16: 1. *æ hvar, æ hvas, æ hvat,* hvilken &c. som hälst: quicumque &c. Vaþ. 12: pr; 32: 1; R. 3: 2. not. 80; B. 1: 4; 4: 1. *æ hvem (hælst),* ES. 16: 1. not. 59; R. 14: pr. *æ hvat tiunda, fæst,* Kr. 9; Æ. 10: 3. *æ firi hvat,* Dr. 4: 4; Vaþ. 6: 2; 33: 1. &c. *æ til hvas,* B. 30: pr. *æ hulikin (þerra),* ES. 15: 4; R. 14: pr. *æ hvat (hælder) ... ælla,* Vaþ. 14: pr; 15: 2—4; 31: 5; 32: 1. &c. *æ hvar,* hvar som hälst: ubicumque. Dr. 14: 6; Æ. 1: 2; 3: 1, 2. &c. *æ þær (sum),* idem. Æ. 3: 1; ES. 2. not. 76; B. 4: 2; 25: 1. *æ huru (mange, mykil),* Eþs. 8; B. 5: 2; 17: 1. * (e)

Æ, pro *ær,* vide *Vara.*

Æftir, æfti, vide *Æptir.*

Æftri, adj. efterst, bakre: posticus. Vide *Stamn.*

Æg, f. 1) ägg: acies. Vide *Skæra.* 2) den kanten af tomterna i en by, som går på tvären, eller vinkelrätt mot gatan, så väl vid båda ändarne af byn, som emellan tomterna: ille arearum pagi margo, qui fines totius pagi vel arearum inter se, linea contra plateam transversa determinat. *ut æg*)(*at hofþum,* B. 1: 6.)(*at fotum,* B. 2: pr. Ita h. v., ni valde fallimur, est explicanda; etsi infitiandum non est omnem hanc materiam de pagis disponendis ac mensurandis, tenebris esse involutam. *

Æggiar tompt, f. (ab *æg* 2) tomt som ligger vid byns *ägg* eller ena ände, och således med två sidor stöter till byns egor: area in extremitate pagi iacens, ideoque a duabus partibus agris pagi

confinis. B. 13: 2, ubi alii codices perperam habent *ængiar tompt*, vocabulum nullius significationis.

Ægha (agha; praes. *a, agher,* pl. *aghu;* impf. *atte;* conj. praes. *aghe;* pass. impf. pl. *atus,* B. 25: pr.*),* v. a. 1) ega: in dominio habere. Kr. 7: 1; 12: 1. &c. *þæn sum þrælin* (acc.) *a* v. *atte,* Eþs. 16; Dr. 13: 2. *sum fæt a,* Dr. 14: 4. *æ. i (sokn, sak, kværn, værkum* &c.*),* Kr. 4: pr; 19; Vaþ. 1: 2. &c. cfr. *Bo 2, Karl 2, Kæfsir. æ. innan,* vide *Innan 1.* Cfr. *Hema.* 2) hafva: habere. *æ. vald,* Kr. 2: 2; Vaþ. 35. &c. *æ. vitsorþ,* vide *Vitsorþ. æ. bonda,* Dr. 9: pr. *æ. kunu,* Eþs. 26. 3) skola hafva, hafva att fordra eller taga: habere ius capiendi. *æ. tiunda, halvan span korns, þrea altara værninga,* &c. Kr. 9, 10: 1; 11, 13: pr. &c. 4) skola, böra, vara berättigad eller skyldig (att göra): debere (facere), oportere. *æ. taka, fylghia, lata siunga, varþa, tiunda,* &c. Kr. 4, 5: 1; 7: 1, 2; 8: 2; 9. &c. *æ. at taka, mista arvit, frælst at vara, at hava, böta,* Eþs. 20, 23: 1; Æ. 26; B. 14: pr; 16: pr. *æ. biltugher vara,* Eþs. 10: 1. *sum (sc. han) a ok lagh sighia, sum atte ok lagh varu* v. *saghþu,* vide *Lagh 1.* 5) vara skyldig (att gifva): debere (alicui aliquid). *han a biskupe þrea marker,* Kr. 15: 1. 6) *æghas viþer,* slås, kämpa: luctari, pugnare. Eþs. 1: 4; Vaþ. 8: pr; B. 25: pr, 1. *

Ægha, f. i. q. *eghn 2.* Æ. 9: pr. not. 78; ES. 6. not. 97. * *(egha)*

Æghandi, m. (part. ab *ægha*) egare: dominus (rei). Æ. 20: 1; B. 9: 6. not. 68. *rætter æ.,* Æ. 25: pr. Cfr. *Iorþ-, Malsæghandi.* * *(eghandi)*

Ækki, adv. icke: non. Vaþ. 6: 1; Vins. 6: 1. Scribitur *ække,* Kr. 10: pr. not. 66; 18: 1; 19: pr. not. 36; 29: 1; 31. not. 72. &c. *ekki,* Dr. 3: pr. *ekke,* Kr. 13: 3. *akki,* Vins. 6: 1. *akke,* Kr. 31. *iche,* Kr. 31. not. 72; Eþs. 14. n. 22. *

Ælghdiur, n. i. q. *ælgher.* B. 36: 2. not. 87.

Ælgher, m. älg: alces. B. 36: 2. *

Ælla, conj. eller: vel. Kr. 2: pr, 2; 3. &c. Scribitur *ællar,* Eþs. 4: 1; R. 14: 1. &c. *ællas,* Kr. 15: pr; 24: pr; 27: 2; Eþs. 1: 1; 2: pr, 2. &c. *ællæs,* B. 39: pr; 46. *alla,* Kr. 3: 1; Eþs. 24; B. 32. *æ. ok,* vide *Ok 2.* * *(æller)*

Ælla (ællæ), adv. eljest, annars: alias, alioquin. Eþs. 24; Dr. 14: 6. * *(æller)*

Ælla (ællas), conj. om ej: nisi. G. 8: pr; 28. not. 43; ES. 22.

Ælle, f. (Isl. *elli*) ålderdom: senectus. Inde

Ælle brutin, adj. ålderbruten, svag af ålderdom: senio fractus v. confectus, decrepitus. R. 13.

Ællivu, num. elfva: undecim. *æ. æftir,* derefter elfva män, som tillsammans med hufvudmannen svuro tylftared: postea undecim viri, qui una cum persona principali dederunt iuramentum duodenarium. ES. 8. *æ. ok tiughu,* trettioen: triginta unus. Kr. rubr. *

Ælster, adj. superl. äldst: antiquissimus, natu maximus. Æ. 9: 2; 19; ES. 22; Vins. 10; B. 28: 2. * *(ældri)*

Ælta, v. a. (vide VGL.) Eþs. 5: pr; Vaþ. 38: 1; B. 15: 1. *bort æ.,* Dr. 2: 2; B. 12: pr. Cfr. *þingstæmna.* *

Æm (in compos.) pro *iam* v. *iamn,* vide *Æmfrökin* &c.

Æmfrökin, adj. lika rask eller arbetsför: aeque strenuus v. habilis operis faciendis. Æ. 21.

Æmgen, adj. lika gen: aeque brevis v. rectus. B. 5: 2.

Æmgoþer (iæmgoþer, iämngodher), adj. lika god, jämngod: aeque bonus. G. 16: pr; ES. 16: 2; B. 5: 2; 23, 26: 2; 27: pr.

Æm iamt, adv. jämnt, lika: aequaliter, peraeque. G. 23.

Æmlagh kumin, adj. lika lagligen kommen: qui aeque legitime venit. *æ. niþer,* lika lagligen anlagd (om gata): aeque legitime constitutus (de platea). B. 2: 1. Cfr. *Laghkumin.*

Æmmangir, pron. pl. lika många: aeque multi. B. 19: pr. *

Æmmykit, -nær, -væl, vide *Iammykit* &c.

Æn (an, Vins. ind. 4.*),* conj. om: si. Kr. 11. not. 81; 13: pr; 16: 2; 17. &c. *um æn,* angående den händelse, om &c.: de eo casu, si &c. Kr. ind. 5, 7, 12. &c. *þa æn,* vide *Þa 1. æn þo at,* vide *Þo.* *

Æn, conj. än: quam. Kr. 12: 1; 13: pr. &c. Scribitur *an,* Kr. ind. 17; Vaþ. 13: 1; Æ. 6: pr. Cfr. *För 1, Förra 1.* *

Æn, conj. men: sed. Kr. 17. not. 3; Eþs. 2: 1; Dr. 9: 1; 13: 2; Vaþ. 33: pr. &c. Cfr. *En 1.* *

Æn, adv. 1) ännu, hittills: adhuc. G. 14: 1. *æn þa,* Kr. 3: 1; Æ. 7. not. 24; ES. 13: 1; Vins. 2, 6: 1. &c. *æn siþan,* Æ. 10: 2; B. 47. 2) dessutom: praeterea. *æn ivi,* Dr. 14: 6. not. 78. *

Ænda (enda), v. a. ända, sluta: finire. Eþs. 34. not. 12. *

Ænda karl, m. jordegare, hvars tomt är belägen i yttersta änden af byn: vir, cuius area in extremitate pagi sita est. B. 1: 4; 6: pr.

Ændi (enda, Vaþ. 41: 1. not. 69. &c.*),* m. ände, slut: extremitas, finis. B. 14: pr; 51. not. 52. Cfr. *Lösa 1.*

Ændlanger, adj. (vide VGL.) *mæþ by -gum,* B. 2: 1. Scribitur *allanger,* not. 59. ibid. *

Æng, f. äng: pratum. B. 2: 1; 4: pr; 8: 1. &c. Sed *æng* pro *eghn,* vide *Eghn.* Cfr. *Aker, Lass.* *

Ængia giald, n. ersättning för hö som man slagit på annans äng: compensatio foeni in alieno prato caesi. B. 21: 1.

Ængin, pron. 1) adj. ingen: nullus. Kr. 10: pr; Eþs. 5: pr. &c. n. *ængte,* Vaþ. 32: 3. dat. m. *ængum,* Dr. 9: 1. f. *ænginne,* B. 14: 1. acc. m. *ængin,* Eþs. 1: 6. f. *ænga,* Dr. 7: 1. n. *ængte,* Kr. 26: 1. dat. pl. *ængum,* Æ. 6: 2. — *æ. þerra,* Kr. 19: 1; Æ. 12: pr. Cfr. pron. dem. *Þæn 2.* 2) subst. ingen: nemo. Kr. 16: pr; 31. not. 71; Eþs. 5: pr. &c. dat. *ængum,* Eþs. 7: 1. n. *ængte,* intet: nihil. Kr. 7: pr; Eþs. 19. &c. gen. *ængsins,* G. 16: pr; R. 13. dat. *ængu,* Eþs. 1: 2; 3: 1. *

Ængte, adv. icke: non. R. 23: pr, nisi pro *æ.* legendum sit *ængin* v. *ækki.*

Ænkia, f. enka: vidua. G. 14: 4. *

Æptir (æftir, æpti, æfti, æpte, æfte; apti, G. 8: pr. *afti,* ES. 18: 1; R. 8: 2.*),* praep. c. acc. v. dat. 1) efter (i tid): post (ratione temporis). *æ. paska, tolfta dagh,* &c. Kr. 13: pr; 22. &c. *æ. lagha fæmtir,* Vins. 7: 3. *æ. iorþadelu liongaþing stæmna,* d. ä. sedan målet i vanlig ordning förevarit vid tre ting och fämter: lite vulgari processu ter in iudicium delata. ES. 18: 1. *æ. ræt stæmd þry malþing,* R. 26: pr. *æ. böter fæsta,* Eþs. 2: 1. *æ. sva giort,* Æ. 1: 1. *hava skaparva* v. *tva kulla æ. sik,* Eþs. 18; G. 23; Æ. 4. *barn* &c. *æru æ. man,* Dr. 9: 1; Æ. 5, 9: 1. *ærva* v. *dela arf æ. man,* G. 10: pr; 22; Æ. 3: 1. *æ. þæt at,* sedan: postquam. Dr. 10: pr. Cfr. *Barn 2, Vitni 3, Þær.* 2) efter, åt (i rörelse till ett ställe): h. praep. designat locum, quo tendit motus quidam. *ganga æ. manni,* hominem persequi. Dr. 2: 2. *ganga æ. ælghium,* B. 36: 2. *ganga æ. kunu,* vide *Ganga 1. æ. fara, koma,* Eþs. 1: 1; B. 17: 1. *lysa æ. þiufnaþi,* Vaþ. 32: 6. 3) om, angående: de. *mæla til mans æ. fea giald,* Kr. 29: 1. *buþsepa æ.*

botinne ganga, Vaþ. 20: 1. *laghlysning kom æ. hanum,* Dr. 4: pr. *æ. andrum malum,* Kr. 29: 1. Cfr. *Kæra, Ora, Stæmna, Sökia 3, þær.* 4) enligt: secundum. *æ. sinum vilia,* Kr. 31. *æ. mantali,* Dr. 12. *æ. sinne lutskipt,* B. 6: pr. *læggia aker* &c. *æ. tompt,* B. 2: 1; 10. *æ. male ganga,* B. 1: 4. *æ. þy sum* &c. Eþs. 10: pr; R. 22: pr; B. 30: 1; 44: 1. *æ. þy ær,* R. 8: 2. Cfr. *Lands lagh 1.* 5) adv. efteråt: postea. Kr. 16: 2; Dr. 17: 2; Vaþ. 6: 2; G. 11: 1; Æ. 2: pr; 3: 1. not. 82; 10: 3; 17; ES. 3: 1; B. 39: 1. *ællivu* v. *tolf æ.,* vide *Ællivu, Tolf.* Cfr. *Liva.* °

Æpti mæla (æfte mæla), v. a. c. dat. (vide VGL.) Eþs. 33: pr; Dr. 11: pr. *mæle sialver æftir,* dicitur de castrato, actionem homicidii fere similem instituente. Vaþ. 5. °

Ær, n. vide *Ar.*

Ær, part. relat. som: qui, cum, &c. *þæn, þæt, þæs ær,* Kr. 25: pr. not. 45; Dr. 3: 4. n. 33; 10: 1; 13: 2. n. 61; 14: 4. et n. 72; Vaþ. 1: pr. &c. *þa ær,* Dr. 15: pr. not. 95; ES. 3: 1. n. 100. *þær til ær,* G. 6: 1. not. 93; Æ. 23: pr. *siþan ær,* vide *Siþan 1.* Scribitur *ar,* R. 6: 1. *æ,* Dr. 2. nott. 36, 68; 3: 2. n. 15; Vaþ. 1: pr. n. 56. &c. *e,* Dr. 7: pr. not. 29; 14: 4. n. 74. &c. °

Ærfþ, f. arf: successio ab intestato. Æ. 3: 1. not. 18. *ærfþa balker,* Æ. rubr. °

Ærfþa mal (arffua mål), n. mål angående arf: caussa hereditaria. *væria fang sin at -lum*)(*at köpum,* d. ä. med bevisning derom att jorden är ärfd: fundum hereditatis titulo defendere. ES. 6.

Æria (praes. *ærr,* impf. *arþe*), v. a. ärja, plöja: arare. B. 9: 6, 8. Cfr. *Firi æria, Træþis æria.*

Ærin, m. eldstad: focus. *boa, fara, koma a (iorþ) mæþ elde ok ærne,* allitt. ES. 4: pr; 5, 16: 2; B. 3: pr. Pro *ærne* scribitur *arne,* ll. cc. in nott. ° *(arin)*

Ærma band, n. band om armarne: vinculum quo colligantur brachia. *binda man -dum,* Vaþ. 33: 1; *-de binda*)(*um arma binda,* Dr. 2: 1; *bundnum -dum*)(*binda um armlæggia,* Vaþ. 33: 1, denotat mitiorem quandam vinciendi rationem; quamobrem is, qui insontem ita vinxerat, tribus marcis mulctabatur; qui vero graviori modo, quadraginta. Vaþ. 33: 1. Graviori vinciendi ratione, ut videtur, ad tergum adstringebantur lacerti; at contra *ærma bande binda* tantum erat carpos ante frontem colligare. Cfr. Gr. p. 638.

Ærva, v. a. ärfva: hereditate v. hereditatem accipere. Eþs. ind. 20; cap. 19, 22; Dr. 4: 2; G. 7: 1. &c. *æ. eghn, hus,* &c. Eþs. 24; G. 16: pr; 21: pr; 22; B. 9: 4. *æ. æptir man,* G. 10: pr. *æ. man,* Eþs. 18, 19; G. 18; Æ. 3: 3. &c. *ærvan,* pro *ærva han,* Æ. 20: 1. *bondin ærvir baþe sær ok sinum sunum,* d. ä. då sönerna skola hafva *urgæf,* få de äfven sin del i detta arfvet: pater donum *urgæf* dictum filiis daturus, iis quoque partem hereditatis a filio antea mortuo relictae cedito,)(*þa ærvir sær bonde ok egh synir hans,* i. e. dono *urgæf* antea dato, haec hereditas patri soli cedit. G. 24, 25. coll. Æ. 9: pr. — Detta ord brukas äfven om makar, af hvilka endera efter den andras död genom giftorätt behåller någon del af den andras egendom: h. v. quoque occurrit de coniugibus, quorum alter post mortem alterius, iure communionis bonorum capit partem bonorum ab illo relictorum. Eþs. 18; G. 7: 1; 10: pr; 14: 2; 16: pr. °

Æt, f. ätt, slägt: genus, cognati. Dr. 17: 2; Vaþ. 4. *þön sami ættin sum för drap,* d. ä. dens slägtingar &c.: cognati illius qui primum alterum oc-

ciderat. Dr. 2: pr. *innan ætta,* Dr. 7: pr; cfr. *Vita 1. utan ætta,* Æ. 5; ES. 3: 2. Cfr. *Araþa, Friþætta.* *

Æt, pro *at,* q. vide.

Æta (impf. *at*), v. a. äta: edere. Kr. 2: pr. Cfr. *Saþir.*

Ætla, v. a. räkna, beräkna: computare. *þa skal æ. af första dagh sum klandaþis (ok) alla fæmtir innan,* då (när en tid af natt och år skall bestämmas) skall man räkna (tiden) från den dag då klandret först skedde, så att alla de förut bestämda fämterna blifva innefattade i den sista terminen af natt och år: tunc (quando annuus terminus est condicendus) computator tempus a primo die motae litis, ut adeo omnes termini antea condicti in ultimum anni spatium includantur. Vins. 6: 1; 7: 3. H. v. in lingua Islandica habere putandi v. destinandi significationem, notissimum est; attamen computandi notio ei inest non uno tantum loco in Iure Scanico ceterisque Danici Iuris Codicibus. Vide VALDEM. SelL. III. 13. ERIKS SelL. I. 48. III. 26.

Æt leþa, v. a. (vide VGL.) Æ. 20, 25: pr. *

Ætska, f. (ab *æt*) slägtskap: cognatio. Inde

Ætsku spiæll, n. blodskam, lägersmål i förbudna leder: incestus. Kr. 15: pr, 1; 27: 2.

Ætta lægger (ætta lagin pro *-læggin,* Æ. 1: 2.*),* m. mans eller hustrus, faders eller moders slägtingar, hvar slägt för sig: latus cognationis, mariti v. uxoris, paterni v. materni cognati. Eþs. 18, 21; Æ. 3: pr. *þæn -gin sum dræper,* d. ä. dråparens slägt: interfectoris cognati. Eþs. 18; cfr. *Æt. þæn -grin sum næster ær ok skaþan fik,* rectius: *þer sum næstir æru af þem æ. sum skaþan fik,* d. ä. den dräpna makans närmaste slägtingar: proximi occisi coniugis cognati. Eþs. 18. *þæn taker aldrigh frænda arf ... up a þæn -gin sum han mistir* (sc. *arf,*: nempe paternam aut maternam hereditatem), nemo capit hereditatem cognatorum illius parentis, cuius hereditatem amisit. Æ. 1: 2.

Ö.

Ögha, n. öga: oculus. Vaþ. 18: 1; B. 24: 4. Cfr. *Vindögha.* *

Öka, v. a. öka: augere. *ö. sak sina, sak hans ökis,* vide *Sak 2. skript hans ökis,* Kr. 25: 1. *

Öker, m. (vide VGL.) B. 22. *

Ökia, vide *Ekia.*

Öl, n. 1) öl: cerevisia. Vide *þyn.* 2) dryckeslag, gästabud: symposium, convivium. *(þæn) ölbuþi var til þæs öls,* neml. till hans föräldrars bröllopp: ad convivium nuptiale parentum eius, de cuius statu controversia est mota. Æ. 8: pr. Cfr. *Pænnings öl.* *

Ölbuþi, m. en som bjuder till gästabud: invitator ad convivium. Vide *Öl.*

Ölgærþ, f. gästabud: convivium. G. 27. *gæra ö.,* neml. bröllopp: convivium, sc. nuptiale, facere. G. 26, 27.

Ölstæmna, f. sammankomst för att dricka, gästabud: conventus potatorius, convivium. *til -nu taka,* bestämma dag till bröllopp: diem convivii nuptialis constituere. G. 8: 2. *

Öpa, v. a. (ab *op;* Isl. *æpa*) ropa: clamare. Vaþ. 31: 2; B. 28: 2.

*Öra (*pl. *örun),* n. öra: auris. Vaþ. 18: 1.

Öre, in sing. n., pl. m. 1) öre, ett mynt, utgörande en åttondedels mark: moneta, de qua octo efficiebant unam marcam. Kr. 8: 2; 13: pr; 20: 1; Dr. 12, 16: 2; 21. &c. *fulla iorþæghandanum*

slika öra sum han skulde up taka, i. e. *öre firi ar hvart,* sc. pro quoque anno, quo praedium coluit. B. 9: 1. *ö. vaþmala,* vide *Vaþmal. öris bot, giald,* Vaþ. 19; R. 5: 2. 2) en viss penningsumma i allmänhet: generatim, certa pecuniae summa. Haec significatio tantum occurrit in compositione *viþerlags öri,* q. vide. 3) pl. *örar (öra),* lös egendom: bona mobilia. Vide *Lösörar.* *

Örtugh (pl. *-ghær, -ghur; örtuhær,* Kr. 26: pr.), f. örtug, ett tredjedels öre: moneta, triens orae. Kr. 7: pr; 8: pr; 10: pr; 31. &c. *atta -ghær ok þrættan marker,* tredjedelen af fyratio marker: triens quadraginta marcarum. Kr. 26: pr; Eþs. 16; Dr. 1, 2: 2; 11: pr; (20: 1;) Vaþ. 6: pr; G. 6: 1. *tvænne þrættan marker ok tvænne atta -ghær,* Dr. 11: pr. *ö. giald,* R. 5: 2. *

Östan, adv. i öster: ab oriente. Vide *Norþan, Sunnan.*

Östgötar, m. pl. Östgötar: Gotiae orientalis incolae. Vide *Laghbok.* *

Öværster, vide *Yværster.*

Öxa mali, m. (ab *öxi,* securis) i. q. *mali 1.* B. 9: 7; 32. Locc. vertit: "labor securis." Cfr. *Öps mali.*

Öytarster, adj. ytterst: extremus. B. 28: 2. not. 81. * *(ytarster)*

Öþa (ödha), v. a. (vide VGL.) B. 32. not. 95. *

Öþer (ödher), m. (vide VGL.) *upsala ö.,* praedium regale. Dr. 14: pr. not. 64. *

Öþi, n. öde, förödt tillstånd: solitudo, status desertus. *(iorþ) a ö. læggia,* B. ind. 16; cap. 16. not. 37.

Öþi, adj. indecl. öde: desertus, incultus. *(iorþ) ö. læggia,* B. ind. not. 15; cap. 16. * *(öþe)*

Öþs mali, m. i. q. *öxa mali,* a qua voce haec non nisi minus accurata orthographia differre videtur; etsi h. v. deduci posset ab *öþi,* solitudo, ut esset praemium culturae soli antea inculti. B. 9: 7. not. 80. *in taka (skogh) til -la,* B. 28: 4. Locc. vertit: "terra inculta, et tamen intra terminos fundi sita;" Ver. autem: "pars agri inculta."

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

iectum fuisse legifero et iuri Ostrogotico. Idem dicendum est de dioecesi Vexionensi, quae primitus tantum regionem *Værænd* dictam comprehendit, ceteris Smalandiae partibus (*Finvip* quoque et *Niupung*) una cum OElandia et Gotlandia dioecesi Lincopensi subiacentibus. Notum vero est borealem Smalandiae partem, territoria nempe Kind, Ydre, Tiust, Vedbo, Vist et Tveta, recentiori quoque tempore Ostrogotiae quodammodo fuisse adnexam, quod hodieque valet de territoriis Kind et Ydre, quae vulgo perhibentur esse pars Ostrogotiae; perinde ac dioecesis Lincopensis usque ad recentiora tempora comprehendit maiorem partem Smalandiae (vide nomina decreto Upsaliensi de a. 1593 subscripta), et nostris quoque diebus novem territoria Smalandica complectitur. Neque igitur ex Iure OG. probari potest legiferatum decem territoriorum aliquando "ad legiferatum Ostrogotiae accessisse;" nec "episcopatus Vexionensis Lincopensi adiunctus fuit," ut autumat O. Rabenius, qui de tota hac re confuse disserit (*de fatis litteraturae iuridicae in Suecia*, Holm. 1772, p. 105—107.). °

Supurköpunger, m. staden Söderköping: urbs in Ostrogotia. Kr. 23.

Upsalir, pl. (vide VGL.) Vide gloss. vv. *Bo 3, Öper.* "

Östragötland, Östergötland: Ostrogotia. B. 39: 1. °

ADDENDA ET EMENDANDA.

In hoc volumine.

Pag. 7. not. 55. pro "præstær." *lege* "prästär."

p. 39. Eps. 22. ad v. botum *adnota:* "uaþa botum *legendum videtur. Cfr. capp. 20, 24.*"

p. 63. Dr. ind. not. 3. v. firi, *etsi superflua, in textu retineri potuisset, cum talis repetitio aliis quoque locis occurrat; ex. c.* a huat dagh han kombær a, *KrB. 2: 1.*

p. 84. not. 68. Adde: "In C. quoque apparet fragmentum grandioris rubrique N."

p. 120. ÆB. 8: pr. ad verba: þæt skula uara &c. *adnota: "verba:* þæt — innan þriþia knæ *post verba:* ok tolf æftir *inseri debuissent. Legendum igitur:* annar giptæ maþrin — ok tolf æftir. þæt skulu uara niþia hans innan þriþia knæ. taki sua manga &c."

p. 125. ÆB. 13. ad verba: Nu huskunu barn &c. *adnota: "D. Pars folii abscissa de capp. 13—15. nihil capere potuit; omissa igitur illa fuerunt."*

p. 126. ÆB. 17. ad verba: Nu uilia &c. *adnota: "D. De capp. 17—21. idem valet, quod de capp. 13—15. dictum est."*

p. 128. ÆB. 20: pr. post verba: sua gilt sum *adnota:* "þæt sum *addendum videtur.*"

p. 152. VinsB. ind. 6. post v. ælla *repone* "i", *quod sub prelo exsiluit, et in quibusdam exemplaribus abest; quod etiam valet de signo numerali notae 4 eiusdem paginae.*

p. 197. not. 2. pro "scriptum" *lege* "scriptum".

p. 239. v. Arftöker, *pro* "arver" *lege* "arf".

p. 263. post v. Firi vraka *insere:* "Firiværka, *vide* Forværka."

p. 309. v. Kiþ, *in fine adde:* "ᚴ (kyt)"

p. 371. v. Valruf. *Ex allatis rationibus sequitur h. v. primitus potuisse significare ipsum vestitum mortuorum, quod etiam de v.* walaraupa *valet. Non tamen v.* walaraupa *l. c. significat vestitum, ut credit Gr. l. c. (dicitur nempe "quod w. dicimus;" v. "quod" vero respicit crimen de quo sermo est, non autem referri potest ad v. "vestitu"), multo minus notat singulare vestimenti genus, ut sibi finxit* LINDENBROG.

Praef. p. V. l. 13. inf. pro "tum" *lege* "ptum".

p. XIX. l. 1. &c. Titulum hic allatum in pluribus exemplaribus vidimus, quorum unum quondam fuit Reginae CHRISTINAE, *a Cancellario Regni A.* OXENSTIERNA *a. 1643 ei donatum, nunc vero est in dominio Illustrissimi Liberi Baronis A. L.* STIERNELD. *Exemplar vero in Regia Bibliotheca Stockh. adservatum habet titulum ab isto paullulum differentem. Haec varietas sine dubio ex mutatione sub prelo facta orta est.*

In primo volumine.

Pag. 56. not. 19. delenda est. Cfr. ÖGL. VinsB. 6: 7.

p. 67. not. 5. lege: "Codd. Runici Stockh. habent ristir *v.* ristær, *Hafniensis vero* riftir." *Apographum tamen codicis Hafniensis, quod adser-*

vatur in Regia Bibl. Hafn. collect. Suhm. N:o 1496. in 4:o, habet ristir. *Erratum deteximus, cum a. 1827 Hafniae transscripsimus hoc caput e codice runico. Apographo nostro usus est Cel.* LILIEGREN, *in* Diplomatario Suecano, *Vol. I. p. 28. seq. Dolendum vero est, quod laudatus Diplomatarii editor l. c. pariter ac* STIERNHIELM *in unum confudit duo diversa capita Iuris VG. de conventu Danaholmensi et de limitibus Vestrogotiae, quo vetus error, a nobis iam pridem notatus, denuo recoctus est.*

p. 359. v. Ars fæsta *ita est explicanda: "ett års arrende af jord: conductio praedii in unum annum." Cfr. ÖGL. v.* Ars gæf.

p. 372. v. Bruþfærd, *cfr. ÖGL. h. v.*

p. 377. v. Bæsinger, *cfr. N. H. Sjöborg,* Nomenklatur för nordiska fornlemningar, *p. 36, 37.*

p. 382. v. Dyrni; *adde: "prov. dörne, döne, dynne;" et dele verba: "Ita — vertenda."*

p. 394. v. Flat, *cfr. ÖGL. v.* Gæfþræl.

p. 405. v. Fæstningà mali, *lege:* "Fæstninga mal, *n. (egentl. det tal som af giftoman hölls vid trolofning: proprie sermo a sponsore in desponsando habitus) förrättandet af trolofning: desponsatio.* ræna &c." *Cfr. ÖGL. v.* Gipta mal.

p. 411. v. Grimu maþer. *Hanc denominationem originem debere latronum mori personis vel aliis rebus faciem transfigurandi, vix opus est monere. Cfr. Gr. p. 635.*

p. 412. v. Griþ 2. *cfr. ÖGL. v.* Gruþ. *Ibid. v.* Græssæti *l. 5. pro "fundi" lege "pagi".*

p. 422. v. Hion 2. *Loci quidam hic citati sunt referendi ad nominativum* hiona. *Vide ÖGL. v.* Hiona.

p. 427. v. **Husprea,** *adde: "prov. huspreua."*

p. 434. v. **Iamner,** *lege* "**Iamn**".

p. 444. v. Kofi, *post: "rum" adde: "prov. kåve, kåva."*

p. 445. v. **Kæpsir,** *cfr. ÖGL. h. v.*

p. 450. v. **Lands droten,** *cfr. ÖGL. h. v. Ibid. v.* **Las,** *pro "n." lege "m."*

p. 451. v. **Legha,** *v. a., lege* "**Leghia**".

p. 459. v. Lösgiurþer. "Unter Gürtel denke man sich nicht was die äussere, sondern die innerste Bekleidung über den Hüften zusammen hält; wer den Gürtel löste, stand im blossen Hemde." *Gr. p. 157.* Þá eigo þeir at ganga í skyrtom einom oc lausgyrdir. *Magni Lagab.* *GulaþL. ÞiófaB. 6.* *Vidalin h. v. explicat de levi quadam armatura, loco p. 265. cit. IV. 260, 261.*

p. 460. v. Mali; *dele quae sub 1) afferuntur.*

p. 462. v. Meneþer. *Formula:* ren ok eig men *ad v.* men *referri potest. Cfr. ÖGL. v.* Men, *et Gr. p. 29.*

p. 469. v. Nokkadrumber, *cfr. ÖGL. v.* Lurker.

p. 478. v. Rinna. *Quae sub 5) afferuntur, pertinent ad inf.* rinda. *Vide ÖGL. v.* Rinda.

p. 488. v. Skaparvi, *cfr. ÖGL. h. v.*

p. 494. v. Sla, *cfr. ÖGL. h. v., ubi locus hic cit. II. Add. 7: 1. melius explicatur.*

p. 497. v. Starvi. *Apud Vestrogotos, Uplandos et Vermlandos* stärva *v.* starva, *Germ.* sterben, *mori, adhuc in usu est.*

p. 499. v. Stumber, *forte rectius* stumn, *ut in ÖGL.;* stums *enim potest esse scriptum pro* stumns, *ut ex. c.* nams *pro* namns, *VGL. IV. 15: 13.*

p. *500.* v. Styrifaster, *m. Diplomata a Br. citata, agunt de donatione alterum, alterum de permutatione fundorum in Nericia; utraque a. 1347 scripta. Quod in his praeter octo firmatores* (fastar) *unus nominatur prolocutor, quo titulo alias insignitur iudex territorialis (vide VGL. gloss. Lat. h. v.), id posset indicare iam tum usu crebuisse quod diserte sancit Codex Magnaeanus eodem tempore compositus, ut nempe iudicis territorialis esset primas partes in solemni contractuum confirmatione agere* (firi fæst skilia); *quod nostro quoque tempore valet, etsi tota res nunc scripto* (fastebref) *absolvitur. At verba horum diplomatum, quae nobis iam contigit videre, talem suspicionem refellunt. Alterum enim sic loquitur: "qui huius facti extitit proloqutor;" alterum ita: "qui fuit huius cambii et permutacionis proloqutor."*

p. *504.* v. Sæd 2. *rectius forte sementis, satio. Cfr. ÖGL. h. v.*

p. *512.* v. Valda 1. *De formula* v. hælghumdome, *vide ÖGL.* v. Bok.

p. *517.* v. Vighia 4, *cfr. ÖGL. h. v.*

p. *533.* v. Þings stæmpna, *cfr. ÖGL. h. v.*

p. *536.* v. Þy, *pro "conj." lege "adv."*

p. *559.* v. Gusulidir; *explicatio ita est emendanda: "skogen Gusulider i Marks härad: silva in territorio Mark."*

p. *560.* v. Hasmærholt, *supple veram explicationem: "skogen Hasmerhult i Kinnarums socken af Marks härad: silva in territorio Mark."*

p. *566.* v. Skarir, *et p. 569.* v. Upsalir, *pro "capitalis" lege "metropolis".*

p. *590. Etsi ex titulo quem editor Tomi VII* Scriptorum Rerum Danicarum *dedit* Libro census *R.* WALDEMARI, *non aliud concludi potest quam hunc librum iam antea a. 1790 separatim esse editum, certiores tamen facti sumus talem editionem non exstare. Archetypon huius operis, in Regia Bibl. Stockh. adservatum, signo C 96. notatum est.*

Tillkomne Subscribenter.

Stockholm.

Ekström, H. Grosshandlare.
Fleming, H. Exc. Grefve *C.,* Riks-Marskalk, President, R. o. C. K. M. O. m. m.
Magistratens Archif.
Nattsén, A. Ph. Mag.
Schulzenheim, D. v. Friherre, Hof-Canceller, C. N. O. m. m.
Silfverstråhle, G. Häradshöfding.
Sparre, G. A. Grefve.
Spens, C. G., Grefve, Capiten, R. S. O.
Tannström, N. M. af, Cancelli-Råd, R. N. O., L. V. A.

Strängnäs.

Ekmarck, C. E. Assessor.

Upsala.

Boëthius, J. E. I. U. D. Professor.

Köpenhamn.

Rask, R. Ch., Professor, Universitets-Bibliothekarie.

Cod. A.

þings *þings, RB. 26: 1.* foris *foris,*

Fragmenta Cod. C. (*Bibl. Acad. Upsal.*)

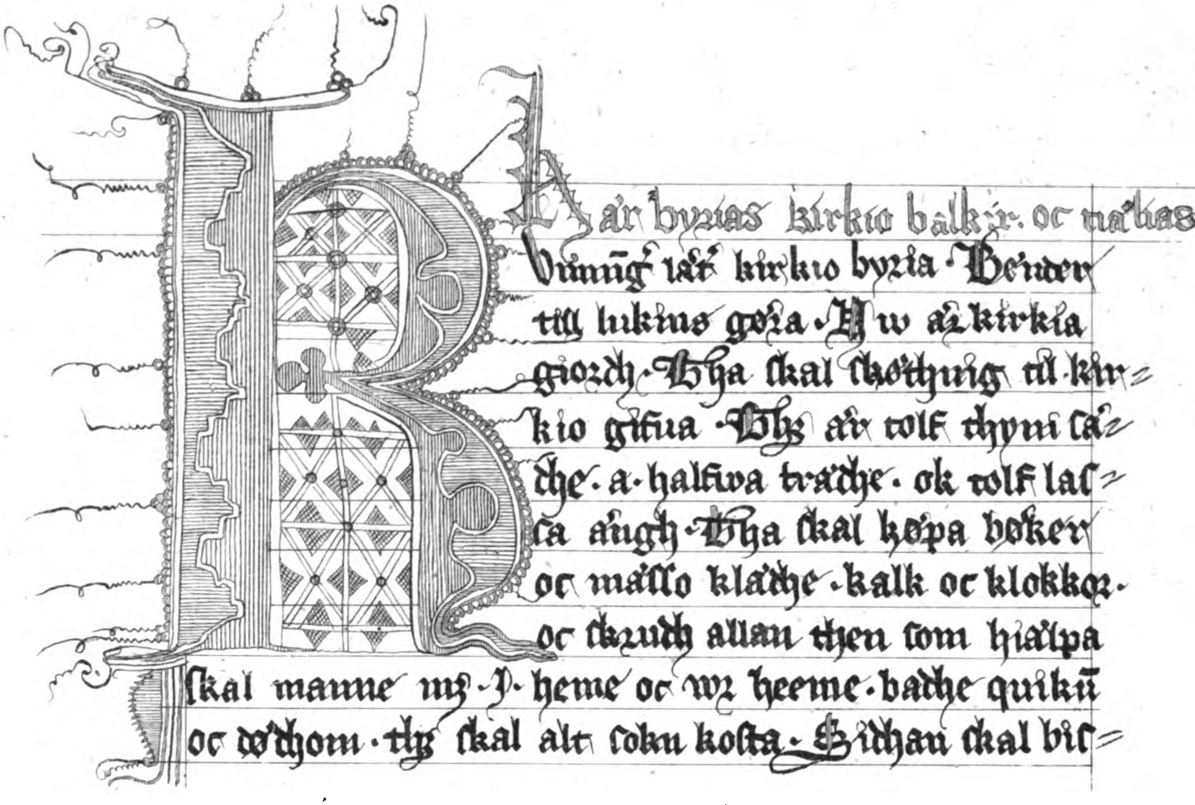
farene vr stap kopa ytan alle halden a far
stom · oc egh en per a [N]v bor fostre i bo · pa
vil bonden sælia van sina · pa scal fostre maþ
fastom kopa [N]v kope man mollo vark
allas fisca vark · comb a lagha hafþom
eghe vitorþ at væria · ær obykt gangæ til
skiptes · taki sua arning som arning
[N]u vil bonde stæl sælia · han scal maþ vin
oc vitne kopa som hast [N]v quika allan
horn oc hof scal maþ vin oc vitne kopa · fiti vtan
høns oc gas oc hund oc kat [S]kapaþ klæþe sk
æpt vakn · skualþat suit þ · gioer gul oc silver
lasst hus oc dorar · þæt scal kopa maþ vin oc
vitne · [N]v kan man fa hus maþ vitorþe þo

Cod. F. (*Nobiliss. B. Rosenblad*) fol. 1.

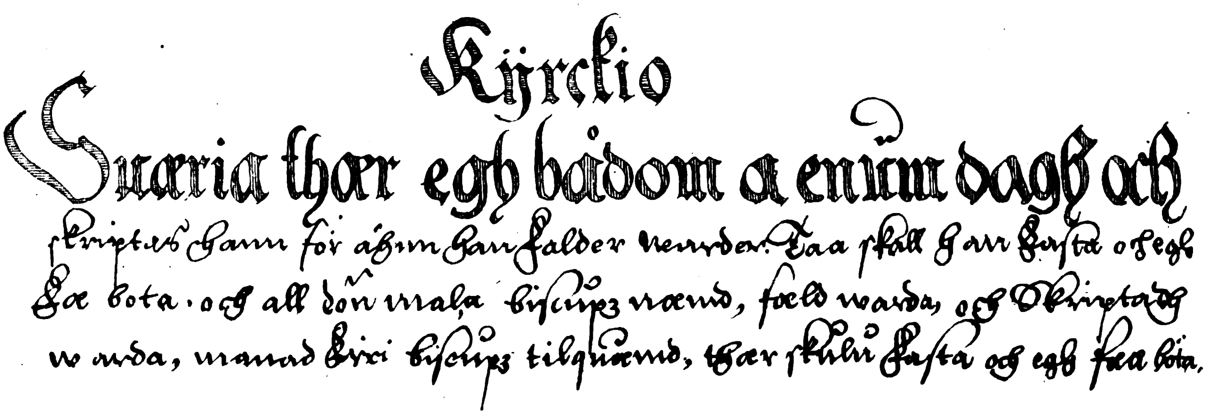
Kyrckio Balcher.

Koninger läther kyrckio byg-
gia Böndir till Luchus garda. Nu är
kyrckio Jordh. thå skall Konungh till
kyrkio geffua. thz är tolff tunna Sädhe å
salffuada träde. och tolff lassa ängh. thå
skall kiöpa Bokir och Messokläde. Klockar
och kalch. och skrüd allan, thån som hielpa
skall Manne medh i hem. och är henne både
quickum och Dödhum. thz skall alle bonde
kosta. Sedan skall Biscup bund få. hann

Cod. H. *(Bibl. Skoklostr.)* fol. 1.

Apographum B 51. *(Bibl. Reg. Stockholm.)* fol. 4 verso.

Cod. I. *(Bibl. Reg. Stockholm. B 1.)* fol. 11. verso.

~: Kyrkia: ~

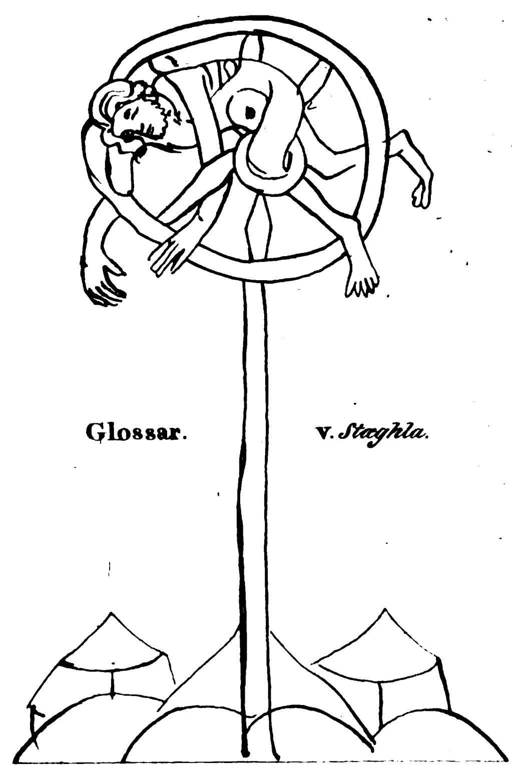
h u um ma latthæ sik vigia mz syna husti

Um kunungh later kyrkia bygia

Kunungh lat kyrkia böra · bönd til biskupus
göra · Tha skall skötnyngh til kyrkia gyff
uas · th ær tolff tyma sadha a halffua tra
dha ok tolff lassa ang · tha skal köpas bök
ok mässa klädha kalc ok klokkor ok skö
alla thin som hiälpa skal mane mz them
me ok we heeme badhe quikkom ok dö
dham · th skal alt sosen kosta Sydhā skal bystop bud faa

Fragm. Cod. D. *(Bibl. Reg. Stockh.)*

ga m ...	
sua þa ær þæt oglt han	ga
hauær stæint / Nu magho	N
e flere wiþ attan i wiþa	ska
uærnenne stæmda æru en·	eþi
NU sæghiar man wiþa vima	gar
uærn olaghlika: gagna væ	vi
stæmne þy þing ok þa	tu
stæmne þa skal hin a þæþ	un
stæmt uita mæþ eþe tuær	stai
tan manna æt han/hauæ	ria

Glossar. v. *Stæghla.*

Runbom & Schultén Lithogr.